

॥ श्रीबालकृष्णो विजयते ॥

अर्पणपत्रिका

अणिलभूभण्डलाचार्यवर्यं-श्रीमद्बलभद्रद्वन्द्वनैश्वाननव-
तार-भक्तिभार्गाण्णभार्ताण्ड-शुद्धाद्वैतप्रह्लावाहनिरूपक-श्रीम-
द्बल्ललाचार्यवंशावतंस-नित्यलीलास्थ-गोस्वामिवर्यं-श्रीम-
न्मुरलीधरतनुज श्रीबालकृष्ण-श्रीमदनमोहनसेवैकपरायण
शुद्धाद्वैतकेसरी-शुद्धाद्वैतव्यस्यति-शुद्धाद्वैतभूषण-शुद्धाद्वैत-
सहस्रांशु-वेदा-तविद्यालङ्कार-पण्डितभण्डसेश्वर-पण्डिते-द्र-
सर्वतन्त्रवतन्त्र-वेदा-तसुधाकर-छत्याघनेक-उपपद्यालङ्कृत
नित्यलीलास्थ गोस्वामिवर्यं श्रीमदनिरुद्धाचार्यं भडोदयना
गरुडकमलमां

कोशधी पण्य निरुद्ध न होवा छना निरुद्धागोना उरुत
प्रेमशी लकतहृदयमां सदैव निरुद्धता, प्रथम भासिक विद्वत्ता,
अनेकआचार्यता, प्रभाण्यपुरःसर प्रमेयनी आविष्कारकता अने
नटपुरस्थ वैष्णवश्रुतता परनी अपरिमेय कृपाधुता, अने वगेरे
अनेक शुभोशी आकर्षित धयेला अने नटपुरस्थ वैष्णवो आ

श्रीहरिराय-वाङ्मुक्तावली

मप्रेम अर्पण करी दृढकृत्यतानो अनुभव करिये छिये.

अमो छिये

आपना अपरिमित नडणी

व्यवस्थापको-श्रीयुष्टिभार्गीय पुस्तकालय-नडियाह

नि. ली. गो. श्री ६ श्रीहरिरायचरणाः।

जन्मोत्सव.-भाद्रपद वदि ५

उपोद्घात.

(लेखकः—धीरजलास प्रज्ज्वास, सांकषीया ओडवोडिट)

श्रीहरिरायल श्रीविकुलेश्वर प्रभुवरसुना द्वितीय पुत्र श्रीगोविंदरायलना पुत्र श्रीकल्याणुरायलना पुत्र હતા. એમનુ પ્રાકલ્ય સંવત ૧૬૪૭ના ભાદરવા વદ પને દિને થયું હતું. એઓ ૧૨૦ વર્ષપર્યંત ભૂતલ ઉપર બિરાજ્યા હતા. એમને બ્રહ્મસળધ આપનારે શ્રીગોકુલનાથલ હતા. જેમ ગુરૂ તેમ શિષ્ય બને, હ મેશાં ભગવદલીલાનાં અનુસંધાનમાં મરત રહેતા. શ્રીગોકુલનાથલ શ્રીસુબોધિનીલનું સતત અવગાહન કરતા, અને સેવાના અનવરસનો સર્વ સમય તેમા જ વ્યતીત કરતા એ વાત પ્રસિદ્ધ છે. તેમ શ્રીહરિ-રાયલ પણ હ મેશાં પ્રભુની લીલાનું જ ચિંતન કરતા. 'શ્રીભાગવતપ્રતિપદમલ્લિવંભાવાશુંભૂષિતામૂર્તિઃ' એ નામથી શ્રીગુસાંઘલએ શ્રીસુબોધિનીલ તેમજ તેના પ્રણેતા શ્રીવલ્લભાચાર્યલની મુક્ત કઠે પ્રશસા કરી છે એમણે શ્રીસુબોધિનીલનો અત્યંત ઉડો અભ્યાસ કર્યો હતો અને તેનું ફલ શ્રીટિપ્પણીલ દ્વારા આપણને આપ્યું છે તે ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે શ્રીગુસાંઘલ જેવો ઉડો અભ્યાસ શ્રીસુબોધિનીલનો અન્ય કોઈએ કર્યો નથી.

શ્રીગોકુલનાથલ શ્રીસુબોધિનીલના વ્યાખ્યાતા તરીકે સંપ્રદાયમાં પ્રસિદ્ધ છે અને શ્રીહરિરાયલએ તેા સ્પષ્ટ શબ્દોમાં જણાવી દીધું છે કે ન વ દષ્ટા સુબોધિની વૃથા તજ્જન્મ મૂતલો

આધુનિક વાચકોને પણ શ્રીસુબોધિનીનો ચમત્કાર તરત
 અનુભવમાં આવે છે અને જનારો તો નિશ્ચિત મત છે કે
 શ્રીસુબોધિનીજી જેવી ટીકા શ્રીભાગવતપર ખીજી એક પણ
 મળી નથી અને વિદ્યાવર્તા ભાગવતે પરીક્ષા એ
 વાક્યાનુસાર શ્રીવલ્લભાચાર્યજીનું પાટિલ્ય અદિતીય દે
 વાદ્રપતિની ખાગતમાં આ કૃષ્ટ આશ્ચર્ય નથી શ્રીમદ્ ભગ
 વતમાં સ્થલે સ્થલે લખવાના સ્વરૂપ અને ઐશ્વર્યોદિ દ
 શુદ્ધોના પશ્ચિમ કરાવનાર એ ટીકા વાચકની ખાત્રી કરી
 આપે છે કે ભાગવત સામાન્ય મથ નથી, પણ વેદકરૂપ
 વૃક્ષનું કૃષ્ટ છે, ભગવદ્ રૂપ છે. ને ભગવાનને પ્રાપ્ત કરવાને
 શ્રીભાગવના અવગાદન નિવાય અન્ય કથાની અપેક્ષા નથી
 પ્રભુકૃપાથી મનમ શ્રીસુબોધિનીજી પ્રસિદ્ધ થઈ ગયા છે
 અને જે ગુણિતમાર્ગીય વેદવૃદ્ધો ખગ ભાગ્યવાન છે, તેઓએ
 તે એ ભગવત સ્વરૂપને અવશ્ય પેતાને ઘેર આનહથી
 પધરાવવું જ જોઈએ જેમ ખાલક અજ્ઞાનથી અગ્નિનો સ્પર્શ
 કરે તેપણુ તેના પર અગ્નિની અસર થાયજ, તેમ જે
 વેદવૃદ્ધના ઘેર શ્રીસુબોધિનીજી ગિરાજતા હોય તેના પર
 શ્રીવલ્લભાચાર્યજીની અને શ્રીકૃષ્ણની કૃપા અવશ્ય થાયજ.
 જેમ શ્રીવલ્લભાચાર્યજીના અને શ્રીકૃષ્ણના ચિત્તના દર્શન
 અને સ્પર્શ કરી જાજાજન કૃતાર્થ થાય છે, તેમ તેથી વિશેષ
 શ્રીસુબોધિનીજીના દર્શન અને સ્પર્શથી કૃતાર્થ થાય જ,
 કારણકે ચિત્ર તેા માત્ર આધિકૌતિક સ્વરૂપ છે, અને
 શ્રીસુબોધિનીજી તેા વિચારપ્રધાન હોવાથી આધ્યાત્મિક

સ્વરૂપ છે પણ હવે તો માન દર્શન અને સ્પર્શથી સતોષ
 ન માનતા શ્રીમુખોધિનીજી સમજવાનો પ્રયત્ન વૈષ્ણવોએ
 કરવો જોઈએ તેને માટે સરલ ભાષાતરની અપેક્ષા છે, તે
 સિદ્ધ કરવાને માટે વૈષ્ણવોએ કટિબદ્ધ થવું જોઈએ

મુળર્થ, સુરત અને અમદાવાદમાં એવા શ્રીમાન
 વૈષ્ણવો છે કે જેવો પ્રભુની અને વૈષ્ણવોની સેવા કરવાને
 ઉત્સુક છે, તેમને સારીરીતે સમજાવવામાં આવે કે સૌથી
 ઉત્તમ સેવા શ્રીમુખોધિનીજીનું શુદ્ધ સરલ ભાષાતર કરાવી
 તેને પ્રકટ કરી વૈષ્ણવોને ઘેર પધરાવી આપવામાં છે તો
 તેઓ ઉત્સાહથી એ કાર્ય કરેજ સપ્રદાયમાં ભાષાતર
 કરવાને યોગ્ય શ્રેણીઓએ અને શાસ્ત્રીઓ ધણા છે તેમને
 એ કાર્ય જોઈએ આપવામાં આવે તો સમગ્ર શ્રીમુખોધિનીનું
 ભાષાતર એક વર્ષમાં પ્રકટ થઈ શકે પણ ઉત્સાહવગર
 કોઈપણ સાડાં કાર્ય સિદ્ધ થતું નથી, અને ન જ દાગ
 સુવોધિની વૃથા તજ્જન્મ મૂતલે એ શ્રીહરિરાયજીના વાકયા
 નુમાર વૈષ્ણવોનો જૂતલ ઉપર જન્મ વૃથા જાય છે

શ્રીહરિરાયજી એવાનિષ્ઠ હતા એટલે એમનું ચિત્ત
 ભગવદ્લીલામાં સદા પરોવાયલુજ રહેતું એવા સેવાનિષ્ઠને
 જે અનુભવ થવા જોઈએ તે એમને થતા એવી ગાથા
 સપ્રદાયમાં છે શ્રીપુરપોત્તમજીએ શ્રીનાથજીને માતીની
 મોજડીઓ ઉપ્પકાળમાં ધનવેલી તેને લીધે શ્રીનાથજીને
 અમ થવાથી શ્રીહરિરાયજીને પોતે ખબર હતી અને શ્રીહ-

રિશયજીએ નિજમદિરમા જઈ તત્ત તે કઢાવી નાખી
 વળી શ્રીહરિરાયજીની કથાની એની ટોચ ઠોસીએ પોતે
 શ્રવણ કરેલી ખીના કહી નભજાવવાથી શ્રીપુરુષોત્તયજીને
 અમૂક બાળતમા સશય નિવૃત્ત થઈ ગયો એ વાત પણ
 સપ્રદાયમા પ્રસિદ્ધ છે પણ શ્રીહરિગાયજીનો સપ્રદાય
 પગ મુખ્ય ઉપકાં તે એમના નાના નાના પ્રકરણ ત્રયોને
 લીધે છે અમારા પરમ મિત્ર લગવચ્ચણપ્રાપ્ત શ્રીમમલાલ
 ગણપતિરામ શાસ્ત્રી કહેતા કે 'પુષ્ટિમાર્ગનો અભ્યાસ
 શ્રીહરિરાયજીના અન્વેષી શરૂ થવો જોઈએ', અમને પણ
 અનુભવથી એ વાત સત્ય લાગે છે શ્રીમહાપ્રભુજી શ્રીમુખો
 ધિનીમા કહે છે કે કેટલાક જીવો માન શરીર મુખ્ય માની
 જીવે છે, કેટલાએક ઇન્દ્રિયોને મુખ્ય માને છે અને
 કેટલાએક અત કરણને મુખ્ય માને છે અત કરણને
 શ્રોતાવવાનું પ્રેમ છે, અને તે શ્રીવલ્લભાચાર્યજીના નિ અધ્યાન
 સપ્રદાયમા મુખ્ય સાધન છે શ્રુતિમા કહ્યું છે કે આત્માથી
 જ આત્માને જોવાખી શકાય છે મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત અને
 અહકાર આ માને પહોંચી શકતા નથી, અને આમ હોવાથી
 યોગશાસ્ત્ર ચિત્તવૃત્તિનો નિરોધ કરવાનું કહે છે ધ્રાવણ
 ભાષ્યમાં આ સર્વ સ્વીકારે છે પણ આગળ જઈને રિખવે
 છે કે શરીર ઇન્દ્રિય, મન બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહકાર એ સર્વ
 નકામા નથી, પણ એ સર્વને ઉપયોગ પ્રભુના હાસતવદ્યા
 કરવાનો છે એ વાત અક્ષણતા પદમિદમ્ એ શ્લોક
 ના મુખોધિનીમા શ્રીમહાપ્રભુજીએ સ્પષ્ટ સમજાવી છે

ભકતના શરીર, ઇન્દ્રિય, અંતઃકરણ વગેરેને તદ્દન નિર્દોષ કરીને પ્રભુ કૃપા કરી ભક્તના શરીરને પોતાના તત્ત્વ તરીકે વરે છે, અને તે ભક્ત પ્રભુ સાથે સર્વ ઇશ્વરભોગ કરે છે, એ વાત શ્રુતિમાં પણ પ્રસિદ્ધ છે જો દેહ, ઇન્દ્રિય, અંતઃકરણ વગેરે નકામાજ હોત. માત્ર બંધન કરતા જ હોત તો કૃપાલુ પ્રભુ જીવની સૃષ્ટિ કરત જ શું કરવા? એ બાબત પણ શ્રીવલ્લભાચાર્યજીએ સુબોધિનીમાં સ્પષ્ટ સમજાવી છે.

આ સર્વનું જ્ઞાન શ્રીહરિરાયજીને સંપૂર્ણરૂપે હતું. એટલુંજ નહિ પણ એમને એ બાબતનો સંપૂર્ણ અનુભવ પણ હતો. અને પોતાના નાના નાના અંથેથી એ જ્ઞાન પુષ્ટિમાર્ગીય વૈષ્ણવોને, મન પર બહુ સહેલી રીતે ઠસે એવી રીતે આપ્યું છે પ્રભુનું સ્વરૂપ શું, રમનુંસ્વરૂપ શું, સંયોગરત્ન શું, વિપ્રયોગ શું, ભક્તિ કેટલા પ્રકારની, મુક્તિ કેટલા પ્રકારની, સેવાનો વિધિ, બીજા લૌકિક વૈદિક માર્ગોથી પુષ્ટિમાર્ગનું તાત્ત્વ્ય વગેરે હબરે બાબતો એટલી ઝીણવટથી શ્રીહરિરાયજીએ સમજાવી છે કે પ્રભુએ જો એમને ભૂતલ ઉપર ન મોકલ્યા હોત તો પુષ્ટિમાર્ગનું સૌંદર્ય અને નિર્ગંધતા સામાન્ય ભકતજનો સમજી શકતજ નહિ તેમાં પણ પોતાના બ્રાતા શ્રીગોપેશ્વરજીના ગૃહલગ પ્રસંગે તેમના ઉપર જે શિક્ષાપત્રો એમણે લખ્યાં છે તે તો સર્વપુષ્ટિ માર્ગના સિદ્ધાંતોથી ભરપૂર છે. એટલું જ નહિ

પણ સંસારના હું ખથી સતત પીડિત જનોને આશિર્વાદ
 સમાન છે, હું ખમા દિલાસો આપે છે, ખરા પ્રભુસુખને
 ચખાડે છે સપ્રદાયનો મર્મ સમજાવે છે, અને આનંદમગ્ન
 કરે છે એમની સહસ્રીભાવના માનસી સેવામા પ્રભુસમઘના
 સિન્ન સિન્ન ભાવના અનુભવરૂપ છે, અને આમાન્ય ભક્તને
 સંસારમાથી ચિત્તને ખનેડી પ્રભુમા દેમ લગાડવુ તેના
 દ્રષ્ટાંતરૂપ છે અલૌકિકમન સિદ્ધો સર્ગાયં શરણં હરિ એમ જે
 વિવેકધૈર્યાશ્રય મા અલૌકિક મનની તિલ્હિની વાત શ્રીવલ્લભા
 આર્યે કહી છે, અલૌકિકસ્ય દાને દિ આય સિધ્યેન્મનોરથ
 એમ સેવા ફલમા અલૌકિક ભાવના દાનની જેવાત કહી છે,
 ગોકુલે ગોપિકાના ચ સર્વેપા વ્રજવાસિનાં યત્ સુખ મમમૃત
 તન્મે મગધાન્ વિ વિધાસ્યતિ એમ નિરોધવદાલમા જે
 સુખની તીવ્ર આતિ પ્રકટ કરી છે, જે સુખ શ્રીયશોદાશ,
 વયસ્યો, શ્રીગોપીજન અને ગાયો વગેરે મજવાસીઓ અનુ-
 ભવતા હતા તેનું કઈક ભાન આ સહસ્રીભાવના કગવે છે

એમ કહેવામા આવે છે શ્રી હરિરાયજી પ્રમેયમાર્ગીય
 હતા અને શ્રીપુરુષોત્તમશ પ્રમાણુમાર્ગીય હતા જે કે
 આમાન્ય રીતે તે મલ્ય લાગે, પણ સુપ્રદાયના કાંઈ પણ
 વિદ્વાનને એટલુ તો સ્વીકારવુ પડશે કે શ્રીપુરુષોત્તમજી
 એ પ્રમેયને છોડ્યુ નથી, અને શ્રીહરિરાયજીએ પ્રમાણુનો
 ત્યાગ કર્યો નથી સીધા સરવભક્તોને શ્રીહરીરાયશ વરત
 આકર્ષણુ કરે પણ જેને વિદ્યાનું શુમાન હોય તેમનું શુમાન

બુલાવી તેમનો મહ તોડી આ સંપ્રદાયનાં પ્રમાણ પ્રમેય
 સાધન અને ફલને સમજાવવું એ કાર્ય શ્રીપુરુષોત્તમજીએ
 ઠરું છે તે અદ્વિતીય છે. એમના વેણુગીત ઉપર લખેલા
 બંને પ્રકાશ, ફલપ્રકરણપરનો પ્રકાશ, તેમજ જ્ઞમરગીત તેમજ
 રાજસ પ્રમેય પ્રકરણ ઉપર લખેલો પ્રકાશ કોઈ પણ વિરોધી
 વિદ્વાનનું માન મહાન કરી તેને પુષ્ટિમાર્ગને માટે માન ઉત્પન્ન
 કર્યા વિના નહિ રહેશે. કયા દ્વિમાસ્તે શ્લોક ઉપર શ્રીવિઠ્ઠલેશ્વરે
 જે સુંદર કારિકાઓ લખી છે, તેનો પ્રકાશ એટલો બધો
 ચિત્તાકર્ષક છે કે જેઓ પ્રમેયમાર્ગીય હોય તેમને પણ
 એમના પ્રમેયના ઉંડા જ્ઞાન માટે માન ઉત્પન્ન થયા વિના
 રહે નહિ. એમના પ્રમાણવિષયક જ્ઞાન વિષે તો બિ મત હોઈ
 શકેજ નહિ કેમકે આણુભાષ્યપરના પ્રકાશમાં જે પાંડિત્ય
 ઘોતન થાય છે, તે અન્યત્ર જણાવું મુશ્કેલ છે, એટલુંજ
 નહિ પણ એમણે જ્ઞાદરાયણસૂત્રના સર્વ ભાષ્યોની જેવી
 સમક્ષા કરી છે, તેવી ભારતવર્ષમાં કે ભૂતલપર બીજા
 કોઈએ કરી નથી. એમનો શ્રીસૂબોધિની પરનો પ્રકાશ
 એવો વિદ્વત્તા ભરેલો છે, અને એમના વાદ ગ્રંથો એવા
 પ્રમાણપુરઃસાર છે, કે અન્ય સંપ્રદાયનો કોઈ પણ વિદ્વાન
 તે સર્વ વાંચ્યા પછી પુષ્ટિસંપ્રદાયની સામે આંગળી કરી
 શકે નહિ 'સર્વજ્ઞ, હૃદિ ઇશ્વરજ્ઞ, કૃતકૃત્ય' એવા શ્રીયોગિ-
 ગોપેશ્વરજીએ આણુભાષ્યપરના પ્રકાશપર નિમિ નામની અતિ
 વિસ્તૃત સુંદર ટીકા લખી છે, તેમાં દરેક ઉપનિષદનું

અર્થમાં શ્રીશંકરાચાર્યે દેરશર કર્યો છે તે શંકરવેદાંતીઓ પોતે જાણે છે તેથી તેઓએ કહ્યું છે કે—

न स्तौमि तं व्यासमशेषमर्थं सग्यद् न सुत्रैरपि यो वचन्व ।
विनापि तैः संग्रथिताखिलार्थं तं शंकरं नौमि सुरेश्वरार्यम् ॥

વળી આધુનિક સમયના પ્રખર વિદ્વાન્ ડો० સર ભાંડારકર પોતાના Shaivism, Vaishnavism નામના ગ્રંથમાં સ્પષ્ટ કહે છે કે એકલા શ્રીવલ્લભાચાર્ય જ પ્રભુનું સ્વરૂપ પરિણામ માને છે, અને એજ બાહરાયણ વ્યાસનાં સૂત્રને બરાબર અનુમરીને અર્થ કરે છે. (૨) સામાન્યરીતે ભક્તિ અને શૃંગાર એકેકના વિરોધી ગણાય છે, તેનું અંકય શ્રીવલ્લભાચાર્યે જેવું સાધ્યું છે, તેવું અન્ય આચાર્યે સાધ્યું નથી. પ્રભુ માત્ર નિષ્પ્રકારક પ્રકાર કે સપ્રકારક આત્મા નથી, પણ સ્વરૂપ છે, શૃંગારરૂપ છે, અને સંયોગ અને વિપ્રયોગાત્મક પોતેજ છે એમ રાસપંચાધ્યાયીના શ્રીમુખોદિનીશ્રીમાં, વેણુગીતમાં તેમ અન્યન ઘણે સ્થલે. તૈત્તિરીય ઉપનિષદ તેમ અન્ય ઉપનિષદોને આધારે, સિદ્ધ કર્યું છે. જો શ્રીવલ્લભાચાર્ય ન થયા હોત તો કામદેવ બેઠો બેઠો રડયા કરત, અને ભૂતલના સર્વ ધર્મો ઝોઘડપંથી હોત, સૌંદર્યવિહીન અને કલાવિહીન હોત. વિપયાનંદ અને લજ્જનનંદનું તારતમ્ય મનુષ્યો સમજ્યાજ નહોત. (૩) કર્મમાર્ગનું પણ ખરું સ્વરૂપ શ્રીવલ્લભાચાર્યેજ જેવું સમજાવ્યું છે તેવું

ખીજા કોઈ આચાર્યે સમજાવ્યું લાગતું નથી પણ તે
 નિત્ય છે, અને યજ્ઞની સામગ્રી તેમ ક્રિયાથી નિત્ય યજ્ઞ
 માત્ર પ્રજ્ઞ થાય છે, એ સમજાવનાર શ્રીવલ્લભાચાર્યે છે
 તેમ શુદ્ધ અદૈત જ્ઞાન પણ એમણેજ સમજાવ્યું છે ઉત્પ
 ત્તિસ્થિતિવચન સર્વ અવસ્થામાં જગત્ પ્રદાન્ય છે, ખડ
 અદૈત શુ અખડ અદૈત શુ, તે સર્વ વિન્નાતપૂર્વક વિવે
 ચન કરી એમણે સ્પષ્ટ સમજાવ્યું છે (૪) વેદને યોગ
 સ્થાન આપી ભાગવતમાર્ગની ઉત્તમતા એમણેજ સિદ્ધ
 કરી છે (સુમોધિની ૨-૧-૨) કવિયુગમાં વેદમાર્ગ નષ્ટ
 થયેલો હોવાથી માત્ર ભાગવતમાર્ગથીજ મોક્ષ છે, એમ
 પોતે દઢતાથી પ્રતિપાદન કર્યું છે એ માર્ગમાં અત્યંત નીચ
 કોઈ છેજ નહિ, આકાલ પણ ભગવાનને બચે તો તે
 ઉત્તમ વર્ણાશ્રમ ધર્મ તો બાલ શરીરને ઉદ્દેશનેજ છે
 એવ ભગવાનનો અશ હોવાથી ભગવત્તેષા જ એવનો મુખ્ય
 ધર્મ છે, વર્ણાશ્રમધર્મ નથી, એમ નિશ્ચયપણે પોતે ૪૫૦
 વર્ષ પહેલાં જણાવી દાધુ હાથુ લૌકિક વૈદિક ત્રાપિ કાપ
 ટયાત તેષુ નાન્યથાએ વાક્યથી હાલના અજ્ઞાની પુષ્ટિમાર્ગી
 શે ભડકે છે, પણ શ્રીવલ્લભાચાર્યને લેશમાત્ર પણ ભય તો યો
 નથી પ્રાદ્યુ વગેરે જાતિ નથી, પણ જેનામાં ભાદ્રણ્યદેવતાનો
 પ્રવેશ હોય અને પ્રાદ્યુના ધર્મ શુદ્ધ નીતે પાળતો હોય
 પ્રદ્યુ જ્ઞાન ધરાવતો હોય, તેજ પ્રાદ્યુ એ ઉપનિષદ
 અને મહાભારતમાં વર્ણવેલું સત્ય શ્રીસુમોધિનીમાં પોતે
 દઢતાથી જણાવી દીધું છે આજના શુદ્ધવૃત્તિવાળા, વેદનો

ઉચ્ચાર કરવાને પણ અયોગ્ય, અરાગી પ્રાહણ્યને પોતે પ્રાહણ્ય તરીકે સ્વીકારતા જ નથી. પણ હાલના સર્વે વ્રાહ્મણો માત્યપ્રાય છે એમ પોતે નિર્ગંધમાં કહે છે. (૫) શ્રીશુદ્રનો વેદમાં ઉદ્ધાર જ નથી. વૈશ્યનાં શુદ્ધ કર્મ કરનાર કેટલેક જન્મે ક્ષત્રિય થાય, પછી કેટલેક જન્મે ક્ષત્રિયનાં શુદ્ધ કર્મો કરવાથી પ્રાહણ્ય થાય, ત્યારે કેટલેક જન્મે મોક્ષને યોગ્ય થાય, એ માનવધર્મશાસ્ત્ર શ્રીકૃષ્ણના જન્મથી ક્યારનું નકામું થઈ ગયું છે, જીવો સ્વતઃ મોક્ષને યોગ્ય હવે રહ્યા જ નથી. હવે તો શ્રીકૃષ્ણનાં શાશ્વતી જ મોક્ષ છે. અને તે આ જ જન્મમાં સ્ત્રી, વૈશ્ય, શુદ્ર અને ચાંડાલ ભક્તને પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, પ્રાહણ્યજન્મની અપેક્ષા જ નથી, ભગવાનની કથામાં જેને રસ નથી, તેનો પ્રાહણ્યજન્મ પણ નકામો છે, એમ પોતે સ્પષ્ટ આરા કરી છે.

ये भक्ताः शास्त्ररहिताः स्वोशद्द्विनबन्धवः ।

तेषामुद्धारकः कृष्णः स्त्रीणामत्र विशेषतः ॥

નુ. મોધિની, ભા. ૧૦૨-૧૦૯ ના

એ કારિકાથી શ્રીકૃષ્ણનું કૃપાનિધિપણું પોતે પુરવાર કર્યું છે, અને સ્ત્રીઓ અંતઃકરણપ્રધાન હોવાથી પ્રેમને માટે સર્વસ્વ અર્પણ કરવાને તત્પર હોવાથી પુષ્ટિમાર્ગમાં તેમને પ્રથમ સ્થાન આપ્યું છે. (૬) પુષ્ટિમાર્ગમાં દીનતા અને નિઃસાધનતા મુખ્ય છે. સ્ત્રીહૃદય આવશ્યક છે. પોતે શ્રીભાગવતના સારસ્વપ રાસસ્ત્રીભાવપૂરિત વિગ્રહ છે,

પ્રતિક્ષણ નિદુર્ગની લીલાના રસથી સુપૂરિત છે, એમના
 આન્નિદ્યમાત્રથી-શ્રીસુખોધિનીના અવગાહન માત્રથી શ્રીકૃષ્ણ
 પર પ્રેમ થાય છે, અને ગીતામાં મન્મતા વિગેરે મ્લોકોમાં
 કહેલી કૃષ્ણપ્રાપ્તિ સહજ થઈ જાય છે, પ્રભુ ભક્તને વચ
 થઈ જાય છે, અને મુક્તિથી અધિક, મુક્તિથી શરૂ થતી
 સર્વ આશિષતું દાન પોતે કરે છે. (૭) જે શ્રીવદ્વલ્લાચાર્ય
 પ્રકટ થયા ન હોત તો પ્રભુના સાક્ષાત્મંગલમાં જીવો
 કદાપિ આવી શકત નહિ જે પ્રભુની એકેક રૂપાલીમાં કરોડો
 બ્રહ્માંડો છે તે પ્રભુને મજવામીઓ અને ગોપિઓ કેવી રીતે
 ખેલાવે છે અને નચાવે છે, તેનાં જે સુંદર પદો નીચે
 આપીએ છીએ:-

કોન મુકુત ઇન મજવામીનકો, વદન વિરંચિ શિવ શેષ;
 શ્રીહૃદિ નિનકે હેત, પ્રકટે માનુષ વેષ, ધ્રુ
 જ્યોતિરુષ જગધામ જગત્પુર, જગતપિતા જગદીશ;
 યોગ રુદ્ર જ્ઞ તપ વ્રત દુર્લભ સો ગૃહ ગોકુલ ધરા ૧
 જ્યકે ઉદર લોકત્રય જલધર, પય તત્વ ચૌખાન;
 ગાલક બહે ખૂલત મજપલેના, યશુમતિ ભવન નિધાન. ૨
 એક એક રોમ વિરાટ કોટિસમ, અનંત કોટિ બ્રહ્માંડ;
 તાહિ હૃદય લીચે માતયશોદા, અપને નિજ ભુજદંડ. ૩
 રવિ શશિ કોટિકલા ભવલોચન, ત્રિવિધતિમિર બાજિભાત;
 અંજન દેત હેત મુતકે અધુ, લેકર કાજર માત ૪

વિંતિમિતિ ત્રિપદ કરી કરુણામય, બલિ છલિ હીયો હે પતાર;
 દેહરી ઉલ્લાંધી શકત નહિ સો પ્રભુ, ખેલત નંદબુકે દાર. ૫
 અનુદિન શ્રવત સુધારસ પંચમ, ચિંતામણિ શ્રીધેનુ;
 સો તજિ યશુમતિકો પય પીવત ભક્તનકો મુખ દેનુ. ૬
 વેદવેદાંત ઉપનિષદ્ પટરસ અર્પંત ભુકતે ગાહિ;
 સો હરિ ગ્વાલળાલમંડલમેં, હસિહસિ બુઠન ખાહિ. ૭
 કમલાનાયક વૈકુંઠદાયક, દુઃખ મુખ જિનકે હાથ;
 કાધે કમરી લકુટ નન્ન પદ, વિહરત વન વચ્છ સાથ. ૮
 કરણુ હરણુ પ્રભુ દાતા ભુકતા. વિશંભર જગ જ્વલિ;
 તાહિ લગાઇ માખણુકી ચોરી, ગાંધ્યો નંદબુકી રાની. ૯
 બકી બકાસુર શકટ તૃષ્ટાવત અધ-ધેનુ વૃષભાષ;
 કંસ કેશીકો યહ ગતિ હીની રાખ અરણુકી પાસ. ૧૦
 ભકતવત્સલ હરિ પતિત ઉદ્ધારણુ રહે સકલ ભરપુર;
 મારગ રોકિ પયોં હરિ દારે પતિતશિરોમણિ સૂર. ૧૧

ધન્ય છે આવો અનુભવ કરનાર યશોદામાતાને ! ધન્ય
 છે આ અનુભવ કરનાર ગ્વાલળાલોને ! ધન્ય છે એ ગાયો
 અને વાસોને ! અરે, એ પ્રભુના સંબંધમાં આવેલી પૂતના,
 બકાસુર, શકટાસુર, તૃષ્ટાવત, અધાસુર, ધેનુકાસુર, વૃષભાષ,
 કંસ, કેશી, સર્વને ધન્ય છે !

બની સહજ યહ ટૂટ હરિકેલિ ગોપિનકેં,
 સુપને યહ કૃપા કમલા ન પાવે,
 નિગમ નિરધાર ત્રિપુરાદહ્ વચાર રહ્યો,
 પય રહ્યો શેષ નહિ પાર પાવે.

૧

- किंनरी गहुर अरु गहुर गंधर्वनी,
 पनगनी चितवन नक्षीं भांज पावे,
 हेत कर तार वे लाल गोपालसो,
 पकर प्रणपाल कपि नयेां नयावे. २
- डोडि कडे ललन पक्याव मोहि पावनी,
 डोडि कडे लाल पल लालिसे,
 डोडि कडे ललन गडाव मोहि सोडनी,
 डोडि कडे लाल यठ लडि सीढी. ३
- डोडि कडे ललन देणो भोर डेसे नये,
 डोडि कडे भ्रमर डेने शु नरे,
 डोडि कडे पोर लग दोर आणो लाल,
 दीज भोतिनडे छार वारे. ४
- जो कछु कडे मज वधू मोध सोध करन,
 तोतरे जेन जोलन सुडावे,
 शय परत वस्तु नथ बादी न उठे तथे,
 यूम मुण जननी ठरसो लगावे. ५
- जेन कडी लेनी पुन याहि रडत वदन हन,
 स्वलुण गिय ले ले कशेवे,
 धाम डे काम मज्याम मण भूव रडी,
 कडान पतरामडे संग डोवे. ६
- सूर गिरिधरन भधुचरित्र भधुपानके,
 और अभूत कछु आन लागे,

और सुभ रंकको डोन छिछा करे,
मुक्ति हों लोनगी जारी लागे.

७

परब्रह्मने दारउथी गांधवाना अलौकिक सामर्थ्यवाणां
श्रीयशोदा माताने, 'कपि'नी भाइक नथावनार श्रीगोपीजनने
अने ओ सर्व लीलाने अनुभव अने दर्शन करनार श्रीसू-
दास नेवा लाग्यवान लक्ष्मणे मुक्तिनी शी परी होय !?
मुक्तिमां तो सर्व छिद्रये नकामी यथ न्यय छे, देणती
आंभने अधिकारमां नांभवा नेवी छे, ओ वात अक्षयनां
स्वोक्तमां वेणुगीतना सुभोधिनीमां श्रीवल्लभाचार्यल्लजे
जष्ठावी दीधी छे.

श्रीवल्लभाचार्यना पुष्टिसंप्रदाय अने श्रीकृष्णचैतन्यना
गौडसंप्रदाय सिवाय अन्य दोष्ट आ सौंदर्यने अनुभव
भूलत उपर करी शक्युं नथी. ओतुं तत्त्वज्ञान तो वदल-
संप्रदायमां न छे. प्रबुलीलाने साक्षात्कार करानार पुष्टि-
संप्रदाय भूललना भूषणरूप छे. (८) श्रीकृष्णना जन्मथी
वेदनी प्राचीन प्रखालिकाने उपयोग हवे रह्यो नथी, शम,
दम, नितिक्षा, उपरति वगेरे साधवाने गुढो प्रयत्न कर-
वानी अपेक्षा नथी. ओभ पोते सु. १०-३-८ मां प्रतिपादन
क्युं छे, अने वैदिक वादितथी कृष्णभक्तिनी व्यवस्था तदन
गूहीन छे ओ वात १० उ.-६-३२ मां नाग्नल्लतीना प्रसं-
गमां पोते जष्ठावी दीधी छे हवे तो हृदयने आंभोमां-
दृष्टिमां-दावी गद्दार प्रबुनां दर्शन करी तेनांन लजनडीतान

સેવા સદા કરવાનાં છે એ વાત પોતે વેદસ્તુતિના સુબ્રાધિ-
 નીમાં દૃઢતાથી પ્રતિપાદન કરી છે. (૬) કલિયુગમાં મન્યાસ
 પ્રભુના વિરહરસના અનુભવને માટે જ લઇ શકાય, નહિ
 તો પતિત થવાય. આવા આવા કર્મના સારરૂપ, જ્ઞાનના
 સારરૂપ, બકિતના સારરૂપ, વેદના સારરૂપ, સર્વશાસ્ત્રોના
 સારરૂપ, ઉત્તમોત્તમ વિચારો શ્રીવલ્લભાચાર્યે પ્રકટ કર્યા
 છે, અને એ સર્વ વિચારોના સારરૂપ રસરૂપ ભગવાન
 કૃષ્ણને અમારાં હૃદયમાં સદાને માટે પધરાવ્યા છે. શ્રીવલ્લ-
 ભાચાર્ય પ્રકટ ન થયા હોત. પુષ્ટિમાર્ગ એમણે પ્રકટ ન
 કર્યો હોત, તો દેવી જીવો જગતમાં સ્પર્ણીની માફક આમ
 તેમ રખડત, કાંકાં ભારત, અને કયાંયે વિશ્રામ ન મળ-
 વાથી હૃદય ન ઠરવાથી ઝૂરી ઝૂરીને મરત. દેવીસૃષ્ટિ વ્યર્થ
 થઈ જાત. કૃષ્ણસેવારૂપ, કૃષ્ણકથારૂપ, કૃષ્ણકીર્તનરૂપ, કૃષ્ણ-
 ગુણગાનરૂપ પુષ્ટિસ પ્રદાય પ્રકટ કરનાર આનંદનિધિ શ્રીવલ્લ-
 ભાચાર્ય ભૂતલ ઉપર ન પ્રકટયા હોત તો ભૂતલ ભાગ્યહીન
 રહેત. આ સર્વ શ્રીહરિધનચરણ સારી રીતે જાણતા હતા,
 અને એમણે 'હુંભાવ પુંભાવ'નો ત્યાગ કરી, શ્રીભાવનો
 અનુભવ કરી, દીનતા, નિઃસાધનતા, રસરૂપ પ્રભુનાં સ્વરૂપ
 બકિતનાં સ્વરૂપ, મુકિતનાં સ્વરૂપ અને અન્ય પુષ્કળ વિષ-
 યો પર વિપુલ સાહિત્ય પ્રકટ કરી પુષ્ટિસ પ્રદાયને અને
 ભૂતલને ઉપકારવરત બનાવી મૂક્યું છે.

શ્રીકૃષ્ણાર્વણમમ્નુ.

શ્રીકૃષ્ણા:૬

પ્રસ્તાવના

શ્રીપુષ્ટિમાર્ગીય પુસ્તકાલયના ઉપક્રમથી સમ્પ્રદાયના પરમ મર્મજ્ઞ શ્રીહરિરાય મહાપ્રભુજીએ રચેલા ગદ્યપદ્યાત્મક ફૂટકર ગ્રન્થોનો એક સર્વગ્રહ આજે વૈષ્ણવો સમક્ષ ગૂજરાતી અનુવાદ સાથે રજૂ કરવામાં આવે છે. શ્રીહરિરાયજીએ વૈષ્ણવ જનતા ઉપર અનુગ્રહ કરીને સહસ્રાવધિ અમૂલ્ય ગ્રન્થો સમ્પ્રદાયને ભેટ કર્યા છે. આમાંનો આડમો ભાગ પણ અઘાપિષયન્ત પ્રમિદ્ધ થઈ નથી શક્યો. પોઠરા ગ્રન્થો ઉપરની આપશ્રીની ગદ્ય કે પદ્ય સ્વરૂપે બિરાજતી ટીકાઓમાંની કેટલીક, શિક્ષાપત્રો, તેમજ સૂક્તોત્સવસ્મરિત્સાગરમાં છપાયેલા ૧૧૪ ગ્રન્થો અને માસિકોમાં છપાયેલા ફૂટકર ગ્રન્થો સિવાય ઘણાંયે સાહિત્ય હજી અપ્રસિદ્ધ પડ્યું છે. શ્રીપુષ્ટિમાર્ગીય પુસ્તકાલય નડિયાદના કારોબારી મંડળે એવો નિર્ણય કર્યો છે કે જેટલા મેળવી શકાય, તેટલા પાટી હસ્તલિખિત દશામાંના કે મુદ્રિત દશામાંના પ્રથમ

તો ફૂટકર અન્ધો મેળથી મૂળ સહિત છેવટ જૂજરાતી શબ્દાર્થમાત્ર સાથે છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવા. એ રીતે આ પ્રથમ ભાગ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે.

સમ્પ્રદાયનો અર્જુભૂત એવો એક પણ વિષય બાકી નથી રહેતો, કે જેના ઉપર શ્રીહરિરાયજીએ પ્રકાશ ન પાડ્યો હોય. આ સંદર્ભમાં સ્વીકારવામાં આવેલા અન્ધોથીજ એ વસ્તુ સમજી શકાય. શ્રીહરિરાયજી મુખ્યત્વે પ્રમેયવાદી છે; એટલે એમના પ્રમાણનું સ્વરૂપ સમજાવનારા અન્ધોમાં પણ અન્તે આપશ્રીનો એક પ્રમેય તરફજ વળેલો પ્રાપ્ત થાય છે. પ્રમેય હરિરેવૈકઃ એ તો આપશ્રીનું પરમ તત્ત્વ છે, એ અત્રત્ર અત્યન્ત સ્ફુટ સ્વરૂપમાં શ્રીહરિરાયજીના પ્રત્યેક અન્ધગ્નમાંથી તરી આવે છે.

અમે જે ક્રમે આ સંદર્ભ તૈયાર કર્યો છે, તેમાં પણ ઉપદેશાત્મક પ્રમાણુપર અન્ધો આરમ્ભમાં આપ્યા છે અને તે પછી પ્રમેયપર અન્ધો આપવામાં આવ્યા છે; જોકે એક-તાલીયમા અન્ધથી એ ક્રમ શિથિલ ગને છે અમને તો આશ્ચર્ય એ ઘાય છે કે બિન્ન લિપ્ત પ્રકારના અધિકારીયોનાં હિત પણ શ્રીહરિરાયજીના લક્ષ્યમાંથી સરી જવા નથી પામ્યાં; અને તેથીજ દ્વિવિધ ભકિત અને દ્વિવિધ મુકિત જેવા વિષયો પણ એઓશ્રીએ જરાયે જતા નથી કર્યા. 'સ્વમાર્ગિય શરણુ સમર્પણુ એવાદિ નિરૂપણુ' જેવા અન્ધોમાં એકડે

એકથી માંડી બધી વસ્તુઓ પ્રત્યેક પર્યાન્તની બતાવીને તે શ્રીહરિચાલુકે હદબ કરી નાખી છે. આપશ્રીનો સર્વ આમાન્ય બધાજ અધિકારીયો માટે એકજ ઉપદેશ છે કે:-

“મરિતમાર્ગસ્થિતેઃ શ્રીમદાચાર્યપદસંશ્રિતૈઃ ।

સેવ્યમાનં સ્વામાર્ગનિરોધં સાધયેદ્ ધુમ્મ ॥૧॥
(સ્વમા. સ્વ. સ્વા.)

લલિતમાર્ગમાં સ્થિતિ કરી રહેલા, વળી શ્રીમહા-
પ્રભુજીના પદને આશ્રયે રહેલા, મહાનુભાવી ભક્તોયે સેવાતા
નિરોધની સદૈવ સાધના કરવી.

આમાંથી આપજીને ‘નિરોધની સાધના’ એ વસ્તુ નડશે,
કેમકે એમાં સાધનદશાનો ગન્ધ જણાય છે; વસ્તુસ્થિતિયે
એ સાધનદશા નથી; પ્રભુના પરમાનુગ્રહે શ્રીમદાચાર્યચર-
ણાના શરણરૂપી પરમ ફલની પ્રાપ્તિ પછીના કમમાનનં
આમાં સૂચન છે. પ્રભુની કૃપા વિના માર્ગપ્રવેશજ શક્ય
નથી; શરણથીજ પ્રભુનો ફલાત્મક અનુગ્રહ જીવને પ્રાપ્ત
છે. અધિકારભેદે કમિક સાધનો આમ છતાં નથી, એમ
કહી શકાય તેમ નથી.

ગૃહીત્વા નામચરણં ગત્વા સર્વં સમર્થ્ય ચ ।

સેવાસાર્થકતાસિદ્ધયૈ દેહાદીનાં તથા પુનઃ ॥૨॥

અન્યશ્રાવિનિયોગાય ક્રિયતાં તનુચિરાજા ।

તથા ત્તુ માનસો સિધ્યેત્ સૈવાત્ર ફલરૂપિણી ॥૩॥

મમપ્રદાયમાનું મમત્ત્વ કર્તવ્ય શ્રીહરિરાયજીએ 'સ્વ
 માર્ગીય શરણુ સમર્પણુ એવાદિ નિરૂપણુ" અન્ધની ઊપરની
 એ કારિકામાં દેંકમાં આપી દીધું છે; તામશરણુ જેને
 આપણે શરણુદીક્ષા કહીએ છીએ, તે પ્રથમ કર્તવ્ય; સર્વ-
 સમર્પણુ કિંવા પ્રદક્ષસમ્બન્ધ એ દ્વિતીય કર્તવ્ય, અને
 પછી શ્વાત્મક માનસીની મિદિ માટે તનુજ અને વિત્તજ
 એવા એ તૃતીય કર્તવ્ય. આ કર્તવ્યોમાંથી બ્રહ્મ થતાં કશું
 સિદ્ધ ન થઈ શકે. પરન્તુ આ બધામાં અનુબ્રહ્મ એ પ્રધાન
 છે. શ્રીમહાપ્રભુજીની, તે સ્પષ્ટ આજ્ઞા છે કે- 'અનુબ્રહ્મ
 પુષ્ટિમાત્રે' નિયામકઃ ।

શ્રીહરિરાયજીએ સ્વમાર્ગ મર્યાદાનું નિરૂપણુ કરતાં આ
 વિષય ઊપર બહુ સારો પ્રકાશ પાડ્યો છે. આપશ્રી આજ્ઞા
 કરે છે કે "આ માર્ગમાં ધર્મ તે ત્યાગસ્વરૂપે રૂહેલો છે
 તેજ ધર્મ જ્યારે નિવૃત્તિને બદલે પ્રવૃત્તિમાં કવ્વાનો હોય
 ત્યારે તે પ્રભુના આશ્રયકરણરૂપે રૂહેલો છે. આ માર્ગમાં
 એવા માનસી જાણવી. જે પૂજા છે તે પણ કર્મમાર્ગ
 કરતાં બુદ્ધાન્ત પ્રકારની જાણવી. આ માર્ગમાં પ્રભુની આંજાને
 બરોબર ઊઠાવવી, તેજ ધર્માનુષ્ઠાનઃ અને પ્રભુએ શ્રીમહાપ્રભુજી
 સમક્ષ પ્રકટ થઈ 'મિદ્ધાન્ત સ્વસ્થ'માં જે આજ્ઞા કરી છે.
 તેજ પ્રમાણુ. આ માર્ગમાં પ્રમેય વસ્તુ માત્ર પ્રભુજી છે,
 સ્વર્ગ વગેરે કાંઈ પ્રમેય નથી. વસ્તુસ્થિતિયે પ્રભુ મિવાય
 અન્ય કોઈની પ્રાપ્તિની આ માર્ગમાં જીવને ધન્યા નથી

એ પ્રમેયપ્રાપ્તિને માટે સાધન જે કંઈ હોય તે તે પ્રભુને
માર્ગ અને જે સાધન તેજ ફલ. આ માર્ગમાં સાધનપૂર્વેજ
ફલ રૂહેલું છે. એ પછી સાધનરૂપેજ ફલપ્રાપ્તિ છે આ
માર્ગમાં પ્રભુમેવામાં પ્રવૃત્તિ કરવી તેજ સાચો માર્ગ છે.
અન્ય સર્વ પ્રવૃત્તિ એ ત્યાજ્ય છે સર્વ ફેલ સમ્બન્ધી
તેમજ ઇન્દ્રિય સમ્બન્ધી જે કંઈ કર્તાવ્ય તે પ્રભુસેવા
ખાતરજ. શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રણ્યે યુદ્ધભૂમિ ઊપર અર્જુનને જે
વાત કહી, તે ઊપગ્રથી સ્પષ્ટ થશે કે મર્વશાસ્ત્રી ધર્મોના
ઉપદેશ કરે ત્યારે પ્રભુએ સર્વધર્મોના ત્યાગનો ઉપદેશ કર્યો.
આ વિરુદ્ધ ક્રિયા એજ આ માર્ગમાં ધર્મ, એટલે ઇન્દ્રિયા-
દિકના સમગ્ર ધર્મોના ત્યાગપૂર્વક ફેવજ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રણ્યનું
અનન્ય શરણુ એજ આ માર્ગમાં ધર્મ. અર્જુનેતાં આ
માર્ગને ત્યાગ આપોઆપોજ ઇષ્ટ છે; કેમકે મેવા કરવામાં
તલ્લીન થયેલા ભકતને પોતાનાં દેહાદિકની પણ લેશમાત્ર
અપેક્ષા રૂહેતી નથી. ભયેજ સ્થલે પ્રભુના ધર્મોનાજ વિચાર
આવ્યા કરતો હોવાથી આવા ભકતને મર્વત્ર ભગવાનજ
રૂહેલા છે, તેવી સમજ સ્ફુરે છે. ઇન્દ્રિયોનો સમ્બન્ધ તેમજ
અન્ય પદાર્થોના સમ્બન્ધ આ ભગવદ્ગુણોદ્દિશી નષ્ટ થઈ જાય
છે. આ જગદાદિની સ્ફૂર્તિના વિષયની વાત કરતાં પણ
તે જગદાદિનું વિસ્મરણજ આ ભકિતમાર્ગીજ મર્યાદામાં
રૂહેલું છે.”

આવા ત્યાગાત્મક ધર્મોનાજ સમાશ્રય ભકિતમાર્ગીય
જીવને કરણીય છે; સામાન્ય અધિકારથી માંડી ઉચ્ચાધિકાર

મૂઢી પહોંચવામાં આજ સક્રિય જીવિ ત્યાગ નિવામક છે.
 આપણે સંસારમાં પડ્યાં છીએ અને તેથી અનેક ભાવનાં
 પ્રલોભનો આપણી સમક્ષ આવી આપણને વિચલિત કરી
 દેવાનો પ્રયત્ન કરે છે; પરન્તુ પ્રભુનાં અન્ય શરણ લેને
 પ્રાપ્ત છે, એને મુશ્કેલીઓ નથી. આમ છતાં સામાન્ય અધિ-
 કારીઓને માટે શ્રીહરિસયણે અનેક સ્થળે ભારે સાવ-
 ચેતી શબ્દોનાં ઉપદેશ આપ્યો છે. જેને પ્રતિબંધક
 વસ્તુઓ છે, એનો અનેક સ્થળે આપે ઉલ્લેખ કર્યો છે.
 'સ્વમાર્ગી'ય. શ. સમ. મે. નિરૂપણ' ગ્રન્થમાં આપ આશ્ચ
 કરે છે કે:-

“મન્વાશ્રયો નૈવ કાર્યો નૈવાન્યત્ર સ્યતો વ્રજેત ।
 પ્રાર્થના નૈવ કુત્રાપિ કર્તવ્યા મગધત્યપિ ॥૧૮॥
 અભિશ્વાસો ન કર્તવ્યો વ્રહ્માત્મસ્ય નિર્દર્શનાત્ ।
 લૌકિકે વૈદિકે ઘાપિ કાર્યે સર્ગ્મ વિવર્જયેત ॥૧૯॥
 યયંકથઙ્ગિત્કર્તવ્યે મારણત્ર માનનમ્ ।
 સર્વં મમતાં ત્યક્ત્વા સર્વં કાર્ય પ્રતાપયેન્ ॥૨૦॥
 લોભ ચ હૃદયે નૈવ કુર્વાન્, પ્રાર્થં વિ સંચયેન્ ॥૨૦૩॥

પ્રભુ સિવાય અન્ય કોઈને પણ આશ્રય ન કરવો,
 ધોતાની જેને તો આશ્રય માટે ક્યાંય પણ ન જવું. ધીજની
 પાસે પ્રાર્થના ન કરવી; એ તો ઠીક પણ ખુદ પ્રભુ પાસે પણ
 પ્રાર્થના ન કરવી; કારણ કે તેથી પ્રભુમાં અભિશ્વાસ થવાનો

પ્રસન્ન બિભો થાય છે. રાવણના પુત્ર ઇન્દ્રજિતે બ્રહ્માસ્ત્રમંત્ર
 પ્રયોગથી એક ત તણાવતી હનુમાનજીને ણાંધ્યા હતા: પરન્તુ
 તેને સર્જી થઈ કે આ તાંતણ્યે હનુમાનજી તોડી નાખશે તો?
 ગસ, આટલાજ અવિશ્વાસથી પેલા તાંતણ્યામાંથી બ્રહ્માસ્ત્રની
 શક્તિ હુત થઈ અને હનુમાનજી મુક્ત થઈ ગયા. આ
 ઉદાહરણ લઈ પ્રભુમાં કદી અવિશ્વાસ ન લાવવો. પ્રાર્થના
 કરવાથી અવિશ્વાસનો ભર્જ થાય છે. 'હિ પ્રભુ! શ્લાણું
 આપો યા કરો,' એટલી માગણીથી જીવને એટલું તો થયુંજ
 ને કે પ્રભુ આ આપવામાં કે કરવામાં ચોક્કસ નહીં હોય!
 અને માગ્યા પછી એ ન મળ્યું તો પ્રભુમાં અવિશ્વાસ થાય
 ને? જે થવાનું હશે, તે તો પ્રભુના નિયમન મુજબ થશેજ;
 માગ્યે કાંઈ તેનામાં ફેરફાર થવાને નથી. તો માગ્યે શું વળે?
 લૌકિક અને વૈદિક કર્મોમાંથી પણ સર્જને દૂર કરવાની જરૂર
 છે; કારણ કે તેટલું પણ પ્રભુમાં અવિશ્વાસજનક થાય છે,
 બેશક આપણે લોકોમાં રહ્યાં છિયે, તેથી લૌકિક વૈદિક કરવાં
 તો પડે છે; તે કરવામાં પણ એ આપણા ઊપર એક મોટા
 બોનરૂપ છે, એવી લાવના કરવી; બધામાંથી મારાપણું
 ઊઠાવી ભઈ કાર્ય કરવું તો તે લૌકિક-વૈદિક પ્રભુમાર્ગમાં
 નડતરરૂપ ન થાય. અને લોભ તો કદાપિ ન કરવો; કેમકે
 તે આકાંક્ષા ઉત્પન્ન કરે છે અને તેથી પ્રભુ પાસે માગવાની
 ઇચ્છા થાય છે. જે અવિશ્વાસજનક છે; માટે જે કાંઈ
 પ્રભુકૃપાયે-પ્રભુની ઇચ્છા મુજબ મળી રહે, તેનાથીજ
 સન્તોષ માનવો.

આ માર્ગજ લાવાત્મક છે. 'માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય' માંજ
 શ્રીહરિશયણ્યે એ વસ્તુ સ્ફુટ સ્વરૂપે બતાવી છે આ લાવ
 માત્ર લાવનાંથી સિદ્ધ છે. આ લાવનાના ત્રણ પ્રકાર શ્રીહરિ-
 શયણ્યે નિર્દેશ્યા છે. આમાંથી પ્રથમ સ્વરૂપલાવના આ છે.
 'પ્રથમ' દશામાં એ લે.કે.એ સ્વરૂપનો કંઈ પણ અનુભવ
 કર્યો નથી, સ્વરૂપનું માત્ર શ્રવણ કર્યું છે, તેમણે યોગની
 માફક પ્રભુના સ્વરૂપનો વિચાર કર્યો. આ સ્વરૂપલાવના
 કરતાંજ ભગવાનનો અનુભવ થાય છે, ત્યારે પ્રભુ સાક્ષાત
 અથવા તેો નાદદ્વારા સમગ્ર લીલાંઓથી સમન્વિત ઘર્ષ
 ભક્તના દુઃખયાકાશમાં પ્રકટ થાય છે.' એ પછીની લાવના તે
 લીલાલાવના. 'લીલાલાવનામાં ભક્ત સ્વયં લીલારૂપ બની
 ગાય છે, એટલે કે લીલાની આ શક્તિથી દેહાદિકની સર્વ
 ક્રિયામાં, જ્ઞાનમાં, ત્રવં પદાર્થમાં અન્યથારૂપ પ્રતીતિ
 થતી હોય, તેમાં પણ પ્રભુનીજ લીલાનું જ્ઞાન થઈ જાય છે.'
 આ પછી ત્રીજી તે લાવલાવના છે. આ ત્રીજા પ્રકારની
 લાવનામાં તાપકલેશ એ મુખ્ય વસ્તુ છે. એ તાપકલેશ
 ન થાય તેો દેહાદિની નૂતનતા સમ્ભવી શકતી નથી અને
 તેથી પૂર્ણવિયોગાત્મક કેવલ લાવાનુભવ થતો નથી. એમ
 કહાય માનો કે આ ત્રીજા વિયોગાગ્રિથી દેહાદિ બળી જશે તેો
 લાવનો અનુભવ શી રીતે ઘર્ષ શકશે? પણ વિચારવામાં
 આવે તેો સ્પષ્ટ માલૂમ પડશે કે તાપકલેશનો નિવામક
 વિયોગ પણ સ્વરૂપાત્મક હોવાથી એ વિયોગજ દેહાદિનો
 સંસ્પર્શક બનશે; વસ્તુસ્થિતિયે તેો તાપકલેશથી દેહશુદ્ધિ

થાય છે. એ રીતે દેહ શુદ્ધ થયા પછીજ અત્યાત્ લકતને અચાનક સ્વરૂપનો આવિષ્કાર વીજના ઝબકારાની માફક હૃદયમાં થઈ જાય છે. એથી વિશેષ જીવને ખીજૂં શું ઈષ્ટ હોય ?

આવી જાતની કાટિ સર્વાત્મભાવથી પ્રાપ્ય છે. એ સર્વાત્મભાવનું વિવેચન કરતાં શ્રીહરિશયજી આજ્ઞા કરે છે કે:-

સર્વેવામિન્દ્રિયાણાં દિ દેહાદીનાં તયા પુનઃ ।

જ્ઞાત્મભાવો મગવતિ સર્વમાયઃ સ કથ્યતે ॥૨૧॥

જાથી ઇન્દ્રિયોનો તેમજ દેહાદિક સર્વનો ભગવાનમાં જે આત્મભાવ-અનન્યભાવ, તે સર્વાત્મભાવ.”

પોતાનો ખીજમાં જે સમ્બન્ધ, તેનો જે વિચાર અને ‘આ અમારા ભગવાન’ એવી જાતનું જે સમ્બન્ધીપણું તેની અસ્કૃતિ, તેનું નામ તે આત્મભાવ. આપણાં જે દેહ-ઇન્દ્રિયો, તે પ્રત્યેકની પ્રભુને વિશે લેશ પણ આકાંક્ષા ન હોવી જોઈએ. જે આકાંક્ષા રહે તો ઇન્દ્રિયો અને ઇન્દ્રિયોના વિષય એવી ઇન્દ્રિયોના ભાવની સ્થિતિ રહેવાથી સર્વપણું ન થાય. આથી કરીનેજ સર્વાત્મભાવમાં દેહાદિકની સ્કૃરણા ન હોવી જોઈએ. ઇન્દ્રિયોના વિષયોના ત્યાગ વિશે પ્રભુની જે આજ્ઞા છે, તે એવા અતુલિત સર્વાત્મભાવની સિદ્ધિ કરાવવા માટેજ. જે હૃદયમાં કામ-વિષયની સ્થિતિ હોય તો તેવા

કામભાવથી-વિષયાપેક્ષા રૂહેલી હોવાથી સર્વાત્મભ
સિદ્ધ ન થાય. એકજ વસ્તુ આમાંથી તરી આવે છે
સકામતામા દ્વિધાભાવ છે; અને તેથી અનન્યતાનો અર્પ
ને સર્વાત્મભાવ, તે કદાપિ સિદ્ધ થતો નથી.

આમ પ્રભુપ્રાપ્તિમાં પણ સકામતા ત્યાજ્ય છે, તો પણ
લૌકિક દશામાં સકામતા ત્યાજ્ય હોય તેમાં શી નવાઈ
અને તેથી શ્રીમદાચાર્યચરણોયે વિષયત્યાગનો સાર્વત્રિક
ઉપદેશ કર્યો છે. અલૌકિક કામથી પ્રભુપ્રાપ્તિ નથી થતી
એમ નથી, પણ તે પણ દ્વિધાભાવજનક હોવાથી ઉપયોગી
નથી; વસ્તુસ્થિતિયે કામભાવમાં પ્રવૃત્તિ છે અને સર્વાત્મ-
ભાવમાં નિવૃત્તિ છે.

આ બધી તો આમ અતિ ઉચ્ચ કોટિની વાતો છે,
ત્યાંસૂધી પહોંચવાના આ કાળના જીવોમાં અધિકાર છે કે
નહી, તે જાણવું જૂં તો મુશ્કેલીભર્યું માનું જૂં. બેશક
પ્રભુના અનુગ્રહથી એ જાણ શક્ય છે, પરંતુ તે મનુષ્ય-
બુદ્ધિથી સમજી શકાય, એવી વસ્તુ હોય તેમ માત્ર માનવું
નથી. એટલેજ આધુનિક જીવોયે તો માર્ગમાંથી કેમ
ચલિત ન થવાય, તેવી સાવધાની રાખવાની આવશ્યકતા
છે. તે માટે આ સંસ્કૃતમાં છપાયેલા ડ.સર્જી વિજ્ઞાન પ્રકાર,
કામાજ્ય દોષ વિવરણ, સ્વમાર્ગીય શરણુ સમર્પણ સેવાદિ
નિરૂપણ, બહિર્મુખત્વ નિરૂપણ, બહિર્મુખત્વનિવૃત્તિ,
કથાશ્રવણબાધક નિર્ણય, સત્સર્જી નિર્ણય, સ્વમાર્ગમર્યાદા

નિરૂપણ, શ્રીપુષ્ટિમાર્ગલક્ષણ, પુષ્ટિમાર્ગીય મર્મ નિરૂપણ, એ વગેરે ગ્રન્થોનેજ મારી રીતે હૃદયમા ઊતારી અધિકાર સિદ્ધ કરતા કરતા અને લૌકિક પ્રતિબંધોમાંથી બચવાને માટે અવિરત પ્રયત્નશીલ થતાં થતા આગળ વધવાનું છે. અધિકાર વિના આગળ વધવાનો પ્રયત્ન કરવાથી આ લયાનક કાળમાં વિપરીત ફલ મળવ નીજ પ્હીક છે.

આ સદ્બ્રહ્મમાં પ્રભુના રસાત્મક સ્વરૂપનું નિરૂપણ કરનારા અનેક ગ્રન્થો નિરૂપાયેલા છે. રસશાસ્ત્રના શાસ્ત્રીય જ્ઞાન વિના એ પ્રક્રિયા સમજાય તેવીજ નથી, અને અધિકારને અભાવે કમસમજ માણસ તેમાંથી ઊલટૂંજ સમજી બેસે તેવી સ્થિતિ છે આનંદ જ્ઞાન હુ શક્ય તો નથીજ અને તેથીજ સદ્ગુણના અનન્ય શરણની અનિવાર્યતા રહી છે ભગવન્માર્ગમાં પ્રેમપૂર્વક રહી મહાત્લાવી વિદ્વાન આચાર્યોના ગ્રન્થોનું પરિશીલન કરતાં ઉત્તરોત્તર જે અધિકાર પ્રાપ્ત થતો આવે તે પ્રમાણે વર્તવાનું છે. શ્રીમહાપ્રભુજીએ તત્વાર્થદીપ નિબંધના સર્વનિર્ણય પ્રકરણમાં ભક્તિમાર્ગીય લુવોયે કરવાનાં ત્રણ અતિ આવશ્યક કાર્યોના નિર્દેશ કર્યો છે અને તે આ છે:-

સ્વધર્માચરણં શ્રુતયા યિધર્માદ્ય નિવર્તનમ્ ।

इन्द्रियाश्वविनिमोहः सर्वथा न त्यजेत् प्रथम ॥२३८॥

શકિત પ્રમાણે અનાસકિતપૂર્વક સ્વધર્મનું આચરણ. પરધર્મમાંથી તદન નિવૃત્તિ અને ઈન્દ્રિયરૂપી ઘોડાઓ ઊપર

કાળું, આ ત્રણ વસ્તુનો કદાપિ ત્યાગ કરવાનો નથી. આપ આગળ જઈ આજ્ઞા કરે છે કે ક્રીડા-ખેલના ઉદ્દેશથી પણ આ ત્રણેયમાં જરાયે શિથિલતા આવવા દેવી નહીં. શ્રીહરિ-સચ્છ તે ત્યાંસૂધીની આજ્ઞા કરે છે કે— કૌતુક ખાતર પણ જેનાથી ઇન્દ્રિયો તેના વિષય તરફ ખેંચાય, પત્રોપ-કારાદિધર્મો ખાતર પણ જેનાથી ઇન્દ્રિયો તેના વિષય તરફ ઘસડાય, તેનાથી સર્વનાશ થવાની પૂરી શક્યતા છે; માટે કોઈપણ સંયોગમાં ઇન્દ્રિયો ઊપરનો કાળૂ છોડવો નહીં. અન્તે એજ ઇંદ્ર કે:-

[શાર્દૂલવિકીરિત]

સેવાતત્પર થૈ કથામિય થતાં, સત્સર્જને ચોધતાં,
 વ્યાપારો પર છોડતાં, પ્રભુ તણા ભાવે રસાવેશતા
 ને હૈન્ને મિયતા કરી, અસત જે આલાપ, તેને ત્યજ્યે,
 અત્યાતિ પ્રભુદર્શને અટ લાડો, આચાર્યભક્તાશ્રયે.

इति नाम ।

તા. ૧-૩-૩૭
 મીઠાખળી-અમદાવાદ

વૈષ્ણવચરણરઝેભિલાષી,
 કેશવરામ કા. શાસ્ત્રી

શ્રી કૃષ્ણ

નિત્યસીત્તાસ્થ ગો.શ્રીદ્ અનિરૂદ્ધાચાર્યજીનું

જીવન ચરિત્ર.

જગતના ઇતિહાસમાં નોંધવા લાયક હજીએ ઘણાં એવાં કુટુંબો હશે કે જેમણે સદીઓ મુઘી સમાજ અને ધાર્મિક, સામાજિક કે રાજનૈતિક પુષ્ટિ સંપ્રદાય કાર્યોમાં ગોટામાં ગોટો ફાળો આપ્યો છે. ઇતિહાસના ચિત્રપટ ઉપર તેમનાં ચિત્રો અંકિત થયાં છે. પણ ઇતિહાસ-કારો હજી મુઘી તેમને ઓળખતા નથી. એવુંજ એક કુટુંબ શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યજીનું છે શ્રીવલ્લભવંશે ૪૫૦ વર્ષ મુઘી. સતત ધાર્મિક આંદોલનોમાં રસ રેડયો છે; ધાર્મિક મન્ત-યોને સજીવ બનાવ્યાં છે અને વ્યવહારિક-ધાર્મિક તત્ત્વો (practical religious principles) જગતને અર્પ્યાં છે.

શ્રી વલ્લભવંશે રજપુત રાજવંશોને પુણ્યતમ માર્ગે દોર્યા; મોગલ સલ્તનત સામે લડત ચલાવી, હિન્દુધર્મ પ્રત્યે માનની લાગણી પેદા કરી કાજીઓને ન્યાય તોળવાના આદર્શો

અર્થા. બ્રાહ્મણોને ઉપનીષદ્-જુની વિચાર પરંપરા અર્પી
 નવાં તત્ત્વો સમક્ષ માનની લાગણી ધરાવતા કર્યાં. સન્માર્ગના
 રક્ષક વિક્રાનોને નવી-સરખી, પણ જુનામાં જુની વિચાર
 સરણી તે આછે એમ વિદ્વદ્भिः सर्वथा आव्यं ते हि सम्मार्ग-
 रक्षकाः એવો નીડરપણે ઠંઠેરો બહોર કર્યો અને વિદ્વેષુ
 હસ્તયુગલં પુરતો નિઘાય કહીને વિનવ્યા પણ ખરા.

સિકંદરલોદી અને કૃષ્ણદેવરાજા, અકબર અને મહારાજા
 પ્રતાપ, તેમજ વીર શત્રાણી દુર્ગાવતી, જહાંગીર અને મહા-
 રાજા બેધાણ ઔરંગઝેબ ને બુદ્ધેલખંડના નરકેસરી
 અંપતરાય અને છત્રસાલ, એ મર્વ ઉપર સમાન રીતે પ્રતી-
 બાની છાપ પાડનાર બે કોઈ એકજ વંશ મફલ નીવડયો
 હોય તો માત્ર એક શ્રી વલ્લભવંશજ છે. શ્રી વલ્લભવંશે
 આચાર્ય તરીકે ૪૫૦ વર્ષના ઇતિહાસમાં દરેક રીતે મક્-
 ણતા મેળવી છે.

આચાર્ય એટલે ધાર્મિક તત્ત્વોને સુવ્યવસ્થિતપણે
 જનતાને સ્વીકારવા લાયક કરી આપે તે. બે સમયની
 ફેરબદલીને અંગે ધાર્મિક તત્ત્વોના સ્વીકારમાં કે ધાર્મિક
 વ્યવહારના આચરણમાં અચકચતા ઉભી થતી હોય અને
 તેનું કારણ સામાજિક, રાજનૈતિક કે ધાર્મિક ગમે તે હોય
 પણ તેની સામે વ્યવસ્થિત રીતે જુગેશ ડઠાવી તે સમયના
 સમાજની બુદ્ધિમાં ઠસવી શકાય તે રીતે જુનામાં જુના
 પણ નિત્ય-અપરિવર્તનીય તત્ત્વોનેજ નવી બાધામાં રજી

કરીને પણ બાહેર કરી શકે, નહિ કે તે તે પરિસ્થિતિને શરણે થાય આતું નામજ કાન્તિ-revolution કે સુધારા-reformation શ્રી વલ્લભવશે અનેક વેળા તેવી કાન્તિને અપનાવી છે, ઉપભવી પણ છે, પણ મૂલે કુઠાર: જેવું કહીએ થવા દીધું નથી. એજ કાન્તિકારનો અને ખરા સુધારકનો આદર્શ.

બીજી રીતે કહીએ તો જગતના ઇતિહાસમાં એવો એકેય વંશ નથી કે જેણે ચોતાના માહિત્યની સેવા ૪૫૦ વર્ષ સુધી અવિચ્છિન્નપણે કરી હોય.

જન્મ અને એવા પરમ પુનીત જગદ્વંદ્ય શ્રી બાલ્યા જીવન વલ્લભાચાર્યજીના વંશમાં એ વંશની પ્રતાપિતા, પ્રગલ્ભતા, વિદ્વંતા, દીર્ઘ-દર્શિતા, કાર્ય-કારિનાને ઉર્જિવલ ક્રીતિને વિશેષ દીપાવી શકે તેવું એક બાલક ભારતવર્ષના પશ્ચિમ છેડે ખેડા-શંખોદ્વારમાં સં. ૧૯૪૭ ના ભાદ્રપદ શુકલ, ૧૨ (વામન દ્વાદશી, ને દિને, જે સમયે ભગવાન ત્રિવિક્રમે વામનરૂપે ત્રણ લોકને માપી લીધા, અને આસુરી મહત્વા-કાંક્ષાને પાતાલમાં ઘાટી દીધી હતી, તેજ સમયે બ્રાહ્મણ વંશમાં આચાર્ય રૂપે પ્રકટ થયેલા વામનજી-જેમ ભગવાન ત્રિવિક્રમ ભાર્ગવની પટીયસી રાજનીતિથી નિરૂદ્ધ ન થતા રાક્ષસી મહત્વાકાંક્ષા નષ્ટ કરી શક્યા-તેમ યવા નામા તથા ગુણ: ઉક્તિને સાર્થક બનાવતા શ્રીમદ્ અનિરૂદ્ધાચાર્યજી ગોસ્વામી શ્રી

શ્રીમુરલીધરજીને ત્યાં શ્રીરૂકિમણીજી માતૃશ્રીની કૃપે પ્રકટયા.
બાળપણથીજ તેમની પ્રતાપિતા તરી આવતી હતી.

ચંપાવધીત મંસ્કાર થયા, અને વિદ્યાધ્યનનો આરંભ
યથો. તેવાજ અરમામાં નટપુસ્તા પ્રતાપી
નટપુરમાં ગો. શ્રીમજરતનલાલજીને ત્યાં કોઈ
ગાદીનશીન આત્મજ ન હોવાથી કોઈ પ્રતાપી ને
ભાવિ વિદ્વાન જોસ્વામી બાલકને ગોદ

લેવાનો વિચાર કરી ગયા હતા. મહારાજશ્રીની ઈચ્છા શ્રી
લાલમણીજીના વંશમાંથીજ ગોદ લેવાની હતી દષ્ટિ દેંકતા
ગો. શ્રીઅનિરૂદ્ધાચાર્યજીનું વરણ થયું. સાત વર્ષના આ
બાળકને જોઈને નદીઆદના ભેષિ આદિત્યરામે ભવિષ્ય
જાખ્યું કે આ બાલક ભવિષ્યમાં મહા પ્રતાપી નીવડશે,
અને વંષણુવ જનતાના ભાગ્ય વિધાતા આ સાત વર્ષના આ
જોસ્વામી બાલક બન્યા.

નદીઆદના મંદીરમાં ગોદ લેવામાં આવ્યા ને તિલક
કરવામાં આવ્યું.

ત્યારબાદ આપશ્રી નદીઆદ ખીરલ્યા, ને ગૃહ
રૂપાવલી આદિબ્રન્ધોનું અધ્યયન કર્યું. વિદ્યાધ્યયનમાંથી
નવરા પડે ત્યારે શારીરિક વ્યાયામ પણ

વિદ્યાભ્યાસ ને લેતા મદલ-કૃતીનો આપને ધણો શોખ
બાલકીડા હતો. વગર પલોટાયેલા (unbroken)
ઘોડાને અંકુશમાં રાખવાની પણ

તાલીમ આપે સારી લીધી હતી, જેનું પ્રદર્શન દરોગને
દિવને ઘણીય વાર મેદાનમાં થતું હતું.

પ્રાદ્યુષે વિદ્યાધ્યયન સમયે અને ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યા પછી પણ જે ગુરુલકિત રાખવી જોઈએ તેનું સંપૂર્ણ પરિપાલન આપશ્રીએ કર્યું હતું. વિદ્યાધ્યયનમાં ઉપકારક વિદ્વાનો પૈકી પંડિત મધુસંપ્રસાદ શાસ્ત્રી, પંડિત શીવશંકરજી, શાસ્ત્રી હરિશંકરજી, મોહનલાલ શાસ્ત્રી, હર્લલજી શાસ્ત્રી, ગુજરાતી ભાષાનો એકઠો ઘુંટાવનાર રણછોડદાસ બાપુજી શાહ, વિજયરામ શાસ્ત્રી તથા પ્રા. મગ્નલાલ શાસ્ત્રી વિગેરેને બહુજ સારી રીતે સન્માનતા, એટલું જ નહિ પણ તેમને મદ્દલાન્દ મનસા સ્મરારામ એવું મંગલાચરણમા લખી ઈતર આચાર્યેને માર્ગદર્શક થતા

આપને સાહિત્ય વાંચવાનો અને સંસ્કૃત ગ્રન્થો વાંચવાનો એટલો જયો શોખ હતો કે તેઓ જણાવતા કે “જે હું ગારેક કલાક વાંચું નહિ તો મને કંઈ ગમેજ નહિ.” જે સમયે કાઠ જરીની પેઠે ગ્રંથપૂર્ણ, નવનવપૂર્ણી

પેઠે પ્રલેખપૂર્ણ સંસ્કૃત વાક્યોનો વરનાદ

આહિત્ય વરસતો ત્યારે તે માંભળનાર જનના

રસિકતા ચિત્ર લેખિત અવસ્થા અનભવતી. આપને

સંસ્કૃત ભાષામાં ગદ્ય ને પદ્ય (કાવ્યો)

લખવાનો ઘણો શોખ હતો તેમના ‘શુદ્ધાદૈતમંજરી’, ‘પ્રમેયસ્નાર્ણવ’ તથા ‘પૃષ્ઠિમાર્ગ લક્ષણાનિ ટીકા’ વિગેરે નાના મોટા ગ્રન્થો આશરે ૪૦ હશે એમ ધારવામાં આવે છે, જેમા ઉપનિષદ્ ભાષ્યો જેવા વિદ્વત્તાપૂર્ણ ગ્રન્થોનો પણ સમાવેશ થાય છે.

સોળ વર્ષની નાની વયથીજ આ કળા આપને
 વરી ચૂકી હતી. પ્રથમ વૈષ્ણવ પરિષદમાં આપને અચાનક
 ભાગ લેવાની ફરજ પડી, કારણકે
 વક્રવૃત્તકળા આચાર્યોએ ભાષણ કરવાંજ બોધ્યે
 એણે મન્તવ્ય રૂઠ થઈ ચૂક્યું હતું. પ્રો.

મમલાલ શાસ્ત્રી, શાસ્ત્રીજી બદરીનાથ વિગેરે સંપ્રદાયના
 મર્મરૂઢ વિદ્વાનોની તથા હબરે માણસની મેઢની સમક્ષ
 જરાપણ શેલ પામ્યા વિના “કેસરી” જેમ વાદળાંને અવાજ
 કરતાં સાંભળીને જઈ તેમ આ “શુદ્ધાર્દત કેસરી”એ
 હંમેશને માટે વાદગાર એણું પ્રવચન કર્યું. આપનો અભવાસ
 પણ બહુ ન હતો પણ પ્રતિભાસંપન્ન પુરૂષને કંઈજ અગમ્ય
 નથી હોતું. પ્રો. મમલાલ શાસ્ત્રી એક બાલ આચાર્યની આ
 વાણી સાંભળીને આનંદ પામ્યા, અને શ્રીમદ્ અનિરૂદ્ધાચાર્ય
 તરફ માનની લાગણીથી બોલા લામ્યા.

તેવામાંજ આપની ઈચ્છા પ્રો. મમલાલ પામે આણુભાષ્ય
 શીખવાની થઈ. આપના સુખાઈતા વસવાટ દરમિયાન
 શ્રી મેહુલનાથજી, શ્રીદેવકીનંદનાચાર્યજી,
 વિદ્વદ્ પરિચય પંડિત બલભદ્રશર્મા, પંડિત મુદરના-
 અને ઉપપદ પ્રદાન ચાર્યજી વિગેરે ઘણા વિદ્વાનોનો પરિચય
 થયો. ત્યારબાદ પટણા, કલકત્તા.
 સુખાઈ, આદિ ઘણાં સ્થળોએ વ્યાખ્યાનો કર્યાં હતાં જેના
 પરિણામે આપ શુદ્ધાર્દતકેસરી-શુદ્ધાર્દતવાચસ્પતિ

—શુદ્ધાદ્વૈતસહસ્રાંશુ-વેદાન્તસુધારક-વેદાન્ત વિદ્યા-
લંકાર—પણ્ડિતમણ્ડલેશ્વર—પણ્ડિતેન્દ્ર—સર્વતન્ત્ર
સ્વતંત્ર આદિ સુવર્ણ પદક સહિત ઉપપદોથી અલં-
કૃત થયા હતા.

મુસ્લમાં લાલબાવાના ઉપનયન સંસ્કાર સમયે
શ્રીવજરત્નલાલજીએ છપ્પન લોગ કર્યો હતો. તે વખતે અનેક
ગોસ્વામીમાલકો, ખુદ પ્રથમ ગૃહના તિલકાયિત
શ્રીગોવર્ધનલાલજી પધાર્યા હતા, ધીઅનિરૂદ્ધાચાર્યજી પણ
ઉપસ્થિત થયા હતા. તે વખતે સભામાં શ્રીગોવર્ધનલાલજી-
એજ સરાહના કરી હતી કે “શ્રી અનિરૂદ્ધલાલજી અમે તો
તિલકાયિત છીએ પણ ત્હમે તો “વિદ્યા તિલકાયિત” છો.

પોતાના બાલ આચાર્ય પ્રયે સંપૂર્ણ માનભરી લાગણી
દર્શાવવા નટપુરસ્થોએ મદ્રાસી વેવાઈને
પ્રથમલગ્ન આમન્ન્યા. વિવાહ ખેલ રચાયો. મહાજને
વ્યવસ્થાનું ખીડું ઝડપ્યું. ભાઉસાહેબ
દેસાઈના પૌત્ર શ્રીચુત્ ગિરિધરદાસ મંગળદાસ ઉર્ફે
તાતાસાહેબને સર્વસત્તા સોંપવામાં આવી. અને
શ્રીમહાલક્ષ્મી વહુજી સાથે સંવત ૧૯૬૪ના માર્ગશીર્ષ શુકલ
દશમીના રોજ લગ્ન થયું. લગ્ન સમારંભ એવો તો ઉજવાયો કે
આનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન કરનાર જો બાણ કે શ્રીહર્ષ હોત તો

મોટું કાવ્ય રચત, દુકેમાં આવું ઉત્સાહભર્યું લગ્ન ન મૂતો
 ન મનિવ્યતિ એ ઉકિતનો અનુભવ તે સમયે યયોજ કરો.
 આ નવ પરિશિત યુગલ ઘણી રીતે સુખી હવું.

ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યા પછી ધન અને વહુનાં
 મોહપાગમાં એક બાવિ મહાનુ આચાર્ય
 સાંપ્રદાયિક કૃમાર્થ ન પડે માટે સ્વાધ્યાયપ્રવચનાભ્યાં
 પ્રવૃત્તિઓ ન પ્રવર્તિતઃપમ એ સંદેશ સુરજનોએ
 પાઠવ્યો, અને સ્વીકાર્યો. દર એકાદશીએ
 પ્રવચનો આરંભવ્યાં. લલ્લુભાઈ પારેખ વિગેરે વૈષ્ણવોની
 તલાક લઈ ચું. ૧૯૬૫માં શ્રી પુષ્ટિમાર્ગીય યુસ્તકાલયની
 સ્થાપના કરી. શ્રીમાધવતીર્થ શંકરાચાર્યજી સાથે ઉભા
 થયેલા વિવાદમાં બહેરમાં શાસ્ત્રની એલેન્ડ ટેકવાની પહેલ
 કરી હોય તે પહેલું નામ શ્રી અનિરૂઢાચાર્યજીનુજ છે.

Man proposes and God disposes સાંપ્રદાયિક
 પ્રવૃત્તિઓની ફોશ અને ઉમેદ ઉપર પડે
 જામનગર પડ્યો. મનનો મનમાં તનનો તનમાંજ રહી
 ગાદીનશીન ગઈ. આ સમયે રા. બ. લલ્લુભાઈ જેવા
 સાચા સલાહકારો જે મહારાજશ્રીને મળ્યા
 હોત તે જામનગરની જાળમાંથી ખગિત મુજા ગ્હેત.

જામનગરની જન્મજામાં કૃષ્ણાયા પછી ઘણું ગૌરવ
 સંપાદન કર્યું. પણ કેટલાક સમય સુધી
 નિષ્ક્રિયતા નિષ્ક્રિયતા પ્રાપ્ત થઇ. ફલતઃ કાવ્ય-
 અને સાહિત્યનો વ્યાસંગ ઝોછો થયો; પણ
 વિદ્યાભ્યાસ ન્યાયમિર્માસા, શાંકરવેદાન્ત, જેન અને
 ગૌદ્દર્શનોનો સારો અભ્યાસ કર્યો જેના
 પરિણામે મહારાજશ્રીએ એક અદ્વિતીય શુદ્ધદૈત દર્શનીક
 વિદ્વાન તરીકે ખ્યાતિ મેળવી.

મહારાજશ્રીના જન્મદિવસે આશીર્વાદ આપવાને જામ-
 નગરના મહામહોપાધ્યાય શાસ્ત્રી
 ગોપાલતાપિની ભાષ્ય હાથીભાઈ પણ આવ્યા હતા.
 અને ત્યાં, 'શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રાચ્યુદયનાટક'-
 નારાયણોપનિષદ્ભાષ્ય ની ભેટ આપી. તેજ દિવસે
 સભામાં નાટકના નામ ઉપર
 વિવેચનો કર્યાં હતાં પણ 'નામ મોટું ને દર્શન મોટું'
 એવું આ પુસ્તક હોવાથી મહારાજશ્રીએ પોતાની કલમ
 ઉપાધી. ગોપાલતાપિની ભાષ્ય રચી, ત્વસિદ્ધાંત પ્રતિપાદન
 કરીને ઈતર સિદ્ધાંતનું સચોટ ખંડન કર્યું. શૈલી પહેલાંના
 ભાષ્યકારોની જેમ રાખેલી હોવાથી હતિ સેત હતિ કેવિતનાં
 વચનોથી પૂર્વપક્ષે કરી સિદ્ધાંત પ્રતિપાદન કર્યો, સુદ્રણ
 પણ ઘઈ ચુક્યું; જેની પ્રતિ શાસ્ત્રીજીને પણ મળી ચુકી
 હતી. ત્યાર બાદ નારાયણોપનિષદ્ભાષ્ય રચ્યું જે હજી ય
 અમુદ્રિત છે.

તેમનાં પ્રથમ વહુજી જે ઘણાં સેવાસિક તથા સાહિત્ય
 પ્રથમ વહુજીને રત્નિક તથા પતિમુખ પરાયણ હતાં
 લીલા પ્રવેશને તે પાછળ કેઈ પણ પ્રગત મૂકવા વિના
 બ્રહ્મવાદ મંદીર લીલાપ્રવિષ્ટ થયાં. હુઃખમાં હુઃખ ઉમેરાયું,
 પણ મહારાજશ્રી ઇશ્વરેશ્ચાનેજ આધિન
 થયા. આપશ્રીની લાયબ્રેરીમાં હસ્તલિખિત તથા મુદ્રિત
 ઘણાં ગુસ્તકો હતાં, તે સર્વને આપશ્રીનાં વહુજીના સ્મરણ
 ચિહ્ન તરીકે જો શ્રીમતીજીના જ નિવાસસ્થાનમાં બ્રહ્મવાદ
 મંદીર ખોલી ત્યાં પધરાવ્યાં

કનિષ્ઠ શ્રીમતી આદિ સંબંધીઓના સમબલવવાથી આપ-
 શ્રીએ દ્વિતીય લગ્ન સં ૧૯૮૮ના કાર્તિક
 દ્વિતીય વિવાદ મુદી ૧૫ ના રોજ શ્રીમહાલક્ષ્મીવહુજી-
 અને ની સાથે કર્યું. તે વખતે નહીઆદના
 ઉપપદ પ્રદાન વેંધજીવાએ એક સભા બરી, જેમાં પરિ-
 ભીત સુમલને પધરાવવામાં આવ્યું અને આપશ્રીએ ગોપાલ-
 તાપિની ઉપનિષદ દ્વારા શ્રીકૃષ્ણવ્યંદ્રાજ્યુહવ નાટકનું ખંડન
 કરેલું હોવાથી મહારાજશ્રીને 'વચ્ચિદ્દત્તેષ્ટ્ર'ના ઉપપદ સાથે
 સુવર્ણપદક ઉપપદથી વિભૂષિત કર્યાં.

શુક્રવાયુરમાં મહાત્મા ગાંધીજી દ્વારા અણુતોના મહિર
 પ્રવેશ સંબંધે જ્યારે સત્યાગ્રહ
 સનાતનધર્મ પ્રવૃત્તિ શરૂ કરાવ્યો ત્યારે આપશ્રીએ એ
 તથા પ્રવૃત્તિ ધર્મવિધ્વંસક હોવાથી
 ઉપપદ પ્રદાન મકિય ફાળો આપવાનાજ હેતુથી

પોતાના શાસ્ત્રી હરિશંકરજીને પાઠ્યા હતા. નહીંઆદમાં વર્ણાશ્રમ સ્વરાજ્ય સંઘની શાખા સ્થાપી. દિવાન બહાદુર ચીમનલાલ મહેતા, શેઠ શ્રીક્રીષ્ણલાલ તથા ભાઉસાહેબ તાતાસાહેબ વિગેરેની સલાહથી ખેડ જીલ્લા વર્ણાશ્રમ સ્વરાજ્ય સંઘનું અધિવેશન ભર્યું; જેમાં આપશ્રીનેજ અધ્યક્ષસ્થાન સોંપવામાં આવ્યું હતું.

યોગ સમય પછી પૂ. ગો. શ્રીગોકુલનાથજીની અધ્યક્ષતાએ તથા આપની સ્વાગતાધ્યક્ષતાએ મુંબઈ પ્રાન્તીય સંમેલન ભરવામાં આવ્યું હતું તે સમયે શ્રીગોકુલનાથજી ઉપરાંત ગો. શ્રીવલ્લભલાલજી મહારાજ, ગો. શ્રીરણુછોડલાલજી મહારાજ, શ્રીશંકરાચાર્ય ભારતીકૃષ્ણતીર્થજી, શ્રીજયેન્દ્રપુરીજી, શ્રીરામાનુજમતાનુયાયી શ્રીદેવનાયકાચાર્યજી પણ પધાર્યા હતા. શ્રી અનિરૂદ્ધાચાર્યજીનું સ્વાગતનું અંને ઉપસંહારનું સંસ્કૃત ભાષામાં લલિત વ્યાખ્યાન સાંભળીને મહારાજશ્રીના પાંડિત્યથી આકર્ષાઈ શ્રીશંકરાચાર્યજી શ્રી ભારતીકૃષ્ણતીર્થજીએ આપને કુંકુમ તિલક કરી, પુષ્પમાલા કંઠમાં આરોપી અને 'સર્વતન્ત્ર સ્વતન્ત્ર'ના ઉપપદથી વિભૂષિત કર્યા. નોંધવા જેવી વસ્તુ એ છે કે શ્રીકૃષ્ણદેવરાજાની સલામાં શ્રીમદ્દલ્લાચાર્યજીને સર્વ આચાર્ય સમક્ષ 'મહાપ્રભુ' ઉપપદથી વિભૂષિત કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારપછી આ બીજાનેજ દાખલો છે કે સર્વ આચાર્યોની સમક્ષ આપશ્રીને આ પદવી અર્પણ કરવામાં આવી છે.

સંવત ૧૯૯૧માં શ્રી યુદ્ધિમાર્ગીય પુસ્તકાલયનો રજત
 યુદ્ધિમાર્ગીય પુસ્તકાલયનો મહોત્સવ ઉજવાયો, સાતેય
 રજત મહોત્સવ દિવસનું પ્રમુખસ્થાન સ્વીકારી
 વૈષ્ણવોને તથા બહારગામના આવેલા વૈષ્ણવોને ઉપદેશનો
 લાભ આપ્યો હતો.

આપશ્રી અદ્ય લેનારને સારા અદ્યથી, દદ નિશ્ચયી
 અને શ્રીબાલકૃષ્ણીક અદ્યથી હતા. અપ
 સ્વભાવ ને એટલું જ બોલતા. ભગવત્કામનો જાપ
 માહું જીવન સર્વથા આજીવ રહેતો, સાહિત્ય વાંચવાનો
 એટલો બધો શોખ હતો કે પોતે ઘણીય
 વાર બહાર કરતા કે જે 'દિવસે હું વાંચું નહિ તે દિવસ
 મ્હારે માટે દુર્દિન સમજવો.' આપ નીતિરુ. (Political)
 હતા ને કહેતા કે 'લોકોને Politics શીખવા માટે ઘણીય
 મહેનત પડે છે. પણ હું તો પૈસાના ભોગે Politics
 શીખ્યો છું.' વાર્તાલાપમાં સ્વસંપ્રદાયનું જોખન કરતા. યોગ્ય
 સ્થળે વિવેકી અને મજતાવડા હતા. આપને ખોરાક બહુજ
 સાદો ને ષહેરવેંશ પણ તેવોજ હતો. અને આપશ્રી પૈસા
 કરતાં પ્રભુ સેવાને વધારે પ્રાધાન્યતા આપતા તથા શાસ્ત્ર
 મર્યાદાઓ રહી પોતાના દિવસો નિર્ગમન કરતા.

આપશ્રી જામનગર પધાર્યા. કેાણુ બાણુતું હતું કે
 આચાર્યશ્રી હવે નહીઆદના વૈષ્ણવોથી
 સ્ત્રીલાદ પ્રવેશ આધિભીતિક દષ્ટિએ હંમેશને માટે વિદાય

થાય છે. કેટલોક વખત માંદગી લોગવ્યા બાદ એક નિઃસંતાન વિધવા વહુજીને મૂકીને સંવત ૧૯૯૨ના માગશર વદ ૭ ને દિવસે લીલાપ્રવેશ કર્યો સાંપ્રદાયિક લાવનાએ આધિદેવિક દષ્ટિથી આપણી વચ્ચેજ ખીરાને છે; પણ આપણા દેવદુર્લિ- પાકને લીધેજ પ્રકટ દર્શન આપતા નથી.

પૂ. યા. મહારાજશ્રીએ વૈષ્ણવોના લાભાર્થે જે સંસ્કૃત ગ્રન્થો લખ્યા છે તેનું મુદ્રણ કરાવી શકાય તોજ આપણે તેમના પાંડિત્યની યોગ્ય ઠહર તથા યત્નિચિત સેવા કરી શક્યા છીએ એમ મનાય.

પુસ્તક કેમ છપાયું?

ન હિ કશ્ચિત્ ક્ષણમપિ જાતુ તિષ્ઠત્યર્કમકૃત એ શ્રીમદ્-ભગવદ્ગીતાકારના સિદ્ધાન્તેજ્ઞ અનુસરીને આ પ્રવૃત્તિ આરંભાયેલી છે એમ કહીએ તોપણ અતિશયોક્તિ નથીજ. સારા કર્મોમાં અને નિષ્કામ કર્મોમાં આ યોજના થાય તો કર્મ બંધનમાંથી પણ મુક્ત થવાય એ પણ સિદ્ધાન્ત આશ્ચર્ય છપાવવામાં જળવાય છે.

શ્રીપુષ્ટિમાર્ગીય પુસ્તકાલયના આદ્ય સંસ્થાપક અને વેંમણવેને તથા ઇતર જનતાને પોતાની વિદ્યતાથી આકર્ષી નહીઆદમાં અખંડ જ્યોત પ્રકટ કરી હોય તો શ્રીમદ્ અનિરૂદ્ધાચાર્યજી મહારાજથીજ હતા. તેનો પ્રકાશ ફર મુધી સંપૂર્ણ પહોંચે તે પહેલાં તો તે જ્યોત તદ્દન છુગાઈ ગઈ તે એટલે મુધી કે પોતાની પાછળ કોઈ પ્રજા પણ નથી. છેલ્લા દશકાથી નહીઆદમાં તેમની પ્રવૃત્તિ પ્રશંસનીય હતી. આપશ્રીએ પોતાના જાહેર પ્રવચનમાં એમ જણાવેલું કે “શ્રીહરિરાયજીના શિશાપત્ને, તથા તેમના નાના પણ તત્વ મન્થોના ઉપર ઘણું લખાણું જોઈએ” આ વિચારોનાં ણી વાળ્યાં પણ તે અંકુરિત ન થયાં તેવાજ અરસામાં આપે નિત્યલીલા પ્રવેશ કર્યો. આપના તરફની નટપુરના પુસ્તકાલયના વ્યવસ્થાપકોની પૂજ્ય જુદિને લીધે કંઈ સેવા થાય એ ઉમેદ હતી, પણ દ્રવ્ય સંકોચને લીધે તે વસ્તુને અમલમાં મૂકવાને હિંમત આલતી ન હતી.

ઉપકાર સ્મરણ

શ્રી હરિરાયજીના અન્થેને માટે ઉપરોક્ત તમન્ના ભ. માતરના પારેખ મંગળદાસ ખીમચંદને તથા ખેડાના શાસ્ત્રી શ્રીયુત્તમજી શર્માને પણ હતી. પુસ્તકાલય દ્રવ્ય મળે તેનીજ રાહ જોતું હતું. ચિન્તિત વિષયમાં તે બન્નેના અતુલ ઉત્સાહે અને સહાયે આ પ્રવૃત્તિને અતિશય વેગ આપ્યો છે. તે તેમની ઇચ્છા વિરુદ્ધ પણ જણાવવું પડે છે, કાર્યની શરૂઆત થઇ અનુવાદ કરવાને માટે પણ સેવાભાવનાની દ્રષ્ટિએ પેઢીગત વૈષ્ણવ માંગરોળ નિવાસી કેશવરામ શાસ્ત્રીએ સરળ અનુવાદ કરી આપવાને ખીડું ઝડપ્યું. દ્રવ્યનો હિસાબગણી અમે ૩૦૦ પૃષ્ઠ આપવા માટે જાહેર કર્યું હતું, પણ વૈષ્ણવોએ અહીંને વખતે નીચે પ્રમાણે આર્થિક સાહાય્ય કરી કે જેના પરિણામે કંઈક વધુ પાનાં આપી શક્યા છીએ જેથી વૈષ્ણવો તે સર્વના ઋણી છે.

આર્થિક સહાય આપનારનાં નામ

- ૧ ગો. વા. જેકીશનદાસ દામોદરદાસ ગાંધી ૧૨૫-૦-૦
નવસારી,ના સ્મરણાર્થે હા. જગમોહન-
દાસ દામોદરદાસ ગાંધી.
- ૨ હરજીવનદાસ પુરુષોત્તમદાસ ટ્રસ્ટના ૧૦૦-૦-૦
ટ્રસ્ટીઓ ભ. મોતીલાલ ગોર્વાહલાલ
તથા ભ. માણેકલાલ મણીલાલ અમદાવાદ

૩	ગો. વા. ખાપુજીભાઈ વિકુલદાસ ભિમરેઠ,ના સ્મરણાર્થે હા. પટેલ ચુનીલાલ ગોકળદાસ	૫૧-૦-૦
૪	લ. ચંદુલાલ ત્રીલોચનદાસ ખામુઢીવાળા નહીઆદ.	૫૧-૦-૦
૫	ગો. વા. વિકુલદાસ છગનલાલ ઘોડાના દ્વેટી લ. મોહનલાલ લલ્લુભાઈ ઘોડા	૫૦-૦-૦
૬	લ. જમનાદાસ લલ્લુભાઈ દેસાઈ અમદાવાદ.	૨૫-૦-૦
૭	ઘોડાના એક વૈભવ	૨૫-૦-૦
૮	લ. ભાઈલાલભાઈ સાંકળચંદ નહીઆદ	૨૫-૦-૦
૯	લ. કેશવલાલ ગીરધરદાસ દાણી "	૨૫-૦-૦
૧૦	લ. મણીલાલ છગનલાલ શાહ. "	૨૫-૦-૦
૧૧	લ. વિકુલદાસ મોતીચંદ માંગરોળ	૫-૦-૦
૧૨	લ. નાથાભાઈ હરિભાઈ ખરાંટી	૪-૦-૦
		<hr/> ૫૧૧-૦-૦

સદરહુ ગ્રન્થોના અનુવાદોમાં જે અનુવાદો છુટક માસિક વિગેરેમાં છપાયા હતા તે અનુવાદોને પણ એકત્રિત કર્યા છે. વળી ખીજા સ્વતંત્ર અનુવાદો પણ આપ્યા છે. ખીજા ભાગના સાહિત્ય માટે તૃતીયગૃહ પીઠાધીશ્વર ગો. શ્રીવૃજભૂપણુલાલજીમહાશય તથા શ્રીગઢુલાલજી સંસ્થા-દાશ શ્રીચુત ધીરુભાઈ વિગેરેએ જે સાથ ને ઉત્સાહ આપ્યો

છે; તે અત્યંત અવકારદાયક ને સ્તુત્ય છે. એ સર્વે
 ગોસ્વામી મહારાજશ્રીઓ તથા વિદ્વાન ત્રેલ્યુએટો
 તથા શાસ્ત્રીઓ, મંગળદાસ પારેખ, કમીટીના મેમ્બરો
 તથા હરિશંકર શાસ્ત્રી વિગેરેનો સહૃદય આભાર માનું છું.

નેટલું સાહિત્ય અમારી પાસે એકત્રિત છે તે સર્વને
 અનુવાદ આપતાં અન્યનું કદ બહુજ વધી જવાની ભીતિ
 લાગવાથી તથા એક મામલું દ્રવ્યનું રોકાણ નહિ કરવાની
 સ્વછાથી આ અન્ય ક્ષેત્ર પણ અન્યનો અનુવાદ આપી
 સમાપ્ત કર્યો છે. પણ જો આ અન્યના અનુવાદનો શિષ્ટ
 આદર થશે તથા કોઇ ઉદાર ગૃહસ્થ સેવા લાવનારે દ્રવ્યમાં
 સાહાય્ય કરશે તો બીજો લાગ પણ બહાર પાડવામાં વ્યવ-
 સ્થાપકો પાછી પાની નહીજ કરે એમ હું ખાત્રી આપું છું.

શ્રીયુત કૈશવરામ શાસ્ત્રીએ અનુવાદ કરવાનું બીડું ઝડપ્યું
 ન હોત તો દ્રવ્ય એકલથી અમે આ અન્ય બહાર પાડી
 શકત નહિ. તેમની અનંકવિધ પ્રવૃત્તિઓમાંથી જાગલ
 સમય પાટીને પણ અનુવાદ ઉપરાંત મૂક સંગ્રાહન વિગેરે-
 નું જે કાર્ય કર્યું છે તે સર્વને આધારેજ અમે ઝડપથીજ
 કામ પતાવી શક્યા અત એવ વેળાએ તેમજ પુસ્તકાલચના
 વ્યવસ્થાપકો તેમના ઋણી છે. પ્રભુ તેમને આવી નિઃકામ
 સેવા કરવાને વધુ અનુકુળતા પ્રાપ્ત કરી આપે અને તેમને
 ત્રિવિધ દુઃખથી મુક્ત રાખે એ પ્રભુ પ્રતિ અભ્યર્થના.

અંતમાં જેમણે અમને કંઈપણ સાહાય્ય કરી છે તે સર્વનો આભાર માનવાની તક લઉં છું.

અન્યને બહાર પાડવામાં બહારના પ્રમાણે અમે કંઈક મોડા પડ્યા છીએ, તેનું કારણ પ્રેક્ષ વિગેરેની અનિયમિતતા છે તે માટે હું કર ચુકલ જોડી વૈજ્ઞવૈની હમા માણું છું. તે ઉપરાંત જે કંઈ ભૂલ માલુમ પડે તેને વાંચકો સુધારી લેશે અને જે અમને જણાવશે તેા ખીજી આવૃત્તિમાં સુધારો કરવા પ્રયત્ન કરીશું. અંતમાં જે કંઈ સેવા આપ સર્વના ચરણમાં રજૂ કરું છું તે શ્રીજાલકૃષ્ણ પ્રભુની કૃપાથી છે અતઃ એવ એઓશ્રીના ચરણોમાં શીર સુકાષી વિરમું છું.

ડા.સોતસવ,
મં. ૧૯૯૩

}

રતિલાલ મોહનલાલ દોશી
મન્ની,
શ્રીપુષ્પિમાગીય પુસ્તકાલય,
વડોદરા.

श्री कृष्णः शरणं मम । धीवल्लभाय नमः ।

पुष्टिभागीय सस्तु साहित्य.

वैष्णवोने माटे सोनरी तक !

लगभग पउतर किम्भते आश्रेक भरीदि.

श्रीमद्वल्लभाचार्यं प्रणीत

त्रिविध नामावली.

जाललीला प्रथम भाग. किं. ०-२-३

प्रौढलीला द्वितीय भाग किं. ०-२-०

राजलीला तृतीय भाग किं. ०-२-०

पोस्ट्रेक अलग. पचीस पुस्तक भरीदनारने पचीस टक
कमीशन आपवामां आवरी,

-: अनुवादक अने प्रक.राक :-

श्रीमनलाल कीशोरदास शाल. जी. जेस. भी.

जी. जे. जे. जे. जे. पाडापोड; नडीआद.

(पू. पा. जो. भावको तथा साम्प्रदायिक विद्वाने तथा युग्मराजना
प्रसिद्ध पत्रकाराना अभिप्रायथी परिपूर्य)

धनिक वैष्णव अनुष्ठाने पञ्च या कार्यमां मदद करवा आम
विज्ञप्ति छे. जे कोष अनुष्ठाने पचीस रुपीआनी मदद कररी तो
किम्भतमां ०-०-१ घटादी देवामां आवरी. पोताना पैसा डेटलाय
अन्यमार्गे व्यय करवा हरी, तो तेमने हाथ या अेक वित्तम तक
आनी पहुँचि छे. माटे तेना लाभ लेवा भूखनु नदि वधु माटे
लपेया या भजे.

श्रीमनलाल कीशोरदास शाल.

पाडापोड, नडीआद.

સામ્પ્રદાયિક પુસ્તકો અરીદ્યો ક્યાંથી ?

તેના માટે સર્વોત્તમ સ્થાન

એકજ

શ્રી પુષ્ટિમાર્ગીય પુસ્તકાલય

નડીઆદ.

પુ. સામ્પ્રદાયિક, જુનાં તેમજ નવાં, સંસ્કૃત,
મજ વિ. સર્વ પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી મળશે.

મંત્રી

શ્રી પુષ્ટિમાર્ગીય પુસ્તકાલય; નડીઆદ

તા. કઃ—નામ સેવાના ભાવિક વૈષ્ણવ જંદુઓને લાપતેરી
અંગે મદદ આપી પ્રકાશન કાર્ય હુંમેચા પ્રમાણીકવળે મદદ
કરી આપના નૈવાર છે.

ॐ अनुक्रममणिका ॐ

प्रन्यांक	ग्रन्थ	पृष्ठ
१	मार्गस्वरूपनिर्णयः	१
२	स्वमार्गीयकर्तव्यनिरूपणम्	०
३	स्वमार्गीयसाधनरहस्यम्	१७
४	भक्तिमार्गं पुष्टिमार्गत्वनिश्चयः	१०
५	भक्तिर्द्वैविध्यनिरूपणम्	२२
६	स्वमार्गीयभक्तिर्द्वैविध्यविवेकः	२४
७	स्वमार्गीयमुक्तिर्द्वैविध्यनिरूपणम्	२८
८	स्वमार्गीयमेवाफलरूपनिर्णयः	३०
९	पुष्टिमार्गीयस्वरूपनिरूपणम्	४०
१०	स्वमार्गीयस्वरूपस्थापनप्रकारः	४२
११	श्रीमन्प्रभोश्चिन्तनप्रकारः	४३
✓१२	स्वमार्गीयशरणसमर्पणमेषादिनिरूपणम्	४५
✓१३	पुष्टिपथमर्मनिरूपणम्	१०३
✓१४	श्रीपुष्टिमार्गलक्षणानि	११०
१५	ब्रह्मसंबंधवाक्यकठिनांशविश्लेषणम्	१४०
१६	अष्टाक्षरमन्त्रपूर्वपक्षनिरासः	१४५
✓१७	स्वमार्गमर्गादानिरूपणम्	१४८

ग्रन्थांक	ग्रन्थ	पृष्ठ
१८	स्वमार्गरहस्यनिरूपणम्	१५४
१९	मथुराष्टकनात्पर्यम्	१५७
२०	सर्वात्मभावनिरूपणम्	१६०
२१	निवेदनतात्पर्यार्थः	१६६
२२	स्वमार्गमूलनिरूपणम्	१७०
२३	मूलरूपसंशयनिराकरणम्	१७७
२४	श्रीमत्प्रभुप्राकट्यहेतुनिर्णयः	१८०
२५	श्रीगुरुपौनस्यमन्त्ररूपाविर्भावनिर्णयः	१८३
२६	न्यमार्गीयभावनास्वरूपनिरूपणम्	१९२
२७	स्वरूपतारुण्यनिर्णयः	२०४
२८	अन्तरङ्गबहिरङ्गप्रपञ्चविवेकः	२१३
२९	भावसाधकवाधकनिरूपणम्	२१७
३०	श्रीकृष्णशब्दार्थनिरूपणम्	२२९
३१	श्रीमत्प्रभोः सर्वान्तरत्वनिरूपणम्	२३५
३२	श्रीमत्प्रभोः प्रादुर्भावप्रकारनिरूपणम्	२३८
३३	भगवत्प्रादुर्भावमिहान्तः	२४६
३४	प्रभुप्रादुर्भावविचारः	२५३
३५	प्रभुशक्त्यविचारः	२७४
३६	श्रीमत्प्रभोर्वर्णननिरूपणम्	२८६

प्र. था. क्र.	ग्रन्थ	पृष्ठ
३७	अष्टाक्षरमन्त्रार्थः	२०१
३८	गद्यार्थः	२०३
३९	पुष्टिमाभीयध्यानप्रकारविवेचनम्	२०५
४०	जपसमयं स्वरूपध्यानम्	३००
४१	स्वमार्गधारणप्रयत्ननिर्णयः	३०६
४२	स्वमार्गीयसंन्याससर्वलक्षण्यनिरूपणम्	३१३
४३	जन्मवैफल्यनिरूपणाष्टकम्	३२१
✓ ४४	दुःसङ्गविज्ञानप्रकारनिरूपणम्	३३०
✓ ४५	कामासुखदोषविवरणम्	३३०
४६	निराकामलीला	३८१
✓ ४७	बहिर्दुःखत्वनिरूपणम्	४१३
✓ ४८	बहिर्दुःखत्वनिवृत्तिः	४१७
४९	भगवत्प्रकृतिर्वर्णनम्	४२१
✓ ५०	कथाश्रवणवाधकनिर्णयः	४२३
✓ ५१	सत्सगनिर्णयः	४२८
५२	गवां स्वरूपवर्णनम्	४३७
५३	कार्पण्योक्तिः	४४७
५४	मदत्यागहेतुः	४६०
५५	मार्गशिक्षा	४६८

श्रीकृष्णाय नमः ॥

श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः ॥

श्रीमदाचार्यचरणकमलेभ्यो नमः ॥

श्रीदरिद्रतमहाप्रभुचरणकमलेभ्यो नमः ॥

१. अथ मार्गस्वरूपनिर्णयः । ८

स्वमार्गः सर्वथा ज्ञेयः सर्वेभ्योऽतिविलक्षणः ।

तन्स्वरूपं तु दुर्ज्ञेयं स्वनामर्थ्येन सर्वथा ॥१॥

धीज्ज पथा मार्गो क्वेता अति लुहान् प्रकारं जेदं वक्ष्य
छे, तेवा आपथा पुष्टिमार्ग—शुद्धद्वैत अस्मिन्मार्गं दरेक रीते ज्ञान
भेगवपू ज्ञेय्ये. (अथ ज्ञेय धारणे होय के हं भाग माभ्यर्थी
आ मार्गना स्वप्नं ज्ञान भेगवी लक्ष तो ते भूतभरेवुं छेः)
आ मार्गना स्वप्नं पीताना माभ्यर्थी दरेक रीते ज्ञान भेगवपू
तो आपन्त मुक्तेव छे. १.

इति चिन्ताकृपायुक्तः कृष्णः स्वास्यं चकार ह ।

प्रकटं सर्वसामर्थ्यसहितं विधिवद् भुवि ॥२॥

—(अथ पीताना सामर्थ्यी मार्गज्ञान भेगवी यडे तेम नथी)
तेवा प्रकारनी चिन्ताने वीधे परमकृपायुक्त प्रभु श्रीकृष्णस्वरूपे

આ પૃથ્વીના તન ડિપ બ્રહ્મજ પ્રકારના સામર્થ્યને ધરાવત પેતાના
 મુખારનિન્દ (ના અવતા ૩૫ શ્રીવલ્લભાચાર્ય મહાપ્રમુજ)ને મિથિ-
 પર્વ પ્રાકટ્ય આપ્ત ૩

“રસો વૈ સ” ઇતિ શ્રુત્યા કૃષ્ણો ભાવાત્મકો મન ।

તથા તદામ્ય મન્તવ્ય મરતાનુભવતોઽનુગૈ ॥૨૧॥

“રસા વૈ સ । તે પ્રભુ કેવલ રમાત્મક છે” એ શ્રુતિનાક
 મુજબ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્ર ભાવાત્મક છે, તેજ પ્રભાણે શ્રામદા-
 પ્રમુજના અનુભાગી વૈભુવો શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રના મુખારનિન્દ (ના
 અવતાન્દ્ર૫ ભગવાન શ્રીવલ્લભાચાર્ય મહાપ્રમુજ) ને ભાવાત્મક માત્રને,
 મનમ કે આપમીના ભક્તોને તેના આચાર્યશ્રીના ભાવાત્મક વ્યવહારો
 અનુભવ થયેલો છે ૩

તેન ભાવાત્મકો માર્ગ સર્વોઽપિ પ્રકટીકૃત ॥

તે આ શ્રીમદાપ્રમુજે આ ભાવાત્મક સમગ્ર ભક્તિમાર્ગને
 પ્રકટ કર્યો છે- (આના રાગપવાણા ભક્તિમાર્ગને પ્રકાશ શ્રીમદા-
 પ્રમુજથીજ છે. તે પૂર્વે ભક્તિમાર્ગ જૂલક ડિપ ૩ હતો પરન્તુ જે
 રાષ્ટ્ર વ્યવહારો ભક્તિમાર્ગ જોધયે, તેવો તેા નહી હતો) -અગ્ર-
 હતો તેને પ્રાકટ્ય આપ્ત. ૩૩.

મુન્યો હિ બ્રહ્મસમ્બન્ધ, સ ભાવાત્મક એવ હિ ॥૩૪॥

આ માર્ગમા પ્રથમ પદના બ્રહ્મસમ્બન્ધ (નરમુ તેમા જેને
 પરમાત્મા, શ્રીમદ્ ભાગવતમા જેને ભગવાન અને શ્રુતિવેદમા જેને
 બ્રહ્મ કહેવામા આવે છે, તે પરમકૃપાળુ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્ર પગબહ સાથેનો

સમ્બન્ધ (- આ માર્ગમા નામકરણ દીક્ષાદ્વારા શરણુનો અવિકાર
 યથા પત્રી માર્ગદીક્ષાના સ્વરૂપમા ગુરુદ્વારા જે કરાવવામા આવે છે,
 તે જીવોદ્ધાનના દ્વારમૂલ રૂપમા સમ્બન્ધ) તે ભાનાત્મકજ ઇ (શા
 માટે ભાનાત્મક?) ૪

માવો વિવાહતો નાર્યા યથા સ્વપુરુષ ભવેત્ ।
 તથા મમ પતિ કૃષ્ણ રૂતિ સમ્બન્ધતોઽત્ર હિ ॥૬॥

જે પ્રમાણે વિવાહ યથા નારીને પોતાના પુરુષમા ભાવ
 થાય છે, તેજ પ્રમાણે અહીં તેના પ્રકાશના સમ્બન્ધને લીધે શ્રી-
 કૃષ્ણસ્વરૂપ માનવામા ઇ - (જ તેનો દામ દ્વ) - એવો ભાવ
 બને છે ૫

યથા સ્વમર્તૃસમ્બન્ધે તમ્યા નિર્દુષ્ટતા તથા ।
 ભગવદ્ભાવસમ્બન્ધે દેહસ્વાત્મવતામિહ ॥૬॥

જે પ્રમાણે પોતાના ભગવાની સાથેના સમ્બન્ધમા પત્નીને
 નિર્દોષપણુ છે, તેજ પ્રમાણે પ્રભુ સાથેના ભાવાત્મક આ અહમ-
 સમ્બન્ધમા* દેહ-ધનાદિમા જેન અદમ્બુદ્ધિ છે તેવા જીવોને (પણુ)
 નિર્દોષપણુ ઇ ૬

‘ચાણ્ડાલી ચેટ્રાજપત્ની’ત્યાદિના પ્રમુણોદિતમ્ ।

*અહીં મુલમા દેહાસ્ત્રા વગેરે પાદ ઇ કાનો હામા ન જોઈયે, દેહ
 ધન આત્મામા મમતા રાખનારને પણુ અહમસમ્બન્ધથી નિર્દોષપણુ
 પ્રાપ્ત થાય છે એવો સ્પષ્ટ આશય છે

पूर्वदोषस्तदा नैव सम्बन्धः प्रतिबन्धकः ॥७॥

“आप्याली रात्रराणी गनी होय अने पणी रात्रये तेने मानीनी करी होय; तेम छनां कोधवार रात्र तेनूं अपमान करे अेटके के कदाय तेना त्याग पणु करे ना तेथी तेना आप्यालीपणु-भायी शं न्नाद?” — अे श्लोक परे श्रीगडाप्रभुज्ये पुषामो क्यो छे, आ रीने पूर्व स्थितिमां कोधपणु होय होय तोपणु (रात्र नेम आप्यालीने पणु रात्री अनारी शके छे; आप्याली माथे सम्बन्ध गप्पी शके छे, तेम) तेनूं सम्बन्धमा — प्रभु साथेना सम्बन्धमां कोधपणु अनि-न्ध सावनार थछ शकतो नथो. ७.

तस्या ध्यान्यसम्बन्धे तदनुच्छिद्यमक्षणे ।

स्वस्त्वामिभुवनदाने च स्वदेहादन्ययोगतः ।

महीन् दोषस्तथात्रापि मन्तव्य भगवज्जनैः ॥८॥

ते रूनि ने प्रमाणेऽ अन्य कोध साथे सम्बन्ध बाधतां, पतिदं उन्निष्ठ न जानां, पोताना भ्वाभनि पोतानं आधिक्यं देवा

प्रभुसमां गही सम्बन्धः अेम प्रथमा विवक्षित छे; प्रथमा करता नमगी विवक्षित होया वधू सम्भव छे; कभके अछ सम्बन्ध बाधक होय न शके. बाधकता अर्थे अेवी वस्तु होय तो ते पूर्वदोष होय शके.

इहो भूथमां तत्कार्यं धान्यसम्बन्धे अेवो पाइ छे. तस्व नर-ज्यतिना सर्वनामनी अने नरर नथी, गही वल मारीनी छे अेटके तस्याज न्तेछये. सर्वं दाम्य ? रूनि पतिना आत्मसम्बन्धमा होय अिथो ? पतिने आपाना पदाथे पत्नी आधविये तो होय धानः

અને પોતાના દેહથી અન્ય પુરુષનો (અયોગ્ય) યોગ થતા મહાન દોષ ઉત્પન્ન થાય છે, તેજ પ્રમાણે આ સ્થળે પણ (અભ્યન્ન-અભ્યન્ન-અભ્યન્ન) યોગ થતા મહાન દોષ ઉત્પન્ન થાય છે, તેવું ભગવદ્ગીયોએ જાણવું. ૮૩

यथा मन्थयिताभिः सार्पयत्यात्मानमुत्तमम् ।

तथा सन्धन्विभिः कृत्वा सर्ववस्तु समर्पयेत् ॥૧૨૨॥

જે પ્રમાણે વન્યે રૂંદેની (દ્વિતી)યાંથી સ્ત્રી પોતાના ઉત્તમ આત્માનું પતિને અર્પણ કરે છે, તેજ પ્રમાણે અભ્યન્ની જન-દ્વારા અભ્યન્ની તૈયાની કરાવી અભ્યન્ન પ્રભુને અર્પણ કરવું. ૮૩.

स्वानन्यतानुसम्बन्धाभावो वाक्ક इष्यते ॥૧૦॥

પોતાનું પ્રભુમા જે અનન્યપણું, તે અનન્યપણાના અભ્યન્નની સ્થિતિજ ન હોય તો તે (આત્મઅર્પણાદિકમા) પ્રતિઅભ્યન્નક થઈ પડે છે. ૧૦.

यथा सन्धन्विभिः साकं स्वपातिव्रत्यरक्षणम् ।

પણુ તો અને મેળ કેમ મેળવે? એટલેજ અભ્યન્ન છે કે તસ્મા અન્યઅભ્યન્ને એવો પાઠ હોય. અન્યવોગથી અન્યઅભ્યન્ન પુનરક્ત થાય છે, તેમ માનવાનું નથી. અભ્યન્ન અને યોગ જુદી વસ્તુ છે. અભ્યન્ન=પરપુરુષ સાથે વતચીતો કરવી યોગ=પરપુરુષ સાથે પનીતે વર્તન.

तथात्र ब्रह्मसम्बन्धचिन्तन तादृशैर्जनैः ॥१॥

जे प्रभाषे मगा-रासा गोनी मन्थी स्त्री पोताना पनिपत -
पण्डित् रक्षथु करे डे, तन् प्रभाषे श्वे तदरी जनोनी साथे रक्षी
(नेओो पी भदथी) ब्रह्मभू मधो (नि टगा न मय नेव भाग
म्या। १५॥) वियाग म्ग क वो ११

अतन्त्रैव हि श्येय यत्र तत्सङ्गसम्भव ।

तं दुर्गा खडु क्लो, तान् परामृश्य सत्वसेव् ॥१॥

आथी त्याग रूडेक डे ल्या तसा तादमी भगवतीरोना
मङ्गली म्भानना हाय आना ताङ्गी भगवती कनिकाभा
दुर्गा छे तेरोनी परोमग पराळा करी पजी तेराओतो मत्पुं
करना रूडेवू (श्रीकुरायथरे दु म्ग पियानत्रकागनिश्पणु-अ-थमा
वयम अने भगवतीसाव ताग्नम्य तिउथ् छे, नेव अर्धी अनु-
मधा। १५॥) १२

“अत श्येय हरिस्थान” इति प्रमुवच स्फुम् ।

यतो भाव सुसरक्ष्यो, वर्धनीयश्च सर्वथा ॥१॥

श्रीमहाप्रभुशुत्र (भक्तिरधिनीगा) - “आथी करी जे प्रभाषे
चित्त हृदिन न थाय ... ते नीने दग्भियानना ग्यानभा
रूडेवू - ओ म्पुड वयन छे, म्गळके रेक रीते लावत मरी नीने
रक्षथु करान् छे अने नेने वधारता जवागी छे १३

सचीजपावो वचनैर्यावृत्तिरहिते सदा ।

પ્રેમાસક્તિવ્યસનતાં લભતે મજનક્રમાત્ ॥૧૪॥

(અકિંચર્ષિનીમા શીમદ્વાપ્રબુદ્ધ્યે) ખીજલાવ દદ કરવાનો ક્રમ
ખતાથી વ્યગ્ર દશા સુધીનો જે ક્રમ ખતાવ્યો છે, તેજ પ્રમાણે)
રચિત્તથી ખીજ અદિત ચોસો લાવ દુન્યવી ધાધસાની જેમા અસર
નથી, તેવા વગનોયે ડ્રી ભાજનના ક્રમે પ્રેમ. આસક્તિ અને
વ્યગ્રની દશાને મેગવે છે ૧૪ (મામાન્ય વાયકોને આ વિષય
અમજવે હોય તેો લખકરિ દયાગમલાઇન લકિનપોપણ અર્ધી વધુ
ઉપચોગી યદ્ય પડશે અથવા શાસ્ત્રીજી ચીમનલાવ દરિશકુકરે રગેવ
પુષ્ટિમાર્ગોપરેગિકાના ખીજ લાગમા તેો આ વિષય જીવરનો પાઠ
તેના ક્રમતાયે ૧૪ ઉપચોગી યદ્ય પડશે)

તદર્થે સેવના પ્રોક્તા, સાપિ માનાત્મિકા પુન ।

તત્માત્મ્યફલરૂપોઽપિ પ્રમુર્ખાવાત્મકો મત ॥૧૫॥

તલ્લોઽપિ તદ્મામૂના મન્તવ્યા રસકોવિદૈ ॥૧૬॥

તે ખીજલાવને દદ કરવા માટેજ સેવા નિર્દેશવામા આવી
છે આ સેવા પશુ વગી લાવરૂપજ છે આ લામાત્મક સેવાનો
ફલરૂપે રૂડેલા એવા પ્રબુ પશુ લાવાત્મકજ છે. તે પ્રબુની ભીમાને
પશુ ગમિકજનોયે -(૨૨શાસ્ત્રની મર્યાદા વળુનારા અકનોયે)- તેવાજ
પ્રકારની લાવરૂપ વળુવી ૧૫૩.

તસ્માદ્દેવ સ્વાચાર્યચરણૈરુપકાશિતમ્ ॥૧૬॥

ભાવાત્મકં હિ વેત્તવ્ય વિદ્વદ્ધિરિહ સર્વથા ।

યયા મૂઠ, તનો જાતં કાર્યં નાપિ તથા ભવેત્ ॥૧૭॥

તેથી જીને આપણા આત્માનું જો શ્રીમદ્વાપ્તુષ્ટે જે કાષ
 પ્રકાશિત કષ્ટ છે, તેને અહીં જે રીતે વિદ્યાને જે આર્યપત્ર બાલુડુ,
 કાગલુડુ જે મુગ હોય તેમ જ તે મુગમાથી ઉત્પન્ન થયેલ કાર્ય
 પણ થય (પ્રથમથીજ બાલ હોય તે હવટ મૂડી બધું બાલપત્ર
 રૂઢી આ પ્રથમથી સૃષ્ટિ સીધ તે બધું મૂડી જે રૂઢી) ૧૭

સ્વાચાર્યાન્નત્કૃતો માર્ગસ્તન્પ્રાપ્ય પુર્યોત્તમ ।

સર્વમપુષ્પપાનાટ્યમિતિ મન્તવ્યમુત્તમે ॥૧૮॥

આપણા આ ચાર્યનું જો, એમજે મિત્તારેનો માગ, એ માગથી
 મેળવતા પુષ્પોત્તમ એ બધુંય અર્થિ ઉત્કૃષ્ટ બાલથી જાત્ય છે
 એમ ઉત્તમ અધિકારીયોએ બાલુડુ ૧૮

સ્વાચાર્યશરણેનાંતરજૈર્મગવજ્જને ।

જ્ઞાવાનેવ વિજ્ઞેય સિદ્ધાન્તોઽત્ર વિચક્ષણે ॥૧૯॥

જેમને પોતાના આચાર્ય શ્રીમદ્વાપ્તુષ્ટુ ૧૯-જુ પ્રાપ્ત થયે છે,
 જેમને લગત-માર્ગમા થયેલુ થયુ છે (ગણુને જેને પોતાના કૃતી
 સ્ત્રીકાર્ય છે) તેમા વિચક્ષણ ભગવદાયોએ અહીં આર્યનેજ નિદાન્ત
 જ્ઞાણી લેવાની જરૂર છે ૧૯

૨. સ્વમાર્ગાયકર્તવ્યનિરૂપણમ્ ॥

અથ શ્રીવલ્લભાચાર્યકૃપયા વિનિરૂપ્યંતં ।

સન્માર્ગનિષ્ઠકર્તવ્યં સ્વસન્તોષાય સર્વથા ॥૧॥

હવે શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યચરણની કૃપાયે કરી દરેક રીતે આપણને સન્તોષ થાય એ ખાતરં સન્માર્ગમાં જેને નિષ્ઠા છે, તેવા જીવે કર્તવ્ય સારી રીતે નિરૂપવામાં આવે છે. ૧.

સેવ્યઃ કૃષ્ણઃ સદાનન્દો મરતઃકહદયાશ્રયઃ ।

તદ્વાવાન્મા તથામૃતઃ સર્વલોલાયુતઃ સદા ॥૨॥

સદાનન્દસ્વરૂપ (=મત્-જડ, ચિત્-ચેતન અને આનન્દ-અનંતધોમી- તે ત્રણે રૂપ), ભક્તના હૃદયને એકજ આસરારૂપ (અથવા તે માત્ર ભક્તનુંજ હૃદય જેને આશ્રય-સ્થાનરૂપ = પ્રજુ માત્ર ભક્તનાજ હૃદયમાં ધિરાજે છે તેવા), વળી ભક્તોના ભાવરૂપ ભાગ્યતમક ગકગ સીસાઓથી ભેગવેલા એવા શ્રીકૃષ્ણગન્ધર્જુન મદૈવ મેવન કન્પૂં. ૨.

અનુરામસ્ત્રિધા લોકે શ્રવણાદર્શનાત્તયા ।

× × × ॥૩॥

તોકમાં અનુરામ ત્રણ પ્રકારે ઉત્પન્ન થાય છે:- ૧. શ્રવણ, ૨. દર્શન અને ૩. પ્રસક્ત યાત્રીનીના પ્રસંગથી. (અહીં મૂળમાં ઉત્તરાર્ધ ત્રુટિત દોષ વેગ લાગે છે.) ૨૩.

तासां य. सहजो रागः स एव भगवानज. ।

नन्दम्य भवने जातः सुखदानाय भूतले ।

तन्स्वरूपं तथा वस्तु ध्रुतयोऽपीह नेशते ॥४॥

यतोऽपिवृत्तिर्वचसां मनसा त्तरूपता ।

किञ्चिदाचार्यचरणप्रसादात्तन्निरूपितम् ॥५॥

(अली तो लौकिक स्थिते नथी; अलौकिक स्थिति छे, नथी)
ते श्रीगोपीजनोत्तरे के सहज अनुगम होते, ते अनुगमउपल
अथवा अत्र-भा भगवान भूतल जियरे सुखदं दान करवा माटे
नन्दना भवनमां प्रकट थया. ते प्रभुदं के स्वरूप, तेदं यथार्थ
पश्येन करवाने वेद पालु अभर्थ नथी; केभके वाली भात्र प्कारनी
यात कनी शक छ; भनज भात्र सहउपता गेणवी शके छे अर्ली ह
के काछ निरूपं छं, ते भात्र श्रीमहात्मार्यचरणोनी कृपाथीज. प.

अर्धं बुद्ध्या स्वबुद्ध्यैव मया किञ्चिन्निरूप्यतं ॥६॥

भारी अक्षय प्रभासेज अर्थने भभलीने अर्ली भागवटे काछ
निरूपवानो पाल कयागा आवे छे. प६

गोपिकानामैव यो भावः स यशोदाङ्कसंस्थितः ॥६॥

यशोदाऽपि च तद्भावरूपैवेति विबुध्यताम् ।

नन्दस्तद्ग्रीवास्तद्भूमिस्तद्गृहं तद्धनं च यत् ॥७॥

तदुत्सवस्तथा सर्वं तत्र तद्भाव एव हि ॥७॥

જે ગોપીજનોને જાણ, તે જાણત યશોદાજીના ખોળામાં
 ગિયતિ કરી રહેના છે (=માતાત્મક પ્રભુજ ખોળામાં ખેલી રહ્યા છે)
 ગીયશોદાજી પણ તે જાણતપણ છે, એમ જાણો. શ્રીનન્દરાયજી, તે
 વ્રજભૂમિ, તે ઘર, તે ધન, તે જન્મોત્સવ, તેમજ ત્યાં જે કાષ્ટપણ
 રહેલું, તે અગત્ય તે ગોપીજનોના જાણતપણ છે.

સોતિઽગુપ્તો વહિ સ્થાતુ ન શક્નોતીતિ મેલનમ્ ॥૮॥

પૂર્વરૂપેણ નૈવાસ્તિ, તતો મેદનિરૂપણમ્ ।

ઉત્પત્તિઃ કેવલસ્યેતિ સ્પષ્ટ નૈવ નિરૂપિતા ॥૯॥

તે જાણ અતિ ગુપ્ત છે, ખદાગ વડી શક્તોજ નથી આવી
 ગિયતિ હોવાથી પૂરતપ સાથે તેનો મેગ નથી. એટલેજ અર્ધી
 જાણત પૃથકપણે નિરૂપણ છે. ઉત્પત્તિ માત્ર કેવળ જાણનીજ હોઈ
 શકે; એ માટેજ એ જાણોત્પત્તિ સ્પષ્ટપણે રહેવામાં નથી આવી હ.

અતો હિ ગોપિકાભાવ સામગ્રીસહિતસ્તથા ।

પ્રકટ સન્વજે ચક્રે લીલાં સ્વાનન્દરૂપિણીમ્ ॥૧૦॥

આ માટેજ મર્વ સામગ્રી-પરિકરથી મુક્ત એવા આ ગોપી-
 જનોના જાણતપ થીકૃષ્ણગન્દ્રણ્યે પ્રકટ ચક્રને વ્રજભૂમિમાં પોતાના
 અતીક્રિક આનન્દરૂપે રહેલી લીલા કરી ૧૦.

અવતારચરિત્રં યત્ પૂતનામારણાટિકમ્ ।

પ્રાદુર્ભૂય સ્વય કૃષ્ણ પુન સર્વ ચકાર હ ॥૧૧॥

પૂતનાને મારી નાખી, તેમજ જીવન અસુરાદિકને માર્યા, તે

વગેરે જે અવતારધીવા તે શ્રીકૃષ્ણનું-દષ્ટ્યે પોતેજ પ્રકટ થવું બની કરી ૧૧.

તદેવ રૂપિત સર્વ તત્ત્વ પ્રકરણોક્તમે ।

“કસ્થાશ્ચિન્પૂતનાયન્ત્યા” ઇતિ સન્દર્ભમ્તથા ॥૧૨॥

દશમસ્કન્ધના -ઉચ્ચમ તામસ કૃષ્ણકમ્લયા “કસ્થાશ્ચિન્ પૂતના-
ચન્દશ”- કોઈ પૂતના બની અને કૃષ્ણુરૂપ બનેલી બીજી ગોપીને મતન-
પાન કરાવવા શાગી”- જે વગેરે અન્યમન્દમે કરી તે સમગ્ર
અવતારચરિત્રના આ કહેવામાં આવે છે. (૨૫૪ છે કે - આવી જે
ગોપીઓનોયે વિરદદશામાં લન્મય બની કૃષ્ણલીલા કરી બતાવી, તે
બાબાતમકર છે) ૧૨.

અનો દિ ભાવરૂપત્વ લીલામાત્રસ્ય યુજ્યતે ।

યન્ના શ્રુત્વા ગુણદ્વારાઽગુણવાનપિ રૂપ્યતે ॥૧૩॥

તથા ભાગવતેનાપિ સદ્ગ્જ તત્ત્વિરૂપ્યતે ।

અવતીર્ણચરિત્રેણ વિભેદજ્ઞાપનં તયો ॥૧૪॥

આચોજ કનેને જેટલી લીલા, તે બધીજ આચરણ હતી, એમ
માનવુંજ થોવું છે વેદમાં એવા કેટલાયે પ્રમુખો છે, કે જે ગુણ
ગદિત હોવા છતા ગુણુરૂ નિદર્શન કરાવતી વખતે પ્રશુને
નિર્ગુણ કહેવામાં આવ્યા હોય છે; તેજ પ્રમાણે અહીં પણ કોઈ
કોઈ એવો પ્રસૂમ હોય તેજ રીતે બાગવતજમાં પણ અવતાર-
ચરિતથી આચરણ અને બાબાતરિકરણ ચરિતનો બેઠે આપવા
સહજ આચરણપણું નિરૂપવામાં આવ્યું છે. ૧૪.

तदपि श्रीमदाचार्यकृपयैव चित्तुष्यत ।

तस्य सेवैः कर्तं या भावमेवा हि मानसो ॥१६॥

ते वान पणु श्रीमदाचार्यस्वरूपो ।। कृपा रडेण वनष्पु ।। भाव्यावे
तेम छे भाटे ते श्रीमदाचार्यस्वरूपे।नी सेवण करी न्हे लानात्मक
श्रीकृष्णचन्द्रशुनी मेना छे, ते ता मात्र मानसी छे १५

स भावो दुर्लभस्तस्य कथं सेवा भवेद्विह ? —

— इति चेत्तत्र युज्येत समाधानमिदं पुन ॥१६॥

ते लानात्मक प्रभु तो दुर्लभ छे तेनी मेना अर्ही आ
बोडभा कवी राने यद्य शक ? — आग न्हे होय तो त्या आ
समाधान योग्य छे — १६

भावो हि सहज सिद्ध स्वामिनीष्वव सर्वथा ।

तस्य चान्यस्थितस्यात्र कथं ह्यद्यागतिर्भवेत् ॥१७॥

सदण् जेपो न्हे लाव ते तो मात्र स्वामिनीयोभाज सिद्ध छे
आम छतग्गा (स्वामिनीयोभा) रूडेना ते लान्द्र आववू आपण्णा
जेवाओना हृदयगा कथाथी थाय ? १७

न वा तथाविधान्येषा योग्यता तेन कल्प्यताम् ।

अतस्तासा प्रसादेन कथञ्चित्तु भवेदपि ॥१८॥

ते स्वामिनीयोभा जेवा प्रकारनी योग्यता छे, तेवी योग्यता
भीजओभा होद्य शके तेम नथी दा, मात्र ते श्रीस्वामिनीयोनी
कृपा थाय तो अर्छक थाय ખરી १८

हेरिख नरस्याम्य कठिन तत्प्रसादनम् ।

तम्मात्कृपानिधि. कृष्ण. स्वाम्यमाविश्वकार ह ॥१९॥

प्रभुनी ने प्रभाणे ते आग्नीये कृपा भेगववा शक्तिमान
थळ, ते प्रभाणे आ आपणे मानरीयेने प्रभुनी प्रत्यक्ष कृपा
भेगवरी मुश्केष छे. ते आतरण कृपाना लक्ष्मरे जेवा श्रीकृष्ण-
चन्द्रशे पोताना मुष्कारविन्दना अवताःप श्रीमहाप्रभु श्रीवसुधा-
धीश्वरप्रभने प्राकृत्य आःपू. १६.

स्वामिनीहृदयस्थस्य भावरूपस्य यन्मुक्त्तम् ।

आवाग्निरूप तद्वाच्य स भावो विरहात्मक ॥२०॥

स्वामिनीयेना हृदयमा रूक्षेवा आवउप प्रभु श्रीकृष्णचन्द्रशे
ने मुष्. ते आवतामक आग्निउप लक्षुवू' अने ते आवग्नि ते
विन्दक्ष छे २०.

तद्दानाय तदात्मा स्वसान्निध्यफलभावन ।

अम्मत्प्रभु कदा श्रीमदाचार्य शिरसि स्थित ? ॥२१॥

ते विन्दात्मक आवत दान कृपा आवतामक, वणी पोताना
आनिध्यथी कृपाव कृपा आवत आवत श्रीमहाप्रभु श्रीमहाचार्यचरणे
अपारे आपणा मन्तक अपर जिगणे ? २१.

तन्निवेदनमस्य सन्निधानाद् भवेत्सौ ।

भावस्तथाविधो मुख्यसेवासाधनतां गत ॥२२॥

श्रीगदाप्रबुद्धाग प्रबुने आत्मनिवेदन कराता तेआशीना
 आनिधयी मुष्य मेवाना साधनउपे र्हेयो तेवा प्रकारने भाव
 उत्पन्न थाय जने २२.

तत्सिद्धिर्गोकुलाधीशे सर्ववस्तुसमर्पणात् ।

तत्सिध्यति स्वसर्वस्वविनियोगेन सर्वथा ॥२३॥

ते भावनी सिद्धि सारंज थाय के न्यारे श्रीगोकुलाधीश प्रबु
 श्रीकृष्णचन्द्रने मर्ष परतुर्द समर्पणु करवाभा आवे. ते सर्व
 परतुर्द समर्पणु सारेज निद्ध थाय के न्यारे दरेक रीते आपणु
 आपणु मर्षरवरं प्रबुने निवेदन कनी अडिये. २३.

तदर्थं कायिकी सेवा तनुदित्तयुतोदिता ॥२३३॥

ते भाटेज तनुज अने वित्तजथी युक्त अेवी कायिकी लग-
 पत्मेवा कही छे. २३३.

एव तन्मानसः सर्वं कुर्वन् चिन्ताविवर्जितः ॥२४॥

सेवापरस्तथा कुर्वन् वियोगानुभवं हृदा ।

सेवानवसरे यद्वद् गोचारणगते हरौ ॥२५॥

सन्न्यासेन विधेया म्यादनुभूतिः परा पुनः ।

आत्यन्तिकवियोगस्य, परा काण्डा फलस्य सा ॥२६॥

आ प्रभाणु प्रबुभाळ जेदं चित्त छे, तेवे छव चिन्ताथी
 तदन महित थए, सेवामा तत्पर गही छेथथी प्रबुना विरहने

अनुभव કરતો રૂઢ વ્યારે પ્રભુ જોઆરુગા પધાયા હોય, સાઠે
 તેની લાવના કરી સેવના અનનમગ્મા પ્રબના તેલ પ્રકાગ્ના
 વિગ્દનો અનુભવ સન્ન્યાસપૂર્વક કરવો, અર્થાત્ દુનિયાના ખૂબ
 કાર્યોમાથી ચિત્તને ઊઠાવી લઈ સેવાના અનનમગ્મા પ્રભુના આલ્-
 ન્તિક વિગ્હનીજ લાવના કર્યા કરી, — આજ દુનિની પરમાધી,
 હેરામા ઢેહી ટાય છે. ૨૬.

एव विज्ञाय विधिना वह्निनाश सदाह्व ।
 वाग्निन्य बहुभाचार्यश्चिर तिष्ठेत्समाहितः ॥२७॥

આ પ્રમાણે સારી રીતે સમગ્રી વિધિપૂર્વક પ્રસાદી પદાર્થોથી
 પોતાનું ભોગનાદિક કરી હૃદયેશા પ્રભુમા આદ્યમુક્ત થઈ બરોબર
 ધ્યાનપૂર્વક શ્રીમદાચાર્ય શ્રીવલ્લભાચાર્યજીનો આશ્રય કરી ચિત્ત
 કરી ૨૭

इति श्रीवल्लभाचार्यप्रसादेन निरूपितम् ।
 सदा सन्तोषतः स्वान्ते म्यापनीय प्रयत्नत ॥२८॥

આ પ્રમાણે શ્રીમદાચાર્યવગ્બુ શ્રીવલ્લભાચાર્યજીની કૃપા વડે
 આ મેં કર્યું છે. આને હૃદયેશા પ્રયત્નપૂર્વક પોતાના હૃદયમા
 જીવોળે સ્થાપવું. ૨૮.

૩. સ્વમાર્ગીયસાધનરહસ્યમ્ ॥

શ્રીમદાચાર્યમાર્ગોડયં નિઃસાધનફલાત્મકમ્ ।

તત્ર તદ્માવને ભાવસાધને તત્કૃપાવતામ્ ॥૧॥

આ શ્રીમદાચાર્યવચન શ્રીવલ્લભાચાર્યજ્ઞને માર્ગ ક્રોધપણુ સાધન વિનાજ કલરૂપ છે. શ્રીમદાપ્રભુજ્ઞની જેના બીપર રૂપા છે, તેવા જીવોને આ માર્ગમા શ્રીમદાપ્રભુજ્ઞન વિનતન તે જ જાપના સાધનરૂપે છે. ૧.

સ ભાવ. સદ્ગરાહિન્યાન્ન ભવિષ્યતિ સર્વમા ।

સદ્ગમ્ય સાધનં સર્વરાગાભાવો ગૃહાદિષુ ॥૨॥

તે ભાવ સદ્ગ વિના કદાપિ થઈ શકશે નહી. એ સદ્ગમ્ય સાધન શુદ્ધ-સ્ત્રી-પુત્ર-ધન વધેરેગા રૂદ્ધેશા સર્વ પ્રકારના રાગનો અભાવ, એ છે. ૨.

રાગાભાવસ્તુ સતતં સેવયા તત્કૃપાવતામ્ ।

તત્કૃપાસાધનં સા તુ ભવેત્તત્તોષણેન હિ ॥૩॥

જેના બીપર શ્રીમદાપ્રભુજ્ઞની રૂપા છે, તેવા ભગવદીયોની મતન મેવા વડે રાગનો અભાવ થાય છે. શ્રીમદાપ્રભુજ્ઞના અનુમદ્ધર્મા સાધનરૂપ એવી તે મેવા શ્રીમદાપ્રભુજ્ઞ દુષ્ટ યચાધી નિદ્ધ થાય છે. ૩.

તનોપણ તુ તદ્ભક્તિભાવવર્ધનનો ભવેત્ ।

માવો હિ માર્ગસર્વસ્વં કર્તવ્યં તસ્ય રક્ષણમ્ ॥૪૪॥

શ્રીમદાપ્રબુજના તુષ્ટ થવાનો લાભ તેઓથી તમ્હની બાંધિના
લાવની શુદ્ધિ થકી થાય લાય એ બાંધિતમાર્ગના સર્વસ્વ-રૂપે
રૂહેલો છે તે બાવનું ગ્હણ કરવું. ૪.

સેવાપિ સુતત ચિત્તે, મારનાત્મા તગ મવેત્ ॥૪૫॥

ચિત્તમા સુતત મેવા દેાય ત્યારે શુષ્ણ લાવનારૂપ જાને છે. ૪૫.

‘નિષેદનં તુ સ્મર્તન્યમિતિ યત્માધનં પરમ્ ॥૪૬॥

‘તાદૃશૈરિતિ વાક્યેન સક્ષ્મન્તનાપ્યપેરિતિ.’

સ એવ માધન મદ્દો મોક્ષોઽસ્મિન્માર્ગ એવ ન્ ॥૪૬॥

‘મમોક્તમે’તિ વાક્યેન, તદ્માપે વૃદ્ધાદિત્તમ્ ॥૪૭॥

“દમેશ આત્મનિષેદનનું સમરણ કર્યા કરવું” એ નવારન
અન્યમા જે પગ માપન કર્યું છે, ત્યાં ‘તે તાદૃશી વગરહીવાની
માથે ગદી કરવું’, તેમ કર્યું છે; તે વાક્યથી આ બાંધિનાર્થમા
મદ્દગની પણ જરૂર પડી છે. તેજ માધનાત્મક મદ્દ તે આપણા
આ માર્ગમા શીટરવ્યુત્પોષીમાંના ‘ઉનમસ્તેક પ્રબુના જનોમા
સખ્ય-મિત્રતા થાય,’ એ વાક્ય અગાળે મોક્ષરૂપ છે; તે જાગવહીવનો
મદ્દ ન થયો તો બધુંજ ફોમટ છે. ૪૭.

નમ્માન્સર્વં પન્નિવ્યજ્ય સત્પદ્ધેન મદ્દા હરિમ્ ॥૪૮॥

સેવયેદાન્તરેણાપિ ચાહ્યેન મનસા પુન ।

સ્વન ફલ હિ સત્સંગ્ વિદિત્વા વિદ્ધીત હિ ॥૮॥

તેથી સર્વનો ત્યાગ કરી સત્સંગપૂર્વક મદેન અન્દરના અને
બહારના એમ બન્ને પ્રકારના ચિત્તથી પ્રભુની સેવા કરી તે સત્સંગ
મતેજ ક્ષય પામે છે, તેમ જ્ઞાણ મધૂ કરવું. ૮.

૪. ભક્તિમાર્ગે પુષ્ટિમાર્ગત્વનિશ્ચયઃ ।

પુષ્ટિમાર્ગઃ ફલ યત્ર મ્યય સાધનતા વ્રજેત્ ।

રાક્ષાત્પરોક્ષભેદેન સ દ્વિધા વિનિરૂપિત ॥૧॥

જ્યાં કૌં જ્ઞાતેજ સાધન થઈ રહે, તે પુષ્ટિમાર્ગ આ પુષ્ટિ-
માર્ગ સાક્ષાત્કલાત્મક અને પરોક્ષધ્યાત્મક એમ બે પ્રકારનો કહેવામા
આવે છે ૧

આવિર્ભાવદશાયાં હિ સાક્ષાત્ત્વેન નિગદ્યતે ।

અન્યથા તુ પરોક્ષત્વાત્તથૈવ હિ નિરૂપ્યતે ॥૨॥

પ્રભુ જ્યારે જૂનત જાગરણતા હોય છે, ત્યારે જે પુષ્ટિ-
માર્ગની ચિત્તિ છે, તે સાક્ષાત્કલાત્મક છે, પરંતુ જ્યારે પ્રભુ જૂનત
જાગર નથી જાગરતા હોતા ત્યારે પરોક્ષધ્યાત્મક છે (શ્રીકૃષ્ણ-
વતા સમયનો અનુગ્રહ તે સાક્ષાત્ અને શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રજી સ્વધામમા
પદાર્થો પત્રીનો અનુગ્રહ તે પરોક્ષધ્યાત્મક. અત્યારે આ પાછળનો
પરોક્ષધ્યાત્મક પુષ્ટિમાર્ગ અગ્નિતત્ત્વ છે) ૨

मानातिरिक्तमार्गत्वमेव तत्र व्यवस्थितिः ॥२३॥

— आ मार्गं प्रमाणाया परं छे, जेम व्यंयथा वासुवी
(इमेके तेमां भात्र अनुग्रह विपरम आधार छे.) २३.

— संशय —

तत्राय नशय — कृष्णः फलं साक्षात्कृतः स्वयम् ॥३॥

यायात्साधनतां नूनं रसलीलासु सर्वशः ।

परोक्षे भक्तिमार्गे हि कथं साधनता हरेः ॥४॥

अनाविभूतरूपत्वाद्दर्शनम्याप्यभावतः ।

तदभावे कथं तस्य पुष्टिमार्गत्वमुच्यते ॥५॥

अन्यथा साधनैः सिद्धौ मयादेव तथा भवेत् ॥६॥

— आमा आ प्रकाशो मंशय विभो याय छे छे — वाउ !

मासात् इपर्यथेवा प्रभु शं नतेन पथी रमणीयाओमा साधन
पथाने पाते छे? (माने के सासात् बीजाओमां प्रभु पोते साधनउप
पने भेरा पथ) परोक्ष भक्तिमार्गमा हरिन् साधनपथू देवी रीते
सक्य होअ सके? इमेके तेमा प्रभुना स्वइधने आविर्भाव पान नथी
होता के प्रभुना दर्शन पथु नथी यता; आते आवी ग्यति होवाथी
अटले प्रभु हान्द न होवाथी पुष्टिमार्गं पुष्टिमार्गं इम उदी
सकाय? प्रभुनी गेरहान्दनी होवाथी ने साधन करवामा आवे तो
पथी पुष्टिमार्गं उखे क्या? आग यता तो ते मयांसाभार्गं यथ
चुको! प३.

સિદ્ધાન્તસ્તુ—હરિઃ સાક્ષાદ્રસાત્મા શ્રુતિસન્મતઃ ॥૬૧॥
સોઽપિ શૃંગાર એવાન્તિ, સ ચાપિ દ્વિવિદો મંતઃ ॥૬૨॥

સિદ્ધાન્ત એ છે કે શ્રુતિયોથે જેને સન્મતિ આપી છે, તેવા પ્રભુ સાક્ષાત્ રસાત્મક છે; તે પણ શૃંગારરસરૂપ. તે શૃંગાર-રસાત્મક પ્રભુના પણ બે પ્રકાર: ૧. સંયોગ અને ૨. વિપ્રયોગ. (સંયોગ અનવતારદશામાં અને વિપ્રયોગ અવતારદશામાં તેમજ અનવતારદશામાં પણ.) ૬૩.

एवं सति हरेर्भक्तिमार्गे पुष्टचभिधे मतः ॥७॥

वियोगः साधनं यस्मात्स स्वरूपात्मको मतः ॥७२॥

આમ હોવાથી પુષ્ટિમાર્ગ 'એવું' જેવું નામ છે; તેવા ભક્તિ-માર્ગમાં પ્રભુનો વિયોગ-વિપ્રયોગ, એજ સાધન છે; કેમકે તે વિપ્રયોગ ભગવત્સ્વરૂપાત્મક કલ્પો છે. (વિપ્રયોગાત્મક પણ પ્રભુજ છે.) ૭૩

तस्य साधनता हि स्वरूपे साधनं मतम् ॥८॥

अतोऽत्र पुष्टिमार्गत्वं निष्प्रत्यूहं विभाव्यताम् ॥८३॥

આ વિપ્રયોગનું જે સાધનપણું, તેજ સ્વરૂપવિષયક સાધન છે. આથીજ આ પુષ્ટિમાર્ગ છે, એમ નિઃમન્દેહ બાણો. ૮૩.

૨ ૫. ભક્તિઢૈવિધ્યનિરૂપણમ્ ।

ભક્તિઢિઢિયા પત્તામ્બોજરત્તામ્બુતમેત્ત ।

પ્રથમા શીવલા ભક્તિર્યત ઢરણરીતનાત્ ॥૧॥

તત્તૈવ મુઢ્યસમ્બન્ધ સુલ્ભો નારવાલ્પિ ॥૨૩॥

વનપુક્રમવની ઓ વનમ્બનની આમ તે પ્રમત્તી લલિત
કે પ્હેની ભક્તિ રીતન છે, કારણકે લજ પ્રભુ ઓ કીર્તનથી
મુખ્ય સમ્બન્ધ છે (મુલ્ય સમ્બન્ધ પાઠ લેતા -ને અલ્પાન્નિ જ
તેવા ભક્તો । મુખથી અભિન્ન છે ભક્તો લજ મુખ માતે છે) -
આ વક્તિ ॥ ૬ વગેરે ભક્તિમા નુત્તમ ધ ૧૩

ઢિઢિયા ઢુલ્ભા યમ્માધરામૃતસંઢનાત્ ॥૨॥

તદનાવમાલનારૂપા વિઢાનુભવાન્નિકા ।

માપમોમન્નિનોના ચ સા ઢ્ઢા હરિણા સ્વત ॥૩॥

ઢિઢિયા વૃ ॥૨૩૪ ॥ ભાકત દુનભ ૨ મગ્કે તેમા પુત્રા
અધરામૃત્તુ એવત છે તે પુત્રના ભાવની ભારણકે રૂઢથી છે
વગી વિરઢના અનુભવરૂપ છે હરિણે જાતે તે કીર્તનમીમન્નિનીનો
આપેથી ૨

તઢર્ક કરુણ કૃષ્ણો ભાવાત્મા સ્વામ્યમુક્તમ્ ।

ભાવાગ્નિરૂપ જગતિ ઢૃપયાત્તિશ્ચકાર સ ॥૪॥

શ્રીલ્હમાગ્ન્યાનાચાર્યાન્ વિશ્વોઢ્ઢારકતે યત ॥૫॥

ते विद्वांसः १ ॥०५०॥ नी भक्ति आपना भाटेण परम
 कामिनि सावात्मक प्रभु श्रीकृष्णस्य-द्रष्टये कृपा पडे करीने विश्वना
 उद्धार कृपा भातः योताना हितम मुष्पारसि-दृश्य सावात्मक
 अगि १ ५ श्रीनक्षत्राचार्यः ॥ आ जगतमा अ निर्वाण कर्मो ४३

दर्शयित्वा म्ववदन वचनामृतविन्दुभि ॥१॥

वेणुनादैरिव स्वोयान्पाययित्वाधरामृतम् ।

मुस्तारविन्दरूपा ता भक्ति भावात्मिका ददौ ॥६॥

पयनउपी अभूतना भिन्दुमेगो करी योताना मुष्पा निन्दना
 जनताने दर्शन करावी प्रभुने वेणुनाद पडे ने प्रभाषे स्वकीय गोप
 गोपीकनेने अधरामृतम् पाव कगव्य ते प्रभाषे ईवी श्रवने
 मुष्पानिन्देय सावात्मक भक्तिन दान कर्म ६

तथाविधम्ववदनभक्तिदानेन चास्त्रिलान् ।

उक्त्वोवानन्तरगान् कृतार्थान् विदधे हरि ॥७॥

तेरा प्रकाशना योताना रदनाविन्दना अनया श्रीदाप्रभुश्री
 भक्तिना दाने कगी दग्निगवान् अ तग्य सकन ईवी श्रवने
 कृतार्थ कर्म ७

एवविधस्वरूपान् श्रीनक्षत्राचार्यान् कृपानिधीन् ।

आश्रितोऽह विनिश्चित्य ऐहिक पारलौकिके ॥८॥

आ सोक मन्धी अने पग्लोक मन्धी दरेक कार्यमा पाके
 निश्चय कगी आवा प्रकाशना कृपाना भागः श्रीवदमानार्थव्य ज्ञानो
 ने आश्रय करो छे ८

६ स्वमार्गीयभक्तिद्वैविध्यविवेकः ।

अथ श्रीकृष्णवदनाचार्यसश्रितचेतसा ।

निरूप्यन्ते तन्मार्गीयभक्तिद्वैविध्यमद्भुतम् ॥१॥

श्रीकृष्णवदनाचार्यवदनाचार्य श्रीमदाप्रभुशुनी आश्रये छे यि
नेन जेवे ह श्रीमदाप्रभुशुनी मार्गमा दूरेनी अद्भुत जे प्रका
लकित अर्दी निउपण ३३ छे १

वेदसिद्धा स्वतन्त्रा च द्विधा भक्ति प्रतीयते ।

सृष्टिवाक्यैस्तथा भेदबोधकै श्रुतिमूर्धभि ॥२॥

सृष्टिनी उत्पत्ति जनावनारा वाक्यो ओ जेदने जतावन
उच्यते श्रुतिवाक्योयी वेदसिद्ध ओ स्वतन्त्र जेनी ते प्रका
लकित छे २

१. वेदसिद्ध लकित

माहात्म्यज्ञानभावाभ्या प्रथमा प्रतिपाद्यत ।

पुमर्यप्रतिपाद्यत्वाच्चुत्तमोक्षोपयोगिनी ॥३॥

जुदेली वेदसिद्ध लकित प्रभुशुनी माहात्म्यज्ञान जने ल १ जे
न नेयी सिद्ध याम छे वेद जे पुरुशार्थन प्रतिपादन कना
होनाथी आ लकित मोक्ष नामना यजुष्य पुरुशार्थनी सिद्धि आप-
वामा उपरोगी छे ३

આત્મવત્પ્રિયતા તત્ર શોધયતે મંદ્બોધનાત્ ।

માહાત્મ્યજ્ઞાપનં ચાપિ સૃષ્ટિકર્તૃત્વબોધનૈઃ ॥૪૫॥

તેમાં એવજ્ઞાનો પચાસ હંડાવાને લીધે જોમનું લજ્જન કરવામાં આવે છે, તે પ્રભુ આત્મા જોટલાગ વહાવા હોય છે, તેવી સમજ છે. પ્રભુએ સૃષ્ટિ વગેરેની રચના કરી છે, એ વગેરેના જ્ઞાનને લીધે પ્રભુના માહાત્મ્યનું તેમાં જ્ઞાન છે. ૪.

શબ્દાર્થોઽપિ તથૈવાત્ર પ્રકૃતિપ્રત્યયોદિતઃ ।

પ્રત્યયાર્થઃ પ્રેમ ચોક્તં સ્ત્રીનાવં તદ્વિધાનતઃ ॥૫॥

મજઘાતોઃ પ્રકૃત્યર્થઃ સ્પષ્ટ એવ હિ સેવનમ્ ।

‘સાયુજ્યક્રામ્યયે’ત્યુક્તંઃ પરં તત્સાધનં મનમ્ ॥૬॥

આહી ‘લકિત’ શબ્દમાં મૂળ ધાતુ મજ્ અને ક્તિન્ પ્રત્યય ને અર્થ કહે છે, તેજ અર્થ છે. સ્ત્રીભાવમાં પ્રેમનું વિધાન હોવાથી આહી પ્રત્યય ક્તિન્ નો અર્થ (ને ક્રિયાવાચક પ્રત્યય લાગ્યો છે તેનો અર્થ) પ્રેમ છે. મજ્ ધાતુનો મૂળ અર્થ તો સ્પષ્ટ રીતે ‘નેવા કરવી’ તે છે. ‘લજ્જન સાયુજ્યની કામનાથી કરે છે,’ એવું શ્રીમદાપ્રભુશ્યે ને કહ્યું છે, તે હંતુએ તે સેવા કરવી; એજ મોટામાં મોટું સાધન છે. ૬.

પ્રેમાપિ સાધનં કૃષ્ણપ્રાકૃત્ત્વૈકપ્રયોજનાત્ ॥૬૩॥

શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રહના પ્રકટ થવામાં પ્રેમ પણ કારણરૂપ હોવાથી તે પ્રેમ સાધન છે. ૬૩.

૨. સ્વતન્ત્રભક્તિ

एतद्विलक्षणा चान्या तादृग्लक्षणलक्षिणा ॥७॥

अन्यथा नैव भक्तिः स्वादतः सात्र निरूप्यते ।

वेदेन बोधिता सापि श्रुतिरूपाभिरेव हि ॥८॥

બાપર જે વેદમિદ્ધ ભક્તિ કહી, તેવાજ લક્ષણો ધરાવતી હતા તેનાથી ભુદા પ્રકારની બીજી ભક્તિ છે. એવાં લક્ષણવાળી ન હોય તો ભક્તિજ ન થાય એ માટેજ તે બીજી સ્વતન્ત્ર ભક્તિનું નિરૂપણ અહીં કરવામાં આવે છે. આ ભક્તિનો પ્રકાર વેદેજ જણાવ્યો છે અને શ્રુતિરૂપા ગોપાહ્નનાઓએ તે કરી બતાવી છે. ૮.

मृष्टिवाक्यैरिवात्रापि माहात्म्य प्रतिपादितम् ।

‘मैवं विभोऽर्हती’त्याद्यैः सर्वभावनिरूपकैः ॥९॥

‘गतिस्मिते’त्यादि वाक्यैरभेदाद्भावबोधनम् ॥१३॥

પ્રથમ ભક્તિમાં ઉપનિષદોમાં આવતા ‘પ્રભુએ સૃષ્ટિની રચના કરી’ નેવા વ્યાજ્ઞનાં વાક્યોની માજક આદી પાલ આ સ્વતન્ત્ર ભક્તિમાં પ્રભુના માહાત્મ્યનું પ્રતિપાદન છે; વળી રામપગ્યાખ્યાસીના પ્રથમ અધ્યાયમાં ગોપાહ્નનાઓએ પ્રભુનાં, ઘેર ચાલ્યા જવાનાં કથનના જવાબમાં પૂર્ણ બાવનું સુચન કર્યું છે. જે મેવં કિમોડરંતિ (સા. ૧૦-૨૧-૨૧) તેમજ ગતિસ્મિત (મ્. ૧૦-૨૮-૨૨) એ વચેરે વાક્યોમાં સ્પષ્ટ દેખાય છે; એ મર્વ બાવને જહાવનાર વાક્યોથી ગોપાહ્નનાઓ જે અભિવનના દર્શાવે છે, તેનાથી તેઓજા બાવનું બોધન છે. ૯.

માતોડ્યેવંવિષ્ણસ્તત્ર યજ્ઞાત્મસ્ફૂર્તિનાશનમ્ ॥૧૦૧॥

શબ્દાર્થોડપિ તથાભૂતઃ સંવાપ્રેમસમાહુતઃ ॥૧૦૨॥

અહીં આ બીજા પ્રકારમાં જેમાં આત્મસ્ફૂર્તિ —આત્માના અદ્ભુતભાવ— નો તેવો પ્રથમ પ્રકારની ભક્તિ જેવોજ ભાવ રૂહેલો છે; પ્રથમ પ્રકારની મારકજી મજુ=એવા અને તિ=પ્રેમ એવો અર્થદાયક પણ રહેલો છે. ૧૦૨.

અન્ને ભક્તિનો તદ્વાપવ

પરન્તુ માનસી સેવા સ્ત્રીભાવઃ પ્રેમશબ્દિતઃ ॥૧૧॥

અસ્તિ તદ્વાવવેજાત્યં સર્વભાવપ્રબોધનાત્ ।

અત एवात्र सायुज्यसदृશं कामभोजनम् ॥૧૨॥

મોટો તદ્વાવ એ છે કે પ્રથમ પ્રકારમાં સેવા ક્રિયાત્મક (practical) છે, ત્યારે અહીં માનસી સેવા (theoretical-mental) છે. પ્રેમ શબ્દ ત્યાં સામાન્ય છે, ત્યારે અહીં પ્રકારમાં સ્ત્રીભાવે છે, (અહીંનું ભાવન ગોપાદ્ગના જેવું છે, જેમાં ભક્તભા સ્ત્રીત્વ અને પ્રભુમાં પતિત્વની ભાવના છે.) ત્યાં ભાવ સામાન્ય છે, ત્યારે અહીં સર્વામભાવ-ગોપાદ્ગના જેવો છે, આવીજ અહીં ભગવાન સાથે મથેચ્છ સ્ત્રીલાનુભવ છે, તેને સાયુજ્યની સાથે મરખાવેત્ર છે. ૧૨

નૈવાસ્તિ સર્વભાવેનાથેદે તદ્દનુભાવનમ્ ।

સ્વનન્વ્રતા ચ વિજ્ઞેયા વેદાનોપનતસ્ત્યા ॥૧૩॥

फलानपेक्षतातोऽपि मन्तव्यातिविचक्षणैः ॥૧૩૩॥

મનાંતમસ.૫ દોષાને ક્ષીણે અભેદ દોષાથી ભેદભાવન અર્થે
 નથી. વેદમા આવા પ્રકારના સર્વાત્મભાવનું મૂચન હોવાથી આ
 ભક્તિન સ્વતન્ત્ર છે. અર્થી વળી કલ્પની અપેક્ષા નથી (ત્યાં તે એટલું
 રહેલા પ્રકારમા તે સાધુન્યાત્મક ચતુર્થ પુસ્તકમા મોક્ષની રૂપ તરીકે
 અપેક્ષા રહેલી છે;) તેથી અતિ વિચક્ષણ એવા વિદ્વાનોએ આને
 સ્વતન્ત્ર જાણવી. ૧૩૩.

દ્વૈવિધ્યમિદમેવાત્ર ચરણામ્યવિભેદત્. ॥૧૪॥

મક્તિભેદપ્રકચનાત્તર્વેત્ર વિનિરૂપિતમ્ ।

શ્રીમદાચાર્યદામાનાં હૃદયે ભાસતે પરમ્ ॥૧૫॥

પ્રથમ ભક્તિ અરજ્યભક્તિ છે, બ્યારે બીજી ભક્તિ મુખ્યમથની
 છે. આ બે ભેદે ભક્તિના ભેદ કહેવાથી મર્વત્ર જે આ બે પ્રકાર
 રહેલા છે, તે શ્રીમદાચાર્યઅરજ્યોના એવકોના હૃદયમા જણાય છે. ૧૫.

~*~*~*~

સ્વમાર્ગોયમુક્તિદ્વૈવિધ્ય નિરૂપણમ્ ।

જીવાનાં કૃષ્ણસમ્બન્ધો મક્તિમાર્ગે વિમોચનમ્ ।

સ દ્વેષા જીવવિહિતો મગવદ્વિહિતસ્તથા ॥૧॥

છલેને શ્રી કૃષ્ણચન્દ્રજી સાથે સમ્બન્ધ થાય તેનેજ ભક્તિ-
 માર્ગમા મોક્ષ રહે છે. તે મોક્ષ-ભક્તિમાર્ગોય મોક્ષ બે પ્રકારનો
 છે: ૧. અવૃત્તિથી સાધ્ય અને ૨. પ્રભુકૃતિથી સાધ્ય. ૧.

जीरस्य कृष्णसम्बन्धे मार्गनिष्ठतया क्रमात् ।

प्रवेशः परमानन्दे, तद्धि सामुन्यशब्दितम् ॥२॥

मार्गभां निहा राप्ती क्रमे करी छपने कृष्णसम्बन्धे यथा
परमानन्दमा न्ने प्रवेश तेन मायुष्य. २.

कृष्णप्रवेशाद्या मुक्तिः सा सद्योमुनितरुच्यते ।

न तत्र भक्तसहितः कश्चिद्दे साधनकर्म ॥३॥

श्री कृष्णसम्बन्धेनो छप्या प्रवेश यथायी न्ने मोक्ष तेन
सद्योमुक्ति तद्देवय छे. आ. मर्त्योमुक्तिभां लकतने भाग्य तरीके
कहेया भाग्य साधनकर्म नथी होयो. ३.

अत्यन्तकृपया कृष्णो विशते स्वप्नमेयतः ।

तदैव नञ् भवति मुक्ततावेशनक्षणे ॥४॥

अन्नगृहस्थामुव यया पुण्यपापस्यः क्रमात् ।

रासस्थामु तथाविशाद्भवन्मुस्ततासणात् ॥५॥

पोताना अगेय-गणे करी प्रभु श्री कृष्णसम्बन्धे अप्रपन्त कृपाये
करी लकतमा प्रवेश करे छे. त्यारेण प्रवेश कृपानी पणे त्यां
मुक्त-मुक्तपक्षुं थाय छे. दाभला तरीके—

वेद्यमान यथा पक्षु न्ने गोपीजनो पोताना धरमाथी उद्धार
न नीकशी शक्या तेमने क्रमे करी पुण्य अने पापना दाय थयो.
परन्तु न्नेयो श्री कृष्णसम्बन्धे पामे पहोमी यथा तेवा रासमा दृष्टेया
गोपीजनोने प्रभुना आनेगपानथी क्षणभायमा मुक्तपक्षुं थयूं. ४-५

अनेनैव प्रकारेण ज्ञातव्या मोक्षयोर्विदा ।

जीवस्य भगवत्प्राप्तिः पूर्वा भगवतः परा ॥६॥

आज प्रकारे जन्मे मोक्षनेर वेद ज्ञानने; आर्मा पहेला प्रकारे ते ज्वने प्रजुनी प्राप्ति यही ते मोक्ष, तेज सायुज्य, अने जेभा प्रजुने ज्वभा प्रवेग यथे ते पर मोक्ष-तेज सद्योभुक्ति. ६.

अत एवाम्मदाचार्यैरुक्तं सान्ख्यासनिर्णये ।

‘बहिश्चेत्प्रकटः स्वात्मेत्यादिना मुक्तिलक्षणम् ॥७॥

आधीन धीमदरभदायार्थपयोषि सान्ख्यामनिर्णयभा “ बहि-
श्चेत्प्रकट स्वात्मा ज्ञे आत्मा उदात्त प्रकट क्षेत्र अने ते अग्निनी
भाक्षक ज्यारे प्रवेश करे, त्यारे सकल जन्म नाश पाणी ज्यम छे,”
जे जगेरे श्लोके करी भुक्ति-मोक्षनं लक्षणं ज्यम छे- (तेज आ
सद्योभुक्ति). ७

८. स्वमार्गीयसेवाफलरूपनिर्णयः ।

अथ श्रीवल्लभाचार्यमार्गसर्वस्वरूपिणी ।

सेवा ससाधना सर्वा रूप्यते सनिदर्शना ॥ १ ॥

हवे श्री वल्लभायार्थजना मार्गभा सर्वस्व-उप जेरी मग
सेवा साधन माये अने स्वउप माये इहेवाभां आवे छे: १.

चेतस्तत्प्रवर्णं सेवा मानमी फलरूपिणी ।

प्रोक्ता निरोधरूपा सा व्रजस्थेष्वेव दृश्यते ॥२॥

प्रभुमा चित्तने परीरी देवू, तेनू नाम मेवा (त्रये प्रकार्ती
 सेवामा न्ने ऐन्धी 'मान्मी' ते क्वश्च छे निरोध स्वश्चै इहेवामा
 आवेन्धी ते मान्मी मेवा) ते गा । नन्वाभीयोमाण हेणाम छे २.

प्रमेयबलनस्तेषु निरोध प्रभुणा कृत ।

तत्स्वरूप तु भावनानुभावस्तु तदात्मन ॥३॥

प्रमेय-बलने लीई छित्पन्न यग्लो जेवो न्ने निरोध ते प्रभुये
 ते प्रणवासीयोमा भग्नेो ते निरोधन रूप बाधी तेनो अनुभव
 न्ने भावात्मक ढाय तेनेण. ३.

भावस्तु विप्रयोगेण तापक्लेशैर्विचारणम् ।

तदौद्भव प्रभोस्तत्र हृदये म्याद्रसात्मन ॥४॥

चिन्हे करी तापक्लेशी (प्रभुयी ह् विप्रयोगे पड्यो छे. प्रभु
 क्यारे भजे, जे वगनेनी तादावेलीयी प्रभुसम्बन्धी) विचार
 वामा आवे ते भाव आवी भावात्मक स्थिति न्यारे याय ल्यारे
 म्यात्मा प्रभुनो लभ्यना हृदयमा आविर्भाव याय ४.

बाह्यास्कृतो वियोगेन रसे हृदयदेशगे ।

रसात्मकप्रभोस्तत्र प्रादुर्भाव स्वतो भवेत् ॥५॥

चिन्हे करी बाह्य प्रकृतिय पदार्थोनी श्रुत्य न यता विप्रयोग-
 म् हृदयमा प्रकटे ल्यारे म्यात्मा प्रभुनो भजे ला प्रादुर्भाव याय ५

तेनैव प्रभुणा सर्वलीलानुभवतो हृदि ।

रसात्मकस्वरूपस्य स्थितिरन्यादिकी भवेत् ॥१॥

तेन प्रभु हृदयमां सकल लीलातो अनुभव करावे ज्येष्ठे
मात्मकप्रवृत्त प्रभुनी हृदयमा स्थिति गर्वकाणमा रहे. ६.

एवमेव स्थितिज्ञेया स्वामिनीहृदयेषु हि ।

सेवाम्मदाचार्यवर्ये 'नमामी'त्यत्र रूपिता ॥७॥

आवाण प्रकाशनी स्थिति श्रीग्यामिनीगो-प्रणुगनाओना हृद-
योमां ज्ञानुवी श्रीमहाप्रभुलये 'नमामि हृदये शैवे (सु. १०-१-१ कारिका)
हृदयउपी शैवनारायणु जपु लीलाउपी क्षीरसागरमा रुपन गता
अने सहस्र लीलाओ-उपी लक्ष्मीथी सेवता कलानिधि प्रभुने नमन
कउ' ह'-सा तेन लाण्मात्मक स्थिति कदी छे ७.

स्वतन्त्रभक्तामते वाच्या चेत्त्वंव भगवत्स्थिति ।

एवमेव हि तद्भक्तेः स्वातन्त्र्य नान्यथा भवेत् ॥८॥

यतो न हि प्रभोस्तत्र बहिः प्रकट्य मियते ॥८॥

जेओमा आवा प्रकाशनी प्रभुस्थिति होय छे, तेने स्वतन्त्र
लाकेतो इहेवा. आण रीते ते लक्षित पणु स्वतन्त्र; श्रील रीते ते
स्वतन्त्र न थछ शके; उभडे आ प्रकाशनी लक्षिता प्रभु हृदयमां-
ण प्रकटे; उदार प्राकृत्य नण होय. ८६.

स्वतन्त्रा भक्तिरधुना वनस्त्रीध्वेव दृश्यते ॥२॥

रासम्यास्तु तथान्यत्र स्थापिता स्वमुखाभुजे ।

तदाश्रयवता नृणा तत्कृपातो भविष्यति ॥१०॥

यतो भगवता प्रोक्त तान्प्रत्येव समर्पणम् ॥१०३॥

ते - तन्त्रकडित श्रीगदागवत्मा गदापीनाना मन्त्रनामोमान्
हेभ्यः छे, तेम धतर अथे प्रभु छे ते मन्त्र लकित प्रभुना
मुष्कारनिन्दना अयताः श्रीगदाप्रभुला प्रभुये स्थापी छे श्रीगदा
प्रभुले आशरे जयेला लभयदीयेने श्रीगदाप्रभुला कृपाथी याय,
अथे तेना आशरे आवेना छेने उदेशेने प्रभुये ममर्पणुनी
याया करी छे १०३

श्रीमत्प्रभोस्तु तद्दानमाचार्येभ्यो न सशय ॥११॥

अन्वेषु तत्कृपास्तु भविष्यति न सशय ॥११३॥

श्रीगुणाद्यने ने आवप्रामि-स्वतन्त्र लकित यथ ते अस्म
दाचार्येभ्यः श्रीगदाप्रभुला अथ प्रभुलाय यथ, तेना कशा शक नथी.
पीनानामा श्रीगुणाद्यने कृपाथी ते प्रामि यथे, तेना कशी
लाका नथी ११३.

कृपा हि मार्गश्चैव निश्चिता भवति ध्रुवम् ॥१२॥

तत्रादावधिकारत्वात्प्रथम यत्समर्पणम् ।

तदाचार्येभ्य एवोक्तमनस्तद्द्वारक भवेत् ॥१२॥

आपदा अपर कृपा नकी निश्चित यथ त्तारे समझरी के न्यारे
आपदा मार्गमा रुनि याय तेना आगवता अधिकार प्राप्त कया

માટે જે આત્માસમર્પણ-અભ્યસમ્બન્ધ થાય છે, તે શ્રીમદ્દામ્બુજી
દ્વારાજ કરવું તેમ કહેવામાં આવ્યું છે; કેમકે શ્રીમદ્દાચાર્યવરજીદ્વારા
થાય તેજ ફળે. ૧૩.

અતન્તેભ્યસ્તદ્વિધાય પ્રેમસેવાં પ્રસાધયેત્ ।

તસ્યાધિકારરૂપત્વાદાધિકારિકરૂપિણી ॥૧૪॥

તનુવિક્તયુતા સેવા સમર્પણફલા દિ મા ॥૧૪૩॥

માટે શ્રીમદ્દાચાર્યવર શ્રીમદ્દામ્બુજીદ્વારા આત્મસમર્પણ દીક્ષા
બધ પ્રેમસેવાની સિદ્ધિ કરવી. તેવા જીવને અધિકાર પ્રાપ્ત થતા
અધિકારને અનુરૂપ એવી તનુજન-વિતનના સેવાથી કુક્ત માનની સેવા,
તે સમર્પણને અન્તે પ્રાપ્ત થાય છે. ૧૪૩.

સમર્પણ તુ ભવતિ વિનિયોગેન સાર્થકમ્ ॥૧૫॥

વિનિયોગાદ્ભવેદેવ પ્રેમાસક્ત્યાદિ ચાલ્કિલમ્ ।

કૃપાવિશેષાદ્ વ્યસન પ્રપન્નૈ વિમ્મૃતે ભવેન્ ॥૧૬॥

મર્મ પરચુતા વિનિયોગથી સમર્પણ સાર્થક થાય છે, ખામ
કૃપા થતા પ્રપન્ન-જગત્ત્વં વિનિયોગ થતા વ્યસન-દશા પ્રાપ્ત
થાય છે. ૧૬.

અયમેવ નિરોધો હિ માનસી સેવનાપિ વા ।

આમકેલ્યભનાદૌ તુ કામળત્વં હિ ગમ્યતે ॥૧૭॥

આજ નિરોધ અથવા આજ માનની સેવા. વ્યસન વગેરે
દશામા આસક્તિ એ કારણરૂપ છે; (પ્રથમ સચ્ચિ, ૫૬મી શ્રેષ્ઠ અને

આવિર્ભાવો પ્રભુ સુખદાન દેના સમયમાં થાય અને સ્ત્રી
 મમર્ષણુર્ન ક્ષણ મળે ત્યાંથી વચ્ચેના સમયમાં પ્રભુના આત્મે
 તાપ-કલેશ કહેવામાં આવ્યો છે. ૨૧.

આવિર્ભાવો हि वास्येऽपि स्नेष्टरूपस्य, तेन हि ।

સત્તામિરગ્રે માવ્યામિર્લીલામિ સુખસમ્ભવ ॥૨૨॥

પોતાને કષ્ટ એવા સ્વપ્નો આવિર્ભાવ વાસ્તવકાલમાં થઈ શકે
 છે; તેથી જ દષ્ટ પછી થ સત્તામિરગ્ર લીલાઓથી સુખનો સમ્ભવ છે ૨૨.

‘યન્નર્થઙ્કનેત્યાદિમિસ્તુ તદેવ વિનિરૂપિતન્ ।

અગ્રે ક્રમેણ સર્વોઽપિ નિરોધઃ સુનિરૂપિત ॥૨૩॥

‘અર્થઙ્કને’-(જા. ૨૦-૭ મે.) ધરે પ્રમુખે કરી તેજ ધન
 મારી રીતે નિરૂપવામાં આવી છે. આગળ જતા ક્રમે કરી સમગ્ર
 નિરોધનું પણ નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે ૨૩

નિરોધેઽપિ ન ચાસ્વિવદ્યા તામા મુક્તિર્નિરૂપિતા ।

અન્તર્ગૃહગતાનાં તુ તથા વેદવિધારણમ્ ॥૨૪॥

પ્રમિવચ્છાતઃ સ્વતો નેતિ સ્વાપયિત્વેતિ ષોદિતમ્ (!) ॥૨૪૩॥

નિરોધ છતાં સમગ્ર કાળે જોયો વિશે પ્રભુની ઇચ્છા હતી તેજ
 જોવાના આત્મેને મોક્ષ આપ્યો, તેમ કહેવામાં આવ્યું છે વેદનાદ
 થયે જોવાના આત્મે ધનમાંથી બદાર ન લીકળી શક્યાં તેઓમાંનાં
 બધાજ મોક્ષ નથી પામ્યા; તેઓના દેહ ટકી નવા તે પ્રભુજીવ્યાઈજ,
 તેઓની ઇચ્છાથી નહીં. ૨૪

मुक्तिस्तु प्रभुगा स्वस्मिन्नितरस्तरयोजनं स्वतः ॥२५॥
सद्योगागुभवार्थं हि ततो निष्वास्तन कश्चित् ।

अनुभूया तवा स्वीलास्तस्वरूपे व्यवस्थिति ॥२६॥

प्रभु रडे गयागनो अनुभव । इगवना भाटे नते पोताभा
प्रभे नू भावे जेडी द्यु पछी डोडगाः पोताभाथी न्द्वार घडी
दीनाओरो अनुभव कगरी पोता ॥ २५५मा व्यवथा करी देवी
तेनू नाम मुक्ति (- सायुज्य मुक्ति) २६

पञ्चवक्तिरततो ि ता प्रभोभेत्तद्वि स्थिति ।
यावहीता कृतिभि गपूर्वरपनिगोजनम् ॥२७॥

इहात्मके वास्ति तेर आ मुक्ति करता लुदान प्रकरनी छे,
ते ओ के प्रभु पोने अ त ॥ इत्यगा स्थिति करी रूडे पछी जेटली
वी ॥ ओ करी द्वाय ते पछी गन लकतना इत्यगा जेडी दे २७

आत्यन्तिको वियोगेऽय सर्वत्र विनिरूपित ।

एतत्फलं तु ननुया सेनायामपि सर्वथा ॥२८॥

दातव्यमत प्रोक्तं दाने चाद्य इति स्फुटम् ।

दानमननवहेस्तु प्रादुभावाद्धिनिश्चयम् ॥२९॥

आ आत्यन्त विप्रयोग धि यथे निरूपण ७ आये भागे
सेनाया ५ । आ १ ५ । आ भाटे १ ५ ।-अभयभाथी मिद्ध करी
२ ३५ तेनू अत्य छे दान मिद्ध इत्यगा विप्रयोग १ ७३७ छे आ

ज्ञान-समर्पणं प्रभुना सुभारति-दायाद आविष्टेयैक अग्नि-प्रदत्तना
 आकल्पयती नञ्जी यथा ॥ २८

तदाश्रयः सदा कार्यं सर्वनावेन सर्वथा ।

भविष्यति तदेकान्तमविद्याममयुतां गृणाम् ॥३०॥

सम्पूर्णं ज्ञानं हीनैः शीने व श्रीमदाप्रभुत्वेन भद्रेण आश्रय
 इत्येव ने श्रीमदाप्रभुत्वेना आत्मरिश्वाससत्ता मनुष्याने नेथी
 आश्रय सिद्ध यजे ३०.

कृपासाध्यमत सर्वं, तथाचेन्न कृपा भवेत् ।

मुक्तिरेव फले तस्य सायुज्यमिति निश्चय ॥३१॥

आधी मर्मात् कृपाधीन आधी गकार तेम छे दवे ने
 तेवा प्रका-नी कृपा न थाय तो तेरा मनु यने मायु-त्य मुक्ति जेव
 इय मणे, जेम योउम जणु. ३१

सायुज्यमक्षरे नैव किन्तु तत्पुरपोत्तमे ।

भक्तिमार्गफलं चेतन्मध्यम फलमीर्यते ॥३२॥

आ सायुज्य (जानमागीथेनी जेम) आक्षरप्रकारा नथी,
 परन्तु श्रीपुरपोत्तमे थाय छे अक्षरमार्गीय नज इजेमा आ
 मध्यम प्रभुत्वे इण इदेवाय छे. ३२.

‘सायुज्यकाम्ययेत्यादि निबन्धेऽपि निरूपितम् ।

भक्तेर्दुर्लभता प्रोक्ता ‘दुर्लभे’ति न सोच्यते ॥३३॥

નવુચ્ચ વામ્વચા (ત-નિ-) એ વાક્યમા ત-વર્ધનીપનિમન્ધમા
આ વાત અતર્પી છે. તેમજ 'દુર્ભમા (ત-નિ-) એ વાક્યમા ત્યાજ
ભક્તિની દુર્ભવતા કહી છે, તેની વાત અર્ધી કરતો નથી. ૩૩.

તસ્માત્કૃપાતારતમ્યાન્ફલમુક્તમનેકવા ।

ફલદ્વયાધિકારી હિ યોગ્યગેહાદિક પુન. ॥૩૪॥

ભક્તિમાર્ગીય સેવાયા સાધારણકૃપાફલમ્ ।

ફલત્રયેઽપિ નેવાન્તિ કાલાદિકનિયમ્યના ॥૩૫॥

તેથી અનુમદના બેઠી અનેક પ્રકારનું ફળ ફરેવાય છે. અને
' પનો અધિકાર અને યોગ્ય ગૃહ-માર વગેરે હોવા, એ ભક્તિમા-
ર્ગીય સેવાના સાધારણ અનુમદથી મળતા ફલ છે. પ્રમુ ત્રણેય ફલ
આપે, તેમાં કિયું પ્રથમ આપે, કિયું પછીથી આપે, એવો નિયમ
નથી. (ફલ.અક્ષે ગમે તેવા પ્રકારનું ફળ ગમે તે મળ્યે આપે છે.) ૩૫.

एव विज्ञाय च फलं फलसेनाश्रितैर्जनैः ।

ફલદાચાર્યચરણૌ શરણીક્રિયતાં સદા ॥૩૬॥

આ પ્રમાણે ફલ વિશે વિશેષ પ્રકારનું જ્ઞાન મેળવી ફલ અને
મેવાને આશરે ગયેલા છવોયે ફલને દેવાવાળા એવા શ્રીમદાચાર્ય-
ચરણોનો સદૈવ આમરો કરવો. ૩૬.

१०. स्वमार्गीयस्वरूपस्थापनप्रकारः ।

समानोय स्वयं दृष्टान्मूर्तिं सर्वाङ्गशोभनाम् ।
 कृष्णस्य बालकेशोरावस्थापन्ना विज्ञेयम् ॥१॥
 बाल्यस्यैकाकिनीमन्या सद्भितीवामयापि वा ।
 यतो मूलचरित्रं हि बाल्यकेशोरयोः दृश्यते ॥२॥
 स्नापयित्वा तु विभित्पञ्चामृतनगादिभिः ।
 शङ्खेन च तत्र पञ्चाक्षवन्दनानुलेपनम् ॥३॥
 पुनस्त्पणत्रयेणापि स्नापयित्वा तदुत्तमम् ।
 सम्प्रोक्ष्य सूक्ष्मवस्त्रेण स्यापघ्नेद्रामनोपरि ॥४॥

मयस्वस्त्रि आत्यक ण तेमल डिक्तेगपय नू छं, तेथी धादृण
 सन्दर्शनी आम करी आ'य आने रिशेः अपयथाया दृश्यी आने
 व्याख्यायथानी जेक अथवा तो शिम्पुगिनी गदित ऐरी भीष्ट,
 प'या अ'गेगा मुष्मासिन भूति वने अस्तदगा वरु' सा'री, प'डी
 रिधि मुष्ण शङ्खे करी पय्याभूत वरत वगेरथी अनान उ' ३४
 ऐ प'डी सन्दनतो लेप कन्दे इरी ग'म वरत वड अनान करारी
 ते आ' जीला वन्ध्या प्रोहाणु करी (-दोछ) आसन जीप' यथापरी १४-

प्रार्थयित्वा निजाचार्यान् ध्यात्वा तद्दृष्टगम्यितम् ।
 भावात्मकं प्रथो रूपं सर्वलोक्यायुतं मया ॥५॥

रक्षमोत्तहस्वर्गमे-धं तापस्त्रेशयुवात्मना ।

बद्धमाञ्जलि तथाभूतः पठेच्च तदनन्तरम् ॥६॥

‘अव्यादजोऽद्भिर्मणिमा’नित्यादिन्यासपूर्वम् ।

विभाव्य स्वाग्निरीक्षां प्रत्यङ्गे स्थापिताङ्गुलिः ॥७॥

श्रीमदाचार्यवर्येणानी प्रार्थना करी, तेजोना उदयभां रूडेणं, सकल वीषाओथी युक्त ओषुं प्रभुदं दणरो यक्षभियोथी सेवामेधं भावात्मक ने इप तेनं सदैव तापक्षयेशयुक्त उदये ध्यान धरी अने अे दाथ जेडी जिवा रदी त्पारणाः भा. १-६-२२ थी, अे रक्षाना श्लोकोथी कर-याभादिपूर्वक एके द्वेके अङ्गोभां अङ्गुलि मधी तेज प्रभाणे स्वाग्निरीक्षणी रक्षणी पणु भावना कःपी, पाडे कःने। ५-१७

रक्षामिषेण विहितं भावात्मस्थापनं प्रभौ ।

स्वाचार्यसंघितैस्त्वन्मृतावपि हरिश्शिविः ॥८॥

पोदाना आचार्यने आश्रये रूडेता लक्ष्मोथी आ रक्षाने एदाने प्रभुभा भावात्मक उपपती स्थापना कगपचाभां आने छे, तेज रीते मर्तिभां पणु प्रभुनी गिथि याप छे. ८.

इदमेवोक्तमाचार्यैर्भक्तिमार्गप्रकारतः ।

‘तत्र च शिवि’मित्यादि, स भावात्मा हरिः स्मृतः ॥९॥

वदितमार्गना प्रकारे करी तत्पार्थदियन्ध-मरंनिर्णय प्रक-
००,भां भक्तिरिपक ने विधान प्रकः छे, नेभां ‘तदुपं तत्र च

स्थितम् (त-नि-सर्वत्रि)-ने इत् तेमा स्थिति करी इडे।
 डोय छे, ओम श्रीमदाप्रभुछमे इवू डे, ते आग ते इरिभववान
 आवात्म० उवा छे. ६

पठित्वा तु त्रिरावृत्त्या शृङ्गार रचयेत्तदा ।
 चन्द्रैरामरणीयापि प्रेम्णा सौन्दर्यसुचरुः ॥१०॥
 आम्नीये वस्त्रैर्विधिवदासन तत्र भावयेत् ।
 तदुत्तरीयवस्त्राणि ततस्तामुपवेशयेत् ॥११॥
 'तद्दर्शनं'तितत्रत्यं पद्मपुग्ममुद्रायं च ॥१२॥

प्रभुवा० छिपगना रमाभोत्रयो पाठ उगी प्रेनपूर्वक सौन्दर्यने
 भीखायनागं वस्त्रो अने आकम्पोयी प्रभुने शूभा० करयो, वस्त्रो
 निछायी विधिपूर्वक आगन तेषा० इयू अने पछी उत्तरीय-
 पिछोडी पगेरे वस्त्रो धरायी 'तद्दर्शनं' ओ भोःगो पाठ उगी ए
 स्वइपने पधरावयू. ११३.

तत सन्धीकृते सम्यगोदनध्यजनादिके ॥१२॥
 भावयित्वा तु तत्रन्यम्बामिनीविहितार्चनम् ।
 हृदि कृत्वा निनाचार्यान् दैन्यवानेकनन्परः ॥१३॥
 स्वयं समपंयेत् काममाचार्यद्वारक जन ॥१४३॥

एवंपछी नारी रीते तेषा० करेया ज्ञान-शास्त्र-पधराणादिकम
 त्वांज निगणता न्यामिनीछ अर्थान इरता तेष तेरी जावन
 करी छेइयमा आपक्षा आचार्य श्रीमदाप्रभुछमे राभी रीन अने
 ओकतान छवे आचार्यद्वारा अतेज आत्मभमर्षलु प्रभुने इयू. १२३

ताम्बूलमुत्तमं दद्यादात्रम्य प्रोज्ज्य चाननम् ॥१४॥

तत उत्थाय च करौ संयोज्य विधिवत्पठेत् ।

कृष्णाश्रयापिधं स्तोत्रं प्रणमेद्वण्डवद् भुवि ॥१५॥

ते पक्षी आश्रयन करवी भुज्य पेंडी उत्तम प्रकारनू नागर-
वेसनू पान धरावपू, पक्षी जिला यध जे हाय जेडी भीकृष्णाश्रय
स्तोत्रनो विधिमुज्य पाड करवो अने पृथ्वी जपर १२५५-
अश्रय करवा. १५.

अद्मभः सर्वथापेक्षारहितः कर्णपरः ।

विचार्य वरणं श्रीमदाचार्यपदसंश्रयः ॥१६॥

स्वसंवकाय शुद्धाय सततं प्रयतात्मने ।

प्रयच्छेत्तत्स्वरूपं तु फलरूपतया पुनः ॥१७॥

दण्डरहित, सर्वथा अपेक्षरहित अतना अश्रयनी आश्रय विनाना,
करणाश्रय अने श्रीमदाचार्यपदना आश्रयवाण तेवा जने अक्षितमार्गीय
परश्रयो विचार करी अश्रयवाण तेवा जने अक्षितमार्गीय
शुद्ध योताना सेवने इत्येते ते श्रवण पधरावी आपपू, १७.
(गोरवाभिजाणकेये द्विया विधिसे योताना सेवने विधिरवश्य
पधरावी आपपू, तेन आभां सत्यन देआय जे.)

भक्तिमार्गस्थितैः श्रीमदाचार्यपदसंश्रितैः ।

सेव्यमानं सदाभावैर्निरोधं साधयेद् ध्रुवम् ॥१८॥

अक्षितमार्गीय स्थिति करी श्रवण, पक्षी श्रीमदाचार्यपदना
पन्ने आश्रये श्रवण मदानुभावी अक्षितमार्गीय सेवता निरोधनी अश्रय
नाडी सधना करवी. १८.

११. श्रीमत्प्रभोश्चिन्तनप्रकारः ॥

अथ श्रीवृद्धभाचार्यचरणारविप्रसादतः ।

स्वमार्गमेव्यरूपस्य चिन्तने गीतिरुच्यते ॥१॥

श्रीभद्रवृद्धभाचार्यश्रुतां चण्डिकाशैली कृपाशी आर्याया भार्या
सेव्यरूप प्रभुना चिन्तनी नीति कृतेषामां आवे छं. १.

विपिने विपिने वृक्षजनादिषु विशेषतः ।

परिभ्रमन्ती विरहे विवला गोपबालिका ॥२॥

विद्यस्तसना शुष्करसना रमनायिका ।

विक्रीणंशेषा सट्टेषा नाथ नाथेति वादिनी ॥३॥

चटपद्मयुगा दुःखान्नुहुर्मीलितलोचना ।

लसत्पद्मपदाम्भोजविहदशंकरावता ॥४॥

दृष्टवायस्त्रिदिशिभ्य निःश्वासप्रणायुरा ।

धरणीपतितास्त्यन्तविरहाकुलचेतना ॥५॥

हृदि प्रादुर्भूत्प्रावहत्तगोदुल्लनायका ।

नायोत्थास्य मार्गवे मुहुर्विलसत्वादिनी ॥६॥

विचाररहिता चित्तचिन्ताकुलितमानसा ।

मनोजगूढभावात्मप्रियप्राकट्यकाङ्क्षिणी ॥७॥

समन्तली अनुकृति कृतिस्वप्रियभावुका ।

प्रभुना गोप-आमिना—स्वामिनीशु, रसनाबिडा तेनू हम्मेर.
 भावन ६०५ २-६३.

तदेव हृदयस्थायी तद्भावः कृष्ण एव हि ॥१०॥

लीलासहस्रवलिः सामग्रीसहितस्तथा ।

भावनोय सदानन्द सदानन्दादिलालित ॥११॥

ते अेक स्वामिनीशुनाञ्ज हृदयभा म्थायी भावात्मक प्रभु
 श्रीकृष्णु छे. ते हृदयगे लीलाओथी युक्त तेमञ्ज लीवानि सामग्री
 वाणा सदानन्द३५ नन्द वगेरेथी सदा वाड अडेभा प्रभु श्रीकृष्णु-
 यन्दुञ्जनी भावना करपी १०-११

इदमेवोक्तमाचार्ये सिद्धान्तस्य निरूपणे ।

‘आत्मानन्दसमुद्रस्य कृष्णमेव’ति यदुच ॥११॥

‘सिद्धन्त मुक्तावली’ना आञ्ज वात “आत्मानन्दसमुद्रस्य
 कृष्णमेव विचिन्तयेत् (सि-मु-१६) आत्मानन्द३पी समुद्रमा इदेवा
 श्रीकृष्णुयन्दुञ्जनीञ्ज भावना करी,” त्या श्रीभट्टाचार्य्यञ्जोमे
 आञ्जा करी छे १०

तदाशयन्तु विवृत कृपयैव प्रभोर्मया ।

अवगत्य जना सर्वे चिन्तयन्तु हरिं मदा ॥१३॥

ते वाञ्छेतेना आशय प्रभुनी इपार्थी मे हली छे. आने लल्ली
 सकस भनुध्याये सदैव हृदयगतानन्द चिन्तन ६०६ १३

૧૨. સ્વમાર્ગીયશરણસમર્પણસેવાદિ- નિરૂપણમ્ ।

(અનુરાધ-વસંતરામ હરિકૃષ્ણ શાસ્ત્રી.)

(જે માર્ગમા જે યજ્ઞો અગીકાર થયો હોય તે યજ્ઞે તે માર્ગનું અવગણ અનુચિત બાલ્યુ બોધએ, એટલા માટે જે જીવોને અગીકાર પુષ્ટિબલિતમાર્ગમા થયેલો છે, તેમએ પોતાના પુષ્ટિબલિત માર્ગમા શરણ એટલે જ, સમર્પણ અને સેવા એનું અવગણ શુ વગેરે બાલ્યુ બોધએ. એ બાલ્યુના માટે શ્રીહરિશયજ્ઞએ સ્વમાર્ગીય-શરણસમર્પણસેવાદિનિરૂપણ નામનો એક ગ્રંથ પ્રકટ કરેલો છે. એ ગ્રંથના શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાર્ગસિદ્ધિમાર્ગમા મર્વા મર્વા ટળી બાલ્યુ છે)

અથ સ્વમાર્ગીયગોવાય સૃષ્ટમરીત્યા વિનાર્ય ચ ।

સ્વમાર્ગીયવકારોડય સર્વોડપિ દિ નિરૂપ્યતે ॥૧॥

હવે જ્ઞેને અગીકાર પુષ્ટિબલિતમાર્ગમા થયેલો છે એના નિર્ણય જ્ઞેને ગોધ થવા માટે, સદ્ધમ રીતે વિચાર કરીને આ અવમાર્ગીય શરણ પ્રકટ અવગણ કન્યામા માને છે ૧.

ગૃહીત્વા નામશરણ ગત્વા સર્વ સમર્પ્ય ચ ॥

સેવાસાંપંકનાસિદ્ધયે વેદ્યાદિના તથા પુન ॥૨॥

અન્યત્રાવિનિયોગાય ક્રિયતા તનુવિજ્ઞા ॥ ॥

તથા તુ માનમી સ્પિષ્યેત્ મૈત્રાઞ ફલરૂપિણી ॥૩॥

માનમી સેવા નણુ પ્રકારે થાય છે, તેથી તેના અધિકારી પણ પ્રકારના છે ઉત્તમ^૧, મધ્યમ અને નણુ અધિકારીના ભેદથી માણસી સેવાના એ નન પ્રકારો છે તે નણુ પ્રકારો માનમી સેવામાં આવી જતા હોવાથી કનરૂપ છે, એટલા માટે તે તે પ્રકારો કલા છે સેવામાં નમ કનરૂપ છે ૪

સેવા તુ સા સમાનત્વાન્ સૈવાન્તે ન વિલક્ષણા ॥
 ફલનાત પ્રકારાણા પશ્ચાદ્ ભાવિતયોચ્યતે ॥૬॥

સેવા તો માણસી એક મગ્નીજ છે માટે, કનરૂપ થયા પછી પણ તે સીજ ગહેવાની, વિલક્ષણ થશે નહિ. જે સેવા નિરતર કરવામાં આવી હોય તેજ સેવા પ્રમુલી કપાયી કનરૂપ બને છે, એટલે સેવામાં કાંઈ તકાવત પડતા નથી ગેટલા માટે સેવાના બધા પ્રકારો કનરૂપ છે, કેમકે આ પ્રકારો કનરૂપ માણસી સિદ્ધ થયા પછી થાય છે ૧

યાદશ વરણ તાદ્યપ્રકારાપન્નસવના ॥
 માનસી ફલરૂપેતિ તારતમ્યેન ચોચ્યતે ॥૨॥

૧ ઉત્તમ અધિકારી સીવજ્યુદ્ધીજ છે મધ્યમ અધિકારી જે - જે માર્ગની રીતિને અનુમગીને લાગુપૂર્વક સેવા કનરૂપ છે કનિષ્ઠ અધિકારી પોતાના ગ્વાર્થ માટે ભાવ વિના માર્ગની ગદિ પ્રમાણે સેવા કનરૂપ છે

૨ આ સંવિગ્તજ ગળતા માટે સિદ્ધાન મુકતાવરી બને સેવા કનરૂપે સીમ માટે વચના ગ્નેક એ

મહુએ જેતુ ૧૨૬ કહ્યું તેજ પહે પ્રજા જેના પ્રજા થાય
 છે, એટલે કે પ્રજાએ કૃપા કરીને જેના ઉત્તમ, મધ્યમ અથવા કનિષ્ઠ
 અધિકારનું ઘાટ કર્યું હોય તેવીજ સેવા તે ઇન કરી શક
 તેજ મેં પરીથી રનગ્ય માનમી થાય કે, માટે કૃષ્ણ પ માનગી
 સેવા અને તે પહેલાની સેવા એ બન્ને તરાવના આથે કહેવાય છે,
 એટલે કે અધિકાર પ્રમાણે જે સેવા કલકપ માનમી બને ત્યાં એ
 સેવા વિનશ્ણ છે એમ મમજવુ પહેલાની સેવાજ કનગ્ય માનમી
 યદ બધ ત્વાવગી મેવાના અગમ્ય દેનાર યદ બધ કે ગોમ
 બાધાર્થ છે ૬

તે પ્રજારામ્નુ વિજ્ઞેયા ગ્રન્થ્યાન્ સેવાક્રમિરાન્ ॥

ગ્લૌકિર્કં હિ સામન્યં સાયુજ્ય પુરપોત્તમે ॥૫૧॥

વૈકુણ્ઠાદિષુ સેવાયા શરીરમધિકારહૃન્ ॥૭૨૧॥

સેવાના જે જે પ્રકારે એવાકલ નામના મામતારાવગ્ય જે
 પ્રકટ કરેલા અથથી સમજા લેવા સેવાના નાથ કન છે એ તે
 લોકમા પ્રક પલુ ગ્યલે ન લેવામા આવે તેવુ અધીકાર અદભુત
 મામત્ય, ખીન્નુ કન સાયુજ્ય છે. થીપુરપોત્તમી આથે તે નગે
 વ્તેડાતુ ને, કુતોત્તમમા લીન યવુ તે પલુ સાયુજ્ય, જે, આદિ
 તાતમા વિ શરીર મળે તેથી પલુ મામતો અ માગ્ય નમે ૬
 ને માનો અધિકાર વૈકુણ્ઠમા દેહ મગરાથી પ્રાપ્ત યદ શકે છે ૭૨

एतावानेव मार्गेऽस्मिन् सूक्ष्म सिद्धान्तमद्भ्यः ॥८॥

૧ આ માગમાજ આ પદના અધિને લામાર્ગયોગપરકર
 નિરૂપણનિર્ગવ અન્થ જુવો

આ પુષ્ટિમાર્ગમાં પદ્મ મંત્રલ કરવામાં આવે તો અદ્યોગ
મિલ્લાનોનો મંત્રલ છે. ૮

શરણે જવાનો પ્રકાર

શ્રવણે જવું જાય છે. ત્યારે પ્રભુ તેનો અંગીકાર પુષ્ટિ-
મતિમાર્ગમાં કરે છે. માટે પદેયાં પ્રભને શરણે જવું જોઈએ. પ્રભુ
પણ ગીતામાં આના રહ્યું છે, -

‘સર્વ ધર્મના પરિત્યાગ કરીને મારે એકને શરણે
આવ.’ આ શરણે ને મંત્રદાયમાં શ્રીવંચમકુવના બાપકના મુખ્યા-
વિંદ્યી શ્રીકૃષ્ણઃ શરણ મમ એ અષ્ટાશાસ્ત્રું મદણ કૃત્વું એજ છે.
એનો પ્રકાર શ્રીદગ્નિમણ્ડ પદ્ય સ્થોત્ર્ય વર્ધવે છે-

તત્રાત્રો શરણ યાતઃ કિ કુર્યાદિતિ ચોચ્યતે ॥

શ્રીમદાચાર્યમાર્ગીવગુરુણાં શરણં ગતઃ ॥૧॥

સ્વામિન્વેન હૃદિ સ્વ તુ સંવરમ્વેન ભાવયેત્ ॥

લૌકિકં વૈદિકં વાપિ વિદધ્યાદ્ ભક્તિસિદ્ધયે ॥૧૦॥

તેમાં પદે ૧૦ નેની શબ્દગતિ મિલ્લ થયેલી છે, એટલે કે જે
૧૦ પ્રભને શરણે થયેલો છે, તેને મં કૃત્વું જોઈએ તે કરવામાં
આવે છે. શરણે ગયેલો પ્રભ મગજથી કે એ શ્રીમદાષ્ટાશુકના
મર્મના નુર-દાના રહે, ગયેલો તેમ જીમદ પ્રકૃષ્ટ આપ પુષ્ટિમતિ-
માર્ગના આસ્વાર્થ છે. આપનો મર્મ તે પુષ્ટિમતિમાર્ગ છે. એ

૧ સંવરનંન વર્ધવ્ય માંક દાનં પ્રમ । મિમ્, ૧૦

માર્ગના ગુરુ શ્રીમહાપ્રભુજીનાજ વરમા પ્રકટ થયેના મહાભુખાવી
શ્રીગોવિંદગિનારકો છે, માટે પરપગથી અને માર્ગ પાંદાને અનુમ
તીને તેમ ॥ દ્વગ પ્રબુને ગગને ગય ને નાજો ગયેના મ્હેસય

શાનો ગયા પડી શુ શુ કરતુ તે જખાવે છે -

કિા ૨ ॥ પ્રમાણે શરણે ગયા પડી અને પ્રબુએ ગમે
લંધા પડી પોતાના ગરામી માતીક, નાથ મર્ન-દુખલતા શ્રીદલિજ
છે, અને હુ એમને સેવક છુ, લામ છુ, એવી ભારના કરવી
જોઇએ ભકિત એમને મેવા સેવાની મિદિ માટે લોકના વ્યવહારના
કાર્યો કરવા અને વેળા મના વર્ણાશ્રમના નૈમિષિક ધર્મો પણ
આનન્દ ૬-૧૦

શુ ન કરતુ ?

શુ કરતુ જોઈએ, તે તે જખાવે છે દરે શુ શુ ન કરતુ તે
જખાવે છે -

નાન્યમાર્ગાશ્રયો નૈવ ઉદ્દેશાતરમમાશ્રય ॥

નૈવ તૌયાંશ્રયો નૈવામિમંતં કર્તૃતાશ્રય ॥૧૧॥

બીજા માર્ગનો આશ્રય નજ કરવા પ્રબુ વ્યા ન જિગજના
હોય તેમ દેશનો આશ્રય ન કરવો જામનો ધમ એજ છે કે ત્યા
પોતાના નવાની હોમ ત્યાજ રહેવું જોઈએ માટે પ્રકટ ગરુ પ્રબુ
જ્યા દસ ન ન આપના હોય, તે દેશનો ગરુ પણ આશ્રય કરવો
નહિ એમને ભગવ નને છોડીને તૌયાંમાજ ન્હેસાર્થી માફ ન્દરાજ

યશે એમ માનીને તીર્થનો આશ્રય કરવો નહિ. વળી અભિમાન્ધી હુંજ કર્તા છું, જે કરું છું તે હુંજ કરું છું એમ ન માનવું. વૈદિક, તાંત્રિક માંત્રિક મંત્રો ઉપર પોતાનો બધો આધાર રાખવો નહિ. મંત્રોથી પ્રભુ મને મળશે એમ ધારીને તે મંત્રોનો આશ્રય કરવો નહિ તેમજ યજ્ઞયાગાદિક કર્મ કરીશ તોજ પ્રભુ મળશે માનીને ખીલ્લું કર્મોનો આશ્રય ન કરવો. ૧૧.

ઉપર એમ કહેવામાં આવ્યું કે સર્વ ધર્મનો ત્યાગ કરવો. કોઈનો આશ્રય કરવો નહિ, એમ કરવાથી તો દોષ લાગે, કેમ કે ન્યારે સર્વનો ત્યાગ થાય ત્યારે દોષ લાગ્યા વિના કેમ રહે ? એ મંજય પ્રાપ્ત થતાં આપશી આજા કહે છે.

ચાર પુરુષાર્થો

નૈવ મંત્રસમાધારો ન ચ કર્માદિકાશ્રયઃ ॥

સર્વદોષનિવૃત્ત્યર્થ ધર્મન્વેન હૃન્ૈ દૃશિઃ ॥૧૨॥

અથા દોષોની નિવૃત્તિ થઈ જવા માટે પ્રભુની સેવા, પ્રભુનું સ્મરણ કરવું. પ્રભુમાજ ધર્મની દૃષ્ટિ કરવી. ઉપર બતાવેલા દોષોનો નાશ થવા માટે ધર્મસ્વરૂપ પ્રભુ શ્રીહરિજ છે એમ મનનવું. શ્રીહરિ વિના ખીલ્લે કોઈ આશ્રય નથી, ખીલ્લે કોઈ ધર્મ નથી, એમ મન-વવું. ખીલ્લ ધર્મો ઉપરથી આસક્તિ બિડી જાય તો પણ સર્વ દોષો આલ્યા જાય. મુખ્ય ધર્મરૂપ પ્રભુજ છે, એમ દૃઢ થઈ જવા પછી ખીલ્લનો આશ્રય વગેરે છોડવાથી કોઈ પણ દોષ લાગે નહિ. દોષની નિવૃત્તિ થવા માટે શ્રીહરિને ધર્મસ્વરૂપ જ્ઞેના એટલે કૃતાર્થ છે. ૧૨

પ્રથમા ચા- પુરુષાર્થમાના ધર્મરૂપ પુરુષયની સુલ્લિયત્ત માટે
 દિવસ મનુ દેવે, અર્થાંય પુરુષર્થ પળુ શ્રીદક્ષિ ઠ, તે અપત્ની
 ખતારે છે પુરુષાર્થ માગ પ્રાગ્ના કે ધર્મ, અથ, કામ તે મોક્ષ
 ધર્મરૂપ પ્રભુજ કે, તે ઉત્તના અર્થાં -લોકથી ચિદ્દ શયુ દવે અર્થ
 -પ જે ખીને પુરુષાર્થ છે, તે પણ શ્રીદક્ષિ-રૂપન ૧, એમ અગા
 દરે કે -

ત્રિવેદાદેરમાંગે દૈન્યેનાર્થસ્વભાવનમ્ ॥
 સ્વકામપૂર્ણથાય પૂર્ણાનન્દસ્વવેદનમ્ ॥૧૩॥

‘પણુ પોતાની દમ્ભાર્થ જ અર્થ કાગે’ એ વિદ્વાન દન મહે
 તે વિવેક રિવેક, ધૈર્ય અને આયત્ન એ પ્રાપ્ત ન થયા હોય તો
 દીનતાથી એમ મનજન - પ્રભુ અર્થકે છે અર્થ નાનનો ખીને
 પુરુષાર્થ પણ માગ પ્રભુજ કે એમ સમજવુ ‘જામતો પામે પ્રભને
 પ્રસન્ન કરવનુ કાઈ પણ માધન દામ તો તે માન દીનતાજ છે,
 એમ શ્રીમદ્વાપ્રભુજ શ્રીમુખોધિનીડગા વ્યાસા કરે છે રિવેક, ધૈર્ય,
 વચ્ચિ વજેરથી રહિત અને પાપ કરવામા આતકત થયેલા એવા મા
 શ્રીમૃખ્યુજ સન્નરૂપ છે એટલે સંશય દુષ્ટ એવા છત્તને મુખ વિના
 ખીન તામ મા ખે ?

તિને પુ પર્થ કામ કે, માટે તે પુરુષર્થ પ પણ કલુ કે,
 એમ -વાસા કર છે -

દરકે છત્તને પુખ્તની અને અનુલુક દ-લા થય છે અને
 સુખ એ મહે -તને તે કાયમ દમ નટ તેવો વ્યાનદનો મહાવો
 કેરી રીતે નુ વજ સકુ એવી કાગના દરેકના મનમ થાય છે,

અને તે માટે હવે અનેક પ્રયાનો કરે છે પણ તે બધા નકામા છે. પોતાની જે કામના સરખા કરવા માટે પૃથ્વી આનન્દસ્વરૂપ શ્રીહરિજી અમર્યા છે, એમ જાણવું જોઈએ. જે પોને આનન્દથી પૃથ્વી હોય તેજ આનન્દ મેળવવા માટે ચત્તી કામનાઓ પૂરી શકે પ્રભુ વિના પીથ્વી કોઈ પર્ણાનન્દ નથી એમ જાણીને, તેજ બધી કામના પૂરશે એમ નિશ્ચય કરીને કામરૂપ પુરુષાર્થ પણ શ્રીહરિજી છે એમ જાણવું ૧૩

મોક્ષરૂપ પણ પશુજી ? એમ આના કરે છે:—

न साधनैर्भवेन्मोक्षो हरिरेव तदात्मक ॥૧૩૩॥

માધનો કરવાની મોક્ષ થનો નથી એકે શ્રીહરિજી મોક્ષસ્વરૂપ છે. તે શ્રીહરિના દામ ચઠ જઈએ તો મોક્ષજી મળી ગયો એમ મગહ સંપુ. જ્યારે એ દયાયુ પ્રભુ કૃપા કરીને પોતાના દાસ તરીકે હવનો અંગીકાર કરે, ત્યારે જગવદીયપણુ પ્રાપ્ત થઈ જાય. તે પ્રાપ્ત થતા મોક્ષ મળીજી ગયો એમ સમજવું. મદાનન્દ શ્રીકૃષ્ણના દાસાનુ-દામ અનુચરો મોક્ષની આકાક્ષા કદાપિ ગપતાજ નથી. સારાસી ઠ પ્રભુના દાસ થવું એજ મોક્ષ છે. અને મોક્ષરૂપ પુરુષાર્થ પ્રભુ છે એમ જાણવું તેજ ખડું જ્ઞાન છે ૧૩૩

સાધન પણ શ્રીકૃષ્ણ

દેશ વગેરે સાધનો અને ચાર પ્રકારના ચુરુપાર્થો પણ શ્રીકૃષ્ણજી છે એમ શ્રીહરિરાયજી આજ્ઞા કરે છે:—

तदीयनाया संपत्ता मुक्तन्वेनैव चिन्तनम् ॥૧૪॥

अन एव निराकांक्षा मोक्षतः कृष्णसेवनाः ॥૧૪ ૩॥

देशादिसावन कृष्ण पुत्रपार्वश्वपुत्रिवे ॥१६॥

हेग पगेर माधनरूप श्रीकृष्णज छे जेम ११ भा अने आरग
 स्त्रोक्तथी मिह कयुं छे भीम भागनो आश्रय न कवे जे
 आपथीजे ११-भा स्त्रोक्तमा कयुं छ. तथी जेम मिह थाय छे ३
 कथिमान नाशरोरयुक्त छे, अने नेना दोष मरने लाजे छे अरे
 नेमा छत्पन्न थोला भीम दोषरागा भाग कन्ता आ नि ॥
 प्रभुना निर्दिष्ट भक्तमा भाग रदु जे निषे। क'पालकाक छ
 जे छपग्या जेमज ममजतु के लाकतम गना प्रभुनु राखु लवामा
 नाग माध नथी जगे, कम क जे कानउप नाथन श्रीदग्नि थाय
 छ भीम देरनो आश्रय न कवे जेम कहुवाथी देशउप पण
 प्रभुज छे अने मधु श्रीदरिज कउ छे जेम कहेराथी पनो पण
 श्रीकृष्णज छे जेम मिह थाय छे तीर्थनो आश्रय न कवे जेथी
 माथीन ययु के, इ यउप माधन प्रभुज छे. अरे नेना आश्रय
 कवे। मत्रनो अथाउ न गजवे जेम अरुथी मउप माध।
 पण श्रीकृष्णज छे जेम मिह ययु भीम कर्मेनो आश्रय न कवे।
 पाग प्रभुनी जेव ने कम छे जेम माननु जेम कहुवाथी कमरुप
 माधन पण श्रीकृष्णज छे जेम नाथीन थाय इ जे प्रभाजे
 ११-१२ स्त्रोक्तनाथी जे न्दन्ध नीकगे छे इ, देश, कान इन्ध, कान
 न। अने कम जे छ माधनो * दोषरागा यध अनेना छे, प-१

* साधनो छ प्रकाशना छ. हेग, कान, इन्ध, कर्त, मन्त्र
 कर्म. जे छ माधनो ज्यारे शुद्ध होय तोज मोक्ष मिह ययु छे आ
 समथमा देश पणु दोषन जो छे, तेगज ममथ चारे पण इष्ट छे, अरे
 लकिनगागनो आश्रय कवे, तेनो आश्रय कन यी जे प्रभुज माधन
 उप गनीनय छे प्रभु निर्दोष छे, अरेके जे माधनो पण निर्दोष थाय छे

લકિતમાર્ગ નિદોષ પ્રભુનો નિદોષ માર્ગ દોષાયી તે માર્ગનો આશ્રય કરતા, જે છ માધનરૂપ શ્રીકૃષ્ણજ છે એવો દંઠ નિશ્ચય થતાં સર્વ દોષો દૂર થઈ જાય છે. તેમજ આ પુરુષાર્થરૂપ શ્રીકૃષ્ણજ છે, જે પ્રમાણે પ્રયામપૂર્વક નિરતર મનમા ઝરણ કરવું કે મારા સર્વ માધનરૂપ અને મારા સર્વ પુરુષાર્થરૂપ સદાનંદ શ્રીકૃષ્ણજ છે. ૧૪-૧૫

કેમ બચશે ?

હવે બાધક વસ્તુથી 'વી ઝને ઝગવ', જે આપત્રી આત્મા કહે છે —

एव मनमि सतत चिन्तनीय प्रयत्नत. ॥

प्रायश्चित्तादिभु मनिर्न कार्या शरण भजेत् ॥ ૧૬ ॥

उपस्थितेषु दोषेषु सर्वेष्वथ विशेषत. ॥

सुशस्येष्वप्यशस्येषु हरेर्गतिमद्य भजेत् ॥ ૧૭ ॥

પ્રભુનું શરણુ મદલુ ક્યાં પડી પ્રાયશ્ચિત્ત વગેરેમાં પુદ્ધિ ગમ્પી નહિ મનનજ કે પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાથીજ હું પવિત્ર ઘઈશ, જેની ભાવના શરણે ગયા પડી ગમ્પી નહિ. મર્વ દોષો ધણા પ્રમાણમાં પણ પ્રાપ્ત થયા હાય અને તે દૂર કરી શકાય તેવા ન પણ હોય, તો પણ 'મારુ' શરણુ ॥૧ શ્રીકૃષ્ણજ છે' એમ રમરણ કરવું. એથી એમ નિશ્ચય કરવો કે પ્રભુનું શરણ લીધા પછી પણ જો નાના કે મોટા દોષ પડે, તો તેને દૂર કરવા માટે પ્રાયશ્ચિત્તો ન આવડતા, પ્રાયશ્ચિત્તથીજ મારા દોષ દૂર થશે એમ ન માનવા, પ્રભુને હું શરણે છું, મર્વ દોષથી ગદિત એવા માર્ગમાં પ્રભુએ મારો

અંગીકાર કર્યો છે, એમ અરજીમાં નામુ. ધીમદાપ્રભુજીએ એટલા મરિમ આગા કરી છે કે 'અમકથ હો અમવા મારી પેરે સકમ દો, પણ મરિયા પ્રનુજ માડ' મમુ છે" એ શુભું દિ ૧૧-૧૭

આધક શુ છે ?

સરખ મિદ્ધ થયા પન્ડી નુશુ કમુ તે મુરમમા લખ્યાલિને, રવે આધક થા) પડ નેવા ગર્વોની સુચના કરે છે —

અન્યાધયો નેવ કાયો નૈવાન્યત્ર મ્વતો વ્રમેત્ ॥

પ્રાર્થના નૈવ કુત્રાપિ કર્તવ્યા મગવત્યપિ ॥૧૮॥

અન્યાધય એટલે પોતાના મ્વામી પ્રભુવિના બીજાકોનના આશ્રય કરવો તે એવો અન્યાધય કં પિ નમ કમ્વો અર્થાત્ પોતાના પ્રભુ વિના બીજા કોઇને આશ્રય કરાપિ ન કરશે શીમદાપ્રભુજી પણ આગ કરે છે કે, અન્યાધય કરાપિ કરવો નહિ, કેમકે તે સર્વથા પાપ કરનારો છે. શીમુ સાદાજી પણ આગા કરે છે કે - અન્ય દેવતાઓના મંદિરનો મધ પણ મગને આપ્યા કરે છે. અર્થાત્ મશુ કપાવે છે પોને પોત ની કમગમી બીજે મ્થમે કમુ નહિ, બધા પોતાના મ્વામી મિરાજતા ન લેાય ત્યા મુ નહિ જેન ન્દરી પોતાની કમ્જા મુજ્જ સ્વસ્થકમ્જા પોત ના પાનિનુ મુદ ઠોડી બીજે મ્થમે જતી નથી, તેમ પોતાના મ્વામીનું મુદ ઠોડીને બીજે મ્થમે પોતાની કમ્જા પ્રમાણે જરૂં નહિ, તેમજ બીજે કેમજે ન્દને પ્રાર્થના કરી નહિ કે કમ્જા મુકેલી આની પડે તે બીજાની પામે તે મુકેલી હુ કરવા માટે પ્રાર્થના કરી નહિ જ્યારે તે શુ

પણુ પ્રભુ પામેજે પ્રાર્થના કરવી નહિ. પ્રભુ સર્વ વ્યાપક છે, અન્તર્યામી છે, તે આપણા મનની વાત શું નથી જાણતા ? આપણા દુઃખો શું નથી સમજતા ? પ્રભુ જાણે છે, સમજે પણ છે, તે આપણા દુઃખો પોતેજ દુઃ કરશે, એમ માનીને પણુ પ્રભુ પામે પ્રાર્થના કરવી નહિ વળી એ કરણના નિધિએ આપણને ઉત્તમોત્તમ કૃપ આપવાનો સંકલ્પ કર્યો હોય, અને એ પ્રભુ દુઃખો દધને આપણી પરીક્ષા પણુ કરતા હોય, અને એ વખતે ધીરજ ન રાખતા છવ્યુદ્ધિથી કાંઈ પ્રાર્થના કરીને દ્રવ્ય, ઘરખાર જેવી તુચ્છ વસ્તુ માગી લઈએ તો પ્રભુ તો તે પણુ આપજેજ, પણુ તેથી ઉત્તમોત્તમ કૃપ મળવાનો લાભ જનો રહેજે. અને એટલાજ કૃપથી એ છવ્ય પોતાને કેનાર્થ માને છે એમ માનને માધાન્ય કૃપ તત્તજ પ્રભુ આપજે અને મુખ્ય બજનાનંદનું દાન કરશે નહિ; માટે પ્રભુ પાસે પ્રાર્થના કરવી નહિ, પોતાના સ્વામી અન્તર્યામી છે, સર્વ જાણે છે, એ વાતમા મરેલ હોય તેજ પ્રાર્થના થઈ શકે અને એ વાત ચોક્કસ રીતે યુદ્ધિમા દદ થઈ હોય કે પ્રભુ સર્વ સર્ગર્થ છે તે કાંઈપણુ દિવમે પ્રાર્થના કરવાની હિચાજ ન થાય. શ્રી મહાકવિજીવ પ્રભુ એજ આજા કરે છે. ૧૮.

પ્રભુમા અવિશ્વાસ ન કરવો, તે કૃપાકે કે—

અવિશ્વાસો ન કર્તવ્યો બ્રહ્માત્મ્ય નિદરશનાત્ ॥

લૌકિકે વૈદિકે વાપિ કાર્યે મહ્નં વિવર્નયેન્ ॥૧૯॥

પોતાના સ્વામીમા કાંઈ દિવમ અવિશ્વાસ ન લાવવો. રાવણના પુત્ર હન્દ્રવિતે દનુમાનજને આધવા માટે બ્રહ્માજી મોકલ્યું; અને તેને

मान आशी हनुमानउ अजिया जता अथाया पजी राक्षसो मे
 मन्नास्त्रनी उ। हनुमानउने मन्त्र रीते अथाया भाटे मोटा होउटा र्जर
 वपेउथा हन्त्रिते रियाउ क्योः मर्ष गदामो मन्नास्त्रना जगने
 काष्ठ पयाव न आये, अने तेना उपा होउटा पापी भेडा ।
 हवे मन्नास्त्रनु मग आउनु गयु गने हवे गीळु शम्भ हनुमानो
 पयु काष्ठ करी शम्भे नहि आ दृष्टानथी जे म समज्जु डे गये
 तेम थाय ते पयु आरुण उभु उपर अस्थिाम गरयो नहि ने
 जे भे ड ते साउ करे के, जेग हट निह, म गभवे लौकिक अने
 वैदिक कार्यागा आसन्ति । पापी नहि नैतिक कारो करीने भो
 गग मगरी, ना इ नाग ता अगे जेपी पयु इ-हा र पपी नहि
 नेमज्ज नैतिक कारो करीने जेग मगरी जेपी पयु इ-हा र
 पापी नि १६.

लौकिक वैदिक

लौकिक वैदिक कार्य मी मुद्धिथी कथा, ते जगामे ५ -

यथाऋषिर्दिव्ये सारवस्तत्र भावन्म् ॥
 सर्वत्र ममता त्यक्त्वा सर्वं कार्यं प्रसाधयेत् ॥२०॥

लौकिक वैदिक नष्टते कथा पडे तो ते कथा, पण मा
 क ती वपते तेमा आमक्य यनु नहि जेम मज्जु गमे तेवा कीमती
 भाव उछ जतो तेथ पयु ते मान अथे तेना जेम मगध नगी,
 ते तो मान नेने वा-ज्ज सज्जे डे, नेग ते प्योरे जेमज्जु मापी
 ज-ना अथे अगे ममतानो हाग कवेा जेम मज्जु येने उप या
 जेज्जुमा ममता-भागपल-भागी जेमे तो हु भी थाय तेम ते लौकिक

વેદિક કાર્યોમાં મમતા ગળની નહિ. અને એવી રીતે એ કાર્યો હીક
 હીક સાધી લેવા જેમ મળ્યને પોતાના માથેનો ખોળને કેકાણે પાડ્યા
 વિના એ પશુ નથી તમ એ કાર્યરૂપ ગોળે ખગળ સાધીને
 મનોપ માનવો, પોતે અલગ ગરીને કાર્ગ કરુ ૨૦

લોભ ન હૃદયે નેન કુર્યાત્, પ્રાપ્ત હિ સેચયેત્ ॥૨૦૩॥

હૃદયમાં ભોલ ન કવો દ્રવનો લાભ થનાથી તેની પ્રાપ્તિ
 માટે અને પ્રયત્ન કરવા પડે છે, અનેક પ્રવૃત્તિઓમાં જોડાતુ જોઈએ
 છે, અને તેથી પ્રભની સેવાથી વિમુખ થતુ પડે છે, માટે ભોલ કદી
 કરવો નહિ જે આવી મને તેમાં મનોપ માનવો પ્રભુએ જોટલું
 આપ્યું હાય તેમાં મનોપ માનીને તે ધનનો વિનિયોગ પ્રભની
 મનામાં કરવો અથવા તે પ્રભન સેવામાં લોભ ન કવો. એમ્લે
 - પરત્વપર પૂર્ણ પુરયોત્તમ ઉત્તમ પદાર્થના લોકતા છે, માટે
 એમની સેવા માટે જે પદાર્થો આવશ્ય- હાય, તે ઉત્તમમાં ઉત્તમ
 લઈ આનીને અગીયમ કરાવવા, તેમાં દ્રવ્યની કાકમક કે લોભ
 કરવો નહિ પણ તે સ્વચ્છાથી જે મળ્યુ હોય તેનાથી પ્રભુની
 મના નહી ૨૦૩

શરણમ્યાપિ યે ધમાન્તતિસદૌ શરણ વ્રજેન્ ॥૨૦૧॥

દિવકૃષ્ણેડપિ મદા શ્રીકૃષ્ણાશ્રયપોષકે ॥

તદ્ગ્રન્થેમ્પોડગમ્યાપિ પ્રવરનાદ્ હૃદિ ભાવયેન્ ॥૨૦૨॥

૨૦૧ ॥ જે ધર્મો હોય તે સિદ્ધ થતા જાવો જવુ ઉપર જે
 ધર્મો થતા યામાં અવ્યા છે તે શરણે મપેલા જને ના ધર્મો છે

શરણે ગયા પછી શું કરવું ?

શ્રીકૃષ્ણનો આશ્રય કર્યા પછી શું કરવું, તે આપશ્રી તમનેના પંચ સોદગા જણાવે છે -

અતઃ પર ક્રમેણૈવ જીવઃ કૃતસમર્પણ ॥

તત્સાધનાય સતતં કિ કુર્માદિતિ ચોચ્યતે ॥૨૪॥

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે શરણુધર્મ સિદ્ધ થયા પછી એ સમર્પણ કરવું. એને પ્રભુમળમ થાય અને તે મર્ગ પ્રણુને મમર્ષ અને અદંતામગતા છોડી દે તે મમર્ષણુ કહેવાય. તે મમર્ષણુ કર્યા પછી, સમર્પણુના માધન માટે, મમર્ષણુ માર્યાક થયા માટે શું કરવું જોઈએ, તે કહેવામા આવે છે. ૨૪

પ્રભુસંબંધથી જો અધિકાર મળે છે, તે જણાવે છે.-

પ્રભુસંબંધ-સંસ્કાર

સેવાસંસ્કારરૂપત્વાદ્વિદ્યયાત્ સેવનાં સદા ॥

પ્રભુસંબંધિતા જીવદેહસમ્બન્ધિવસ્તુષુ ॥૨૫॥

પ્રભુજીના પાલકને વેદિક કર્મો કરવાનો અને વેદ ભણવાનો અધિકાર જ્યારે તેને ગાયત્રીમંત્રનો ઉપદેશ કરીને યજોપવીત (જનોપ) સંસ્કાર કરવામા આવે છે ત્યારે મળે છે. ગાયત્રીમંત્રથી યજોપવીત સંસ્કાર થયા પછી તે પ્રભુજી પાલક વેદિક કર્મો કરવાનો અધિકાર ધરાવે છે. એજ દર્શન પ્રમાણે એવને જ્યારે પ્રભુસંબંધ થાય છે,

ત્યાર તે છન સેનાનો અધિકારી બને છે. શ્રીકૃષ્ણમુખદ્વારા અહનો મંબધ થવો એ એક મંદાર છે. એ મંદાર અનોકિક છે, અને તે યથા પછીજ એવા કવનો અધિકાર ગણા મકે છે, માટે એવાના મંદારગણ અહમંબધ યથા પછી નિગંતર સેવા કરવી. માયત્રીમંત્રનો ઉપદેશ થયા પછી, મનોપરીત ધ્યાન્ય કર્યા પછી, તે પ્રાણ્ય પાવક અંશ્યાનિક ન કરે તો જેમ આશ્વળપલામાથી ટળી ન્ય ન, તેમ અહમંબધ યથા પછી એવા ન કરે તો વેળ્યપરવ્યું નહ નહ, માટે અહમંબધરૂપી મંદાર યથા પછી એવા અવગ્ય કરી છનમા, દેહમાં, દેહની માથે મંબધ થયેલો છે, માટે એ મર્વનો વિનિયાર નિગંતર એવામાવ કરવો. ૫.

મર્વદોષવિમુક્તવં સ્વામ્મિજ્ઞપિ વિભાવયેત્ ॥

સર્વથા સર્વદેહાપિ ન ચાદ્યાદમમર્ષિતમ્ ॥૨૬॥

તદ્મક્ષણે ભવેદેવાબ્રહ્મમન્વિવસ્તુત. ॥

મર્વત્ર બ્રહ્મમન્વન્વમાવનાનાશ એવ હિ ॥૨૭॥

શ્રીમદાપ્રભુજી મિહાતગદ્ય મથગા આના કરે છે કે - અહા- મંબધ દન્વાથી મર્વ દોષો દુઃ સ્વાયા નવય છે. મર્વ જેવેલા છન અને દેહના મર્વ દોષો નાશ પામે છે, હરીથી સાચના નથી, જે આના પ્રમાણે પોતાનામા પણ એવી ભાવના કરવી કે, હું મર્વ દોષથી મુક્ત થઈ ગયેલો છું. છવ પોમે સ્વભાવથીજ કુષ્ટ છે, પરંતુ ક્રીંગીતાનુમા દલા પ્રમાણે પ્રભુ દોષગરિત અને મમ દોષથી, તેમને મંબધ યથા પછી કોઈપણ મમથે પ્રભુને સમર્પા વિનાની વસ્તુ પોતાના ઉપયોગમા કદાપિ લેવી નહિ એવનો મર્મ એજ છે

= પોતાના સ્વામીની આજ્ઞાથી પોતા ॥ સ્વામીના ઉપયોગમાં આવી
 ગયા પછી જે કાંઈ મળી જાય તેજ ઉપયોગમાં લેવું જોઈએ.
 તેવીજ રીતે પ્રભુને સમર્પણ પછી પ્રમાદી અજ્ઞાને લેવું અસમર્પિત
 પદાર્થનું જે કાંઈ કરવામાં આવે તે બ્રહ્મભયથી ભાવનાનો
 નાશ થાય, પ્રભુને જે વસ્તુ ન સમર્પિતી હોય તે વસ્તુ બ્રહ્મભય
 વિનાની ગણાય છે પોતાને બ્રહ્મભય થયો છે. અને પોતે બ્રહ્મસં-
 ભય વિનાની વસ્તુને ઉપયોગમાં લે. તે બ્રહ્મભયથી જે ભાવના
 છે કે, હું દોષથી નિત થયો છું, એ ભાવનાનો નાશ થઈ જાય
 મતલબ કે દોષવાળો તે જીવ થાય માટે મર્યાદા કાંઈપણ સમયે
 અસમર્પિત અજ્ઞાને લેવું નહિ. ૨૬-૨૭

બધું પ્રભુને સમર્પણું એવી મુક્ત-આરીક મનજીવ આપે છે -

લૌકિક વેદિક વાપિ કુર્યાન્ સર્વં સમર્પિતમ્ ॥

વત સર્વેઽ કાર્યેષુ કુર્યાદાદૌ સમર્પણમ્ ॥૨૮॥

લોકના વ્યવહારના કાર્યોમાં જે વસ્તુ વાપરવાની હોય, વિવા-
 દાદિક કાર્યોમાં, સાતિભોજન વગેરે કાર્યોમાં જે વસ્તુ વાપરવાની
 હોય તે બધી વસ્તુ પ્રભુને સમર્પણ કરીને પછી ને વસ્તુનો ઉપયોગ
 કરવો. વેદના યજ્ઞ વગેરે કાર્યોમાં પણ પહેલાં પ્રભુને સમર્પણ પછીજ
 તેમણે વસ્તુનો ઉપયોગમાં લેવી, એટલા માટેજ અર્થ કાર્યમાં
 પહેલાં પ્રભુને સમર્પણ અવશ્ય કરવું જોઈએ. બ્રહ્મવેદિક
 વેદિક કાર્યોમાં વિષ્ણુને નિવેદન કરવા અગાથી બીજા દેવતાઓનું
 યજ્ઞન કરવું એમ પદ્મપુરાણમાં કહે છે. શ્રીમદ્બ્રહ્મવેદમાં તે મિદ્ધાત
 પ્રકટ છે. વળી જે વસ્તુ કોઈ રીતે સમર્પણ કરવાને યોગ્ય હોય તે
 વસ્તુ તેવી રીતે સમર્પણી. એમ વજ્ર વગેરે તે વિશે વધારે ખુલાસો
 આગળ આપવામાં આવશે ૨૧

यथा रूपैरेव वाच्य यत्तथा तत्तत्तन्वयेत् ॥

यज्ञाद्विषु विवाहादौ प्रददयै निखिलं ह्येः ॥२९॥

गृहीत्वैव तदादेवं पश्चात् कार्याणि साधयेत् ॥२९३॥

पतयागादिकमा अने विवाहादिकमा भर्मा पदार्थो प्रभु भक्त
धन्या, अने प्रभुनी आराा शीधा पछी यतयागादिक अने विवाहा
दिक कार्यो भाषी येवा जेनाकनो धर्म जेज छे ते पोताना स्वामीने
हेप्पाडथा विना अने तेनी आराा थया विना कार्य पणु कार्य
अतएव रीते करवु नदि जेज प्रमाणे अर्दी पणु प्रभुने निवे न
कथा विना नभपणु शीदिक वैदिक कार्यो स्वतंत्र रीते न करवा,
परंतु सर्व निवेदन करीने आपनी आना भोगपीनेज नव का
करवुं जे सेरकनो मुख्य धर्म छे, रदके.

पोने जे पदार्थोः उपयोग कथा होय, ते पदार्थ प्रभुने
भमर्पवो नदि जेज आपशी अरा कडे छे —

न स्वार्थभुक्त वृष्णाय समर्प्यैर्मितिनिक्षय ॥३०॥

अर्धभुक्त जेने जे पदार्थ आपना वना होय, जेज ते
पदार्थ, पत्र वनेरे, तेमाथी थोटा लाग पोताना पपरासमा विधिपो
दय तो, ते वधेपो—गाथी वधिपो अर्धभुक्त पदार्थ भदान
श्रीकृष्णने कदापि भमर्पवो नदि जेज निशय कन्यामा आपो ते,
सिद्धाप्रभुज आना कडे छे ते—दिवना देव श्रीहनुमजने अर्धभुक्त
रापि भमर्पवुं नदि, आ उपगथी अर्धभुक्त प्रभुने पदार्थ
विद्विवाहजमे ना भदी तेमा मुख्य काज पणु भदजमा लयी
मा छे ३०

આ ન્યે એવો સંય થાય છે-પહેલા કહ્યું કે પ્રભુને સમર્પ્યા વિના કાંઈ પણ વેળુ નહિ પ્રભુને ન સમર્પણેવી વસ્તુ લગ્ન દેવી, ત્યારે ધર્મમાં જે વસ્તુ આવશે તે પ્રભુને સમર્પણેજ, પ્રભુને સમર્પ્યા વિના પોતાના ઉપયોગમાં આવી જતા જાત્રી નેવો પદાર્થ પ્રભુને સમર્પવાનો વખતજ ન આવવો જોઈએ. ત્યારે વખતજ નહિ આવે તો પછી એમ કહેવાની શી જરૂર છે કે અર્ધભુક્ત વસ્તુ પ્રભુને નજ ધરવી ? પૈષ્યના ધર્મમાં દરેક પદાર્થ પ્રભુને નિવેદન કર્યા પછીજ ખીજા કાર્યોમાં વપરાય છે પહેલા વપરાતોજ નથી. પહેલા વપરાય તો અર્ધભુક્ત થયેવો કહેવાય, અને તે પ્રભુને ન ધરવો એમ કહેવું પણ યોગ્ય કહેવાય, પરંતુ પ્રભુને સમર્પ્યા વિના કાંઈ લેવુંજ નહિ એમ પહેલા કહ્યું છે, તેથી પ્રભુને નિવેદન કર્યા વિના વૈષ્યવો કાંઈ લેતાજ નથી, તો પછી તેમના ધર્મમાં અર્ધભુક્ત કાંઈ વસ્તુ થરેજ નહિ, અને નહિ થાય તો પછી તે પ્રભુને ન ધરવી એમ શા માટે કહેવું ? જે વસ્તુ અર્ધભુક્ત થવાની નજ હોય તે પ્રભુને ન ધરવી એમ કહેવાની શી જરૂર છે ? અર્ધભુક્ત વસ્તુ થવાની હોય તો ન ધરવી એમ કહેવું જોઈએ. પણ અર્ધભુક્ત થવાનીજ ન હોય તો તેની ના પાડવાની કાંઈ જરૂરજ નથી આ અંગત મામલે તમામ મનાધાન કરે છે —

न सामिभोग सप्राप्तो ह्यममर्षितवर्जनात् ॥
 तथापि मानसं पूर्वमादाय च समर्पणम् ॥३१॥
 अमुक्तमप्यतो ब्रह्मसन्निधि विभ्रमान् पुरा ॥
 गृह्णोयाद्द्विशिष्टं तु प्रभवेऽपि समर्पयेत् ॥३२॥

જો કે અર્થલુકા પ થઈ ન હોવાથી તેના મમર્ષલુકો નિત્ય કમ્પાની શી જરૂર છે, એ સત્તા પ્રાપ્ત થાય છે, તેપણુ એ-
 ગતિ બાનીકીથી જેતા અર્થલુકા પદાર્થ મળી પાવુ મટે છે જેમ
 તેઠ વૈષ્ણવ બ્રહ્મજ્ઞાન જેને યથેસો છે એવો પ્રાપ્ત ભગવદીય,
 પાપવાગ્ મેને બધું પ્રભુને શ્રદ્ધાજ્ઞાન થતી વખતે સમર્પણ કરી
 દીવુ છે, એવુ મનના સાર્વાને પહેલા ઉપયોગના નહિ દર્શિસો પણ
 પાર્થ ઉનાવળથી, પ્રાપ્તિથી જે પોતાના ઉપયોગના સદ્ધ સ અને
 બાકી પાવા જે પ્રભુને સમર્પણ તૈયાર થાય તે તે ન મમર્ષવો
 જેમ નદ્ય છે શ્રીમદ્દાપ્રભુજી જે અર્થલુકાને નિષ્કર કરે છે, તે
 ઉપર કહણી રીત પ્રમાણે થયેના અર્થલુકાને કહે છે અનુભવ
 અસમર્પિત પદાર્થ ન લેવો, જેમ કહેવાથી પ્રાપ્ત પદાર્થ પ્રભુને મમર્ષો
 નિના લેવાયજ નહિ આ લેવાય તે અર્થલુકા ઉપયોગના લીધે
 પછી બચેલો પદાર્થ પણ ગણાયજ નહિ, તેમ પછી તે પ્રભુને મમર્ષવો
 નહિ, તેવો પ્રશ્ન ન ઉદાસાય, પણ પ્રાપ્ત વૈષ્ણવ જેમ મનના
 મળી એસે કે એ પદના બધુ પ્રભુને મમર્ષુ છે, હવે પ્રભુને સમ
 ર્ષવાની શી જરૂર છે, એવી પ્રાપ્તિ તે વૈષ્ણવને થાય અને પ્રાપ્ત
 પદાર્થનો પોને ઉપયોગ કરે અને બાકી યથેસો જે ભગવદીય મા
 વાપરે તે તે વાપરવો નહિ જેમ શ્રીમદ્દાપ્રભુજી તે આગામી સુધ્ધ
 શિવુ નદ્ય છે, તેથીજ અસમર્પિત અને અર્થલુકા જેમ તે કોઈ
 કર્મને મેનો નિગેધ કર્યો ઠ ૩૦-૨

મિદ્ધાત્મક અથવા અનસમર્પિત અનુભવની અને અર્થ
 લુકા પદાર્થ પ્રભુને ન મમર્ષવો જેમ જે અના છે, તેનુ જીવુ નદ્ય
 શ્રીમદ્દાપ્રભુજી પતાવે છે -

तदग्रे वर्जितं भेदेनार्थमुक्तमप्यनू ॥

असमर्पितवस्तुनामत्र सामान्यमुच्यते ॥३३॥

मुद्रंत्यनेनात्र भोग्यो वस्तुभोगो निरूप्यते ॥

स चोपयोगरूपो हि तस्माद्भेदो विबुध्यताम् ॥३४॥

मिद्धातरुद्रय्य अथवा आगमर्पित वस्तु वर्णवी ज्येष्ठ सामान्य
रीते आर्या करी छे, ज्येष्ठये के ज्येष्ठ वर्णवी, करी रीते वर्णवी, इय
कार्यं वर्णवी, ज्येष्ठ न्यष्ट नथी, माटे अर्धभुक्त पदार्थ प्रभुने न
अगमर्पिते ज्येष्ठ वर्ण वार आर्या करी, ज्येष्ठ अर्ध ज्येष्ठे अर्ध
अगमर्पितं भुक्त ज्येष्ठे ज्येष्ठवेणी वस्तु, ते अर्धभुक्त कहेवाय छे.
भोग करी लक्ष्य वस्तुभोग प्रभुने ते वस्तु समर्पित विना करी
नहि, ज्येष्ठ पक्ष आर्य छे भोग ज्येष्ठे उपभोग, मतस्य के ज्येष्ठ
वस्तुभोग भोगे उपभोग ज्येष्ठे लक्ष्य ते वस्तु प्रभुने समर्पित नहि,
तेगज के वस्तु प्रभुने समर्पिते नथी, तेगो उपभोग भोगे पक्ष
करी नहि, ज्येष्ठ रीतना ज्येष्ठे ज्येष्ठे रक्षेवाथी भावार्थ भेद
रहित थरी, ज्येष्ठ लक्ष्यं. ३३-३४.

प्रभुने निवेदन करी पक्षी ते पदार्थ भोगाना उपभोगभा उद-
साक सेता नथी, तेनुं करी लक्ष्य ज्येष्ठे छे:—

निवेदितपदार्थानां ग्रहणं मार्गभेदतः ॥

पूजामार्गनिषेधानामज्ञानवसरो मतः ॥३५॥

प्रभुने निवेदन करी पदार्थानुं अर्धे करी, करी के आ
सेवाभोग पूजामार्गनी ज्येष्ठे छे. सेवाभोगभा पदार्थपक्ष प्रभुं पुस्तो-

તમની સેવા છે, માટે નિવેદન કરેલા પદ્મથો પોતાના ઉપયોગમાં લઇ શકાય છે. પૂજામાર્ગમાં એ પુનઃપોતાના અર્ચના, અપતંગિની, કલ્યાણની પૂજા કરવામાં આવે છે, માટે તેમાં નૈવેદ્ય લઇ શકાઈ નથી. સેવામાર્ગ અને પૂજામાર્ગ એવી રીતે બુદ્ધ હોવાથી પૂજા-માર્ગની રીતિ સેવામાર્ગમાં આવી શકે નહિ. દષ્ટાન્તઃ-પૂજામાર્ગમાં એવું લખ્યું છે કે-મારી પાસે ધરેલા પીનાનો ઉપયોગ બીજા કાર્ગમાં કરવો નહિ એમ ભગવાન આજ્ઞા કરે છે, તે તે આજ્ઞા પૂજામાર્ગ માટેની છે, પણ તે સેવામાર્ગમાં લાગુ પડી શકે નહિ. મામદાપ્રભુજી આજ્ઞા કરે છે કે-નિવેદન કર્યા પછી તે ઉપયોગમાં ન લેવું એમ જો કહ્યું છે, તે પૂજામાર્ગ માટે છે એમ સમજવું, સેવામાર્ગમાં પ્રભુને સર્વ નિવેદન કરવામાં આવે છે, 'પુત્રદિ, શુદ્ધ, માણુ નગેરે બધું પ્રભુને નિવેદવું.' વળી 'જો આ લોકમાં મહાજી હટ હોય, પોતાને અત્યંત પ્રિય હોય, તે સર્વ પ્રભુને અર્પણ કરવું.' વગેરે વાક્યોથી સર્વ અર્પણ કર્યા પછી પોતાના ઉપયોગમાં તે લઇ શકાય છે, માટે સેવામાર્ગમાં પૂજામાર્ગની રીતિ ચીકન રાખી નથી. ૩૫.

एवं जन्मावधि नृणां भावनानो भविष्यति ॥

सर्वत्र ब्रह्ममन्थो गङ्गानोऽन्यत्रदेविक ॥६६॥

જન્મવચન્ટ એવી ભાવના થવાથી મનુષ્યોને સર્વ સ્થલે બ્રહ્મસમ્બન્ધ થશે. જેમ ગંગાકાંથી બીજા જલમાના દોષો દૂર થાય છે, અર્થાત તે જલ ગંગારૂપ થાય છે, તેમ ઉપર કલ્પા પ્રમાણેની ભાવના કરાંથી મનુષ્યોને સર્વ સ્થલે બ્રહ્મનો સમ્બન્ધ થશે, એટલે નિર્દોષપણું પ્રાપ્ત થશે સર્વ રીતે તે દોષગહિત બનશે ૩૬.

चिन्ता निवेदिभिर्नैव नवरत्ने निष्पिताः ॥

तत एवावगत्येह कार्या इति विनिश्चयः ॥३७॥

नवरत्न ग्रन्थमा ज्ञेया ज्ञेया प्रकारनी चिन्ताओ श्रीमदाप्रबु-
छओ निउपणु कुवेथी छ, ते नवरत्न ग्रन्थथी समछने कदापि ते
चिन्ताओ वैश्ववोओ करणी नहि ओवो निश्चय छे. ने ने चिन्ताओ
थाय ते न करणी. ३५.

ततो हि जातसंस्कारः सर्वचिन्ताविरजितः ॥

माशिवन् तत्कृति पश्यन् सुख सेवापरो भवेत् ॥३८॥

ओ प्रमाणे अक्षमग्रन्थउप मं-डाउ यथा पची सर्व चिन्ता-
ओथी रहित यछने माक्षीनी चोडे भागवाननी कृतिने ज्ञेतां ज्ञेया
सुणेथी ज्ञेयमा तत्प- यवुं. ३८.

ज्ञेया केम करणी ?

छिपर प्रमाणे शणु ओने ममर्पाणुनुं विवेचन करीने छवे
नेवाविधनुं निउपणु आपथी के छे:-

सेवाविधिः समग्रोऽपि क्रमेणैव विलिख्यते ॥

प्रकारोत्तमतः पूर्वं मृतौ सेवा विधीयते ॥३९॥

मगअद सेवाविधि पणु अनुक्रमे अणवागा आवे छे. ज्ञेयाने
अजे ने ने कांछ करवानुं छे, ते सर्व अणाय छे. पडेया उत्तम

प्रकाश ही भूते निरासेना व ही ज्येष्ठ व'सगा आवे उे लसत्त्वदुपनी
 उतम प्रकथी सेवा अही ज्येष्ठ ज्येष्ठ व'सगा आवे उे २८

मृतो नगरतो ज्ञान माकारादेशतो मतम् ॥

{ भक्तिमार्गप्रसारेण ज्ञानतन्तु तया मया ॥५०॥

भक्तिमा लगना न मान माभ्यु अग्रत भक्तिमा प्रे। प्रे
 उे तेथ थाय २ ज्येष्ठ ज्येष्ठ व'सगा आवे उे लसत्त्वदुपनी
 आवेग थाय उे ज्येष्ठ व'सगा आवे उे लसत्त्वदुपनी
 उे त्वारे साभ्यु भक्तिमा लगना न मान माभ्यु अग्रत
 भक्तिमा लगना न मान माभ्यु अग्रत भक्तिमा प्रे। प्रे
 भाग ॥ दृष्टिजे ते मानसतु इदी लडितमार्ग ॥ ५० ॥ प्रम ज्येष्ठ
 भूति प्रनुवउप उ भूति लुडी उ अने तेभा लगना न मान माभ्यु
 आवे थाय उे ज्येष्ठ मानसतु नगी मभातज भूति लुडी आवे उे
 ते प्रनुवउप ज्येष्ठ मानसतु ५ ४०

पूजामार्गं भवेन्न्यन्त्रविधानात् पूज्यसेवनम् ॥

विशेषा भक्तिमार्गेऽप्य पुनोत्तमरूपिण ॥४१॥

मणिम्पशेन ताम्रात्मिभोवर्णमेव तत्तत ॥

जास्तत्र हृत सर्व माक्षान् हृ णे हृत भवत् ॥४२॥

पूजामार्गमा भक्तिमार्गमा पूज्य इत्यादिनां साधन ५। ५
 वेत्ता ज्येष्ठ ज्येष्ठ व'सगा आवे उे लसत्त्वदुपनी
 भूति प्रनुवउप उ भूति लुडी उ अने तेभा लगना न मान माभ्यु
 आवे थाय उे ज्येष्ठ मानसतु नगी मभातज भूति लुडी आवे उे

પુ. પોતમ-૨૧૩૫ થાય છે. જેમ પારસમણિના સંગથી લોખંડ વગેરે ધાતુ સુવર્ણરૂપ બની જાય છે, તેમજ મૂર્તિ પણ સાક્ષાર શ્રીકૃષ્ણ-૨૧૩૫ થાય છે. એ કારણથીજ ભજિતમાર્ગમા સેવા મુખ્યત્વે કરીને ભાવ વટેજ થાય છે, અને એ ભાવ વટે એ ૨૧૩૫મા જે કાંઈ સેવા દેખાયા આવેલી હોય તે માત્રાજ શ્રીકૃષ્ણનીજ સેવા સહ, એમ માનવું. ૪૧-૪૨

સેવા જે રીતે થાય

મેસના જે પ્રકારે આપત્રી ગણવે કે -

મેવા તુ તસ્ય ઠિલિરા ત્વાગાત્યાગવિભેદતઃ ॥

અન્યામેડપિ તથાત્વં હિ વ્યાવૃત્તેસ્ત્યાગત. પુરા ॥૪૩॥

ગણુની મેવા જે પ્રકારની કે: એક મેવા તો સર્વનો ત્યાગ કરીને થઈ શકે છે અને બીજી મેવા સર્વનો ત્યાગ કર્યા વિના સહ જકે છે, માટે ત્યાગ અને અત્યાગ એવા બેદથી સેવા જે પ્રકારની છે. વ્યાવૃત્તિ એટલે ગૃહઅથવામાનુમાર સર્વ પ્રવૃત્તિ કરવી તે. એ વ્યાવૃત્તિનો ત્યાગ કર્યા પહેલાં અત્યાગ દશામા પણ ત્યાગ કરવાપણું નો છેજ, તે આગળ જ્યોક્તમા ૨૫૯ કહે છે. ૪૩.

વ્યાવૃત્તાવપિ ચ પ્રોક્તો માનસસ્ત્યાગ ઉત્તમ ॥

અન્યામપક્ષે ગાર્હસ્થ્યમનુકૂલં ઠિ સાધને ॥૪૪॥

ગૃહે સ્થિત્વા સેવતાર્યં સ્વધર્મેણૈવ સર્વથા ॥

કુષ્ણં મજેત્રનોડર્મદગ્નાહીનિયોનિતા ॥૪૫॥

અર્થે શુદ્ધ-૫ ત્રગમા પશુચિતિ હોય એટલે કે શુદ્ધ-૫ સ્ત્રીની પ્રવૃત્તિ આપ હાય તે પશુ મનથી મરિનો ત્યાગ કરવો એ જનમ છે. આપૃતિ છતાં પણ તેમણે આશ્ચર્ય ન ગણતા પ્રતુમા મન લોડી દેવુ તે મનથી ઘેનો ત્યાગ કરેલાય જ અને તે કરવો ઉત્તમ છે મરિનો ત્યાગ ન કરવો હોય તે પશુમાં શુદ્ધ-૫ ત્રમ મહનયા

અનુક્રમ શ્રેષ્ઠએ. એટલે કે વેવાદિત્ર માવનોમા સ્ત્રીપુત્રાન્કિ
અનુક્રમ હોવા શ્રેષ્ઠએ શુદ્ધ-૫ ગરીને મેવા કરવા માટે અર્થ
 વધારા નિતર શ્રીકૃષ્ણજનુ ભજન કરવું ને વાધર્મ કરે તે પીન-
 થોગિમા એનો જન્મ થાય છે, માટે શુદ્ધ-૫ ગરીને પેતાના ધર્મ
 માટે નિતર શ્રીકૃષ્ણજનુ કરી ૪૪-૪૫

અ જમૂતોં યથાલ્લઘ્નદ્રેચ્યં સમ્પૂત્રયેદગ્નિમ્ ॥

પૂર્વ મ્યાન મન્દિગાદિ તથા મિલાસનાન્તિ ચ ॥૪૬॥

ભગવાનની મર્તિમા વશાયેગા પાપ યથેના કરવો વડે શ્રીકૃષ્ણજનુ પૂજન કરવું શ્રીમદ્વાપ્તુજ નિયમમા આજા કરે છે કરવો અને એટલા જ ત્યાગ-પદાર્થો મળી આપ્યા હોય તે વડે શ્રીકૃષ્ણજનુ ભક્તિપૂર્વક પૂજન કરવું અર્થાત્ ભક્તિમાર્ગની મર્તિમા પ્રમાણે વડે પદાર્થો મળી આવે તે પદાર્થો વડે ભગવાનની પ્રતિમામા મિગણના મીલનિનું પૂજન કરવું, ૪૬

પૂજનોતો પકાર મેવાના પ્રમાણ સાથે મેવાનિ ૪૬ ૪ -

સમ્પાદ્ય ભોગમામર્ષો હરિમુલ્યાપ્ય મદ્યન ॥

પ્રાનરાશ્ય સર્વાપિ સૈવા પૂજા વિગેયતામ્ ॥૪૭॥

પહેલાં તે ગ્યાન એટલે મદિત-અર્થાદ અને મિદામન-આદિ મપાદન કરીને અને બોય ધરવાની આમથી પણ તેમને કરીને

સાધ્યામાંથી શ્રીદક્ષિણે જગાડવા યુદ્ધારી મંદિરપર્ય કરીને પ્રભુને
 મિરાજવાનું મંદિર, અને મિંદામન પણ સ્વચ્છ રીતે તૈયાર રાખવું
 બે.જ ધરવાની આમચી પણ તૈયાર રાખવી. પછી પ્રભુને જગાડવા.
 પ્રભુને શર્યામાંથી જગાડીને સવાઈથી સાયંકાલ પર્વત ખાધી મેવા
 કરે. પ્રાન કાળથી મેવાનો અને પૂજનો જે કમ છે, તે પ્રમાણે કરે.
 આપશ્રીએ તે પ્રતઃપલગા પ્રાગંભમા મેવાનો કમ કરી રીતે છે, તે
 માન મંદોપમા શર્યાલના બાગ તરીકે જાણવીને, એમ આગા
 કરી કે સેવાપૂજતા તે કમ પ્રમાણે મેવાપૂજ કરે. ૪૭.

મેવામા અને પૂજમા જો બેઠ છે, તે આપશ્રીએ પ્રથમ
 જલાઓ છે તે પાગ અને તેનું કરીને વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ કરે છે:-

✓ સેવાયાં લૌકિકી યુક્તિસ્તથા સ્નેહો નિયામકઃ ॥
 પૂજાયાં તુ વિનિઃ સ્નેહવિરુદ્ધ ઇતિ નિશ્ચયઃ ॥૪૮॥

મેવા: કન્યામા લૌકિક યુક્તિ જાણવી જોઈએ. જેમ કોઈ
 લૌકિક પાતક સવારમા ત્યારે બેઠે છે, ત્યારે તેની માતા પુત્રસ્નેહને
 લીધે તે આગકને માટે આગપચીજ તૈયાર કરી રાખેવા ખાવાના
 પદાર્થો આપે છે, તેમ પ્રભુમા ખાલભાવ રાખીને પ્રભુને જગાડવા
 પડેવા જોગસગાથી સ્નેહભાવથી મિલ્લ કરી રાખવી. એ સેવા કર-
 વમા લૌકિક યુક્તિ અને સ્નેહ મુખ્ય છે. એ સેવામા સ્નેહજમવે નિયમો
 કરી આપે છે. જેમ માતા પુત્રને સ્નેહથી સાક લગવે છે, પાળે છે,
 પોષે છે, તેમ તેજ સાવથી પ્રભુની મેવા કરવી. પૂજ કરવામા
 આવે છે, ત્યારે તેમાં મુખ્ય શાન્તતા વિધિને માનવામાં આવે છે.
 જામ્માં કંડા જલથી પ્રભુને સ્નાન કરાવવાનું સ્પષ્ટ છે, માટે જમે

તેવી રીતનકાલી સત્તુમા પલુ પ્રલુો જા જલથીજ મના । જા-
 વલુ, એમ પૂજનમાર્ગમા છે ત્યા વિધિને એટલે શાન્તમા જે નષેડ
 છે, તેને મુખ્ય મનનામા આવે છે, એટલે વિધિ એહથી વિરદ્ છે
 કે એહયુક્ત છે, એમ વિચાર કરવામા નવવલે નથી સ્નેહથી
 વિરદ્ વિધિન મુખ્ય નિશ્ચય માનીી ભગવાનની પૂજા પૂજનમાર્ગીય
 લો । ૫૨ ૬ ૪૮

ગુરુ નેના હોય ૧

ગુરુ ના ૫૨ ૧ સ્નેહએ, તેના મળધમા મના પ્રમુ ડએ વિન
 ધમા સ્નેની રીને આજ્ઞા કરી છે તેવી રીતે શ્રીદશિગયલ પશુ આદિ
 આજ્ઞા કરે છે —

ગુરુશ્ચ સ્તિમાર્ગીય કૃષ્ણસવાપરાયણ ॥

શ્રીભાગવતતત્ત્વજ્ઞો ઢમ્ભાન્નિરહિતો નર ॥૫૨॥

ગુરુ ભક્તિમાર્ગને અડમરના । સ્નેહએ, યજ્ઞી શ્રીકૃત્યુની
 સેવામા પગયજ્ઞ સ્નેહએ, તેમજ શ્રીભાગવતના તત્ત્વો જાણનામ
 અને દભ-ડોમ કનો પગેરથી નિન એના ન તે ગુરુ
 કહેવય ૪૯

હવે જ ૫૨ના ગુરુ । મળે તેા મમ કવુ ને ન પશી
 જાણાવે છે —

॥ તદ્દમાત્ર તયામૃતોપદેશોઽત્ર નિયામન ॥૫૨॥ ૫૫

ઉપર જણાવેલા સદ્ગુરુ ન હોય તો તેવા સદ્ગુરુએ જે ઉપ-
 દેશ કરેલો હોય તે પ્રમાણે ચાલવાથી સર્વ કાર્ય મિદ્ધ થશેજ.
 અર્થાત્ ઉપર જેમનું વ્યવસ્થા વર્ણન કરવામા આવ્યું છે તેવા ગુરુના
 અભાવમાં એવા ગુરુએ જે ઉપદેશ આપેલો હોય તેજ નિયમરૂપ
 છે એમ માનવું. નિયમમા રાખનાર ગુરુ ન હોય તો તેમના ઉપ-
 દેશને નિયામક તરીકે માનવો.

અથાપુનિઠ્ઠીશાંનામતગામૃતતોડિપિ દિ ॥૧૦॥

ઉપદેશસ્તથામૂનગુરોસ્વિ કલિપ્વતિ ॥

યદિ દુઃમક્લદોષેણ નાન્યથા ચેદ્મવેન્મતિઃ ॥૧૧॥

હવે જે આપુનિઠ્ઠી તીર્થરૂપ ગુરુઓ ઉપર જણાવેલા ગુરુ
 જેવા નથી, તો પણ તેઓ જે ઉપદેશ આપે છે, તે તે પડેલા
 વર્ણવેલા સદ્ગુરુએજ કરેલો ઉપદેશ આપે છે, માટે હાલના ગુરુઓ
 તેવા ન હોવા છતાં પણ તેમની પાસેથી જે ઉપદેશ લેવામાં આવે
 તો તે ઉપદેશ, જે દુર્ગંઠથી દોષથી બુદ્ધિ ભ્રમિત થઈ નહિ હોય
 તો, પડેલા ખલાવેલા મુખ્ય સદ્ગુરુના ઉપદેશની જેવજ રહેશે. જે
 ખરાબ પુરખોલી મંગલિયો બુદ્ધિ દુષ્ટ થઈ જશે, તો તે ઉપદેશ
 દુષ્ટિત થશે નહિ ગુરુ ગમે તેવા હોય પણ તેઓ જે ઉપદેશ આપે
 છે, તે ઉપદેશને પ્રખટ કરનારા ગુરુ એવા છે તેજ વિચારવું નેહએ.
 અને દુર્ગંઠથી અચક્ર નેમએ. ૫૦-૫૧.

નેવાયામપિ ગમ્નાદ્દમુગ્ગોક્તઃ પતો વિધિઃ ॥

મ ણ મર્કશા નાન્યઃ કલ્પિતઃ કલ્પમાવક ॥૧૨॥

मया विरपयु ज्यो विरिपरा नुरवे ज्यो देय नेन
 सिमि मयन्वो ह्यो ज्योवेना नक्षत्रो ज्यो तेषा मयमे
 मया ही ज्यो प्रयुनिम ज्यो ही होय तेन माजे नानु (श्रीमहा १३
 ह्ये श्रीसुसाह्ये श्रीगोकुल सायमे, श्रीरगिगमह १, २॥
 अमन्यनीज्योमे नेवा ही रीते श्री ज्यो ज्ये श्री २॥ धि अथा
 प्र ह कनीने ज्ये न्यासा कगी होय तो सिधि प सञ्जो अमन्य पु
 ज्यो सिधि तेन ह्यो ज्यो ज्यो ज्यो श्री ज्यो श्री २॥ देना इक्षारि
 श्री मया ही पोना ही ज्यो न्या यन होय हि न्या २॥
 रीने मेसाभा पल वे प्र २॥ ह्यो क्यो श्री २॥ श्री २॥ सिधि
 शाय हि १०

जुद्धेमान मप्रेम कृष्णमृतावृत्ति ॥

वन्दरावरणैवापि नयोपद्वरैरपि ॥६२॥

यथा स्वरूपमोन्मयं मयमोगोचक भवत् ॥०३३॥

ह्यो न थय तेसा गा श्रीमहादत्त श्रीकृष्ण ॥ २५ पग
 मयकारो धरासा पञ्च तथा आणरण ज्ये सिदागत श्रीमहा
 न्याधि श्रीमहा २०५५५ २५५५५ २५५५५ २५५५५ २५५५५
 श्री २॥ प्रयुना २५५५५ २५५५५ २५५५५ २५५५५ २५५५५
 प्रयु ॥ २५५५५ २५५५५ २५५५५ २५५५५ २५५५५ २५५५५
 शाय १ नादि ५०३

यतो हि मयना प्राक्ता चैनन्तप्रवण हरे ॥०३॥

लीलाविशिष्टरूप हि तदर्थं सवनोद्यम ॥

अन माधनता प्राक्ता तनुवित्तनमेतं ॥०४॥

શ્રીદક્ષિણા લીનાયુક્ત રાગપદ્યા ચિત્તપુ' પરોપાસુ', તેનું નામ
 એવા છે, એમ સિદ્ધાન્તમુક્તાવલીમાં કહ્યું છે તેથી પ્રભુની સુદૃઢતાથી
 ખેનાતુ મન પ્રભુમાં ગૂંઢે તેની ગીતે સુંગાર કરવા. એનાને ઉદ્યમ
 તેને માટેજ છે એવા એવી રીતે કરી બ્લેધએ કે પ્રભુમાં મન
 પરોપાસેતુ ગૂંઢે તેની કૃપાએ એવાના સાધન તરીકે, દેહથી અને
 દ્રવ્યથી કૃપામાં આવતી એવાને માનવામાં આવે છે. તનુભવિતભ
 સેવા માનસી કમપ સેનતુ સાધન છે, એમ સિદ્ધાન્તમુક્તાવલી
 ત્રયમાં શ્રીમદ્દાપરબ્રહ્મણ્યે કવિ ૨. ૫૮-૫૫

एवमन्नादिवस्त्रानामुपयोगे प्रसाधिते ॥

भार्यादीनामानुमूल्ये तै सेवामेव कारयेत् ॥६॥

એ પ્રમાણે આન્ન વગેરે વસ્તુનો પ્રભુમાં ઉપયોગ સિદ્ધ કરી
 જતાવના સ્ત્રી વગેરે બંને એવાને અનુકૃપ દોષ તો તેઓ પાસેજ
 એમાં કૃપાવાં. શ્રીગુણકૃષ્ણ શ્રીનાથજીની પ્રાર્થના કરે છે કે - 'હ
 ૨કમવચોચન, અમાગ ધરાવેના પદાર્થનો ભોગ આપે કૃપાજ
 બ્લેધએ. બંને નહિ કરો તો પુષ્ટિમાર્ગીય મર્ષાદા નહ થઈ જશે'
 આન્ન વગેરે વસ્તુનો એવી રીતે ભારે પ્રભુમાંજ ઉપયોગ સિદ્ધ
 રાશે, તો સ્ત્રી વગેરે પણ બંને અનુકૃપ દોષ તો તેમની પાસે પણ
 પ્રભુની એવાજ કૃપાવી ૫૬

म्वय कुर्यादुद्रामीनतया नंपा पुन म्बिनौ ॥

अपकीर्तिभयात् वृष्णसेवावैमुग्यसम्भवात् ॥६७॥

૧. અસ્તદીયપદાર્થનો ભોગ વાર્દમ્ભવેવ દિ । અન્યથા માર્ગમર્ષાદા
 નશ્વત્કમ્ભોત્તોચા ॥ (ગન્ધર્ગ)

स्वकृतब्रह्मसम्बन्ध विभाव्य हृदि सर्वथा ॥

तन्वोपेण प्रकुर्वीत सण्डेहवदानु ॥१८॥

आर्था आदिनी चित्ति ज्ञे डि । मीनपदा नरे । नदी देव
तो पोते मेरा नरी ज्ञे ज्ञे स्त्रीपन आदि मेरा नरी डि । मीन
ने ने पोतने मेरा नरी, डेभके विद्यामीन यथेवाग्नेने अग्र
करीने मेवामा ज्ञेवाथी मेवा नरागा नयत ज्ञे छे, नो मरा
अगमन न यछ रडे नो न्वधर्मनी दानि यवथी यनारी अपकीर्ति
अय पण थाय ५ आगे नो सेवाथी विमुभ थागे नेमे तेने नेव
रते देवा हने पोते मेरा नरी पदवा प्रलाभना छेछा १ ५ १०
अपध णीन प्रोह आये पण्य छे सकार छे ज्ञे ज्ञे ३ आर्था
आदि मेराथी विद्यामीन हाय ते नेभनो नाज न कवे पण
पोतण्य प्रवुं, भके त्याय कन्याथी योभमा नारीर्ति थाय ते
अपकीर्तिना अयथी त्याय न कवे अपकीर्तिने ज्ञे वाप हं य ते
सेवामा पण्य व्यमना जेटसे जिन्यु मन गदे, आटे नेजे नु पोतण्य
करवु शेगी देवपानारी भेडे गानुन रने दृषी यने तेन पे १ न
प्रवु न्नी आदि मेवा न करे तेथी दृष तो थाय, पनव ते
नेसगा धीन दकव नथी न न अने पोते ददममम मेरा न
मेवे सदममा विद्या नरी । नवथा नेनु गानु ५ १ १५-१८

यद्यामुरा कृष्णमेवा कर्तुं न उदति म्वन ॥

तदा तेषा परित्याग कर्तव्य इति निश्चय ॥१९॥

ज्ञे ते आमुन होय अने पोताने कृष्णमेवा न कन्या दे,
तो नेनो परित्याग न करे ज्ञे ज्ञे निश्चय ६ न्नी आदि न ५

લાવવાળા હોય, પોને સેવા કરે નહિ અને આપણને સેવા કરવા
 ને પણ નહિ, તો તેના અગુરનો ત્યાગજ કરવો, એ ચિદ્વાંત છે. ૫૬.

ભક્તિમાર્ગે ન વસ્તવ્યમનર્ત્તં સહ સર્વથા ॥

અંગીકૃત્યાપિ ચ મ્માર્તંવર્જન ભક્તિમાર્ગિભિઃ ॥૬૦॥

ભક્તિમાર્ગમાં એવો નિયમ છે કે, જેઓ ભક્ત ન હોય
 તેઓ સાથે કદાપિ ભક્તોએ વ્યવહાર નહિ. સ્વીકાર કરીને પણ
 અભિમા કહેલા ધર્મનો ત્યાગ ભક્તિમાર્ગિય જનોએ કરવો; કારણ
 કે ધર્મશાસ્ત્રથી પણ ભક્તિશાસ્ત્ર વ્યવહાર છે એવી મર્યાદા છે,
 મન્યાનિષેદત શાસ્ત્રથી પણ ભક્તિશાસ્ત્ર વ્યવહાર હોવાથી ભક્તિ-
 માર્ગમાં જોનો અંગીકાર કરવો છે, તેઓએ આનંદ ધર્મો ત્યજવા. ૬૦.

વર્મશાસ્ત્રાન્તુ ચલવદ ભક્તિશાસ્ત્રમિતિસ્થિતિઃ ॥

નિત્ત હૃને પ્રતિષ્ઠાપ્ય વૃત્તિયત્ન ચ કારયેન્ ॥૬૧॥

સર્વથા વૃત્ત્યમાવે તુ યામં સેવાપરો ભવેત્ ॥

વૃત્તે મહજતામિદ્વચૈ કૃષ્ણમાચરતો ભવેત્ ॥૬૨॥

ચિત્ત શ્રીહૃદ્ધિમાં રાખીને વૃત્તિ મેળવવા માટે પ્રયત્ન કરવવો.
 પોતાનો જો વ્યાપારનિક ઉદ્યમ ચાલી રહ્યો હોય, તો તેને માટે
 પોને પ્રયાગ ન કરના જીવન પામે તે ચલન કરવવો; અને પોતાનું
 ચિત્ત શ્રીહૃદ્ધિમાં રાખવું. જો વૃત્તિ મુદ્ધયે હોયજ નહિ, તો એક
 ગદ્ય સુધી મેળાપગયમું ધરને ગદ્યુ. એટલે કે જીવન મમયમા
 વનિ (મેળગાર) માટે ઉદ્યમ કરવો. જો વૃત્તિ મદજમાજ અિદ્

यती दाय ते भात्र श्रीकृष्णम् आभक्ति नभ्रीनेन नदेतु वीर्ये
 वो पडी वृत्ति गाटे थोडा पय पशाम क० ॥ अंगव नदि ६२-१०

विभुभवा

हर्यथमपि यत्नेन चातवैमुग्यकारणे ॥

श्रीभागवतपाठ च विदध्याज्ञिपनेन हि ॥६३॥

श्रीदन्दिनी सेवा गाटे अग्राम क०ता वेटने भाग्य श्रीदन्दिनी
 विभुभु यथायु तेथी वैभुष्य रोष उतपन्न थयो आने तेना निरा
 न्य गाटे निवमपूर्वक श्रीमद्भवात्पत्ने पाठ क०ने १०

चित्तक्षोभवैमुग्याभावाय परप सहेन ॥

मानयेदपि कृष्णोत्तमिन्येवोत्तमार्हमिदये ॥६४॥

चित्त भगवणा वि.राणी श्रीदन्दिनी विभुष्य य वराय छे,
 नेथी पय वैभुष्य रोष भावे छे तेने भाश भला भागे ने धर्म
 आपत्ति आवी पड ते मदत क वी केअ भोः प० १० १० १०
 कोष्ठना लक्ष्मी काळ ताड दि क०साभा भावे तो पय ने मद
 २० १० कोअ भगवण पु०सेन निवे १० १० १० १० १०
 वेतु रोष, भाष दुष्ट पुरुषे १० १० १० १० १० १० १०
 अथवा भागे होय २ भाष्यो रोष, वृत्ति-आदनी गण गारी-भाषी

१ शिखोऽवमावितोऽसद्वि प्रलब्धऽमृतितापसः । तद्विदुः सदिशदा
 वा वृथा वा परिहृषित ॥ निवित्तो मुदिनो वाऽहं-कृष्ण प्ररुषि ।
 यथाकाम च्छासत क्षामनानामुदरेत् ॥

દીધી હોય, કોઈ ધૂંકડું હોય, મ્હા કરી મધું હોય, નુરોએ એવી
 ગીતે મધું પ્રકારે હેરાન કર્યાં હોય તેા પણ દુઃખગા આવી પડેલા
 અને કર્યાણી કન્યાઓ માણસે પોતા વડે પોતાના ઉદાર કરવો
 એમ શીમણાગવતમા ઉદ્ધવ પ્રત્યે ભગવદ્વાક્ય છે. માટે પ્રભુના
 એ વાક્યને ઉત્સાહની સિદ્ધિ માટે અવશ્ય માનવું. પ્રભુએ કહ્યું
 કે મ્હને 'અભુન,' માટે ભયત તારા પામતો નથી.' ૬૪.

વૈરાગ્યં પરિતોષં ચ લીલામાત્રાગ ભાવયેત્ ॥

જન્મનોઽપ્યન્તિમત્વં વૈ કૃતાર્યન્વં ચ ચિન્તયેત્ ॥૬૫॥

યોગ ન ગદે માટે વૈરાગ્ય અને મંતોષની ભાવના કરવી.
 કાંઈ કે કામ અને લોભ પ્રભુની પ્રાપ્તિની આટે આપનાર એ
 મહાન પદાર્થ છે. તેને દૂર કરવા માટે વૈરાગ્ય અને મંતોષની ભાવના
 કરવી પશી મારો આ છેલ્લો જન્મ છે એમ જાણવું, તેમજ પ્રભુ
 મારે માથે તિરાજે છે માટે હું કૃતાર્ય છું એમ પણ સમરથ્ય કરવું.
 અભ્યર્ચન કરવાથી મર્વં દોષો દૂર થઈ જાય છે, મારો છેલ્લો
 જન્મ છે, દલગિ વર્ષના તિયોગ પછી પ્રભુનો સંજોગ થશે, માટે
 હું કૃતાર્ય છું એમ દરતાથી માનવું. ૬૫.

શેવાવિચાર

एव निश्चित्य चित्तेन निगपेक्षो दृढांगः ॥

भिरान्तःकरणं कृत्वा विश्रामं पितृवद्धरी ॥६६॥

૧. શોભેય પ્રવિજ્ઞાનોદ્ધિ ન ને મન્નઃ પ્રણયતિ ॥ (ગીતા)

સેવયેત્ત્વરો મૂત્વા યુક્ત્યા લૌકિક્યા પુરા ॥

દેશકાલૌ વિચાર્યૈવમવશ્યા ચ પ્રમોરપિ ॥૧૭૦॥

ઉપર કલા પ્રમાણે ચિત્ર વડે નિત્ય કરીને આ લોક અને પાલોકની અપેક્ષા નાખ્યા વિના અતઃકાલ વિચાર કરીને શ્રીકૃષ્ણ માતાપિતાવત્ વિશ્વાસ ગાખ્યો. જેમ માતાપિતામા આવકને એવો વિશ્વાસ હોય જે કે તે માટે થઈ નહિ કરે, તેમ પ્રભુમા પણ વિશ્વાસ રાખવો કે એ માટે માન્ય કરશે એવો દર વિશ્વાસ ગાખીને તાપર યજ્ઞને પડેલા લૌકિક યુક્તિ વડે મેરા કરી લૌકિક યુક્તિ એજ કે પ્રભુને આવકાવર્ગી મેવવા અથવા તે એક પત્ની થતા સી જેમ પતિની સેવા કરે છે, તેમ પ્રભુની સેવા કરવી. દેશમાયનો પણ વિચાર કરવો જેવો દેશ દેવ, જેવો ગમય હોય, શીતમાય, ઉષ્ણકાલ કે ગમે તે ભેષ તેનો પણ મેવમા વિચાર કરવો અને પ્રભુની અવગ્યાનો વિચાર કરવો જે અવગ્યાનુ ગપ્તય હોય તે અવગ્યાને અનુભવ મેરા કરી અવગ્યાને કે વિગ્રાગ્યાને એના વિચાર કરીને તત્કાલ મેરા કરી ૬૮-૬૭.

તદર્થે ન્યર્થવચન કૃતિસા ય પન્નિગ્નેત્ ॥

ક્રમ્ણે સમર્પયેન્નૈવ સ્લિષ્ટ ક્ષાપિ પ્રયત્નત ॥૬૮॥

સેવા માટે વ્યર્થ વચન કહેવું નહિ; એટલું જોલવું નહિ એ અખરતાહોય છે એ દોષ મોટામા મોટો છે. મારી કૃતિથીજ આ બધું બને છે, એમ પણ માનવું નહિ જે કૃત્યકૃતિથીજ મિથ્ય થવું હોય તેનો પરિભાગ કરવો. જેમ કે 'સાધનાપતિથી પ્રભુ ક્ષાપિ પ્રસન્ન થતા નથી,' એમ શ્રીમુગોમિનિશ્રમા કરું કે, તેમજ

બહુજી કલેશ કરીને પ્રયત્નથી જે મેળવ્યું હોય તે પ્રભુને સમર્પણું
 નહિ, જે મેળવના સેવાથી વિમુખ થઈને ધણીજ કલેશ પ્રાપ્ત કરીને
 પ્રયામ કરવો પડ્યો હોય તે પ્રભુને સમર્પણું લોકોએ નહિ. ભગ-
 વાન કહે છે કે:—'લકતો થોડું' પણ પ્રેમ વડે મને જે ધરે છે, તે
 મને ઘણું થઈ પડે છે. અલક્ષ્ય સ્વેચ્છા અર્પે મને ઘણું ધરે તેા તેથી
 મને મનોભય થતો નથી; એટલે કે ભક્તિ વિના જે મને ઘણું પણ
 ધરાય છે, તે મને મનોભય આપવા પરતું નથી.' ૬૮.

દુષ્ટં લોકે તથા ગમ્ય ગચિત્ નિતચિન્તિતમ્ ॥

તદ્દૈ સમર્પયેદ્ વક્ત્ર્યા વલ્લિમગ્નિ સર્વથા ॥૬૯॥

લોકમાં જે બાધ હઈ હોય, લોકો જેને બધું દુઃખતા હોય,
 અને પોતે ઘણા અમથથી ચિન્તમાં વિચારી રાખેલી હોય તે વસ્તુ
 પ્રભુને ભક્તિથી અમર્પવી. જે વસ્તુ મર્યાદા મેવામંજીથીજ હોવી
 લોકોએ, ખીજી નહિ, એ આમ ધ્યાનમાં રાખવું. 'જે ઈષ્ટ હોય,
 દત્ત (આપેવું) હોય, કુલ (રાખેવું) હોય, કપેવું હોય, જે
 આગળું હોય, જે પોતાને પ્રિય હોય, તે મને અર્પવું; મને આપવાથી
 ને અનન્નરૂપ થમ રું.' એમ શ્રીભાગવાન કહે છે. ૬૯.

વથાવસમે મેવા વલિંગેડપિ મુલ્યવન્ ॥

કાર્યો મુદ્ધિઃ કુબ્જકાર્થે વગ્નવશાલવલિદ્રે ॥૭૦॥

તેમજ ત્યારે જીનગની મેવનો અમથ ન હોય ત્યાં બદગની
 મેવા પણ મુખ્ય મેવની પેટે કરવી. પ્રભુનાં શીખરેના અને જીનગ
 જિજ્ઞાસવનાં વલ્લોવું કટાપના કરવું—આદિ મેવા પણ કુબ્જ મેવા-
 રૂપને ગણીને કરવી. ૭૦.

કાલે કાલદ્વયે કાલત્રયે કુર્વિત સેવનમ્ ॥

સ્વર્ધર્મમાત્રેદદ્ધં નિન્ય નૈમિત્તિકં તન્ના ॥૭૧॥

એક વેળાએ, બે વેળાએ અથવા તો ત્રણ વેળાએ પ્રભુમેવા કરવા જેટલી વાર પ્રભુની મેવા અને તેટલી વાર કરવી. સ્વર્ધર્મનું આચરણ કરવું નિત્ય અને નૈમિત્તિક કર્મ પણ સ્વધર્મનું અગ દોવાથી કરવું. નિત્યકર્મ સંધ્યાવંદન પગેરે છે. નૈમિત્તિક કર્મ ઝાઝા-પણ નિમિત્તને લીધે કરવામા આવે છે, જેમ કે પોતાને ત્યા પુત્રનો જન્મ થાય તો તેને અંગે જે વાતકર્મ આદિ ગરુડાદે કરવાના છે તે કરવા નિત્ય અને નૈમિત્તિક કર્મો એ જન્મ મુખ્ય છે; સ્વ ધર્મનું અંગ દોવાથી તેનું આચરણ પણ કરવું. ૭૧

નિવૃત્તિત્તાપ્રત્યેનૈવ વિધર્માદિતિ નિશ્ચય ॥

ધર્મમિદ્ધાવપિ પુનર્વૈશીષ્ટ્યાન્ કૃષ્ણવર્મન. ॥૭૨॥

ગોલાના ધર્મથી જે વિલક્ષણ ધર્મ, જે કાર્યથી પોતાના ધર્મને બાધ નડે, તે ધર્મથી આચરણવર્તક નિવૃત્તિ ગણવી, એવો નિશ્ચય છે. વૈષ્ણવોના મુખ્ય ધર્મ બગાડમેવા છે, મેવામા જે પ્રતિ-બંધ નાખનારા ધર્મ હોય તે વિધર્મ કહેવાય એ વિધર્મને આમ-થી ત્યજ દેવો, એમ મિદ્ધાન છે કાન તેના ધર્મથી ધર્મની મિદ્ધિ થાય તો પણ મુખ્ય બગવદ્ધર્મ છે, તેથી બગવદ્ધર્મનું સર્વ ધર્મથી વિદ્ધ-તાણું છે. એ બગવદ્ધર્મનું આચરણ કરતા સર્વ ધર્મો નિદ્ધ થઈ જાય છે. તેમ મનમા જલસેચન કરવાથી આખા વૃક્ષને પુષ્ટિ મળે છે, તેમ સર્વ ધર્મનું મગ જે બગવદ્ધર્મ, તેનું આચરણ કરવાથી સર્વ ધર્મોની રદ્ધિ થાય છે; માટેય ધર્મથી શ્રેષ્ઠ બગવત્મેવા છે ૭૨.

इन्द्रियाश्वनिग्राह कर्तव्य सर्वथा मत ॥
 परोपकारधर्माणा दौर्बल्य न विभावयेत् ॥७३॥

इन्द्रियाश्वनिग्राह कर्तव्य सर्वथा मत ॥
 परोपकारधर्माणा दौर्बल्य न विभावयेत् ॥७३॥
 ये निग्रह सर्वथा कर्तव्ये भवेत् मनः क मन्वन्तु के पोते छद्रियेने
 पञ्च श्रुति नदि पञ्च छद्रियेने पानाने प्राधीन गभरी, श्रीमहा
 प्रभुत्वा आजा कर ७ - 'निग्राह आवेश तेना यिरामा
 थयो छे, तेना पुत्रात्मा प्रभुत्वा आवेश थयो नथी' वगी कर्तु छे
 ३ - 'दृश्ये चवन्ती वासमाथा इन्द्रियेने वर यधने भार्यो नय
 वे, पतगिगेो हीरनु उप क्नेने नेत्रद्रियधी भार्यो नय ३,
 लभगज्जे सुगध भागे नामिन्द्रियेने वर यधने भरे छे, भीन-
 माछना इलना प्राधी माडीभागेथी गरे ५, जे प्रभासे जेक
 जे छद्रियेनी गहलनथी विपरना जेज्जे प्राणीज्जे भरे छे, तो
 जे भाणम पावे छद्रियेने गहलनमा -इसा ३ जेने जेने निग्रह
 करे नदि तेनी शी दशा थाय ?' तेमज परापकान्ना जे धर्मो
 जेना -इसा धर्मशागा, गदायन जेने लगरनेसाउप धर्म पासे
 इना ३, काणल ३ जे परापकान्ना धर्मनु इन गा १ -वग ३,
 जे -इगनु सुण तो त्यासुधी पुण्य हाय ३, त्यासुधीन मन
 ७, पत्रीथी आ भोकमा आनु पड ३ लगरान भीगीताउभा
 गाना कर ५ - 'ते पु यथागी लोभे जिगाग जेना -इगनाउने
 भोगरीने पुण्य भुगी जता भूयुनोका प्रवेगे छे.' तो जेना नाग
 नत इग आपनाग परापकान्ना -इसा धर्मो अनिनाशी जेने जेधमा
 जेध इग आपनाग लगरनेसाउप धर्म पासे इना ३ हायन, जेम
 नुं आशय - ' ७३

करवो कोष्ठनिमित्तने वर्धने पपु न करवो, अदने उ मेव गार्थभाटे
 श्रीभागवततो पाः न करवो। पोताना प्रयत्नशी, पोतेश्च निरंतः
 श्रीभागवततो पाः करवो आन आना श्रीमहाप्रभुश्रे निव-
 धमा करी ७

निस्तकभासा

अंभेनानिमित्तेन स्वप्रयत्नेन मर्षया ॥

गंवान्तर्गनसूनाङ्गदम्बचत्तदि धान्येन् ॥७८॥

अवाम् पपु अन्तर्गत अने प्रगती पपु अशुभ रूप
 यक आदि मुद्राश्रे धारण करवी गंगम्यकादि मुद्राश्रे भेषामा पपु
 आवस्यक छे अन पूजभाषभा ने अशुभ छे, भाटे ते अशुभ
 धारण करवा तुपमीकाशनी भाषा पपु धारण करी तेमज निस्त
 पपु लगवन्वित्त होयाथी अशुभ धारण करु श्रीमहाप्रभुश्रे
 निस्तमा ग्ग विषयभरने विमेष विरताशुभ्रक आना करे ठे —
 ' गण, यक आदि मुद्राश्रे गोपीचदनशील धारण करी अ
 पूजनु' अशु छे तेमज तुपमीकाशनी भाषा अने निस्त पपु
 धारण करु, केम ने पौपुनना निस्तप ७. '

उपन्ना स्वेकना प्रकारमा श्रीमहाप्रभुश्रे आना उ छे न,
 'गण, यक आदि मुद्राश्रे धारण करवा चिना ने पुन पूज करे
 छे, तेणे करेपु पूजन निस्त धाय छे अने शीदने पपु प्रमना
 यना नथी.' तुपमीकाशभाषा ने धारण न करे तेने गटे पपुन
 छे उ —' ने शोभे तुपमीकाशभाषा धारण करना नथी, ते नथी

લામ અને પાપલુહિઓ (શ્રીહરિના) કાધરૂપી અગ્નિથી મળીને
 પૃથ્વી પાઠા કૃત્તા નથી આના અનેક વચનોથી સિદ્ધ થાય છે
 હુસમી । આવા યજોપરીતની પેઠે ધારણુ કરવી

તિન આ પ્રમાણે ગુ - દહની મગ્ધી લીનીથી ગમ ।
 નવિ ॥ આમ ગ્નેતુ તિન ક્કનામ્મા ક્કતુ ધાતીમા અગ્નસ આ
 આમ ગ્કતુ તિન ક્કતુ વાગ ॥ પાઠા ગ્નેતુ તિન ક્કુમ ઉપર
 ક્કતુ ણીત તિન । તિન ॥ આગર ગ્ને । ૩ ૭૮

વચલી પ્રત

ચિત્ત્વાહુમીમાળા ખાગા તિલ્કમા ન ॥

વૈષ્ણવત મનૈરાત્ક્યાત્તિવ્રતમા ગ્નેન્ ॥૭૦॥

હાસાન્વન ક્કળાષ્ટમ્માલાના વ્રતમાન્વન્ ॥

તન્યેવ્વવુત્સવત્વન વિદ્યાન સવથો મનમ્ ॥૮૦॥

એમદરી આદિ નવ વૈષ્ણુ મન પ્રમાણેન કૃત્તા દશમીને
 વે । આવે એવી ણીત એમદરી મન ક્કતુ એમ ક્ક દગમ પપ-
 પચાન । ધડા ઉપ તત ગ્ને પત પખ લો વધે તો તે એકાદરી
 વિસ તત । માત્રા ઠા રીતે વિવસે નલ માનતુ એ પ્રમાણે
 વૈષ્ણવમત પ્રમાણે એકાદરી આદિ નવે ક્કવા જ્ઞ-માષ્ટ તીનુ નવ
 રજુ ॥ ૧૧૩૪૫૦૬ ઉ મપ માનીતે ક્કવુ આગે ગ્કાજ્ઞકુમાગ્નુ
 ત્રાષ્ટ્ય ધયુ છે, અજ મદ્દાઅનલ-૮ મળી દિ । છે, એમ
 માળી ૧૧ ક્કવુ ગા મ સ્કાલ્ય વખતે દોષ નોજ તે વિવમે ત્ક
 ક્ક । આલ ૧૧૩૪૫૦૬ તમ દે મ અો પડી આમ દોષ નો તે

તિથિ ન માનતા પી) તિથિને ઉત્તમ માલો મે પ્રમાણે મમ
 નવમી, વૃષ્ઠિદ્વયવૃદ્ધશી અને વામનદ્વા શીને દિવસે ઉત્તમ માનીને
 નત નુ અને જન્માષ્ટમીની પેટે મૂર્ચ્ચ વખતીજ તિથિ ગ્રહમ
 કરવી. ખીજન પણ જન્મદિ। આદિ દિવસો પણ ઉત્તમો
 તરીકે જાણા, જેના વીમલાપ્રમુદનો પ્રાપ્ત્ય-મહોત્સવ, શ્રીગુણ
 પ્રદનો ઇત્યાદિ જે બરા દિવસો ઉત્તમ તરીકે માનવા. ૧૪-૧૦

નિર્ણયોऽपि तथा सर्वो जयन्तीव्रतवत् इति ॥

एव कुर्वन् गृहस्वस्तु इत्यर्थं म्यान् मन्त्राय ॥૮૧॥

। તિથિ પણ સુતાત્ત ન મમક રીજ નવી જે વિના ખીજ
 ઉત્તમો શન્દપુષ્પિમા આતિમા । નક્ષત્રતા એટલી ડ > તનો નિષ્કય
 જયન્તીનતરત ન થાય જન્માષ્ટમી । તે ઉત્તમોમા જેમ ઉ યા ।
 તિથિ માનવામા આવ છે, તમ તે ઉત્સવમા નથી એ ઉત્તમોમા
 કાષક વેગાએ નક્ષત્ર મુખ્ય છે, મમય-મુખ્ય છે, તિથિ પણ
 કેનન્વિત + ૫૫ ડ

જે પ્રમાણે ઉપર કલા પ્રાણે આ ર ખ ૩૦ ॥ શુદ્ધ
 તર્થ થાય છે એમા કશો મથય નથી ૮૧

અલ્પવાગી-નાનપ્રસ્થ-સન્યાસીના ધર્મો

સમ્ભવે સાધનાના મ્યાઢનમ્થપ્રક્ષનારિણો ॥

યનેસ્થાગાત્મકો માર્ગસ્તીચાત્નવિશેષણ ॥૮૨॥

ગૃહસ્થાશ્રમીનો ધર્મ ઉપર કલ્પો, હવે બ્રહ્મચારી, વાન-
 પ્રથ અને સંન્યાસીનો ધર્મ જતાવે છે. ગૃહસ્થાશ્રમ પંડીનો
 આશ્રમ તે વાનપ્રથ આશ્રમ જે ગૃહસ્થાશ્રમ પહેલાં તે બ્રહ્મચર્યા-
 શ્રમ છે, એ જન્ને આશ્રમયાગાઓને માધનો મળતા હોય તે
 ઉપર જલાવેલો મેવામાર્ગ તેઓને માટે અનુકૂળ છે, એટલે કે
 સાધનોનો મંલય હોય તે બ્રહ્મચારી અને વાનપ્રથે સેવા કરવી
 જોઈએ તેથી આશ્રમ મંન્યાસ્રમ છે. મન્યાસ્રમમાં રહેનારા
 મન્યાસીનો માર્ગ ત્યાગરૂપ છે. મર્મ હોડીને એકલાજ રહેવું એવો
 ત્યાગરૂપ માર્ગ સન્યાસીનો છે તે માર્ગમાં મુખ્ય તીર્થાટન છે;
 અર્થાત્ મર્મનો ત્યાગ કરીને તીર્થની યાત્રા કરવી. એ મંન્યાસીનો
 મુખ્ય ત્યાગરૂપ માર્ગ છે ૮૦

મંન્યાસીના ખીજા પ્રયોગનાં નામો નીચે —

મ્યતન્ન મહ્મગર્હિનો નિન્યપર્મટ્કમ્નથા ॥

તદ્દિનાત્પ્રતિગ્રાહી નિર્લજ્જો નામ કીર્તયેત્ ॥૮૩॥

મંન્યાસીને અત્તન ગીતે રહેવું જોઈએ. કોઈને વગ ન થતા
 નેરુથીજ અત્તન રહેવું, મંગથી રહિત થવું કોઈનો સંગ ન
 કરવો અને આગમિત ન ગમવી નિન્ય પર્મટન કરવું. એકને એક
 કેકાણે રહેવું નહિ, પરંતુ દેશદેશ ફરતા રહેવું. જે દિવસે જોઈવું
 અન્ન જોઈએ, તે દિવસે તેટલુંજ અન્ન લેવું, એક દિવસ ચાલે
 તેટલુંજ અન્ન મહાદુ કરવું, મધે વધારે અન્ન ગણવું નહિ.
 ગૈઠની પણ વાજ—૨૦મ સંખ્યા વિના ભગવાનના ગર્મિનોતું
 પ્રીતન કરવું. - ૩

पश्यन् मुखानि च हरे. शान्तः कृष्णपरायणः ॥

अव्यग्रचित्त कृष्णैकप्रादुर्भावप्रयोजन ॥८४॥

श्रीहरिणी युक्त लीमाना अर्धत्र दर्शन कृत्वा, एवा एवा
प्रभुनां गुरुः गम्य चरितो ज्ञेवा सर्वं ध्रियेणो निग्रह गभीने
शान्त यष्टने गृहेयुं क्षीध वगेरे न करवां. श्रीकृष्णभाज तत्परा यणे
गृहेयुं. चित्तने आकृष्यन्माकृष्य यवा देवुं नदि. चित्तचित्त यव.
अपार्थं पञ्च अन्वेषे लोचो वनेष्टमे के श्रीकृष्णानुं आकृष्य उम ज्यदी
धाय ? मनसा नेत्र प्रयोजन होवु वनेष्टमे - प्रभु प्रकट यव
अ प्रभाणे घोतानो अथ दृष्ट पडे त्पानुधी विनयानु यतिने कन्
घोतानो दृष्ट पडे त्पानुधी खानवाणा संन्यासीने उपर कथा
प्रभाणे वर्तयुं. ८४.

अर्धं आश्रम भाटे गोक जीने धर्म जन वे छे -

एवमादेहसम्पात यति. कुर्याद्विचक्षण. ॥

विशेषाद्यदि दोषाणा सम्भवे सकलाश्रमे ॥८५॥

चित्तनो विशेष यथाथी ज्ञे होय उपत्र यवानो मंनव य भनो
होय तो हरेक आश्रमभा उपर कला प्रभाणे तीर्थाटन कृत्वा
नित्त स्थिर न गृहेयाथी अथ होय सागरो अम ज्ञे ज्ञानाय तो.
उपर जे तीर्थाटन संन्यासी भाटे कथु छे, तेज तीर्थाटन जीव
पञ्च अक्षरारी, शृङ्ग अने वानप्रस्थ ज्ञेते भाटे पञ्च समस्त
अटये के संन्यासी भाटे ज्ञापयेते तीर्थाटननो प्रकाश चित्त विशेष
भाजे अने होय सागे तो जीव पञ्च अश्रमवाग्य अने
अदानु कृत्वा. ८५.

સ્ત્રી આદિ જે પ્રતિદુષ્કર હોય, તેા શુદ્ધાદિકનો ત્યાગ જીવે રીતે કરવામા આવે છે. સંન્યારીએ ત્યાગ કેવી રીતે કરવો, તેનું પર્ણન ઉપર કરી ગયા હને સ્ત્રી, પુત્ર આદિ જે સેવામાં વિદ્ય કરતા હોય, મેવાને અનુદુષ્કર ન હોય તે તેના ત્યાગનો પ્રકાર જીવે છે. તે ત્યાગ કેવી રીતે કરવો અને ત્યાગ કર્યા પછી શું કરવું, તે પ્રકાર નીચેના શ્લોકોમા આપણી જાણાવે છે:-

શુદ્ધત્યાગ કથારે ?

અનેનૈવ પ્રકારેણ તૈર્નિષયેટનં મતમ્ ॥

ભાર્યાદિપ્રાતિદુષ્કરે સુ મિન્નસ્ત્યાગો તિધીયતે ॥૮૬॥

ત્યક્ત્વા સ્વમવનં ગત્વા યત્ર ભાગવતા મનાઃ ॥

હરિસ્થાને તદ્વીયાશ્ચ કૃષ્ણસેવાક્રયાપ્રિયાઃ ॥૮૭॥

કૃષ્ણાર્થી સર્વથા ત્યક્ત્વા ગૃહં મનનવાચકમ્ ॥

તૈઃ સૈવ વસેત્ કૃષ્ણસેવાકૃતિક્રમ્યાદિભિઃ ॥૮૮॥

મેવાથી પ્રતિદુષ્કર ભાર્યાદિકનો ત્યાગ કરીને, અર્થાત્ પોતાના યગનો ત્યાગ કરીને, જે સયને ભગવદીય જનો રહેતા હોય તેવા હરિના સ્થાનમા જઈને, શીષ્યજીની મેવા અને કથા જેને અત્યન્ત પ્રિય છે તેવા ભગવદીયો વ્યાં હોય તે સ્થાનમાં જઈને શીષ્યજીપ્ર પ્રેરણાવગણા થવું, તથા ભગવદીયો વ્યાં હોય તેવા ભગવ-મદિ-ગમાં રીતે માત્ર શીષ્યજીપ્ર અર્થની અગિયારાવાળા થવું. મેવાને જાણ કરનારા શુદ્ધનો તેા અર્થથી ત્યાગ કરીને તેવા ભગવદીયો સાથે શીષ્યજીની હસ્થે રાખનાર પુરુષે અજનનમાં આત્મ કરનારા પરનો

तो अथवा त्यागज उचो अने तवा लमवदीथोनी माथेन स्वय
 माथे गर्जने श्रीकृष्णजी मे ॥ धा अ विगा त १० यव ८६ १७ १८

दु सडादुददगान्गमग्ज-ममयान्मना ॥

यत समाधनम्विधन् मावधानतया हर्गे ॥८९॥

मग ओटन विधी जे विमु १ हाय तेवतो मग, अ
 स्व, त मर्तु प १२३, आग्म विनायु, जग्गीतु जेवतु वगरि दुष्ट
 रथा दुष्ट अ १-१सादी नदि नेतु अना आ अधाना सअधधी
 लरनागा य १-१'तु, अ यथा सेनागा यदिक हे वाथी तेना
 मगधी वीता नव्यु अेन १'तुधी गाध ॥ प ११ माथेज २१५ ॥
 अ ० आ ११ तपजे श्रीरुग्मा त १० धर्मे जेवु १८

तत सवावथासत्त्वा सर्वथा प्रामिस्तमा ॥

नैकान्त सग्निनि वापा हाटवाधकमभव ॥९०॥

तनी गीते से ० अ ० यामा अ मग्नि यग्नी उत्तम प्र मि
 थाय जेरी गीते सेनागा ० ॥ कथाभा १ न त ० प्रेम यवाथो उत्तम
 रीते लगत्तप्रामि थाय रगी जे हे य ॥ भायेतो याध यवतो
 नभव होत तो अेधतगा क ॥ रि न नव्यु अेकान्त ० रेवाथी
 यितनी अग्निगता वगेरे थायतो अेकान्तमा गिधनि ॥ १० ० १०

रक्षन्त्व हेरेव स्वसङ्गेऽपि च याम्यनि ॥

अथवा केवल शान्त्र श्रीभागवतमादरान् ॥९१॥

શ્રીહરિ રક્ષણહાર છે, માટે એકાંતમાં ન રહેતાં બીજાં રક્ષકો
ને લાય અને ત્યાં બીજાનો સંગ ચતાં પણ શ્રીહરિનું રક્ષણહારપણું
તો પ્રાપ્ત થશે. એકાંતમાં લય લાગવાથી બીજાનો સંગ કરે અને
બીજાના સંગથી જો કોઈ બીજાં રંગ લાગે તો શ્રીહરિ તેથી રક્ષણ
કરશે. એટલે કોઈપણ પ્રકારનો લય રાખવો નહિ અને ભગવત્સેવા-
પરાયણ થઈને રહેવું.

જો ઉપર કહેલા ધર્મો ન બની શકે તો માત્ર શ્રીભાગવત
શાસ્ત્રનું આદરપૂર્વક ત્રણે કાલમાં સેવન કરવું. જેમ પ્રજાનાં સ્વ-
રૂપની સેવા કરવામાં આવે છે, તેમ ધણાનું મતથી શ્રીભાગવતની
સેવા કરવી. શ્રીભગવાનની સેવા જે પ્રકારની છે: એક સ્વરૂપસેવા
અને બીજી નામસેવા. સ્વરૂપસેવા ઉપરના પ્રલોકોમાં વર્ણવી છે. નામ-
સેવાનું સ્વરૂપ આ પ્રલોકોમાં જણાવ્યું છે. જે પ્રમાણે સ્વરૂપસેવાની
પેઠે ધણાનું પ્રમાણમાં નામસેવા ત્રણે કાલમાં કરવી. તથા કથામૂર્તિ
એ ગોપિકાગીતના શ્રીકૃષ્ણોદિનીશમાં શ્રીમદ્દાપ્તલુષ્ટએ એજ આજ્ઞા
કરી છે કે શ્રીભાગવત ભગવાનનાં સ્વરૂપનો પરિચય કરાવે છે,
માટે તેની સેવા તે ભગવત્સેવાજ સમજવી.

ઉપર જણાવેલા ત્રણ ઉપાયોમાંથી એક પણ ઉપાયનું અવલં-
બન ન થઈ શકે તેમ હોય તો છેવટે એક છેલ્લો ઉપાય સચવે છે:-

ત્રિકાલં સંવયદ્રૂપસ્તેવામદતિયન્નનઃ ॥

પ્રકારત્રિનયાભાવે પ્રાક્તિન્વિ નોચ્યતે ॥૨૨॥

ત્રણે પ્રકારેનો જો અભાવ હોય તો પ્રપતિ-અર્થે જવું એ
પણ એક પ્રકાર છે. ઉપર ત્રણ પ્રકારો કલાઃ એક શુદ્ધમાં રહીને

ने। अथवा त्यागज्जन्वे। अने तेना लागवद्योरी। माधेज्जन्वे
 नाथे जीने श्रीकृष्णजीने ॥- था आदिगा ८८३ यत् १३ ८७ ८८

दु मज्जदुष्टद्वान्नमग्गं यमया मना ॥

यत् समाधनमिच्छेत् मावधानवया हने ॥८९॥

दु मज्ज ओटन रग्धिरी जे रिमु य ल य तेव तो मज्ज, दुष्ट
 रत्त, ते मज्जनु पदेरतु, अर-म विनातुं, मणीनु जेनु वगर दुष्ट
 रत्ता दुष्ट अर-प्रसादी नदि तेनु अन्न, या मधाना मज्जधयी
 मयनागा य.। न.नु, जे मधा सेनाभा जाधके हावायी तेना
 मज्जधी धीता नद्वु, जेज्ज एतुधी माधे ॥ १॥ माधेज्ज शम्भवा
 अने आरधानपणे श्रीरग्धिगा त १३ यत्ते जे १ ८९

तव सेवाकथासक्त्या सर्वंगा प्राप्तिरत्तमा ॥

नैकान्तं समितिं कर्वां हादवाधकमभव ॥९०॥

तरी जीने सेर जे उधाभा आम्भि यगधो हितम प्राप्ते
 थाय जेनी जीते सेनाभा जाने कथाभा १११ तज्ज जेग थायारी उतम
 जीते लागस्तप्राप्ति थाय वगी जे ह-य ॥ माधे १०॥ जाध यदन्ते
 मज्जव होत तो जेमतभा कर्नाति न नद्वेनु जेकातभा जेवारी
 नितनी अग्धिता वगेरे थायतो जेकातभा न्धिति नल १ १ ९०

रक्षकत्व हरेरेव स्वसङ्गेऽपि च याम्यनि ॥

अथवा केवल शास्त्र श्रीभागवतमादरान् ॥९१॥

શ્રીહરિ રક્ષાહાર છે, માટે એકાતમા ન રહેતા બીજે રથને
 જો જાય અને ત્યા બીજનો સગ થતા પણ શ્રીહરિનું રક્ષાહારપણું
 તે પ્રાપ્ત થશે એકાતમા ભય વાગનાથી બીજનો સગ કરે અને
 બીજના સગથી જો ૧૬ બીજને સગ લાગે તે શ્રીહરિ તેથી રક્ષાહ
 કરશે, જે ૨૧ ૧૬ પણ પ્રકારના ભય રાખવો નહિ અને ભગવત્સેના
 પાલણ થકને ગેરુ

જો ઉપગ હના ધર્મો ન મળી ગય તે માન ઓભાગત
 સામ્યનું આલ-પૂર્વક ત્રણે કાવમા સેનન કરવું જેમ પ્રભુના સ્વ
 વપતી મેના પ્રવામા આવે છે તેમ ઘ ગાજ વાતથી શ્રીભાગવત ઠી
 મેના પ્રવી શ્રીભગવા ૧ ૧ ૧૦૧ ૧૧ ૧૨૦ ૧૩૦ ૧૪૦ ૧૫૦ ૧૬૦ ૧૭૦ ૧૮૦ ૧૯૦ ૨૦૦
 ૨૧૦ ૨૨૦ ૨૩૦ ૨૪૦ ૨૫૦ ૨૬૦ ૨૭૦ ૨૮૦ ૨૯૦ ૩૦૦ ૩૧૦ ૩૨૦ ૩૩૦ ૩૪૦ ૩૫૦ ૩૬૦ ૩૭૦ ૩૮૦ ૩૯૦ ૪૦૦
 ૪૧૦ ૪૨૦ ૪૩૦ ૪૪૦ ૪૫૦ ૪૬૦ ૪૭૦ ૪૮૦ ૪૯૦ ૫૦૦ ૫૧૦ ૫૨૦ ૫૩૦ ૫૪૦ ૫૫૦ ૫૬૦ ૫૭૦ ૫૮૦ ૫૯૦ ૬૦૦
 ૬૧૦ ૬૨૦ ૬૩૦ ૬૪૦ ૬૫૦ ૬૬૦ ૬૭૦ ૬૮૦ ૬૯૦ ૭૦૦ ૭૧૦ ૭૨૦ ૭૩૦ ૭૪૦ ૭૫૦ ૭૬૦ ૭૭૦ ૭૮૦ ૭૯૦ ૮૦૦
 ૮૧૦ ૮૨૦ ૮૩૦ ૮૪૦ ૮૫૦ ૮૬૦ ૮૭૦ ૮૮૦ ૮૯૦ ૯૦૦ ૯૧૦ ૯૨૦ ૯૩૦ ૯૪૦ ૯૫૦ ૯૬૦ ૯૭૦ ૯૮૦ ૯૯૦ ૧૦૦૦

ઉપગ જણાવેના ત્રણ ઉપાયમાથી એક પડ ઉપાયનું અવન
 પા ન થય શક તેમ હોય તે છેવટે એક છેલ્લો ઉપાય સ્વયં છે -

ત્રિકાલ સવયેદ્રૂપસવાવટતિયત્નત ॥
 પ્રાગ્ગત્રિતયાભાવ પ્રાપ્તિગ્વિ ચાચ્યત ॥૨૦॥

ત્રણે પ્રકારે જો અમાર હોય તે પ્રપત્તિ-ગ જે જુએ
 પા એક પ્રકાર છે ઉપર ત્રણ પ્રકારો કલા એક શુદ્ધ રહીને

પ્રભુમેવા કરૂની તે, ખીન્ને પ્રનાર કૃષ્ણસેવા કથના તત્પર એવા
 ભગવદીયો' આથે શ્લોને પ્રભુની ટદેવ કરવી એ છે; ત્રીજો પ્રકાર
 શીમદામગમનો પાઠ છે. એ ત્રીજો અભાર હોય તેા ઇશ્વો પ્રકાર
 પ્રભુન ગરજે જવાનો છે ૬૨

પૂજના પ્રવાદમાં

મહાસ્વાને યત્ર પૂજાપ્રવાદો જાયતે પુનઃ ॥

તત્ર તત્પરતા સ્થિત્યા કૃતાર્થન્વ મદા સ્થિતૌ ॥૨૨૥

ગોટા ગ્યાનોમા ને ઠેકાણે પુનઃમાગનો પ્રવાદ છે, તે અથે
 તેમાજ પનાયજ્ય ચક્રને સ્થિતિ કન્વાગા આવે તેા કૃતાર્થ'પજ્ય' છે.
 શીમદાપ્રભુજી નિમંથમા આગા કહે છે ૨ - 'જગન્નાથજીમા, શ્રી-
 વિદ્યનાથજીમા, શાંગજીમા, ત્યંદેસ જાપ જી આદિમા ભ્યા
 પૂજનો પ્રવાદ ચાલી ગ્યો હોય, ત્યા પૂજમા તત્પર ચક્રને 'હેતુ' ૬૨

નન્વન મક્તિમાર્ગોયજ્ઞાદ્ મેદો ન વિચતે ॥

ઞ્ણસેવાત્પરન્નાત્ નર્વથા દેહયોગત ॥૨૨૬

૬૫૨ જહાવેમા માર્ગમા, ને અથે પૂજનો પ્રવાદ નથી
 ગ્યો છે, તે માર્ગમા ને કથ છે તે કથ ભક્તિમાર્ગના કથ મગ
 જુદું નથી, કારણ કે, તે ઠેકાણે કૃષ્ણસેવામા તત્પરતા તેવીજ છે,
 અને નર્વથા દેહનો યોગ કૃષ્ણસેવામા યાગ છે, તેથી ભક્તિમાર્ગના
 કથથી તે માર્ગનું કથ જુદું નથી. ૬૪.

તેા પજ્ય તે માર્ગમા ભક્તિમાર્ગના ને ધર્મો છે, તેથી જિવટા
 ધર્મો છે, કારણ કે એ ઠેકાણે (પૂજમાર્ગમા) પ્રીતિની દગા

નથી. લક્ષ્મિમાર્ગમાં અનેક અનો પ્રીતિ છે, પણ તે દુઃખની, માટે તે માર્ગમાં કેટલાક ગણતા ધર્મો પણ છે.

તયાપિ માર્ગવૈધર્મ્ય પ્રીતેરદ્વિતોઽત્ર હિ ॥

ચિરકાલં સેવિતાપિ મૂર્તિવૈવંદ્યસમ્ભવે ॥૯૬॥

તદોષદર્શનાદાગ્રુ ત્યજને તદનામહાત્ ॥

સ્થાનાન્તરગતૌ નૈવ ફલં બ્રહ્માસ્ત્રદર્શનાત્ ॥૯૭॥

પૂજામાર્ગમાં થયે કાલ મુધી જે મૂર્તિની સેવા કરેલી હોય તે મૂર્તિ, જે ચિત્તમાં થોડી પણ અચળતા, આકુલવાકુલપણું આવે અને તેને લઇને દોષ દેખાય તો તત્કાલ ત્યાગ કરે છે; કેમકે તે સ્થળે થોડો પણ આગ્રહ નથી. પૂજામાર્ગમાં ઘણાકાળ મુધી એક મૂર્તિની સેવા કરી. કાલ વખતે ચિત્ત વ્યગ્ર થઈ ગયું, અને તે ચિત્ત સ્થિર ન રહેવારૂપ દોષ દેખાવાથી એ મૂર્તિ સેવકને ત્યજ દે છે, કેમકે તેનો આગ્રહ નથી, તેમ ધર્માધી બીજા સ્થાનમાં પણ જાય તો પણ કાંઈ રૂપ પ્રાપ્ત નહિજ યાય; કામળ કે એક દેહકાળે વિશ્વાસ ન રહ્યો તો બીજે દેહકાળે ક્યાંથી રહેશે! એમાં દર્શાવેલ અભિપ્રાય છે. એ દર્શાવતું રહ્યું પહેલાં મનજન્મ્યું છે. ૯૫-૯૬.

અતો ન માર્ગેસ્યોત્કર્ષો મક્તિમાર્ગેસ્ય સમ્ભવં ॥

ન બુદ્ધિમાંન્મત્ર યતેત્ અન્યથા તુ મ દત્તમઃ ॥૯૭॥

હવે જાણાવેલા કારણથી એ પૂજામાર્ગનો ઉત્કર્ષ સિદ્ધ થયો નથી. જે લક્ષ્મિમાર્ગનો સંભવ હોય, લક્ષ્મિમાર્ગમાં રહી

નહીં હોય તો મુદ્ધિમાન પુરુષ પૂજ્યમાર્ગમાં પણ ન કરવો. જો
 કાંઈમાર્ગમાં રહી શકાય એમ ન હોય તો પૂજ્યમાર્ગજ
 ઉત્તમ છે ૮૭

ઉપર પ્રમાણે મેનામાન-અનધી આજ્ઞા કરીને હવે મંથનો
 ઉપમદાન કરના પ્રશ્ન છે કે -

एव समात्रये वर्ममया मर्ममर्षणे ॥
 सवायामपि ऋणस्य मक्षेपेण निरूपित ॥२८॥

એવી રીતે આશ્રય મિષ્ટ થયા પછીના ધર્મ પ્રહમ મધ-
 આત્મનિવેદન થયા પછીના ધર્મ અને શ્રીદૃષ્ટનેનામા જે ધર્મ છે
 તે મક્ષેપથી નિરૂપણ કર્યા છે આશ્રયવર્મ એટલે શબ્દો ગયેનાનો
 ધર્મ, મર્મ મર્ષણ કર્યા પછીનો ધર્મ અને મેનાધર્મ એ વળ
 ધર્મનું આ પ્રથમા નિરૂપણ કરનામા આજ્ઞા છે ૯૮

श्रीमदाचार्यचरणशरणंस्तु मनुक्तिभि ॥
 अनुवादकरुपाभिर्ज्ञाना सर्व विधीयताम् ॥२९॥

આ માટે કથન તે શ્રીમદાપ્રભુજીની વા ॥ નિમદા માદિ
 પ્રથોમા જે છે તેના અનુવાદ છે શ્રીમદાપ્રભુજીની વાણીજ આ
 મારી વાણીમા અમાયેલી છે તે વાણી વડે, બહુ જાણીને શ્રીમદા
 પ્રભુજીના અગ્લાગવિંદમા શબ્દો આવેના છંદો જે તે પ્રમાણે ૩૩. ૬૬

ममुद्रितनितमार्गबोधतु
 शरणगतान्विलजीवमद्भुज ॥

निरुद्धिन्मार्गसैक्यु

क्रपयन्तु मे मयि बह्वम प्रभु स ॥१००॥

ममदात्मरूपे मे अत्र मन्त्रे ते अमार्गनि, ज्ञेय, तेथी
सपुष्ट थये ॥ २०० ॥ २०० ॥ आवेना सर्व श्रवणा समुद्धरी सेपायेवा
अथ निम्बार्थं ज्ञेयी ते कर्त्तु, ते उप ते अत्र २०, तेथी
पुष्ट मेना ते श्रीमन्म भाग उर कृपा करे १००

१३. पुष्टिमार्गसैक्यु ॥

(२००॥--पसतराम उरिभृत्तु शास्त्री)

पुष्टिमार्गीय वे अवे आसरो एक उड थीवल्सभापीदाको अ
पदनी प्रतिनिधि पाठ करे छे अने 'पुष्टिमार्गना भम' अे घोषनी
पत्र पाठ रे छे, पत्रु जेना मून प्रकटकर्ता डोषु छे, ते वि
अचित्तव मादित्ती जेवाभा आसरी अेक लयनदीय तरुथी श्री
दन्त्राय प्रभुप्रणीत 'पुष्टिमार्गसैक्यु' अे अथ मथे, त्पारेव
ते अन्य प्रकटमनि अने श्रीद्वारिप्रभुतो तेनेव अनुसरीते
पद अमरानो निरूप अरो श्रीद्वारिप्रभु भाव मर्गनी मथ्या
अो तेना नागज सुगवे छे, घोषभा पत्रु पापश तेमव छे, अे
पुष्टी प अो घोष भाव गच्छनेव सनेर भागवे पदतो दतो
ने मठ अद्वैती विन भगवदीयना मुपथी अे पद ॥ १०० ॥

ભગવત્સ્વરૂપમા રહેલા અમદ અનાંદનો સેવાદર્શી અનુભવ કરવો
 તે, ત્યારે પ્રભુ દાન કરે ત્યારેજ મળે છે. અમુક કાર્ય કરવાથી
 મળતું નથી; માટે તે ક્ષત્રુ સર્વ દેવી જીવોને દાન કરવાને શ્રીમદ્વા-
 પ્રભુજીને પ્રભુજી જતલ ઉપર પ્રગટ કર્યો છે, એ હેતુથી શુદ્ધિમા-
 ગીય યજ્ઞ કૃપા કરીને આપે છે, ત્યારેજ મળે છે, એ કારણથી,
 ખીજા સાધનોમાં રહેલી ગર્વ નિષ્ઠાને, આસક્તિને ચોતરફથી કાઢી
 નાખીને, લેગ પણ તે નિષ્ઠાનો અંકુર ન રહે તેમ તેનો અર્ધાંગે
 ત્યાગ કરીને શ્રીમદ્વાચાર્ય-ચરણારવિંદની હૃદયમા ભાવના કરે.
 મહા શ્લોકમા 'સાધનનિષ્ઠા' શબ્દ છે, તેનો અર્થ એ જણાવ છે
 કે સાધનોમા નિષ્ઠા એટલે એ સાધન કરવાથી મને ઉચ્ચેગતમ
 ફલની પ્રાપ્તિ થશે અથવા મારું કરવાલુ થશે, એવી નિષ્ઠા-ભાવના
 ત્યજ દેવી, એથી કાંઈ સાધનોનો ત્યાગ કરવાનો નથી. તેજ વાતને
 પોતે અર્ધ શ્લોકથી અષ્ટ કરે છે. તે એકદમ સાધનો ઉપર
 નિષ્ઠા છોડીને માથેજ સાધનોને પણ જે તિશ્કાંજલિ આપે તે
 પાપથી મળાય; માટે પાપક્રીમા ન અપવા માટે કાંઈપણ નિષ્ઠા-
 ભાવના રાખ્યા વિના બધા સાધનો પણ કરે જ્યાં. એટ માત્ર
 શ્રીમદ્વાચાર્ય-ચરણારવિંદમાં રાખવી. ૨-૩-૪.

ગર્મ ૨- 'માનસી રીતકી મુગ્ધોજ વ્યમન.'

દ્વિતીય કૃષ્ણસંવેવ માનસી ફલરૂપિણી ॥

ચતોઽન્યનિરપેક્ષસ્ય કિ દેયં પ્રમુળાપિ હિ ॥૧॥

સર્વમાવેન સા કૃષ્ણસ્વરૂપાનન્દદાયિણી ॥

તથા નિસ્ત્રો ભવતિ હૃદયે રમરૂપતઃ ॥૬॥

બીજું નર્મ શ્રીકૃષ્ણજેવા છે તત્તુજ્ઞ અને વિરાગ સેવા પડી
 માનસી મેવા પ્રાપ્ત થાય છે. તેજ આદિ સમજવી. માનસી મેવા કૃપ
 રૂપા છે પ્રેમ, આમક્રિયા અને વ્યયન એ ત્રણ અવસ્થાઓ છે વ્યતિનક્ષત્રના
 મેધજલપ્રતિ આતકને જેવો પ્રેમ છે, તેવો પ્રેમ પ્રભુના પ્રાપ્ત થાય
 ત્યારે તત્તુજ્ઞ નવા થાય. તત્તુજ્ઞ મેવા અને પ્રેમ અવસ્થા એ જગત્સરક,
 અને એકજ અવસ્થામાં હોય છે. તેમજ ચન્દ્ર અને ચક્રોપક્ષી જેવી આમ-
 ક્રિયા પ્રભુ પ્રભો થાય ત્યારે ધનનો વિનિયોગ પોતાના પેમના ન્યાયરૂપ
 પ્રભુની મેવામાં થાય છે, અને તેનેજ તત્તુજ્ઞ મેવા પ્રભુ માની લે
 છે, ત્યારે પ્રેમ અને આમક્રિયા, તત્તુજ્ઞ અને વિરાગ મિદ્ધ થાય
 છે, ત્યારે એ ભજવવાયને કૃત્તી અપેક્ષા રહેતી નથી ન માલવૃષ્ટ ન
 જ એ અતુ ક્ષોડી પ્રમાણે તે મર્યાદી નિરપેક્ષ અને છે, ત્યારે તેને
 કમાની અપેક્ષા રહેતી નથી, ત્યારે પ્રભુએ એને ગુ' આપવું જોઈએ
 એજ પ્રકરણ માનસી મેવાજ પ્રભુએ આપવી જોઈએ તે કૃપરૂપ
 માનસી મેવા અને વ્યમનાવસ્થા ત્યારે પ્રાપ્ત થાય છે. ત્યારે પ્રભુ
 રૂપા જેવો મર્્યાતમભાવ પણ અનુભવાય છે, અને તે વડે માનસી
 મેવા કૃપતા તેજ મેવા ભગવત્કૃપરૂપના આનંદનું દાન કરે છે-પ્રભુ
 વ્યકૃપયાવસ્થનું પાન કરાવે છે; તેથીજ તેવી માનસી મેવા અર્થોક્તિ
 શૃંગારમાત્રા પ્રભુને હૃદયમાં રાક્ષી રાખે છે, અને પ્રભુ પણ તે
 માનસી મેવાને આ'પીને પનીને ભક્તન. હૃદયમાં રૂમ મકરૂપે
 વિરાગે છે. ૫-૬.

મર્મ ૩-‘લોક-વૈદિકન્યાય દારણ મોર્ષીસર્વો’

તૃતીયં લોકવેદમ્વન્યાગેન શરણાગતિ. ॥

શરણમ્થમમુદારો યત્ કૃષ્ણો મિત્રુપિત. ॥૭॥

एवं स्थिते स्वमात्रैकशरणे चिन्तया युतः ॥

कृष्णः स्वरूपमेव एवं ददात्यन्यानपेक्षणात् ॥८॥

चीजुं भमं लौकिक अने पैन्दिने ल्याग करीने प्रभुने शरणे
जुं ओज छे. सर्वधर्मान् परित्यज्य जे श्रीभुजानी आमाने अनुसरीने
लौकिकपैन्दिने तिथाजलि आपीने ओटवे तेमानी निष्ठा-भावनाने
ल्याग करीने प्रभुने शरणे ज्युं; कान्यु के प्रभु श्रीकृष्णु पोताना
शरणभा गदेनाऽऽमेना छिऽक छे, जेम श्रीगदाप्रभुज्जे शरणस्थ-
समुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहं जे श्लोकथी श्रीकृष्णायप्रथमं निरूपय
ज्युं छे, तेथी सदानंद प्रभु शरणागतपत्नय छे, ओटवे शरणे
जपेना उपेना छिऽर करे छे ज. जे प्रभाणे न्यारे ज्युं मात्र
प्रभुज्ज अथवा प्रभुना शरणभार्गुज्ज शरण प्रदण करे छे, त्यागे
प्रभुने शिंता थाय छे के आ ज्युने शुं दान करुं? शरणागत
जना ने मात्र पोतानं शरण प्रदंडा ज्यो छे, तेथी तेने पीन्य
कोष्ठ पदार्थनी छिऽय नथी जेम शरण थाय छे, तेमां पभु प्रभु
अपार करणाना समुद्र छे, तेथी तेने पोताना सदानंदमय, कोटि-
कंदर्पलावणमय, आलौकिक भाधुयैकभाजन ज्युं दान करे छे,
जेया परम ज्युं छे. ७-८.

मम-४ 'दीनता'

चतुर्थं दीनता सर्वमाधनाभावबोधतः ॥

परमार्तिप्रकाशेन कृष्णः कोमलमानसः ॥९॥

भक्तदुःखामहः शीघ्र स्वरूपं प्रापयेन् पुनः ॥

अपारकरुणासिन्धुर्दुःखिनारा ह्युपेक्षते ॥१०॥

ચતુર્થ મમ દીનતા કે. વ્યાર સર્વ સાધનોથી હુ નિતિ છું.
 એ એવા એકે સાધન ક્યાં નથી, કે જેને લક્ષ્યે પ્રભુ મને દુઃખ દાન
 કરે, એ જીવીને આગે તન્દ્રથી પોતાની નિ સાધનના ન્યુરે ત્યારે
 દીનતા આપ થાય જે નજરેનાઓએ પ્રભુના આંતર્યાન પછી પ્રભુને
 પ્રાપ્ત કરવાને અનેક પ્રયાનો કર્યા, પ્રભુલેવાનુ અનુકરણ કર્યું,
 પણ વ્યારે એકે પ્રયામ પ્રભુવચનના મંથોચ જેવો આનંદભવને
 થયો નહિ, ત્યારે નિ સાધનતાની મૂર્તિ શક અને ગદગતપ દેવ્ય
 પ્રાપ્ત થયું, ત્યારે પ્રભુ પ્રકટ થયા ત્યારે હવેને પ્રભુપ્રાપ્તિ માટે
 આત્મત આર્તિ પ્રમટ થાય જે, પ્રભુ ન મળ્યાથી વ્યારે તે આત્મત
 પીડાય છે, ત્યારે પ્રભુ પોતાના સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ કરાવે છે; કેમ
 આપનું આંત કરણ અત્યંત નેમવ નુકુમાર છે, અને તેમા પાનુ ભક્તના
 દ ખોને તો કદીમહી શકતા નથી. ભક્તોના દુ ખોને વ્યારે મદન કરવાનું
 આમર્થ્ય પ્રભુમાં નથી, કેમકે આત્મત મેમવ આ ત કરાવવામા છે, તેથી
 વ્યારે વ્યારે ભક્તને આર્તિ થાય છે, ત્યારે ખોને સ્વરૂપાન દનું દાન કરે છે.
 કેમકે ખોને અપાગ કરણના મિન્દુ-આગર છે, તો એક મિન્દુરૂપ કરણ
 ભક્ત ઉપર કરવાથી કાઈ ન્યૂન થશે નહિ, માટેજ દુ ખિત ભક્તોની
 ઉપેક્ષા-મેદકારી પ્રભુ મની ક-તાવ નથી. ૯-૧૦.

મર્મ ૦ 'નાવટ' સંધ'

પદ્મમ સુવ્વગીટાયા ભાવન છદિ સર્વયા ॥

નદ્ભાવેન પ્રભુ પ્રાપ્તો માત્રાન્મા ગદમેદત. ॥૧૧॥

* આ વિષય ઉપર વધારે જિજ્ઞાસા હાય તો સુખેના સ્વપ્ર
 રણ સુખેધિની મતાનાં દેવમેષેકેં હરિવિવલભપન્ન

न हि लीला विपारे तु स्वरूपादतिरिच्यते ॥
 स्वसर्वधर्मरूपत्वात् प्रभोर्भेदो न युन्यते ॥१२॥
 तथाप्याविष्कृते रूपे भेदबुद्धिर्निजेच्छया ॥
 लोकदृष्ट्या तथा सूर्ये किरणेषुदिते सति ॥१३॥
 धर्मधर्मिप्रतीतिर्हि प्राकट्ये रूपलीलयोः ॥
 वन्तःस्थितौ तु लीलेव स्वरूपमिति निश्चयः ॥१४॥
 गुणगानं तथाचार्यैरासक्तिवशात् हरौ ॥
 जाना तन्मयता क्रीडामयतेव निरूपिता ॥१५॥
 लीला स्वरूपतो नैव भिन्ना किरणमूर्यवत् ॥
 प्रतीतिमात्रतो भेदः स्वरूपेण न वस्तुतः ॥१६॥
 कृष्णः प्रविशति प्रीतो लीलाया हृद्यस्थितौ ॥
 तद्वान्मा मन्त्रैः स्वीयस्वरूपमिति निश्चयः ॥१७॥

पंचम मर्म आवेदनोप छे. सदानंद प्रभुनी निल नव
 लीलानी निरंतर दृश्यमां आवना करवी, जे पायभुं मर्म छे. जे
 लीलानी आवना इयांथी प्रभु आम थाय छे, अथवा प्रसन्न थाय
 छे, इमके पोतेज ते आवरण छे. त्तारे ते आव दृश्यमां आवे
 त्तारे ते आवरणप पञ्च दृश्यमां पश्यन्तः, जेमां आशय गुं
 पथा प्रभुधी प्रभुनी लीला पञ्च लुटी गयी. लीला पञ्च दृश्यमां
 छे, जेथी पञ्च जे लीलानी आवना इयांथी ते लीलात्मक अने
 लीलाआत्मक प्रभु दृश्यमां निगन्ते जे अर्थ अत्यंत सुषट छे.

ત્યારે લીલાના સ્વરૂપનો સ્થિતિ કરીએ છીએ, ત્યારે લીલા પ્રભુના
 સ્વરૂપથી જુદી પાડી શકાતી નથી પ્રભુ જુદા અને નેમની લીલા
 જુદી એવા બંધનાપને અચાન મગાવું નથી. જે પ્રભુમા બેદ દાય
 નો તેમની લીલામા પાવુ બેદ દાય. તેમ તો જાની એવું નહિ કે
 પ્રભુ પણ જુદા જુદા હોય, પ્રભુ તે એવું છે. પણ તેમના ધર્મો
 જાન છે. તે ધર્મો પણ ભગવાત્સ્વરૂપથી જુદા નથી, પણ પ્રભુસ્વરૂપ
 છે પોતાના સર્વધર્મરૂપ પણ પ્રભુજ હોવાથી જુદા જુદા ધર્મોને
 લઈને પ્રભુસ્વરૂપમાં બેદની કૃપના કરવી શક્ય નથી. સ્વમર્વધર્મ-
 રૂપ પ્રભુજ જ હોવાથી તેમા બેદ શક્યો એ કીક નથી, પરંતુ
 પ્રભુ પોતાનાજ સ્વરૂપો પ્રકટ કર છે, તેમા જે વૈશ્વવૃદ્ધિ જાણાય
 છે, જેમકે આ સ્વરૂપ જુદું, તે બેદ, પ્રભુની દેહધીજ જાણાય
 છે તેમા દષ્ટાત-એમ સૂચ્ય હૈન્ય પામે તે વખતે તેના કિંગ્લોગ.
 અને સૂચ્યમા બેદવૃદ્ધિ થોની દૃષ્ટિમા થાય છે; સૂચ્ય જામે
 છે ત્યારે તે જુદો અને તેના કિરોનો જુદા એમ બેકની દૃષ્ટિમા
 દેખાય છે, એવી મીને જ્યાં પ્રભુ પોતાનુ સ્વરૂપ અને તે સ્વરૂપથી
 કરવાની લીલા પ્રકટ કરે છે, ત્યારે પ્રભુના ને લીલાત્ત
 ધર્મો અને તે લીલાયુક્ત ધર્મસ્વરૂપ એમ બેદવૃદ્ધિ થાય છે; જેમ
 શ્રીનવલીતપ્રિયલના પ્રકટ સ્વરૂપમા જાણવીલાની ગુર્તિ મુખ્યત
 થાય છે અને ત્રીગોરુવેન્દુના સ્વરૂપમા મુખ્યતો ગમ્યનીનાની ગુર્તિ
 થાય છે, અને નેથી જાને સ્વરૂપમા બેદભાવ થાય છે. આ સૂચ્ય
 જ્યારે ને ને સ્વરૂપથી તેવી તેવી જિન્ન બિન લીલાઓ પ્રકટ
 કરેલી હોય, ત્યારેજ તેવી લીલાઓના આધારે ને ને સ્વરૂપમા બેદ-
 ભાવ થાય છે. જીજાબેદે સ્વભાવેદ એ સિદ્ધાત એવજ્જુદક
 પાને છે. આ બેદભાવ જ્યારે તે સ્વરૂપ અને તેની લીલા પ્રકટ
 થાય છે ત્યારેજ જાણાય છે. જેમ સૂચ્ય હૈન્ય પામે છે ત્યારેજ તેમા

અને તેના કિન્નેશા દુદાપણું બારે, એ, ઉદ્દે પામેના નથી દત્તે
 ત્યારે તો કિન્નેશા અને સુર્પ જુદા છે એવું જ્ઞાન ચતુર્થ નથી,
 તેથીજ સીતે વ્યારે સદાનંદ પ્રભુ-પોતાની મદાનદમય લીલા અને
 પોતે—પ્રકટ થાય છે ત્યારે તે લીલા અને તે સ્વરૂપમા બેદ-
 વ્યાર બામે છે વ્યારે પોતે અંતરૂમણુ કરે છે, ત્યારે તો લીલા
 સ્વરૂપાત્મકજ ગણાય જે એવો નિશ્ચય છે વ્યારે લીલા સ્વરૂપની
 બીજી સ્હે જે, ત્યાર તો ત્રીજી સ્વરૂપથી અલગ બામતી નથી. તે
 વખતે લીલાજ સ્વરૂપ છે એમ નિશ્ચય મિદાત થાય છે. શ્રીવેદ-
 ગીતની અમાસિમા શુકદેવજ કહે છે કે 'શ્રીવેદ-દાવનવિદાર્ગી પ્રભુની
 એવા પ્રકારની લીલાઓનું પરંપર વર્ણન કરનારા પ્રજ્ઞાકનો
 તન્મયતાને પ્રાપ્ત થયા' શ્રીમદાચાર્યવર આ પ્રયોક્તા શ્રીમુનેશિની
 જગા તન્મયતા સ્વરૂપો એવો અર્થ પ્રકટ કરે છે, તન્મયતાને
 પ્રાપ્ત થયા એટલે 'શ્રીવેદ-પ-લીલાસૂત્ર' યજ્ઞ ગયા.' તન્મયતા-થા કે
 -ક્રમાં-ન્યામાં પ્રભુનીવાનુંજ દર્શન કરતા કરતા, કીરો જેમ જમર-
 રૂપ થઈ જાય છે, તેમ પ્રભુનીવાસૂત્ર થઈ ગયા. એથીજ પ્રભુની
 લીલા પ્રભુના સ્વરૂપથી સંડી પણ જિન્ના નથી જ. જેમ સુર્પના
 કિન્નેશા સુર્પથી જુદા નયા, તેમ માત તે લીલા વ્યારે બદાત પ્રકટ
 દર્શિએ સરૂ થાય છે, ત્યારેજ તેમા બેદ જણાય છે, વગુત-સ્વરૂપથી
 તે જિન્ના નથીજ. દર્શન કરતી વેળાએ બામતાનનું સૂત્ર અને
 તેથી પ્રકટ થતી આનન લીલાઓમા તારતમ્ય જણાય જે, પરંતુ
 વગુત બામતાનું સૂત્ર તેજ લીલા અને લીલા તેજ પ્રભુનું
 સ્વરૂપ એવો નિશ્ચય છે એ જેવુંથોજ જે પ્રભુની લીલા દ્વલ્યમા

૧. સ્વેચ્છા મન્દરા ચા દુસાવનચરિત્ત । સર્વવ્યાપી સિદ્ધો નેપ્ય
 દોસાવનચરિત્તં ત્યુ ॥ સંદુર્ગના । = શ્રીકૃષ્ણાય નમઃ ॥

तत्प्रविष्टतया नैव स्वरूप भिद्यते तत ॥

अतोऽन्त स्थितकृष्णान्ता सतत हृदि भावयेत् ॥२०॥

छट्टुं भर्भं द्रवसु रीनो भाव छे ते पणु पिग्दी प्रणु
दरीनो नो भाव तेनु रमण्य कसु अे छट्टुं भर्भं छे हा नाथ
रमण प्रष्ट क्वाति ववासिमहाभुज अेम सत्त छि-या-ए करेता मणरत्नाओना
निभूलावतु रग म क ता प्रता भावनी प्राप्ति थगे. हृदयभा
प्रभक्षीनानी नि ता र भावना पणु रण मनाओना भावतु म्भन्
कथापीण यशे अथीण प्रभुनी पणु म्भप्राप्ति-सम्भ्य प्रकारे प्राप्ति
थशे, रिप्रयोगथी मयाग थशे आ कून प्राप्ति करथा मटे नजण
अथी पी विद्धान्थानु यिन्तन थशे, विद्धान्थयाभा प्राप्ति थता
प्रेशलातु विज्ञेय म्भन् करे प्रभुनी क्षीनाथी प्रभुनु स्वरूप
णुदु नथी, जेथी त्या मनने प्रवेश थशे नथी. न्यारे मणसुद-
रीना भावभा प्रभुनलाभा मनने प्रवेश थाम छे, त्पारे तेथी
स्वरूपने जेद थतो नथी, नजणओना हृदयभा प्रभुनीना निग
छि-वारे छ क्षीनाथी स्वरूप किल नथी, माटेन स्वउपभा मन
प्रवेश करतु नथी, पणु नीनाभा प्रवेश करे छे, अने क्षीलाभा मन
परिष्ट थपानी स्वरूपने जेद करेता नथी अेतथा माटे जेभनभा
नानन विगारे छे, जेवा नजणओनी नि-त भावना करपी

छि- ॥ श्लोक छि- मनन म्भन् आ अाराय प्रगट थाम
॥ श्रीनिगयअरण पदेवा लगरपीक्षानी भावना करवानी आरा
करे छे पत्री अेम आरा करे छे छे - नजणओना भावतु म्भ-
न् कसु, तेथ र क्षीनाथी भाव ॥ अथवा तो सर्वोभभाव छि
थशे नीया अने म्भन् करे छे, जेथी मन म्भन्भा प्रवेश न

પ્રભુના સ્મરણથી જે આર્તિ થાય છે, તેને ગુણોજ બાબે ઉદ્ધર કહે છે; અથવા તો ગુણો પ્રભુનું સ્મરણ કરાવતીને વિગ્લાવસ્થામાંથી અમલ પીડાને શાંત કરે છે. ભગવાન પોતે આનન્દમય છે. એમની લીલા આનન્દમય છે, અને ગુણો, ધર્મો પણ આનન્દમયજ છે તો તે ગુણોનું ગાન કરવાથી, તે ગુણોનું સ્વરૂપ જાણવાથી આનન્દ પ્રાપ્ત થાય, એમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી. ૨૧-૨૨-૨૩.

મર્મ ૮ 'હાળનામ સ્ફુરે'

અદ્દમં નામગાહોત્તમ્યમ્પૂર્તિ સર્વાશિતો હ્રે ॥

તદન્યમાધનેષ્વલ્પબુદ્ધિ સ્ફુરતિ ચેત્તદા ॥૨૪॥

આમું મર્મ શીઠરિના નામોના માહાત્મ્યની સ્ફુર્તિ થવી એ છે. અભિમાદિ મહાકુશોનો ઘોર પાતકપંકમાંથી ઉદ્ધાર કરનાર ભગવન્તામજ છે. એવી નામની મહત્તા સર્વાંશે સ્ફુરે. નામ સિવાયના ખીજાં માધનોમાં અલ્પ બુદ્ધિ થાય. નામ જેવા ચિંતામણિ પામે ખીજાં માધનો તુચ્છ બામે. નામ પણ ભગવદ્પૂજ છે. પ્રભુ નામ અને ૩૫, એ બન્ને સ્વરૂપે પ્રકટે છે. નામ પણ સ્વરૂપાત્મક હોવાથી તેની મહત્તા પ્રભુસ્વરૂપથી ન્દન હોય નહિ. ૨૪.

મર્મ ૯ 'વલ ન આજા રે'

નવમ વાક્યમાત્રૈકનિષ્ઠતા ત્વચિચારણાન્ ॥

યતો વાસ્યપ્રવૃત્તન્તુ માધને વાપ્યમાધયન્ ॥૨૫॥

વિષરીત ચ વિટધમ્નૃણી નિષ્ઠંશ્ચ સર્વદા ॥

સ્વનો ભગવતા નુન કૃનાર્થોત્તિયતં જન ॥૨૬॥

'વચન' મારા ભગવદ્વાક્યમાત્રમા નિષ્ઠા એ છે. કોઈ પણ પ્રકાર
 ગો વિચાર કયાં વિના પ્રભુની જે કાંઈ આજ્ઞા થાય તેમા તત્પર
 થવું; ગમે તેવી વિપરીતતા જણાતી હોય તો પણ 'પ્રભુ જે કહે
 છે તે માત્ર સારા માટેજ કહે છે,' એવા દૃઢ વિશ્વાસથી તેમની
 આજ્ઞાને આધીન બની જવું. એમ ધવાથી, પ્રભુના વાક્યને અનુ-
 સરવા માત્રથી સાધનો ન બની શકે, અથવા કોઈ વિપરીત બની
 જાય, નહિ તે કામ કરી શકાયજ નહિ, અને માત્ર મદા સ્ત્રીન
 વિચારિજ શાય તોપણ ભગવાન પોતે તે જનને કૃતાર્થ કરે જે.
 આમીની આજ્ઞાનું અર્થમે અવજાન કરવું એ મેવકનો મુખ્ય
 ધર્મ છે. એ મુખ્ય ધર્મને પશ્ચી ગણતા કદાચિત ખીન સીન
 દેહધર્મોને તિવાજ્ઞિ આપવી પડે તો તેથી કાઈ ફલલાભિ થવની
 નથી સાધનો ન જને, વિપરીત કિ.લટુંજ કાર્ય થા જાય, અથવા
 તો માત્ર નરણું કાઈ પણ ન કરી ગણાય તો પણ ભગવાન તો
 નિઃશય કૃતાર્થ કરવાનાજ, એમા કાઈ પણ મંદાય નથી. દશાન
 તરીકે ૮૪ વૈષ્ણવની વાર્તામાં વાગ્યે શીકૃષ્ણદામ એવનની વાર્તા.
 માત્ર શીવજ્ઞાધીશ્વરની આજ્ઞા માત્રને આધીન થઈને ૩ દિવસ સુધી
 એકજ ટેકાણે એમને એમ લીલા ગ્યા દના ૧ ૨૫

સર્ગ ૧૦ 'વૃત્તિ-જીવન-વિધાન ક્ષય વિષય ધાર્મ'

ભગવદીય જ્ઞાન તત્ત્વગર્ભે અનુભવે,
 ના ગમે હં વ જટ સ્વયે ગાથે,

દુષ્ટિવશસર્મે દસા ધમ વટ વિષ વટે
 મદા વિભર્મે ધીંદાવિંચા રમે ॥

दशम मर्म विधाता भगवत्यसिला ननि ॥
 तन्मन्वन्धिरपि पुन कृते रूपे तथाविधे ॥२७॥
 यादृशो यत्र हि प्रोक्त कृष्णमन्त्र हि तादृश ॥
 तदीयास्तत्तममा ज्ञेया प्रतीता अपि चान्यथा ॥२८॥
 यत्करोति हरि कृष्ण स्वकीयेषु कृपापर ॥
 तथा तदीया स्वीयेषु यत्र कुर्वति कृपात्र ॥२९॥
 तत्माध्विति च मन्त्रय यथा पितो कृतौ सुत ॥
 एतानि दश ममाणि वेत्ति य सर्वथा जन ॥३०॥
 श्रोमन्नाचार्यकृपया भक्तिमार्गे महामति ॥
 तस्य मार्गेश्वर कृष्णो वशो भवति नक्षणात् ॥३१॥

दशम मर्म विधाता भगवत्यसिला ननि ॥
 तन्मन्वन्धिरपि पुन कृते रूपे तथाविधे ॥२७॥
 यादृशो यत्र हि प्रोक्त कृष्णमन्त्र हि तादृश ॥
 तदीयास्तत्तममा ज्ञेया प्रतीता अपि चान्यथा ॥२८॥
 यत्करोति हरि कृष्ण स्वकीयेषु कृपापर ॥
 तथा तदीया स्वीयेषु यत्र कुर्वति कृपात्र ॥२९॥
 तत्माध्विति च मन्त्रय यथा पितो कृतौ सुत ॥
 एतानि दश ममाणि वेत्ति य सर्वथा जन ॥३०॥
 श्रोमन्नाचार्यकृपया भक्तिमार्गे महामति ॥
 तस्य मार्गेश्वर कृष्णो वशो भवति नक्षणात् ॥३१॥

લક્ષણો હોવા વ્રેહએ તે આપણાથી વ્નેહ ન શકાય અને ખીજા
 કેટલાક વિપરીત વક્ષણો જોવામાં આવે તો પણ તેમને વ્વામીનો
 મબધે યથેસો હોવાથી અગ્રપાત્મકજ્ઞ મમજવા કૃપાપરાયણ સદાનંદ
 નંદનંદન પોતાના વિજ્ઞ જનો માટે જે કામ કરે છે તે સાક્ષર
 કરે છે એમ માનવું. જેમ મામાપનાં દરેક કાર્ય પુત્રતા કિતને
 મારેજ દોષ છે અને મામાપના દરેક કાર્યો પોતાનાજ કિતને
 અર્થો છે એમ માનવાની પુત્રની પણ શક્ય છે, તેમ છત્રોએ પણ
 એમજ માનવું કે પ્રભુનો સંમધે ધગવતાગ મહાનબાવી ભગવદીયા
 જે કામ કરે છે તે માર્જ કરે છે, મારે મર્વથી પદેલા ભયવની
 યોમા વિશ્વામ રાખવો; તેમતા દોષ ન જોવા. એમના દરેક કાર્યોમા
 ઉત્તમતા જોવી. એમ કર્પાથીજ નયમ, અષ્ટમ વનેરે મર્મે મિદ્ધ થશે.

આ અધ્યે એટલું મદન્ય નમજવાનું કે મર્મની ગણનાનો જે
 કમ શીદરિગાયણએ બનાવ્યો છે, તે મળો ઉતરનો છે. અર્થાત્
 પહેલું મર્મ સર્વથી શ્રેષ્ઠ અને ક્વાત્મક છે અને જ્યારે ખીજું મર્મ
 મિદ્ધ થાય ત્યારજ તે પણ મિદ્ધ થાય. ખીજું મર્મ ત્રીણું મિદ્ધ
 થયા પછી, ત્રીણું મોથા પછી, એમ ઉતરોત્તર કાર્ય-કારણભાવ
 છે. એ ઉપરથી પહેલું મર્મ પદેવા મિદ્ધ થાય અને ખીજું તે
 પછી અને ત્રીણું તેથી અનંતર. એમ કમ ન લેતા, પ્રથમ દરજતું
 મર્મ-વિશ્વાસ-અને ભગવદીયોમા ભગવદ્દુષ્ટિ અને પછી અનુક્રમે
 નવમું, આઠમું, સાતમું વનેરે મિદ્ધ થાય એમ અવધાનવું, ૨૭-૩૧.

શીદરિગાયણ અન્યનો ઉપસંદાગ કનનાં કૃષ્ણતિ વધુવે છે
 વિજ્ઞાયેનામિ મર્માણિ શ્રીમદાચાર્યસેવકૈઃ ॥
 મક્તિમાર્ગે સ્થિતિ કાર્યા મર્વેતાતિવિચક્ષણે ॥૩૦॥

આ દસ મર્મને જે જે જન સર્વાંશ્ચે સમજે છે, તે શ્રીમદ્દા પ્રભુજીની કૃપાથી ભક્તિમાર્ગમાં મદ્દાપ્રુદ્ધિમાન થાય છે, ભક્તિમાર્ગમાં તેની પ્રુદ્ધિ સારી પેડે પ્રવર્તે છે અને તેને માર્ગના ઈશ્વર-માણીક શ્રીકૃષ્ણ તત્કાલ વશ થાય છે. શ્રીમદ્દા પ્રભુજીના કૃપાપાત્ર સેવકો અત્યંત અવિચક્ષણ હોય છે, તેઓએ આ દશ મર્મો સમજીને, અનુભવીને ભક્તિમાર્ગમાં ઝિચિત કરવી. ૩૨.

૧૪. શ્રીપુષ્ટિમાર્ગલક્ષણાનિ (સટીકાનિ) ॥

દીક્રાકાર-ગો. શ્રી ૬ અનિરૂદ્ધાચાર્યાં મહારાજ.

મંગલાચરણ

શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રપાદાબ્જે લખ્યે પ્રીત્યા ત્વનન્યયા ॥

પ્રણમમિ કૃપાપૂર્ણે મનોમિલિંદમોદ્દે ॥૧॥

અનેકૈમિંત્રૈયો હૃદયનહલધ્વાન્તનિકરો

ન નપ્તો જીવાનાં વહુજનનકારી દ્વદતરઃ ॥

मुदा तूर्णं चूर्णं तमपि विदुर्बुधैश्च
 नुमन्नानाचार्यान् विबुधदस्वन्धान् प्रणयत ॥२॥

ध्रीः ष्णपादपायोजे सतत लम्बमानमम् ।
 निजभक्तकृपापूर्णं हरिरायं नमामि तन् ॥३॥
 तुलसीकाष्ठमालाभिः सर्वदा भूपितान् नरान् ।
 हरिनामाक्षरमुखात् नमामि भगवत्पगान् ॥४॥

मूत्रम्—सर्वमाधनराहित्यं फलाहो यत्र सावनम् ॥

फलं वा साधनं यत्र पुष्टिमार्गं स वश्यते ॥१॥

भूख—ये मार्गाः लौकिके तथा अदीकिके अने अहाग अथन
 निष्ठाग सर्वे साधनोते। आभावक पूर्य—आनन्द-अवउप श्रीकृष्ण
 अन्दी प्राप्तिमा साधनउप छे, अर्थात् अस्तु प्राप्तिमा दैन्यक साधन
 छ, तेन शुद्ध पुष्टिमार्गं छे।

दिव्येयन—शंका—दीकिक तथा वैदिक साधन उदात्त न छे,
 तथापि दैन्यं पशुं सादनं छे, तेथी अस्तु नि साधनसाधी भवे नः
 अर्थात् नि साधनदानं इयं अस्तु न छे अथे नहि उदात्त गच्छे।

उत्तर—ये इत्यर्थे अज्ञानं तेन इत्यभिमा साधनउप छे
 अर्थात् साध्यं अज्ञानउपनां वात्त पक्षेना अज्ञानक साधन छे।
 पशुं अज्ञान—व्यतिक्रम अर्थे अज्ञान पक्षार्थेना साधनसाधी
 अहाग अज्ञाना आभावत् नथी तेथी ते शंका अदी नदि।

શંકા—પુષ્ ધાતુનો અર્થ જાડા થવું તેવો છે ને તેને
 તિ પ્રત્યય લાવવા થાય છે, તો પુષ્ટિ શબ્દનો અર્થ પુષ્ટ થવું થશે.
 ત્યારે પુષ્ટિભાગનો અર્થ જાડા થવાનો માર્ગ થશે પણ પુષ્ટિ
 શબ્દથી ભગવદનુગ્રહન્ય ભક્તિ કેમ કહેા છે ?

ઉત્તર—શ્રીમદ્ ભાગવતમા ભગવદ્દાનાવતાર શ્રીમદ્વ્યાસચરણે
 ન્યુક પ્રત્યયાન્ત પુષ્ ધાતુનો અર્થ ભગવદનુગ્રહ કહેા છે.

“ ષોષણ તદનુગ્રહ ” શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામા પણ શ્રીકૃષ્ણગુપ્ત
 શ્રી મુખ્યીજ આરા કરે છે કે “ તેષામેવાનુકર્ષાય ” તેમા જે અનુ-
 કંપા કહા છે તેજ પુષ્ટિ અને ઉત્તર મીમાસાના ત્રીજા અધ્યાયમા
 પણ કહ્યું છે. “વિશેષાનુગ્રહથ” એ સૂત્રમા સ્પષ્ટ રીતે ભગવદનુગ્રહનું જ
 અને ભગવત કૃપાનું જ પ્રતિપાદન કરેલું છે અને તેજ સૂત્રના
 ભાષ્યના પ્રકાશમા પણ શ્રીપુષ્પોગતજીએ આરા કરી છે કે આ
 અનુગ્રહજ પુષ્ટિશબ્દ વડે કહેવાય છે. અર્થાત્ ભગવદનુગ્રહ તેજ
 પુષ્ટિ. અને શ્રુતિ પણ કહે છે, “નાયમાત્માપ્રવચનેન” આ શ્રુતિથી
 જે જીવના ઉપર ભગવત કૃપા થાય, ભગવદનુગ્રહ થાય, આ મારો
 દાસ છે એમ જીવનો ભગવાત્ અંગીકાર કરે, તેજ ભગવતપ્રાપ્તિ
 કરી શકે છે આ પ્રમાણે શ્રુતિ-ગીતા-સૂત્ર-શ્રીમદ્ભાગવતાદિના
 વાક્યોથી નિશ્ચય થાય છે કે પુષ્ટિનો અર્થ આવું પીવું ને પુષ્ટ
 થવું તેવો નથી, પણ ભગવદનુગ્રહ, ભગવત્કૃપાજ છે. તે કૃપાયુક્ત
 જે ભક્તિમાર્ગ તે પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય છે માટેજ શ્રીમદ્વૈશ્વા-
 નગચાર્યજીએ પણ ભાષ્યમા આરા કરી છે કે “ કૃતિસાધ્ય સાધનં
 જ્ઞાનમક્તિરુપ ણાલ્લેણ ચોચતે તામ્યાંવિહિતામ્યાં મુક્તિર્મયાંદા; તદ્દહિતાનામપિ
 સ્વસ્વરુપરૂલેન સ્વપ્રાપ્ણ પુષ્ટિરુચ્યતે ” જીવને માટે જ્ઞાને જ્ઞાન અને

કરે છે કે “ અનન્યાચિત્યન્તો મા યે જના પર્યુયાસતે । તેવા નિત્યા
 મિયુજના યોગક્ષેમં વહમ્યહમ્ ” કેવલ માકંજ (મહ્યતિગિમ્ત દેવની
 ભાનના છેડી) અગ્નિ કરનાર માગ અનુકરથી જેણે ભક્તિ મેગ-
 વેલી છે એવા ભક્તો જે મારીજ સેવા કરે છે. તેવા ભક્તોનું
 યોગ (આ લોકમા સેવા માટે ધનધાન્ય વસ્ત્ર ઇત્યાદિ) તથા ક્ષેમ
 (અત્યન્ત શ્રેયોરૂપ મોક્ષ) હું નાથી આપું છું. એ પ્રમાણે
 ગીતા-વાક્યથી માગ સિવાય ખીલું કોઇ પણ સાધન ભક્તના
 ઇચ્છનાથને મિદ્ધ કરી શકનાર નથી તેમજ શ્રીમદ્વિદ્યાચાર્યશ્રી
 ભાષ્યમા કહ્યું છે કે ભગવાન જીવનો અગીકાર મયાદ અને પુષ્ટિ
 એમ બે બેદ વડે કરે છે. જે માર્ગમા વચ-આદિ સાધનોનો ઉપ-
 દેશ કરવામા આવે છે તે મયાદ માર્ગ કહેવાય છે પુષ્ટિમાર્ગમા તો
 પ્રભુઅનિરિક્ત કોઇ પણ પદાર્થની અપેક્ષાજ નથી ખીલું દેશ,
 કાળ, રમ્ય, કર્તા, કર્મ, મત એ જ પદાર્થ શુદ્ધ હોય ત્યાજેજ
 વચની સિદ્ધિ થાય છે. તે કર્મના ઉપભોગ માટે પુનર્જન્મ પ્રાપ્ત
 થાય છે, પણ અર્થ મુખસાધ્ય કરિતા ભજન કરનારને નિર્વિધે
 પ્રભુપ્રાપ્તિ થાય છે. માટે કહ્યું છે કે મહાનંદ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ
 શ્રીકૃષ્ણને એક પણ નમસ્કાર કર્યો હોય તો તે નમસ્કાર નિર્વિધે
 પૂર્ણ થયેલા દશ અશ્વમેધની સમાન છે. દશ અશ્વમેધ કરનારને
 પુનર્જન્મ પ્રાપ્ત થાય છે. પણ કૃષ્ણ-પ્રણામીને પુનર્જન્મ પ્રાપ્ત
 થતોજ નથી. માટેજ શ્રીમદ્વિદ્યાચાર્યશ્રી નિગમમા આરા કર
 છે કે એવુ બોલું પણ નથી તથા એવું સાબળુ પણ નથી -
 કૃષ્ણમતને પુન મંસા પ્રાપ્ત થયો હોય. માટે અનન્યાચરથી
 ભક્તોના વિદા શ્રીકૃષ્ણ દૂર કરે છે માટે પ્રભુભજન-વ્યતિગિન
 નાધન નહિ કરનારને વિનનો અભાવ જે માર્ગમા છે તેજ પુષ્ટિ-
 વામિતમાર્ગ કહેવાય છે ૨.

મૂલમ્—યત્રાગીકરણેનૈવ યોન્યતાદિવિચારણમ્ ॥

અવિલમ્બ પ્રમુકુત પુષ્ટિમાર્ગં સ વ્યવર્તે ॥૩૧॥

જો માર્ગમા પ્રભુ ત્યાગે ભક્તનુ પરણુ (અગીકાર) કરે છે ત્યારે જ તોતે વિં યોગ્યતા છે કે નહીં તે વિરે વિચાર કરતા નથી. અને વજુ કરવામા વિષય કરતા નથી, તેજ શુદ્ધ પુષ્ટિવાસ્તિમાર્ગ છે :

મૂલમ્—સ્વરૂપમાવપરતા તાત્પર્યજ્ઞાનૂર્વેકમ્ ॥

ધર્મનિષ્ઠા યત્ર નૈવ પુષ્ટિમાર્ગં સ વ્યવર્તે ॥૩૨॥

જો માર્ગમા શુદ્ધિ સ્મૃતિ પુરાણ ધર્મિહાનમા પ્રતિપાદન કરેલા ધર્મોનુ તાત્પર્ય ભગવાનમા વાળીને ભગવત્સાક્ષારકાન્મા અતગમ્યત ધર્મોનો ત્યાગ કરી મેન પ્રભુરૂપને વિરેજ પ્રે તાવ ચિત્તથી રહેણુ, તે શુદ્ધપુષ્ટિમાર્ગ કહેવાય છે.

શ કા—શાસ્ત્રો ધર્મનિષ્ઠાનો ઉદ્દેશ કરે છે પણ ધર્મનિષ્ઠાનો ત્યાગ કરવો તેમ ઉપદેશ કરતા નથી. મનુષ્યમૃતિમા કશુ છે કે નો આપણે ધર્મનુ નક્ષણ કરીએ તો ગ્યાલ કરાયેમો ધર્મ આપણ ગણણુ કરે છે, અને નો આપણે ધર્મને દબાવે તો તે દબાયેનો ધર્મ આપણને દણે છે તેથી એમ મિદ્ધ થાય છે કે ધર્મનિ ઠામાજ એવ સમાયેણુ છે ત્યારે ધર્મનિષ્ઠા જો માર્ગમા નથી તે પુષ્ટિમાર્ગ કહેવાનો રીપ તો તે માર્ગ મશાસ્ત્ર એમ કહેવાય ?

ઉદાહરણ—ધર્મયગ વિરોધ ભાગ મુકવામા આવે કે પરનુ પુષ્ટિપથમા તો તત્તમ ધર્મોનુ તાત્પર્ય પ્રમુખાજ ભગી મન, જાણી

અને દેહ વડે શ્રીકૃષ્ણ-ચરણ સેવના શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ગીતામાં આગા કરે છે કે, "સર્વધર્માપરિત્યજ્ય મામેક શરણ વ્રજ । સન ધમના ત્યાગ કરીને (શરણુમાર્ગમાં વિરાધી ધર્મનો ત્યાગ કરી) મારજ શરણે આવ" એ સ્થલે ભક્તોનું ભગવાનને અધીનપણ સૂચવ્યું છે, પણ ધર્માધીનપણ કલ્પુ નથી વળી શ્રીભાગવતમાં પ્રભુ પોતેજ આગા કરે છે કે તે ભગ્ના ભાગ સિવાય કાંઈ પણ જાણતા નથી, અને હુ પણ તે ભક્તો સિવાય કાંઈ પણ જાણતો નથી

વળી શુભાતીત માર્ગમાં વિચરનારા ભક્તોનું કાનકર્મ-વશા વાધીનપણ નથી એ વિષે શ્રીવલ્લભપ્રભુ નિબંધમાં આગા કરે છે કે કૃષ્ણના અનુબ્રહ્મ પુષ્ટિ કાન કર્મ-વશાવતો પણ બાધ કરે છે એટલે જે માર્ગમાં કાન કર્મ-વશાવતો પણ બાધ કરે તે ભગવદનુબ્રહ્મ છે, ભગવતકૃપા ઈ તેજ શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય છે તેથી નિર્ગુણ્ય માર્ગમાં વિચરનાર ભક્તોની નિષ્ણદગિ સિવાય બીજા કાંઈ પણ પદાર્થમાં હોતી નથી તેથી, ધર્મનિષ્ણ કયાથી હોઈ ૦૩ ૧ ૪

મૂત્તમ્—યન પ્રમુકૃતૌ નૈવ ગુણદોષવિચારણમ્ ॥

તત્કૃનાવુત્તમવજ્ઞા પુષ્ટિમાર્ગં સ કચ્યતે ॥૧॥

જે માર્ગમાં પૂર્ણ પુરતોત્તમની આનુ, રહન કરવું, ભોજન કરવું તથા પાનાદિ ક્રિયા લૌકિકના વૃત્ય દેખાવથી તે સીનામાં હીનપુષ્ટિ નથી, અને કાલીય-દમનાદિ તથા ગિરિરાજ-ધા-શ્યાદિ સીનામાં અન્ય ખીલાગી ઉત્તમ પુષ્ટિ નથી પરંતુ પ્રમુકૃત સર્વ

ગીતાન કિતમ જાણના આં છે, તેજ શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ
કહેવાય છે. ૫

મૂલમ્—ત લોકવેદસાપેક્ષ્ય મર્વથા યત્ર વર્તેતે ॥

સાપેક્ષતા મ્વામિસુલ્લે પુષ્ટિમાર્ગ સ કચ્યતે ॥૬॥

જે માર્ગમા સ્વામિસુખને ઇચ્છનાર બંધોને સ્મૃતિ કે વેદ
(કર્મકાંડ)ની અપેક્ષા નથી, ત્યારે ભગવાન જે ભક્ત પર અનુકમ
કરે છે, તે ભક્તોની લોકમા અને વેદમા નિષ્ઠા નેતી નથી, પણ
કેવન પ્રભુના સુખનીજ અપેક્ષા છે, તે શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ છે. ૬.

મૂલમ્—વરણ દશ્યતે યત્ર હેતુર્નાણુરપિ સ્વત ॥

વરણ ચ નિજેચ્છાત પુષ્ટિમાર્ગ મ કચ્યતે ॥૭॥

જે માર્ગમા પ્રભુ જે ઇચ્છે અગીકાર કરે છે, તે વખમા
તે ઇચ્છના માધનનું જગ પણ કાગ્ય નથી, પણ પ્રભુ જેવાની
મુશ્કાલીજ હોવાનો પોતાના દામપણથી અંગીકાર કરે છે, તે
ખાખત 'જાયમાત્મા પ્રવચને' આ સુનિધી -૫૫૮ થય છે, તેજ
શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય છે. ૭

મૂલમ્—યત્ર સ્વતન્ત્રતા મત્તેરાવિર્ભાવાનપેશણાન્ ॥

પૂર્વાંતુમ્બવરૂપત્વં પુષ્ટિમાર્ગ સ કચ્યતે ॥૮॥

જે માર્ગમા વિપ્રયોગારથમા પ્રભુગ્રાહ્યની અપેક્ષા મિત્રમ
સ્વરૂપાનન્દ ક્ષમ આપવામા ભગવદ્ગુણગાનાદિ ભક્તિનીજ સ્વતન્ત્રતા
છે, સ્વરૂપાવિર્ભાવ સખથી નસની મિત્રકુલ અપેક્ષાજ નથી પ્રેમથી

કરાતા અવશ્ય-કીર્તનાદિનેજ સર્વ લીલાના મુખનો અનુભવ કરા-
વનાવણુ છે, મયાદા તૃણાધીન છે, ને પુષ્ટિ ભક્તિ સ્વતંત્ર છે; પુષ્ટિ
શબ્દથી મેઠ મ્યથે ભગવદ્-અનુગ્રહ કહેવાય છે ને કોઈ મ્યથે પુષ્ટિ
શબ્દથી અનુગ્રહનિત ભક્તિ કહેવાય છે તે શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિ-
માર્ગ છે ૮

મૂલમ્—લોકવંડમયાભાવો યત્ર ભાવાતિરેકત ॥

સર્વભાષકતાસ્ફૂર્તિ પુષ્ટિમાર્ગ મ કચ્યતે ॥૨॥

જે માર્ગમા પ્રભુને વિષે પ્રેમાધિકમ થયાથી બી પુત ઇત્યાદિ
લોકિકથી અને “વાગ્જીવમગ્નિહોત્ર જુહુવાત્” અવિત પદ-ત આમિ-
તોપ હોમયુ, “બહરઠ સપ્યામપાસીત” પ્રતિદિન સમ્પા કરવી.
ઇત્યાદિ વૈદિકે કર્મથી પણ પિલકુલ ભય રહેતું નથી, આરે
ભગવદ્ભાવ પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યાર કાગ કર્મ સ્વભાવ આદિનુ બધ
તેની આગમ ચાતુરજ નથી, તેજ શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય
છે શ્રીમદ્ભાગવતમા પણ કહ્યું છે કે, નારાયણુ-પરાયણુ ભગવદ્-
બંડને કાઈનાથી કરતા નથી તથા સ્વર્ગ, મોક્ષ અને નરકમા પણ
તુલ્ય દષ્ટિરાળા હોય છે ૯

મૂલમ્—સમ્બન્ધ સાધન યત્ર ફલ સમ્બન્ધ જ્ઞ હિ ॥

સોઽપિ કૃષ્ણેચ્છયા જાતઃ પુષ્ટિમાર્ગઃ સકચ્યતે ॥૨૦॥

જે માર્ગમા ભગવાનની સાથે દેહથી ઉત્પન્ન થયેલ મંબધ
તથા ભારથી ઉત્પન્ન થયેલ સમ્બધ તે દરિને વિષે સર્વ દન્ડિપના
મંબધાત્મકે રૂસને વિષે સાધન છે અને ને સમ્બધ પણ પ્રભુની
ઇચ્છાથીજ થાય છે. તેજ શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય છે.

હે એવા અમે। આપને ખોળીએ છીએ, તેથી શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિ-
માર્ગ કહેવાય છે. ૧૦

મૂલમ્—મજને યત્ર સેલ્યસ્ય નોપકારકૃતિ ક્વચિત્ ॥

પોષણ ભાવમાત્રસ્ય પુષ્ટિમાર્ગઃ સ કચ્યતે ॥૧૩॥

જે માર્ગમા સે-ય શીકૃષ્ણની મેનામા પ્રભુકૃત ઉપકારની
અપેક્ષા રાખનામા આરતી નથી, પણ શીલગિજ સેવકના હૃદય-
નિયત બાવની શક્તિ કરે છે, તે શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય છે. ૧૩.

મૂલમ્—મજનમ્યાપવાદો ન ક્રિયતે ફલદાનત ॥

પ્રમુખા યત્ર તદ્દાવાત્ પુષ્ટિમાર્ગ સ કચ્યતે ॥૧૪॥

જે માર્ગમા પ્રભુ બજનનુ હવ આપતા હોવાથી બજનનો નિષેધ
કરતા નથી, કાન્યુ કે ભક્તનો દગિને વિશે દદ મેદ હોય છે,
તેજ શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય છે. ૧૪

મૂલમ્—યત્ર વા સુખસમ્બન્વો વિયોગે સમમાદપિ ॥

સર્વલીલાનુભવત પુષ્ટિમાર્ગ સ કચ્યતે ॥૧૫॥

જે માર્ગમા ભગવદ્-વિપ્રયોગ-અવસ્થામા ભગવદ્લીલાના સ્મરણ
માનથીજ હૃદય વિશે સગમ લીલાનો અનુભવ થવાથી સયોગાવસ્થા
કરતા વખતે સુખ વિપ્રયોગાવસ્થામા છે, કાન્યુ સયોગાવસ્થામા
અર્થાત્ પ્રભુના મહારાસની દશામા પ્રભુ જે લીલા કરે છે, તેજ
લીલાનો અનુભવ ભક્તને થાય છે, પણ વિપ્રયોગ-અવસ્થામા તે

લક્ષ્મણ ચિત્ત પ્રભુગાજ તક્ષી । હાનાથી પ્રમુખ કરી તમામ
 લીલાનો અનુભવ થાય છે તેજ ગદ્ય પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય છે. ૧૫

મૂલમ્—ફલે ચ સાધને ચૈવ મવત્ર વિપરીતતા ॥

ફલમ્ભાવ સાધન સ પુષ્ટિમાર્ગ સ વ્યયતે ॥૧૬॥

જે માગ મા સાધન અને કરી વિપરીતતા છે, તેજ શુદ્ધ
 પુષ્ટિમાર્ગ કહેવાય છે, જેમકે સાધનના લાવને રાખણ છે જ્યાં-
 મુજ ગાથા નાના ભગવાનની પ્રમુખ-વિચાર પ્રેમીજ પ્રાર્થન
 કરે છે

‘ અહ હરે તવ પાદૈકમૂઝાસાનુદાસો ભવિતામ્મિ મૂય ।

મન મ્મરેતામુપતે ગુણાસ્ત ગૃણીત વાક વર્મ કરોતુ કાય ” ॥

‘ હ લક્ષ્મણા દુ ને રાજ ૧ ॥૨, હ પ્ર ૧ હુ ફરી પન
 આપના અભ્યુદયવિદ્યા દામનો દામ યાહી માર મન આપના
 ગુણોનુ અરુણ કરે મારી વારી આપના ગુણોનુ ગૃહીત કરે મારી
 કાયા આપની મેરા કરે પરમ પુરુષાર્થરૂપ પદ્ય કવચ ગીર્ણ ॥
 માક્ષાતકાઠ યયા જાલ હૈગવર્-વિચક પ્રેમની યાચન કરનાથી પ્રભુ
 પ્રેમપ્રાપ્તિના માધનરૂપ ભગવાન યયા ત્યારે મધા જો મ્મુ
 વિપરીતતા, અપુ થાય ૬ ૧૬

મૂલમ્—પશ્ચાત્તાપ સદા યત્ર તત્સમ્પન્નિહત્તાવપિ ॥

દૈન્યોદ્વેષાય સતત પુષ્ટિમાર્ગ સ વ્યયતે ॥૧૭॥

જે માગ મા હમ્મેશા ભાવ રાનાનો અનુભવ થયા હોય જતા
 નિત્ય દન્ય વનગૃહ નહી જો અભિમાનો અપક ન થાય

એટલા માટે દૈન્ય લીધાનો અનુભવ ન હોવાથી તાપ રહે ને, તે શુદ્ધ પુષ્ટિમાર્ગ કહેવાય છે ૧૭.

મૂલમ્—આવિભવિ ન સાપેક્ષ દૈન્ય યત્ર હિ સાધનમ્ ॥
 ફલ વિયોગજ દૈન્ય પુષ્ટિમાર્ગ સ કથ્યતે ॥૧૮॥

જે માર્ગમા ખર્ચના પ્રકાર માધનની અપેક્ષા વિનાય જીવને દૈન્ય પ્રગટ થાય છે, તે પ્રભુના આપિણોવનું કારણ છે, તે દૈન્ય સાધન જે ભગવાનના સર્વભાવે યથા યાદ વિયોગથી જે દૈન્ય થાય છે તે ક્વચપં જે તેજ શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય છે તાત્પર્ય કે પ્રભુ-પ્રા-લ્ય પહેલા જે દૈન્ય છે તે દૈન્ય સાધન છે, અને પ્રભુના પ્રા-લ્ય અનંત જે દૈન્ય છે તે ક્વચપ છે ૧૮.

મૂલમ્—સમગ્તવિષયત્યાગ સર્વભાવેન યત્ર વે ॥
 સમર્પણ ચ દેહાદે પુષ્ટિમાર્ગે સ કથ્યતે ॥૧૯॥

જે માર્ગમા સર્વભાવે મહત્ લૌકિક વિષયોનો ત્યાગ, પ્રભુને સર્વભાવે દેહાદિકનું સમર્પણ રહેવા છે, તેજ શુદ્ધ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય ૧૯

શ્લોક — શ્રીમદ્દત્તભાગવાય જી મન્યામનિશ્ચયં નામના પ્રથમા આશ્વાઃ ક્ષે છે “કૌલિકો ગોપિકા પ્રોના ગુરુ સાધન ચ તત્” ગોપિકાઓ પુષ્ટિમાર્ગના ગુરુ છે અને તે કામી દત્તા ત્યારે અગત્ય વિષયોનો ત્યાગ આ માર્ગમા કષ્ટ છે એમ તમે કેમ કહે છે ?

उत्तर—गोपीजनो कामी हता ३ नदि तेरो निश्चय ते
 गोपीजनोना श्रीमुणना वरनाथी ३००० योग्य ३. श्रीमहाशय-
 नभा श्रीगोपीजनो २५१ श्रीमुणशील आना करे छे

‘मैवं विमोहंति भवान् गदितु वृशसं
 सत्यस्य सर्वविषयोस्तन पादमूलम्॥

भक्ता, भजस्व दुरवग्रह मा त्यजाम्मान्
 देवो यथादिपुत्रपो भजते मुमुक्षुन् ॥’

‘दे विमो’ दे समथं’ भवं अकारण हन्दिपोना विरथेने
 सारी रीते अटवे करीथी उच्य न यथा पामे तेरी रीते त्याग
 करी अमोअे आपनु’ अकारणिक प्राप्त क्यु’ छे, भाटे आपे
 आरा निर्द्वेष वचन जोयरा योग्य नथी”

आ वाइयना विषय लेण पणु देभातो नथी अरि अणे
 पणु गोपीजनोअे क्यु छे

“आहुश्च तं नदिननाम पठारविट
 योगेश्वरैर्हृदि विचिन्त्यमगाधबोधै ॥

समारकूपतितोत्तरणावलम्ब
 गेहजुषामपि मनस्पुद्गयान्तटा न ॥”

‘दे नदिननाम’ योगीश्वरोअे अन्त्यो विश्व नितन ३०००
 वायव असारणी ३००० पडेना अरिने अकार नीकयना भाटे

ટેકારપ આપતું ચન્દ્રાદિવંદ ગૃહને સેવા હતા એવા પણ આમારા મનમાં અદા ઉદય પામે." આ જગ્યાએ ગિલકુલ કામની યાચના નથી, પણ કામનાશક ભગવદ્ભગવતી માગણી છે.

તેમજ આવી શંકા કરતા પહેલાં શ્રીમદ્ભાગવત દશમ સ્કંધનો ૨૩ મો અધ્યાય જોવો કે ભક્તશિરોમણિ શ્રીશુકદેવજી શી આગા કહે છે. શ્રીશુકદેવજી કહે છે:

“વિક્રીઢિત વ્રમવધુભિરિદં ચ વિષ્ણોઃ
અદાન્વિતોઽનુશૃણુયાદશ્ચ વર્ણયેચ્ચ ॥

ભક્તિ પરં ભગવતિ પ્રતિભમ્ય કામં
હ્યોગમાશ્વપહિનોત્યચિરેણ ધીરઃ” ॥

“શ્રીકૃષ્ણચંદ્રની ગોપિકા સાથે કયેલી લીલાને જે અદાપૂર્વક અવલુ કહે કિંવા ગાન કરે, તે અભુને વિશે પરા ભક્તિને પ્રાપ્ત કરીને હૃદયના રાજાપી કામનો જલદી નાશ કરશે.” જો શુકદેવજી ગોપિકા-એને કામી માનતા હોત તો રાસપંચાખ્યાયીના અવલુ-કીર્તનથી કામની નિહત્તિ અને હિત્તમોચન પણ ભક્તિની પ્રાપ્તિ કેમ માનત ? શ્રીમદ્ભગવદ્ભગવાના પણ શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર અભુર્નને સ્પષ્ટ આગા કહે છે

“તસ્માત્સ્વમિદ્રિયાણ્યાદૌ નિયમ્ય ભરતર્ષભ ॥
પાપ્માનં પ્રજહિ હોમં જ્ઞાનવિજ્ઞાનનાશનમ્ ॥”

‘હે ભરતકુલોત્તમ અર્જુન ! આગ્રહ હેતુ માટે દર્શિયેને પ્રથમ નિયમમાં લારીને મર્વ પારના મુવમૂન પ્રમો તુ અવસ્થ દશ” આ હેતુ માટે શ્રીમદ્ભગવાદ્વચ્ચે શ્રીમુનોધિ રીછમાં આગ્રહ કે છે કે, ‘વિષયાવેશવિચિત્તાના વિષ્ણવાવેશ મુદ્દત” જે હવેલુ ચિત્તા વિચારિષ્ટ છે, તેથી પ ૧૮૫૨ કુરુોત્તમ સર્વ યાતનમીન શ્રીહૃદિગો આવેગ મર્વયા ૫૦૫૪ કે

ખીને ૨૫ : શ્રીમુનોધિ રીછમાં ૨૫ / કલ્યુ હે

‘કામાદાનમ્મદિચિલ્લ્લે મરિત્તો સ્વસ્થ ઇતિ’ ‘૦ યામુધી મામાદિ દોષો શિચિત યત્તા નથી ત્યામુધી ભક્તિ હિતમ થીજી થી’

આ મર્વ િગદ આગ્રહ ધ્યાતમાં સ્થ શ્રીમ્નિગ્વલ્લ પમ કામખ્ય ૨૧૧ વિન ૦ મા આગ્રહ કે કે :

“દોષેષુ પ્રથમ કામો વિવિચ્ય વિનિશ્ચયંતે ॥

યમ્મિન્નુત્પદ્યન્તે તમ્ય નાશકઃ સર્વેશા મન ॥૧॥

વિષયાવેશહેતુત્વાત્ વિશેષોન્પતિજારણમ્ ॥

ગ્જોમુળમમુત્પન્ના ન્જ પ્રક્ષેપકો મુગ્ધે” ॥૨॥

‘મન દોષમાં મમ પ્રથમ છે જે માં જે છતાં હિતમ થાય છે, તે છતાં સવયા નારા કર ઈ વિચારવેશનુ કાર્ય કામ છે જે કામ રનેશુભ્યાથી ઉત્પન્ન થયેના હોવાથી તેમાં પ્રકટ થાય છે, તેના મુખ્યમાં ધૂમજ ન આવે છે’

તેમજ અન્યાનનિર્ણયમા આચાર્યશ્રી આજ્ઞા કરે છે

‘વિપયાકાતદેહાના નાવંશ સર્વથા હરે ’

‘ને’ શબ્દના દેહ વિવ્યાકાત થયેના હાંપ છે, તે શબ્દના
રહેમા કદાપિ પણ શ્રીહરિનો આવેશ થતોજ નથી તેા બેની
આગળ શ્રીહરિ પગાપગ પુરુષોત્તમ મનુષ્ય શ્રીકૃષ્ણચન્દ્ર સાક્ષાત્-પ્રત્યક્ષ
લીલા રે છે, નમજ મરે છે તેમા કામ-સંભાના કહેથી તેનાથો
નિર્નૂત્વ અન્ય શુ હોમ શરૂ ? તે ગોપીઓને માટે બ્રહ્માજી પોતેજ
આજ્ઞા કરે છે

‘ ન સ્ત્રિયો વ્રજમુન્દર્યં પુન તા શ્રુતય કિલ્લ ॥

નાહ શિવશ્ચ શેષશ્ચ શ્રીશ્ચ તામિ સમા ક્વચિત્ ॥૧॥

ષટ્વિર્પસહસ્રાણિ મયા તપ્ત તપ પુરા ॥

તથાપિ ન મયા પ્રાપ્તામ્નાસા વૈ પાદરેણવ ’ ॥૨॥

‘હે પુન છે નાન્દ’ વગરુ હરીઓ-ગોપિકાઓ તે સ્ત્રીઓ નથી,
પણ તે શ્રુતિઓ છે અને હું તથા મહાદેવજી તથા શેષજી તથા
લક્ષ્મીજી કામપણ વખત તઓની ખરોખર નથી મે પૂર્વે સાદમગ
માં સુધી તપ કર્યું હતુ, પરંતુ તે ગોપિકાઓની અરજીગર
મને મળી ન હતી, આે ઉદ્દનજી પણ તે ગોપિકાઓને માટે
આાી રીને મહ જ

‘વન્દે નન્દવ્રજસ્ત્રીણા પાદરેણુમમીક્ષ્ણશ ॥

યાસા હરિક્ષોદગીત પુનાતિ ભુવનત્રયમ્ ॥’

તે નજલીઓને હ વા ૧૨ તમ ૧ કં ધુ. ક જે ન ર્ચન
 તાનુ હરિદીર્તાન ત્રગુ બુનને પવિત કરે કે
 તેમજ શ્રીદાસ્ય પોને ગોપિકાઓ માટે આગા કો છ

“ તા નાવિદનમચ્યનુસગવદ્-
 ધિય સ્વમાત્માનમન્તયેદમ્ ॥
 યથા સમાધો મુનયોઽસ્થિનોયે
 નચ પ્રવિષ્ટા સ્વ તામન્સં ॥ ”

“જેમ અમરમા પ્રવેગ કરતી નદીઓ પોતાના નામ, અને
 વળતી નથી, અને જેમ અમાધિમા મનિઓ પેતાના નામને તથા
 અને જાણતા નથી, તેવીજ રીતે પ્રેમ વડે કરીને મારમા જેની
 અદિ બધાયેલી છે, તેની તે ગોપિકાઓ માગ મિવચ દત્ત મહ
 પણ જાણતીજ નથી” તે આના પન્મ પવિત પ્રેમાત્મિકા ભક્તિ પી
 મદાન અગોચ છે માટે પુષ્ટિમાર્ગમા સમગ્ર વિષયનો સાગ કરો,
 તે યોગ્યજ છે ૧૬

મૂલ્ય—વિષયત્વેન તત્ત્યાગ સ્વસ્મિન્વિષયતામ્મતે ॥
 યત્ર વૈ સર્વભાવેન પુષ્ટિમાર્ગં મ વચ્યતે ॥૨૦॥

જે માર્ગમા વિષયોનો વિચાર વડે કરીને નવં વાવેથી ભગ
 ક્ષવામા આવે કે, મમતા પૂર્વક વિષય-સેવક ક્ષવાથી તે બધ
 પ્રાપ્ત થાય પ્રપચ-મપાપાતી તમામ પદાર્થ અલક્ષ છે તે સુતિ
 અગા કરે ઠ

“स पतावनास ॥ यतो वा इमानि भूतानि जायन्ते ॥”

ઇત્યાદિ શ્રુતિઓ તથા “તતુષ્મન્વયાત્ । જન્માવસ્ય ચત શાસ્ત્ર-
ચોનિત્વાત્” ઇત્યાદિ બ્રહ્મસૂત્રોર્થા પણ પ્રપચ્ચનુ અભિ-ન નિમિત્તો-
યાવન કાગ્ણુ બ્રહ્મ હોવાર્થા, પ્રપચ્ચ ભગવદ્ગુણ હોવાર્થા પ્રપચ્ચર્તી
પદાર્થોનો ત્યાગ થઇ શકના નથી

‘एकाकी न रमते । स द्वितीयमैच्छत्’ ‘एकोऽहं बहु स्याम्’
‘क्रीडार्थमात्मन इष्टं विजगत्कृतं ते । स्वाम्य तु तत्र बुधियोऽपर
ईशं कुरु’ ‘क्रीडावाण्डमिदं जगन्’

એમથી કી । ચલ શક નહિ તેથી તે પ્રભુએ બીજાની ઇચ્છા
કરી એમ કુ બહુ થાઉ, નથી આત્મા ॥ એટલે પગલે પુરુષોત્તમની
ક્રીડા માટે આ જગત કંઈ છે, તે જગતને જે મમતારૂપે ગણે
છે તે પુરુષો દુષ્ટ સુદ્ધિનાગ છે તથા વળી બીજી જગ્યાએ કહેનુ
હ કે આ જગત પ્રભુની ક્રીડા માટે છે, ઇત્યાદિ શ્રુતિ-શ્રુતિર્થા
સિદ્ધ થાય છે & હ કે પોને પ્રપચ્ચ થઈ પોને ક્રીડા કરે છે અને
તેજ શીવશ્વનાચાપ નિબંધના આગા કરે છે કે “સ્વનામવિભેદેન
જગત્રીકૃતિ યા ચત” અને વળી ‘પ્રપચ્ચો ભગવન્વાર્યસ્તદ્ગુણો માયયાભવત્’
રૂપ નામના બે વડે કરીને જે જગતરૂપે થયેન કે અને પ્ર-
નામના બે વડે જે ક્રીડા કરે છે તથા બીજે સ્થળે કહેન ઇ પ્રપચ્ચ
ભગવત્વાચ છે, અને પ્રભુ તે પ્રપચ્ચ પોનાની શક્તિ વડે થયેન
છે ના ન પ્રપચ્ચ પદાર્થનુ ભગવદીવત્વે કરીને પ્રદલ્ય કાવુ
કાગ્ણુ ગત નડ જગત્ક્રીડાથી જાનના કાગ્ણેના પદાર્થો ઉત્તમ છે
ઈન્દ્રિયશ્ચ પરાગર્થા’ આ શ્રુતિર્થા ભગવદ્ભાવ-ભાવિત પદાર્થોનુ

चित्तमन उपर कहेलु छे अटसा भाउ अमननुअर-युज्ज वै धुवोनी
नेत्र वा म धत्यादि धन्दिशे अमर अमधी विषयेनु मेवन छे छे
ने आगत अ मनीना चित्रिणी उपर नरसाते

“ म वै मन कृष्णपदारविडयोर्वचासि वैकुण्ठगुणानुवर्णने ॥
करो हरेर्मदिरमार्जनादिषु श्रुति चकाराच्युतसत्कयोदये ॥१॥
मुकुन्दलिंगालयदर्शने दृशौ तद्मृन्यगानस्पर्शेऽङ्गसगम् ॥
घ्राण च तत्पादमरोजसौरभे श्रीमत्कुल्या रसना तद्वर्षिने ॥२॥
पादौ हरे क्षेत्रपदानुसर्पणे शिरो हृषीकेशपदाभिवदने ॥

(भा ८ अ ४)

पुनः अज्ज ग न अ मरीष अे पेताना मनो श्रीकृष्णअरुणा
पदादिदभाज गपिनु हतु ने चापी ॥ वै ६ अमवानना गुणुगा
नागाज विनियोग करेथे हना, तथा हाथने प्रभुना मन्दिनी
भार्जन धत्यादि क्रियाभा विनियोग भेन हने

नरोना प्रभुअपना दर्शनभा विनियोग करेते हने प्रभु-
अज्ज ॥ गानो उपर यवामा पेताना अगो विनियोग करेते
हने, नामिजानो प्रभु-अ गुणादिनी अनामभा विनियोग भे
हने, अगुनो अमरमदि नरामा विनियोग भेसा हने
अतकने हरीकेशना अगो विना वदा भवामा विनियोग
करेता हने

परतु अवनं नध १३५ १०५ ग रहणी मेरी अकता अमन
नोअ त्याग २ वो तेज ह्यिन ७ कागु ' एकस्यैव ममात्म
इतिवाक्यम् ” भाग अ मरुध अवन अविद्याथी १५५ छे ते

અવિદ્યા મસાગ્ગપ છે. તેનો ચાનથી નાગ થઈ શકે છે; મારે
લાગ માત્ર આદતા મમતાનોજ થઈ શકે છે.

જે માર્ગમા ભગવત્સ્મૃતિનો વિષય હવ ચાય છે, તે શુદ્ધ
પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ કહેવાય જે ૨૦

મૂલમ્—एवविधैर्विशेषेण प्रवरिस्तु सदाश्रितै ॥

હદિ કૃત્વા નિજાચાર્યાન્ પુષ્ટિમાર્ગો દિ બુધ્યતામ્ ॥૨૧॥

મર્વંદા હૃદિના મરુલુકમલ-મકન્દનેજ આશ્રય કરનાર ભક્તોએ
હૃદયાન્ધકાર નાશ કરનામા નિપુલ્ય શ્રી આગ્નિરૂપશ્રી વલ્લભપ્રભુને
હૃદયમા ગપીને આવા પ્રવરોએ વિશેષ પુષ્ટિમાર્ગને જાણુવે

અર્થાત્ પુષ્ટિમાર્ગ વિશે જાણવા ઇન્ન પ્ર હોય તે આત્માર્પ-
શ્રીના ભાષ્ય સુખોધિન્ધાદિ અર્થો જાણવા

જેની દેવમા કિતમ ભક્તિ છે અને જેની દેવમા ભક્તિ છે
તેનીજ ગુરુમા પણ હદ ભક્તિ છે, તેવા મહાત્માને આ કહેવાયેલા
અર્થો પ્રકાશ કરે છે. (૧)

ચેતાના નાલકના સ્વપત આવાપ માલગીતમા ઉત્કંઠાવાળા
માયાવાગ્ગપા અન્ધકાન્નો નાગ કરનાર શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યવત્સુ
માગ ૫૦ કૃપા કરે (૨)

શ્રીમદ્દક્ષિણાચાર્યના કૃપાલક્ષ્મી કુ અઘનાયી પણ રાખી રાકાંયા
નયા, તેથી માગ હૃદયમા જે રુદ્યુ છે, તેનો પ્રકાશ ભવત્પાગ
કર્મ ને કર્યો છે (૨) ૨૧.

शमनातस्तु य. क्लेश. स शान्तेस्पर्शानादिभिः ।

भवात्मभावमभूतस्तेर्भवेद् द्विगुणस्तथा ॥८॥

કામથી ઉત્પન્ન થનારો જે ક્લેશ છે, તે ધૃષ્ટ પરગુના સ્પર્શ વગેરેથી ટાળી શકાય છે, જ્યારે આ મર્તાત્મજાતથી ઉત્પન્ન થનારો ક્લેશ સ્પર્શ વગેરેથી બચવો થઈ જાય છે ૮.

વિરહે भावनास्पर्शः क्लेशवृद्धिकरो यत् ।

लीलोदये तापभावाद् द्विगुणं सोऽनुभूयते ॥९॥

વિદ્વંશ પ્રભુમગ્નથી થોડો વિચાર આવવો, તે પણ ક્લેશને વધારનારો થઈ પડે છે; પરંતુ જ્યારે પ્રભુની લીલાઓનો અનુભવ થવા માટે છે, એટલે તાપ તો રૂસેવોજ છે, તેથી ક્લેશ બચવો અનુભવાય છે. ૯

अतो विलक्षणक्लेशादानन्दोऽपि तथाविधः ।

कामान्तिः परं कृष्णमायुन्यं निव्ययोगयुक्त ॥१०॥

पुरुषोत्तममग्नवो ह्यन्तर्गृह्यताम्विह ॥१०३॥

જોયોજ આ જુદીજ જાતના કમસથી જે આનંદ ઉત્પન્ન થવાનો તે પણ જુદીજ જાતનો. કામથી ઉત્પન્ન થયેલા ક્લેશથી પ્રભુનું સાયુન્ય થાય છે, એટલે કે જે પ્રભુજે વેલ્લુનાદ થવા પવિ-
પુત્રાદિકના વિધિથી જે ગોપાણનાઓ પર ગદાર ન નીકળી સકી અને દેહલાગ કરે, તે ગૌરાજનાઓના નિત્યમાયુન્યાત્મક પ્રભુ-
અગ્નિ થયો, તેવા પ્રકારનો નિત્યમાયુન્યાત્મક પ્રભુમગ્ન થાય. ૧૦૩

सर्वात्मभावक्लेशेन संयोगेन कृतार्थिता ।

क्लेश एव हि संयोगाधिकानन्दानुभूतितः ॥११३॥

सर्वात्मभावधी उत्पन्न यनारे क्लेश, जेभा छे, तेवा संयोगी
गधी छव कृतार्थ यध गम्य छे; त्वारे पक्षु संयोगना अधिक
आनन्दनो अनुभन यता थाय छे तो क्लेशम्. ११३.

यथा प्राकृतदेहेषु नियता कामसंस्थितिः ।

तथाऽलौकिकदेहेषु सर्वभावप्रतिष्ठितिः ॥११४॥

जे प्रभाणे लौकिक स्त्रीपुरुषोभा काम (छन्दियेना विषये) नी
स्थिति ओक्कसज होय छे, तेज प्रभाणे लोकातीत देहधारीयोभा
सर्वात्मभावनी स्थिति रूहेषी छे. ११४.

अत एव निरूप्यन्ते निष्कामास्ते ब्रजस्थिताः ॥११५॥

“ तादृशैर्भगवल्लोला सर्वथैव हि युज्यते ।

तस्मादेव हि सम्पन्नः सर्वोऽप्यर्थो विचारणे ॥११६॥

आधी करीनेज प्रजनी अन्ध रूहेषां जेपीगंगाभा सर्वात्म-
भावनी स्थिति रूहेषी हावाधी तेओ निष्काम हुता. (काम मान
लौकिक एवामाज होय शके, अलौकिकमां नदई.) तेमा सर्वात्म-
भावपुङ्गव निष्काम एवो आधे प्रजुनी स्त्रीया दरेक रीते युक्त यध
गडे छे. तेधी करीनेज आ सम्बन्धभा जे कांछ अही विचार कर्यो.
तेनाधी सर्वात्मभाव-विषयक जे कांछ प्रुवासो जेधतो हुनो, ते
प्राप्त यथा छे. १४.

वैश्वानरिच्छायाः सर्वमावेत्त-केशिभेदतः ।

संयोगविप्रयोगाभ्यां तद्दानन्दोऽपि भिद्यते ॥२६॥

अन्वेषी विलसत् यत्न ग इतिरना तदावने लीये भगवती शकारं
के मयात्मभाव्ये अे इत्यथी तदनं सुग प्रकाशनेन ते नेन गीने
इम अे अंशोभात्मकं ते अने अंशोभात्मक विप्रयोगात्मकं ते, नेथी
मयात्मभावना पञ्चमे यनारो आनन्द पञ्चमद्वारा प्रकाशनेन ३५.

एतदेवोक्तमाचार्यैः फलं सर्वं मयसंज्ञे ।

‘तापकलेदानन्दं रूपं तदप्याऽपि विवेचिनः ॥२६॥

श्रीमदाग्रभूषणे अ. ११ प. ११० वृत्तेऽं ‘ताप-कले-दान-नन्द-रूपं
मयात्मभाव-रूपं इमं मयात्मभाव-विप्रयोग-निर्देश-रूपं ते, ते अ. ११-
११ अ. ११ मयात्मभाव-विप्रयोग-रूपं अंशोभा-रूपं ३५.

तद्दामदामदामोक्तया तदीया मत्तमंदायाः ।

द्वयसम्बन्धवाङ्मयाभिविदम्निष्पन्तु कर्मणि ॥२७॥

श्रीमदाग्रभूषणे. दानानुदायन. ५० तमे भा. ६. १. १. १. १.
इत्यथी अंशोभायी अ. ११ यत्नं तद्दामदाम-पञ्चम-रूपं अर्थ-रूपं अंशो
भेगवती आपकीना वैश्वानर-अ. ५. १. १. १. १. १. १. १.

૧૬. અષ્ટાક્ષરશરણમન્ત્રપૂર્વપક્ષનિરાસઃ ।

પૂર્વપક્ષ

અષ્ટાક્ષરમહામન્ત્રઃ શરણકપ્રકાશકઃ ।

તન્ત્રસિદ્ધઃ કથં પુષ્ટિમાર્ગે સાધનમિધ્યતે ॥૧॥

માત્ર એક શબ્દનેજ પ્રકાશાવનારો તન્ત્ર શાસ્ત્રોમાં સિદ્ધ થયેલો એવો 'શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ' એ અષ્ટાક્ષર મહામન્ત્ર પુષ્ટિ-માર્ગમાં સાધનરૂપ કેવી રીતે ગ્રહી શકે? ૧.

વિમૃત્તિવાચિનમ્તસ્માન્ન સિદ્ધિઃ પૌરુષોત્તમી ।

મક્તિહંમી પ્રપદ્યેત, વિરોધઃ સ્પષ્ટ એવ હિ ॥૨॥

વિમૃતિનો બોધ કરનારા તે મન્ત્રથી ભક્તિહંમમાં જેવા પ્રકાશની પુરુષોત્તમ-પ્રાપ્તિ શ્લેષમાં આવી છે, તેવી મળી શકે તેમ નથી. નીચે મુજબનો નિબંધ સ્પષ્ટ છે:— ૨.

ઉપાસનાદ્યગમ્યન્વ તત્ત્રોક્તં પુરુષોત્તમે ।

નિ સાધનન્વમદ્ભુઃ સ્યાદ્ મક્તિમાર્ગસ્ય સર્વથા ॥૩॥

ભક્તિહંમમાં શ્રીગુમાધજ્યે પ્રભુ શ્રીપુરુષોત્તમ, ઉપાસના વગેરેથી પ્રાપ્ત કરી શકાતા નથી, એમ સ્પષ્ટ કહ્યું છે; અને આ મન્ત્રથી પ્રભુ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે, એમ જો શ્લેષમાં આવે તો સર્વ-આધનથી રહિત છે, છતાં આ મન્ત્રથી સાધન આ માર્ગમાં હોય તો તેની નિઃઆધનતા ખલિત થાય છે. ૩.

अनुग्रहे कृत्वा यन्मपेयाद् भगवद्भक्तैः ।

एवं कृतं पूर्वपक्षे सिद्धान्तस्तत्र चाच्यते ॥४॥

प्रभुगो प्रेम तो मान प्रभुना अनुग्रहणीय सिद्ध करी सकय
तेम छे, ते मान आ गीने दाय ताणी दम छटकी लय छे. आया
प्रभुगो पूर्वपक्ष छे. तेना समाधान भाटे सिद्धान्तनो निर्देश कं-
वाभा आवे छे:— ४.

सिद्धान्त

पुष्टिमार्गप्रभोरास्याद्य हि पुनरुदगतः ।

मन्त्रानुग्रहमूलत्वाद् वर्णात्मा ततो मतः ॥५॥

पुष्टिमार्गना पद्म प्रभु श्रीकृष्ण-इत्याना मन्त्रविन्दावतः
श्रीमदाप्रकृतद्वारा आ मन्त्र इतीवार प्रकाशित यथे छे. आ मन्त्रा
सृज्य प्रभुगो अनुग्रह दोषाधीन आ मन्त्र पद्म (प्रभुये आपणे
पुष्टिमार्गभा स्वीकार कर्गे छे, ते)ना आत्मा-ये दूरेयो छे. ५

तस्य साधननाया हि नापेयाद्धेतुना कृतं ।

विभूतिमात्रवाच्यत्वं चान एव न गुज्यते ॥६॥

अत एवात्र न प्रोक्ता तस्य काचिदुपासना ॥६॥

आ मन्त्र साधनउप अने, तेथी पद्म आ मार्गभा हेतुउपछे,
आ धानने करी भाध आवे तेम नथी आ कारणेन आ मन्त्र
मान विभूतिपरत्व छे, अेम न्ने इहेवाय छे, ते तदन अनुगत छे.
अने तेथीन आ मार्गभा आ मन्त्रने अगे मेछ विषयमानो
विधि यताइवाभा आव्यो नथी. ६.

यथा हि श्रवणादीनां भिन्नत्वमार्गभेदतः ।

तथैव वक्तृभेदेन मन्त्रभेदो निरूपितः ॥७६॥

जुदा जुदा भागोभा जेभ श्रवणादि नवधा लक्षितानी पञ्च
भिन्नता रानी छे, तेभ आ मन्त्रना पन्थाना भेदे करीने मन्त्रना
२३५भा वेद पदसो २ ७३.

स्तोत्रे कृष्णाश्रये चोक्तमिति श्रीवल्लभोऽब्रवीत् ॥८॥

यथा गुक्मुस्त प्राप्य पीयूषद्रवतोन्यते ।

श्रीभागवतशास्त्रम्य, तथात्रापि विबुध्यताम् ॥९॥

आ मन्त्र २३५ जुदा श्रीमदाप्रभुलये 'आ वल्लभे कल्लु'
जे प्रभाणे श्रीकृष्णाय श्रोत्रमा विवेक्ष्य छे सागरतसास्त्रना पङ्गा
अधिकारकेर अनेक हुता, यन्तु सागरतनी अभूतरसात्मकता के
धर्म, ते तो श्रीशुकदेवजना सुष्मभाथी ते असज्जो इष्टना माउथा
अष्टयेर, तेर प्रभाणे आ मन्त्र जे पूर्वे जये अनेक पङ्गाओये
कल्लो हेम जना लगारे श्रीमदाप्रभुलये जुदे कल्लो, तयारेर आना
माधे मर् ॥८ यर बुध्या भभजी ६

श्रीमत्प्रभुनिरप्सुस्तमत एव दयाशुभि ।

'यदुस्त तातत्रणैरित्यादिवचनामृतम् ॥१०॥

आ भाटेर पञ्च इमानु श्री गुसाकल्लये भङ्गनायरजुभा
'श्री पिताइये श्री कृष्ण कारण मम जेभ जे निर्देश्य छे, तेनाथीर
आ सोकभा अने ५ सोक-विषयक वातोभा निभिन्नता छे', जेवा
पन्थानास्त कर्षी छे २०

૧૭. સ્વમાર્ગમર્યાદાનિરૂપણમ્ ॥

અભિમાર્ગમ્ મર્યાદા વિપરીતા વિશેષતઃ ।

વિજ્ઞેયા સ્વંથ્યા વિજ્ઞઃ પૂર્વધર્મવિનાશનમ્ ॥૧॥

શુદ્ધિગાથી પુસ્તોથે દરેક રીતે કલિતમાર્ગની મર્યાદા ધર્મ માર્ગો કરતા આરા કરને ઠલડી છે, તેમ જાણવું. આથી આ પૂર્વધર્મની મર્યાદાથી તેને જ પ નંદ છે. ૧.

= ધર્મસ્થાનાત્મકો જ્ઞેયઃ પ્રવૃત્તો શુભ મતઃ ।

મેત્રા ચ માનસો જ્ઞેયા પૂજા કર્મવિલક્ષણા ॥૨॥

આ માર્ગમાં ધર્મ તે ત્યાગસ્વરૂપે રૂપે છે, તેમ જાણવું. તે ધર્મ ત્યારે નિષ્કર્તને બદલ પ્રવૃત્તિમાં કરવાનો હોય ત્યારે તે પ્રભુના આશ્રમરૂપે રૂપે છે. આ માર્ગમાં મેત્રા માનસી જાણી અને જે પૂજા છે, તે ધર્મમાર્ગ કરતા પ્રભુના પ્રાણની જાણી ર.

ધર્માદિકરણ યત્ત તદાજ્ઞાપિત્પાલનમ્ ।

પ્રમાણ મગ્નદ્વાવયૈમાવિર્મ્યોદિત ઠિ યત્ ॥૩॥

આ માર્ગમાં પ્રભુની આજ્ઞાને બગેબર ગ્રહણી લેવી, તેજ ધર્મ વગેરેનું અનુદાન; અને પ્રમાણ તરીકે પ્રભુને શ્રીમદ્દામરુદ્ધ મમ્લ પ્રકટ થઇને જે આજ્ઞા કરી તેજ. ૩.

પ્રમેયો હરિગ્વાત્ર, ન સ્વર્ગાદિકમુચ્ચને ।

માધનં મગ્નમાર્ગ, ન્લ માધનમેત્ર શિા ૨॥

આ માર્ગમાં પ્રમેયસ્તુ માત્ર પ્રયુજ છે; અર્થ વગેરે સ્.ઈ પ્રમેય નથી (પ્રભુ સિવાય અન્ય કોઈની આ માર્ગના ઉપને હિચ્છા નથી.) એ પ્રમેયપ્રાપ્તિને માટે સાધન પ્રબુનો માર્ગ છે; અને ક્ષ અને માધન એકજ (માધન અતે ક્ષની આ માર્ગમાં અનન્યતા છે) ૧.

ફલ પ્રથમતાં દેવસુતરં માધનં ફલમ્ ।

સંવાપ્તવૃત્તિસ્ત્યાગો હિ પ્રવૃત્તેર્દૂરવર્તિતા ॥૫॥

આ માર્ગમાં ક્ષ એ સાધન પર્વેલ્ રૂડેવું આપ્તૂં. એ પછી સાધનરૂપેજ ક્ષપ્રાપ્તિ છે. આ માર્ગમાં પ્રભુમેવામાં પ્રવૃત્તિ રૂડી, તેજ્ આનો ત્યાગરૂ; અન્ય મર્થ પ્રવૃત્તિ આ માર્ગથી દબારી ગાઈ ક્ષ છે ૫.

ત્રેહિવ નાગિલ્લ કૃષ્ણસેવાયૈ ન તર્થાન્દ્રિયમ્ ।

વિરટકલ્પણં ધર્મઃ કૃષ્ણોક્તિવિનોષનઃ ॥૬॥

મર્થ રૂદ્ અમ્બની તેમજ દન્દ્રિય સમ્બન્ધી જે કામ કર્તવ્ય તે રૂડેસેવા આત્મ છે. (કૃષ્ણમેવા નિવાય દેદ-દન્દ્રિયનો અન્ય ક્ષો પણ ઉપયોગ નથી, એ આ વાચનાના ભાવાર્થ છે.) શ્રીકૃષ્ણ-અન્દ્રિયે સુદ્ભૂમિ પર અર્જુનને જે વાત કહી, તે ઉપરથી રૂપરૂ થમે ક્ષ (અથા મર્થનો રૂડીકાર કરે. ત્યાગ પ્રબુના ઉપદેશે આ ધર્મનો ત્યાગ આ) વિરટ કૃતિ તેજ્ આ માર્ગમાં મર્થ છે. ૬.

एतद्देवाङ्गुनं यानाद् भगवान् स्वयमुत्तवान् ।

येनैव कृष्णमम्बन्तो धर्मो मोक्षत्र निरूप्यते ॥७॥

सुदुर्भूमि विपरे अर्जुनने उपदेशवाने महाने प्रभुसे आश्रय
 पान जनायो छे अष्टवृंश ममजो हे जेनाथी श्रीकृष्णस्यन्त्र साधे
 नमस्कृत्य याय, तेनेज आ मार्गभा धर्म कतो छे. ७

वासत्वे भक्तिमार्गे हि तद्धर्मैर्ग विधिर्मेत ।

त्यागोऽपि सकलः सोऽपि यथा भगवदिच्छिन ॥८॥

भक्तिमार्ग दामपत्याभा दूरेयो छे. ते दामधर्मयी भक्ति-
 मार्गीय विधिविधान छे. जे भक्तिमार्गीय त्याग छे, ते पक्ष मरण
 छे ते त्याग जे प्रभुसे आश्रय जनाया छे, तेना प्रकारनो छे. ८-

वस्तुत मयमेवाग्न्य मार्गस्य त्याग उप्यनं ।

सेवाकृतौ स्वदेहादिनिरपेक्षस्त्वमादरात् ॥९॥

अउ जेना आ मार्गने त्याग आये(आपण छे, इपे
 सेवा इत्याभा आदरपरक पोताना देहादिकेनी मरने भेस पण
 अपेक्षा नथी ९

ज्ञानमार्गपरित्याग ज्ञान्यन्वात्म निरर्थक ।

भक्तिमार्गपरित्यागे सर्व भगवदर्थकम् ॥१०॥

ज्ञानमार्गभा जे त्याग दूरेता ते मने भाउ छे, ते नशीर
 न होथथी नकामो छे; जेना भक्तिमार्गीय त्यागभा तो अपूर्ण
 प्रभु भाउ छे १०

पन्मानन्दमन्यन्वि मकरः मयथा मनम् ।

उपकारोऽपि ससिद्ध्यैदेहादीना महानयो ॥११॥

જો કાઇ પણ પરમાનન્દાત્મક પ્રભુના સમ્બન્ધમાં થાય, તેની દરેક ગીતે સફલતાજ છે; અને દેહાદિક સર્વ ભગવદર્થ થતા તે મર્વની કુનકૃતતા પણ મિદ્ધ થાય છે. ૧૧.

મર્વંત્ર ભગવદ્બુદ્ધિર્ભગવદ્ભવાવનાત્ ।

ઇન્દ્રિયાણાં તથાન્યમ્ય સમ્બન્ધસ્ય વિનાશનમ્ ॥૧૨॥

જાદિજ ગ્યસે પણુના ધર્મોનોજ વિચાર આન્યા કરતો હોવાથી આવા જ કેતને મર્વંત્ર ભગવાનજ રૂહેલા છે, તેથી સમજ ગુરુ છે. ધર્મોનો સમ્બન્ધ તેમજ અન્ય પદાર્થોનો સમ્બન્ધ આ ભગવદ્બુદ્ધિથી નહ પણ જાય છે. (ગૌડિક સમ્બન્ધોજ રૂહેતા નથી.) ૧૨.

પ્રપચ્છમ્ફૂતિસમ્બન્ધેડપ્યેવ તદ્વિમ્મૃતિર્મના ।

તદર્થ ભગવદ્દર્મા સર્વે સર્વંત્રકારતઃ ॥૧૩॥

શ્રીભાગવતનો જોયા સ્વાચાર્યવિઠુતેન્દિ ।

અન્યથા ન ભવેત્મ્ફૂતિસ્તદ્દર્માણાં દિ સંમૃતી ॥૧૪॥

આ જગદાદિની ગુર્તિના વિષયની વાત કરતાં પણ તે જગદાદિનું વિન્મરણજ આ ભક્તિમાર્ગે ત્યાગમા રૂહેલું છે. તે ખાતરજ દરેક પ્રકારે પ્રભુના જે સર્વ ધર્મો છે, તે શ્રીભાગવતજ-માથી શ્રીકૃષ્ણેધિનીજ દ્વારા જાણી લેવા; કારણકે પ્રભુના ધર્મોનું જાન ન હોય તો જગદાદિમા પ્રભુના ધર્મોની ગુર્તિ થઈ ન શકે. ૧૪.

સ્નાનુનાંવેન મમારં નાશગિવા તુ મર્વથા ।

જ્ઞાપયિત્વા હર્મેધમાન્ ભાવં દૃષ્વા તથાવિષન્ ॥૧૫॥

प्रकारमपि विज्ञाप्य भक्तैः सर्वैः स्वतो बलान् ।

प्रपञ्चरुप्रतिमाहिते विस्मृतिस्वार्थानां वक्तम् ॥१६॥

श्रीभागवतमेवात्र सर्वेषां हि गतिर्माता ॥१६१॥

श्रीमद् ભાગવતજી મયં ભક્તોની ખરેખર ગતિ છે. તે શંકા કરે છે ? પોતામા ભરેલા મદાન અનુભવોથી દરેક રીતે ભક્તના સંમારનો (અહનતા-મમતા શુદ્ધિથી જે દુન્યવી પદાર્થોમાં આમકિ રૂહેલી હોય છે, તેનો) નાશ કરે છે; પ્રજુના ધર્મેનો ગોષ કરે છે, ભગવદ્-ભાવથી ભગપુર એવા ભાવનું દાન કરે છે; પોતાના અવથી ભક્તિના મમત્ર પ્રકાશનું જ્ઞાન આપે છે અને પ્રપચ્ચ=વ્યવહારીની જે સ્ફૂર્તિ, તેનાં તેના વિસ્મરણાટય કષ્ટ અર્થને નિહ કરે છે. ૧૬૩.

જ્ઞાતે તત્કલદે, તત્ર હેતુસ્તદ્ગુરુસંશ્રયઃ ॥૧૭॥

તત્ર હેતુ કૃપા તેષાં, તત્ર સાન્નિધ્યમિચ્ચને ।

સાન્નિધ્યે તત્ર સમ્બન્ધઃ, સ તુ સેવાકૃતો ભવેન્ ॥૧૮॥

જ્ઞાતે શ્રીમદ્ ભાગવતશાસ્ત્રનું જે જ્ઞાન થયું તે કૃપાકર થાય છે. પરંતુ આ જ્ઞાનમા ગુરુચરણોના આશ્રય હેતુકર છે. શ્રી-ગુરુચરણોનો આશ્રય કરારે થાય કે જ્યારે તેઓની ભક્ત હોય તે પા થાય. શ્રીગુરુચરણોની કૃપા માટે એઓશ્રીની પામે રૂહેવું જોઈએ. પામે રહીને પાનુ ગુરુ-શિષ્યના મમ્બન્ધે રૂહેવું જોઈએ. આ ગુરુ-શિષ્ય મમ્બન્ધ તારેજ શક્ય કે જ્યારે ગુરુચરણોની સેવા કરવામા આવે. ૧૮.

सेवा तद्विहितकृतैः सर्वथा तत्र सिध्यति ।

दासधर्मेण सेवायां विधिर्नहि नियामकः ॥१९॥

सेवा त्वरित सिद्ध थाय, न्यारे सुरदेव ने प्रभाणे आता करे ते प्रभाणे करवाभां आवे. अमुक विधियी सेवा करवी तेवू नथी. आ तो दासधर्म छे. ओटसे ने प्रभाणे आता तेज प्रभाणे कर्तव्य रुदे छे; ओमा अर्ध शास्त्रोक्त विधि नियामक नथी. १६.

यथाकथञ्चित्करस्वामिसन्तोषोत्पादनं हितम् ।

तस्मिन्स्तुष्टे फलं सर्वं सिद्धमेव न संशयः ॥२०॥

दासधर्म रीते पोताना सुरदेव देवी नीते असत्र रुदे, तेवू करवाभां आवे तेज दित छे. सुर ने प्रसन्न थया तो सडव दव सिद्धज समजर्था; ओमा दास नवननी सड्डा न साधवी. (अनु सुरसे थाय तो सुर अन्वावे; परन्तु ने सुर सुरसे थाय तो प्रभुमे छेटा रुदे, ओ परतु नगमूनी छे -दरी दष्टे गुरुजता, सुरते दष्टे न कथत- ओ प्राचीनकाजर्था अर्भिद वात छे.) २०.

तस्मात्स्वमार्गमर्यादा विज्ञाय च तदाश्रितैः ।

तत्र मार्गे स्थितिः कार्या ह्यन्यथा भ्रश्यते यतः ॥२१॥

तेषां अस्तिमार्गस्य श्रवणे पोताना मार्गनी मर्थांस्त्रोने सारी रीते नानु अस्तिमार्गं गां स्थिति करवी. ने ते प्रभाणे न करवाना आवे तो अस्तिमार्गं गां अष्ट थयानो वधन आवे. २१.

१८. स्वमार्गरहस्यनिरूपणम् ॥

‘रमो वै स’ इति श्रुत्या रमरूपो निरूपित ।
 म मन्त्रस्य स्वशास्त्रेण यथा सिद्धस्तथा पुन ॥१॥
 द्विवा पूर्वस्तु सस्योगो विरहश्च तथोत्तर ॥१३॥

‘प्रणु आत्म’ इ’ जे उपनिषत्-शास्त्रां जेना या प्रमाणे
 प्रणुत् २३५ अध्याय छे तेन २१२५ आशुता शास्त्र मुक्ता जे
 प्रमाणे सिद्ध दाय, ते प्रमाणा शीका वृ हवे जे अ जे प्रमाणे
 १ ५८-१ ते सस्योगम् अने जीने विप्रयोग १३

त्रियाप्रधानसस्योगे रसोद्बोधाय रूपिता ॥२॥
 भावास्तथात्तरे युक्तस्वरूपमपि तादृशम् ।
 भावात्मक तु, तत्प्राप्तिर्भाविप्राप्तिर्न चेतरेत् ॥३॥

किया जेमा मुष्पत्ये इहवा छे, तेना मर्यादात्मक शूत्रा
 रसमा अने जगत् क-रा भावे जावो इह ॥ छे तेन प्रमाणे
 विप्रयोगात्मक शूत्राशास्त्रमा जे २३५ जे, ते तेनू जे भावत्मक छे
 (बान विना रसनिष्पत्ति नथी) आ विप्रयोगात्मक २३५
 प्राप्ति जेन नाम जे भावप्राप्ति, जीवू छे जे नली ३

स भाव सर्वथा पूर्वदेह म्बेनानिवर्त्य च ।
 विदध्यान्नूतन देह सर्वसामर्थ्यसस्युतम् ॥४॥
 निष्प्रत्यूह यथा तस्य वियोगानुभवो भवेत् ॥५॥

તે બાવ પ્રથમના શરીરને પોતાને સ્વરૂપેજ રાખીને તેને જે પ્રમાણે કોષપણુ જ્વલતી મુંઝવણુ પિના પ્રભુના વિરહનેા અનુભવ થાય તેવા પ્રકારના સમગ્ર મામથ્યવાળા નવાજ શરીરમાં ફેરવી નાખે છે. ૪૩.

સ ણવ ક્ષિદ્ધિતઃ સર્વમન્યે રોધઃ પ્રભુપ્રિયૈઃ ॥૧૧॥

વિરોધસ્તમ્ય મતનં પ્રવચ્નસ્મરણેન હિ ।

તદ્ભાવો નિરોધૈસ્ત્રીલયા ગુણગાનજઃ ॥૬॥

આ વિરોગાનુભવને વાચક જે સિધ્ધિ, તેનેજ સીમદાપ્રમુદ્ધને નિરોધ એવી અગ્ત્યા અર્થા છે. સતત પ્રવચ્ન(લગરાદિ)નું સ્મરણ કરવામા આવે તે આ નિરોધને બધા આવે. (ફનિયાદારીમાં સ્મા પન્થા ફેરનારૂએ આ નિરોધ સિદ્ધ થાયજ નહીં.) આવા પ્રકારનેા બાવ ત્યાજેજ ઉત્પન્ન ન થાય કે જ્યાં નિરોધપૂર્વક પ્રભુની સીમા-જ્ઞાના અમરણપૂર્વક પ્રભુના મુક્તુવં જ ન કરવામાં આવે. ૬.

દૈન્યભાવતયૈવ સ્યાત્તુભા ભાવમ્હૃતિઃ ।

પ્રચ્ચાદિદુર્લભો ભાવઃ કમં સામ્યો હિ તારશઃ ॥૭॥

ઇતિ વિન્તાકૃપાયુક્તઃકાર પ્રાદુરાનનમ્ ।

તગાધ્યાદિહ પ્રાયઃ સર્વેષાં તાપમન્ધવઃ ॥૮॥

જે કોઈય દીનતાની બાવના કરવામાં આવે - જે સર્વદા દીનતાજેજ પામવ કરવામા આવે તે તેવા પ્રકારના બાવની પ્રતિ થાય. આવઃ પ્રકારનેા બાવ તેા જ્યાજ વનેને પણ મુખેથીથી પ્રાપ્ત થાય તેવા છે. તે મામાન્વ મનુષ્યોને સિદ્ધ રૂપે રીને થાય.

तेषु चित्तवाणा पञ्चपाणु प्रभुने पोताना सुभासिन् ॥ अव-
 ताउप श्रीमहाप्रभुञ्ज प्रकट कर्मा ते श्रीमहाप्रभुञ्जने आगरे
 नराथी आये भाजे मधाने विप्रयोगात्म तापदशनी जन्म थाय
 (मिडे तापकदेश मिसाय भावप्राप्ति शक्य नथी) ८

नापेन सर्वथा सर्वपरित्यागो भविव्यति ।
 पणित्यक्तेऽपि नूनं प्राज्ञात्मनो भवत् ॥२॥

जे नरा प्रकाने तापदश थाय तोर मरं रीने दुःखी
 सर्व पदाथीने त्याग थाय अने मरं दुःखी पदाथीने त्याग थाय
 त्यारेण प्रपञ्च दुनियात म्म णु रजी शके ८

तदस्मृतो तदामक्ति सर्वैर भविव्यति ।
 आसक्तो व्यमने ज्ञाने पर किमवशिष्यते ॥१॥

एवे जे दुःखी पदाथीने निश्चरतु मिद यक हे ततल
 प्रभुभा आभक्ति एरेक प्रकारे थाय अने आगति यना व्यमन
 यक युकु तो पात्री भात्री य त्व ? १०

वाचिका सैव सतत न दुर्लभतमा रति ।
 अतो विधेय सुधिया श्रीमदाचार्यमत्रय ॥१॥

प्रभुभा प्रेम मुञ्जेन नथी प-तु दुःखी पदाथीने म्म
 जेव भावे भाध कनार ८ भाटेर बुद्धिशाही पुरने श्रीमद-
 प्रमञ्ज शक्य ग मन् ११

तस्मात्स एव गनुजैरनन्यैः साधनोञ्जितैः ।

सर्वदा सर्वभावेन सेवनीयस्तदाश्रितैः ॥१२॥

तेथी श्रीमदाप्रभुछने शरखे आवेवा अनन्य अने निम्माधन
छवेये हभेशा रामप्रभावपूरके श्रीमहाप्रभुछना रगछुनेज सिद्ध
कन्यु' (अथना रगछप प्रभवू सेनन कन्यु') १२

१९. सधुराष्टकतात्पर्यम् ॥

स्वरूपगुणभेदेन त्रिविधं गात्रमुच्यते ।

स्वरूपं तु रसानन्दस्त्वया वीज्यासमन्वितः ॥१॥

स्वउपगान अने शुद्धगान ऐसा भेदे गान के प्रकान्दं इहेवाय
छे प्रकानी क्षीराओधो गुप्त रमात्मक के आनन्द, ते स्वउप. १.

गुणास्तु भगवद्वर्मा स्वरूपोत्कर्षहेतवः ।

ते परोक्षे हि गीयन्ते स्वाम्नाहेतुतयात्मनः ॥२॥

शुद्धो ऐ तो प्रभुना कर्म छे अने उपर के स्वउप इहेवाभा
आप्य, तेनी भदताना कान्छउपे इहेवा छे छुने पोतानी प्रभुभा
आप्या कन्याना कान्छे ऐ शुद्धो अ न प्रभुनी परीक्षतामान
थाय छे. २.

तत्तोलोत्तरङ्ग्याः स्मृत्वा स्मृत्वा तदङ्कन् ।

मतो माधुर्यरूपेण रूपयन्ति परस्परम् ॥७॥

अने तेथी हरी ते ते क्षीमाओमां रूक्षेसां गोपाङ्गनाओ ते ते
अङ्गनां अमरुणुं करी ते ते अङ्गने मधुरताना रचरुपमां पररुपर
वर्गवे ३. ७

एकाधरं तथैवान्या वदनं नयनं परा ।

एवमग्रेऽपि विज्ञेयं सम्पूर्णे मधुराष्टके ॥८॥

ओक गोपाङ्गनाये प्रभुना अधरुं वधुं न कथं तो भीमये
मुभरुं वधुं न कथं तो भीमये नेत्रुं वधुं न कथं. आम सम्पूर्ण
मधुराष्टकमां आगना ग्वाकमांता ते ते अङ्गनां पद्य नलधुं. ८.

एतदेवास्मदाचार्यैरतिगुप्तं निरूपितम् ।

तद्भावभावनं सिध्येदेतद्ग्रन्थार्थभावनात् ॥९॥

आन आति गुप्त वान आपल्या श्रीमदक्षलाधीश्वर प्रभुये जतापी
डे. आ मधुराष्टक ग्रन्थना अर्थनी लावना हरवाभी प्रभुना ते
भावनी लावना मिद यथं सके. ९.

तद्बोधोऽपि निजाचार्यकृपया प्रभुकारितः ।

तादृशैर्ज्ञापितो वापि भवेन्नैवान्यथा क्वचित् ॥१०॥

ते अर्थने ओध प्रभुने करान्यो श्रीमहाप्रभुष्णी इपा वडे
थाम डे लगवदीथो लक्ष्मि त्यारे थाम; ओ विना अन्य कोधपलु
रीने इथांय पलु न थाम. १०.

२०. सर्वात्मभावनिरूपणम् ॥

कृष्णस्य रूपया किञ्चिद् घृदयागतया मया ।

सर्वात्मभावशब्दार्थं कश्चनात्र विविच्यते ॥१॥

हृदयगा आधी श्लेष्ठी प्रलुङ्घ्या वडे सर्वात्मभाव, जे शब्दने अर्थ गाग वडे आदी विवेचयामा आवे छे. १.

सर्वेषामिन्द्रियाणां हि देहादीनां तथा पुन ।

आत्मभावो भगवति सर्वभावः स कथ्यते ॥२॥

अधी छन्द्रेणो तेमग देहादिक मर्णो लगवानगां जे आत्मभाव=अनन्यभाव, तेने सर्वभाव शब्दवामा आवे छे. २.

आत्मभावश्च सर्वत्र स्वसम्बन्धविनारणम् ।

स्वस्य सम्बन्धनास्फूर्तिरस्माकं भगवानिति ॥३॥

पेतानो शीतला जे सम्बन्ध, तेने जे विचार अने 'आत्मानं लभयान्' अधी जगत् जे सम्बन्धीपण्युं तेनी अङ्गुलि (अनुस्थितियं अ-पवेदनेन अभाव) तेन नाम आत्मभाव. ३.

देहेन्द्रियाणां प्रत्येकमाकाङ्क्षारहिता हसौ ।

आकाङ्क्षायां तु विषये भावमत्त्वान्न सर्वता ॥४॥

आकाङ्क्षा जे देह-इन्द्रियां, ते प्रत्येकनी प्रभुने विशे लेश पथ आकाङ्क्षा न होवी जेहणे (अथ तेहयो द्विधाभावं आद्यो.) हवे

એ આકાંક્ષા રહે તો ઇન્દ્રિયો અને ઇન્દ્રિયોના વિષય એવી ઇન્દ્રિયોના ભાવની ત્રિયતિ રહેવાથી સર્વપણું ન થાય. ૪.

અત एष हि तद्भावं देहाद्यम्भूतिरुच्यते ।

म्भૂત્યા તત્રાપિ નૈ ભાવો મવેત્પોપાવિહેતુકઃ ॥૧॥

આથી કર્મનેજ સર્વાત્મભાવમા દેહાદિકની સ્પુરણા ન હોવી જોઇએ, તેમ રહેવામા આવે છે. દ્વે એ સ્પુરણા ચમા કરતી હોય તો તેને ઇન્દ્રિયોના પોપણાદિક (તે તેના વિષયની સમ્પૂર્તિ) ના કાંચુકુપ રહેવો દ્રેતભાવવાઓ લાવ થાય. ૫.

तथैव विषयत्यागः सर्वनासाधनाय हि ।

કામભાવે કામફલે ભાવતો નહિ સર્વતા ॥૬॥

સર્વપણાને મિદ્ધ કરવા માટેજ ઇન્દ્રિયોના વિષયોનો ત્યાગ છે. કામ-વિષય હોય તો કામનું ફળ થાય અને તેના કામભાવથી (જેમા વિષયાપેક્ષા રહેલી છે, તેવી ત્રિયતિથી) સર્વપણું સિદ્ધ ન થાય. ૬.

‘अहं भगवतः सर्वे’ इति सर्वात्मभावनम् ।

‘પ્રમુર્મમે’તિ ભાવો હિ કામભાવો યતો મતઃ ॥૭॥

સર્વાત્મભાવનો અર્થ એ કે- ‘હું સમગ્ર પ્રભુનો છું.’ તેથી જગદ્રે કામભાવ એ કે- ‘પ્રભુ મારા છે.’ (રહેલામા ઇન્દ્રિયોના વિષયોનો ત્યાગ છે, નિસ્વાર્થતા છે, જ્યારે પાછલામાં વિષય-સમ્પૂર્તિની ઇચ્છા રહેલી છે.) ૭.

૨૬. નિવેદનતાત્પર્યાર્થઃ ॥

अथ निवेदनवार्थ्याभिस्तु-नृच्छादावेव जीवाः स्वतो भगवता
 सृष्ट्यर्थं भिक्षाः कृताः; तेषां ततः प्रभृति भगवता सह भगवदंशानां
 विप्रयोगोऽस्त्येव, न परं तापक्लेशः, सम्बन्धाभावात्; सम्बन्धस्तु
 प्रपञ्चासक्तिनिवृत्त्या भवति, सा तु यावद्देहमन्धमहन्ताममतयोर-
 विद्याकार्ययोः सत्तन्न भवितुं शक्नोति, अतो यत्राहन्ताममतयोर्नाश-

૧. અક્ષરાંશદૈવા દ્વિવિધાઃ । કેવલમર્યાદાયા સ્થિતાઃ સાધન-
 પરાસ્તેષાં મુક્તિરેવ ફલં, ચે ન મર્યાદાપુષ્ટાવદ્ગીઠ્ઠતામ્નેષાં સર્વમાધન-
 ત્યાગપૂર્વકદારણાગતૌ ક્રિયમાણસેવનાયાં સેવાફલોક્તફલસિદ્ધિઃ ।
 અન્યેષાં નાસુરાણાં પ્રકૃતિજન્યાનાં સસારનિશ્ચયેનાન્બન્ધન્તમ પ્રવેશરૂપા
 મુક્તિઃ, ન હિ તેષાં ભગવન્પ્રાપ્તિસમ્બન્ધગન્ધ્વોઽપિ, 'મામપ્રાપ્ત્યેવ
 કૌન્તૈય' ડ્ય્યાટ્વિવચનાત્ ॥ તત્પુસ્તકમ્થ ટિપ્પણમ્ ।

૧. અક્ષરબ્રહ્મના અંગો દૈવ અંશો એ પ્રકરના છે. તેમ ના
 એક તો દેવસ મર્યાદામાજ ગ્રહેલા છે; તેઓ જેદ વજેરમા વજુવેવા
 માધનો કરીને ગોક્ષત્પ કદને પ્રાપ્ત હો છે તેઓને મોક્ષજ ૪૧
 મયે છે, અધિક નહિ. તેઓને મર્યાદાપુષ્ટમા અંગીકાર રચેવા
 છે, તેઓ તો મર્યાદાનાં મર્ગ માધનોને તિયાજસિ આપીને પ્રભુને
 શરણે જાય છે; અથવા તે મર્યાદામાર્ગના સાધનોજ તેવા જીવોને
 છોડીને આત્યા જાય છે; શરણે ગયા પછી તે જીવો પ્રભુની મેવ
 કરે છે અને મેવા કરતાં કરતાં અમય પ્રભુ મધે અનેક અતીકર

કન્નં મવિધ્યનીતિ પુન. નમ્વન્ધસિદ્ધિઃ, તયા પુનર્દેહાદેઃ પાવેન મુદાયેઃ
 કાર્યક્ષમત્વમિવ ભગવત્કાર્યોપયોગિત્વં ભવતીત્યલમુત્તયા ॥

इति श्रीहरिदासादितो निवेदनतात्पर्यायः ॥

ભાવાર્થ-આત્મનિવેદનનો વાક્યાર્થ આ પ્રમાણે છેઃ વાક્યાર્થ
 એટલે નિવેદનમાં તમા જે રહો કે આક્ષરો મહેલાં છે, તે સર્વાત્
 રહ્ય, તેનો ભાવાર્થ, જે જ નિવેદનનો વાક્યાર્થ એને શ્રીહરિધન-
 ચન્દુ ગણ છે છે;

एकोऽहं बहु इति, एक ही न रहते, म द्वितीयमैवैवत् अत्र श्रुत-
 म्। कथमे आधात्रे प्रथम नो प्रभुये सृष्टि म्येवानी धन्वा करी. रमण्य
 वरवा भाटे सृष्टि म्ये छं अम उपनिषद् कहे छे. रमण्य केम यनी
 शके? मर्वात्र अकण लगवान छे. लगवान लगवान साथे मण्य केम
 करे? अ म का यता श्रुति कहं छे के प्रभु पोते मण्य कवा अहु-
 उपे थाय छ सृष्टि म्येवा भाटे पोतानाभायी ज अनेक मण्यवादि
 प्रकट करे छे. एवो स्ववउप होवायी मृष्टि कवायी प्रभु न्यात्रे
 धन्वा करे छे, त्यात्र ते एवेने पोतानायाी लुन करे छे. न्याग्या

आनंदमय भोगो भोगवे छे, अ सेनाक्ष अंथमा कहेवा क्यनी
 नेअने प्राप्ति थाय न अओ प्रकृति-भावाभायी उत्पन्न थयेवाछे,
 तेवा आशुवेने तो मसारमा लभवानो निश्चय थयेसो होवायी ते
 लोडोने अधंतमम नागना महान-कमा प्रवेश कवाइप मुक्ति
 मसे छे ते लोडोने प्रभुनी प्राप्तिना मंअधनो मन्ध पाण्य नयी,
 इगरे प्रभु ज श्रीसुजे गीतामा आवा कहे छे के 'हे अर्जुन, ते
 आशु एवो गने प्राप्त कया विनाज अधम गतिने प्राप्त थाय छे.
 नेअने आशु र येनिमा ज हुं पटकं छुं.'

ભગવદ્ રૂપ હવે સુદાં થાય છે, ત્યારથી પ્રભુથી તેઓ વિખૂટ
 પડે છે, પ્રભુનો વિયોગ પ્રમ થાય છે. સુદાં પડ્યા ત્યારથી પ્રભુ
 સંબંધ છૂટશે અને વિયોગજીવનો લગ્ન થઈ જાય તો
 પણ તેઓને તાપ લગ નથી થતો વિયોગ હવે તો તાપકેશુ થવો
 જોઈએ, પરંતુ વિયોગ છતાં, દલ્લા જાના વિયોગ છતાં હવેને
 દેરા પણ પ્રભુને મળીને મટે તાપ કે સેગ કેટલું પણ નથી મળ
 નું કે કાળ જોઈ જાય - પ્રભુનો સંબંધ નથી વધારી જાય
 પડ્યા ત્યારથી પ્રભુને જેના તાપમાં, સંબંધ ફર્યા હવે
 પ્રભુના વિયોગને જીવને થવો જોઈતો તાપમહારા થઈ જાય છે -
 પણ પ્રભુનો સંબંધ રહ્યા જાય તો તેઓને પ્રભુનો વિયોગ
 સાલરી આવે અને પ્રભુની પ્રાપ્તિ મટે આત્મિક હલ્લવે મનસંગો
 સંબંધ વધા નથી, ત્યાં પ્રભુ પ્રાપ્તિ મટે નામ તેની પ્રાપ્તિ
 આપી ?

વિયોગ પ્રાપ્ત થવા પછી પ્રભુનો સંબંધ કેરી ના થાય ?
 જે પ્રભુના ઉત્તરમાં આપણી જાના કોઈ કે પ્રપામી નામે
 આગમિ હવે થવા પછી પ્રભુનો સંબંધ થાય કે પ્રપામી વ્ય-
 સુધી આનંદિત થાગી પડી ન. ત્યારથી પ્રભુનો સંબંધ સંબંધ
 નથી માર તાપ કે પ્રભુનો સંબંધ સમ

પ્રપામી જોઈલ લોકમ પડેલી આગમિ હવે પ્રપામી
 આડી કામે છે એક તો આદતા અને ધ્યાન અમલ જેને
 માતા આદ્યા જોઈલ અજાન - નાનગી મરે તાપ ઉદ્ભવ છે
 સમમ જગત પ્રભુને ખેલવાનું - જાન છે જેમાના મરે પદાર્થ
 પ્રભુને ખેલવાના નમી છે, તે બધા પ્રભુના છે. જે જા તેમ
 મળી, હવે અનન્ય - થઈ. વિ હવે જેને મળે

માની લે છે, અને દુખી થાય છે, ત્યારે ન્યાયુધી અનિચ્છાએ
 ઉત્પન્ન કરેલી એ લૌકિક અહંતા અને મમતાએ પિસાચિનીઓ
 જેઠેલી છે, ત્યાયુધી લૌકિકમાંથી જન્મી આસક્તિ દૂર થવાની
 નથી. જ્યારે જ્યારે અહંતા અને મમતાને બાધ થશે ત્યારે ત્યારે
 પ્રપંચમા રહીને આસક્તિ દૂર થશે, અને કરીને પ્રભુનો મળામ થશે.
 તાત્પર્ય આ છે: માયાની બે પુત્રીઓ, એક વિદ્યા અને બીજી અ-
 વિદ્યા. અવિદ્યામા ક્રમાદને જીવ પોતાનું સ્વરૂપ ભૂલી જઈને લૌકિક-
 ક્રમા આ તા મમતા બાંધે છે પ્રભુએ અહંતા મમતાનું મૂલ કારણ
 જે માયા. તેને જીવવાનું મન્ય માધન જતાવ્યું છે. ગીતામા શ્રી-
 મધ્વે આગા કરે છે કે, મામેવ ચે પ્રપચન્તે માયામેતાં તરન્તિ તે—મને
 જે સંજો આવે છે, તે એ માયાને તરી જાય છે. પ્રભુને સંજો
 જવાથી એ માયાનો જય થાય છે. માયાનો જય થવાથી અવિદ્યા
 નહેતી નથી. આવધા દૂર થતા તેની બે પુત્રીઓ અહંતા મમતા
 પવાધન કરી જાય છે. અર્થાત્ જે જે પદાર્થોને 'માને તારા'
 માનવામાં આવતા તે સર્વ પદાર્થો પ્રભુને મોખી જાને, પ્રભુના જ
 માનીને. પોતાને પણ 'હું' એમ સ્વતન્ત્ર ન માનતા' પ્રભુનો દાસ
 છું, એમ જાણીને ભગવત્સેવામા પ્રવૃત્તિ થાય છે. એથી પ્રભુનો
 મળામ કરીને સિદ્ધ થઈ ગયો એમ મમજી સેવું. જ્યારે પ્રભુનો
 મળામ થયો, ત્યારે મેવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થયો. જેમ કાચી
 માટીના થડાને પકાવ્યા પછી જલ લઈ આવવા વગેરે કાર્યમા
 બેઠી શકાય છે તેમ પ્રભુનો સંબંધ સિદ્ધ થયા પછી જ દેહ,
 ઈન્દ્રિય વગેરેનો પાક થાય છે. એ પાક તાપક્રવેશરૂપ વિયોગામિથી
 થાય છે, પહલા મળામ થતા જ 'હું' પ્રભુથી હજારો વર્ષથી વિખૂટો
 પડ્યો છું' આવું લાન જ્યારે થાય છે. ત્યારે પ્રભુને મળવા માટે
 અત્યંત આર્તિ થાય છે, તે આર્તિ વિયોગરૂપ મહાગ્નિમા પરિભ્રામ

પાત્રે છે, અને તે આનૌકિક અગ્નિ વડે સૌકિક દેહ, ઇન્દ્રિય વગેરે
 વ્યારે પા છે, શુદ્ધ પાત્રે છે, ત્યારે તે દેહ, ઇન્દ્રિય વગેરે પ્રભુના
 કાર્યોમા ઉપયોગી થાય છે આથી વ્યારે એ પ્રશ્નો ? એટલે જ
 પાત્ર કે

(૫ ભ સુ ૫ ૧ અંક ૩-૪)

૨૨. સ્વમાર્ગમૂલનિરૂપણમ્ ॥

અથ શ્રીકૃષ્ણાનન્દનપદામ્ભોનપ્રસાદત્ત ॥

પ્રભુસ્વરૂપવિષયે કિન્નિદ્રત્ત નિરૂપ્યતે ॥૧॥

હવે શ્રીકૃષ્ણઅન્દનના મુખાન્વેષણના આત્માન્ ૫ શ્રીમદશ્યાર્થ-
 ચરણોના ચરણકમલની કૃપાથી પ્રભુના સ્વરૂપના વિષયમા કાર્તિક
 અર્દી કહેવમા આવે છે ૧

‘સો વૈ સ’ इति श्रुत्या सरसाम्भनयोदितम् ॥

तत्र कृष्णे मति कार्या ब्रह्मवादेन सर्वथा ॥૨॥

“સો વૈ સ” - ત પ્રભુ સ્વરૂપ ૨, જે ઉપનિષદ-વાચ્ય
 અનુસાર પ્રભુનું સ્વરૂપ સનાતનકે કહેવામા આવ્યું છે, તેવા પ્રકારે ॥
 શ્રીકૃષ્ણઅન્દનમા બ્રહ્મવાદવા સિદ્ધાન્ત અનુસાર કૌંક નીતે શુદ્ધ
 કરી ૨

ब्रह्मवादे हि भगवानानदाकार उच्यते ॥

तन्मात्रमुखपादादि सर्वं तस्य निरूप्यते ॥३॥

ब्रह्मवादमा भगवानने आनन्दाकार इहेनामा आवे छे ते
प्रभुना मुख-अण्डा वगेरे सर्व आनन्दाश्च इहेनामा आवे छे ३

मौक्तिकदर्पणवर्णयरूप चानन्द एव हि ॥

ऐश्वर्याधिगुणा सर्वे तदरूपा नैव सशय ॥४॥

३१ । कामदेवोना लान्धन एकेत्र भजेय इय आनन्दाभा
इहेल छे अश्वर्य वगेरे लधा भगवद्गुणो आनन्दात्मके छे,
ओमा मह पल सशय नथी ४

तथाविधाकृति ब्रह्मात्मकत्व जगत स्मृतम् ॥

मुख्यो हि जगदाकारो ब्रह्माकारो निरूपितः ॥५॥

अकुड्याद्याकृतीना वाचारभणतोच्यते ॥

आन्दो हि ब्रह्मवादे सर्वत्राकारबोधक ॥६॥

तेन आनन्दाकार ब्रह्मवर्षात्मके २-३-५ जगतने छे मुख्य
ओवो जगद्गुण आकार ब्रह्माकार इहेवागा आ यो छे, धडा, २-४
गे वगेर आकृतिना नाम ओ वाली ॥ आरम्भ ययो, तेतया पूरता
छे ब्रह्मवादमा न्या न्या आनन्दा शब्दतो प्रयोग छे, त्या त्या
ते आकारतो बोधके छे ५-६

न किञ्चिदीदृश वस्तु निराकार तु यद्भवेत् ॥

माकारब्रह्मरूपत्वात्तत्राकारेण साकृति ॥७॥

इति ॥ १५ ॥ १ तु गंधी ॥ १६ ॥ अथ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥
अथ ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥

॥ एतच्च माचार्यैर्निबधे तत्त्वदीपक ॥

॥ ३१ ॥ अथ कृष्णवत्सर्वमिति निर्गलित वच ॥ ३२ ॥

॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥

॥ अथ दर्शनानामिति तद्व्युत्पत्त्याद्यते ॥

॥ सर्वस्वरूपमानस्वप्नाशान्तगकति ॥ ५१ ॥

॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥

॥ एक स्मात्मक ब्रह्म साक्षात् ज्ञेयमास्तिके ॥ ७१ ॥

॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥

॥ अथ त्रिविध भिन्नतयास्त्रे यादृशम्वया ॥ ९१ ॥

॥ सारागविप्रयोगाभ्या शृगाग विनिरूपित ॥

॥ सयोगवच्च विरह स्वरूपांगेति निर्णय ॥ ९२ ॥

॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १०१ ॥ १०२ ॥ १०३ ॥ १०४ ॥ १०५ ॥ १०६ ॥ १०७ ॥ १०८ ॥ १०९ ॥ ११० ॥

યોગ એમ બે પ્રકારનો છે. સયોગ રસની માફકજ વિપ્રયોગ રસ
શૃંગારમમકપ ૭, એવો નિશ્ચય છે. ૧૧.

દ્યાનેવ વિમેદો હિ મતન્યમ્તત્સ્વરૂપયો ॥
ક્રિયાત્મકમ્તુ સંયોગો લોકવેદનિરૂપિત ॥૧૨॥
વિપ્રયોગસ્તુ ભાવાત્મા કેવલાનુભવૈરુદ્ધ્ ॥૧૨૩॥

શૃંગારમમકપનાં આ બે સ્વરૂપનો આટલોજ ભેદ જાણવો:—
સયોગ રસ ક્રિયાત્મક છે અને તે યોગ અને વેદમા શુદ્ધવામા
આવેલો છે; બ્યારે વિપ્રયોગ રસ ભાવાત્મક છે અને કેવલ અનુભવ-
પૂર્વ જોઈ શકાય તેવો છે (=અનુભવાય તેવો છે). ૧૨૩.

ભાવાત્મકસ્વરૂપસ્ય ભાવાત્માનો વ્રજમ્થિતા: ॥૧૩॥
સદા તદેકમહિતામ્તદ્સ્વરૂપા ન હિ સશય. ॥
તમ્ય સર્વેવ સામગ્રી મતવ્યા હિ તથાવિધા ॥૧૪॥

ભાવાત્મકસ્વરૂપ પ્રભુના વ્રજમા શુદ્ધવા ભાવાત્મક યાત્પદાયો
હમ્મેશા તે એકજ ભાવથી યુક્ત છે, અને તેઓ ભગવદ્સ્વરૂપ-ભાવ-
રૂપ છે, તેમા કંઈ જાનની શક્યા નથી. આપમીની બધીજ સામગ્રી
બાહ્ય છે તેમ જાણવું. ૧૪.

કદાચિન્મૂલનીટાયાઃ કર્તુ પ્રાકટ્યમીશિતુ' ॥

શ્રુતિષ્વન્નિકુમોર્ગુ તન્ફલપ્રાપ્તેન્ક્રયા ॥૧૫॥

સ્વદત્તવરસાફલ્યવિવાનાય વિદોપન ॥

સ્વભાવાત્મવ્રજનાઃ પ્રથમ પ્રકટીકૃતા ॥૧૬॥

ॐ अत्रुत नूनं तनाः । जगत् । प्रसारी र्ज-ज ७
 श्रुतिरूपं नानिपुत्राणां जगत्प्रकृतं आत्मनाम् ६-७ये कने
 भावे की भेने आरेना ३ दानो नभस ७-७ गाटे भेताना
 भावत्मक श्रीनखरनेने प्रष्ट भ्या १५-३

सयोगात्मा स्वयन्नातो वसुदेवगृहे तत् ॥
 नदगेहे समागत्य भावात्मजनमश्रयम् ॥१७॥
 गोपनाभारूप स्वमात्मान स्वम्बित व्यधान् ॥
 स्वम्बितन स्वरूपण मनन रमन जने ॥१८॥

त्या न योगप्रभय भेन श्रीपुत्रेपुत्रा गृहमा प्रष्ट यना
 अने आ प राय नन्दना यग्ना २११ीने जायाता प्र ष्ठगिना आश्रय
 रूप रूहेन गादिभजाउउ ३ वेता गग्न आत्माने आनी नीते स्थिति-
 योगो द्वयो आ १ ति स्थि यरना ते रूपे प्रभय भेनमा नतत
 विदा २ ५ १७-१८

श्रुतीनामग्निपुत्राणां प्रथमाधिकृतियत् ॥
 अत क्वचित्क्वचित्स्याविभावोऽत्र निरूप्यते ॥१९॥

श्रुतिरूपं अग्नि भागे ॥ अधिकां प्रथम गोपाथी आर्हो नन्दना
 न्याक था ७ ७११८८५ ॥ २११िपुत्रे व द्वो ११मा २१ ये ७ १८

यथा स्वरूपमवाया कलाचिद्रूपज्ञानम् ॥
 देहस्य मौक्तिकत्वन तथाऽत्रापि विबुध्यताम् ॥२०॥

२१ भेना कृता प्रस्ता २१७ भये २१२न उना दर्शनो

यस्य वन्यः तेन रीते आ देह भौतिक क्षेत्राधी क्षेत्र समये अर्द्धो
 प्रकृता अमर उपना दर्शन यद्य वन्यः शोभ नश्ये। २०.

श्रीलां कृत्वा प्रमाणादिफलप्रकरणाविव ॥

निरोधेन तथाऽविद्यां सपत्नीं विनिवार्य च ॥२१॥

स्वानट पृथिव्यैव शरीरमनजादिषु ॥

श्रुतयोऽग्निकुमाराश्च निर्दोषानंदरूपिणः ॥२२॥

वृषास्तेषां ततो भावं कैवलं विरहात्मकम् ॥

आत्यंतिकवियोगाख्यं मुक्त्यापि फलमूर्धगम् ॥२३॥

फलं दत्त्वा भावरूपा ब्रह्मस्थाः स्वस्थिताः कृताः ॥

अक्रूरनयने प्रोक्ता अन्यथाभावमापिताः ॥२४॥

मिद्ध विदित्वा भगवान् तन्प्राकट्यप्रयोजनम् ॥

‘प्रायः प्राणा’मिति श्लोके तास्तत्रैव ह्यनुदिताः ॥२५॥

तामस प्रमाणं प्रकृत्यधी भाडी तामस इत्यप्रकृत्य सुधीनी
 (अ. ४ यो ३५ सुधीनी) उद्यामां क्षीया करी, निरोधे करी पाय
 पर्वपाण्डे अविद्याने टाणी, शरीर मन परोरेमां निज आनन्दनी
 ५-७५ उरे. शुनिश्च अग्निकुमारोने प्रभुये निर्दोष आनन्दरूप इयां.
 त्यादपत्नी तेजोने देवस भावउप आत्यन्तिक विद्येज नामनं
 निरदउप अने भक्ति कृताये ने ५० इय तेजोने पटावी न्तुं इतम
 २५ आपी कावामक जेवां ते प्रकृतासीयेने पौनामा निरद करी
 क्षीया. अन्तुः प्रभुने पपनापवा आम्वा हारे ने जौपाङ्गनाओनी
 पात इत्ये मा आपी छे, तेजोने प्रभुये तेजोना प्राकट्यनं कटम

सिद्ध यंत्रं न नी क मटा लापते पमाऽयां. " प्रायः प्राणान्
 (मा १०)" अथ श्लोकमा तथा प्रकाशना जोगीवन्तेनी वान
 श्लेषामा आपी छे. २१-२५.

श्रुतयोऽग्निकुमारास्तु स्वात्मरूप मनस्थिताः ॥
 आत्यंतिकस्यविरहफलवानस्तथा कृताः ॥२६॥
 अंतर्गृह्यताः स्वस्मिन् क्रियारूपेणवंशिनाः ॥
 तेषां स्वावसरेस्वस्मान्निष्काश्य रमण पुन. ॥२७॥
 प्रवंशनिन्द्यसंघोगरूपेणैव व्यवस्थितिः ॥२७३॥

श्रुतिउप अग्निकुमाना क ले प्रभुउप प्रवृत्ती अन्तर श्रुत्या
 दत्ता, तेजोने आत्मन्त पोताना विप्रयोगउप कलना अधिकागे कर-
 वामा आन्ना. तेना ले जोगीनाद यना पर अकार न नीकणी मकपा,
 तेजोना क्रियाश्चे प्रभुये पोनामा प्रवेश करान्योः अन्तर्गृह्य मंयोग
 मणना ते अन्तर्गृह्यनाने पोनागाधी अकार पधरायी तेजोनी साथे
 रमण्य करे. आ प्रवेश यता नित्य मंयोगश्चेत् अन्तर्गृहे, तेम
 नान्तर्गृह्यः २६-२७३

भावस्वास्तु तेनैव रूपेणैति त्रिबुध्यतान् ॥२८॥

उभयोः साकृत्तित्व हि मंतव्यं ब्रह्मवादिभिः ॥२८३॥

आत्मात्मक तो तेज उये जेभ न्तर्गृहे. आ जन्ने प्रकारना
 (प्रवेश यना नित्य मंयोगश्चे अन्तर्गृह्यता अने आत्मात्मक श्रुति-
 उपा)ने ब्रह्मवादीभोये साकार मानवां २८३.

सर्वाधारो लोकनेप्रथिता, उरगोत्तमः ॥२२॥

तदाधारो ऽक्षरस्तस्य प्रपंचस्तद्वतैः पुनः ॥

जीवेऽक्षरतो ज्ञेयस्तद्वतीतः परः पुमान् ॥३०॥

लोकाने वेदगा प्ररिद्ध ऐवा ने उरगोत्तम ऐ सर्वांना
आधाररूप छे. ते प्रलुनो आधार अक्षररूप छे. अक्षररूपनो
आधार प्रपंच (=वगत) तेव नगतमा इहेला इवाये अक्षरथा
पर ऐवा परपुरपने नलुवा. ३०.

ततः श्रीगोपीकावृंदगूढभावः परो हरिः ॥

श्रीमदाचार्यकृपया विज्ञेयः कृष्ण एव हि ॥३१॥

श्रीगदाचार्यः नलुनी कृपाये करी श्रीगोपीजनोना समदना
गूढभावरूप हरि श्रीकृष्णने ते पर पुरुष इःताये पर नलुवा. ३१.

२३. मूलरूपसंशयनिराकरणम् ॥

सदा श्रुतीनां कृपया मूलरूपप्रदर्शकः ।

रसात्मकस्वरूपात्मगोपीजनसमन्वितः ॥१॥

तथाभूतव्रजश्रीमद्गोवर्धनविलासकृत् ॥

यथा ह्यग्निसुतान्सर्वान्कृपया कोसलेन्द्रतः ॥२॥

अनुगृह्य स्वरूपात्मभक्तावेश विधाय च ॥

तदा तद्रूपतापत्तीर्मूललीलापरायणः ॥३॥

यथा वा पूर्वरूपेऽपि स्वयमाविश्य सर्वत ॥

मूलरूपेण कृतवाँल्लीलान्तद्वत्स्वय हरि ॥४॥

तथा श्रुतिषु नवांसु भावात्मा स्वीयरूपताम् ॥

सम्पाद्य मूलरूपेण रमते तादृशीषु वै ॥५॥

ये प्रमाणे सदैव अनुग्रह यदे श्रुतिपोना मूलउपने अतापनार
स्वरूपस्वरूपवाणा गोपाङ्गनाओथी युक्त, तेवाज अकाणा असात्मक
स्वरूपवाणा मूल अने श्रीगिगिगार - तेमा कीडा अनारा मूलसीवा
कनारा प्रभुये रामय-दृष्टद्वारा अनुग्रहया सर्वा अग्निकुमारोने
नाराज स्वउपात्मक लकतने आवेश तेमा करी अमन रूप सायव्या
अथना ने प्रथमना स्वरूपमा यारैयानूथी आपओथे मूलरूपे गही
लीलाओ करी. तेज प्रमाणे भावात्मा प्रभु पदउज समअ श्रुति-
थेमा ये ताना उपने पधरासी - तद्रूप करी नेरी तद्रूप श्रुति-
रुपाओमा रमणु करी रखा ५ १-५

आध्रदत्त्व तथाभावे प्रभोस्तत्र तथात्र हि ॥

उभयोर्भाविरूपत्व मन्तव्य ब्रह्मवादिभि ॥६॥

अग्निकुमारोना विषयमा आश्रय मुख्य उपे रूहेने छे, नेज
रीने या श्रुतिरुपाओना विषयना मणुमा प्रभु अने गोपाङ्गनाओ
भावात्मक छे, नेम अहमरागोथे जणवू ६

मुख्यशक्तिस्वरूप तु स्त्रीभावो हरिरुच्यते ॥
 तत्र स्यंशः परा शक्तिर्भावांशः कृष्णशब्दितः ॥७॥

મુખ્ય શક્તિના સ્વરૂપે રહેલા સ્ત્રીભાવ તે પણ પ્રભુજી કલા છે. તેમા સ્ત્રી -અંશ છે, તે પર શક્તિ અને ભાવ- અંશ છે, તે કૃષ્ણ. ૭.

यथा हि सर्वभावात्मा कृष्णः सापि च तादृशी ॥
 विशिष्टस्यैव सर्वेषां कृष्णस्य हृदयेस्थितः ॥८॥
 द्वयोर्मिलितयोर्वाच्यं मन्मथत्वમभेદतः ॥
 द्विપપ્રત્વાદસસ્યાલમ્બને દ્વૈવિધ્યમુચ્યતે ॥૯॥

જેવો નીતે પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રજી સર્વભાવરૂપ છે, તેજી રીતે તે શક્તિ પણ સર્વભાવરૂપ છે. જ્યાં ગોપાકૃમનાઓથી સુકત શ્રીકૃષ્ણ-ચન્દ્રજી હૃદયમા પિરાજે છે, ત્યાં શક્તિ અને પ્રભુ એકરૂપ થતાં અભેદ કરી કામદેવપણું છે; માત્ર રસ દિલ્લ હોવાથી રસના આલમ્બનમા દિવિધતા રહેવામા આવે છે. ૮-૯.

एवं हि संशयः सर्वदंष्टतव्यः प्रभुसंश्रितैः ॥
 विशिष्टे गोकुलाधीशरूपे सर्वत्र सर्वथा ॥१०॥

આ પ્રમાણે પ્રભુને આશરે આવેલા ભગવદીયોયે બધે સ્થળે જ્યાં રીતે ખામ પ્રકારના શ્રીગોકુલાધીશસ્વરૂપમાં થતા સર્વ સંદેહને દૂર કરવા ૧૦.

२४. श्रीमत्प्रभुप्राकट्यहेतुनिर्णयः ॥

भक्तिमार्गे भगवत प्राकट्य फलमुच्यते ॥

परमानन्दरूप-वासगविर्भवन तथा ॥१॥

अन्तिमार्गमा प्रभुन प्रकट यदु, तेन इय इहेत्या उ प्रभु
 पन्मा १०५ टोवायी (अने ०१११११ अने ५०५ इव टोवायी)
 प्रभुन प्रकट यदु, ते इमं १ १

तत्र हतुर्मेतदु त, रूपत्रिनयन हरे ॥

अवतारोऽपि भक्ताना दु ग्राह्ये हर्षते ॥२॥

प्रभुन प्राकट्य धरामा हेतु लक्षण दु म टोय उ प्रभुना
 व्याप, इंगोर अने भोगण्ड अे रवे इधेमा पण प्रभुना अन्तार
 अन्ते नी तट-रीडने व्यापारी टोय उ २

‘भवद् गविनाशायैत्यत्रोक्त प्रभुनिम्नया ॥३॥

आ वात श्रीमदाप्रभु अये ‘भवद् गविनाशाय ~प्रभु भक्ताना
 ह ज्ञाना नाग भाटे प्रकट टोय उ,’ ने प्रमत्तमा इहा रथने
 तेरी वान श्री छे

घटान्यविहित ए त भक्तानामिह नायते ॥४॥

तदापुरविनाशायवतरत्यन्ममा हरि ॥५॥

व्यारे लक्ष्मीने शिष्ट आन्य असुगन्धिशी ७१५५ यथे

દુ પાનો પ્રસંગ ગાપડે છે, ત્યારે તેવા અસુરાનો સહાર કન્યાને
માટે પ્રભુ તરત પ્રકટ થાય છે રહે

વામેન યત તદ્દદુ સ્વસ્વરૂપનિપય મતમ્ ॥૪॥

આવિર્ભાવો ભવેત્ત હરે પૂર્ણરસાત્મનઃ ॥૪૩॥

કામે કરી ન્યા તેવા પ્રકાગ્નુ દુ ખ પ્રભુના સ્વરૂપને ગામ
કન્યાના નિપયમા હોય છે, ત્યા તેવા પૂર્ણ રસાધન પ્રભુનુ આપ્ટય
થાય છે ૪૩

યન્નૈવ સરન્મ્નેહાદ્દુ સ તત્ર સ્વય હરિ ॥૫॥

મૂલરૂપેણ કરણસ્તત્તર્થ પ્રકટો ભવેત્ ॥૫૩॥

ન્યા સદ્ગ્ને એકને અગ્ને દુ ખ યોગુ હોય છે, ત્યા કરુ-
ણા ॥ ગાગર પ્રભુ પછડેન મૂન સ્વરૂપે પ્રકટ થાય છે ૫૩

યજ્ઞા બ્રહ્માચર્યનયા દેવકીવસુદેવયો ॥૬॥

વામ્યથા શ્રુતિરૂપાણા સહજસ્નેહતો હ્યમૂત્ ॥

અતો ભક્તગત દુ સ પ્રાકટ્યે હેતુરુચ્યતે ॥૭॥

—દાખના તરીકે બ્રહ્માણ-પૃથ્વી દેવતાઓ વગેરેને જઈ પ્રભુની
પ્રાર્થના કરી, એટલે પ્રભુને શ્રીદેવ્યા-સુદેવને ત્યા પ્રાકટ થ લીધું;
ન્યારે શ્રુતિરૂપા ગોપાલનાઓની કામનાયે કરી સદ્ગ્ને એકને લીધે
પ્રભુ પ્રકટ થયા, માટેન લક્ષાને રૂહેલા દુ પાનેન પ્રભુના પ્રકટ
થનામા હેતુ કહેવામા આવે છે ૭

दुःख तु विरहादेव जायते नान्यथा पुन ।
विरहोऽपि तदा तु स्वहेतुर्हृदि यदि स्फुरेत् ॥८॥

दुःખ છે, તે પ્રભુના વિરહ કરીને થાય છે, ખીજી રીતે નહીં;
વિરહ પણ દુઃખના જાનવુદાય ત્યારેજ થાય કે જ્યારે તેની રક્તિ
હૃદયમાં થાય (હૃદયમાં વિરહ વ્યાપી ન જાય ત્યારથી દુઃખનો
જાનવુદાય નથીજ થતો) ૮

તત્સ્ફૂર્તિમ્તેન ભગવન્મસ્મન્ધો દ્વિવિધો મત ।
દેહમાવલિમેદેન, તત્રાયો હરિણા સ્મૃત ॥૯॥

નિહની સ્ફૂર્તિ થાય, તેથી કરીને દેહ અને જાનના ભેદે કરી
પ્રભુ સાથેના સમ્બન્ધ એ પ્રકારનો હોય છે તેમનો જે દૈહિક છે,
તેની વાત પ્રભુએ 'ધર્મ'જ્ઞાનિ અને માધુર્યોના રક્ષણ માટે અવતાર
પરીષ્ક' તેની રીતે (ગીતાજીમાં) કહી છે ૯

અવતારો દ્વિતીય મ્યાત્પગેશાધ્યક્ષયોરપિ ।

યથા વત્યા સ્ત્રિયા ભાવસમ્બન્ધો, નરિ દેહજ ॥૧૦॥

ખીજો જાપને સ્ત્રીએ જાનના છે, જે પ્રભુ પરાક્ષ રહીને જનુ
જાવાવે અથવા પ્રત્યક્ષ રહીને પણ અનુભવાવે, ઉદાહરણ તરીકે પતિ
સાથેના સ્ત્રીને જાનજનિત સમ્બન્ધ હોય છે, નહીં કે દેહજનિત
(ગોપાલના સાથેના સમ્બન્ધ એ જાનજનિત છે. ત્યાં નિપ્રયોગ એ
પરાક્ષ અને અપ્રયોગ એ પ્રત્યક્ષ જાનુભવ છે) ૧૦.

સ જાયતે નિરપધિ સ્વમર્ષસ્વનિષેડનાન્ ॥૧૦૩॥

आ अगाप्य अने अघार वाद अमुने निज सररन्नु सभ
पंक्षु कग्धायी केल्ले याम छे १०३

यथा कन्या स्वतर्क्य निवेद्य च निनामहात् ॥११॥

गृह्णाति तद्गत भाव परोक्षे तापरूपिणम् ।

तथात्रापि स्वसर्क्य निवेद्य स्वाग्रहादपि ॥१२॥

उरीकृत्य च तद्भाव परोक्षे तापरूपिणम् ।

तस्यानुभावंत गृह्णप्रवृत्त्य हृदये मतम् ॥१३॥

जे अमाषे कन्या पाताना आग्रह कने पतिदेवने पोताना
अग्रहण समपण्य कने पनाक्षमा पाताना पनहना ताप-कसेशश्री-
आपने-स्वीकार करे छ, तेज अमाषे आदी पोताना आग्रहथी पक्षु
पोताना सररन्नु अमुने समपंक्षु करी परोक्षगा विप्रयोगात्मक ताप-
कसेशश्री प्रभुदियक आपने-स्वीकार करे कजाना अनुभावे करी
पातान पोताना हृदयगा श्रीकृष्णमन्त्रन्नु आकट्य याम छे (जाने
महागना अरक्यभा आग दुप ओज अणु आकट्यन अरक्य छे) १३

२५. श्रीपुरुषोत्तमस्वरूपाविर्भावनिर्णयः ॥

अथ स्वाचार्यचरणावलम्बनबलान्मया ।

पुरुषोत्तमरूपाविभावे विधिनिरूप्यते ॥१॥

इवे धीमताभ्यां यस्मै ॥ आश्रयता एते कुं श्रीपुरोत्तमना
रुडपना आविर्भाव नियमा ह् कश्चिद् इह छ -- १

रमात्मक श्रुतिशिरमिद्धं म पुरोत्तम ।

रम शृङ्गार एवास्ति नाट्यसिद्धान्तसम्मत ॥२॥

वेद-वेदान्तयोः सिद्धयेना ते श्रीपुरोत्तम प्रभु रमात्मक छे
(रसो वै स - ते प्रभु रुडप छे, ये वगेरे शृङ्गार एव उपनिषदा
विना वाक्ये आदी गभाज छे) नाट्यशास्त्रना सिद्धान्ते तेने सम्भति
आर्ष छे, तेवो रस ने मान शृङ्गारम् छे २

अन्येषु रसता नैव मन्यन्ते भरतादय ।

शृङ्गाररससम्बन्धादन्येऽपि स्यु रसा इति ॥३॥

शृङ्गाररसना सम्बन्धन नीरेण भीम रसो रम छे, गारी
स्थितिने क्षीणे लगत वगेरे नाट्यशास्त्रना आचार्यो भीम रसोमा
माथु रस एव मानताज नथी ३

यथोपकृति सर्वा महता स्वर्गनिर्मिता ।

शृङ्गारस्य तथा कार्ये रसा एवोपयोगिन ॥४॥

महद पुरो ॥ शृङ्गारना सर्व साधन ले प्र जे सोनानाज
पनावेना होय छे, तेज प्रभाषे शृङ्गारना आचार्यो भीम रसो
उपयोगी छे ४

स एव श्रुतिवाचकैवास्ति तावत् स्फुट ।

साकार सच्चिदानन्दो विरुद्धास्ति धर्मघृक ॥५॥

રૂપવાનસ્થિલાવારોऽનન્તશક્તિઃ સ્વભાવતઃ ।
અપ્રાકૃતનિજાનન્દરૂપદેહેન્દ્રિયાદિકઃ ॥૬॥

શ્રુતિના સમગ્ર વાક્યોની એકવાક્યતાના બળે કરી શુદ્ધ એવા તેજ રસાત્મક પ્રભુ સાકાર છે, સત્-ચિત્-આનન્દસ્વરૂપ છે, સર્વ વિરહ ધર્મો (આલુપ્તી આલુ, મહાનથી મહાન, વગેરે) ના આશ્રય રૂપ, રૂપવાળા, સર્વના આધારરૂપ, અનન્ત શક્તિવાળા, સ્વભાવે કરી અસીકિક્ષ એવા પોતાના આનન્દરૂપ દેહ-દન્દ્રિય-વગેરે વાળા છે. ૫-૬.

સ શાસ્ત્રે દ્વિવિધઃ પ્રોક્તઃ સંયોગો વિરહસ્તથા ।

• ગ્ને ગથા તારતમ્યં સંયોગાદ્વિરહે તથા ॥૭॥

તત્સ્વરૂપેऽપિ મન્તવ્યં મત્તાનુમવતઃ સ્ફુટમ્ ॥૭૩॥

તે ગ્ને શાસ્ત્રમાં સંયોગ અને વિપ્રયોગ એમ બે પ્રકારનો કલ્પો છે. રસમા સંયોગ શૂદ્ધારથી વિપ્રયોગ શૂદ્ધારનો નેમ બેદ છે, તેજ પ્રમાણે રસાત્મક પ્રભુના સ્વરૂપમા પણ લક્તોને એ પ્રકારનો અનુભવ દેવાથી શુદ્ધ રીને બેદ બળવો. ૭૩.

પૂર્વાઽસ્થિલમ્ય શાસ્ત્રીયક્રિયાધારન્તયોત્તરઃ ॥૮॥

ભાવાત્મા ભાવરૂપૈકક્રિયામાત્રાશ્રયઃ સ્મૃતઃ ॥૮૩॥

સંયોગ શૂદ્ધારસ ને પ્રમાણે સમગ્ર રસાત્મની ક્રિયાઓના આધારરૂપે રહેલો છે, તેજ પ્રમાણે વિપ્રયોગ એ ભાવાત્મક છે, તેમજ એકરૂપ સમગ્ર ક્રિયાઓના આશ્રયરૂપે રહેલો છે. ૮૩.

લોકવેદ પ્રસિદ્ધો હિ પૂર્વન્તમાત્તથા મતઃ ॥૯॥

श्रुतिसिद्धाखिलब्रह्मवर्माधारो जगत्कृति ।
चतुर्व्यूहादिसहित सर्वाश्रयमयो हरि ॥१०॥

उत्तरो गद्गभावत्वाद् भक्तैकदृश्यमित ।
गनुभूतिप्रमाणैस्त्रैद्यो मानान्तगतिग ॥११॥

अनन्तकोटिलीलानामाश्रयो नित्यनूतन ॥१२॥

ये प्रभाते पूर्णं गन्धान् गन्धान् लोकं अनं वन्ना प्रमिद्ध
ते, तेषां च भयान् गन्धान् गन्धान् लोकं अनं वन्ना प्रमिद्ध
धर्मोना आधात्ते, नगन गेनू जयं क नरा नानुत्त-न-पुर्ण-
प्रभु-न-नानरेख जे न्य रच्यतनागा सगम आश्रयोना धामप
जेना छं, न्यार विप्रयोग श्रुत्यागत्मके प्रभु गानना गृहपदाने क्षीवे
मात्र लक्ष्मीनाञ्ज एवमा शिति करी रूढना, मात्र अनुभवप
जेकण प्रभागेथी जाली रूकाय तेन, अन्य गम पम् प्रभागेथी
जाली न गाय तेना, अनन्त इगडे क्षीनाज्यो ॥ आश्रयउप अने
नित्यनरा जेना छ ११३

प्रकृत सर्वरूपेण प्रादुर्भावो हेर्मत ॥१२॥

व्यवस्था तत्र रचिता श्रीमदाचार्यपण्डितै ॥१३॥

या १ प्रभक्षीनामा भमभ-व-रूपे प्रभुनू प्राकटय यद् छे श्रीमद
यार्-नीधि ते विषयमा भुतागो आध्या छे — १०३

गेकवेदप्रमिद्धन्तु न्यूह्युक्तो हरिम्नया ॥१३॥

वसुदेवगृहे जातो वाक्चमत्यत्वमिद्धये ॥१३३॥

लोकं आ वन्ना प्रमिद्ध जेना प्रभु नानुत्तने पूर्णं न-भगा

आपेक्षा वाक्यने सत्य करवाने भाटे नारे व्यूह साधे वसुदेवधना
धरमां प्रकटया. १३३.

व्यूहत्रयस्य तत्रास्ति कार्यं, तद्धि निरूपितम् ॥१४॥
तत्रात एव व्यूहानामाविर्भावोऽपि रूपितः ॥१४३॥

पण व्यूहनं कार्यं मज्जमा छे अने ते त्यां त्यां अतावायं छे.
ते ते अथजे आ भाटेज्ज गुण गुण व्यूहनं प्राकटय पण इदेवायं
छे. १४३.

वासुदेवस्य कार्यं तु मजेऽप्यस्ति न संशयः ॥१५॥
पूतनादिमहादैत्यमुक्तिदानानिरूप्यते ॥१५३॥

वासुदेव व्यूहनं कार्यं मज्जमा छे, तेमां संशय नथी. पूतना
पगेरे महान दैत्यादिना पथ करी तेअने मुक्ति आपयाना कार्यथी
वासुदेवव्यूहनी मायंकना छे. १५३.

अग्ने राजन्यदैत्यांशमारण यन्निरूपितम् ॥१६॥
तत्सङ्कर्षणरूपेण भूभारहरण मनम् ॥१६३॥

आगण राजन्य प्रकरणा दैत्याशराणा कंसादि राजअनेना जे
पथ करवामा आन्धान इदेवामां आन्धूं छे, ते भूभारहरण मन्त्र-
पण व्यूहना अरुपे छे. १६३.

अना हि वासुदेवाख्यः शुद्धमत्त्वान्मकः परः ॥१७॥
आविर्भावाय कृष्णस्य प्रादुर्गमीद्वितीयते ॥१७३॥

आधी शुद्ध सत्त्वपरमात्मके पर प्रभु वासुदेव नामे श्री कृष्ण-
वन्दना प्राकटयने माटे प्रकट थयेना, जेम इडेवाय छे १७३.

भावात्मा तु भवत्येव शुद्धे सत्त्वे स्वयं प्रभुः ॥१८॥

इति बोधयितुं वासुदेवोत्पत्तिर्निरूपिता ।

तमादाय शुकनोक्तं 'मुत्पन्न' इति सिद्धवन् ॥१९॥

'भावात्मा' शुद्ध प्रभु ता पोने शुद्ध सत्त्व गुणमा इडेवा
छे, 'तेषु' अतावता वसुदेव व्यूढनी उत्पत्ति कदी छे. आ वात
प्यात्रमा गप्पीनेज सिद्ध वात्मी पेटे शुद्धदेवछये (भाग-१०-५-१ भा)
'आत्मज उत्पन्न थयो' जेम कथं छे. १८.

स्तन्योत्पत्तिश्च तेनैव न प्रभोर्भावरूपतः ।

इयमेव मल्लत्पत्तिः शुद्धे सत्त्वे म्रियतिर्हरः ॥२०॥

माताछने धावण उत्पन्न थयं, ते वानुदेव व्यूढ उत्पन्न थया
ते माटेज. भावात्मके होवाथी प्रभुने माटे धावाण-उत्पत्ति न होय.
शुद्ध सत्त्वगुणमा प्रभुनी जे म्रियति थय तेज आ उत्पत्ति. २०.

आविर्भावो तदेवात्र मन्त्रार्थरूपवर्णितम् ।

अन्यथा भावरूपस्य का वाच्योत्पत्तिश्चिन्दिता ॥२१॥

प्रभुचं प्राकटय थयं ते वातनो श्रीमदाप्रभुछये तेज रीते
पुचामो कथो छे. आम न होय तो भावइय प्रभु 'उत्पन्न थया'
जेम जे इडेवाभा आवे, ते कवी रीते थोअ थाय ? २१

अन 'जात्मन उत्पन्न' इति मन्त्रमतिशतदा ।

युज्यते नान्यथा साक्षादुत्पन्ने मतिवर्णनम् ॥२२॥
कथं च विवृतावस्मदाचार्याणां हि युज्यते ॥२२॥

आर्थीण (पात्रमा अध्यायना आ-भ्रमा) 'पुन उत्पन्न यथा,'
अथै नन्दगपत्तने बुद्धि युक्त थाय छे, अके आग न होय तो
श्रीभदाचार्य-लोये श्रीभुगोधिनीमा 'पुन प्रभुण उत्पन्न यथा,'
ते वातनो पुनामो आधो छ, ते अग अगत थाय ? २३-

वासुदेवस्तु भक्तानामन्तःकरणमूर्तिमान् ॥२३॥

तमादौ स्वाश्रयीकृत्य भावात्मा व्यक्तता गत ॥२३॥

लक्तो ॥ अन्तः-एनी मूर्ति ॥ भावात्मा वासुदेव तेन प्रथम
अश्रयो प्रथम आश्रय-री-यन्त यथा २३-

अत उत्सवगीतैषु सोऽजनत्वेन कीर्तित ॥२४॥

विवृतं च तथा ताभिर्ज्ञातमित्यस्मदीश्वरै ॥२४॥

आर्थीण जोपा-गनाओये न-भोत्सवने प्रस-जेने अ-ग-र-री-ती
गाया, तेमा प्रभुने अजन = अज-मा कल्या छे (भुओ लाग १-
५-१० - ता आश्रय सिञ्चत्योऽजनमुच्चगु - आशीर्वाद
देती अज-मा अ-रा प्रभुना विषयमा गावा लागी) श्रीभदा-
प्रभुये श्रीभुगोधिनीमा २५४ कल्या छे ३- 'जो पा-गनाओ ते वात
नानी गयेयी २ आ भाग अज-मा छे ' २४३

एतदेवोत्तमाचार्यैर्मायया महसूर्यया ॥२५॥

नन्दगेहे मूर्त्त्यपि स जात पुम्पौत्तम ॥२५॥

श्रीमदाप्रबुद्धये तेन वात ंही छे ड - प्रकाशित योगभाषाये
कन १५३५ पुष्पेत्तम प्रभु नन्दना धरमा प्रकटता २५३.

एतस्यैव प्रभोः पूर्वरूपम्यानरुदुन्दुभेः ॥२६॥

गृहेऽवतारश्चाद्यो हि नन्दगेहं समागतः ॥

स एव गतिसिद्धार्थं बभूव प्राट्टतः शिशुः ॥२७॥

यशोगेःसङ्गलितमूळप्रसिद्धितत्वन. ॥२७३॥

आज पूर्वउपवागा प्रभुनो रहेलो वसुदेवजना धरमा धयेयो
अवना नन्दना धरमा आये. गतिनी सिद्धि करण तेन प्रभु
वसुदेव समक्ष यज्ञोदाजना जोगामा लाड लडवानी मूळप्ररपात्मक
स्थितिनी १७३२ होवार्थी अत्र सामान्य आजकडे थड ग्या २७३.

गमनानन्तरं तत्र भावरूपेण योजनम् ॥२८॥

अत एव हि संश्लोगवियोगानुभवो मनः ॥२८३॥

प्रभु प्रजगा पधार्था पडी अ २३५ भावात्मकर गू.
आधी कजने प्रथम संश्लोग अने विप्रयोगनो अनुभव थयो २८३.

केवलस्तु ततः पश्चात्पूर्वस्मिन् मयुरां गते ॥२९॥

वासुदेवोऽपि तत्रास्ति सर्वमेकीभवत्तदा ।

ज्ञानिनामपि भक्तानां मोहमुत्पाद्यन्वयनः ॥३०॥

अत्र विप्रयोगात्मक स्थिति पडीया थड ते पूर्व प्रभु मयु-
रामां पधार्था त्तारे त्या वासुदेव व्यद प्रथमथीज डता; ते अन्ते

સ્વરૂપ એકરૂપ થઇ ગયાં. આવીજ આ સ્વરૂપ મહાન જ્ઞાની ભક્તજ્ઞાન
મોહ ડાપીને છે. ૩૦.

एवं सर्व परित्राणां सन्निवेशोऽपि सेतस्यति ।

अतो भावात्मनो लीला क्वचिदेव निरूपिता ॥३१॥

આજ જીતે જે પ્રજાએ કરવામાં આવે તે પ્રભુનાં બધાં
ચરિત્રોનાં વિષયમાં મેળ થયે. આવાત્મક સ્વરૂપની લીલા તે કોઈ
કોઈ વાચક નિરૂપાયેલી છે (ત્યારે અવતારલીલા તે અનેક
રથો છે.) ૩૧.

यद्यङ्गनेत्याद्विषयेष्वेवा भावात्मिका मता ।

एवं विज्ञेयमखिलं श्रीमदाचार्यसंश्रितैः ॥३२॥

‘ યદ્યદ્ગના (ભા. ૧૦ - -) એ પ્રમુખ વગેરેમાં પ્રભુની
ભાવનાત્મક લીલાનું નિરૂપણ છે. આ પ્રમાણે શ્રીમદાચાર્યચરણોના
આશ્રિત વૈષ્ણવોએ સઘળું સમાધાન ભણ્યું. ૩૨.

जीवाशकच्च सर्वधैव यद्यप्येतन्निरूपितम् ।

तत्प्रसादप्रभावेण हरिदासेन रूपितम् ॥३३॥

દરેક જીતે હવ કદાપિ ન નિરૂપી શકે તેવી ભક્તની આ વાત
જે અહીં કહેવાઈ છે, તે આ હરિદાસે શ્રીમદાપ્રભુજીની કૃપાના
પ્રભાવ વડેજ કહી છે. ૩૩.

इति कृष्णस्वरूपस्याधिर्माणोऽत्र विवेचिनः ।

विज्ञाय तं तदीयास्तन्निरुद्धाः सम्भवन्तु हि ॥३४॥

ॐ प्रासवराणा प्रभाविर्भावमभिकाक्षमाणाना श्रुत्यादिरूपजन-
 स्थानामेव । ततोऽनुभूते भगवति साक्षान्नादद्वारा वा लीला-
 सहिते हृदि प्रविष्टे तद्विप्रयोगेण प्रागनुभूतलीलाभावना द्वितीया ।
 सा च त्रिचिह्नस्वाम्यहेतु । लीलावेशे क्षणमात्र तदभेदेनानन्दानु-
 भवात् । स्वरूपभावनाया तु स्वरूपानुभवाविर्भावः । यथा 'नन्द-
 स्वात्मज उत्पन्न' इति । यथा वा लीलादिभावनां विहाय समूय
 गुणगाने 'जयति तेऽधिकमि'त्यादिना स्वरूपाविर्भूतये तद्भावनया कृते
 स्वरूपाविर्भावः । 'तासामाविरभू'दिति ।

स्वरूपसाधना—प्रथम दशमा ने सोमोमे २३३पनो ३६-
 पण्य अनुभव कथो नथी, २३३पनुं मात्र प्रवण्य ३३३पुं छे के २३३प
 आग प्रकाशनुं छे, परतु अनुभव नथी, जेया सोमोमे योगनी
 गा३३ ननुना २३३पनुं । अन्तन ३३३पु योगभा अने आ अन्तनगा
 के टयो ३-३ छे के—योगी सोमोमा प्रभुदर्शन यवाथी ने ताप-
 कवेश ने, जे ते होने नथी अने आ लकतो लकितभार्थोय होवाथी
 ता। भेशे मदित लगवान्तु अन्तन ३३ छे, जे तक्षवत छे आ
 दृष्टान्तगा आध भदिया छे थिलुं दृष्टत श्रुति३३प जोपीननो छे,
 ने अतिजोने वन्दन गत्युं के ' दु' तमागे माधे रमण्य इरोग '
 त्याथी आगजी प्रगुना ग विभांन परंत तेजोमे २३३पना आति
 भौरा लारना जी, तेम आपजे ३३३पी (लुजो ' मांनकुरित '
 प्रो३मा ३। परान्त २३३पसाधना ३३३नी वत लपी छे के इमार
 भगवान् गमाग आगण प्रके अने तेमनी माधे गण्य ३३३मे)
 आरी रीते २३ पभाव । ३-३ लगवान्तो अनुभव य य ३
 १५३ लगवान् भाक्षार अथवा नाद्वारा वीया नदित ३६३मा

प्रवेश कृते उ

आ २३पदानायां कथयान् हृदयमा प्रवेश कृते अत्रसे ते
 के प्रथम लीलाओतो अनुभर कथो होय ते ते लीलाओनी लावना
 याय छे. त्त्यारे लीला-लावनायां लीलानो अनुभर य य त्त्यारे हृद-
 यमा प्रवेशना आनी नय छे प्रभु अने लीला लुदा नथी, हलय
 आनन्दमय छे, तथी लीलावेशथी अलु मात्र आनन्दनो अनुभर
 याय छे; परंतु स्वशपलाननामा २३पनोअ आविर्भाव थाय छे, जेभ
 न आयछने त्या स्वय प्रकट थयु त्त्यारे २५-पना अनुभवनो आवि
 र्भाव थयो हतो मथवा तर्का जेपीननोअे पलु २५-पनो आविर्भा
 वने सर्व लीला विगेर लावनाओो काली अेकहा थछ ' जगत
 तेष्विषम' गायु' अने २३पनो आविर्भाव थयो अने 'तासामविस्मर'
 विगेरे. आ स्वशपने आविर्भाव करानी राव हामभा लथी के.

लीलाभावनाया तु तद्रापापत्ति । यथा 'त्रीदामद्यो जातः' इति ।
 एतदर्थंस्तु, तदासत्क्या देहादिषु सर्वत्र क्रियासु ज्ञानेषु पदार्थैष्व-
 स्थितेषु चान्येषामन्यथात्वेन प्रगीतावपि ता प्रमुलीलामेव आसक्ति-
 भ्रमन्यायेन सर्वत्र प्रनियन्तोति तदात्मकत्वम् । यथा वा लोकेऽपि
 'परव्यमनिनी नारी व्यग्रपि गृहकर्मणि, तदेवास्वाद्यन्त्यास्तं परसह-
 रमायन'मिति तेन तत्क्रियाभावनायां क्रियात्मकत्वमुक्तम् । यथा वा
 ब्रह्मन्त्रीणामेव 'या दोहने वहन' इत्यत्रोदितम् ।

लीलाभावना—लीलाभावनामा लीलाशय अनी नवाय ते
 लीलाभावनायां जेपीननो पलु ह्रीकामय अनी मया हतो अत्रसे क
 लीलायां आगतिथी देहादिमा सर्वत्र क्रिया, ज्ञानमा, सर्व पदार्थमा

પ્રીતિઓનો અન્યથા રૂપ પ્રતીતિ રહી હોય તમા પણ પ્રભુની જ
 લીલાનું જાણી શકાય છે. *આગકિત-અમન્યાયની યથા જાણ છે, લીલાત્માની
 જાણ છે જેમ સોક્રાટીસ પર-પુરુષવ્યવસ્થાની સ્ત્રી ગૃહકર્મમાં વ્યગ્ર હતા
 પરપુરુષમગના રમનેજ આસ્વાદે છે; તેમ જ જેમ ક્રિયાની ભાવનાથી
 તે ક્રિયારૂપની જાણ છે, તેમજ પ્રભુલીલારૂપ ભાવનાથી લીલારૂપ
 જાણી જાય છે. પ્રભુલીલાસ્વાદ મળી જાય એમાં નવાઈ શું ?

ભાવભાવનં તુ, ભાવો હિ ભાવયતિ । નવનોતયા રસપરવશ ચેત
 ઉત્પાદયતિ, સ્વવાસનયા વાસ્તિતં વા કરોતીતિ । ભાવ પ્રેમાસ્થ્યો ગૃહઃ ।
 યેન તત્સ્વરૂપે તલ્લોલાયાં પ્રવૃત્તિઃ । યેન વા સ્વરૂપ(લીલાદિ)-
 સંયન્ધિસુસ્તાનુભવઃ સર્વોપિ, ક્ષુધાન્નરસાનુભવ ઇવ । સ ભાવઃ સ્વવિષયં
 સ્વરૂપ લીલાં વા પ્રાપ્ય તદાનન્દં શીતલ નલમિવાનુભૂય ક્ષિણ્ણિચ્છાન્તો
 ભવન્ દેહેન્દ્રિયાદિક દ્રાહ્યતિ, તદભાવે દેહાદિનૂતનતાભાવેન પૂર્ણ-
 વિયોગાત્મકફલભાવાનુભવો ન ભવતિ । યથા સંયોગતારતમ્યેન
 તન્સુસ્તાનુભૂનિતારતમ્યમ્, તથા તાપનારતમ્યેન કેવલભાવાનુભવ-
 તારતમ્યમ્ । તાપશ્ચ સ્વાસ્થ્યલેશેપિ હૃસતિ । ભગવત્સપન્ધિ તુ
 સકલં જ્ઞાનગુણાદિ તાપહારકમ્ । યથા ભગવતિ પ્રવિષ્ટાનાં મુક્તાનાં
 સદા તત્સવધિનામ્ । एवं સંયોગાનુભવઃ । તથા સદા તદ્વિજ્ઞાનાં તદ-
 સવધાનામેવ વિયોગાત્મકફલભાવાનુભવઃ ॥

*જેમ ગરુડના વગરના પંડેલો ફરીથી આવતો નથી તે પ્રમાણે
 આગકિતના વગરના પંડેલો પણ પાડો ઉપર આવતો નથી. પ્રભુના
 અભિનુભા રૂપને એ જાણી શકાય નથી, પણ આનન્દમય આસ્વાદ છે.

ભાવભાવના--ભાવ ભાવના ક્રમને તે આ ભવ નવીનતા
 થીજ ચિત્તને અપરજ્ઞ બનાવી દે છે આ ભાવ ચિત્તને સ્વનાસનાથી
 વાસિત-વામનાવાણુ કરે છે આ ભાવ એ પ્રેમરૂપી ગૂઢ ભાવ છે.
 આ ભાવથીજ પ્રભુના સ્વરૂપમા અને પ્રભુની લીનામા પ્રવૃત્તિ થાય
 છે આ ભાવથીજ સ્વરૂપ અને લીના સબધી સુખોનો સર્વ અનુ
 ભવ થાય છે, જેમ ભૂખમા અન્નરસનો અનુભવ થાય તેમ ભાવ
 ભાવનાથી લીલા અને સ્વરૂપના સુખોનો અનુભવ થાય તે ભાવ
 સ્વવિચયક એટલે જેને ભાવભાવન કરવાનું હોય તે સ્વરૂપને અને
 તે લીનાને પ્રાપ્ત કરી તેના આનન્દને શીતન જનની માફક અનુ
 ભવીને કિંચિત્ શાન્ત થાય છે પરંતુ (પુરત) દેહન્દ્રિયાક્રિયાને તો
 તપાવે છે જે આવી રીતે તાપ-ક્રોધ ના થાય તો દેહાદિની વૃત્ત
 નતા થાય નહિ અને પૂર્ણ વિશેષાત્મક કેવલ ભાવાનુભવ ના થાય,
 (કેવલ ભાવનો અનુભવ એજ પરમ કૃપ છે એ ધ્યાનમા રાખવું)
 જેમ સયોગના તારતમ્યથી ત સયોગરસના સુખનો અનુભવ કર-
 વામા તારતમ્ય આવે છે, તેવી રીતે તાપમા (વધધટ) તારતમ્ય થવાથી
 કેવલ ભાવાનુભવમા પણ તાગતમ્ય થઈ જાય છે (તાપક્રોધ આ
 ભાવભાવનમા મુખ્ય કારણ છે) તાપક્રોધમા તો જગ પણ વ્યવ્યતતા
 થાય તો તાપક્રોધ ક્રમી થઈ જાય, કાગલુ કે ભગસાનુ સંગ્રહી ના ।
 ગુણ વિગેરે અન તાપક્રોધ છે જુઓને, ભગસાનુમા જેઓનો પ્રવેશ
 છે તે મુક્તોને કા નિરહતાપ કે ૨ ને ભગવત્સબધી એટલે મદ્ય
 ભગવાનની સાન્નિધ્યમા ગ્હેનાગને કયા વિશેષરમાનુભાવ થાય
 છે ૨ ગાવી રીતે મયોગમવાગને વિશેષરમાનો અનુભવ થતો
 નથી, માટે ધ્યાનમા રાખવું કે ભગસાનુનાં (લિન્ન) માન્નિધ્ય ગ્રહિત
 થયેવાનોજ વિશેષાત્મક કેવલ ભાવાનુભવ થાય છે

ननु वियोगाग्निना तीत्रेण देहादिद्राहे तदभाव कथं सर्वांशेन तदनु-
 भव इति चेत् । न, वियोगस्यापि स्वरूपात्मरूपेण तेनैव तद्रक्षणात् ।

आ तीन वियोगाग्निथी देहादिथी देहादिभ्यो नश्ये तो भावतो
 अनुभव शी रीते करीशु ? अथेरी शका कश्चो नहि, काण्णु इ
 वियोग पणु रक्षपात्मके हावाथी ते वियोगरसद्वारा (तभागे)
 देह न रक्षय थरो

प्रकारस्तु पूर्वदेहान् स्वनापेन शुद्धान् विधाय तत्स्थित मगदि
 दूरीकृत्य बहिस्रचन्द्येन काष्ठमिव तेजोमय विधाय, यथा वियोगा-
 ग्निनाशो न भवति तदात्मकत्वात्, मूर्तिवदधिष्ठानत्वेन तन्निर्माय
 तत्र भावात्मा बहि प्रकृत्यमानाकार सर्वलीलाविशिष्ट प्रविश-
 तोति । स च विरहात्मा तु खेनैवानुभूयते । यथा ब्रह्मानन्द आत्म-
 नैव, स्वर्गो देहाभ्यासेन, भजनानन्दोऽलौकिकदेहेन्द्रियाद्यैरपि । लोकै-
 पि नेन्द्रियान्तरविषय फलमिन्द्रियान्तरैर्गृह्यते । तथा च विरहस्तद-
 यानुभूतो भवति केवलो यदास्वरूपलोलाज्ञानगुणस्वाम्यादि-
 प्रनिबन्धराप्रतिषेध कवत्तापात्मको भावो भवति । स एव च कृष्णारय,
 पुष्टिर्भासि, स्वतन्त्रभक्तिर्वा । यत्र भावातिरिक्ताविन्नैरपेक्ष्यम् । तरय
 च सिद्धौ न प्रकारान्तर्भाति, किन्तु भावनैव । 'भावो भावनया सिद्ध
 साधनमिति वाच्यत् ।

तापद्वेषाथी देहादिद्राहे--याप ७ पूर देहने-आ नीचि
 देहने २१५ २३ गुह करी देहभावेला ममादिने दू करी नम

અમિના સબ ધર્મી કાષ્ટ તેજોમય બની જાય હ તેમ તેજોમય
 બનાવી દઈ, સિદ્ધિગામિની તે દેહનો નાગ ન થાય તેમ તેને તેજોમય
 બનાવે કે વિયોગામિ પણ સ્વરૂપાત્મક છે, તેથી તે દેહના શયનો નથી
 આ પ્રમાણે દેહને શુદ્ધ તેજોમય બનાવવા બાદ મુતિ મા જેમ પ્રભુ
 ન્યા હસ્ત ત્યા હસ્તકે પૈ હોય ત્યા પદકે આવિર્ભાવ પામે
 છે, મુતિને અધિષ્ઠાન ધ્યાન-કરી ત્યા જેમ આપ પ્રકરે છે તેમ
 આ ભક્તમા પણ અધિષ્ઠાન બનાવી આપ મદાગ પ્રકરેના હોય
 એના સુમાન આકારવાળા ભારાત્મક સર્વોનાવિરિષ્ટ પ્રભુ પ્રવેશ
 કરે કે, અર્થાત્ મદાગ પ્રકરે થયા હોય અને જેવો આકાર હોય
 તેવા આમગ્ધીજ પ્રભુ આ ભક્તમા પ્રવેશ કરે છે આ પ્રવિષ્ટ વિર-
 હાતમા પ્રભુ મહત્ દુષ્ટે અનુભવાય છે (ભક્તને તો તેમની સાથે
 મવેન્દ્રિય સ્સભોગની તીવ્રેષ્ઠ થઈ જાય છે) સર્વન દેહાનુભવ કર
 વામા આજ ન્યવચ્છા છે જે ક્ષેત્રે પ્રવેશ અનુભવ કરવાને યોગ્ય
 હોય છે, તે ક્ષેત્રે પ્રવેશ અનુભવ થઈ જુઓ, અભ્યાનન્દ આત્માથી
 અનુભવાય છે, સર્ગ દેહાધ્યાસથી અનુભવાય છે, ભજનનાદ તો
 અનૌકિક દેહેન્દ્રિયો વિગેરેથીજ અનુભવાય છે, લોકમા પણ અન્ય
 દેહિયોથી અનુભવાતુ ક્ષય અન્ય દેહિયોથી કયા પ્રકરે થાય છે ?
 આગર ક-ન્યારે તાપ-લેશને * પ્રતિમન્દ કરનાગ પ્રકર, નીના,
 નાન, ગુણ રના સ્થ વિગેરે જે હરકતરૂપ ન આવે ત્યારેજ તાપ-
 કલેશ ભાવ થાય અને કેવન વિદાનુભવ થાય, (ભાવભાવન થાય)
 આ ભાવનેજ આમે શ્રીકૃષ્ણાર્ય શ્લોકે છીએ, અથવા પુષ્ટિભક્તિના

* સન્ન્યાસનિર્ણયમા નિન્દામિને યાન-ગુણ બાધક કલ્પા છે
 અને દ્યાનુ પ્રભુ આ વિરહી ભક્તના વિરોધમા આનના નથી તેના
 વિરહને યોગે છે

नामथां ज्येष्ठभोज्ये ज्येष्ठे, अथवा अन्ततः लालिते तरीके प्रसिद्धे, तथा देवस्य लाप्य विना कोष्ठनी अपेक्षा नथी आ—पुष्टि-
 लक्षितानी सिद्धिमा कोष्ठनी प्रकरे नथी, परन्तु लापनाञ्च साध।
 ७ वा १ ला ११ वः सिद्धि याय च, अन्य साधनानी तेन
 • अपेक्षा नथी २

तन्मयाद्येय रीति । आदौ गुरुत्वेन स्वामिनीसमाश्रय । तत्रैव भाव
 सिद्ध ।

आ लाव शी रीते भोज्ये शक्य—आ आ लभा
 अरे तन्मया भोगिनील्लो समाश्रय इ-वा, काञ्चु के आ लाव
 तेननामाञ्च सिद्ध यथे ३

तासामिन् च स्वत्व तद्वत् एव च प्राप्यत इति । दान न च
 साक्षात्, किन्तु भावनाद्वारेव ।

प्रभुञ्जे ज्येष्ठ श्रीस्वामिनील्लो अन्त-२ अप्युपदान-अने तदु-
 पयोगी लापन्य दान भुं तेम प्रभुञ्च स्वय-अप्युपदान अने लाप
 आपनने दान इते तेन प्राप्त याय दान पञ्च साक्षात् नदि पञ्च
 वा तान् दानाञ्च आपे ३

१ साधनपारिज्याञ्जे हव पद्यीना मर्त्त शब्दे हृद्यमा लेना
 ३ ज्येष्ठा प्रथम, द्वितीय, तृतीय रूप अने अधिक धुम वा विगरे
 अने साधनमदायना अरिता पानी साधनपारिज्याञ्च आ पु
 दास ते ते साधननो भव जिनरे.

२ भाषा भावनया सिद्ध साधन नायद्विद्यत

महामनुद्रनिमग्नस्य मञ्जनोन्मज्जने, तथा विरहभावरसमिन्धुमग्न-
 म्यापि विक्रम्वमन्वास्ये । तन्श्चानिविगाडवियोगे कृष्णास्ये
 आनन्दमात्रकरपादनुखोदरादिरूपवह्नौ प्रवेशः । तन्मद्रूपता ।
 तन् कदाचिन् तन्प्रकटीकरणं तद्भक्तिदानार्थम् । लेके तद्रूपेणैव
 तद्दानं संभवति । अथवा, भक्त्यात्मकत्वात् सर्वत्र भाववत् हृदय-
 देशेषु तदेवान्यं प्रतिष्ठमन्त्रि, नदाश्रयेणैव तद्भावनासिद्धिः । इयं
 भावना मुन्यफलासिमाधनम् । मुन्यफलं तु वियोगात्मकस्वरूप-
 प्राप्तिः । 'मयि ते तेषु चाप्यहमिति वत् स्वस्य तद्रूपता तस्य च लीला-
 विशिष्टस्य स्वस्मिन् प्रवेशः । यथा वह्निः काष्ठे, काष्ठं वा वह्नौ
 तथा भावरूपेण भगवन्मासु स्थितिः, नामां च भावान्मना भवति
 स्थितिः । तथा च भावरूपेणैवैतन्प्रोत्पद्यन् मननं यथामुक्तं स्थितिः ।
 लीलाश्रयै भगवद्घृष्टये नदास्यं वा । एतस्य फलस्य साधनं तत्ताप-
 सावभावना, तस्य च सर्वन्यागं, तस्य च ममपंगम्, तेन कृत-
 पुण्यपुञ्जानां ममर्पितरसमवैवम्नामाचार्यचरणाश्रितानां फल-
 मुन्वदागयगदीनां सिद्धिप्रेमभावानां परित्यक्ताग्निस्यैव हेतुना-
 मेव मा भिद्यतीत्यलमविक्रमिन् रूपेण ।

इति श्रीश्रीमानुदान(श्रीहृदिदान)विगर्जनं भावनात्रयम् ।

[विरह सात्र स्थितं यथा पत्नीनी स्थिति-आ भाव स्थि-
 यथा पाद तेषां विचित्रता यथा उ, तेने प्रशान्ती छे विक्रम-
 अने अत्र २२५. जेम मद्रमुद्रमा इनेषु ते ममुनी प्रदेभा मन्त्रन

महासमुद्रनिमग्नस्य मञ्जनोन्मज्जनं, तथा विरहभावरससिन्धुमग्न-
 स्यापि विकलत्वमस्त्रास्ये । ततश्चातिविगादवियोगे कृष्णास्ये
 आनन्दमात्रकरपादमुखोदरादिरूपवह्नौ प्रवेशः । ततस्तद्रूपता ।
 ततः कदाचिन् तत्प्रकटीकरणं तद्भक्तिदानार्थम् । लोके तद्रूपेणैव
 तद्दानं संभवति । अथवा, भक्त्यात्मकत्वात् सर्वत्र भाववत् हृदय-
 देशेषु तदेगम्यं प्रविष्टमस्मिन्, तदाश्रयेणैव तद्भावनसिद्धिः । इयं
 भावना मुख्यफलाप्तिसाधनम् । मुख्यफले तु वियोगात्मकस्वरूप-
 प्राप्तिः । 'मयि ते तेषु चाप्यहमिति वत् स्वस्य तद्रूपता तस्य च लीला-
 विशिष्टस्य स्वस्मिन् प्रवेशः' । यथा वह्निः काष्ठे, काष्ठं वा वह्नौ
 तथा भावरूपेण भगवन्स्तासु स्थितिः, तासां च भावात्मना भगवनि
 स्थितिः । तथा च भावरूपेणैतत्प्रोतपटवन् सततं यथासुखं स्थितिः ।
 लीलास्रष्टौ भगवद्भूदृशे तदास्ये वा । एतस्य फलस्य साधनं तत्ताप-
 भावभावना, न च सर्वत्यागः, तस्य च समर्पणम्, तेन कृत्वा-
 पुण्यपुञ्जानां समर्पितस्य सर्ववस्तूनामाचार्यचरणाश्रितानां फल-
 सुखभाग्यराशीनां सिद्धिप्रेमभावानां परित्यक्तास्त्रिदशास्यहेतूना-
 मेव मा सिध्यतीत्यलमधिकरुनिरूपणेन ।

इति श्रीश्रीमानुदात्म(श्रीहरिदाम)विरचितं भावनात्रयम् ।

विरह भाव स्थिति यथा पत्नीनी स्थिति-आ भाव स्थि-
 यथा पाद तेगा विचित्रता याय छे, ते मे प्रकटनी छे. विरहता,
 अने अत्रात्रय. तेम गदागमुदभां इनेताने मभुनी इदोभां मत्तन

ઉન્મત્તન થાય છે, તેમ ચિરદ્ ભાવડેપી રસ સેનુમા રૂમેના આ
 સ્મિક મક્કાને નિકલતા અને આગ્રાસ્થ સદ્ગ યદ્ વનય છે,
 અર્થાત્ આ ભક્તને પ્રભુ વિના જગ પળુ એન નજ પડે, પિકન
 બની વનય આમ કનના અતિવિગાદ પિયેગડેપ શ્રીકૃષ્ણાસ્થ આનન્દ-
 માન-કૃપાદ-સુખોદગાદિષ (આધિદૈવિક આમિમા આ ભક્તનો
 પ્રવેશ થાય છે, અને આનન્દ-માન-કૃપાદાદિષ) આ ભક્ત બની
 વનય છે, પુન કલમિલ આ આગ્નિમાર્થી પ્રકટ કરી તેને ભક્તિનું
 દાન કરી (તેની માથે રમણ કરે છે) શાકમા પાલ તે કય વડેજ
 તે દાન આપી રકાય છે (આ તે ભક્તને આનન્દનય આ-ચૃપ
 આગ્નિમા પશ્ચાત્પાની પાત થઈ, દવે ભક્તના હૃદયદેગમા તે કૃષ્ણાસ્થ
 પ્રવેગ કૃપાની પ્રક્રિયા દર્શાવે છે) અથવા તે શ્રીકૃષ્ણાસ્થ ભક્તના-
 ત્મક છે, તેથી ભાવડેપે મર્વત્ર વાવવાગા હૃદયદેગમા શ્રીકૃષ્ણાસ્થ
 પેદેલુંજ છે, તેમના આશ્રયથી (શ્રીકૃષ્ણાસ્થ-શામદાચાર્યચમ્પુના
 આશ્રયથી) તેની ભાનનાની મિદ્ધિ થાય છે. આ ભાનનાથીજ
 મુખ્ય ૧૫ મલે ઠ. આ ભાવના શ્રીમદાચાર્યચરણાશ્રયોદ્-
 લવા-લાવનાશ્ચ-સાધન છે, અને મુખ્ય ફલ નિયોગત્મક
 સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ છે 'હું' ભક્તમા છું' અને ભક્ત મ ગમા છે' એ
 ભાવદ્વાકય ભક્તવત્તા મૂલ્યવે છે, ભક્તની ભગવદ્વત્તા સ્વરૂપે
 છે, તે વીનાધિગિષ્ટ શ્રીકૃષ્ણાસ્થ ભક્તમા પ્રવેન કરે ૬. જેમ વલ્લ
 કાદમા પ્રવેશ કરે છે, અથવા કાષ્ટ વલ્લિમા પ્રવેશ કરે ૪ તેમ
 ભાવડેપેજ ભગવાત્વી તે ભક્તોમા શોષીજનોમા-અથિત અને
 તેમની ભાવાત્મકરૂપે ભક્તિમાનગા નિયતિ, અર્થાત્ ભાવડેવેજ પ-
 પર કપાના વાહુતાણુ મારકે નદા એતદ્રોન યદ્ યથામુખ

૧ વિદ્યાર્થ મથા સ્વાસ્થ્ય પ્રવૃત્તિ પ્રાપ્ત ન દિ

સ્થિતિ કરે ઠ આ સ્થિતિ લીલાચરિત્રા કે ભગવદ્દેવમા કે શ્રી
 કૃષ્ણાચરિત્રમા પણ થાય છે (હવે આ મર્ગ સદ્ભાવો સાગરા એ
 યથો ક-) આપું ઉત્તમ ક્ષત્ર પ્રાપ્ત કરવું હોય તો તેનું સાધન
 પ્રભુના તાપની ભાવના, અને પ્રભુના તાપની લાવભાવના કરવા
 માટે સાધન મર્ગત્યાગ છે એટલે યુજાગાન. જ્ઞાનસ્વરૂપસાન્નિધ્યાદિ
 મર્ગ નિવૃત્તાવમા જે બાધક પાછળ જણાવ્યા, તેમવર્તનો ત્યાગ કરવો,
 અને સર્વ ત્યાગમા સાધન સમર્પણ છે, અર્થાત્ સમર્પણ સાધન છે,
 અર્થાત્ સમર્પણ કરી તાપકરેણમા બાધકનો ત્યાગ કરી કેવલ તાપ-
 પૂર્વક ભાવભાવન કરે તો તો પૂર્વોક્ત ક્ષત્ર મને, માટે સમજવું
 જોઈએ કે જેમણે મહાન પુણ્યનો પુણ્ય સપાદન કર્યો છે, સર્વ વસ્તુ
 પ્રભુના ચરણમા સોપા દીધી છે, જેમણે શ્રીમદ્દાચાર્યચરણનો દરશન
 કર્યો છે, જેમના ભાગ્ય ફલોન્મુખ થયા છે, જેમને પ્રેમભાવ મિદ્ધ
 તેતુમ્ન જ્ઞાનચામું પણ ત્યજી મયા છે, એવા પુમ ભાગ્યશાલીને
 આ ૧૧ (ભાવભાવના) નિદ્ધ થાય છે વધારે કહેવાની શી જરૂર છે ?

સાગંશ—મહાન પુણ્ય હોય તો શ્રદ્ધસંબધ-સમર્પણ-
 થાય, સમર્પણ દ્વારાજ શ્રીમદ્દાપ્રભુજનો આશ્રય થાય,
 આશ્રયથીજ આપણાં ભાગ્ય ફલાધિકારી અને, પ્રેમ સિદ્ધ
 થાય અને (વરદાત્મક તાપ શતા વચમાં તાપને બગાડનાર
 હેતુઓને પણ શ્રીમદ્દાપ્રભુજ હર કરી આપું લાવભાવન-
 રૂપી ઉત્તમ ફલ આપે છે. માટે શ્રીમદ્દાપ્રભુજનોજ દ્ધ
 આશ્રય કરવો, સાધનબંધનો મદ તજવો, દીન બનવું;
 દીનતાથીજ પ્રભુ પ્રસન્ન થશે.

२७. स्वरूपतारतम्यनिर्णयः ॥

दायना वैष्णवेने श्रीमदाचार्यना स्वउप भाषे सध ।

अथ श्रीमदाचार्यप्रतिष्ठापितवैष्णवजननिःपस्यतत्तु—
 प्रतिष्ठापितवैष्णवजननिःपस्यमगवत्स्वरूपसेवयो तारतम्यमरित
 न वा इति विचार्यते । तत्र श्रीमत्प्रभुचरणप्रादुभावकाले तु सेवाया
 'गङ्गाया च विशेषेण प्रवाहाभेदबुद्धये' इति वाक्योक्तन्यायेन
 तादृशाधिकारिणा तत्र साक्षात्स्वरूपानुभवो जात इति सर्वसम्मत-
 मेव । उदानीन्तनकाले नत्प्रतिष्ठापितस्वरूपे तत्तुल्यप्रतिष्ठापित-
 स्वरूपे चेदानीन्तनाना कया रीत्या सम्बन्ध इति भवति विचार ।

वैष्णवेने त्या श्रीमदान् प्रभुणे पदनावेला प्रउपोभा अने
 दायना गायार्थां वैष्णवे । त्या स्वउपेला उपेभा कथं प
 इ-कार उ उ नदि उ अे । रित्यार कराम के आ रित्या उ ता
 पदेला ध्यानभा रामु के श्रीमदाप्रभु ॥ प्रादुभाव कामे ने
 सनामा त ते अधिकानीमाने तेते प्रउपोभा मराम भाक्षाद अनु
 पर यरो उ अने ते राम सरन मन उ अे म अगाउनु
 आधिदैविक स्वउप भू तउप उ न स्वउपअगाउभाज रित्यारभा ।
 उ अेवी अने मुद्धि ने । याय तेने ते उ गा ॥ प्रसद्धम
 अगाउना अत्यक्ष दर्शन याय के तरी तेन अनुवाक स्वउपअ
 अनुना अत्यक्ष दर्शन जालेने श्रीमदाचार्य अ धुना प्रनेष जनपरी
 यथा, पदनु आ दायना वैष्णवेने ते श्रीमदाचार्य अ जो पधनावेला
 स्वउपमा अो तेम ॥ वरुणेअ पधनावेला स्वउपमा कः तेने मन ध
 उ उ अे । रित्या आ । ३ । (३० ३०) आवे के

तत्र 'प्रत्यक्षा न सर्वेषां'मित्यस्य विवृतौ श्रोमत्प्रभुचरणैरुक्तम् ।
 'येषां न प्रत्यक्ष' तेषामपि या देवतारूपा साम्नीति तत्सम्बन्धानु-
 भावेनैव सर्वत्र तज्जले प्राकाम्य प्रकृष्टकामनाविषयत्वं श्रद्धा-
 विशेषपूर्वकस्नानादिव्यव्यवहारो भवतीत्यर्थः, इति दृष्टान्तन्यायेन-
 दानीन्तनानामपि तत्प्रतिष्ठापितस्वल्पस्य तदुक्तमार्गमयादया तथा-
 ज्ञानपूर्वकमच्छिद्रसेवया देहान्ते अनुग्रहचलेन अलौकिके देहे जाते
 पुरुषोत्तमाविर्भावयोग्यतायां जातायां तत्र तदाविर्भावो भवति ।
 तदा प्रेमासक्तिव्यसनक्रमेण स्वाधिकारानुरूपेण स्वमार्गीय सेवा-
 फल भवति । अत्रत्यः क्रमोऽग्रे विवेच्यः ।

दासना वैशुबोने श्री हामरुणा अत्रपनो प्रत्यक्ष अनुभव
 कनो होय तो नेने गाटे श्री युगाच्छिद्रे अत्र एक विषय दर्शाव्यो छे.
 जेव गंगाछनी प्रत्यक्ष भूति गर्वने देखाती नथी; परंतु आ
 गंगाछना प्रमादभाज श्रीमती गंगाछ भूतिमती मिगळे छे, तेथी
 आ जय पशु तेमना मजधरी गर्वथी छितक छे अने आभाज
 भने प्रत्यक्ष दर्शन थरो अथी श्रद्धापूर्वक जे गर्व व्यवहार गंगा-
 छमा करे तो परेपर गंगाछना प्रत्यक्ष दर्शन थापज. तेम श्री-
 गदाप्रभुछना हर्मावेथा मेसाप्रकाश प्रभाजे जे ज्ञानपूर्वक अगवत्त्व-
 पने मजधने-अछिद्र मेवा करे तो हेदाने अनुभवना जसथी अथी-
 किं मेवापयोगी देव जती जय अने पुज्जोत्तमना साक्षाद् दर्शन
 रज साधज. ते जभते प्रेम, आभक्ति अने व्यसनना इमे मेवाइध
 रज मिश्रानुभार थय छे. (जे वन उपलब्ध.) परंतु प्रादुर्भाव
 या इगणी थय जेवो विशार आभा इनीगं.

स्वमार्गीयसेवास्वरूपज्ञानाभावे तु श्रद्धापूर्वकं तथा मंत्रया
 केवलक्रियया प्रपञ्चामक्तिनिवृत्त्यभावात्तत्सम्बन्धानुभावेनैव जन्मान्तरे
 पुनस्तथा भजनं मुक्तिर्भवति । तथापि 'अन्यन्तामिनिवैश-
 श्रत्ससागेन भवे' दिति वाक्योक्तन्यायो बाधक एव । तदा सम्बन्धो न
 जान एवेति ज्ञेयम् । तद्विच्छाया बलिष्ठत्वात् ।

जेने सेवा अने स्वउपज्ञान न होय तेनी शी दशा ?
 जेने सेवा अने प्रभुना स्वउपज्ञान हात टोप नदि, तेमणी ते उपल
 क्रियाउपल सेवा एव छे तेवी (जाःगिया प्रवादः ।) मेवाधी
 प्रप आभक्ति दू नगर थाप, अने जीने व-म लवो पडे, (सेवा
 इलोक्त ११ नल भवे), जीने व-ममा श्रीमदाचार्ये कहुना सेवा
 प्रकाः अने उपरपना ज्ञानपूर्वक सेवा कर तोण सुनि थाप तेमा
 पणु (निम स नि डा २१४) जे ममाःमा वधरे अभि
 निवेश (प्रवेश) थाप तो तेनी सुनि पणु यणी नथी त्याउे दानना
 वे खुवोअे वणुतु ३ आपलो स नधे प्रभु साथे योग नथी
 काणु ? प्रभु घ-ठा मववनी ?

यस्तु तत्कुलप्रतिष्ठापितस्वरूपस्य तदुक्तमार्गमर्थादया सर्व-
 भावन सर्वदा यावज्जीव सेवा चेत् कुर्यात् तदा तादृशस्यापि स्वाधि-

१ स्वरूपमेव गदांवाभावे सेवापलाफ फल नोपलभ्यत इत ममर्पयन्ति ।
 २ सेवा अने उपरपन न भाटे माभ्रदायिक ग्रन्थो पावो जे
 सोडे साभ्रदायिक ग्रन्थोभा वणुवेना स्वउपज्ञान अने सेवाप्रकाः
 तखे मेदर-१० छे, तेमजे आ द-धो पायी मेदर-११ दू कर-
 पीण धे छे

कारानुसारेण देहान्तं पूर्वाक्तप्रकारेण सेवाफलं भवत्यीत्यत्र न
 किञ्चिदनुपपन्नम् ।

जेने सेवाप्रकार अने लागवट्स्वरूपनुं ज्ञान छे तेवा
 दायना वैष्णवो जे दासना आचार्योञ्जे पधरावेदा स्वरूपां सर्व-
 भावथी दभेशां जवनपर्यंत सेवा करे तो तेवाने अधिकारानुसार
 देहान्ते श्रीमदाचार्यकृपाथी सेवाकृपां कहेलां इव भजे जेभां
 नवाध नथी. जे लोके लागवटार्थोपयोगी साम्प्रदायिक क्रियातुं
 अपसोक्तं करे छे ते पणु सेवानिष्ठ नष्णुवा.

किञ्च भजनं हि बाह्याभ्यन्तरभेदेन द्विविधम् । 'सेवायां वा
 कथायां वेति वाक्यात् । एतद्भजनमान्तरं मुख्यमिति निबन्धवाक्याच्च ।
 संवक्तसाधनसम्पत्त्यभावं' श्रीभागवतार्थविचाररूपमान्तरमेव भजनं
 निरुधिसर्वभावेन यावन्जीवं चैत्कुर्यात् तदा तस्यापि स्वाधिकारानु-
 सारेण जन्मान्तराव्यवधानेन सेवाफलं भवतीति निर्विवादम् । अत
 एवैतद्भजनस्य मुख्यत्वात् । सेवायां ज्ञानमावश्यकमिति ज्ञेयम् ।

लक्षणं ज्ञे प्रकारतुं छे--भाव अने आभ्यन्तर. सेवाभां
 अथवा कथाभां जेननी आभक्ति छे. तेभनो नाश नथी, जेतुं श्री-
 भदाशुभुतुं ययनाभूत छे (नि. डा. २३० प्रकार) आन्तर
 भजन मुख्य छे जेतुं आपभीजेन निबन्धमान्तरं उतुं छे. जे जेप-
 कने, सेवा कनारने-जेनाभां उपयोगी साधन संपत्ति ना दोष तो

१ दासना वैष्णवो सेवा अने स्वरूपज्ञान वगर जे सेवा करी
 रथा छे तेगले आ शब्दो ध्यानभां गणना के जेगी इन्पी यथा

श्रीभागवतार्थभो विचार यातकथन सुंी उपाधि-हित मरं
 भावणी करे तो नेने पण अधिकांशनां भां जिनो वन्म क्षीण वगर
 या वन्मभाण मेवाक्षयम इहेवा इव मजे छं, जे वान निर्विवा
 क माटे श्रीभागवतार्थनु अपसोडन करतुं अज सुभ्य-
 व्या-तर लजन होवाधी सेवाभां जाननी पास वरुं छे,
 अम (मेवानिहोअ) लणुतुं

यन्तु ममार्गीयसेवाम्बरूपज्ञानाभावान् मार्गरीत्या श्रद्धया
 यथा कथञ्चित् स्वस्वपमेवां जेत् करोतीति तत्संशया केवलमिति-
 क्त्वा ' ह्योकार्थी चेद् भजेत्कृष्ण ' मिति न्यायस्य जातत्वात्तदा
 सर्वथा संक्लिष्टो भवति, तदा भजनत्याग । 'क्लिष्टोऽपि चेद्भजेत्-
 कृष्ण' मिति वाक्योक्तन्यायेन क्लेशोऽपि चेद्भजनं कुर्यात्, चेदिति
 पदेनेतादृशस्य दुर्लभत्वमुच्यते, तदा मत्स्वरूपया लोकनाशो भजनौपयिक-
 पदार्थेषु लौकिकभावनाश इति यावत्, तदा जन्मान्तरे शुद्धभजनं
 कृतार्यो भविष्यतीति ज्ञेयम् ।

जे होडे सेवा अने स्वश्रुपना जान वगर केवल श्रद्धा-
 धीज सेवा करी रक्षा छे तेमनी दशा—मेवानु जान न होय.
 स्वश्रुपना जान न होय, परन्तु मार्गनी रीतिथी प्रदाभाण जेगनेम
 स्वश्रुपमेवा करी रक्षा छे ते मां तो केवल लौकिकी सेवा इहेवाय
 छे, आधिदैविकी सेवा नज थाय 'जेम अमारी मंगलभा आगडन-
 शीकृष्णने लजे तो इ धीज थाय,' तेम सेवा-स्वश्रुपना जान वगनेम
 इ धीज थाय. लजन पणु इगी नय छे. (धण्डा होडे सेवा न
 मनवाने शीधे स्वश्रुप गुरने घेर पाछं पधनाथी दे छे तेनुं आरप

हरे -पष्ट सगमशे > इपदान विना प्रभुभा यथार्थं आर्ति न
 थाय तो प्रभु मेराथन नर आये.) परन्तु दुःखी यथा उना
 पलु न्ने लजन करे तो मुक्त थाय. > श्रीमदाचार्यना ययनाभन
 अनुभा हु यभा पलु लगवदलजन कथा कर तो मोटाओली
 कृपाथी लोड नाश थाय, अटले लगनोपयोगी पदाथोभा लोडकड
 शुद्धि हु थाय. त्यागे अस्मिन् जन्मभां (आ जन्मभा नदि.) शुद्ध
 लजन वडे कृपाथं यशे अम ललनुं.

अत्रैवं विमेटो ज्ञेयः । श्रीमत्प्रभुचरणप्रादुर्भावाल्ले स्वस्वा-
 चलेनैव सेवाया आधिदैविकत्वाद्देहान्तं स्वाधिकारानुसारेण नित्य-
 लीलाप्रवेश एवेति सिद्धान्तः । इदानींतनकाले मार्गमर्गादया तथा
 ज्ञानपूर्वकं सेवारूपेणऽपि उद्वेगादि प्रतिबन्धकस्यावश्यम्भाविन्येन
 सेवाया नाधिदैविकत्व भवति । आ एव सेवाफलप्रत्यं श्रीमदाचार्य-
 चरणैरुक्तम् ' तदा सेवाऽनाधिदैविकीन्युक्त भवति' इति । परन्तु
 मार्गमर्गादाया वलिप्लत्वादाभ्यात्मिकी सेवा भवेत् ।

श्रीमदाचार्यचरणं अने आधुनिक समय-अरे आ
 प्रभाणे वेः मगजवे श्रीमदाप्रबुधना प्राकट्य समये तो श्रीमदा-
 चार्यचरणना देवशुभल वडे ले लओली मेरा आधिदैविकी अटवे

वेगा न आवे नउपदान मेराया निना क्रेवी मेरा उना आभ-
 पदार्थदुदक मथोपु गोधन म-भु कनाउ मरंथा किरुष्ट डे.
 मेने आभ ज-मम सेसाय भने: पेना अजानी मेरा उना
 दुर्भाय यय सं अम नां आ" य डे

१०० इव आपनाडी यत्ने देहात्ते स्वाधिकारात्तुमात्रं नित्यनीया-
 पतेन अपश्यज्ज यतो हायमा (श्रीमदाप्रब्रज्ज नित्यलीलायां
 त्रिंशत्के छे) -त्यार- मार्गनी भर्मादा वडे अटव अन्नमणध दान
 पत्नीया मेवा कर्मा छना पञ्च उद्वेग-प्रतिगन्ध-बोगउपी अटमञ्जो
 आवी पडवार्थी मेवा आधिदैवित्री यती नयी. मेवाकव प्रन्थमा
 लगवन्ती ते कर्माननी छन्ना नयी त्वार मेवा पञ्च आधिदैवित्री
 नयी यती. अर्थात् उद्वेग ज्ञे पञ्च प्रतिगन्ध ज्ञे. ज्ञे उद्वेग थाय तो
 भगमाज्ज थाय ज्ञे त्रिरक्ष भागभी था. आपुं उद्वेगवापुं भग प्रभुमां
 लीन नज्ज थाय. तेथज्ज सेवा आधिदैवित्री नज्ज थाय, पन्-तु थी-
 मदाप्रभुछनी मार्गभर्मादाज्ज ज्ञेपी गणयणी छे हे-मेवाने आभा-
 त्रिंशती ते गनावे छे. (श्री मदाप्रब्रज्जनी प्राकटय-अवस्थ यत्
 आधिदैवित्री नो नज्ज थाय.)

• तत्राऽपि ' एतद्देहावमाने तु कृतार्थः म्याज्ज संशयः । इति
 निश्चित्य मतसा कृष्णे परिचेत् सदा ' (नि. म. नि. कारिका
 २३२) इति निन्दन्वोक्तमनोनिश्चयेन सर्वदा मेवा चेद्भवेत्तदा
 देहान्तेऽनुग्रहबलेन माप्योक्तप्रकारेणालौकिकं देहे जातं ' पन्परं
 त्वद्गुणवादसीदुमीयूपनिर्यापितदेहधर्मा ' इति न्यायेन तादृश-
 ममाने अहर्निशं तद्गुणानुवादेनात्मन्यक्षरब्रह्मात्मकत्वज्ञानेन
 ' उपाधिनाशे विज्ञाने ' अनुभवे सम्पत्ते पुरुषोत्तमाविर्भावयोग्यतायां
 ज्ञातायां तत्र तदाविर्भावो भवति । तदा ' आत्मानन्दसमुद्भवं

कृष्णमेव विचिन्तये'दितिवाक्योक्तप्रकारेण तद्भावनया संवृद्धौ
 जाताया सर्वा अपि प्रेमावस्था भवन्ति । ततस्ताद्विना स्यादुमश-
 क्त्याऽतिशयिततापोदये जाते 'वाङ्मनसि' इत्यादि (४-२-१)
 सूत्रोक्तप्रकारेण वागादिलयानन्तर साक्षात्भगवत्प्रवेश । ततन्तद्विच्छा-
 नुसारेण तादृशसेवौपयिकदेहप्राप्त्या साक्षात्तल्लीलावलोकनतद्रसा-
 नुभवादिक भवतीति सेवाफलप्राप्तौ क्रमो ज्ञेय इति दिक् ॥
 त्पदि आधुनिकेने इल शी रीते भये ?
 आ विष्णुभा वधारे ०५ ०४रीजे (नि २३)

एतद्देहात्मने तु कृतार्थं न्यान्न सशय ।
 इति निश्चित्य मनसा कृष्ण परिचेत् सदा ॥

लासय — जेभ तेम कनी लगान्ता अतोपना लगान्ता
 प्रभान होत तो कथ पम गिद्ध न थाय जे हेतुधी लगवत्प्रभान-
 ना ०। मो दर्शावे छे जेभ लगान्तभा कपोत अने पिगयाना
 दष्टान्तधी जेवा वैराज्य दर्शाव्यो छे तेवा वैराज्य संपादन करवो॥
 मरि अपेक्षाज्जे त्यजवी, काण्डु के नो सापेक्ष छे ते अभमर्था छे
 मागे मरि अपेक्षा त्यज्जे प्रभुभाज भूत—साधनापेक्षाजनक अने
 ३।।पेक्षाधुन-मनी-न लगान्तभा जेउतु अने कथ पणु माभ-
 ननी प्राप्ति न यनाथी अदि भेनागा विकन-नापास-धयेना अितने
 विवाग्ने पण पाण्डु लगान्तभाज यिउ करतु, अने पिता माता
 जेभ पुतु गारन नहिज करे, दितज करे छे तेम भगवान् पणु
 दितज म-जे, जेरा दद विनामपूर्वक अदिभुभता न थाय तेम
 भेना मरे ते आ देहात्मने न- पणु ॥ अनुभूत-मनी भागोभत

પ્રકારે અનોકિયા દેહ મપાદા થતા ભગવદીસો સાથે પરમપર ભગવદ-
 ગુણાનુવાદથી અમૃતનુ પાન થતા દેહધર્મને શાંતિ મળતા
 ભક્તોની માટે ભગવદીસોમા અર્ધનિશ ભગવદગુણમા આપા
 મતા આત્મામા આદર બ્રહ્મા મકે જ્ઞાન પ્રકટ થાય છે, આં આ
 નાનથી અરિષ્ટારૂઠ ઉપાનિ ૨૦ થયા પ્રભુ-ગાંધી અનુભવ
 થાય છે આ અનુભવથીજ શ્રીપુરોચતમ પ્રકર યજ્ઞની તે ભક્તમા
 યોગ્યતા આવે છે આ પ્રભુનો આનિર્ભાવ થયે ડ ના નમયે
 આત્મા નવ સમુદ્રમ્મ નીકૃષ્ણનુજ નિત્યા યામ ન મ વાનભાવ
 (નિર્ધનશયોગ) પ્રકાર વડે સ્વચ્છદિ થાય ડ, આગતિ
 થાય ડ, અમા થાય ડ (ટુકામા કહીએ તા પ્રમતી મન
 નાશથાએ આ ભક્તમા પ્રક્ટે છે)

સકલની ધસન થયા પછીની સ્થિતિ—આ બંને
 પ્રનુ નિના જા પશુ નેા નજ પડ ત નિક આલુવલભ ૧૧૧
 વત્રા પગ નજ ન્દી શ ત્યારે વિ નો અતિદમ તામ પ્રક્ટે લરે
 આમનસિદ્ધિનેકલ ના વાગાલિો તય થરા જાં સાક્ષાદ્
 ભગવદપ્રવેશ થાય છે પુ। તે સમતી હવજાનુમાન નવો મેત્રોપોગી
 દેહ પ્રમ થાય છે આં તે અઝીકપ્દેહ દ્વારા સાક્ષાત્ તે તે નીનાનુ
 અપનાકન અને તે ત નીલામનો અનુભવાદિ ન ડ આ પ્રમાણે
 મેનાકવની પ્રાપ્તિમા કમ જાલવા અર્થત્ મીમદાપ્રભુજના
 રખલમા શ્રીદ્વાપ્રભુજ ॥ પ્રમેય નથીજ ન પમા માનુભવ થનો
 દાલમા આપ નિત્યનીનમા વિગને છે તેથી માર્ગમયાદના બલથી
 ભક્ત। કમગ એવાવદી પ્રાપ્તિ થા ડ તે પ્રમાણે નવપદુ
 તાવતમ્મ જાળુડ

સરરાશ (૧) ધીમં તાર્થના ન કટય મમયે નીમદાપ્રભુજ
 પ્રમેય નથી નવપમા પશુનો સક્ષાત્ અનુભવ થનો (૨) દાલ ॥

दौष्युवोने ले तेवे साक्षात् अनुभव भोगवो होय तो स्वप्नज्ञान
 अने सेवाप्रकारज्ञान भोगवो. (सेवा अने स्वप्नज्ञान भाटे साम्प्र-
 दायिक ग्रन्थो वाचया लोह'ये.) (३) नेने प्रभुना स्वप्नज्ञान
 न होय तेनी सेवा उत्तम न थाय, अने लजन छूटी जाय, दुःखी
 थाय. (४) ने लोको लागवतार्थ' विचार करवाभां पोतानो समय
 गाजे छे ते मुख्य सेवानिष्ठ छे. (५) ले दाडना दौष्युवोअे साक्षाद्
 अनुभव भोगवो होय तो प्रभु उपर विश्वास राखी शरलुभावन
 करवुं. (६) आ विश्वासथी क्रमशः हृदयभा प्रभुनो आविर्भाव यशे.

२८. अन्तरङ्गचहिरङ्गप्रपञ्चविवेकः ॥

अथान्तरङ्गचहिरङ्गलीलाश्रययोः प्रपञ्चयोर्भेदो निरूप्यते ।
 तत्रान्तरङ्गलीला पुरुषोत्तमरूपेण, इतरा नीवान्तर्यामिरूपाम्याम् ।
 तत्र तयोराद्यः केवलानन्दमयः, अपरस्तु जडजीवात्मकस्तिरोहिता-
 नन्दरूपः । तथा पुरुषोत्तमसमवाधिकारकोऽक्षरसमवाधिकारण-
 कश्च । अविकृतो विकृतश्च । विकारश्च मायया कृतः । तथा माया
 सम्बन्ध रहितस्तत्सम्बन्धी च । तथा नित्योऽनित्यश्च । पूर्वस्य विकृत-
 रूपेणापि नित्यत्वं, तस्या अपि स्वरूपात्मकत्वात् । भगवानेव
 तथा भवति न तु माया । तथा अपरम्य विकृतत्वं माययैव । अत
 एव ब्रह्मविदां निरन्तमायानां तथा ब्रह्मत्वेन प्रतीतिः । प्रकृते तु

गतदोषाणा लीलारूपेणैव प्रतीति तस्यैव वस्तवत्वात् । अत एव
 श्रुतय प्रसन्नाद् भगवतो रुद्रानामप्रदर्शितमङ्गलीगविराडरूप
 मविरोपण दृष्टवत्प्र । अत एव बृहद्वामनपुराणे, ' नानारत्नमदोन्मत
 नत्र गापीरुद्रम्वक्वम् ' इत्यादि । अन्यन्त्र, पूर्व प्रकगनन्द, पङ्क्ति-
 रोहितानन्द । तथाय रमान्मको, अपगे नीम् । तत्रापि भवना-
 नन्दविषयानन्दाभ्या विशेष ।

उपक्रम-प्रथम ते प्रकारा ० अन्त-गनीनाश्च प्र १२
 गने यदि-गनीनाश्च प्र १२ या ग-ने प्र १२ ॥ प्रथमे वा
 ने शान्तो जेण अत-त वभननो उद्देश ५ अन्त-प्रथम
 ० ॥ ३ स्थो ॥ १ ॥ प्रथु लका ॥ ६-यणी अम धागभा प्र १२
 अश त्याज्ज अनन्तप्रिथीना ० ५ अत-ग नीला नित्यनीना
 ० केतु नित्यनीवापाद रिगेअभा यथार्थ वधुन ३ तेमज श्री-
 पुत्रोत्तमय-तो पुष्टिप्रनादमर्मादाभा ० अन्त-ग पुष्टिभूष्टि नित्य
 ० अन्त-ग पुष्टिभूष्टि प्रथार्थीज प्र १२ यथ ५ अन्त-ग पुष्टि-
 भूष्टिने ६१ पञ्च अभायाधीज प्रथु अने ५, अमेनायज्ज न्या अष्टि
 ० ॥ ११ प्र १२ श्री छे । रगेअ मर्मादा नित्यनीवा-अन्त-ग अष्टिने
 ११ यो ११ तेमज 'मर्मादुक्ति' प या लय-गविभोर लको ॥
 भाव ६१-११ आधा ० गमे ० अन्त-ग भाव-ग ३० ॥ ११ ०
 लकोना ६१-११ गृगा-अन्त-ग ११ पु १२ ० छे, त्याज्ज लीना ३०
 ११ ० अने अन्त-ग लीन प्र १२ अभा १ ० अत ५ जे आ जगद-
 प प्रथम अता ११ दाज ० अन्त-ग लपाननु अन्त-ग ५
 दि अता ता लो जगत्तये लगता ११ ० अत ५ जे आ जगद-
 तेनु वि पञ्च गुडीकित वे । तना ० गीठ ११ ० ११ ० अने अन्त-ग

તે તન્મ આ સખની ક્ષેત્રે

અથારલ-ઉભય પ્રપચનું તારતર્ય અતરમ લીલા શી
પુર સાતમ-સ્વરૂપે કે, ત્યારે ત્રિરમ લીના પ્રપચ જીવ અને અન્તર-
યામી રૂપે છે આત્ર અન્ત-ગ લીના કેવળ આનદમય છે, ત્યારે
ખીજી ગડગડનાતમક હોષ તિરાહિતાનન્દ છે આઘમા શ્રીપુરપોતમ
મમનાથી છે ત્યારે ખીજમા અક્ષર સમનાથી છે પરલો અચિત્ત
, ત્યાર ખીજો વિકત-નિગ્વાણ છે નિગર માયાકૃત છે, માટે
આઘને માનના સમય નથી ખીજને માયાનો સમય છે પૂર્વ
અવકૃત આન નિત્ય છે નમુ લગનાનુ તે અન્ત-ગ લીલારૂપ
પ્રકટ થયા છે માયાથી તે લીલા પ થયા એવું નહિ, માટે અન્ત
ગ લીનાશય પ્રપચ અરૂપાત્મકજ છે, અવિકૃત છે બદિગ
લીલાશય પ્રપચ જે વિમવાણો લાગે છે તે માયાથીજ એમ વિકૃત
લાગ છે ન હુતગુ માયા કું થયા અખ- ગુદ્ધ પ્રકળ છે
નિન્તમાયાનામા સ્વભાવિઓ અભરપેજ આ બહિરમ લીનાશય
પ્રપચનો અનવાવે છે નમુ ગ લીલાશય પ્રપચનો તે નિર્દોષદષ્ટિ
રાગા લગનાદીયોને લીનારૂપ અનુભવ થાય છે, અને તેજ યોગ્ય
છે કે જુ શ્રુતિઓએ પ્રગન થયેન લગવાન પાસેથી બ્યારે વર
દાન મેળુ યુ ત્યાર વદાનાર્થ પ્રર્શિત સકન લીમા વિરિષ્ટ ભગવ
નરૂપનુ દશા મથાર્થ નિત્યનીનાર્શિષ્ટ દેખી રકયા નાના
નારા મદથી ઉન્મત્ત ગોપીકે મગક જોનાનુ બહુહવામન પુરાણે
નર્ગુ યુ કે આઘ પ્રપચમા પ્રન્દાનન્દ છે અપરમા તિગેહિતાનન્દ
કે આઘ ગ્નાતમક છે, ખીજો નીરસ છે લગનાનન્દ આઘ લીના
પ્રપચમા ખીજમા વિપયા નન્દ હોનાથી મુલક આનન્દ છે

નનુ દવ મતિ કિલ્ક્ષણયોરપિ જનયોર્નિત્યત્વમવિશિષ્ટમુખ્ય-

त्रापि, इति, आविर्भावनिरोभावाभ्यां को विशेषः इति चेद् उच्यते ।

शंका—आ अन्ते अतना प्रपञ्च विवक्ष्यते, तथापि उभय प्रपञ्चमा नित्यत्व भवान् शब्दो उ. तो आविर्भाव निरोभावाभ्यां उभयनां कंठ पक्ष तादेतभ्य नञ् रतुं

आविर्भावनिरोभावयोस्तुल्यत्वेऽपि कारणवैलक्षण्यात् तद्वि-
लक्षणत्वम् । कारणं च तद्विरुद्धे तस्मिन् भगवद्विच्छा, नत्रापि
मूलेच्छा, तथैव तत्र तौ । अन्तरङ्गे तु भक्तेच्छा, तत्राप्यन्तरङ्गाणां
तेषाम् । अत एव 'यद्यद् धिया त उरुगाय विभावयन्ति नत्तद्वृ-
त्तयस्ये सद्नुप्रहाये'त्यादिवचांसि । अत एव 'कम्याश्चिन्तनानायन्त्या'
इत्यत्र सकञ्जलीलानां प्रादुर्भावः । युक्तं चैतत् । रीलाप्रपञ्चस्य
मक्तहृदयम्यिनम्य अन्तरम्य तद्भावनाधीनाविर्भावत्वमिति
सर्वमनवद्यम् ।

समाधान—आविर्भाव निरोभाव भवान् होय तो पक्ष कारण
विलक्षणतायी अे उभय प्रपञ्चमा विलक्षणता आनी छे. अदिरंग
सष्टिमा कारण भगवान्नी रमणेच्छा छे भगवान्नी जगदृपे आवि-
र्भाव यवानी छेच्छा यना अनेके छवे व्युत्पन्नपक्षमा, अेउये तेमा
भगवान्नी भवेच्छाज्ज कस्यु न्. अन्त-रंग प्रपञ्चमा अकतनी छेच्छा
कस्यु छे माटेज्ज अन्तरंग अकतोअे मायु छे के 'अकतो अे जे
अकतनी निभावता बुद्धियी करे छे ते ते स्वतन्त्रे आप अकतो
उपर अनुग्रह करवाने धारणु करे छे.' 'केश पतना जन्मा अने
केश कृणु जन्मा' विगेरे भागवतमा पञ्चवेनी मर्च सीयानो त्पा

પ્રાદુર્ભાવ યાપ છે. અને એવ યોગ્ય છે, કારણ કે સીધાપ્રપંચનું
 રચાન ભગવાનનું હેતુ છે. ભક્ત જેવી રીતે ભાવના કરે તે પ્રમાણે
 સીધાનો આધાર યાપજ. તેથી અંતરંગ સીધા પ્રપંચ સર્વથા
 ભક્તેન્દ્રાધીન અને ભક્તેન્દ્રાધારણુભૂત છે, એ નિર્વિવાદ સિદ્ધ થયું.

આચાર્યચરણામ્બોજયુગલૈકપ્રસાદતઃ ।

પ્રપચ્ચયોસ્તુ બોદ્ધવ્યં વૈલક્ષણ્યં સ્વરૂપયોઃ ॥૧॥

શ્રીહરિરાયચરણવિરચિનોન્તરઙ્ગવહિરઙ્ગલોભાશ્રયયોઃ પ્રપચ્ચયો-

વિવેકઃ મમાસઃ ॥

શ્રી આચાર્યચરણ શ્રી વલ્લભાધીશ પ્રભુના ગરણુકમલ યુગ-
 સની કૃપાધીન આ અંતરંગ પ્રપંચ અને બહિરંગ પ્રપંચનું સ્વરૂપથી
 તારતમ્ય જાણવું.

૨૧. ભાવસાધકવાધકનિરૂપણમ્ ॥

યદા વૈરાગ્યં સ્યાદ્ વિષયજસુતે દુઃખસદ્દો

યદા વા સત્સજ્જો હૃદયગતવૈષાપાપહરણઃ ॥

ગદૈવાચાર્યાણાં ચરણયુગલે ભાવવિમલં

મનઃ મ્યાસર્જૈવ વ્રજપતિપદામ્બોજમનનમ્ ॥૧॥

(ભાવાર્થઃ) પરમકૃપાળુ શ્રીહરિરાયચરણ કૃપિકાળતા છવેના

કલ્યાણ માટે સ્ત્રીના માર્ગ અતાવે છે. જે કે ભક્તિ કૃત્તારાઓ
 બહુ હવે જોવાય છે, તથાપિ તે દરેક હવેને પ્રભુસાક્ષાતકાં
 અગમ મર્ચાતમનાર થતા માટે ગોરા વિલગ થવાનું અનુમાન કરી
 શકાય છે ભક્તિ કરતા પર્યા ભક્તિમાં આધ કૃત્તારા વગને
 પહેલા ઓળખવે જોઈએ ત્યામુખી ભક્તિમાં વિત્ત કૃત્તારા
 તત્ત્વેને ઓળખી શકાય નહિ, અને ઉપાય જેવામાં આવે તે તે
 ઉપાયો સાધ્યને બદલે માધ કૃત્તારા નીવડે છે. તેજ પ્રસંગ મમ-
 ભવવા માટે પૃથ્વનન્દનીય શ્રીહરિગાયત્રી આ નાનકડા અન્ધમાં
 મનોદ રીતે ઉત્તમોત્તમ પ્રભુભાવ પ્રાપ્ત કરના માટેના માધનોની
 આગ્ય કરે છે. હવેનો જગતમાં ત્રીકિક સુખ એટલે વિષ્ણુમુખની
 મોગી આનન્દ પ્રવળ રીતે તલજ કરે છે તે પણ નિત્ય સુખમાં
 જ્ઞાનમાં તે નર્મજ કેવળ મની લીધે જ સુખ હોઈ ગઈ જ્યારે
 હવ પોતે આર્થી અને મમાગમાં આગમકત હાય, એટલે તે તેનું
 માનેણુ-ધારું સુખ પણ સાસારિકજગતમાં સમાગમાં મિથ્યા સુખ
 મિથ્યા કૃત્તારા નહિ પરિણામે તે માનુ સુખ, દુખ-
 રૂપે જ નીવડે છે દાખલા તરીકે હવ પોતે શ્રી પુત્ર, ધન વિગે
 વિષય સુખના સાધનોમાં બધાય છે, એટલે ને શ્રી પુત્ર વિગેનું
 સુખ તેા દાક્ષિણ અને ચોખાજ કામ પુત્રુ હોતે પરિણામે તેા
 દુખજ આપનાર હોય છે તેથી તેવા સુખમાં ત્યામુખી ગામિયા
 થા અનાર ન થાય ત્યામુખી, હવ પોતે શ્રીહરિની ભક્તિ કરી
 શકવે નથી પન્મકૃપાશુ નીમદાચાર્યચરણે પણ આજ આજા કરી
 છે કે " વૈરાગ્ય પરિતોષ વ " વૈરાગ્ય અને મપૂર્ણ મર્તાવ પાલ-
 નાગ હવને ખરેખર અત્યૈકિક સુખ મળે ઇ તેજ આજાને પટ
 કરીને અત્રે શ્રીહરિરામચરણ પણ પ્રથમ તેા વૈરાગ્ય પાલના માટે
 જોગી બલમણુ કરે છે હવને મમાના નરુગ મજોમાં ત્યામુખી

વૈરાગ્ય ન થાય ત્યાં સુધી શ્રીદરિમા આસક્તિ યતીજ નથી; કારણ
 કે વિષયોના પાલનથી પરિણામમાં મમ, ક્રોધ, મોહ વિગેરે દરેક
 મુદ્દા વધતા જાય છે અને કામાકાંત યા ક્રોધાકાંત શરીર થાય
 એટલે હૃદયમાં પ્રભુનું ચિરાગતું થવુંજ નથી. શ્રીમદાચાર્યચરણે
 પણ આજ્ઞા કરી છે. " વિષયાતલકેહાનાં નવિસ: સર્વથા હરે: " ।
 ત્યાં સુધી સગીરમાં લૌકિક વિષયોનું સામાન્ય ચાલવું હોય ત્યાં-
 સુધી પ્રભુ સર્વથા તેજ શરીરવાળા ભક્તના અંત:કરણમાં પધાર-
 તાજ નથી, એટલા માટે અહીં શ્રીદરિગય પ્રભુ આજ્ઞા કરે છે કે
 દુ:ખવિભામી વિષય સુખમાં ત્યારે વૈરાગ્ય થાય ત્યારેજ સાક્ષાત્
 સર્વેશ્વર પ્રભુના ચરણાવિન્દની ભક્તિ યજ શકે છે; તેમ આગળ
 ચાલતા આપ આજ્ઞા કરે છે કે ક્ષય વેગમ્થથી પણ ભક્તિ ન
 થઈ શકે, માથે સત્યુરપોનો મંગ પણ બંધાવે. હમેશા હવ તો
 સ્વભાવથી દુષ્ટ હોઈ મોટી મોટી વામનાઓ અને દોષોનું ધ્યાન
 કરવુંજ તે જ તે દરેક વામનાઓ અને હૃદયના દોષો દૂર કર-
 વાનું માનવ એટલું છે કે જેને ગાંધોમાં મતમંગ તબીકે વખાલુ-
 વામાં આપેન છે. મતમંગથી હવના, હૃદયના, દરેક પગનિન્દા,
 મુખગતા, (પાગકાળી નિન્દા કરવી, જંગ આવે તેમ બકવાટ કરવો)
 વિગેરે દોષો દૂર થાય. શ્રીભાગવતમાં પણ આવીજ આજ્ઞા આપ-
 વામાં આવી છે કે " સત્તમેન હિ દૈતેજ. " મતમંગ કરવાથી આનુર-
 દૈત્ય જેનાઓનો ઉદ્ધાર થયો છે શ્રીમદાચાર્યચરણે પણ ભક્તિ-
 નિર્મિતીમાં " અત્ત સ્થેયે હસ્તિવાને તદૈવે સહ તત્પર. " (ભગવતીય
 ભક્તોની માથે ભગવન્મંદિરમાં રહી મદુદેશ પ્રદણુ કરવો.) આવી
 રીતે આજ્ઞા કરી છે. આગળ જતા શ્રીદરિગયપ્રભુ આજ્ઞા કરે છે
 કે વૈરાગ્ય અંત મંગ થયા પછી પણ શ્રીમદાચાર્યચરણે, મ શુદ્ધ
 મન થવાની ખામ આગમ્થના છે. કારણ કે હવ પામે છેક માનવ

१०५ तथापि सावना उद्वेग कृत्वा न गान्धु एव तो भा
 १ मने नेटना मागे गात्र मं श्रीना अन्तःसिद्धिमा गद्व दिश्याम-
 पूर्णिके मान गान्धु स्तेरुके, भडे प यहा पूजं पुत्रोत्तम प्रभु
 अने आथ दुष्ट अ १ १३ वने उव सागभर उन्ना उध तन्व
 रद्व लोच छ के ५ ने जोडणी जरा ॥ तत्त्व पण अष्ट श्रीगु
 तो नथीज, त पणु श्रीभगवान्नी उ-डा १ वनावता श्रीमत्-
 आर्थ-वगुण ७ अन्व उन्नी मत्तानी पात नथी डे ७१ भोने
 गंधि-श्रीदग्निने ओणणी राडे "स्वर्भमेवात्मनामन व ध लं पुष्पात्म"
 पुत्रोत्तम गणु भोने पोताना अग्रपन वणणी ग . अन्य ११ तेने
 ओणणी राडे नदी, आनी रीते श्रीभगवद् जीना पणु भेडाटा -परयी
 मधुने मभोधे छे तो पछी अदी पणु श्रीवदनात्मके श्रीमहाप्रभु ७
 मिनाय पू १ पुत्रोत्तमना अउने ओणण ॥ ३ ओणणाना-
 १०५ छे नदी तेथी जगामुधी छन कोम आर्थ ॥ ११ अन्वा
 -दिमा पुबलापूवक विरत गागे नदी त्य मुधी प्रभुगायाके -
 यवे ते अत्रना भनोअथ पु य गणुय अना ११ अमर १ वैनाज्य
 - अमर अने १ आचार्य-व-अ-आ, आ अण वपु आम थ ॥
 पत्रीव श्री मन्पति श्री अण ५ प्रभ ॥ गगनी लति गिद
 थम शडे ५

इने श्रीगु श्रीभम श्रीभम ॥ १११ यस ॥ १११ १११ श्री
 रीते धाम ५. ते आया कृता मागे श्रीदग्नि-य प्रभु द्विती १
 प्रोक्त अहे छे

यदा चिन्ना चित्ते भवति मनत दर्शनकृते
 यदा वा हृत्प्रार्निर्भवति चरणस्पर्शक णे ॥

વગ તા સન્તાપઃ પ્રભવતિ પરીરમ્ભજનિષ્ઠો
 તદૈવ સ્યાત્કૃષ્ણવ્યસનજનિભાવોભગવતિ ॥૨૧॥

(ભાવાર્થ.) જીવને લોકસુખ માટેની અને સ્ત્રી પુત્ર પરિવારની
 શીર્ષાર્થના દર્શન કરવા માટે ચિત્તમા મોટી ચિન્તા માથે ઉતાવળ
 થઈ ગઈ હોય, તે ચિન્તા પશુ પ્રભુપ્રાપ્તિ માટેની હોવાથી અન્ત-
 કાળમા આનન્દ રંગતું માન કરનારી હોય છે. ક્રોધ વિયોગાનન્દ
 અને સયોગાનન્દ આમ બે વિકાસ થઈ શકે છે. શ્રીકૃષ્ણે આશ્વા-
 સ્થાન થાય અને તે દર્શનથી જે આનન્દ થાય છે, તે સયોગાનન્દ
 પ્રભુનો વિયોગ થાય અને તાપથી અતંકરણ એકદમ વિલયણ બની
 જતા જે આનન્દાનુભવ થાય તે વિયોગાનન્દ કહેવાય છે. દ્વેષ જીવ
 તેો અમશ્ય જન્મોથી પ્રભવા અપમી ભુવો થયો છે, અને તે તે
 જન્મોમા લૌકિક સુખાદિનો અનુભવ કરતો મ્હોજ છે. પન્તુ તે
 અન્ત કાળના પ્રભુવિયોગથી જે તાપક્રવેશ થયાં જોઈએ તે ન
 થાયથી જીવ કષ્ટવભાવી બને છે. તેવા સયોગમા ઉપગના
 નોકમા જલાવેન શ્રીમન્વાચ્યં ચમ્બુકમળમા સદ્ભાવ થયાથી જીવને
 પોતાની સ્થિતિ અને મા તંત્ર્ય સમજાય છે, અને તેમ થતા પ્રભુના
 નામાત્કર માટે જીવને બ્યારે અદર્શિશ ચિન્તા થય છે ત્યારે શ્રી
 કૃષ્ણમા વ્યમનાત્મક ભાવન થીજ રોપાય છે; તેમ જીવ પોતે વ્યભાવથી
 વિષયવાગનાવાલો દુઃખચાડી હોય છે તે દુઃખચર અને વિષયવાગના
 દુઃખના આમર્થ્ય શ્રીકૃષ્ણાનન્દ પ્રભુના નન્દુપર્શ મિવાય કાષ્ટકું
 નથીજ. પ્રભુના ચમ્બુકમળથી હૃદયનાં દરેક પાપ અને દોષ
 નિવૃત્ત થાય છે. દોષ નિવૃત્ત થવા માક્ષાત શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુને વિગ-
 નવા વાયક હૃદય અવ્યક્ત નહ થાય છે. તેથી શ્રીપ્રભુના નન્દુ-

२५१) करवा भाटे ल्यारे छहयमा प्रोटी मपपता मांभ पीठ यती
 दोय ल्यार प्रभुमग्गन्धी लायनी गिथर दशा थाय छे. आगण वधतां
 श्रीहरिगण प्रभु आगण करे छे; प्रभुदर्शन-विन्ता अने भरज-
 न्पक्ष भाटे छहयपीठ थाय ल्यारे छवने पोताना देदना धर्मनी
 पठवा म्हेती नथी; अने आगण जता न्यसनने न्य पोलाय मिद्ध
 थाय छे. ते जेवी रीते के स्वउपना अनुभव कराने अक्षय
 छवे ल्यारे प्रभुना स्वउपनु अने पोतानी गिथितनु जान प्राप्त करे
 छे, ल्यारे ने मर् प्रकटे श्रीहरिने कजवा अमाधारण प्रथाम के
 छ, जा यदंशः स त मजेर (जे जेमना तापानो होय ते तेमने
 अनुभवे छ-अने छ.) ते क्षुति अनुभार छवे प्रभु रितो म्ही
 गठवाने मनर्थ थना नथी; अगण के श्रीमद् भागवतमा दण सुग-
 दतमिद वालां वेत विनाऽभवत् " श्री गोपीमनोने शुद्ध व्यमनी
 भाग वरुणवा ज्ञानुं छे के श्री गोपीमनोने प्रभु निवासनुं जेके
 क्षण भाव पण सेठके सुन जेपु सागणुं दणुं तथी श्रीप्रभुने
 जेठवा नाटे ल्यारे छहयमा म्हेतो मन्ताय थाय ल्यारेज श्रीकृष्ण
 प्रभुभाज जेके व्यसन उत्पन्न कराने भाव मिद्ध थाय छे; जेठवे
 आवे व्यमनात्मक भाव थवामा श्री हरिगणप्रभुजे उपर कण्ठ
 वेडां मणुं अगणो अनाया छे. ते भिनाय छव कृतार्थ थछ
 नभेना नथी २.

यदा मानावावो वसति हृदये दैन्यमहितः
 प्रनिष्ठा वा लोकं यदि न हृदि रोषेत विहिता ॥
 यदा वाङ्मयदुःख भवति पुरैर्नैव कुषिषां
 तदा कृष्णे भावो भवति सुखहेतुर्नपतौ ॥३॥

આ જગતમાં જીવને વ્યાસુધી અભિમાન હોય છે ત્યાસુધી
 ચિત્તની નિર્મલતા થતી નથી કેવળ અભિમાનના ત્યાગથી પણ કામ
 સંવાતુ નથી; દીનતાપૂર્વક અભિમાનનો ત્યાગ કરવામાં આવે ત્યારેજ
 હૃદયને શાંતિ મળે છે. તેમ લોકમાં રહેલી 'હું' રાજ્ય છું, હું બ્રાહ્મણ
 છું, હું સંપત્તિવાળો છું,' વિગેરે અનેક પ્રકારની પ્રતિષ્ઠાની ધમ્મ
 જરા પણ હૃદયમાં ન રહે અને ખરામ યુદ્ધિવાળા પુરુષો પોતાના
 અભાવ પ્રમાણે કંટુ વચનોથી નિન્દા અગર ચિત્તના ઉદ્દેશને કરે
 તો પણ વ્યારે અત કરણમાં થોડું સરખું પણ દુ.ખ માનવામાં ન
 આવે ત્યારેજ મજના અધિપતિ સાક્ષાત્ શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુના ચરણાર-
 વિંદમાં ભક્તિનો ઉત્તમ ભાવ સિદ્ધ થાય છે, અને ત્યારેજ, ક્યારે
 પણ નાશ ન પામે એવું કામનું સુખ જીવને મળે છે; કારણ કે
 પ્રભુ તો પોતે મર્ત્ય સુખના સમૂહરૂપ છે, શાસ્ત્રમાં આનન્દમય
 ગ્રંથ શ્રીહરિવુજ વર્ણવેલું, આનન્દમય હોય તેજ આનન્દાતુભવ
 કરાવી શકે તે અધૌકિક શુદ્ધ નિત્ય અક્ષય આનન્દને મેળવવા
 માટે તો દૈન્યપૂર્વક અભિમાનનો ત્યાગ અને લોકની પ્રતિષ્ઠાનો
 ત્યાગ, આ જીવને ત્યાગ ખામ કારણ માટે વર્ણવેલા છે. ૩.

यदा यत्नः स्वीयो प्रवृत्ति विफलत्वं हि सकलो
 यदा वा धर्मादि स्फुटति विहितोऽपि ह्यविहित ॥
 यदा विद्या स्वीया वदति नदने नातिवृषया
 तदा वर्मत्यागे भवति शरणे निश्चलमति ॥४॥

શરણુમાર્ગમાં મતિમાં કોઈ જાનના કૃપને ઉદ્દેશીને અંચલતા
 હોય તો શરણુ સિદ્ધ થઈ શકવું નથી. તે માટે આપશ્રી ચોથા
 શ્લોકનો આરભ કરતા મુદ્ધિની અપગતા દૂર કરવાનું માધન

જાણવે છે:

લોકમા ધના પ્રમાણ પ્રયાગે કરાયા આવે છે પરંતુ તે
લોક પ્રયાગે નૌકિ પુ-છ નુખને માટે જ ગ્યાપેના ભાય છે તેથી
જ્યાએ લોક મુખ માટેનો દરેક પ્રયત્ન નિષ્ફળ જાય તથા લોકમા
જાણવેના ધર્મોનું જો કે આજી રીને પળના માટે વિધિ દર્શાવે
છે, તો પણ પ્રભુમાજ એક આશ્રય ને રૂળ ગણનાના ત દરશ અને
તો શાસ્ત્રોક્ત ધર્મ વિગેરે પણ યાદ આવના નથી, અને છેવટે
ઉત્તમોત્તમ વિદ્યા પણ શ્રાધ જાતની શક્તિ આપનાની ન થાય
અર્થાત્ વિદ્યા તો જ્ઞાને વધારનારી છે અને મત્તા ને જુ કુનાની
છે, તો પણ અનન્ય પ્રભુનિક ભક્તને તેવી વિદ્યા મ્હ તાજ આપ
નાની થતી નથી, વગ્ણ કે વિદ્યા છે તે પણ પરંપરાથી જ વિદ્યાના
અધનનેજ નિરૂત કરનારી છે, કસ્ય પ્રભુશબ્દ સવરામા તેમજ
ગામધ્ય ન લાવાથી વિદ્યા તેમજ પુદ્ધ પુષ્ટિમાર્ગીય અને વધ કરી
શક્તી નથી આરી રીને લોકમિદ પ્રયાગ, શાસ્ત્રમા વળુવેના ધર્મ,
અને વિદ્યા આ પણ સાહિત્યની પણ પ-વા નાજ્યા મિવાય પ્રભુ-
ભક્ત તો નાજ અનન્ય ભાવથીજ દરેક ધર્મનો ત્યાગ કરી હૃદિના
નનુમાજ જોતાની શુદ્ધિને સ્થિર કરતો જે છે ૪

યદા ભક્તે સ્ફુર્તિભંગતિ મિલિતૈ સ્વાર્પણવિદે-

મંદા વાન્ધ્યૈર્યોગો ન ભવતિ હરેશ્વાર્પિતાધયા ॥

યદા વા વિશ્વાસ સમુદયનિ માર્ગે મુગ્ધિવો-

સ્તદા માનમ્બૈર્ય ભવતિ ન વિહન્ગેત સજગમ્ ॥૧૧॥

જ્યારે માર્ગ અને દરજા કરનારા માત્ર ભગવાનમા પના-
મળ પ્રાપ્તેના ભક્તો પનાજ સ-નગ કરા જોકે યદને પોને

કરેલા શ્રીહરિને નિવેદનને જૂલતા નથી. એટલે શ્રીહરિને દરેક વસ્તુ
 આર્પણ કરેલી હોયને કાષ્ટપણ્ય લોકના દુઃખને યા મુખને ધારતા
 નથી અને ત્યારે પ્રભુમાજ કૃપા પ્રુદ્ધિને પરોવેલી હોવાથી અન્ય
 પ્રાદંપણ્ય પુત્રો યા દેવનાની માથે માધારણ્ય પણ સમ્બન્ધ ધરાવતા
 નથી તેમ જોકે છત્રનો ઉદ્ધાર કરનારા પ્રભુના પુદ્ધિમાર્ગમાં અડગ
 વિશ્વામ કાયમનો ગદે છે. મોટા ભયંકર દુઃખો અને કલેસો વખતે
 પણ ત્યારે પ્રભુનો વિશ્વામ હોડાતો નથી. ત્યારે તેવા ભક્તોનો ભાર
 પ્રભુમા કાયમ માટે સ્થિર ગદે છે. માવ પણ પ્રભુની નિઃકામ ભક્તિ
 આધવા માટે તેમ મર્જાત્મવાવપૂર્વક તેના ભક્તો પ્રભુનો એકજ આશ્રય
 ગમીને ક્યારે પણ દાગિને પાળતા નથી. અને કૃપા પ્રભુના અતી-
 ક્ષિક સ્નેહના ભોખા થઈને ગતીક્રિક આનન્દમાં નિમમ થાય છે. ૫

यदा लोके बुद्धिर्भवति भवभीताऽति शिथिला
 यदा काचिल्लोला वसति हृदये रोषनपरा ॥
 यदा तूष्णीम्भाते नयनयुगसङ्कोचसहितः
 तदा तिष्ठेद् बुद्धिर्भवति द्वाऽलौकिकफला ॥६॥

ભ્યાજ સોકમા નિષાવાણી પ્રુદ્ધિ સંગારના ભયથી અત્યંત
 કાત પડી જાય છે, એટલે લોકના રજો દુઃખ પરિણામી (પરીજામમા
 દુઃખ આપનારા) હોવાથી ભક્તો તેવા રજો ગેજવવા ઉત્સાહ ગમતા
 નથી. તેમ હૃદયમા પ્રભુની અપેક્ષિક પીમામાથી કાષ્ટપણ્ય એક
 યા માનું નિત્ય ગદન થતું હોય કે સ્નેહથી મંસાગની વિશ્વનિ થાય
 અને પ્રભુમાં નિરંતર આમકિન થતી રહે, તેમ જન્મમા મુખ અને
 દુઃખ આપનારી ધમ્મી વ્યક્તિઓ હોય છે, તેપણ તેવા ભક્તો તે
 ભગ્ય માણે પામીને મૌનજ પાળ્ય કરે છે મુખ મને તે પ્રુદ્ધ-

क्षित यता नधी नो अ मज्जनाथी छद्दि । यता नधी अथात्
 संसारना मज्जन्धमा योताना नेत्रोनेन यध वीने न्हे छ तेवा
 लक्ष्मणी मुक्ति ते वधने न लक्षणमात्र ओ विनागी य ने
 गह छे अने उर प्रपुना आक्षात् १२ उपी अनौकि इतने वाच
 लक्ष १ : छ १

यत्र चित्त चित्त स्मरति सतत लौकिकफट
 यदा वा वेदादिभवति त्रिनियुक्त परकृतौ ॥
 यदा सङ्गमावो भजनपथसम्प्रापकमता
 तदा कृष्णे भाव क्व भवति विन्द्रेन्द्रियधियाम् ॥७॥

न्याय नाम्ना विना मज्जनामा अवे जाने अत्मगतो त्याग
 कर्माभा आवे त्यारे प्रभुमा जान थनो नधी ओ मिद्ध क ना माटे
 आपक्षी जानगाधक वस्तुनु वर्गन धरे छ
 चित्त प्रभुनु अमरल्यु करना माटेन छ ते न्यारे प्रभुनु स्मर ।
 डोरीने नित्य लोकनाज इगनु अमरल्यु करवाभा शैभय, तेम प्रभु ॥
 मेरा कर्मा माटेन सर्वायतो हेह न्यारे पात्रम नो साधनामात्र
 तत्पर छे तेम अत्युत्तरोने अग कर्माभा न आवे, तो पक्षी
 प्रभुमा जान नी नीने धा लक्ष ? नधी लाकना रनो त्याग कगेने
 श्रीलुगि लक्षितमात्र न ल्यु मज्जनामा आवे, अने हेव पल श्री-
 हृदिनी सेनामा जेठवामा आवे, तेम अत्युत्तरोने निरंतर अग क
 पाभा आवे, शब्द छे अत्युत्तरो प्रभु ॥ लक्षितो मार्ग दर्शनाग
 लेय छे अने प्रभुना मार्गने प्राप्त करनाग होय छे तेवा अत्युत्त-
 पोने अग धरो अनुकूली याय छे अथवा साठ चन्द्रियो अने मुक्ति
 प्रभुमा मज्जना छेवाने अग्निभाव महाने माटे छे छे ७

यदा रागाभावो हरिपदसरोजेऽपि भवता
यदा वा समागे विषयसुखरागो हि सुदृढ ॥

यदा वा नोद्योग प्रभवति गुणानां च गृणते
तदा भाव स्वल्प परिगलितहेतुर्ग्रन्थतौ ॥८॥

न्य नदी उवोना हु भने दग्ना प्रभुना अ ल्यापिदभा
नेह होय ननि आने सोकभा पु-छ इवपाता पुत्र श्री विगेदेभा
अथत नैह होय, तम व्यासुधी साग विनाना आ रासाग्भा
हन्त्रियोना क्षुद्र सुष गाटे हतापूर्वके ह-ज गेती हाय अने
मर् अनापने ररनारा प्रभुना गुद्गान डेरनामा अछभाग जतौ ॥
प्रयास कुवामा न आवे, त्य सुधी गाक्षाव प्रजना अधिपति
गाधृषण नगरानमा छिमे तम जाय थना नधी क्षण डे प्रभुभा
भाय जेबा नभगनो हातो जेधजे डे जगतना पदाथी ॥ अत्र
न ना इण ॥ आता प्रगु पल थयी । जेधजे जे अमारि
सुष ॥ आता गी नद अ थे लाय कुवामा आवे तो ते आरा
पते न थना जन्म भजना गङ्गाज पडे छ, अने हुन थारे पल
अक्षय सुषन पाभतो । या तेना डगधुअर प्रभु ॥ अ म-धगा
अद अो मगग्भा ॥ न्य म्नाथी लक्षितभार मिद थाय छे. ८.

यदा वासो देहो हरिनिमुखलोकैव नमनो

यदा नेकामच्छिर्भजति न विरक्तिश्च मनसा ॥

यदा ऋण्यश्चित्ते न विदति कदाचिन्नि-जगुणै-

मना वा कस्माद् भवति नृद हेतोर्गिह नृणाम् ॥२॥

प्रभुभा अथवाभा सग देसनी पन आम आवायकना के
ते देश पण पभुधी विभुष थमेपा छुने ॥ निराप्रसगो न देतो

જોઈએ હિંદી વિષુખ યજ્ઞોના જીવો જોમા ગરેતા હાથ ને દેશમા
 વાસ કરનાથી ભક્તિ મિદ્ધ થતી નથી તોકની આમકિતનો ત્યાગ
 કરીને પણ વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત કરનાવું કદવ્ય છે અને ને વૈરાગ્ય પણ
 કેવળ વચનથી ન હોવું જોઈએ મનથીજ દરેક વસ્તુના કાળની
 ઈચ્છા ન ગાખતી તેજ ખરેખર વૈરાગ્ય છે શ્રીમદ્ ભગવત્ગીતામા
 શ્રીમગરાને અતી કહેતી છે કે ઈન્દ્રિયોના મયમ કરીને પણ મનથી
 ઈન્દ્રિયોના સિધ્યોનું ધ્યાન કરમામા આવે તો તેમા આચરણ કર-
 નાર જીવે તો મિયાયાની પ્રેયો છે. તેથી વૈરાગ્ય પૈશુ મનની
 આકર્ષણને પ્રભુમા પ્રવેશ ન કરે તો પછી આ શોકમા પ્રભુભાવ કેવી
 ગને થઈ શકે ? માટે પ્રભુના ગુણમા નત. ચિત્ત આકર્ષણને પ્રવેશ
 માટે ત્યારે પ્રભુમા આયોભાવ મિદ્ધ થતા અન્ય કોઈપણ ! માધનની
 પરમા રહેતી નથી ઉપક્રમ કરતા શ્રીદરિરાયચરણ જીવે સંજોધીને
 ગાતા કરે છે કે હે શ્રવ ! તું જોનેજ કહું કે જે મનથી વૈરાગ્ય
 અને પ્રભુમા ચિત્તનો પ્રવેશ ન થાય તો પત્રી પ્રભુભાવ કી ગેને
 ગિચ્છ રહી શકે ? અર્થાત્ વગીચ્છા અને વાળીથી કરેન વૈરાગ્ય અને
 ભક્તિ ત્યાગેજ મકલ થય છે કે, વ્યાજે મનની ઉત્તમ અવસ્થા અને
 પ્રગ પગાયભૂતા થાય એટલા માટે દરેક જીવોએ પેતાના મનને શુદ્ધ
 કરીને પ્રભુમા વગાડવું અને દરેક જોખની વસ્તુઓમા મગ કરતો નહીં

३०. श्रीकृष्णशब्दार्थनिरूपणम् ।

स्ताचार्यरूपया कृष्णशब्दार्थं विनिरूप्यते ।

‘ रसो वै म ’ इति श्रुत्या रसात्मा स निरूपितः ॥१॥

आपल्या आचार्य श्रीमद्वचनानाम् एतौ दृष्ट्यापे करी ‘ कृष्ण ’ शब्दने अर्थ रसवाभा आवे छे ‘ रसो वै स. ’-‘ प्रभु रमउप उ. ’ ओ छिपनिप-वाक्य प्रमाणे भगवान् रमउप श्रुतेवाभा आन्वा छे. १.

‘ कृषिर्भूवाचकः शब्द ’ इति श्रुत्यन्तरेण च ।

मदानन्दो हि भगवान् स्फुटं कृष्णो निरूपितः ॥२॥

‘ कृषिर्भूवाचकः शब्दो षड् निर्वृत्तिवाचकः ’-कृष्ण शब्दमा कृष् धातुने अर्थ मता अने ण नेो अर्थ आनन्द थाय ः; ’ ओ ओक थीका छिपनिपह-वाक्य प्रमाणे भगवान् श्रीकृष्णानन्दने -पह नेने मत् अने आनन्दउप श्रुतेवाभा आन्वा छे. २.

सत्ता तयानन्द इति विवृत नैव कुत्रचिन् ।

इत्युक्तमम्मदानार्यैरतो विवरणे मतिः ॥३॥

कृष्ण शब्दमा कृष् नेो अर्थ सत्ता अने ण नेो अर्थ आनन्द थाय छे, ओ छडीकत डोछये कयाय विगतार्थी ममजारी नगी; माटेण श्रीमदाप्रभुछये श्रीसुभोधिनीछमां ओ निपट विवरणु छप्यं छे. (ला १०-८-१४ पगेरे म्माडे निपरना सुभोधिनीछ) ओ माटेण ओ अर्थनेो वगारे सुभामे कया श्रीमदाप्रभुछ तत्पर थाया. ३.

न भवेदेव जीवस्य नत्रापि तदुदीन्तिम् ।
 'कवेमा' स्त्रिय ' इति श्लोकेऽवगत्याचार्यमंत्रयान् ॥४॥
 वदामि कृष्णशब्दार्थं वन्तुनोऽनुवदामि हि ।
 एतन्नास्यत्वमुभयोः श्रुत्योरेव हि भामते ॥५॥

आपणे भामान्य ज्यो दावाने शब्दे श्रीमदाचार्यसरणे.गे
 (तिमन् श्रीगुभाक्षज्ये) अतावेपी हकीकन ममजी न रक्षिये, जेटले
 'कवेमा स्त्रिय' (भा. १०-४६-६०) अे श्वाक उपरना श्रीगुणोधिती-
 एनो आगय श्रीमद्वयभापीक्ष प्रभुना आश्रये इनी ममजी अदी
 कृष्ण शब्दो अर्थ अतापू' इ'. परे जेना आयापंक्षीगे (अने
 तेन श्लोक उपर त्यां श्रीगुभाक्षज्ये) केटकं विवेचन कर्षू इ,
 तेनोऽन् अदी' सार हकी ए इ' - ' रतो वं सः ' अने 'कृषिभू-
 वाचक' अे ने उपनिषद् वाक्य अेकण लकीकन इहे छे. ४-५.

रमवत्ता रमरतां हृदि सम्भवति मृत ।
 भगवद्रमवन्वन्तु स्वामिन्यो नात्र संशयः ॥६॥
 अनन्तदृग्दृश्ये मत्ता कृष्णशब्दार्थान्निन्द्याग्ने ।
 रमानन्दश्च तत्रैव परांगणैव बोध्यते ॥७॥

जेको रमिक दोष छे, तेकोने रमिकता हृदयभा पे.तानी
 भेजेन हृदयन थाप छे. जे जोषितको दना, ते प्रभुरियक रम
 धनयता दना; जेम इशे नरय नहीं जेटये श्रीगोपीजनोदना ह-
 यमा इषु गच्छती लगय-उपदगनी असा (दोषापसू') इदेवामा
 आवेपी छे प्रभु हृदयभा नि.नरता दोषाधी जेन रीने णडाधी
 रमालमक आनन्द दृष्टेयो जगती राक्षा' छे १-८.

अतः कृष्णः सदानन्दः सामिनीद्वयम्भितः ।
 सत्ता भगवतो वाच्या नित्या त्रैकालिकी यतः ॥८॥
 आनन्दश्च तथोपाधिरस्ति नित्य एव हि ।
 अतो हि म्यागिभावात्मा प्रभुवांच्यः शुभेर्मतः ॥९॥

अतः अतः अतः आनन्दश्च प्रभु श्रीकृष्णश्च-५७ श्रीगोपी-
 ज्ञानोना इत्यना पिन-७ शुंला छं. प्रभुनी म ता (प्रभुनू) अतितर)
 गच्छे काजगा शुंती नित्य छे. ने रतिं शोधयु जगनी उपधि-
 विनातो आनन्द पञ्च नित्य छे. अतः अतः उपनिषदाये जेव
 यजनं कर्तुं छं, अतः ते अ्याधिलावात्मक प्रभु छे ८-९.

भक्तोऽप्याह तद्रूपं स्थागिभावो रस म्मतः ।
 स भावः प्रकृतै वाच्यो यशोदोत्सङ्गललितः ॥१०॥
 अतो हि पञ्च तत्त्वमेतदेव निरूपितम् ।
 'जानीत परमं तत्त्वमिति मत्प्रभुमिमुंदा ॥११॥

नाट्यशास्त्रकार जगन्नाथे पञ्च अंगू स्वरूप तेज कर्तुं छे.
 नाट्यशास्त्रकारां जे अ्याथी भाव ते रस अतः इहेयामा आवे छं.
 (शृंगारान्तो अ्याथीभाव 'रति' छ, तो जे 'रति' तेज शृंगार-
 म्) अे जे स्थायीभाव अे श्रीगोपीज्ज्ञानोना प्रसङ्गां शीवसोदा-
 जना जेणामां लाड पायेला जगवान श्रीकृष्णश्च छं. अतः अतः
 गारा प्रभु श्री युमाछच्छे अल्लुभागतो अन्तमा 'श्रीशोद जना
 जेणामां लाड पायेला तेज श्रीकृष्णश्च-५७ पञ्च तत्त्वो जेव
 अतः कर्तुं अतः श्रीकृष्णश्च-५७ परम तत्त्व छे, अतः अतः
 छे. १०-११.

तत्त्वं हि स्रक्लो भावः म्यापी स परमो मतः ।

अतो वेदान्तभाष्यान्ते पञ्चमेतन्निवृत्तित्त ॥१२॥

वेदान्त भाष्य श्रीआल्लुलायना आन्तर्भा ' ज्ञानीत परम तत्त्वं ' એમ શ્રીગુસ્તાઈએ નિરૂપે છે, તેને કારણે પણ એજ છે કે સમગ્ર પરમ એવો સ્થાયીભાવ (એ ૩૫ શ્રીકૃષ્ણગુણ-૬૭) એજ પરમ તત્ત્વ છે. ૧૨.

યત્ પ્રાથમિકો ભાવો હ્યમેવ હિ દૃશ્યતે ।

एन्द्रावेन भगवानाविर्भूतो विराजते ॥१३॥

એકે મૌઢી પ્રથમ યતને જે ભાવ તે આજ રતિ૩૫ ભાવ છે. આ રતિ૩૫ ભાવની માથે પ્રકટ થયેલા પ્રભુ ગિરાજ રજા છે. (રતિ=પ્રેમ એ વિના ભાવજ સમ્બધી શકે નહીં.) ૧૩.

સ ભાવઃ કાર્થતન્ત્ર 'યશોદ્રાયાઃ સુતોદ્ભવમ્' ।

इति पद्ये तद्विशिष्टः म्यायिमात्रो निगद्यते ॥१४॥

' ધ્યયશોદાણો પુત્રી ઉત્પત્તિ થઈ, તે વાળ માતૃગાને આનન્દમા આપેલા એપીવરનોયે પરલાદિકથી પોતાના આત્મને સુપ્યાર મળ્યા ' (મા. ૧૦-૫-૭) આ શ્લોકમા તેજ ભાવ કહેવામા આપ્યો છે; તે જે આનન્દ, તેનાથી યુક્ત એવો જે ભાવ, તેજ અહીં સ્થાયીભાવ છે; (અને તેજ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણગુણ-૬૭.) ૧૪.

यमालम्बयाक्विलानां हि भावानामिह चोद्भवः ।

स एव म्यायिमात्रोऽसौ गूढभावो निरूप्यते ॥१५॥

જેના આલમ્બાને આ જગતમા બીજા સર્વભાગોની ઉત્પત્તિ છે, તેજ સ્થાયીભાવ એ સ્થાયીભાવ મૂઠ ભાવ છે; (એ ગુપ્ત છે.) ૧૫.

તદ્દકુરસ્તદુત્પન્નઃ કામાત્મા હ્યધિદૈવતમ્ ।

તદ્ગતો યો રસઃ પ્રોક્તસ્તદેતત્ત્રિતયં પુનઃ ॥૧૬॥

મિલિતં કૃષ્ણશબ્દાર્થો ભાવાત્મા મન્મયો રસઃ ।

તલ્લક્ષણાત્સ શુદ્ધારઃ સાકારઃ શ્રુતિબોધિતઃ ॥૧૭॥

આ મૂઠ સ્થાયીભાવનો જે અક્કર, તે એક; તેમાથી ઉત્પન્ન થનારો આધિદૈવિક કામ એ બીજો; અને એ આધિદૈવિક કામમા રૂહેલો જે રસ એ ત્રીજો; આ ત્રણે એક રૂપ થતાં સાક્ષાત્ મન્મય-રૂપ ભાગાત્મક શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રજી રસરૂપ કૃષ્ણ શબ્દના અર્થરૂપે રૂહેલા છે. આવા પ્રકારનો એ ત્રણે રૂપ શુદ્ધારસ કે જે 'રસો યે સઃ' અને 'કૃષ્ણિર્મૂળચક્રઃ વાગ્દો જય નિર્દુતિવાચકઃ' એ વેદવાક્યોમા ખતાવવામાં આવેલો છે, તે આનન્દાકાર સ્ફુટ થાય છે. ૧૬-૧૭.

ભાવેનાન્તઃસ્થિતેનૈવ પોષ્યતેऽન્તર્ગતો રસઃ ।

અતો હિ સ્વામિનીભાવે રસાત્મપરિપોષણમ્ ॥૧૮॥

હૃદયમા રૂહેલા ભાવ વડે કરીનેજ હૃદયમાં રૂહેલા અને પુષ્ટિ મળે છે; એટલેજ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રજીના હૃદયમાં પિરાજતાં શ્રીસ્વામિનીજી ગોગોપીજનો, તેઓના ભાવે કરી રસાત્મા શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રજીનો પ્રકાશ છે. ૧૮.

इयमेव हरेर्लीला सर्वगुदा निरुप्यते ।

यदन्तःस्थितरूपेण भावैर्विक्रीडनं हृदि ॥१९॥

तद्विशिष्टं प्रभुं कृष्णशब्दार्थं परिभाष्यताम् ॥१९३॥

आनं द्विभयवान् ॥ अर्थात् गोप्य गोपी नीलाद उभयं
 इत्यामा आनं हे, आ नीना ओसे इत्यमा निगणता प्रभुना
 उपनी माये आवोथी येननन् आरा प्रभुनी आसत्तः पीना-
 ओथी युक्त ओवा ७ धीप्रभु, ते कृष्ण शब्दो अर्थ उ, तेन न
 आनं इति १८३

एवमिवायवद्वाम मद्वाचि सततं स्थितम् ॥२०॥

प्रसादायतु मच्चिते स्वामिनीभावभावनम् ॥२०३॥

भारी वालीमा इमेने मागे स्थितं यः इदेव भावा प्रका-
 रणा अर्थात् ओषु प्रभा 'कृष्ण ओ नाम भारा इत्यमा श्री-
 गोपीशोनाना इत्येत आनी आनानो पभाप इति २०३

यद्यप्ययोग्यतैवास्ति मायि तत्फलभावे ॥२१॥

तथापि निश्चयश्चिते नाममाहात्म्यदर्शनात् ॥२१३॥

आना प्रभुना इत्यात्मक आना ॥ आना इत्यमा प्रकाश माय
 तेन प्रभुनी भाराभा योग्यता इत्येव तथपि प्रभुना नाममा
 नदता इत्यात्मा अने ते भारी वालीमा निगणतु इत्यात्मा आना
 निगणता निश्चय उ इ ते इत्येव २१३

यत्कल्पितं मृतं नाम कृष्णचन्द्राननातनान् ॥२२॥

आधिदैविकमित्येव दोषदूरीकृतिसमम् ।

अगोम्यगोम्यनानिद्विकारणं तस्वतः सदा ॥२२॥

મને ઠીક વચન-રસના મુખારાવેન્દના મળતાં લગનાન કી-
 વલ્લભાચાર્યના મુખમાથી નીકળેલુ 'કૃષ્ણ' એ નામ આધિદેવિકૃષ્ણ
 છે અને તેમને દુઃકવને સમર્થ તેમજ સદૈવ આપોઆપ, યોગ્ય
 ન હોય તેવાઓમા યોગ્યતા મિદ્ધ કરામા કામ્યરૂપે રૂઢેયું છે.
 ૨૨-૨૩

इति विज्ञाय तन्नाम प्राह गसनया सदा ।

મનમા ભાવનીયોર્ધ્ય શ્રીમદાચાર્યસશ્રિતૈ ॥૨૪॥

આ પ્રમાણે શ્રીમદાચાર્ય શ્રીમહાપ્રભુજીને શબ્દો આવેના શ્રવણે
 ખરાખરા સમગ્રી હમેશા શ્રવણી 'કૃષ્ણ' એ નામ લેવું અને મનથી
 એના ગણે રસરૂપના સયુક્ત અર્થરૂપે રૂઢેયા અર્થનો વિચાર
 કરવો ૨૪

૩૧. શ્રીમત્પ્રભોઃ સર્વાન્તરત્વનિરૂપણમ્ ॥

પ્રપદ્મો ભગવત્કાર્યમ્તથા નિત્યસ્તદાત્મક ॥

સર્વવેદાન્તવેદ્યો હિ તદન્ત સ્થિતરક્ષક ॥૧॥

કૃસ્થ સચ્ચિદાનન્દોઽન્યસ્તો વ્યક્તસમાશ્રય ॥

પુનૃપોત્તમરૂપાઘિતલોકમ્નમ્ય ચામનમ્ ॥૨॥

પ્રપ-મ્ય (નમસ્કાર) પ્રભુના કાર્યરૂપ છે, તેમજ નિત્ય છે અને
 ભગવદ્દેશ્ય છે અને વેદાન્તગાસ્ત્રથી ગ્રહણવા યામક, વળી તે જગ

તમા રૂઢી રાજ્ય કરનાર. હૃદય, સચ્ચિદાનન્દ્ય, અવ્યક્ત હતા
 વ્યક્તના આશ્રયરૂપ અને પુરોહિતમ, સ્વરૂપના ચરણરૂપ આ અક્ષર
 લોકને પ્રપન્ચ આધ્યાત્મિક છે. ૧-૨.

તદન્તઃસ્થો લોકવેદપ્રથિતઃ પુરુષોક્તમ્ ॥
 સરમાત્મનયો પ્રોક્તઃ શૃંગાર મર્વસમ્મતઃ ॥૩॥
 મ દ્વિધા સદ્ભવિરહ્યામિત્યેવ પ્રતીયતે ॥૩૩॥

લોક અને વેદમા પ્રમદ એવ. પુરુહિતમ તે આદર થતના
 રૂહેવા છે. આત્મક રસપે કહેવામા આવેલો, અમારે મન્ય કરેલો
 શૃંગારરૂપ મયોગ અને વિષયોગ એ વેદે એ પ્રકારનો છે, તેમ
 -૫૯ છે. ૩૩.

સયોગાત્મા ચયાનન્દરાકારઃ શ્રુતિનિરૂપિતઃ ॥૪॥
 સર્વંટીલાદિસામગ્રીમહિતો વક્તસંયુતઃ ॥
 તદન્નઃસ્થો વિયોગાત્મા મન્તલ્યશ્ચ તયાવિધઃ ॥૫॥

વેદમા નિરૂપવામા આવેલો અધી કીર્તિનો વગેરેની સામગ્રીથી
 મુક્ત અને અક્તો સાથે રૂહેલો મયોગાત્મક શૃંગાર એમ આન-
 ન્દાર છે, તેમ તેમાજ રૂહેલો વિષયોગાત્મક શૃંગાર પણ તેવોજ
 આનન્દાર વતલેલો ૫

તમ્ય વા કાચિદેવામ્નિ સામગ્રી માપિ તાદૃશી ॥
 તદ્ભૂવાનુમવોઽપ્યત્રેન્દ્રિગૈરપિ તયાવિધૈઃ ॥૬॥

તે વિષયોગાત્મક શૃંગારની જે કાંઈ સામગ્રી છે, તે પણ

आनंदात्मक ते हूँ गा - ३५० - ३५० - अनुवाक पद्य तेराज उकारनी
आनंदात्मक हन्दिप्रयोधीन ६.

भावात्मकत्वाद्द्रूपस्य तस्य सेवापि मानसी ॥

तत्सयोगोऽपि भावेन लीलाभिर्विरहात्मन ॥७॥

उप आनात्मक होनायी ते उपनी सेवा पशु मानसी (आना-
त्मक) विरहात्मना ते उपनी मन्थेग पशु आवे करी थीनाओ
पडे ड ७

सर्वान्तर चैतदेव रूप सद्भिर्विबुध्यताम् ॥

श्रीमदाचार्यचरणै श्रुतिसाग प्रकाशितम् ॥८॥

पधा ॥ छंदयभा रूते १ पशु आन आनंदात्मक २२५ छे,
अंग मलयनोपे नक्षुपू अंग २५३ श्रीमदाचार्यचरणोपे श्रुति
थोना मानुपे प्रसिद्ध कर्तु छे ८

तदर्थं ब्रह्मसम्बन्धो भाव सेवाधिकारकृत् ॥

भावेन भावसेवाया भावरूपस्य मत्प्रभो ॥९॥

य सर्वान्तर्गृहभाव स्यायी कृष्णो निरूपित ॥

तत्प्राप्तिर्भासम्प्राप्तिर्नान्यदित्येष निश्चय ॥१०॥

तेने भाटेन ब्रह्मसम्बन्ध छे आन ओ सेनाभा अधिकार करा
प ११२ छे, आवश्य ऐना भारा प्रभुनी आवे करी आनात्मक सेनाभा
छे पधाभा रूतेने गृहस्थायी आवात्मक कृष्ण निरूपवाभा आवेन
छे, तेन प्रभुनी प्राप्ति ऐलो आननी प्राप्ति, थीनू काछन नदी,
रोम निश्चय डे ८-१०

३२. श्रीमत्प्रभोः प्रादुर्भाविप्रकारनिरूपणम् ॥

रसात्मकस्वरूपस्य प्रादुर्भावं कथं भवेत् ।

हृदये वा स्वरूपे वा तदत्र विनिरूप्यते ॥१॥

अनन्ता छन्दसा गायत्रा तो सुरये परगाथी आयेना पनुना
गद्यमा अन्तम गद्य पद्य गद्यन प्रभु श्री कृष्णनन्दप्रभु प्रकट
म धाम, ते पान अदी इह भा आवे १ २

अनुरागस्तु सहस्रतासामेवेति निश्चय ।

जातमात्रे तथाभावान्मूर्च्छितश्चोत्सवे पुन ॥२॥

जे वन्तु नक्षी छे - श्री गोपीजनोनेने जे प्रेम ते ते सदल
दने न्यारे प्रभु श्री नन्दगणने त्या प्राकटय गधू त्पारे ने
प्रेम पद्य पद्य ययो, ते अन्तोत्पाना पद्यमा मन्नायेने
छे २

कामिनोनामन्यपैव कथं भावो भवेत् ।

दृष्टानुरागोऽप्यधुना न तैतैव सर्वथा ॥३॥

जे जे प्रेम सदल न होय ते आ प्रभुने (अथवा हृदि-
दृष्ट ते रथगे पाई रथीआरना-छन्दसा) गोपीजनोने आवे प्रेम
डेनी रीते प्रकट थछ शके ? जे प्रेम त्या न्तेवामा आवेने ते पद्य
न्यायारे (अनन्तारक्षणा छन्दसा) कोर्छ रीते भवनेनी छे
नरी ३

अवतारद्वानावात्स्वरूपेऽपि न सम्भवंः ।

अनुरागसमुत्पत्तेः पूर्वमित्येष निश्चयः ॥४॥

अत्यारे प्रभुनी अवतारः गाये नगी, तथा प्रभु तरङ्गा
अनुराग-प्रेमनी उत्पत्ति तथा धंसा स्वउपने विशेष पलु तेवा प्रेम
सम्भवी न शके; आ वन्तु तदन निश्चित छे. ४.

अतः श्रवणमात्रेकराग एवावशिष्यते ॥४॥

प्रभुनी अवतारः न होवाने कारणे तेमज गोपीजनोनी
माधक आपल्यामा मज्ज प्रेम न होवाने कारणे तेवा प्रेमने मेण-
पवा काह पलु साधनद्वय होय तो ते मान प्रभुनां नाम अने
नाभोने जग्यावनारा शास्त्रोदं श्रवणज छे. अे श्रवणउप मान
अे अज साधनधी मेणधी जकाय तेवा प्रेम कइत पाडी शके छे. ४३.

अत एवोक्तमाचार्यैः शास्त्रद्वारेव मोचकः ॥५॥

अङ्गीकृतेः शास्त्ररतौ कारणत्वं हि गम्यते ॥

उक्तं च भक्तिहंसैपि तदङ्गित्वं विलक्षणम् ॥६॥

प्रभु अत्यारे शास्त्रो मारुधत जेटमे इ शास्त्रोभां उपदेशवामा
आवेनी दडीकनेना श्रवणद्वारा लडतोना उद्धार करे छे, अे प्रभाज्ये
श्रीगदाप्रभुज्ये आता करी छे. शास्त्रोभां प्रेम थाय, तेदं न्ने काह
पलु कारण होय तो ते प्रभुये आपज्ये अङ्गीकार क्यो छे, ते छे.
साज्ये आपज्ये अङ्गीकार यथो छे, तेनी निरानीज अे समझी
इ आपज्ये लगन-शास्त्रोभा प्रेम थाय. लडितदसमां श्रायसां-
धिये लडने प्रभुने मेणवानी ने गत करी छे, त्यां ' प्रभु

એવળ અર્થ, ' એવી ભવતી થિતિ હુ / રિલ્લતા નાની ૦
તવો દકકેવત ખનારનામા આરો ૬

તસ્માન્કુનો હિ મગજાન્ મક્તિ સાધયતિ ધ્રુવમ્ ।

અહ્નીકૃતાનામધુના સવયેતિ વિનિશ્ચય ॥૭૧॥

મારે જેમના સગુ થયુ છે જેનો ભગ્નિમગમા સ્તીકાર થયો
કે, તેના જોરે આ કારમા જેમના અવગ મગમા આ યુ કે-જે
પ્રબુની લીલાએના અરણ મગમા આ યુ કે, તે પ્રબુ જિયર
એવી ભગ્નિ સિદ્ધ કરી આરો ૭ જેમ નિશા થાય છે ૭

અહ્નીકૃતિ ફલમુલ્લા શરમાગતિનો ભવેત્ ॥૭૨॥

પ્રબુને આ જોરે આરો ૭ કર્યા કે જે નહી આ મપ્લ થયે
કે નથી ત ત્યારેજ નહી નીત સ્તી સમાય પ્રબુને ૦ જે જરાના
ક્રિયા કરમા આરો ૭૩

જેક મ્થાપ્ય મ્થસેવાયામિતિ સન્નિવન્નિતોઽપિ હિ ॥૮૧॥

યદૈવ શરણ યાયાત્તદા સેવકતા ભવેત્ ।

નનીયત્વ સેવયૈવ માનસ્યૈવાન્તર પ્રપો ॥૮૨॥

ભગ્ન આ નોકમા પોનારો જે મેવામા પ્રબુના પ્રસપની સ્થા-
પના કરે અથવા પ્રબુન ચિન્તા કે તેમ કરતા બ્યારે પ્રબો
૦ જે દુવ બધ ત્યારે તેને મેસપણુ પ્રાપ્ત થાય આમ પ્રવાર્યા
તો માત્ર મેસપણુ પ્રાપ્ત થાય તૃતીયપણુ-મ સુ ભગસદીયપણુ તો
દુ રૂહે કે તે ભગસદીયાણુ પ્રમી માનગી મેમ પોજ પ્રાપ્તસ્તી
સમાય કે ૮

આ પ્રકારે એક સરણુના અને એક ભગવદીયદશા, એમ બે સ્થિતિ શ્રદ્ધેવામાં આવી છે. આનો તદ્દશવ અતાવતા શ્રી હારિ-
ગણના આના કરે છે કે—

શરણે ચાત્મમમ્બન્ધે વૈલક્ષણ્યમિયન્મતમ્ ।

“મમ સર્વં હિ મગવાન્” “ઋહ ભગવતઃ પુનઃ” ॥૧૦॥

શરણદશા અને સાચી ભગવદીયદશામાં આટલો તદ્દશવ છે કે
'શરણુદશામાં માટે' જે કંઈ છે, તે પ્રચુરું છે; 'ત્યારે ભગવદીય
દશામાં 'માર્ગ' કંઈજ છે નહીં; 'દ' પ્રખતોજ છે' ૧૦.

મન્યાસરૂપશરણ પૃથગેવ નિરૂપિતમ્ ।

તત્ર ત્યાગાત્મકત્વેન મમતાયા નિવૃત્તિત્ ॥૧૧॥

શરણે ચ તદીયત્વેઽગ્યહન્તાવિનિવૃત્તિત્ ॥૧૨॥

સરણુના બે પ્રકારમાં એક સર્વત્યાગપરંકનો જે સન્ન્યાસ
કરનામાં આવે છે, તેનાથી મમતાનો વિનાશ કરવામાં આવે છે. એ
શરણુ ગાદી' જે અડ્ડીકૃતિહેતુક સરણુ શ્રદ્ધેવામાં આવ્યું છે,
તેનાથી જુદાજ પ્રકારનું છે. અહીંના આ સરણુમાં તેમજ ભગ-
વદીયપણામાં અદન્તાનું નિવારણુ કરવાનું છે. સન્ન્યાસરૂપ સરણુમાં
આ શરણુ અને ભગવદીયપણામાં "દ"પણુ"જ દૂર કરવાનું છે ત્યારે
યેનામાં દીનતા નથી જાગતી; આમાં દીનતા રૂઢેલી છે. ૧૧૩.

તમ્માદેવં તદોથાનાં સમ્બન્ધાનાં ચ સર્વંશ ॥૧૨॥

જાતમાવાહુરાણાં ચ તાપક્લેશયુતામપિ ।

મહાપુરુષમુખત શ્રવણાન્જાયતે સ્ત્રિ ॥૧૨૥॥

નેપી કાને આ પ્રમાણે ચારે બાજુથી પ્રભુ સધે જેમને
અનન્ય શ્રદ્ધા છે, જેઓને પ્રભુવિષયકે બાવના અંકુર ફૂટ્યા
છે અને જેઓને પ્રભુના વિન્દે કરી તાપ ઉત્તમ થયે છે, તેના
બાગવદીયોને મદાપુરુષના મુખ થઈ પ્રભુના શુભાનંદના અનુભવી
સ્ત્રિ પ્રકટ થાય છે (જેમના મનમાં સ્ત્રિ રૂપે નો છે, જ્યાં
સ્ત્રી સ્ત્રિ ઉત્તમ ન થાય ત્યાંથી પ્રેમ શ્રદ્ધા શકેજ નહી, તે પછી
આચરિત અને ઉચ્ચતમ નવ નદરની તા આજાયે કથા રાખી
મનમાં ૧ માટેજ શ્રાવણ જરૂર ૬ અને તે મદાપુરુષ-પદમ મદા
નુભાવ બનાવે-આચાર્યા-મુરુઓના ઉપદેશામૃતના પાનથી-ગિદ્ધ
શર્ક મહે પ્રમદા સ્ત્રિ મનાનાગ જે મદાપુરુષ હોઈ શકે
આજાનુભવી કથા મરુડ કાવે પણ તેના અન્ય આજના-આજા
નદ મનો અનુભવની આમીને આજે જગતે અનભવ ન કરાવી શકે
શ્રેષ્ઠ મુરુ કરાની આશ્ચર્યકથા સ્ત્રી ઇ, તે આ બિપત્તી અગ-
જાજે) ૧૩

કાવ્યશ્રવણવહોને સ માર પરવ્યયમ ।

કોમલ્વાઢિરૂપત્વાદ દટતામાવત પરમ્ ॥૧૪॥

તતસ્તન્મેવનાચ્છાન્વજોપણા જ્ઞાયતે દદા ।

સ ઈવ કલિકારૂપો માવસ્ત્ર નિરૂપિત ॥૧૫॥

કાવ્યશ્રવણના શ્રવણ બંધે કરીને તેના આ જગે નૌકિક અ-
દાસ્ત્ર ૧ માનના અંકુરો ફૂટે છે, તેજ પ્રમાણે પ્રભુવિષયકે બાવના
પદ પ્રભુવિષયક અધોના અર્થથી અંકુરો ફૂટે છે, તેમથી બાવના
શકિ થયા માટે ૬ આ બાર પ્રથમનો કોમલ, જુનાજ અપવાગે

તેમજ દર નથી હોતો; તેમ જાણ પણ પ્રજાની સેવા કરતા કરતા અને શાસ્ત્રની ચાતોને પચાવતા પચાવતા તેના ભાવની કળી દર થતી ગાય છે. આવા પ્રકારની જે ભાવવિષયક કળી રૂટે, તેજ ભાવ. (આ ભાવની શક્યાતની દગા છે.) ૧૪-૧૫.

મ ભાવસ્તાપસમ્બન્ધાદ્ વિચિત્રો હૃદયે ભવેત્ ।
કમલં સ્ફુટતિ પ્રાયઃ સૂર્યસમ્બન્ધનો યથા ॥ ૧૩ ॥

જેની કાવના પણ ન કરી સકાય તેવો તે ભાવ પ્રજાના વિરહે ઉમંગ થયેલા તાપ-જિઆટને લીધે હૃદયમાં જન્ય થાય છે.; પરન્તુ કમલની સ્થિતિ જોશો તો તમને માલુમ પડશે કે અત્યંત ઉમંગેવા સૂર્યના સમ્બન્ધે જોઈએ સર્વોદય યજાની માથેજ કમલ ખીલવા માટે છે ૧૬.

તતો દિવાનિશં તમ્ય વામના હૃદયે યદિ ।
તદા રમઃ મમગ્રોઽપિ પ્રાદુર્ભૂતો હરિર્હૃદિ ॥૧૭ ॥

તે પછી જોઈએ હૃદયમાં પ્રજાવિષયક ભાવનો અસ્તર રૂટવા પછી અર્ધનિશ હૃદયમાં તે ભાવનીજ વામના રચા કરે તો મમગ્ર પ્રજા પ્રજા પ્રાકટ્ય હૃદયમાં યાય. (પણ માત્ર પણ ચૂક્યા વિના પ્રજાગિનતન ચપૂં જોઈએ, તેમજ આ પ્રિયતિના અનુભવની સમ્મા-વના સક્ય અને.) ૧૭

પ્રવણામ્મગ્નેશ્વર્ય સર્વદાનુભવઃ પલમ્ ।
ગાન્ધાર્દનં માથયૈવ લોકવંદ્યપ્રદર્શનૈઃ ॥૧૮ ॥

अथ ग-रुगादिनां वि-भक्तुं याव तेषां ते मन्व्य प्रभुना
 गउथ अनुभव सदैव ग्ही गक. लोक अने वेदमां निउषायेसा मकम
 कमेलां मोहात्मक इमेमा ने न्गये मोह ग्ही जये तो आ प्रकट
 थयेना भाव पर अवगण आरी गव १८

एव रसात्मन प्रादुर्भावो ह्येदि निरूपित ।

अत परं तस्य मूर्तो प्रादुर्भावो निरूप्यते ॥१९॥

आ प्रभावे ह्यस्या व्यात्मक प्रभुना प्रादुर्भाव ग्ही रीने
 याव रे, ते अनायवाभां आ-धुं, हवे ते व्यात्मा प्रभुना मउपमा
 प्रादुर्भाव ग्ही रीने याव छे, ने मनाइमा आवे छे. १९

मूर्तिर्हि भगवान् ज्ञानमार्गेत्या निरूपिता ।

तस्यां हि भगवद्बुद्धौ श्यायिभावो भवेद्विह ॥२०॥

॥ श्यायिभावस्वरूप तु सत्यनिर्भगवानयम् ।

॥ प्रत्यङ्गेषु तथा भानभावन च पटादिषु ॥२१॥

ज्ञानभार्गनी रीने भक्ति जे लभमान छे. जेम इहेवामा
 आ-धुं छे ते मूर्ति ' जेकर वागमान छे, ' जेरी बुद्धि न्गारे
 याव. त्यागे रमनी मूल स्थितिमा इहेतो निउप आरी भाव यवा
 पामे स्थयी भाव थ ? ' आ प्रभु भाग ग्गामी छे, ' तेनी
 भावना करवामा आवे. तेज ग्गामी भाव. (नेम याव त्यागेज
 नित-प्रेमनी शक्यता छे.) २०-२१.

स्थिरमूर्तो तथा सर्वं तदन्नभाष्यते पुनः ।

गतो भावस्वरूपस्य तदन्न स्थितिच्यते ॥२२॥

મૂર્તિ-રૂપ તો ચિત્ર રૂહૂં છે તેમા પ્રભુના મરં અગ્ની
 બાના સ્વામા ગણે છે લાગળ એવું નમ સ્ત્રેમા અપને
 રિશે પ્રભુના મરં અગ્ની ચિત્રિ જોવામા આવે છે. (સામાન્ય
 ગણે દેખાતીજ પર્યાયક મૂર્તિમા એ લાવે કરીનેજ પ્રભુનો
 સંક્ષાતના કરવામા આવે છે. લાવ ન હોય તો તે કથન
નથી) ૨૦

જન ઇવોલ્તમાચાર્યે સ્વરૂપ તત્ત્વન ચિન્નમ્ ।
 તત્ત્વ ન ચિત્તરતા તત્ત્વ સ્વામિભાવવિભાવનમ્ ॥૨૩॥

• શ્રી મહાપ્રભુજીએ આ માટેજ તત્ત્વાર્થદીપનિબંધના સર્વ-
 નિર્ણય પ્રકરણમા મૂર્તિ પદ્યગવતાના પ્રમુખમા 'જે રૂપની આપણે
 બાવના કાર્ય છે, તે રૂપ આપણે પદ્યગવેલા અરૂપમા આવી
 રૂહ હ; ' એમા પ્રમાણી આજા કરી છે. એ અરૂપમા પ્રભુના
 પ્રત્યક અગ્ની ચિત્ર તત્ત્વારજ અભવે શક કે ત્યાર પ્રભુ તન્ની
 ગતિધેમ-૩૫ આથી બાવની અન ભાવના કરવામા આવી
 લાગ ૨૦

एव भगवत प्रादुर्भावो ह्यदि विभाव्यताम् ।
 श्रीमदानार्यचरणशरणैस्त्वज्जनै मदा ॥૨૪॥

જગત્ જે પ્રમાણે જાત રામા આવ્યું છે, તેજ પ્રમાણે મી
 મરં ચાર્ય મીરુમામીજ પ્રભુને શ જે ગયેલા ભગવદીયોયે ગમા-
 ભક પ્રભુ મીરુમગ્નન્દ્રજના પ્રાકટચની ભાવના હદમા દગેશાં
 કરી ૨૪.

तत्र निःसाधननाद्धारः । स च तत्रैव सम्भवति, वसुदेवादीनां तप-
 कारणादिना भवान्ते ससाधनत्वात् । उभयेषामप्युद्धारविषयत्वेपि
 नि साधनानां प्रभुपरत्वेनाभ्यर्हितत्वात् प्रथम तत्र लीलाकरणम् ।

अंतां तत्र आ प्रभाणे छे, नन्दगयछने त्या पणु प्रभुनो
 प्रदुर्भांन थयो छं; अने अंभा नि साधनजनोतो उद्धार करवा, अ
 व.ना शूडेपू छे. आत्रा अंकांनो निःसाधनजनोतो उद्धार करवा
 भाटेना प्रादुर्भांनो सम्भव तो नन्दगयछने त्यां छे. वसुदेव-
 देवकीछये तो पीण्ण व्यवसा त। गेरे साधन करेलांन हता, अटले
 त्या प्रभुनो प्रादुर्भांन नथा. साधनयाणा के निःसाधन अे अंनेतो
 उद्धार करानो तो उेज, पण्ण के निःसाधन होय छे, तेअो मात्र
 प्रभुगांन आभय करी शूडेला होय छे, तेथी तेअोनींन भोअना
 हाय छे; भाटे ते ॥ निःसाधन छेवा-वजनोतो त्या प्रभुये
 प्रथम थी ॥ २१

नन्वाग्नरूपेणैव तदुपपत्तौ किमर्थमत्र प्रादुर्भावोक्तिरिति चेत् ? ।

अही प्रश्न थाय के-प्रभु तो मात्र अही आया छे, अंज
 गो-य छे, तो गधी ' प्रभुनो अही नन्दगयछने त्या प्रादुर्भाव
 थयो, ' तेम हा भाटे शूडेवाभा आयां छे ?

वशमग्वन्ध्वेन तत्र प्रादुर्भावात् तथैव रीत्या लीलाकृतिः
 सम्भवेत्, तेन रूपेण । प्रकृते तु सा न घटते, नन्दादीनां वैश्य-
 त्वेन शत्रियकुलोत्पन्नस्य प्रभोर्विवाहादिसम्बन्धायोग्यत्वात् । उद्धार-
 श्रेनेषामप्यावश्यकं, स्वदत्तध्रुनिगणवरसार्थकत्वाय नि साधनजनोद-

धनिहेतुप्राप्त्यच्चात् । आ ष्व युक्तीना ननस्त्वित्त्वविदुषां
 तथा वचनानि ।

श्री वसुदेवः त्वा तो व प मनासमाने ए मे प्राकट्य यथाः
 तेऽपि त्वा मे श्रीनाम्ना कर्तव्यं नाम, मे तो व म मनासमाने ए मे प्राकट्य यथाः
 वत्रियोगिन किमाज. ते आरी नन्दपुत्र वगेरे तो वैश्य दत्त,
 अष्टमे क्षत्रियना कुवगा उच्यते यथा प्रभु त्वा विवाद वगेरे सभ्य
 न्ध आये, ते यान्य नशाथ अने आ नन्दपुत्र वगेरे नन्दपुत्रोने
 उद्धार तो कर्तव्योण दत्ता; अत्र प्रभुपुं सुतियेने क्षीयानो अनवर
 इव वनत्वं इत्यन आपेय दत्त, ते नाथं क कर्तव्य इव अने
 विरायमा प्रभुपुं प्राकट्य नि नाथनानोने उद्धार कर्तव्ये मटे यथा
 छे, ते अतावत्वात् इत्यं. आ इत्येण प्रभुना इत्येण तत्त्वने न-
 पुत्रग श्री वसुदेवः वगेरे ' श्रीनन्दपुत्रो त्वा पुत्र उच्यते
 यथा, ' अ वगेरे इत्यं कदा छ (अत्रे नन्दपुत्र वगेरे
 तो तेन वनाथ दत्त - अमर्त्त इत्यं नतीने श्रीवसुदेवः
 नेपुं इत्यं.)

ननु प्राकट्य हि प्रयोगोपमावेग, तत्त्वमत्र "मास्या सह
 जात" इत्युक्तिर्निश्चैत् ? ।

अपि प्रश्न यथा न-नाथ वगाये अभी वनय, त्वायेण त्वा
 वनत्वं प्राकट्य वनाथ तो पत्नी आदी ' प्रभु मगमाया
 आये प्रभु यथा, ' अत्रे मे इत्यं आये इ, ने इम
 मगमायी गडे !

मन्वम् । पुष्पोत्तमप्राकट्य लिङ्गिना, मन्व्यरूपज्ञापनार्थम् ।

लीलार्थं च । यत्र हि स्वरूपज्ञापनं तत्र तदपसारणेन तथा, तस्यास्त-
 द्विरोधित्वान् । लीलार्थप्राकट्ये तु मायासाहित्येनैव सा सिध्यति,
 अन्यथा तदभावे स्वरूपज्ञानात्तत्र लयात् सा न सिध्येत् । इदमेव
 ज्ञापयितुं तत्साहित्येन प्रादुर्भावं उक्तः । अत एव साम्प्रतं स्वज्ञानं
 'सम्पादनीयमिति वसुदेवद्वारा तदपसारणम् । तत्र गतायाः कंस-
 ज्ञापनादिस्वकार्यकरणोत्तरं पुनस्तत्रैव गमनम्, लीलाम्यलसमीकर-
 णाय । अन्यथा "गच्छ देवो" त्यादिवाक्यान्वयनुपपन्नानि स्युः ।
 परन्तु तत्स्यतिव्रजे देवतारूपेण, न भगिनीत्वेन । "अर्चिष्यन्ति-
 म्नुन्याम्ना" मितिवाक्यात् । अप्रे चातएव फलप्रकरणे शुकः
 कथयिष्यति लीलापयोगिताम्, "योगमायामुपाश्रित" इत्यने ।

जेना शुवासो जे जे दे-प्रभु योगमायांनी साथे प्रकट थया,
 जे दृष्टीकृत साथी छे. पुरपोतम प्रभुनूं प्राकट्य जे प्रकारनूं होय
 छे: (१) स्वउपनो जोध करवा माटे जे (२) लीला माटे. ज्या
 स्वउपज्ञान करावातूं होय छे, त्या योगमायाने दूर करी करावामा
 आवे छे, केमके जे योगमायाने दूर करवामा न आवे तो स्वउप-
 ज्ञान यथ शक नही. लीलाने माटे ज्यां प्राकट्य छे, त्या तो
 योगमायांनी साथेन प्रभुनूं प्राकट्य थाय छे; जे योग-
 लीले जेना ज्ञानी नो अक्षर अक्षर लयात्मक मोक्ष यथ जवाधी
 लीला सिद्ध यथ शक नही. जे रदम्य जलुपवा माटेन 'प्रभुने
 नन्दगण्डने त्या योगमाया साथे प्रादुर्भाव थयो छे,' जेम शब्द-
 वागां आत्थूं छे; जे जे कारणेन अत्यारे पोताना स्वउपज्ञानने

પરિચય ત્રણ ભૂમિમા ઝગરાના હોવાથી યેજમાયાને વસ્તુ ૧૭૨
 મશુગ મોડની આપી ત્યાં અને પ્રભના પ્રાકૃત્ય થવાની વ્યત વગેરેથી
 વાક્ય ડગી એ કાર્ય પલાની પાછું યોગમાયાન ત્રણ ભૂમિમા પ્રભુની
 વીકાઓ માટે સ્થનો તૈયાન કરવાને જવાબ છે એમ ન હેય તો
 પ્રભુએ યોગમાયાને વજમા જવાની આજ્ઞા કરી ત્યાજ રહેવાનું
 કહેલું, તે ખોટું હરે યોગમાયાની વજમા સ્થિતિ રહેવાની તે દેવતા
 તરીકે, ની પભુની જહેન તરીકે, એ ન હે દેવી વજમા તને
 પ્રભુએ પૂજા, 'એનું' પ્રભુએ તેને વગન આપેલ એમ ત્રણ નહી
 પણ આગળ ક્ષુદ્રકચુમા ચીજુકહેનજ યોગમાયા લીવામા ઉપયોગી
 છે. તેમા આશયથી ' પ્રભુએ યોગમાયાનો આશ્રય કર્યો ' એમ કહે
 વાના છે. (ના. ૧૦-૨૬-૧)

નનુ પ્રમો રમાન્મન. સાલધનાનાવે વય પ્રાકૃતચસમ્ભવ
 ક્ષિતિ ચેન્ ? ।

અને શક્તિ આય > 'પ્રભુ નો રમત ૧,' રસનો આનિ-
 ભાન આનમ્મન કિના ન થઈ રહે અને અની' તો કોઈ આન
 મ્મન નથી, તો પ્રભુન પ્રાકૃત્ય થયું. એ વાત ટ્રી ગિને
 અભયથી શકે ?

વાસુદેવવૃહમ્ય ગુદ્ધમત્ત્વાભિવમ્યાત્ર પ્રકૃતિતમ્ય તતમ્યા-
 નિયન્વાન્ ।

ધીન રૂડા, અહી આનમ્મન છે, નથ નરવ-રૂપ વાસુદેવ
 વૃહ અહી પ્રકૃત મયાજ છે અને તે આનમ્મન છે

નનુ વાસુદેવમૈવાત્ર પ્રાકૃત્યે કિ માનમિતિ ચેન્ ? ।

यात्र, अर्थात् वासुदेव एव प्रकृत धर्मेण छे, अत्र ते तमे इहो
 अत्र. तेना प्रभाष्य शं ?

तत्र "तवात्मनो वासुदेव" इति समाप्तव्याहारात् तयावग-
 म्यते । वसुदेवस्य क्वचिन्जातः, मथुरायामेव विशुद्धसत्त्वाधिष्ठानेन
 प्रादुर्भावात् । अत्र तु प्रद्युम्न एव, प्रकृतं तु तवात्मनो वासुदेव एव,
 प्रद्युम्नः । तंशमन्वित्वाभावादिति सर्वं सुस्थम् ।

गर्गाचार्येण च नन्दरायणेन इहेषु छे इ-आ तमारो पुन
 वासुदेव छे, अत्रे दृष्टीकृत वीपरथी समग्री सहाय छे इ वसुदेवश्च
 प्रकृत धर्मेण छेना. मथुराथी विशुद्ध मत्पना आश्रये प्रद्युम्नं प्राक-
 टय धर्मेण. आश्रय जता प्रद्युम्नश्चन्द्रं कार्यं पश्य अर्थात् मन्ना
 तो संशयिष्यक इत्यपञ्च सम्बन्ध न होयाने क्षीणे ' आ तमारो पुन
 वासुदेव छे, प्रद्युम्न नदी,' अत्रे आशय गर्गाचार्येणो दतो.

अशेषः संशयश्चेद्यो जन्मने शेषशायिनः ।

उभयत्र नितान्तार्थकूपयोक्त्या मदीयता ॥१॥

श्री वसुदेवश्चने त्यां देवञ्च श्री नन्दरायणतां त्या शेषशायी
 प्रभुनो जे जन्म धर्मे, तेना विषे जे हाथ संशय थाप, ते मर्षि
 श्रीमन्नारायण' श्रीमद्भक्त्याधीश्वर प्रभुनी इथा वडे आ शारा वयने
 ६० इत्ये. १.

सोषि * तस्य प्रियमेव शिरः, मांद्रो दक्षिण पक्षः, प्रमोद
 उत्तरः पक्षः, आनन्द आत्मा ब्रह्म पुच्छं प्रतिष्ठेति श्रुतेः साकार
 आनन्दमात्ररूपपादमुखोदरादिरानन्दमयः । स एव ' को ह्येवान्यात्,
 कः प्राणयात्, यदेश आकाश आनन्दो न स्यादिति श्रुतेरानन्दः ।
 आनन्दानन्दमययोरेक्य तु सितारसतत्प्रतिमयोरिव वैद्यम् । अत
 एव श्रुतीं स एव रसात्मा शब्ददृष्टेनापि व्यवहियते । स्वरूपत
 ऐश्वर्येपि रसपिण्डयोरिव भेदेनानुभवः । एतावान् परं विशेषो यदवहिः
 शकटं रूपं रमणमभित्तमानन्दमदशब्देनोच्यते, धर्मिगात्रं केवलभाव-
 न्यमानन्दशब्देनेति । अत एव प्रभुकरणैवेषुगीनविवरणे सुधास्वरूप-
 निरूपणप्रस्तावेऽभिरिति ' आनन्द एव सा प्रकटेति । तस्याः भावा-
 त्मकमगारन्स्वरूपान् । स एवैतदुभयशब्दप्रतिपाद्यो भगवच्छास्त्रे
 पुण्योत्तम उच्यते । ' गन्मात्क्षरमतीतोह'मिति वाक्यात्, ' षो
 षामेवममगृह ' इतिवाक्याच्च ।

ओं शृंगारश्च पाप आभूतिवापि यमंभो छे. तेना विचार
 करीये, ' तेनु' प्रियमेव शिर छे. गोद दक्षिण पक्ष छे, प्रमोद
 उत्तर पक्ष छे, आनन्द आत्मा छे. अत्र पुच्छ प्रतिष्ठा छे. आ
 श्रुति शृंगार अगोरे परिणय आपि छे के शृंगार रस आकार अने
 आनन्दमात्ररूपपादमुखोदरादि ओटये गर्व अवयव आनन्दमय छे.
 तेन शृंगार अत्र कोष्य प्राण्य हे कोष्य न शक्ये, को आकाशरूप
 आनन्द न होय तो ? ' आ श्रुति आनन्द पक्षुदी री छे.
 आनन्द अने आनन्दरूपनी शितारम (शाकन्म) अने तेनी पुत-

લીની માટે એકનાજ જાણી; માટે શ્રુતિના તે જ સ્વાત્મકરૂપે
 આનન્દ આનન્દમય શબ્દથી વર્ણવાય છે. સ્વરૂપથી આનન્દ અને
 આનન્દમય એકજ છે, તે પણ સ્વ અને સ્મતા જોવાની માટે
 બેદનો અનુભવ થાય છે. પરંતુ આટલો વિશેષ છે, કે પ્રગટરૂપ
 સ્વધર્મનિહિત સ્વરૂપને આનન્દમય શબ્દ વડે કહેવાય છે: ધર્મિમા ।
 સ્વય ભાવાત્મક સ્વરૂપને આનન્દ શબ્દથી કહીએ છીએ આજ
 હેતુથી શ્રીમદાપ્રબુએ વેલુગીતના નિરૂપણમાં સુધાસ્વરૂપ દર્શાવતા
 કહ્યું કે 'તે સુધાજ આનન્દરૂપ છે' તે સુધા ભાવાત્મક ભગવત્સ્વરૂપજ
 હોવાથી આનન્દરૂપ છે, આ પ્રમાણે સુગાગજ આ આનન્દ અને
 આનન્દમય શબ્દથી કહેવાતા શ્રીપુત્રોત્તમનામથીજ ભગવત્સ્વાસ્ત્રમા
 કહેવાય છે માટેજ ગાતામાં 'અક્ષત્થી હું ઉત્તમ છું.' અને 'જે
 મને મામાન્થ મતુષ્યવત્ મગજે તે મૂઠ છે,' ધૃત્યાદિ પાકચો લખ-
 વામાં આવે છે.

તમ્ય ચ મૂઠમૂતમ્ય પ્રાક્ટયે અનુપ્રત્હેતુમૂતા સ્વેચ્છેવ કામ-
 ણમ્ । 'પ્રાદુરાસ વસ્તગટ યુવયોઃ કામદિત્સયાં' 'યોગમાયાં સમા-
 ડિશદિતિ વાસ્યાત્ । પ્રયોજનં તુ પ્રાક્ટચમ્ય સ્ત્રીચમિ. પૂરેનિષ્ઠા-
 પરિત્યાજનમૂર્લંકમનુગૃહીતેતુ ભક્તિયોગવિધાનમેવ । 'તથા પરમહંમાના'-
 મિતિ પુષ્ટયંગીકૃતૃતૃયાવચનાત્ । અન્યેષા વદશક્ત્યવેશાદિસ્વાણાં
 તત્રૈવ તત્કાર્યાર્થે બ્રહ્માદિપ્રાર્થનોત્તરાવિર્ભવેચ્છયા પ્રાદુર્ભાવઃ । કૃષ્ણા-
 વતાર. પૂર્ણે ઇતિ સર્વાંશેનાત્ર પ્રાદુર્ભાવ ઉચ્યતં । તત્કરિત્રાણિ ત્રાત્રે
 અવતારં એવ મ્પદ્યોમવિધ્યાન્નિ । એવદેવોક્તમાત્મ્યે. ' એવ મતિ
 મર્વેષાં ચગ્નિનામભિનિવેશો સ્વતી'ત્યનેન । ચગ્નિચન્નિ ત્રાત્રે રાજમ-

प्राज्ञोपक्रमे 'प्रद्युम्नरूपो भगवान् वसुदेवहिताय हीति । वक्तो
 ब्रह्मप्राप्तये भूभारहृतये ' द्रक्ष्यामि गां द्यां च तवानुकम्पिता ' -
 मितिवाक्यात् धर्मरक्षाद्यर्थं च व्यूहचतुष्टयविशिष्टस्य वैकुण्ठस्य पुरुषो-
 त्तमस्य प्रादुर्भावः । भूभारहरणादिकं तु तत्तद्व्यूहद्वारा तत्कार्यमेव ।
 अत एव तेषां निरोधहेतुत्वम् । निरोधस्य मूलरूपलीलात्वेन तत्रा-
 त्कार्यत्वात् । तस्यैव च पुनर्व्रह्मादिप्रार्थनया यादवकुलं माययोपसंहृत्य
 वैकुण्ठगमनम् । पुरुषोत्तमस्तु ' वशो कुर्वन्ति मां भक्त्येति वाक्या-
 द्भक्तिमात्राधीन इति शक्तैः सह लीलां कुर्वन् लीलास्थाने एव विरा-
 जते । साक्षात्कारस्तु तदा नावतारकाङ्क्षीभूतसामान्येच्छया, किन्तु
 शक्त्यैव । ' भक्त्या त्यजन्यया शक्त्य' इतिवाक्येनावतारसामयि-
 कदर्शनमभयेष्यनन्तरभक्त्येव दर्शनहेतुत्वनिरूपणान् । अत एव
 शुक्रोपि सर्वान्ते ' जयति जननिवास ' इतिश्लोकेन सकलश्रीला-
 सहितस्य सर्वोत्कर्षेण वर्तमानत्वमुपदिष्टवान् । अन्यथा लीलाकरणा-
 नन्तरं भगवानिदानीं क्वास्त इति संशय उद्विधात् । प्रभामीयकया
 तु व्यामोहिकैव । ' विद्धि मायामनोमय ' मितिवाक्यात् ।

ते मूलस्वरूपे प्रकट यवानुं काले ?-मूल स्वरूपे प्रकट
 यवानुं काले अनुभूत करवानी धर्याज छे. (जेम कडेयामा
 जगय भावे नथी) 'यद्येन आपयामां दान जेवो दुं (जगयान्)
 तमने जेने मनोयथ पूजं कृता प्रकटयो धुं.' योगमायाने आना
 हरी ते भागे गाटे रमयानी जग्या तैवार करो.' दवे मयस्वरूप
 मयुने प्रकट यवानुं काले उपष्ट ममजयुं ते आधीवाथी जेना पर

કૃપા સહ છે તેવા ભક્તની પ્રપંચાત્મકારણી પૂરવિદ્યા દૂર કરી
 ભક્તિયોગતું વિધાન કરવાને માટેજ પ્રભુ પધાર્યા, 'નિર્મલ આત્મા-
 વાવા પરમદંભ મુનિઓને ભક્તિયોગતું વિધાન કરવાને આપ
 પધાર્યા છે તો અમે કેવી રીતે સ્ત્રીઓ ત્યાગીએ ? એવું પ્રથમના
 આદમા અધ્યાયમા કહ્યું છે. આ વચન પુષ્ટિમા અંગીકૃત કુંતી-
 છતું કહેવું છે. આ મુવસ્વરૂપવિના ખીન્ન નેમના અંગ કલા
 આવેશાદિ ઉપનો તો ત્યજ તે ને કાર્ય કરવાને અભાદિની પ્રાર્થના
 પછી આવિર્ભાવ થવાની ઇચ્છાથી પ્રાદુર્ભાવ થયો અને જ કૃષ્ણા-
 વતાર છે, તે તો પૂર્ણાત્મા જે માટે નેમનો અર્થાંગ પ્રાદુર્ભાવ કહે-
 વાય છે નેમના તે તે અગ્નિ આગવ મવનામા અપદ થયો સ્ત્રી-
 મદાપ્રભુજ પણ 'સર્વ ચરિતનો માક્ષાતકાં આ અરપમાજ યાવ
 નં,' એવી આત્મા કરે છે. લુએને આગવ રાજમ પ્રકરણના આગ-
 ભમાં પણ 'પ્રભુમત્ત ભગવાન જ વસુદેવજીવુ દિવ કરવા પધાર્યા
 છે,' એવું વચન છે. 'અમે આપના સુંદર વજ્રધ્વજાદિ સુક્ર પાટથી
 અદિત થયેલ કૃપાપાવ પૂરવિને અને સ્વર્ગને જોઇશું,' એ અમારાં
 અદોભાવ્ય છે,' આ અભાની વીનતીથી જલાગદવા પર્માદિત' ગજા
 કરવાને આર્યદમહિત વેકુલકરથ પુરુષોત્તમનો આદી પ્રદુર્ભાવ છે.
 ભૂભાગજગદાદિ તે તે વ્યુદ્ધારા તે કરવાતું છે; માટે તે પણ ભગ-
 વતકાર્ય છે ભગવતકાર્ય હોવાથીજ તે તે પૂતનામાગ્યાદિ વીના
 નિરોધ કરનારી રહ; અને તેવા અહને પણ નિરોધના કાગજકપ
 કદીએ તો ખોટું નથી. નિરોધ મૂનગની લીલાગપ હાવાથી તે તે
 વ્યુદ્ધની વીના હાગ નિરોધ કરે છે અને આ અદનિગિષ્ટજ પ્રમુ
 અભાદિની પ્રાર્થનાથી યાદવ કુંવનો અંદાજ કરી વૈદ્યકમા પધાર્યા.
 પુરુષોત્તમ તો 'મને ભક્તિથી વશ કરે છે' કલાદિ વાક્યોથી ભક્તિ
 માત્રનેજ આધીન છે; માટે ભક્તો માથે વીચા કરના સ્ત્રીવાચ્યાન-

गात्र निगते च गा प्रभुतो गीताकां ते ते नभते पशु (अ-
 तागान्था नपने पशु अस्तां सगपनी सामान्य धृच्छादी यतो न
 दना इ तु प्राप्त्यान गाभा पशु लक्ष्मिधीज साक्षात्कां यतो
 भनो ' भगवान् लक्ष्मिधीज प्राप्त थाय छे ' अे गीतानाकथ साक्षी
 पुर छ, गां ते वात लूनवी न जेधे अे के ' अवतां मभयना
 शंन वपने पशु (भूनउपनु) प्रत्यक्ष दर्शन अनन्य लक्ष्मिधीज
 यतु हतु गउंरुमे पशु सके लीपासहित (भूनरुप) भगवान्
 ते ज भवेत् ई ये ' जगति जननिवास लोभा वरुंया छे
 लीना इना एही भगवान् हागया कया छे ? अेवा सशय न
 थराडु । । । अरु इ प्रलासीय कया ता व्याभेदिका छ, अेटसे
 आगुशेी भो- इनाो इहे छ ' ने तु भायाभय लण्य ' धयादि
 वाग्नेधी तेने अधिक भगवानी डे

तत्र यादववशमवन्धार्थं प्रद्युम्नो देवक्यामुत्पन्न उक्तः ।
 ' देवक्या विष्णुरपिष्ठा'मित्यनेन । भगवताप्युक्त 'देवक्या
 पुत्रता शुभ ' इत्यादि योगमायाज्ञापन समये । ' न हि साक्षात्
 पुरपोत्तम पुत्रो भवति, विशुद्धसत्त्वमधिष्ठायैव तस्य प्रादुर्भावात् ।
 गर्भस्थितिस्तु प्रतु नाशेन । अत एव ' देवकीनन्मवाद ' इति विशेषे
 षण भगवति शुक्रनोत्तम् । श्रीमदुद्धवैरपि श्रीनन्दादिमा समाहितये
 स्वरूपज्ञानमुपनिशद्भिरनिति ' न माता न पिते'त्यादि । धर्मरक्षा-
 रूपदेवतायत्तणायानिरुद्ध उत्पन्न, 'मनान्यासन् प्रसन्नानी'त्यारम्भ
 'नायमान्जन'त्यन्नेनोत्त । सङ्घर्षणोपि सात्त्विककल्पाविद्रातृरूपेण
 मन्त्रिशामिवि णु ग्गलानेनमलिनोऽविद्यानिउच्छिद्धान मुक्तिदायक,

सवप्रलयकर्तृत्वादविशाप्रलवकृत्, भगवत्प्रियचिकीर्षया प्रादुर्भूत,
 'निशोषे नम उद्भूतं जायमानं जनार्दन' इत्यनेनोक्तः । अत एव
 ब्रजे तस्य गमन गर्भसंकल्पणात् । भगवत्प्रियचिकीर्षायास्तनैव पूर्ण-
 त्वात् । अतः पूतनादिमारणरूपमविद्यातदध्यामनिवर्तनं तेन रूपेण
 क्रममिति ज्ञायते । मुक्तिदान तु वासुदेवादेव । 'आविरासी'-
 दिव्यनेन सर्वधर्मसहितः पुरुषोत्तम प्रादुर्भूत उक्तः । अत एव
 'तमद्भुत'मित्यादिना तथा रूपमग्रे वर्णितम् । पुरजोत्तमप्रादुर्भावा-
 भावे कत्रे प्रथमज्ञे तथा रूपाभावादेतद्वर्णनमनुपपन्न म्यात्

व्युत्पत्तिवार—वाटवरंशमा पुत्रायै नमः १५११ गते
 अमुष्म-युष्म मादेवशमा उत्पन्न यथा, 'विष्णुर्हिमा' इत्येवमा पुत्र-
 ये प्रकृत्या' इत्यादि वाज्येया ओ वात सिद्धे ते अग्रमाने पत्न
 इत्यु = 'हे योगभाये । इ इत्येवमा पुत्र'ये प्रकृति' ओ अग्रमाने
 नमः' > आशात् पुरजोत्तम पुत्र यत्न नथी ओ एव विष्णुर्गत्त
 (वासुदेव) तु अधिष्ठान (जावा-स्थान) इत्यादि प्रकृत मय
 छे. अने गर्भस्थिति, तो प्रथमथी' छे, मादेव मादेव 'देवहीजम
 वाद' अथ विष्णु- अग्रमाने याते छे मादेव' मय प । थी-
 गन्धादिना मननु अमाधान करानं इष्टुं इ 'या वापकने मता
 नथी, तेम पिता नथी' अनिरे-इत्यु-धर्म' -मादेवी कार्य
 कथा उत्पन्न यथा छे, अने ते वात मनास्मन् पसन्तानि' त्याया
 गारवी 'जायमाने जनार्दने' त्या सुधीमा जन्मानं छे. अकृष्ण
 पञ्च आत्विक्क कपमा अधिष्ठानात्पे वतनापी पिता छे; १ नर-
 स्वकल्पमदित प्रकृत यथा के, अविद्य निहनि दान अक्षते माये

છે. સર્વો પ્રલય કરવા એ સમર્થ છે તો અવિદ્યાનો પ્રલય કરે તેમાં
 શી નવાઈ ? ભગવાનનું પ્રિય કરવાને તે પ્રકટ થયા છે, આ વાત
 ' નિર્ગમે તમ હસ્મૈ જનાદને ' આ શ્લોકથી જણાવવામાં આવી
 છે. આ અંકમાંથી વ્યુદ દેવકીકૃતા મર્ગને જેથી માયાએ વ્રજમાં
 ક્ષેત્ર એદિભિઃકૃતા હિરમા પધગમ્યો. તેથી તો વ્રજમાં ગયો; કારણ
 ' ને ભગવાનનું પ્રિય કરવા પ્રકટયા હતા. અને તે પ્રિય, વ્રજમાં
 પધારે તેજ પાય. માટે પતનામાપ્ત્યપ અવિદ્યા અને તેના અધ્યા-
 નને દુઃ કરવાનું કામ આજ અગ્રે કર્યું, એ જણાય છે. મુક્તિ-
 તાને નો વાસુદેવ વ્યુદ કરે છે. ' જાવિતામિત ' એ શ્લોકથી
 મર્ગધર્મવાળા પુન્યોત્તમનો પ્રાદુર્ભાવ વર્ણવ્યો છે; અને ' તમ દ્વમુતમ્ '
 એ શ્લોકથી આજ મર્ગ ધર્મવાળા પ્રભુનું વર્ણન કરેલું છે. તે
 દેવલ પ્રથમાંજ અત્ર પ્રકટયા છે અને ત્રીપુત્રોત્તમનો પ્રાદુર્ભાવ
 અત્ર થયોજ નથી એમ કહીએ તો ' તમદ્વમુતમ્ ' શ્લોકમાં તે
 વ્યાજ્ઞપદ્યનું વર્ણન કર્યું છે, તે સંભવે નહિ પ્રભુનાંરામા એલું
 ૩. કોમલ નહિ અને તે વર્ણન અંભવે પણ નહિ.

તત્ર સંકર્ષેજ સાત્ત્વિકરૂપાધિષ્ઠાનવાસુદેવાનુશયનં વૈતિ શય્યા-
 રૂપેણ દામ્યકરણાદ્વતત્તેન મક્તેષિવ કદાચિન્મૂલમૂતાવેશ રૂપા-
 વેશચરિત્રમપ્યત્રામ્નીતિ જ્ઞેયમ્ । અત एव इत्यन्यान्तरङ्गલીला सं-
 નિચ્ચન્નં નિરૂપિતમ્, મૂલરૂપાવેશાત્; પરન્તુ કદાચિદેનાવેશઃ,
 અન્યથા સામ્યસંભવેન ' હેઃ પ્રિયચિકીર્ષેયે'તિવાક્યસૂચિતાન્તરઙ્ગ-
 મક્તન્વમનુપપન્નં સ્માત્ । આવેશસ્તુ મગવૈવ. ' અહો ૩.મી'ત્યાદિ-
 વાતૈસ્તસ્મિન્ સ્વાસાધારણધર્મેનિરૂપણાદ્વચ્ચીયતે । ઇતેન મક્તેવા-
 વિદ્ય યેન રૂપેણ ચરિત્ર ઋનોતિ, તદ્વપિ સ્વામત્રામ્નીતિ જ્ઞેયમ્ ।

सुनना ननु उभयथा ज्ञेयस्य नक्षत्री प्राप्त उरी छ. ' ज्ञेयुं देवश्री-
 पुत्रपुत्रे श्रीश्यामिनीशुतु पगत गभिवे नदिः शु' पत्रम आस श्रुति-
 उपा -श्यामिनीशुतु अन्वयथा कहे ? (आस वाश्र ने प्रमाणात् यथाय.)
 माटे वसुवच्छना गृहमा पलु ते गभपे अत्रउप प्रयुने आश्रियापि
 गानवे। जेप्रये आश्रियांनना शरणु ने जे छे जेठ वसुवच्छ
 अने देवश्रीशने निन्द पडे आश्रियाः परं पर्य-त आश्रीयानु' आवन
 उगनु अने श्रीशु' धर्मविशिष्टे जे रूप प्रकट ययुं उ तेना
 पोतामा धर्मिरेउपमा अन्तर्भाव कया रगुदेव दे। श्रीशने प्रथम जे
 धर्मविशिष्ट उरउपनु दर्शन कना-यु' पददान मन्त्रनु उरउपनु आ।
 उगवना, ते जे आ। अशरनु ज्ञेयुं गभ-अत्रया आ धर्मविशिष्ट
 अरउपनु उ' न उगवया अर- रणी

अथ नन्दगृहे वासुदेव ; वासुदेवोऽग्निवाग्निभूत इति स्थलद्वये विचार-
 यने । वासुदेवस्यैव वासुदेवगृहे तदानीमाग्निमलीत्याया चित्राभावात्
 प्रादुर्भावः, प्रयोजनाभावात् । तत्प्रयोजनं तु माक्षान्मुक्तिदानान्न
 तत्प्रयोजनं पश्याम । अत एव ' पात्रांस्तुष्टुता पत्रमापरस्ते ' त्यादि-
 वचनानि सगच्छन्ते । अने तु मायासहितः पुरषोत्तम प्रादुर्भूत इति
 पूतनादिमुक्तिदानाय वासुदेवोपदेशेति नन्दगृहे तन्प्रादुर्भावो वाच्य ।
 ततो मायावृत्तपुरषोत्तमो वासुदेवाधिष्ठानमिति गम्यते । वासुदेवस्य
 विशुद्धमत्वान्मकपेन तद्वानिष्ठानतोपदेयते । अत एव सुरेशनन्दकृ-
 वरगप्रभृतीनामप्यत्र षष्टिलोकाम्बरूपदर्शनम्, अन्यथा जननानामेव
 तद्दर्शनं म्यात् । अतो वासुदेवोप्रादुर्भावो दुक्त्या सिद्धितः । अत
 एव सिद्धान्त इति कथनम् । ननु तथापि नन्दगृहे वासुदेवाधिष्ठा-

किं प्रमाणमिति चेत्, धराद्रोणशया ब्रह्मप्राप्तवरसार्थकत्वान्वयो-
 पपत्तिरेव । अन्यथा पुरुषोत्तमस्य वरणानुकूलस्वेच्छामात्रमाप्यत्वात्
 तद्वैयर्थ्यमेव स्यात् । अत एव तत्र शुक्रेण ' पुत्रीभूतं जनार्दन ' इत्यु-
 क्तम् । पुत्रत्वमवतं तु न साक्षात्पुरुषोत्तमे घटते । तत्र भावस्यैव
 सर्वरूपत्वात् । अत एव ' न माता न पिता ' इत्याद्युद्धववास्यानि
 समच्छन्ते । भगवान् भावात्मा इति भक्तजनभादितं तत्र सर्वमेवो-
 पपद्यत इति नानुपपत्तिरज्ञादनीया । एतदेव श्रीभागवते ' यद्यद्विया
 त उरुगाय विभावयन्ति तत्तद्वपुः प्रणवसे सदनुग्रहाय ' इत्यनेनाभिहि-
 तम् । श्रीमदाचार्यवर्यैरपि ' नन्दस्त्वात्मज उत्पन्न ' उन्मत्तात्मनः
 पराशाज्जातः पुत्र इति नन्दस्य बुद्धिरेव वर्णिता ।

नन्दरायणने घेर वासुदेवव्यूह- आ वा न ये स्थले ईः
 अथ ते ' नन्दरायणे वासुदेव ' अने ' वासुदेवो नैव भाविभूतः ' आ ये
 वाचोथी विचारी शक्यते । वासुदेवव्यूहनी तीला वसुदेववृन्दे घेर
 ने वपने उपसंगी न इती तेथी वसुदेववृन्दे घेर वासुदेव व्यूहनुं
 प्राकृत्य गथी. आक्षान्मुक्तिदान करनार वासुदेवुं प्रयोगन वसु-
 देववृन्दे त्याज नव होय; अने ' गार्वाक्ष पूता पद्मापुरस्य ' इत्यादि
 वाक्पानी त्याज संगति मये छे. वज्रभा तो भावाभदित पुत्रो-
 त्तमनो आविर्भाव छे. वज्रभा पूतना विगडेने मुक्तिनुं दान कर-
 गाने वासुदेव व्यूहनी जउर छे; तेथी वासुदेव व्यूह नन्दरायणने
 त्याज प्रकृत्य. जेम इहेयुं. दवे भाग्यायी पीटायेथा पूतयोत्तमने
 वासुदेव नेमनुं अधिष्ठान छे अथ मगजवा. वासुदेव विशुद्ध मर्या-
 त्मक होवथी अधिष्ठान गम् अंलये छे. आ व वाचोथी ईः

મપહાય તિષ્ઠતિ । વસ્તુતસ્તુ 'પ્રકાશાત્રણવદ્વા તેજસ્વા'દિતિ
 ન્યાયેન શક્તિશક્તિમતોર્મંદ્ર એવેતિ ક્ષ મેદેન સ્થિતિસમ્ભાવના ા
 માયાયા શક્તિત્વ તુ 'શ્રિવા પુ'ત્વે'તિ વામ્યેન નિશ્ચયતે । અત
 ણોક્તમાચાર્યેર્નિવનંધં 'માયા વૃષ્ણમ્વે'તિ । એતદભિસન્ધાયૈવોક્ત
 માયયૈવ રૂપાન્તર'મિતિ । માયાનિરૂપણેનૈવ તમ્પોત્પત્તિર્નિરૂપિતેતિ ।

નન્દરાયણને ઘેર પુરુષોત્તમ પ્રકટય--નન્દરાયણને ઘે
 પુરુષોત્તમના પ્રકટયમ પ્રમાણ યોગમાયા કે માયાના પ્રકટયોત્તમી
 ભગવાનના પ્રકટયમ મિદ્ર યામ ૬ માયા ભગવાનવગ્નરૂપ છે.
 આનામ્ પ્રકટ ય મ તો આપવન્કુમાળા ભગવાન પશુ પ્રકટ યામ ૭,
 નર્મિ, ને માયા મ્નુ આનામ્ યામ ૧ માયાની ભગવાનથી છુટી
 રિથિતે તો મં નવેજ નર્મિ, માયા એ મુનરૂપ શક્તિ છે. મ્નુ પશુ
 શક્તિ શક્તિમાનને છોટી રદી સકે નર્મિ આ હમીડત 'પ્રવાલકાય
 વદરા લેખલ્લાઈ' એ સૂત્રમ મિદ્ર કરી છે, કે-સર્ગ અને સુખનો
 પ્રકાશ એમ્નુ ઈ, તેમ શક્તિ અને શક્તિમાન એમ્નુ છે. એ અગ્રે
 મેય ને અનિતમ માયા અનિમાન ભગવાનને છોટી કયા ગિયતિ
 કે ? માયા શક્તિ છે, એમ્નુ 'શિવા પુણ્યા મોકમા વર્ણવેલુ' છે.
 તેમ 'માયમ ચ નિવેરિતમ્' માયાય' સેધયેલા ૫મ્નુ છે, તેથી માયા
 શક્તિ , એમ્નુ રાક્ષમિદ્રજ છે માટે 'માયમ એવ મ્નુતરમ્'
 ભગવાન માયાથી કપાન્તર ધામ્યા, આની રીતે માયાનિરૂપભયોજ
 ભગવાનનો આરિવર્ત અદી નન્દરાયણને ઘેર મિદ્ર યયો; અર્થાત્
 નન્દરાયણને ત્યા માયાનું નિરૂપમ્ કયુ , માયાના પ્રકટનુ'વર્ણન
 કયુ , આ માયાયા પુરુષોત્તમ આગરણપાળી યર્ધ રહે છે, તે આ
 અગ્રે માયા પ્રક્ટે તે આવન્કુમાળા યના ભગવાન પશુ અદી

एतदर्थंस्तु नन्दगृहे मायानिरूपणेन तत्प्रोद्गुर्मांविनिर्णयनं तस्य
 केवत्पुष्टोत्तमस्य तया विप्रमाणस्य तदुत्पत्त्या उत्पत्तिनिरूपितेति ।
 अत एव प्रथमतः तदुत्पत्तिज्ञानाभाव सर्वेषाम्, प्रत्यक्षानामेव तद-
 ज्ञानम् । अत एव सर्वेभ्योऽत्मवकरणम् । सावरणं प्रादुर्भावस्तु
 स्वस्य केवत्प्रसात्मकत्वोपनाय । रसस्य गुणताया एव रसत्वसाध-
 त्वान् । आ एवाविभूतेषु रूपेण तद्रूपपीनाम्बरमद्भाव । तथा च
 वात्स्यायन 'गुप्तो हि रसो रसतामापद्यते' इति ।

तथैव (मायानुं आद्यं हि साधी) श्रीमद्भक्तिसुदी
 उपरि यद्ये, अेषु नानाप्रकारेण न च यद्ये जगत्प्रोद्गुर्भावेषु
 नाना यद्ये होय तो ते कृतं प्रकृतनोतेन यद्ये ह्यु, ने उ गद्युथी
 न च प्रकृतनोते उत्मव कृत्यो जगत्प्रोद्गुर्भावेषु मायाना आत्मस्य महित
 न च यद्ये उद्ये जगत्प्रोद्गुर्भावेषु आत्मस्य महित ता ।
 यद्ये उ उद्ये ता युभे होय तोन रसतामी गिद्धि थाय, अर्थान्
 युभेता जेन रसयो ह्ये जगत्प्रोद्गुर्भावेषु न च यद्ये आ ।
 पीनाम्बरमद्भाव यथा वात्स्यायन इति ता । जेन न च यद्ये,
 ' न च यद्ये न च यद्ये पाये ह्ये ' ?

स चालम्बनविभावद्वयमेवेनोपयत्पत्वमाविर्भाव लीनामद्यौ
 श्रुतीनामग्निमुत्ताना च रूपया संयोगरममनुभार्वयतु तंन च पोपरेण
 फलविरहस्य च इतु नन्दगृहे वृषभानुगृहे च प्रादुर्भूत । अन्यथा
 नजे सामिनीनामुभयविधाना मयोगरमानुभवो न म्यात् । मूले तदना-

વિભાગાત્ । સંયોગરસાપુમ્ । નન્તરભાગી સ્વતન્ત્રવિરહરસાનુભવઞ્ચ ન
 ભવેત્ । દ્વિતીયાલમ્બનાવિભાવે ત્વાવરજે વિગ્રહ એવાનન્દમયઃ । સિતા-
 રસમ્થ તન્નૂર્તિરિવ । મૂર્તીમૂતે રસત્વસ્યાસ્ફૂતે । યથા ભગવતો રસા-
 ત્મકસ્ય માયયા સર્વભજનસામલ્યંરૂપયા રૂપાન્તરમન્યદ્રૂપમનન્તમૂર્તિ-
 ત્વાન્, ત્તુ પ્રદર્શનમાત્રમ્, તથા મુત્યસ્વામિન્યા અપિ દ્વિતીયાલમ્બન-
 વિભાવત્વેન રમાત્મિકાયા અનન્તરૂપત્વાદ્રૂપાન્તરસ્ય સંયોગસિદ્ધયેડપ્રા-
 પ્તતાસ્વિન્સામગ્રીમહિતસ્ય પ્રાદુર્ભાવિત્તિ કાચિત્ ।

વૃષભાનુના ધરમાં પ્રાદુર્ભાવિ- - ૭૫૦ જણાવેલા રસને
 આગમન અને વિભાવ એમ બે પ્રકારે પ્રક્ટ કરી લીધાસુદ્ધિમા
 શ્રુતિરૂપા અને અભિગમરૂપે કૃપાથી સંયોગ રસને અનુભવ કરાવ-
 વાને, તેના પોષક પડે કેવળ વિગ્રહરસનું જ દાન કરવાને નન્દરાશ-
 ણનાધરમા અને વૃષભાનુના ધરમા હાકુલ પ્રકટ થયા, જે આલં-
 મન વિભાવરૂપે પ્રકટ થયા ન હોત તો શ્રુતિરૂપા અને અભિગમરૂપે
 સંયોગરસને અનુભવ નજ થાત મૂલમા તે પ્રકટ થયું નથી.
 પછી થતાં અવનંત વિન્દરમાનુભવ પણ નજ થાય ખીજા આવ-
 મનના આરિભાવમા તો માયાના આરણ્યમા શીઅંગજ આનન્દ-
 મા ૩ માકરના રમતી જેમ મુનિ ગનાવમા આવે તેમ આર-
 ણ્યની આંદર આત્મક વિગ્રહજ આનન્દમય છે. બ્યારે આના-
 ભગવાન શ્રુતિરૂપા મર્ષિ જાય ત્યાર રમપણું અપ્પ માફમ ન પડે,
 જેમ આત્મક ભગવાન મર્ષિ ભવનગમરૂપ માયાપડે અને ૩૫
 થાય છે, આનન્દરૂપ હોવાથી ખીજું ૩૫જ ધાગણુ કરે છે, માયાથી
 બનાવતી ૩૫ દેખાવ કરના નથી, પણ તેને ૩૫જ ધાગણુ કરે છે,

तेरी रीति भुज्य संनिनीष्ट पत्त भीम आधमन विमानप
 होरथी रमात्म उ ते रमात्मक अगिनीष्ट अनन्तः २१ थी
 लुफ १७ धा ल क्री शो छे ओ उपान्त थील शीःगिनी ॥ ११
 नो ॥ मिहो भागे अगाधत मी मानवीमदित प्रसंगे थो
 ३ तेभा ललय अमलानि सुनि नथी, योःन नथी

एतन्ना वसुदेवेन मायानया निरविष्टानस्य रसस्य दर्शनमु-
 पपन्नमित्यनुपपत्ति पगम्ना। तसुदेवस्य तदविष्टानस्य तत्र सत्त्वान्।
 माया तु गीताया रसपोषायेतराजानाय च मन्मथाया म्याम्यनि।

भागे १३ ॥ १७ भाषाओ भु। १०११ त्याडे भाषा शान न्हिन
 थोल न्यनु र्भन नदि थाय ओरी नम श्री ११दि, ३ ३
 भासने १४ गथा पत्र नशमा च तुडे नु नदिशान छ भा। ११
 लीनाभा न्यनु ये १। ३०११ ओ भीमो नीनानु भा १ न थरा
 देवानु मभ ३०११ने म्पथ लीके मने

ननु मायायाम्ना गमा वत्रापि तगरणीयस्त्वान्नरसत्त्वा-
 प्रमत्त इति चेन्न।

३३-भा ११ त्या भु। ३ तेथी त्या १। ११११ अरु-
 प ११११ लु २१३। १ ३ लो २५

तत्र मायाया गमनमात्रम्, रविराणामिव नाभिभाव। अत
 कनकरादुद्धीयाम्बरगमनान्नरलोपोपयोगित्वेन प्रने एव तत्र-
 म्पिति। 'गच्छदेवि वन भद्रे' 'अपिप्यन्ति मनुश्याम्वापिन्या
 भिगमद्वचनान्। अत एव फलप्रकरणे 'वागमायामुपाधिन'

इत्युक्तम् । तत्र पुनराकरणाभावस्तु लोकार्थमध्यस्थतया समीप एव
 ग्यापनान् । अत एवोक्तं पञ्चाध्याय्यां विवरणे ' योगमायां च
 समीप एवाश्रित्य स्थित ' इत्याचौर्वैः । प्राप्तवराणां चिरकालदिदृक्षा-
 त्रितापभरेण तत्रत्यानां श्रुतीनामग्निकुमाराणां च हृदयैः ' भावै-
 'दुरित ' मितिपश्चात्तरीत्या यद्रूपतद्भावात्मकम् । तदपि तासां नन्द-
 गृहे नमागमनेन दर्शनानन्तरं तत्रायतमिति ' गोप्यश्चाकर्ण्य मुदिता'
 इत्यादिभिर्निरूप्यते । तथा च नन्दगृहे वासुदेवाधिष्ठानः पूर्वम्,
 पश्चात्तदागमनानन्तरं निराधिष्ठानस्तद्भावात्मकमप्यागत इति द्वयम-
 प्यत्र रूपं संक्रान्तमिति यथाधिकारं त्रजेपि सर्वत्रानुभव इत्यलमुक्त्या ।

समाधान—नदिः, भायातुं भाव त्यां रूचिना किरणोत्पत्ती भाइः
 त्यां भवनत्वं छं. त्या भायानो आविर्भाव भूयो नयी. भाटेज् कंसना
 दाथगाणी लोडनि आकाशमा गया आठ भाया लोडामां उपयोगिनी
 दायाणी नवभांज पाडी आपीने रली. 'हे देवी तुं प्रलभां ल';
 ' गनुष्यो ताडं पूजन इरी, ' विगेरे लगवद्वयनज छे. भाटे परी
 दियति तोः नवभाज छे. इक्षप्रकरलुभां इधुं के- भगवाने योग-
 भायानो आश्रय करी लीडा करी. ' लीडा करती वपते तो भायातुं
 भायानु इरेज् याय हे; कालु के लीडा भाटे मध्यस्थ तरीडे पासे
 ज् भायाने गेसाडे छं. श्रीआन्नायंनरलु आगा करे छे के 'भगवाने
 ल्पाने लीडा करी त्यां योगभायानो पासेज् आश्रय लक्ष लोडा. '
 ल्पाने वरदान भइधुं छे जेत्वा सुति आने अस्मिद्भागने विर-
 दायणी थोली द्यनेन्धाना तीन ताप कसेधना आर वडे तेगना
 दयभागे 'भाटेःदुरित' श्लोकमा कहेली रीते जे इय प्रकटयुं, ते

व्यानात्मकः च, ते पशु ते गोपीयते अनरे ध्यानन्दरायणे वे
 मस्यां त्यागे भगवत्-पानानन्तः त्याज नन्दशुद्धमान्—आयुः दत्तु,
 अने ते ' गोपीयो म भगवो हर्ष पात्री ' धृत्यादिथी नर्षवेधुं डे;
 अर्थात् नन्दशुद्धां पूर्वं अधिदान तद्विद्वे वासुदेव, पशुयी तेना
 आया पशुयी अये न्यारे ते वासुदेव व्यद द्वापडामा पधायो
 त्यारे आ मृगव्यवस्था अधिगन गहिन धयुं, त्या प्रग-नु-द्वीना छेद-
 गमा रडेलुं लायात्मः २३५ पशु आनी पशुद्वयुं आ अन्ते २३५
 गंक्षान्त (अेक) धर्म गमा, तेना अधि १० प्रभाजे प्रगमा पशु अने
 आनभन थरो ७.

अत्र वासुदेवाविभांभावे वाचकं तर्कमाहु अन्यथेति वासु-
 देवानाविभावे केवला माया वासुदेवमभिज्ञा. तथा जनिन स्तन्य भग-
 वान् पुरुषोत्तमः शुद्धपदार्थाभावात् कथं पित्रेदित्यर्थः । अत्राय-
 माशयः । पुरुषोत्तमस्य तु साक्षाज्जननानाज्ञानस्तन्योत्पत्तिनिमित्तता ।
 मायायाम्तु ' यशोदाया नन्दपत्न्या भविष्यतीति वाक्याज्जननमर्त्तानि
 स्तन्योत्पत्तिहेतुत्वात् । तत्र वासुदेवानाविभावे केवलमायाजननस्तन्ये
 भोगमात्रमाशक्यं लौकिकस्नेहमभवस्य शुद्धिहेतुत्वाभावात्तन्न स्थित-
 बालकशुद्धवर्गमलौकिकरसभोक्ता श्रीमत्त्वेन भगवान् न पित्रेन,
 नाङ्गीकुर्यादिति । एतेन भगवतो भोगाभावेनालौकिकेन समर्पितस्य
 भक्तार्थमेव तेषु कृपया न स्वार्थमपीति निरूपितं भवति ।

वासुदेवः पशुः नन्दरायणे त्यां प्रकृत धयो-अे गत करी
 गथा. ते आ प्राकृत्य न मानीये तो २३५ भाषाणेन वासुदेव
 अदित नन्म थरो कडवाय ते गाथाना काज धवायी अे यशो-

દાહને તત્તદુગ્ધ યાય તે ભગવાન કમ પીએ ? તે દુગ્ધ શુદ્ધ પદાર્થ
 નથી, 'નન્દપત્ની યશોદાજીમા પુ' જન્મીશ' એ વચનથી માયાનો
 તો જન્મ મરમાય છે, વરણુ > તેનાથીજ યશોદાજીને તત્ત-
 (ધાનજી) થયુ છે. જો વાસુદેવ વ્યૂહનો નન્દગાયજીને ત્યા આવિર્ભાવ
 ન માનીએ તો કેવલ માયાજનિત તત્ત-વ્ય ભોગ માત્ર શિદ્ધ કરનાર
 હોવાથી નૌક્રિદ એ જ ઉત્પન્ન થાય, શદ્ધિ યાય નદિ, અને ગદ્ધિના
 આભાવે અન્ન ઝિયન ગાલકની શદ્ધિને માટે અનીકિક અમભોક્તા
 ભગવાન પા. કરે નદિ, અગીકાર નજ કરે આ પ્રમગથી ભગ
 વાનને ભોગ પી અપેક્ષા નદિ હોવાની અનીકિક હોવાથી ભગવાન
 વામ્ન ઉપર કૃપા કરીને ભક્તના મમરિતનો અગીકાર કરે છે, નદિ
 > ભોગ ભોગના, એ પણ સૂચન થઇ ગયું

ક્ષિદ્ધ. નિ સાધનત્વ તુ મજમ્ધાનામ્, દંવકીવસુરેવાદિત્ તપ-
 વરણાદ્યમાવાન્ । શ્રુતિરૂપાણા કુમારિકાણા તદ્દનુગનાનામન્યેપા
 ચાર્થે પ્રમુરેવ સ્વોગ્રમેન પ્રાદુભૂત ઇતિ તાસુ તદીયેપુ ન સર્વથા મન્ત-
 વ્યા । અત્ત એવોત્તમમ્મત્સ્વામિચરણે શ્રીભાગવતકિવૃતિરિપ્પણ્યા
 ' નિ માત્રનફલાત્માય પ્રાદુભૂતોઽન્નિ ગોકુલે । અતો વ્ય દિ નિશ્ચિના
 જાતા મર્વેત્ત એવ હિ' ઇતિ ।

નિ સાધન ભક્તન માટેજ પ્રાકટ્ય—ભગવ । નિ સાધન
 ભક્તો માટે પ્રકટ થય છે તત્ત-વ્ય ભક્તો નિ સાધન હતા. દેવપી
 વમુરેવ એ પુર્વજન્મમા તપ આદિ કર્યું; તે તો મમાપા થયા
 આ મજમનોએ જેવુ તપાદિક કઈ કર્યું નથી શ્રુતિપા અને
 કમ અમ્યોના તેમજ તેમને અનુમરનાગ અન્યને માટેજ પ્રતુ

स्वीद्वमधील ते श्लेष, लोभा अने भगतीयेभा नरीया प्रसद यथा,
 ओम भागवत; अर्थात् नि माधन भक्तो भादेल प्रसद यथा, ओ भागवत
 अमर्थात् अना शीष नग-गु शीषाजयन श्रीमती । १२५५ । १४५५ । आ-
 शेषे ७३ ३—

नि माधनकलात्माय प्रादुर्भूतोस्ति गोदुले ।

अतो वयं हि निश्चिन्ता जाता स्वैन एव हि ।

नि म परे इनाभा म प्रभु श्रीशे-रना प्रसद यथा, गाटे
 अने म परी निश्चिन्ता यथा श्रीशे

ननु 'पुरुषोत्तमस्तु नन्दन्तुष्टे एव मायया मह जात' इत्युक्तं:
 महैव भगवताष्टम्यामेव तदभिर्भाव इति नरम्या च सा जातन्व्यभिन्न-
 ग्रन्थोऽनुपपत्त इति चेत्, उच्यते । भाषाया जनेन पायेक्येन (स्थितौ
 भक्ति, ननु भगवता मह । एत एव तृतीयया प्राधान्यमुक्तम् ।
 भगवत एव नगवृत्त्याष्टम्यामाभिर्भाव । सा तु पृथक्तया कर्मदेवेनेना
 नयनानन्त जातेस्वाशयेन नरम्या च सा जातेऽनुत्तम् । अत एव
 पुत्रोत्पत्त्यादिक तु शुद्धनरम्यामेव जातमित्युक्तम् । नरम्यां पृथग्भूताया-
 मेव भगवद्दर्शनम् । तदनन्तरमेव चोत्सव इति नानुपपत्तिः काचित् ।
 क्रिद्ध, धराद्रोणयोग्यधिष्ठानभूतयोः स्वामिनीहृदयस्वयोन्मज्जाया-
 त्मकयोः श्रीनन्दयशोदयोरावेशेन इति केनाप्यशेनात्र न संशयितव्यं
 सेवकपुत्रीभिरिति दिह ।

आथात् नरम्याशेषे भादेल- शीषाजयन भाषावन्ति

નન્દરામજીને ઘેર પ્રકટયા, તે માયા અને પુરુષોત્તમનો પ્રાકટય-સમય
 એકજ થયો, આમ છતાં 'નવમીમા માયાનો જન્મ છે' એવું વદે
 છે તે સંભવે ? આનો ઉત્તર એકજ છે: માયાનું જન્મવું એ તે
 ભગવાનથી વિાજ યાય ત્યારેજ સંભવે, ભગવાનની સાથે નહિ.
 ભગવાનનો જન્મ નથી, પણ પ્રાકટય છે, એવું પાછળ કહી ગયા
 છીએ; માટેજ 'માયાની સાથે' કહી માયાનો પ્રાદુર્ભાવ નહિ, પણ
 ભગવાનનોજ પ્રાદુર્ભાવ કહ્યો, ભગવાનજ તેનાથી આપરણુવાળા યજ્ઞ
 અદ્વિતીના દિને આદિર્ભાવ યયા છે; માયા તે જુદીજ (ભગવતપ્રાકટય
 પછી) વસુદેવજી લેવા આવ્યા પછી જન્મી, એ આશ્ચર્યજીવ નવ-
 મીમા માયનો જન્મ વર્ણવ્યો પુત્રોત્સવવિક્રમ શુદ્ધ નવમીમાંજ
 મયાનો દેવુ પણ એજ છે. તે ન્યારે જુદી પડી ત્યારેજ ભગવાનનું
 દર્શન થયું, આપરણુ દૂર યાય ત્યારેજ દર્શન યાય.) અને દર્શન
 પાત્રેજ ઉન્નય યાય; માટેજ પુત્રોત્સવ નવમીમાં થયો, એ સયુક્તિ-
 સિદ્ધ છે અને ધર્મદ્રીણુના પદ અધિક્ષાનરૂપ શ્રીરવાન્નિનીજના
 હૃદયમા ગિરિજમાન ભાવાત્મક શ્રીનન્દયજોદાહનો પણ અતી આવેશ
 છે. મ્હંભાવાત્મક શ્રીનન્દયજોદાહનો પણ ભાવાત્મક ભગવાનજ
 પ્રાદુર્ભાવ સમયે તેમાં આવેશ થયો છે; એટલે કોઈ પણ અર્થે
 આશ્રિત નિદાનોએ મંસય ન કરવો.

દત્તિ શ્રીવલ્લભાચાર્યકૃપામાત્રાત્મચ્ચનઃ ।

હરિદાસશ્વકોરેમં વિનારં કિવૃત્તૌ મુદ્ધા ॥૧॥

તેનાચાર્યાઃ પ્રસન્દિન્તે સ્વામિનો કિદુલ્લેઘરાઃ ।

સ્વામિન્યઃ સ્વામિસંયુક્તાસ્તયા તદનુવર્તિનઃ ॥૨॥

इति श्रीवल्लभार्यवयंश्रीविठ्ठलचरणेणुसाभिलाषदासानुदासश्री-
हरिदासविरचितः प्रभुप्रादुर्भावविचारः समाप्तः ।

इति श्रीवल्लभार्यकृपाना आश्रयो यशो ।
हरिदासे कथं आनो विचार निवृत्ति मदीं ॥१॥

प्रमत्त नाथ हो मारा श्रीमद्भव्य विद्वत् ।
दशमिनी-दशमि भाये ते तदनुसारीजो तथा ॥२॥

श्रीमद्भव्यभाष्य श्रीमद् विद्वत्परमेश्वरी अस्मिन्प्रायसा
दासानुदास श्रीहरिदास अशित 'प्रभुप्रादुर्भाव विचार' समाप्त यथो

३५. श्रीहरिरायविरचितप्रभुप्राकृत्यविचारः ॥

“पुरुषोत्तमस्तु नन्दगृह एव मायया सह जात” इत्यत्रेदं
विचार्यते, “नन्दस्वात्मन उत्पत्ते” “वमुदेवगृहे साक्षा”दिति-
वाक्याभ्यामुभयत्र पूर्णस्यैव प्रादुर्भावो वाच्यः, स चैककाल एव,
पूर्णपुरुषोत्तमाविर्भावस्यैकत्वात्, “अथ सर्वगुणोपेत” इतिवाक्यात्,
अत एव मुहूर्तानन्तरं मायानननं, आधिदैविकलीलाकालस्य तदा-
विर्भावानाधारत्वात् ।

श्री पुरुषोत्तम तो श्रीनन्दरायणना मुहूर्तमात्र मायानी

સાથે પ્રકટ થયા”

આ વાક્ય વિચારાય છે. “આત્મજ્ઞતું પ્રાકટ્ય યયું” ત્યારે
 શ્રીનન્દરાયજી” અને “શ્રીવસુદેવજીનાઃ શૃદ્ધમાં સાક્ષાત્ પુરુષોત્તમ પ્રકટ
 યયા” આ બંને વાક્યથી બંને રચણે પુરુષોત્તમનોજ પ્રાદુર્ભાવ વધવો,
 અને તે પ્રાદુર્ભાવ એકજ કાલે યયો છે, કેમકે પુરુષોત્તમનો આવિર્ભાવ
 એકજ છે અને તે આવિર્ભાવ અમયે “સર્વ” શુભ્યુક્ત પરમશોભન
 કાલનો પણ પ્રાદુર્ભાવ થયો” એમ વાક્ય છે. આથીજ એક મુદ્દત
 પછી માયાનું જન્મ થયું, કેમકે આધિદેવિક લીલાકાલ કાંઈ માયાના
 આવિર્ભાવનો આધાર નથી.

एवं सति वसुदेवगृहे प्रादुर्भावोत्तरं दर्शनमिव नन्दगृहे कुतो न
 दर्शनञ्जातमित्याशङ्कयामाहुः ‘पुरुषोत्तम’स्त्विति, नन्दगृहे वसना-
 धृतमहामणिवन्मायाधृत एव जातः, तत्र मायाकार्यस्य तवार्नो-
 स्वादर्शनस्य सत्त्वात्, तदानीमेव दर्शने-निराकृतदर्शने-तत्रैव ज्ञानो-
 दये लय एव स्यात्, तथा चाग्निमलीलानुपपत्तिः । अत एव न
 वसुदेवदेवक्योस्विव नन्दपशोदयोः स्तुतिः । सावृतदर्शनात्तत्कृतनिद्रया
 च ज्ञानाभावोपि । वसुदेवगृहे तु पूर्वतपस्यादिफलरूपत्वमाविर्भावस्य
 बोधयितुं ज्ञानसम्पादनरूपं कार्यमस्तीति न मायया सह किन्तु
 व्यूहेन सहितो जानः ।

બે આમ છે તો શ્રીવસુદેવજીના શૃદ્ધમાં શ્રીપુરુષોત્તમના પ્રાદુ-
 ભાવ પછી દર્શન થયું તેજ પ્રમાણે શ્રીનન્દરાયજીમાં શ્રીપુરુષોત્તમનું
 દર્શન કેમ ન થયું ? આ શૃદ્ધાના અમાધાનાયે શ્રીમદાપ્રભુજી
 શીશુનોપિનીજીમાં આગા કરે છે “શ્રીપુરુષોત્તમ તો શ્રીનન્દરાયજીના

अत एव वसुदेवदेवतयोन्माहशामाधारणधर्मनिशिष्टदर्शनेपि पञ्चदश-
बुद्धिः ।

“श्रीवसुदेवश्च न गृह्यते प्रसन्नोऽपि प्रादुर्भावो योऽयं” इति
पञ्च श्लोका न कुर्यात्, “इमंके अंशभागे प्रवेश कुर्यात्” आ वाक्यभा-
गं पुरपातभोगं प्रादुर्भाव इत्येते तेषां विग्रह प्राप्तं यावत् ननु
अनेके चरिता ज्ञाने कुर्यात् अथ श्रीपुरयोत्तमेण प्रवेश कुर्यात् इति
अर्थोऽत्र, नदीने श्रीवसुदेवश्च न गृह्यते प्रादुर्भाव “आप अमने
निष्पत्त इवाऽयं” इत्यादि च इत्येतां पञ्च श्लोक विग्रह प्राप्तं यावत्
प्रसन्नोऽपि श्रीवसुदेवश्च न गृह्यते प्रादुर्भाव “आप अमने
इति, तेथी वाऽपि आर्जुनोऽपि प्रसन्नोऽपि न गृह्यते, आधीन श्रीवसुदे-
वश्च न गृह्यते अतः धारं धर्मनिशिष्टं वागवहर्त्तनं यत्, तथापि प्रसन्नो
प्रादुर्भावोऽपि न गृह्यते

ननु मायासाहित्ये प्रादुर्भावानुपपत्तिः तद्व्यस्यारणमध्यं तरु-
दिनिवेन, “तमद्भुत”मित्यत्र धर्माणां तस्या अपि प्रादुर्भावान्ने-
मद्भावेनैव तत्करणतः, धर्माणां माहात्म्यज्ञानमिष तन्कार्यमदर्शन-
मिति तत्र तत्सम्बन्धमेव, अनाविर्भूताया कार्यानापाठकत्वात् । अत-
एव “त्वन्तु यशोदायां नन्दपान्या मरिच्यमी”तिवाच्यं नृपुत्रं,
अन्वया भगवदन्नाहित्ये तस्यान्तं जनानुपपत्तेः । नहि भगवतापि-
भर्तृणां सा भवितुमर्हति, “तिलज्जनानने”तिवाच्यतः ।

भाषागदित जनानुपपत्तेः पदे नदि, अत्रापि इ भाषा-
अप्यन्तं वागवहर्त्तनं च नैव पञ्च श्लोका न कुर्यात्, “तमद्-
भुत” इत्यादि च इत्येतां पञ्च श्लोक विग्रह प्राप्तं यावत्

पयः प्रादुर्भाव इति ते मायाती साधेन निजः प्रादुर्भावः कथं छ, धर्मन्तु कथं जेग मायात्मानत ते तेभ भगवत्पार्श्वेन मायातुं कथं ? तेय्यी ते मगये मायाभ्ययन भगवत्प्रादुर्भावः थरो जे. अथाहु अतमाया निजः जागे भग्वादा करी न नदि, आर्थेन तुं तो धी १-२५८ ॥ श्रीयशादाऽभा प्रकट यमस' जेभ भगवत्पार्श्वेनी स'भति जाय छे, न यथा भगवदिति तेनैव मायातुं त्या भादुभयन धमत्तु नथी छन । त्या भगवत्पार्श्वेन होय त्या नन माया प्रकट यम अदेन नदि माया 'मिन्दुमान छे छेत्तानि वक्ष्य न्नी प्रमाण ७.

ननु "ननुवा सा जाते तद्यत्राग्निमान्द्योनुपपन्न इति चेन्न, पूर्वं भगवत्प्रादुर्भावावपरे सा स्थितापि न भेदेनासीत्, सदभावात् । तेनो भगवदागमनमप्येव तत्रत्यान्तः प्रामोदार्थं भगवो सत्तादादिका जातेतीदमेव तस्या जनन शक्तिरूपाया धर्मरूपेण कर्त्तव्ये म्दवाये- कर्त्तृत्व । अत एवाग्ने "तथा ह्ये"तिवाद्येन तत्कार्येनित्येण, तत्र सर्वेषां स्वापे निष्प्रत्यूहभगवदागमनसिद्धि, पश्चान् कस्यचामोहाय भयचनत्वाय तस्या नयनम् ।

भगवान् गण्ड गिने हीने प्रकट यथा नने "माया नयनी निपसे प्रकट यज" जेभ अग्रिम श्रीसुतोधि ॥ अन्यथा निगद्ये माय धरी जेभ शदा पछ न कनी, थुरै शशत्प्रादुर्भावं लभ्य माया छे अस्थितय दती, यन्तु तेो मात्र भटवान् दने, भगवत्परी बिन माया न दती ते पछी भगवत्पगमन समो त्या गडेराजो ॥ चामोदार्थं माया भगवत्परी बिन यम अज्ज मायातुं जन्म, नाथाए अग्निमेव माया धमत्तुं करान् अ न २८ । अगम २५

ययुं आधीन 'ते मायाये हृत' वाक्यभां मायाकार्त्तुं निरुपलु
 क्युं छे. त्यां मायाधी सर्वने निद्रा प्राप्त यथं अने तेथी अगवदा-
 गमन निरुपलु-निर्वि-न-सिद्ध ययुं. पथी कंसना व्याभोद माटे
 लय उत्पन्न करवा माटे त्वगशी माया. नयन ययुं.

• एवं सति पुरुषोत्तमाविर्भावोर्धरात्रसमाप्तौ सत्यामष्टभ्यामेवो-
 भयत्र। नन्दगृहे उत्सवस्तु तावत्काले "जातं परमि"तिवाक्यात्
 सामान्यज्ञानमत्त्वेपि निशेषदर्शनाभावात् तस्यां गतायामेव । तत
 आगमनादिकं मुहूर्तमात्रेण सिद्धमिति तदुत्तरमेव जाता पृथगाविर्भूता ।
 अत्र एव वसुदेवप्रहणयोग्यापि, भगवत्सहभूतायास्तु ग्रीहीतुमशक्यत्वात् ।

आ प्रकारे पुण्योनमाविर्भाव अने स्थले अर्थं गनि गगने
 अष्टभ्येति यथो, श्रीन-दास्यभां नन्दमहोत्सव तो मायाया मधुरा-
 गमन पथीज, जेन "जातं परम" वाक्यथी लज्याय छे. काक
 न-भ्युं जेम सामान्य ज्ञान ह्युं; तथापि विशेष दर्शनतो आभा
 हने, तेथी मायाया गमन पथीज श्रीन-दास्यभां नन्दमहोत्सव तो
 यथो. त्यांथी आगमनादिक तो मुहूर्त मात्रभांज सिद्ध ययुं, तेथी
 आगमनानन्तरं मायानुं जन्म अर्थात् पृथक् आविर्भाव, अने
 तेथी माया गीवसुदेवज अदभ्युपेय्य पणु यथ, कारावु हे अगवत्सव-
 भूत मायानुं तो अदभ्युपेय्य अशक्य छे.

पुरुषोत्तमाविर्भांदिने त्वष्टम्येव, सापि शुद्धा सप्तम्यसंचुता,
 अर्धरात्रसमयोत्तरमुहूर्तपर्यन्तं सत्याः शुद्धत्वात् । तस्यामेव प्रादुर्भावं
 न सप्तमोयुतायामिति प्रादुर्भावोत्सवव्रतादिदर्शनामष्टभ्यां सप्तमोर्धे
 सति नन्प्रादुर्भावनिमित्ताभावादन्यथाकृतिर्दोष एव ।

પુરુષોત્તમમાર્ગવાંય દિવસ તો અષ્ટનોજ અને તે પણ શુદ્ધ
 અર્થાત્ નક્ષત્રી મ તાગ રાત્રિ, તરલુ કે અર્ધગત્રમયોત્ત મહત્
 પર્યન્ત અષ્ટમી શુદ્ધ છે. આ શુદ્ધ અષ્ટમીમાત્ર ભગવતપ્રાદુર્ભાવ છે,
 મમમીયુક્ત અષ્ટમીમા પ્રાદુર્ભાવ નથી. સમમી-વેધયુક્ત અષ્ટમીમા
 તે પ્રાદુર્ભાવોભવત્તનાદિ કરે છે, તેમને અન્યથાદૃષ્ટિનો દોષ લાગે
 છે. કારણ કે તે મમયે પ્રાદુર્ભાવ નિશ્ચિત નથી.

નતુ एवं नक्षत्रमपि रोहिणीमञ्ज म्मित तदा तत्रेति कृत्तिका-
 वेदमत्तस्मिन्नपि दोषायेति चेन्न, “दक्षिणजनि जन्मक्ष” मितिवाक्यात्
 रोहिणोनक्षत्रमष्टम्यामग्निननन्याच्च कृत्तिकाविद्वग्नेव हृत्य, तादृश एव
 प्रादुर्भावात्स्मिन्नग्रविधे ततोत्तमाङ्करणस्यादोषत्वात् । तस्मात्
 शुद्धाष्टमीनिश्चिरेव नन्मदिनत्वाद्धैष्णवैरपोष्या ।

તાને તો તે મમ્યે નહિથી નક્ષત્ર હું તેથી કૃત્તિકા વેદ પણ
 દોષરુપ ગણાગે એમ નક્ષત્ર ન ક- (I) “દક્ષિણજનિ જન્મક્ષ” વાક્યથી
 અષ્ટમીમા અને આમુગ નવમીમા ઉભય નિશ્ચિત રોહિણી-ગત્ર
 હુત્ય છે, અર્થાત્ કૃત્તિકાવિદ્વગ્ છે. ભગવતપ્રાદુર્ભાવ તાદૃશ કૃત્તિકા-
 વિદ્વ ગ્રહિણીમા દોષથી કૃત્તિકાપેષમા નવોત્તમાદિ કન્ય મા દોષ
 કરના દેવ્ય મદ્દાષ્ટમીજ વૈશ્વોત્તો હો પરી

નતુ तिगिक्षये शुद्धाष्टम्यावे कापोप्येति वेदाविभावात्सवाधा-
 रत्वेन तदनुकृत्वात्तवम्येयोपोष्या न सप्तमीगन्धयुताष्टम्यपि । अत
 एव “विहाय नवमी”त्यादिवाक्यानि । अनुकूलत्वान्नवम्येव ‘केतला’

જન્યન્તીવત તો પુષ્ટિમાર્ગીઓ સર્વથા કર્તવ્યજ છે. જન્યા
 ઇતીવત પણ મર્યાદામાર્ગીયજ ગણાશે, આ શકનો પણ અવગર
 નથી. નિજ પ્રભુનો પ્રાદુર્ભાવ દિવ્ય છે તેથી તે દિવસે નિજ હૃદ-
 યમ વા અવરૂપાદિમા લગવરૂપરૂપનો પ્રાદુર્ભાવ થશે એમ આરાઓ
 પુષ્ટિમાર્ગીય લક્ષ્ય પણ લૌકિક સર્વ ભોગનું વિમર્જન કરે છે,
 લૌકિક ભોગ તો લગવરૂપાદુર્ભાવમા સદૈવ માધક છે, અશદ્દ હૃદ-
 યમા લગવરૂપાદુર્ભાવજ થતો નથી. એટલોજ વિશેષ છે કે જાણુવાત
 તે વત કર્તવ્યેદે દિવિધ છે, તેથી વતભેદ કે નિર્ણયભેદ નથી;
 અન્યથા પુષ્ટિમાર્ગીઓ અધર્મો થાય પુષ્ટિમાર્ગમા પણ પ્રથમથીજ
 ત્યાગ નથી, કાન્યુ કે શાનન્દરાયજ અને ઉદ્દગજ પ્રભૃતિએ સર્વધર્મો-
 ચગ્યુ ક્યુ' છે, પરન્તુ કેવલ ધર્મિસ્વરૂપ પ્રાપ્ત થાય ત્યારેજ ત્યાગ;
 અર્થોજ શ્રીમદ્ધર્મીઓ-ગોપીજનોનો-પણુ હૃદયામાજ 'સન્નયજ'
 'જા સન્નયજે' કથાદિ વાક્યમા લોક્યેક ત્યાગ કર્યો છે.

કિન્ન, પુષ્ટિમાર્ગ ધર્મિવિરુદ્ધધર્મત્યાગો, નતુ તદનુકૂલન્યાગ,
 અન્યથા સમદશાધ્યાયે વર્ણવર્ણને લીલોપયોગિત્વેન વ્રજે સર્વધર્મનિરૂ-
 પણમાચાર્યેને કૃતં સ્યાત્ ।

કિન્ન, પુષ્ટિમાર્ગમા પણ ધર્મિનિરૂદ્ધ ને ધર્મ હોય તેવા
 ધર્મનો ત્યાગ છે, પરન્તુ ધર્મનુકૂલ ધર્મનો ત્યાગ નથી, જો અન્ય-
 કૃત ધર્મનો પણ ત્યાગ હોય તો સમ-માધ્યાયમા વર્ણવર્ણનું વર્ણન
 કેવલ લીલોપયોગિત્વે કરીને વ્રજમા સર્વ ધર્મનું નિરૂપણ કર્યું છે,
 ને શ્રામદ ચાર્યોનાજ ન કર્યું

અન્યન્ન શુદ્ધપુષ્ટિમાર્ગો હિ પ્રાવરૂદ્ધશાયમૈવ સમ્ભવતિ,
 માક્ષાનપ્રમેયાનુમાર્ગ પ્રમાણપરિત્યાગાત્ । નહિ જપ્રાપ્તે પ્રમેયે

થયે તેથી નહીં ના મધ્યાહ્નસમયપર્યંતજ ઉપોપસુ મદૈવ પ્રાપ્ત
 થાય અને જન્માષ્ટમીને દિને તેો જોતજ પ્રાપ્ત થાય; અને તેમ
 થાય તેો સંગ મૃતિવચનનો વિરોધ પ્રાપ્ત થાય નિબંધમા
 “મન્યાન્વપિ તયા કુર્વાત” નું વ્યાખ્યાન કરીને “ઉત્તમો યત વં હરે”
 કલ્યાદિથી ઉત્સવનિમિત્ત નતાદિક તેો કેવન નૃસિંહજયન્તીમાજ
 અને વામનજયન્તીમાજ કહેયુ છે, નગમિદ અને નામન ભગવ
 ત્મમન્થી હોવાથી શીકૃષ્ણસકૃતને ઉત્પાદ થાય છે તેથી, તે ઉભય
 અવતાજ ભાગવતસહ હોવાથી અનુકૃત છે તેથી, ઉત્સવમા ઉપોપજ
 અર્થ છે તેથી, ભગવાદેજ હેતુને કરીને તે જો જયન્તીમા ઉત્સવ
 પર્યંતજ ઉપેપશ નિક ક્વુ, અડોગ નહિ આજ હેતુથી નિબ
 ન્ધમા વામનજયન્તીના ઉત્સવજરમ-પ્રસાદમા ‘વમિહજયન્તીવત
 ઉત્સવ હોય તે’ કલ્યાદિ કલ્પિતથી ઉત્સવની કૃતાકૃતતાથીજ તદ્દજ
 મનન પાત કૃત કૃતાવ રપષ્ટ કર્યુ ?

નતુ જન્માષ્ટમીજાતમપિ મર્યાદામાર્ગીયમેવંતિ ચેન્ન, સ્વપ્રમુપ્રાદુ-
 માંવદિનત્વેન તસ્મિન્ સ્વહૃદયે મ્વહવાદૌ પ્રાદુમાંવાશયા પુષ્ટિમાર્ગીય-
 રપિ લૌકિકસર્વમોગવિવર્જનાત્ । લૌકિકમોગસ્તુ ચાવન પ્રાદુમાંવે,
 અશુદ્ધે હૃદિ તદનાવિમાંવાત્ । એતાવાન્ વિશેષ-યત્તદેવ વ્રત વર્ત-
 મેદેન દ્વિવિધ ધ્રુવણાદિવત્, ન તુ વ્રતમેદો નિર્ણયમેદશ્ચ । અન્યથા
 પુષ્ટિમાર્ગીનામધર્મત્વ મ્યાત્ । ન હિ પુષ્ટિમાર્ગે પ્રથમ એવ ત્યાગો
 નન્દાદાધિરુદ્ધવાદિપિશ્ચ સર્વધર્મવરણાત્, વિન્તુ ધર્મિણિ કેવલે પ્રાપ્તો
 અત એવ સ્વામિનીનામપિ ફલદશાયામેવ “સન્ત્યજ્ય” “વાસ્ત્રદહ્નત”
 કૃતિવાક્યામ્યા લોકવેદત્યાગ ઉક્ત ।

હોય પરંતુ ભક્તિમાર્ગીય ઇતિ લોકસુઆહિકા નથી. "વેદ્યાવત્વ દિ સજ્જમ્" - રૂપવત્ય મદજ છે-એ વાક્ય અત્ર પ્રમાણ છે.

ન ચ નિવચ્ય એવ " પૂજામાર્ગે ઉત્સવયાત્રાસરિતા પૂજા કર્તવ્યા" ઇત્યુપસંહારાત્ત પુષ્ટિમાર્ગીયત્વં ક્ષતાદેરિતિ વાચ્યં, અક્ષતયા પૂજાયુક્તે માર્ગે ભક્તિમાર્ગે ઇતિ તદર્થાત્. અન્યથા આદિમો ભક્તિ-માર્ગમુપક્રમ્યાત્ત મર્વથા નિરૂપણાદુપક્રમોપસંહારવિરોધઃ સ્યાત્.

નિગન્ધમા "પૂજામાર્ગમા ઉત્પવયાત્રા સરિતા પૂજા કર્તવી" એમ ઉપસંહારથી પ્રત દિ પુષ્ટિમાર્ગીય નથી એમ પણ શુદ્ધા ન કરવી, "અન્ન હોવાથી પૂજાયુક્ત ભક્તિમાર્ગમા" એમ અર્થ છે. અન્યથા આરંભમા ભક્તિમાર્ગનો ઉપક્રમ કરીને ગાન મર્વથા નિરૂપણ કરીને પુનઃ પૂજામાર્ગથી ઉપસંહાર કરે તે ઉપક્રમોપસંહાર-વિરોધ પ્ર.મ થાય.

કિંચ ન હોત્ર પૂજામાર્ગો નિરૂપ્યતે તત્ફલસ્ય સાર્વભૌમારે-નિરૂપણાદ્વિભૂતિરૂપાણામુપાસ્યત્વેનાનિરૂપણાચ્ચ । કિન્તુ પૂજામાત્ર-મક્ષત્વેન નિરૂપ્યત ઇતિ 'પૂજામાર્ગે' ઇતિ પદસ્ય મદુક્તં વ્યાખ્યાનમેવે-નિગિઠ્ઠ ॥

કિંચ, અત્ર પૂજામાર્ગતું નિરૂપણ નથી, કારણ કે પૂજા-દ્યા સાર્વભૌમાદિતું અને ઉપારથત્વે વિશ્વતિરૂપ દેવતાઓતું નિરૂપણ નથી, પરંતુ ભક્તિમાર્ગના અક્ષતયાથીજ પૂજામાર્ગતું નિરૂપણ છે, તેથી આ "પૂજામાર્ગ" શબ્દનો અર્થ જે કહેવો "પૂજાયુક્તભક્તિ-માર્ગ"જ થાય છે, આ દિશા.

हे।प पञ्च लक्षितमार्गीय इति लोकसुआहिका नथी. "देववर्तं हि सज्जम" - देववर्त गज्ज छे-जे वाक्य अत्र प्रभाषु छे

न च निबन्ध एव "पूजामार्गे उत्सवयानासहिता पूजा कर्तव्या" इत्युपसहारान्न पुष्टिमार्गीयत्व क्रतोदेरिति वाच्य, अहृतया पूजायुक्ते मार्गे भक्तिमार्गे इति तदथात्। अन्यथा आदिमो भक्ति-मार्गमुपक्रम्यात्र सर्वथा निरूपणादुपक्रमोपसहारविरोध स्यात्।

निबन्धमा "पूजामार्गमा उत्सवयाना सहित पूजा कर्तव्या" ऐम उपसहारान्धी नन हि पुष्टिमार्गीय नथी ऐम पक्ष र्क्षा न कर्ती, "अग्नि तापसी पूजायुक्त लक्षितमार्गमा" ऐम अर्थ दे, अन्यथा शास्त्रमा भक्तिमार्गना उपक्रम इति आ। अथवा निरूपणु इतिने पुन पूजामार्गधी उपसहार कर तो उपक्रमोपसहार-विरोध प्रथम इत्।

किञ्च न हां पूजामार्गे निरूप्यते तत्फलम्य साधुबौमाजे-निरूपणाद्विभूतिरूपाणामुपास्यत्वेनानिरूपणाच्च। किन्तु पूजामार्ग-मङ्गलत्वेन निरूप्यत इति 'पूजामार्गे' इति पदम्य मदुक्त व्याख्यानमेवे-तिरिक्त् ॥

।क० अ. १। पूजामार्गनु निरूपणु नथी, डा०। पूजा हेन 'पर्यलोमादितु' अने उपान्यत्वे विशुनिर्ण देवताओनु निरूपणु नथी, पञ्च लक्षितमार्गना अग्नितापी-पूजामार्गनु निरूपणु छे, तेथी आ "पूजामार्ग" शब्दने अर्थ जे इहेवे। "पूजामुपलक्षित मार्ग" एव शा। १, आ हिमा

પ્રભુમાં પોતામાં જ આ રસોનો બેદ-પ્રકાર હેલ નહીં; તેમજ રસશાસ્ત્રના બાલ્યકાળે તેવો કોઈ બેદ કલો પણ નથી. કેરીમાં અખણ્ડ એકરસ રહેલો છે; તેમ છતાં બહારનો અને અન્દરનો એમ બે રસનો બેદ દેખાય છે. ઢાખવા તરીકે કેરીમાંથી જે રસ બહાર કાઢવામાં આવ્યો હોય છે, તેવો કેરીની છાલના અન્દરના ભાગમાં નથી હોતો (કેરીમાં રસનો બેદ નથી; પરંતુ રમનો ખરો આસ્વાદ કેળીને ઘોળી એ બહાર કાઢવા પછી આવી શકે છે. બ્યારસી એ કેરીમાં ને કેરીમાં હોય ત્યાંસુધી તે સાચા સ્વાદનો અર્થ થતો નથી, તેજ પ્રમાણે રસાત્મક પ્રભુ અને તેમના અધ્યક્ષી બહાર કરતો રસ એનો બેદ દેખાય છે. આ અધરરમ મુખ્ય છે, એનો રસાત્મક પ્રભુ સાથે અભેદ કેવી રીતે બન્ધ બેમતો થાય, તે અહીં પરિપક્ષ જે) ૨-૩.

વસ્તુતન્ત્રમયૈરૈક્યં તારતમ્યં ન વર્તતે ।

તથાત્રાગ્યાદ્યરસતત્તારતમ્યં વિબુઘ્યતામ્ ॥૪॥

કેરીના આ બન્ને પ્રકારના રસમાં એકતા પણ રહેલી છે. અને તદ્વાવન બેદ-તાત્તમ્ય ભાવ પણ રહેલો છે. તેજ રીતે આ અધરરમનો આદ્ય અત્મક પ્રભુથી તદ્વાવન બાલ્યવો.

એક્યં ન સર્વંગા તમ્માદભેદે મુહ્યનોચ્યતે ।

આનન્દસારમૂત્ત્વમત એવ પ્રમૂઘિતમ્ ॥૫॥

દરેક રીતે એ બન્ને પ્રકારના રસમાં એકતા તો રહેલી જ છે અને તેથી જ અભેદ મુખ્ય રહેલો છે, એમ રહેવામાં આવ્યું છે. આ વસ્તુનો ખ્યાલ રાખીને જ અધરરમને સીમલાપ્રભુએ આનન્દનો માન્યત કલો છે. ૫.

अत्र एव स्वामिनो नामाश्रयेऽस्ति तदादरः ।

अत्र एवाधिकारोऽपि तत्र एव प्रवेशकः ॥६॥

ते अथर्वम आनन्दो साश्वत होताने कारुण्ये श्यामिनीश्या-
मोपीज्जनेने अशुना आश्वेपमां ते अधरन तरु मुष्म आद
रुद्रेणे छे आ आश्वेज ने गोपीज्जनेने आश्वेपमा आधिकार
पञ्च रुद्रेणे छे ६

विष्णुद्वारा विद्योमे तु गोवनं तत्र एव हि ।

एवं मुरुवत्वनिर्वाहस्तद्रमे त्ववधीयताम् ॥७॥

इति सर्वांमोम्यमुवाधिक्यस्य विनिरूपणम् ॥७२॥

अशुनो गिद्ध तेषा उता अशु इन्द्र रत्नी अंगीगो गान् उरे
नेने लामि ने गोपीज्जनेने एतल दधी रुद्रेण दत्र, ते षण् अश्वी-
माथी अशुना अधररसना आदवादनो अनुलय गोपीज्जनेने
मन्वाज करतो, तेने लधिज्ज. आम दीवाने लधिज्ज अधरने रस
जे मुष्म छे, जेम अशुभू. आ लीपरथी गमजी गकारो छे ने
मुधा-अश्वगभुन रम्भो गवर्न आश्वान न यत्र गद्या तेज अर्-
शे छे. ७३

द्विवाधिकः कुमारोऽत्र मन्तव्योऽस्मत्प्रभुः सदा ॥८॥

सर्वां तदीयसामग्री मन्तव्येव तद्यादिषा ।

अतो हि वनकार्या अप्युक्ता गोपकुमारिवाः ॥९॥

एवं विश्वेभ्यश्च प्रभुभिश्च निरूपितम् ॥९३॥

આ લીલામાં આ લીલા પ્રભુ ક્ષીરબલુવન્દનને માત્ર એ વર્ષના
 કુમારજ સદા માનવાના છે. પ્રભુના જેવ મારે રૂઢેથી જે કાર્ધ
 નામથી તે પણ એ વર્ષના કુમારને મારે હોય, તેવીજ માનવાની
 છે આ વસ્તુનેજ ખ્યાલમાં ગણીને વતી ધર્યા કુમારી જે
 ગોપગણિકાઓ દતા, તેઓને પણ 'ગોપગણિકાઓ' કહેવામાં
 આવી છે આ દકીલ્ત શ્રીમદ્ભાગવત-દશમ સ્કન્ધ અધ્યાય ૧૨
 માંના છેલ્લા શ્લોકમાં "एव विनरै. कौमारे" એ શ્લોકમાં પ્રભુની
 કુમારવરધાનીજ મર્વ લીલાઓ દતી, તેના પુનાસો ત્યા શ્રીમદ્દા-
 સ્કન્ધએ સુશોધિનીશ્રીમાં આપ્યો છે ૮ ૯૩.

कुमारी च कुमारश्च तत्र एवामवप्रभु ॥१०॥

'ब्राम्हणोऽपि क्षत्रियोऽपि'त्यादिव्याहृतिकारिकाः ।

तासु चास्मत्स्वामिभिस्तु सर्वां लीला निरूपिताः ॥११॥

વજ્રમુનિમાં કુમારી-વરધે અને કુમાર-વરધે આપ પ્રભુ
 પોનેજ થયા દતા. તેજ સ્કન્ધે (ભા ૧૦-૧૧-૪૮) સુશોધિનીશ્રીમાં
 શ્રીઆગામ શ્લોકે પ્રભુની મમત્ર લીલાઓ કુમાર-વરધે કરી દતી.
 બાહ્ય પણ થાય, ક્ષનિય પણ થાય; મમત્ર રમને એકત્ર
 રૂઢેલોજ હાથ 'તેનિયતેમાં સીકારી નિયે-પ્રભુને મયાંજ પ્રતિમન્ધ
 કરનાની નથી' વજ્રની લીલાઓમાં ત્યાસુધીમાં કુમારાવરધાની જરૂર
 દતી ત્યાસુધી તે અસ્થા ગણી, પડી જરૂર નહોતાં ત્યામ કર્યો ૧૧

तादृशोऽमितस्तामर्थ्यं हरे, कामः स्वरूपत ।

कामाश्रये वयोपेक्षा न तु माक्षान्स्वरूपके ॥१२॥

તેના પ્રકારના વરધપમાં પ્રભુનું મમત્ર મામર્થ્ય આવી ગ્યું

१) ते अत्रापि ॥ इत्यन्तं स्थितिं च दत्ते तेषु इत्यन्तं व्याख्येयं
 इत्यन्तं व्याख्येयं तेषु अत्रापि च इत्यन्तं च, ते अत्रापि च
 इत्यन्तं; इत्यादि इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं
 इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं

तस्य रूपं तु मन्त्ररूपेण मन्त्राकृतत्वं ॥१२३॥

आ प्रकाशं ते प्रकाशं च इत्यन्तं च, अत्रापि च, अत्रापि च
 इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं

स्वादिभावे यद्योऽपि आत्मानं च मुनेन्द्रम् ॥१३॥

पद्ये ज्ञानं न तु प्रोक्तं तत्त्वरूपं तत्रापि च ।

स्वामिनीन्द्रियस्यैव रूपमेवैव च मनम् ॥१४॥

स्वामिनीन्द्रियस्यैव रूपमेवैव च मनम् इत्यन्तं च, अत्रापि च, अत्रापि च
 इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं इत्यन्तं

‘सर्वज्ञाने’त्यादिभिस्तद्बुद्धिर्ज्ञानं निरूपिता ।

ज्येष्ठादिभ्यो मया पूर्वरूपे विदुषाम् ॥१५॥

एव निजप्रभो रूपं विज्ञेयं प्रभुपतिम् ॥१६॥

‘सर्वज्ञानं’ (आ १०) आ सर्वं प्रभुपतिं प्रभुनी च, अत्रापि च

એનું નિરૂપણ કરવામાં આ યુગે પ્રભુની વય વગેરેની સગમ
 કથા એ પણ કુમારવ્યાજ સમજાવતી છે. આવાજ પ્રકારનું
 અરૂપ શીતલામુદ્રને શબ્દે આવી રૂહેલા જીવોને બાલુકાં. ૧૫૩

૩૭. અષ્ટાક્ષરમન્ત્રાર્થઃ ॥

શ્રીગોપીજનવલ્લભાય નમઃ । ‘શ્રીકૃષ્ણ’ શરણં મમેત્વદાસરો
 મન્ત્રઃ । અમ્ય વ્યાસ્યા-શ્રીકૃષ્ણો યુગલસ્-રૂપો મમ શરણમાશ્રયો
 ભૂયાન્ । સર્વાશ્રયેષુ વેદહદારભોગપુત્રભાતૃપિતૃમિત્રીકુટુમ્બગૃહવિત્તપત્રુ-
 ગ્રામદેગેષુ શિવિલેષુ મૃગતૃષ્ણાવદ્દૃશ્યમાનેષુ તદાશ્રય આનન્દરૂપો
 નિત્યઃ પરમાત્મપ્રદો મમ ભવતુ ।

‘શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ’ એ અષ્ટાક્ષર મન્ત્ર છે. આનો અર્થ
 એ છે કે-‘નીરાધાજ અને શ્રીકૃષ્ણમન્ત્રજ એ યુગલ અરૂપવાળા
 શ્રીકૃષ્ણમન્ત્રજ મારો આશ્રય થાય.’ દેહ, સ્ત્રી, ભોગ, પુત્ર, માતા,
 પિતા, બહેન, કુટુંબ, ઘર, પૈસો, દોરદાંખર, ગામ, દેશ એ બધા
 આશ્રયો હોવા અને જાંજવાના જળ વગેરા નકામા દેખાતા ભગવાની
 માત્ર શ્રીકૃષ્ણમન્ત્રજનો આનન્દપ, નિત્ય અને પરમાત્માના સંસ્પર્શ
 નાન કરાવવાનો આશ્રય મને થાય.

સન્મૂલ્યા નામયા નરન્યા ચાનન્દ્યરૂપા ।
 નિરન્નોઽનાશ્રયસ્ત્રીવ્રન્તદાશ્રયો મવેદધ્રુવમ્ ॥૧॥

अन्ये च । अथ प्रभु शिवाय श्रीगणेशाय नमः । तस्यै च ।
 अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः । अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः ।
 अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः । अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः ।

‘अथ सर्वदा ताम्ये इति जन्म न मम’ इति भगवद्वाक्यम् ।
 इति वाक्यम् ॥

इति वाक्यम् ॥ अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः । अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः ।
 अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः । अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः ।

(परमेश्वरः श्रीगणेशाय नमः । अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः ।)

मदा सर्वान्भावान् भक्तियोगो जनेभ्यः ।

करिष्यति स एवास्मद्देहकपालाधिकम् ॥१॥

इति वाक्यम् ॥ अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः । अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः ।
 अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः । अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः ।

अन्याश्रयो न कतव्य मया वाचस्त्वम् ।

स्वकीयेष्वान्मभावश्च कर्तव्य सर्वथा मया ॥२॥

अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः । अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः ।
 अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः । अथ शिवाय श्रीगणेशाय नमः ।

मदा सर्वान्मम कृष्ण सेव कामादिदोषानुत् ।

तद्वचनं च निर्दोषमावजे म्येयमारान् ॥३॥

કાળ વર્ગેના દોષને દૂર કરનારા સર્વાત્મા ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ-
ચન્દ્રજીની સેવા કરવી. તે પ્રભુજીના જે ભકતો હોય તેઓની તરફ
નિર્દોષતાવે માનની સામગ્રી રાખી રહેવું. ૩.

ભગવત્યેવ સતતં સ્થાપનીયં મનઃ સ્વયમ્ ।

કાલોડયં કઠિનોડપિ શ્રીકૃષ્ણમક્તાન્ન વાપતે ॥૩॥

પ્રભુમાંજ જાતે હમેશા મનને સ્થાપવું. આ કાળ કહ્યું છે,
છતા જેઓ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રજીના ભકતો છે, તેને કાષ્ટપણ અડચણ તે
કાળ કડી જે તેમ નથી. ૪.

૩૮. ગદ્યાર્થઃ ॥

(વિવૃત્તિઃ—) સહસ્રાણિ અપરિમિતાનિ ચે પરિવત્સરાસ્તૈર્મિતઃ
કાલસ્તેન જાતઃ કૃષ્ણવિયોગસ્તેન જાતામ્યાં તાપક્લેશામ્યામાનન્દ-
તિરોભાવ આનન્દરહિતોડહં જાતઃ । આનન્દાર્થ દેહેન્દ્રિયપ્રાણાન્તઃ
કરણાનિ તદ્ધર્માશ્રિતિ । દેહઃ પાન્ચભૌતિકઃ ૧, ઇન્દ્રિયાણિ દશ ૧૦,
પ્રાણા દશ ૧૦, અન્તઃકરણાનિ મનોબુદ્ધિચિત્તાહકારાસ્તેષાં ધર્માન્,
દેહસ્ય ચલનમ્, ઇન્દ્રિયાણાં યા યા પ્રવૃત્તિઃ, અન્તઃકરણાનાં યા યા
પ્રવૃત્તિઃ, તે ધર્માન્તાન્, તદુક્તં— “બ્રહ્મસમ્પન્ધકરણાસ્તૈર્વેષાં દેહ-

छे. ओतो अर्थ-हे श्रीकृष्णस्य ! हं आपनो दाम छः आप
 वयन छे हे के आपने शब्दे आवेयो तय तेने आप अभय
 अयो ते ते अभय आप भागमा करे

३९. पुष्टिमार्गीयध्यानप्रकारविवेचनम् ॥

अय जपसमये पुष्टिमार्गीयध्यानप्रकारो विविच्यते ।
 एते जप कृती वेदये पुष्टिमार्गीय वैश्वदेवे के प्रकारे
 ध्यान कृता छे, तेनो प्रथम इडेगाम आवे :-

प्रथमाचार्यवर्यान् श्रीरुद्रमान् निप्रयोगरसात्मकनापस्वपान्
 भगवन्ना नमस्कुर्यान् ।

ओरी देसा प्रभुना निप्रयोग म् २१३५-तापात्म श्रीगण-
 गायत्र्य श्रीमद्भवभाषीय प्रभुना ध्यान करी आपश्रीने नमन
 २०३

तत श्रीमत्प्रभुचरणान् शुद्धपुष्टिमार्गीयमवात्मनारात्मक-
 स्त्रीभारस्वपान् श्रीनिन्दुलान् ध्यात्वा नमस्कुर्यान् ।

ते गरी गद पुष्टिमार्गीय मवात्मना २१३५-तापात्म श्रीगण-
 २१३५-तापा श्रीमान् प्रभुना गीर्हियन यत् श्रीगुमाश्रित्य ध्यान
 २०३ आपथाने नमः २०३ २०३

“सन्निदानन्दरूप, मूढ, अज्ञ, परधी पणु प०, स्त्रीगूढलाभत्मक,
 श्रीवाग्मिनीलना हृदयभा गिराजता, रथापीभावर्ष, समग्र क्षीला-
 ओडपी प्रणवाणा, दमेशा गमलालाभां पगयल, परम भावात्मक,
 श्रीगोपीजनोना समद वचये रूहेला, तेजोभांज मन्त्र, छ्योनी
 माङ्क श्रीगोपीजनोने अधीन रूहेला, छती मर्वन गिराज रूहेला,
 पुत्रोत्तम नाम छं जेनं जेवा, मर्योग समये गधिकाछथी पुत्रन.
 सख्योगं मङ्कप, गधिकाभय, ओकडप जने सर्वना हृदयभा न्गले
 प्रवेश करी छे, तेवा श्रीकृष्णयन्त्रे भासे आशरे छे निम्नाधन
 जेवा छवे ते श्रीकृष्णयन्त्रेनाज आशरानी मनपूर्वक प्रार्थना
 करी,” आ प्रभाणे प्रार्थना करी; आ प्रभाणे विप्रयोग स्वर्षनी
 लावना करी.

अथ पञ्चाक्षरे यादृशे प्रगौ शृङ्गारसंयोगात्मके सर्वात्मभावेन
 दास्यं तदुपयोगि तथा देहादौ निरन्तरभावनां प्रार्थयेत् ।

ते पञ्ची “कृष्ण तवास्मि” ओ पञ्चाक्षर मन्त्रभा एनाया
 मुख्य शृङ्गार मर्योगात्मक प्रभुने विशे मर्षात्मभावपूर्वक दामभाव
 प्रभुने छपयोगी थाय तेवा प्रकारे हेड वगेरेभा निरन्तर भावना रूहे,
 तेवी प्रार्थना करी.

तत्र प्रथमं श्रीकृष्णपद्मप्रयोगस्य प्राक्त्वसामयिकशोभाभिव्यञ्ज-
 कत्वाद् भावनापुरःस्थितं युगलस्वरूपं, अष्टषोडशचतुर्विंशतिसस्त्री-
 मण्डलमध्ये नवरसमयं चतुर्विंशतिरमणात्मकं श्रीकृष्णं विधाय पाव-
 नया देहेन्द्रियादिकमप्यन्तः प्रवेश्य तत्रैव सर्वदा निरुद्धीभूय दास्यं
 प्रार्थनीयमिति बोधाय (? बोद्धव्यम्) ॥

प्रभुत्वं प्राकृत्य नो समये यद्दं ते समयी नो सोभा ते
 'श्रीकृष्ण' - जे शब्दमा रूढी होवाची हृदयमा क्षेत्री मानसिक
 भावनाये हृदय समस्त रूढेना युगव स्वरूप, योरीम संपीयोना
 मण्डली वन्द्य कायशास्त्रमा इहेना नव स्वरूप योरीम मण्डलीये
 रूढेना श्रीकृष्णयन्त्ररूपं स्वरूप लानी, लानाथीज देव, धन्द्रिया
 दिक् पण तेज स्वरूपमा भावा; तेज स्वरूपमा सदा निरोध करी
 दामधर्मांनी प्राथना करवी, जेम मण्डली

तथा च सिद्धमेतन् श्रीमदाचार्योणां हृदय विप्रयोगात्मक
 म्यायिभावयुत सर्वलौलात्मक (तस्मिन्) श्रीकृष्णपदार्थ शुगलस्वरूपं
 विमान्य, तस्य मुख्यलोका रासरूपा, तां विमान्य, तद्गतगोपिका-
 युगलान्तर्गत तद्मुजाच्छादितं तदेकनिरद्ध प्रभु स्वामिनं स्वामिनो-
 स्वरूपं च तथाविध भावयेत् । एवमेकवारमपि नामत्वे मुख्यफल-
 सिद्धि । अन्यथा आवृत्तिरिति बोद्धव्यम् ।

ते ज्ञापनी मा वदु सिद्धि यास छे आने ते जे छे श्रीमदा-
 चार्यरियातं विप्रयोगात्मक, म्यायिभावयुत, मरनीनासमन्वित जेदं
 जे हृदय, तेमा युगल-स्वरूप श्रीकृष्ण रूढेना अथनी भावा करी,
 ते प्रभुनी जे मुख्य मरनीया, तेनी लानना करी ते नमनीलाने
 विशे मिगळता, अजमे गोपीजनो वन्द्ये रूढेना, ते गोपीजनोना
 आदुशी वीटायेला, ते गोपीजनोमा जेमदं अित परोवायेदं छे,
 तेवा स्वामी-प्रभु श्रीकृष्णयन्त्ररूपं आने तेवाज प्रकाश श्रीवामि-
 नीन्द्रं जे स्वरूप तेनी लानना करवा आ प्रमाणे जेकवार पञ्च
 नामरूप करवा मुख्य इवनी सिद्धि छे; आग मुख्य ११ न मणे

તો નામજ્વળની આશ્ચર્યો કરવી-અનેક વાર જપ કરવો, એમ
આં બપરથી સમજૂં.

નનુ સાક્ષાદ્સરીત્યા ભગવદનુભવેऽપિ સર્વાત્મમાલેન દાસ્યેઽધિક-
નિરૂપણં કથમુપપચતે, ઇતિ ચૈન્ તન્નાયં માવઃ ।

વાર સાક્ષાત્ રસશાસ્ત્રનીજ રીતિ પ્રમાણે પ્રભુનો અનુભવ
થઈ શકતો હોય, છતાં સર્વાત્મભાવપૂર્વક દાસ્યધર્મના અવલમ્બન માટે
બાર આપવામાં આવે છે, તે કેવી રીતે યોગ્ય કહેવાય? એના ઉત્ત-
રમાં કહેવામાં આવે છે કે-દાસ્યમા વિશેષતા હોવાનાં કારણુ આ છે:

ભગવાન્ સ્વામિનીસહિત ઇવ પૂર્ણરસાત્મકઃ, તસ્યાલમ્બનવિભાવ-
દ્વયસમ્યોગનિષ્પન્નત્વાત્ । તથા ચ દાસ્યે હમયસહિતે સેવયા પૂર્ણ-
રસાનુભવો ભવતીતિ નાનુપપત્તિઃ કાચિત્ ।

રસ એ એક પ્રકારના અલમ્બન વિભાવનો સયોગ થવાજ
મિલ્લ થઈ શકે છે, તેથીજ બારે સ્વામિનીજ સાથે ગિરાજતા હોય,
ત્યાજેજ પ્રભુ પૂર્ણ રસાત્મક હોય છે; અને આમ બન્ને સ્વરૂપ
સાથે ગિરાજતા હોય. ત્યારે દાસ્યપૂર્વક સેવા કરવાથી પૂર્ણરસનો
અનુભવ થાય છે; એટલેજ દાસ્યની મહત્તા કહેલી છે, તેમાં કાઈ
અયોગ્યપણું નથી.

અષ્ટાક્ષરમન્ત્રસ્તસ્યાષ્ટોત્તરશતં જપઃ । તતઃ પચ્ચાક્ષરો મન્ત્ર-
સ્તસ્ય ચતુર્વિંશોત્તરશતત્રયં જપઃ । તતો નવરસમયભાવનાધ્યાનં કાર્યમ્ ॥
ઇતિ શ્રીહરિરાયેણ મહાદ્વિલોકનપરેણ કૃતં સમર્પણમન્ત્રવિવરણમ્ ॥

“શ્રીકૃષ્ણઃ દરણં મમ” એ અષ્ટાક્ષરમન્ત્રનો એકસો આઠ વાર

પન્ચાક્ષર-મન્ત્રના 'હૂં' આપનો છૂં, એમાં તે દા-યગ્ય વાત
 મુટ થાય છે. આ દાગ્યભાવ સર્વાત્મભાવની સિદ્ધિમાં સાધન તરીકે
 નથી; પરંતુ એ પન્ચાક્ષર મન્ત્રના જપે કરી 'હૂં' પ્રભુનો છૂં
 એવી મતલ ભાવના કરવાને કારણે દીનતા સિદ્ધ થાય છે. (દીનતા
 પ્રભુના મન્તોષ માટે કારણ છે, તેથીજ) પ્રભુ એવા દીન ભક્તને
 કૃપાદાગ સર્વાત્મભાવની મિદ્ધિ વડી આપે છે ૨-૩.

અષ્ટાક્ષર તથા મન્ત્ર જગ્ય શરણસિદ્ધયે ।

શરણમ્યં યતઃ કૃષ્ણ સ્વતઃ સર્વાત્મનોદ્ધરેત્ ॥૪॥

આશ્રયની સિદ્ધિને માટે તેજ પ્રભુએ "શ્રી કૃષ્ણ શરણ. મમ"
 એ અષ્ટાક્ષર મન્ત્રનો જપ કરવો; કેમકે શ્રી કૃષ્ણમન્ત્રજ શરણે આવી
 રહેલા ઁનો પોતેજ પના હૃદયે ઉદ્ધાર કરે છે ૪.

ઉદ્ધારોઽપ્યત્ર મન્તવ્ય સ્વરૂપાવંશસાધક ।

ફલાન્તરારાનપેક્ષમ્ય કિ વેય પ્રમુણાપિ હિ ॥૫॥

-રૂપના આવેશની મિદ્ધિ કરનારો ભક્તનો આ ઉદ્ધાર છે
 આજ ભક્તને ખીજ કોઈપણ જાણની જ્યા અપેક્ષાજ નથી, ત્યા પ્રભુ
 ખીજુ આપેય પણ શ ? ૫

તત્ર સ્વસ્વામિરૂપમ્ય ભાવનારીતિરચયતે ।

યતો ભાવનયા માવ સિદ્ધચેન્નાન્યેન કેનચિન્ ॥૬॥

હવે આના પ્રકારના દાગ્યધર્મ આપણા જ્યામાં શ્રીકૃષ્ણમન્ત્ર-
 ઁના રૂપની ભાવના કેરી રીતે કરી, તેનો પ્રકાર જ્ઞેતામાં આવે

छे, डेगडे सार्गना १ म न वा न्नाथीज सिद्ध थाप, थीन उदायी
 पल्लु नदी. (श्रीमदाप्रभुछये पल्लु निवेद्यनक्षत्रगा गाना करी छे
 डे, "भावो भावनया सिद्ध साधन नान्दक्षिणतो-वार गा १ आननाथीज
 सिद्ध थाप डे; थीनू अछ गाध १ आ १ सिद्ध करी भाटे नथी) १.

सर्वदोषफल रासन्दीलामात्रै विभावयेत् ।

तस्यामेव हि लोलायां सर्वभावात्किञ्च न ॥७॥

ममात्र वीवाओना इगउप गमनीरानो भौगा प्रथम विवा
 १-१, डेमेके तेज वीसाभा ननांगवार दुइयो छे १.

'रासन्दीलेनात्मै' इत्यत्र स्वामिनाम हि ।

फलप्रकरणत्वं च तद्विद्याविनिरूपणात् ॥८॥

आ काम्बेज श्री गदाप्रभुछनू 'समथीनै-नात्मर्ष-शी रास-
 वीसाज सभप्र वीवाओना तात्मर्षउप जेगजे श्रीकागी डे, तेदू
 निगेप्य श्रीगुमाछछये आथू छे. श्रीमहाभागवता गमनीरायगे
 ने वाग, तेगा ने यम् ५१उप वीसाज' सिपय ते राथ; ते वाअने
 श्रीमदाप्रभुछये कषप्रकंभ्य सिद्धिश्च छे ८

तत्र मगले गूढतमं यमुनापुलिनात्मकम् ।

तच्चानिदुर्गवत्सर्वांगम्य हृदि विभावयेत् ॥९॥

आ आननाभा अत्यन्त गूढ जेदू काछथी न नथी शकाय
 नेयू' जयर किंया जेदू' जेक गमथीस नू' म्पण-नजो श्रीपमुना-
 छना काई लीर आवेदू' छे, तेरी आनना करी ९.

परितो यमुनातीरं ततो वृन्दावनं तथा ।
 ततो भूमि. सापि रूढा वायुना पञ्चालनात् ॥१०॥
 अलौकिकमनश्चन्द्रप्रकाशवलीकृता ।
 यमुनोर्मिभिरदन्तशीतल सगंसं तथा ॥११॥

श्रीयमुनाञ्जना तीरानी आगभास अने पछी वृन्दावनाची गारे
 पाण्ठु छायउ मुञ्जना चक्षुनी लावना करवी. त्यार पछी त्यानी
 गूढ भूमिनी लावना करवी, तेभा वायु पडे डगी पांडाओ दाखतां
 होय; तथा अलौकिक मन्त्री मन्त्रना प्रकारथी लक्षणयस थयेवी
 होय; पछी ते चक्षण यमुनाञ्जनी दादरेथी भरस अने अत्यन्त शीतल
 होय. तेवी लावना करवी १०-११.

एतादृशं तु पुलिनं त्रिभङ्गललितं हरिम् ।
 वहिदिच्छशिराभूषं सरोजसदृशाननम् ॥१२॥
 चञ्चलरक्तनयनमलकावृतमालकम् ।
 श्रुतियुग्मलसुच्छ्रीमन्मकराकृतिकुण्डलम् ॥१३॥
 दिव्याङ्गरागललितं सर्वाभरणभूषितम् ।
 पीताम्बरावृत श्रीमद्वनमालाविराजितम् ॥१४॥
 रसासक्तं गोपिकैकानुरक्तं गोपिकावृतम् ।
 रासमण्डलमध्यस्थं गोपिकायुग्ममध्यगम् ॥१५॥
 श्रुतिरूपाग्निपुत्रात्मरूपगोपीमुनावृतम् ।
 नृत्यतं शास्त्ररतियापि रसोद्रेकेण च स्वतः ॥१६॥

तृतीयपुरुषार्थविरसक्रोडापरं क्वचित् ।
 जन्मक्रीडात कापि मद्रविवृत्तलोचनम् ॥१७॥
 गोपिकासु च संसक्त विरक्तं सर्वकार्यतः ।
 एतादृशं प्रभु श्रीमदाचार्यहृदयस्थितम् ॥१८॥
 भावात्मनेन रूपेण सामग्रीमहितं तथा ।
 रसात्मकरुगाविष्टान रसनञ्चृदयं यतः ॥१९॥
 तथैव हृदयाविष्टं लीलायां प्रतिगोपिकाः ।
 हृदयादेव तत्तापवशात्तु बहिरुद्धतः ॥२०॥
 लोकवेदप्रसिद्धम्वर्माधिष्टाय क्रियाकृतिः ।
 भक्तान्परोक्षे तु मृताविवेति निश्चयः ॥२१॥
 अनुभूतिर्भावकतां भावरूपेण सर्वथा ।
 अन्येषामन्धरूपेण ततः साधारणी मतिः ॥२२॥
 स्वरूपे च तथा मृतां नहि भाववतां क्वचित् ।
 एवममृत हरिं ध्यायेदनिटीनेन चेतसा ॥२३॥

आकाशप्रकाशना श्रीविभुनाथना दाहा क्रियते मोक्षार्थिना मुकुट-
 वाणा, कमलमहान मुष्पवाणा, स्वर्ण अने कलक शतां नेत्रवाणा,
 रेणवी वेगवेला कषावप्रदेशवाणा, एवने कान्ति ०पर मुञ्जाशित भक्त-
 र्ना आकाशना कुण्डलवाणा, दिव्य श्रेया लेखकश्रेण पञ्चरेथी सुन्दर,
 ममत्र अमर्तुश्रेथी शङ्खगारेला, पीलाभगन्था पीटणायेला, सुन्दर
 वनभावाथी मोर्जा गिरेया, रमभा आभक्तिपणा, मात्र गो.प.०१०

તરફ અનુગમવાળા, ગોપિકાઓથી ઘે-રો-પે-લા, રામ માણસ ॥ ગમ્ય
 ભાગમાં રહેવા, બન્ને ગોપીજનો વચ્ચે બિગળેના, શ્રુતિઉપ-અગ્રિપુ-રૂપ
 ગોપીજનો ॥ ભુગ્નજોથી માથે ઝરેલા, રામ સ્વભા રહેલી ગીતે નૃત્ય
 કરતા, વળી પ્રાકૃતિક ગુણો ઉદ્દેક થાને કાલો તૃતીયપુ-પાર્થને
 લેગતા ગસની કીડામાં પનાયલ, મોઝકવાગ જર-કોડામાં આનન્દ લેતા.
 મદ્યો નિર્મૂલ નેત્રવાળા, ગોપિકાઓમાં આમંદિતવાળા હતા ગર્વ
 કાર્યોમાં વિનાગરાળા અને ગર્વ આમત્રીથી યુક્ત, આરા પ્રકાન્ત,
 નિમજ્જાનિત પ્રભુ શ્રીમદ્વચન્દ્રે તે શ્રીમદાચાર્યવચ શ્રીમદ્વલ્લભા
 ગૌરા પ્રભુના હૃદયમાં બિગળત હોય, તેવે પ્રકારે ભારતમક રામને
 ભાવના કરવી, (શ્રીમદાચાર્યજીના હૃદયમાં રહેલા પ્રભુની ભાવના
 કરવાનું કા-ભૂ જોડે) ગમવાળું કેવું જે હૃદય તેજ રમાત્મક પ્રભુનું
 આધાર-ચાન થઈ રહે પ્રભુ પ્રત્યેક ગોપીજન સાથે લીલામાં બિગળ
 રહે ॥ છે, તેના રામપદમાં હૃદયમાં પધાર્યા છે, તેની ભાવના કરવી.
 પ્રભુના નિરહન લીધે અત્યન્ત તાપકલેશ થાય છે, ત્યારે પ્રભુ
 હૃદયમાંથી બહાર પધારે છે, મારેજ હૃદયમાં રહેલા પ્રભુની ભાવના
 કરવાની છે શ્રીમદ્વાપ્રભુજી પ્રભુનું લાક અને વેદમાં પ્રમિદ્ધ એવું
 નિજ સ્વરૂપ છે; તેનેજ આધાર-ચાન બનાવીને પ્રભુ પોતાની
 લીલાઓ દર્શાવી ગયા છે. અવતાગદશા ન હોય, ત્યારે પ્રભુ
 મૂર્તિ-રામપદમાં ગદીને લીલાનો અનુભવ કરાવે છે તેમાં પ્રભુના ઉપનો
 ભાવુકાને જે અનુભવ થાય છે, તે ભાવરૂપેજ થાય છે જે શુદ્ધિ
 સામાન્ય હોય તે તેવાઓને બીજા બીજા રૂપે દર્શાવે આપે જે ખરા
 ભાવિકા છે, તેને રામપદમાં તેમજ મૂર્તિમાં સામાન્ય શુદ્ધિ હાતીજ
 નથી ક્રિપા બનાવ્યા પગાળેના રામને રહેવા પ્રભુનું અતિ દીન
 મિત્ત વડે ધ્યાન ધરવું ૩૩-૩

तृतीयपुरपार्थिवरसकोडापर क्वचित् ।
 जलक्रीडात्त द्वापि मदविह्वललोचनम् ॥१७॥
 गोपिकासु च ससक्त विरक्त सर्वमार्यत ।
 एतादृश प्रभु श्रीमदाचार्यहृदयस्थितम् ॥१८॥
 मावात्मदेन रूपेण सापग्रीमति तथा ।
 रसात्मरम्भाविष्ठान रसनव्युदय यत ॥१९॥
 तथैव हृदयाक्षिप्त लीलाया प्रतिगोपिता ।
 हृदयादेव तत्तापवशात्तु बहिरद्भूत ॥२०॥
 लोकवेदप्रसिद्धस्वर्माधुष्टाय विद्यावृत्तिः ।
 अवतान्परोक्षे तु मृतावेवोति निश्चय ॥२१॥
 अनुभूतिभाववता भावरूपेण सर्वथा ।
 अन्येषामन्यरूपेण तत साधारणो मति ॥२२॥
 स्वरूपे च तथा मूर्तो नहि भावरता क्वचित् ।
 एवम्भूत हरिं ध्यायेदनिदीनेन चेतसा ॥२३॥

आशा प्रकाशना शीघ्रमुनादना दादा ॥२३॥ मे-पीछना मुकुट
 य गा, कमलमभान मुभयगा, यथय अने २३३ दाता नेत्रसागा,
 उगधी धेगयेवा कषानभदेशाणा, जन्ने डान ०५२ मुक्तिमित म
 म्ना आकाशा दुष्ट जय गा वि य अथा तेवकुलेस पगेरेधी सुन्दर,
 ममथ जलदिल्ली शलुगारेसा, पीतामगन्था रीग्यासेसा, सुन्दर
 वामासाथा गोली डीता, उगमा आभक्तिपणा, यान अेषकरो

તરફ અનુગમવાળા ગોપિઃ ગોપી ઘેરાઈને, તરમણકાળા મધ્ય
 લાગમા રહેવા, બન્ને ગોપીજનો વચ્ચે જિગજ્જેના, શ્રુતિરૂપ-અમિપુનરૂપ
 ગોપીજનો ની જુનાગોપી માથ ખરેલા, ગસરમા કહેલી ગીતે તૃપ
 કરતા વગી મારકના ગગનો ઉદ્દેશ થાને કારણે તૃતીયપુરુષાર્થને
 હેમતા ગસની કીડમા પનાયણ, કોઈકના જનહીડમા આનન્દ લેતા,
 મઠ્યો વિદ્વન નેનનાળા, ગોપકાએમા આનકિતવાળા છતા સર્વ
 કાર્યોના વિગગરાળા અને મર્મ મામગ્રીથી યુક્ત આના પ્રકાન્ના,
 વિમજ્જાનિન પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણવન્દ્ય તે શ્રીમદાચાર્યવય શ્રીમદવલ્લભા
 શ્રીશ પ્રભુના હૃદયમા મિગજ્જત હોય, તેવે મકારે ભાનાતમક રગ્યે
 ભાનના કન્વી, (શ્રીમદાચાર્યજીના હૃદયમા રહેલા પ્રભુની ભાવના
 કન્વાત કાન્ભ ગોપે) રમગણુ જેવું જે હૃદય નેજ ગમાતમ પ્રભુનું
 આધાર થાન મઠ રગ પ્રભુ પ્રત્યેક ગોપીજન સાથે લીનામા જિગજ્જ
 રહે ના છે, તેના ગરૂપમા હૃદયમા પધાર્યા છે, તેથી ભાવના કન્વી.
 પ્રભુના વિગદન વીધે અત્યન્ત તાપકલેમ થાય છે, ત્યારે, પ્રભુ
 હૃદયમાથી ખદાગ પધારે છે, મારેજ હૃદયમા રહેલા પ્રભુની ભાવના
 કરવાની છે શ્રીમદાપ્રભુજી પ્રભુનુ લાક અને વેદમા પ્રમિદ્ધ એવુ
 નિજ સ્વરૂપ છે, તેનેજ આધાર-થાન બનાવીને પ્રભુ પોતાની
 લીલાએ દર્શાવી નવા છે અવતાગદશા ન હોય, ત્યારે પ્રભુ
 મૂર્તિ-ગરૂપમા ગદીને લીવાનો અનુભવ કનાવે છે. તેમા પ્રભુના રૂપનો
 ભાવુકાને જે અનુભવ થાય છે, તે ભાવરૂપેજ થાય છે જે મુદ્ધિ
 મામાન્ય હોય તે તેવાએને ખીજે ખીજે રૂપે દર્શાવ આપે જે ખરા
 ભાવિમ છે, તેન ગરૂપમા તેમજ મૂર્તિમા મામાન્ય મુદ્ધિ હાતીજ
 નથી જિપગ બનાવ્યા મમાએ ન ગરૂપે રહેના પ્રભુનુ અતિ દીન
 ચિત્ત વડે ધ્યાન ધરૂ ૨૨-૩

तत मेत्स्यति सर्वात्मभावो भवति न स्वतः ।
 पुष्टिमार्गं सादनं च फले चापि मनो हि सः ॥२४॥

આ પ્રકાર ભાવના કરવામાં આવે ત્યારે સર્વાત્મભાવ મિદ્ધ
 થાય. એ સર્વાત્મભાવ લક્ષણને આવા પ્રકારના ધ્યાન વિના કાર્ધ
 આપોઆપ થતો નથી. પુષ્ટિમાર્ગમાં આ સર્વાત્મભાવ એજ સાધન
 અને એજ ફળ છે. ૨૮.

एतत्सर्वं निताचार्यकरुणालम्बितात्मनाम् ।
 भवेदतस्मन्दीयानां विधेयं केवलाश्रयः ॥२५॥

આ બધું આપણા આશ્રયવર્ધ શ્રીગણેશભાષીજ પ્રભુની કૃપા
 વડે કરીને નેમનો આત્મા મનાય થયો છે, તેવા ભગવદીયોને પ્રાપ્ત
 થાય. મારેજ ફક્ત પ્રભુનો આશ્રય ગણવો. ૨૫.

૨૧. સ્વમાર્ગશરણદ્વયનિર્ણયઃ ।

यथा हि शरणं यातैर्विधेया भावना हृदि ।
 स्वाचार्यकरुणामात्रदलात्मात्र निरूप्यते ॥२॥

જે પ્રમાણે મગ્ને મથેલા શ્વેતે હૃદયમાં ભાવ ॥ કરવાની છે,
 તેનું નિરૂપણ આપણા આશ્રયવર્ધ શ્રીગણેશભાષીજ પ્રભુની કૃપાનાજ
 બક્ષ વડે જી કરવામાં આવે છે ૧

એ પ્રકારનું શરણુ: ૧. સિદ્ધ શરણુ

શરણં દ્વિવિધં પ્રોક્તં સિદ્ધસાધનભેદતઃ ।

ત્યાગાત્યાગવિભેદેન પ્રથમે ત્યાગ इष्यते ॥૨॥

સિદ્ધ શરણુ અને સાધન શરણુ એવા બેદે શરણુ એ ભાતરું
દ્રહેવામાં આવ્યું છે; તેમાં એક ત્યાગદશામાં રહી કરવાનું અને
બીજાનું અત્યાગદશામાં કરવાનું. આમ બંનેને એક શરણુ છે,
તેમાં ત્યાગ ઇષ્ટ છે. ૨.

‘सर्वधर्मान्परित्यज्ये’त्यत्र त्यागनिरूपणात् ।

‘न्यासादेशे’ति पद्येन तत्तात्पर्यं निरूपितम् ॥૩॥

કેમકે શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં “સર્વ” ધર્મોનો ત્યાગ કરી વૃં
ગારે શરણુ આવ્યું, એવું ને શરણુ છે, તેમાં ત્યાગનું નિરૂપણ છે.
શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં આ ત્યાગકર્તાનું તાત્પર્ય ‘ન્યાસાદેશે’ એ શબ્દથી સ્પષ્ટ
યના સુપ્રસિદ્ધ શ્લોકમાં બતાવ્યું છે. (૫: શ્રીરમાનાયકે “ન્યાસા-
દેશ” એ શ્લોક પર ગૂજરાતી ભાષામાં વિવેચન ઉપાવ્યું છે, તે
આવી વાંચવું.) ૩.

स एवात्र च सन्न्यासः सर्वत्यागात्मको मतः ।

सर्वोत्तमे प्रभोर्नाम तादृगैव विगजते ॥૪॥

“विरहानुभवैकार्यसर्वन्यागोपदेशकः ॥૪॥

તેજ શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતામાં ઉપદેશવામાં આવેલો સન્ન્યાસ
મત ધર્મો ॥ ત્યાગપૂર્વકનો શરણુ છે. આ વસ્તુનો ખ્યાલ રાખી-

नेत्रं धीशुशीलं च शीलवर्तनं चारुता श्रामकाप्रभुः ॥१॥
 विद्वानोऽनुभवः कृतज्ञानो गारुडः मरिचिभोजो त्यागः कृत्याने
 उपदेशः आपनाय ॥ अतः नमः आप्तुं उ. ४४.

यत्र ज्ञानगुणादीनां स्वास्यदहेतोरपि मृतः ॥२॥

न्यायः, शरीरशक्तिः न तस्यां भोग्यादिभिः ।

गोत्रिका वैश्या कापि नर्मा भागवता अपि ॥६॥

त्वन्वयनां, यत्र न परमन्यदनुभूतिव ।

अतो दुर्भगा प्रोक्ता प्रीणा सिवति नान्यथा ॥७॥

आ विद्वान् गतिना त्यागात्मकं कर्मिणामर्थं च विद्वान् शरण्यमक
 मन्ध्यामभ्यः शानं, युज्यं पश्ये तेभ्यः शरीरिणी अन्ध्यानां कान्त्युतो
 पञ्च चोत्ता ॥ अतो त्यागः कृत्याने उ. के. कर्म पश्येते हेतुं दृष्टान्
 कृत्याने नर्मा; आभा लौकिकं अतो वैदिकं तेभ्यः लागवन् धर्मोतो
 पञ्च भवथा त्यागः कृत्याने उ; के. के. ते कृत्यानां अवे तेषां पञ्च
 अहं इक्षन्ती नोः अपेक्षं नथीकः गारुडः आ विद्वान् अ ल्पं भार्ग
 पञ्च इक्षन्ती इक्षन्ती आये उ. आ गाय इत्ये प्रीमर्थं क
 गिहं थाप → ५-७.

वृषभान्गामागौषट्पृत्वमिदमेव हि ।

बुद्धिपूर्वकत्वात्तं विग्रहानुभवार्थता ॥८॥

श्रीमदाप्रभुः शीशुः शीशुः शीशुः शीशुः शीशुः शीशुः शीशुः शीशुः
 लक्ष्मीः शीशुः शीशुः शीशुः शीशुः शीशुः शीशुः शीशुः शीशुः

કહ્યું છે, ને આ મિદ્દ શરણુ માર્ગનો ઉપદેશ શીમદાપ્રભુએ કર્યો છે. તે માટે શુદ્ધિપૂર્વક આવા પ્રકારનો શીગીનાશમાં કહેવો ત્યાગ કરવામાં આવે નો પ્રભુના વિન્દનો અનુભવ થઈ શકે. ૮.

અગ્રે તુ તમ્યાપ્યસ્ફૂર્તિઃ મ્વાફૂર્તિર્વિરહેણ ચ ।
 एवं હિ સિદ્ધશરણં ત્યાગેન વિનિરૂપિતમ્ ॥૨॥

આગળ જતાં વિરહનું પણ ભાન રહેતું નથી; અને અત્યંત વિરહ વડે કરીને પોતાનું પણ ભાન રહેતું નથી. આ પ્રમાણે ત્યાગવાળું “મિદ્દ મન્થું” નિરૂપવામાં આવ્યું. ૯.

૨. સાધન શરણુ

અન્યાગેન ચ સમ્પ્રોક્તં સાધ્યમક્તિપ્રમિદયે ।
 કલ્પૌ મક્તચાદિમાર્ગાણાં દુઃમાધ્યન્વાદપિ સ્વતઃ ॥૧૦॥
 સ્વસાધનેન સંસિદ્ધિઃ, શરણાદગ્નિલ્લં મવેત્ ।
 વિવેકધૈર્યમક્તચાદિરહિતચ્ચેતિ રૂપણાત્ ॥૧૧॥

સાધ્ય એવી ભક્તિ મિદ્દ કરવ. મારે જેમાં ત્યાગ કરવાનો નથી. તેનું આ શરણુ છે શીમદાપ્રભુએ વિવેકધૈર્યમયમાં આગ કરી છે કે-“આ કળિમુગમાં ભક્તિ વગેરે માર્ગો અત્યંત મુશ્કેલીથી માધી સકામ નેવા છે, તેથી મને તેટલા સાધન કરવામાં આવે તેણે ભક્તિ સિદ્ધ થઈ શકે તેમ નથી એથી કરીને શીમદાપ્રભુએ શીમદાપ્રભુમાં જતાનું છે. તે પ્રમાણે વિવેક-ધી-જ-ભક્તિ વગેરે કલ્પાં પણ

એવો સ્વતન્ત્ર ક્ષત્ર્ય અને સાધનરૂપ એમ જે પ્રકારનો આશ્રય ઉપદેશયો. આમાં જે બીજો સાધનરૂપ આશ્રય છે, તેમાં વિવેક-ધૈર્ય-વાજિ વગેરે મધ્યે મળતા પ્રભુના પ્રેમ ગિદ્દ કરાવે ૧૩-૧૫.

• પ્રથમે ભાવના કાર્ગા શરણે સ્વાત્મરૂપિણઃ ।
 યનો હિ ભગવાન્ કૃષ્ણો હિરણ્માત્મા ચ સાકૃતિઃ ॥૧૬॥
 દેહેન્દ્રિયાન્ત કળ્પાદિષુ તિષ્ઠતિ રક્તકઃ ॥૧૬૩॥

પ્રથમે જે ક્ષત્ર્ય આશ્રય છે, તેમાં પોતાના આત્મરૂપ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રની લાવના કરવી; કેમકે વિન્દરૂપ સાકાર એવા છ નૈવૈશ્વંયના ભગવાન શ્રીકૃષ્ણચન્દ્ર રક્ષકરૂપે દેહ, દન્દ્રિય, અંતઃકલ્પ વગેરેમાં બિગાળ રહેવા છે. ૧૬૩

તતશ્ચ ભાવયેત્કૃષ્ણં દેહજીવેન્દ્રિયાત્મકમ્ ॥૧૭॥
 અત્ત એવ વિયોગસ્થાનુભૂતૌ નીવન ભવેત્ ॥૧૭૩॥

ત્યારનાદ દેહ-છવ અને દન્દ્રિયરૂપ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રની લાવના કરવી; એ લાવનાથીજ પ્રભુના વિરહનો અનુભવ વધતો થતા છવન દમી ગદે ૧૭૩.

અયમેવ ચ સન્ન્યામ. સ્વતન્ત્ર શરણં તથા ॥૧૮॥
 સર્વન્યાગેન મનનં વિયોગાનુભવાન્મકઃ ॥૧૮૩॥

આજ મારં શૌકિક-વૈદિક-દૈવિક ધર્મોના ત્યાગથી સતત પ્રભુના વિયોગનો અનુભવ કરાવનારા મરજીરૂપ સ્વતન્ત્ર મન્ન્યામ ૧૮૩

द्वितीये शरणे तु स्यादेतद्दहादिक मम ॥१२॥

तत्रैकशरण, तेषा रक्षकश्च प्रवर्तते ।

निवर्तकश्च भगवान् . निष्प्रयत्नस्मृतो भवेन् ॥२०॥

श्रीमत् पक्ष्मिणी के भावनरूप आशय के, तेमा छवने आ-
माः देहदिक ते प्रभुने स-लेन्य के, तेवा पयान दूडेको छे आया
अभेनान् रक्षण करनाय, पश्चिमा नापनाय अने प्रचिमायी
अंशनी निश्चिमा भुक्तानास वागनन्य गे; तेका अन्ते निष्प्रयत्न-
श्रीमत् पक्ष्मिणी शौकिक प्रजे क्षयेमा प्रयत्न गिनाय थदू १६-१० •

इति विनाय शरणद्वय जीव समश्रित ।

निष्माधनो निराचार्यानाश्रितः मिट्टिमाप्नुयान् ॥२१॥

आ प्रमाहे गिद्ध अने भावनरूप, जेना अने प्रकाशना
अच्छ-आश्रयने गारी रीते समझी प्रभुने आश्रय गतन गणी,
निष्माधन गती, श्रीगदाप्रभुछने अछे दूडे जेठवे छव अर्वा
मिद्धि जेगना आ-शागी थाग २१

४२. स्वसार्गीयसन्न्यासवैलक्षण्यनिरूपणम् ॥

पुष्टिमार्गीयसन्न्यासः स्वबुद्ध्याचार्यसंश्रयात् ।

निरूप्यते यद्विज्ञानाद् भासतेऽनधिकारिता ॥१॥

श्रीगदाचार्यगणेश श्रीवशभाभीश प्रभुने आपणे २२ी भागी
 बुद्धि पंडाये छे ते प्रभाषे पुष्टिमार्गीय सन्न्यासार् अर्धी निरूप्य
 २०००मा आने छे; जेने पू-पूरी रीते अगुवाधी जे उच्च कोटिना
 पुष्टिमार्गीय सन्न्यासार् आपणे अधिकार नथी, जेम २५९
 २०००मा छे. १.

१. भयंदासार्गीय सन्न्यास

भयंदासार्गीयसन्न्यासे वैराग्यमधिकारवृत् ।

इहामुत्र परं तत्र स्वान्मरक्षा विधीयते ॥२॥

भयंदासार्गीय सन्न्यासार् वैराग्य जे अधिकार अर्चना छे;
 परंतु आ नोकरा छे प-नोकरा भवन तेमा आत्मार् वल्लभ
 इत्यानूं दाय छ. २.

श्रयणं मननं चापि निदिःयासनमुच्यते ।

नैऋदादभ्यतिश्चापि चेतमोऽस्वास्थ्यकारणम् ॥३॥

मन-प्रमादमिद्वचभंगमृग्यममुच्यते ।

विस्तारं च वपुषो रक्षाने तत्र रूप्यते ॥४॥

वेदान्मश्रयणं चापि कृष्णमाहात्म्यबोधकम् ।

मंस्तान्दुःखनाशक्यै स्वान्ममौग्यप्रसिद्धये ॥५॥

જે પ્રમાણે રેગીને ખાના ૫૦ રૂચિ થાય તે ખાતલ ખેલકે તેની
 મમજ્જ તૈયાગ કડવામાં આપે છે, તે પ્રમાણે પ્રેમ ૥૩ વૃદ્ધિ જગ્યા પાતો
 માનુષ્યાય ભક્તને કડ ૩૩ તેમજ શુદ્ધ-પુત્ર-દાગ જોગમાં વિગમ કડગી
 પ્રભુ પ્રેમાત્મ ભાવ ૥૩ વૃદ્ધિ કરે છે પ્રમુખાના ચરેના ગમ-રેખને
 લીધે જોને પ્રભુમાં પ્રેમ ચરેનો છે, તેથી ભક્ત દરેક રીતે મર્દ
 દુન્યવી પદાથેના ત્યાગ કરે છે ૧૨-૧૩

અતોઽધિકારમેદોઽન્તિ તન્ન્યાસાદિત્ર મર્વદા ।

વિચ્છ નાન્યદા મરક્ષા શરિત્વ શાન્ત્વહિન્ત્ ॥૧૩॥

મરજ્જ તે મરજ્જામાંગી ૧ મે ૧૩થી આ પુષ્ટિમાંગી ૫ મોમ ૥
 દરેક રીતે અધિકારનો ભેદ છે વિગેમમાં મર્વામાંગી ૫ મન્યામમાં
 જોમ આત્મ-ક્ષા કડવા ૥૩ હોય છે, તેમ આ પુષ્ટિમાંગી ૫ મોક્ષમાં
 આત્મ-ક્ષા નથી, ૫૨-૫૩ જોવી રીતે મરજ્જા આત્મ રૂપના છે, તેજ
 રીતે આ ૧૩ પુષ્ટિમાંગી ૫ સન્ય મીના છે યમા પ્રમુખાજુ રૂપે ૧, ૨,
 જોટયે આ મ-ક્ષાનો પ્રશ્ન લાગે નથી (સીઠિ દર્શિ આ મ
 ગ્યા છે યમા રૂપના પ્રભુ જી ૧૩ નિરે છે) ૧૪

યથા તિરોહિતં વહો મસ્મતા નૈવ, કાઠતા ।

તથાત્રૈવત્તિગેભાવેઽન્યથામતો ભવેગિતિ ॥૧૬॥

શ્રવણાદિનિષેષોઽજ સ્વાસ્ત્યસમ્પાદનાત્પુન ।

દ્વત્રૈવાવસ્થિતિશ્ચ તિરોષ્ઠ્યાનતો યથા ॥૧૬॥

વ્રતસ્થાનામગમન મથુરાયા સ્વગોકુલાત્ ।

જન્યન્નમત્રાપિ પન્હોગવિદેશનાત્ ॥૧૭॥

લાકડામાંથી અમિ જોડી જાય પત્રી આકી રાખજ રૂંદ,
 તેજ પ્રમાણે હૃદયમાંથી પ્રભુનો વિરોધાવ યદ્ય જાય તો ભક્તપણુજ
 કયા રહ્યું? મયાં આગર્થ મોક્ષમાં અનણુ, માન, ધ્યાન કબૂ છે ત્યારે
 આ પુષ્ટિમાર્ગીય મોક્ષમાં તેનો નિગેધ કલો છે (નિગેધ ઉત્તમાધિ
 • કાર-એ પુષ્ટિમાર્ગીય સન્ન્યાસ-માં કે, એ વાતુ નખૂરાની વેદધ્યે,
 એમ નહીં તર આગાન્ય અવિકારી પ્રેક્ષુનો ભગવદીવતાની કલાયે
 પગચા સજિમાન યદ્ય નજ રકે) જરીર મુખાકારી સારી રૂંદ તે
 ખાનજ કોઈ એકાન્ત અગામાં ન જતા પ્રભુમન્દિરમાં કાયમ એકજ
 અથજે રૂંદનાનું હોય છે ક્ષીરજળનો મધુગમાં જઈ શકે તેમ હતા,
 પન્નુ નિગેધપ્રાન એના નજમાંથી-પોતાના જોડુલમાંથી તેઓયે
 જનાનું પસન્દ ન કર્યું. (તે ધ્યાનમાં રૂંદી પૂરો નિગેધ માધી
 શકાય, તાજ અદેવ ચિત્તિ કરનાની કે, એ આ કથનો આગય
 કે,) આ પુષ્ટિમાર્ગીય સન્ન્યાસમાં પૃથ્વીપર્થકન પણુ છે, પન્નુ મયાં-
 નામાર્ગીય પૃથ્વી-પર્થકન કરતા આ જુદુ છે અહીં તો પ્રભુના ચગ્ણુ-
 જમલ તેમજ પ્રભુની શીયા એના દર્શન માટેજ યાત્રાદિ કે ૧૫-૧૭.

નિગેપમ્યામ્યજનક તન તદ્વિજ્ઞમુચ્યતે ॥૧૭૩॥

વિરોધ શન્તિ ગેણનાને માટે નપોમાર્ગીય સન્ન્યાસમાં જે
 પૃથ્વી-પર્થકન છે, તે જુદાજ પ્રકારનું કે ૧૭૩

નાત્ર વિક્ષાટન વેહરશાયૈ કાર્યમિચ્યતે ॥૧૮॥

વિરહાદેહપાતાયમત્ર સર્વં સમુચ્યમ ॥૧૮૧॥

વેહરશાને માટે વિક્ષાટન કરનાની વાતજ અરી નથી; આ
 પુષ્ટિમાર્ગીય સન્ન્યાસમાં પ્રભુનો નિગદને લીધે રજીવનાજ ત્યાગ

માટે સર્વ તૈયારી છે (તાપકલેસ એજ માધ્યમો છે, બિદાટન તો દેહની રક્ષા કરે; એમ છતાં તાપકલેશના અનુભવની મહત્વાવનાયે ન રહે ૧૮૩.

નાત્ર માહાત્મ્યવ્રોધાય વૈદાન્તશ્રવણં મતમ્ ॥૧૯॥

જ્ઞાનમ્યં વાધકત્વોક્તે' સ્વાસ્થ્યહેતુતયાપિ ચ ॥૧૯૩॥

જ્ઞાન એ તાપકલેશાદિમા વાધક છે, વળી એ તો શરીરના રક્ષણનો શોધ કરે છે; માટેજ પ્રજુના માહાત્મ્યજ્ઞાન માટે આ પુષ્ટિમાર્ગીય સંન્યામમા વૈદાન્તશાસ્ત્રના શ્રવણની આવશ્યકતા જણાવવામા આવી નથી. ૧૯૩

સંન્યાસધર્માઃ કેડપ્યત્ર ન સન્તીત્યેપ નિશ્ચય' ॥૨૦॥

'સર્વધર્માન્પરિત્યજ્યે'ત્યેતદ્વચનતો હે ॥૨૦૩॥

મર્યાદાધર્મની માફક આ પુષ્ટિમાર્ગીય સંન્યામમા ખામ વિનિષ્ઠ કોઈ ધર્મો નથીજ; કેમકે શ્રીકૃષ્ણઅન્દ્રજ્યે શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામા આતા કરી છે—“હે અર્જુન ! મર્યાદાઓનો ત્યાગ કરી તું મારે શરણે આવ” (પુષ્ટિમાર્ગીય સંન્યામની આ ઉચ્ચ ક્રોટિ છે. તેમા સંન્યાસીને પ્રજુના શરણે મિત્રાય ક્રાપાણ્ય ધર્મની અપેક્ષા નથી; એટલું જ નહીં, દુન્દિયોના ધર્મોની પણ તેને આવશ્યકતા નથી.) ૨૦૩.

અન્ધમાત્રનિવૃત્ત્યર્થમત્ર વેપન્તશ્યાવિધ' ॥૨૧॥

મર્યાદા પ્રકારના માસાંગિક બન્ધો દળી જાય એ ખાતર મર્યાદા માર્ગીય સંન્યામમા છે, તેની જાતનો વિનિષ્ઠ વેપ આ પુષ્ટિમાર્ગીય સંન્યામમા પણ છે (શ્રીદગ્ગિયત્ કામાયવન્ધોના ધાન્ય જેના

वेपरी पात करे छे ३ कोछ अन्य प्रकारना वेपरी, जे रात नही
 रहुट यती नथी मात्र आ बिरथी ओटलुण्ड इतिन थाय छे ७
 श्रीपरिगमछना समयमा पुष्टिभार्गीय सन्ध्यासीने भाटे हीन मध्यम
 अधिकारीयोथी नेओ ओ । न्युछ आवे ते भात कोछ विविष्ट
 प्रकानेो वेप होय सम्भव छे ३ आ वेप मान धीती छे । शोण
 होछ शो २१

मोक्षैकामना नास्ति हरेरपि च वाञ्छनम् ।

तत्र बाधकसद्भावो, नात्र कृष्णोऽपि बाधक ॥२२॥

आ पुष्टिभार्गीय मोक्षमा मोक्षनीये छ-छ नथी, अरे ददि
 जगवान भणे, तेनी पक्ष छ-छा नथी ते भयोदाभार्गीय सन्ध्याममा
 अनेक पाधेो नउपानेो सम्भव छ, न्यारे आ पुष्टिभार्गीय
 सन्ध्यासने ओ प्रभु पक्ष पन्ध दरनाय यछ राक्षस नथी २२.

तत्र प्रणवहृद्ध्यानमत्र क्लेशैरुपायनम् ।

तत्र कृष्णे प्रवेशोऽस्ति, प्रकृते कृष्णवेशनम् ॥२३॥

ते भयोदाभार्गीय सन्ध्यासमा उभयान् ददामा ध्यान करान्
 होय ६, न्यारे आनी आ पुष्टिभार्गीय सन्ध्याममा मात्र प्रभुना
 सिद्ध थये ॥ त पकनेरनाय नियार करानेो होय छ त्या ज्ञान
 भार्गीय सन्ध्यासीने श्रीगृष्णान्द्रमा प्रवेश छे, न्यारे पुष्टिभार्गीय
 सन्ध्यासीना हन्धमा ओ प्रभु आपी प्रवेश करी नहेना छे २३

तत्र निष्कामनाहीलानुभवोऽत्रान्तरोऽस्ति ।

एव विज्ञाय वैज्ञेय न्यासगोविपरीतताम् ॥२४॥

दुर्लभत्व चावगत्यात् सार विभावयेत् ॥२४१॥

ते ज्ञानमार्गीय स ॥ २४१ ॥ २४१ ॥ २४१ ॥ २४१ ॥ २४१ ॥
 मोक्ष पत्री न्यारे प्रभुने तना ७४ ५२ कृपा कर्मी नीनानो अणकन
 कणपनातो होय छे त्यारे तेना ७४ ५२ प्रभु पोलागधी ७४२ २४१
 तो लीनानो अनुभव ७ ५२ छे ७४ ५२ अही आ ७ ५२ ७४ ५२
 स न्यासनी उटिभा ता ७४ ५२ ७ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२
 थाय छे आ प्रभाजे ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२
 तेमज्ज ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२
 ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२
 ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२

त्यागमात्र प्रकुर्वीत जन सवामिहारम् ॥२४२॥

गपञ्चस्फुर्निरहितो विन्ध्यान्वसतन मातम् ।
 यावत्प्रपञ्च स्फुरति तास्नैवाधिकरिता ॥२४३॥

अथ अधि १० प्राप्त २४१ ॥ ७ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२
 त्याग कर्मा तमा पक्षु आ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२
 ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२
 ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२
 ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२ ७४ ५२

अत स पुष्टिमार्गीय सिद्धो त्रचनतु हि ।
 तथा च धामटाचार्येणन्यत्राम्यप्ययाग्यता ॥२४४॥

એ ઉચ્ચ પ્રકારનો પુષ્ટિમાર્ગીય સંન્યાસ નોર્પીવનોગત, સિદ્ધ
હતો; તે ઉપરાંત શ્રીમદ્દાપ્તુશ્ચ શ્રીમદ્દહ્મભાષીશ્ચર પ્રતુમાં સિદ્ધ હવે.
માકીના જે બીજાએ એમાં તો સ્પષ્ટ અધિકાર કહેવો છે. ૨૭

અયોગ્યમિચ્છન્મનુજ. પતતિ સ્વફલાદપિ ।

૦ તસ્માત્સ્વયોગ્યતાં જ્ઞાત્વા કર્તવ્યઃ સ્વાન્મનોરથઃ ॥૨૮॥

પોતાનો અધિકાર ન હોય તેવું કંવા બંધ તો મનુષ્ય
પોતાના અધિકાર પ્રમાણે જે ક્ષમ મળવાનું હોય, તેમાંથી પણ
બાકી થાય છે. તેથી કરીને પોતાની લાયકાતનો વિચાર કરી પછી
આગળ પગલું ભરવું. ૨૮.

સ્વેયં તયૈવ વા સીન્ધા મનુજૈર્ભાગ્યરાશિભિઃ ।

તન્નામ નૈવ કર્તવ્યમપનાષાદિતિ સ્મૃતિઃ ॥૨૯॥

આમ તો નગીભર એવા શુભે પોતાને જે માર્ગની રીત
મળી હોય, તે રીતેજ આગળ પુષ્ટિમાર્ગીય ઉચ્ચ કોટિના સંન્યા-
સનું નામ લેવાય અપગધ થાય, એ ભયે અધિકાર વિના તેવું
નામ પણ ન લેવું એવું અને વાગે છે. ૨૯.

૪૩. જન્મવૈફલ્યનિરૂપણાષ્ટકમ્ ।

નાશ્રિતો વહ્નમાત્રીસો ન વ દ્વયા મુવોષિની ।

નાઽઽરાંધિ રાધિકાનાથો વૃથા તન્જન્મ મૂત્તે ॥૧॥

(અનુવાદક-શાસ્ત્રીજી જ્યેષ્ઠકરામ હરજીવન જ્ઞેશી)

રામદાર્થ—જેઓએ શ્રીવલ્લભાધીશ્વરનો આશ્રય કર્યો નથી શ્રીમુખોધિનીજી જેવા નથી, અર્થાત્ શ્રીમુખોધિનીજીના કથાશ્રુતનું પાન કરી શીભાગવતના તરવને જાણ્યું નથી, અને ગાધિકાનાથ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીનું જેઓએ આરાધન કર્યું નથી અર્થાત્ મંત્રા કરી નથી તેઓનો જન્મ પૃથ્વીમા ગિરદ્વજ છે. ૧.

વિવેચન—એગશીવલ્લ યેનિમાં ભમાગ કરના કરતા અને ગાદગિ કૃપા કરીને છાને મનુષ્યદેહરૂપી નૌકા મમારમમુદ્ર તરવા માટે અર્પણ કરે છે નૌકા ગળવા છતાં પથ્થુ જે તે મનાવવા ન. આવડે તો નમદ્રમા રૂપી જન્ય '૭ માટે શ્રીમાગવતના એકાદશ ઝકંધમા ભગવાને ઉદ્ધવજીને કહ્યું ' છે કે—“ગુહર્કર્ણધારણ” ગુરુ જે નન્દેદ નૌકાના તાણાવનાર છે. અતઃએવ વેદમા કન્યુ ડ કે “ભાચાર્ય-જાન્ પૃથ્વો વેદ” અ સાચનો આશ્રય કરનાર પુરણ જાણી ગદેક. માટે ગુના મરં લક્ષણુયુક્ત એવા શ્રીમદવલ્લભાગાર્યજી મદાગ્રમ-જનો આશ્રય કરવાગીજ અ નન્દેદનૌકા મમુદ્રપાઠ પામી શકે છે. તેમજ શ્રીવલ્લભાધીશ્વર જે વાણીના પતિ હોવાથી યથાર્થ ત્રામદના-ગવતના રહ્યને પણ તેઓજ જાણે છે. અતઃએવ તે રહ્યન શ્રી મુખોધિનિનીજી જે જાણી શ્રીગધિકાર્પાન શ્રીકૃષ્ણચંદ્રની સેવા કરવા આજ્ઞા કરે છે. માટેજ શ્રીદર્શનયજી આજ્ઞા કરે છે કે ને નીવલ્લભાધીશ્વરનો જેણે આશ્રય કર્યો નથી, શ્રીમુખોધિનીજી જેણે જેવા નથી, અને ગાધિકાનાથ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીનું જેણે આરાધન કર્યું નથી, તેનો જન્મ આ પૃ્વી ઉપર નકામો કે. ૧.

ન ગૃહીતિ હૃગ્નામ ગાન્માશ્વિત્તમર્ષિતમ્ ।
 ન કૃષ્ણસેવા વિદિતા કૃથા તજ્જન્મ મૃતં ॥૨॥

સાધાર્થ—જેઓએ મનુષ્યજન્મ ધારણ કરી ધીરહિન્દુ નામ પ્રદણ કર્યું નથી, આત્મા, પુત્ર, કન્યા, કન્ય, કુટુંબાદિક સર્વ પ્રભુનું છે એમ માની જેઓએ આત્મનિવેદન કર્યું નથી, તેમજ આત્મનિવેદન કરી લગભગ કરવાનો લાભ મેળવી શ્રીકૃષ્ણની સેવા કરી નથી, તેઓનો જન્મ આ જ્ઞાતિમાં નિર્ણય છે ૨.

વિવેચન—અમવહીસા મધ્યપાતની અભિગાપાપ યાઓએ પ્રતિ-ક્ષણે ભગવત લેવુંજ નેમ્યે, કાણ કે—“અમવજ મગા પાન દર કરવાની નેટલી નકિત છે નેટણું પાપ પાનકી મનુષ્ય કરી સમો નથી”, માટે શાદગિત્યમરણ આજા કરે છે કે જેમણે શ્રીકૃષ્ણ નામ પ્રદણ કર્યું નથી તેમનો જન્મ આ જ્ઞાતિમાં વૃથા છે. તેમજ આ જગત પ્રભુએ ઉત્પન્ન કર્યું હોવાથી જમવા અગ માનીક શ્રીકૃષ્ણ છે તથાપિ હવ અધિષ્ઠાધિને કીધે તેમ અદંતામના મધ્ય છે, તે ગિદ્યા છે, જુઓ શીખામના અધિરાત્યે કીધ મનમ-વાળને તબ્બ વમલાં પૃથ્વી આપ્યાની પ્રતિજ્ઞા અલ કન્યા વાણુ છે તે મમથે તેની આ વિધ્યાવલીએ અષ્ટ કર્યું છે કે—“જે પ્રભો આ જગત તમેએ કીડા કરવા માટે ઉત્પન્ન કર્યું છે તેથી તેના પાપ માનીક તમે હોવા જગા જેઓ પોતાની માનકી જનાવે છે તે દુષ્ટપુલિવાળાએ છે, માટે હવની જેમ અદંતામના વહલી છે તે દેહ, સ્ત્રી, પુત્ર, કન્યા, કન્યા, કુટુંબાદિક હે પ્રભો ! માગ નથી પણ આપના હે એવી રીતે મુગમક્ષ પ્રનિરાદાગ પ્રભુને આત્મનિવેદન કરી અદંતામનાનો ત્યાગ કરી ભગવત્પ્રેમનો અધિકાર મેળવી દામ્બજાસ્થી “વૈવદંશ મ તં મજેવ” એ શુભનુમાર હવ પ્રભુને અંશ દેવાયા અંગી પ્રભુની મેવા કરવી એ તેનો રવધર્મ છે માટે તે

રવચમરૂપ સેના ના ઘરનારનો જન્મ આ જૂતગ ઉપર નિષ્ક્રમ છે
 એમ આ શ્લોકના શ્રીહરિગાયત્રી જ્ઞાને છે ૨

ન સ્ત્રીલાલિતન નૈવ દીનતા વિરહાદ્ધરે ।

નત્રા કૃષ્ણાશ્રય પૂર્ણા વૃથા તજ્જનમ્ ભૂતલે ॥૩॥

શબ્દાર્થ-જેએએ જ્ઞાતમ્ શ્રીપૂર્ણપુષ્પોત્તમની લીલાઓનું
 ચિતન મ્યુ નથી શ્રીહરિને મગસા ॥ આર્તથી વિપ્રયોગાશ્રિથી તમ
 ચક્ષુ જ્ઞેઓનાગા દીનતા અ ની નથી, અથવા શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રનો દહ
 આશ્રય જ્ઞેઓન નથી તમ ॥ જન્મ આ પૃથ્વીગા નિષ્ક્રમ છે ॥૩॥

વિવેચન-ભગવદ્ભક્તોએ હમેશા ભગવત્લીલાઓન ચિત ।
 કરવું જોઇએ કે જેથી ચિત્તવૃત્તિનો ભગવાનના નિરોધ મિદ્ધ થાય,
 અને તે લીલાઓનું ચિતન કરતા કરતા પ્રભુને મગસાની આત્મ
 પૂર્વક હૃદયમાં ત્યારે વિરહાશ્રિ પ્રન્ન થાય છે ત્યારે તે વિનહા અદાન
 ભગવદ્દર્શનમાં અતગચરૂપદોનો નાશ પામતા દીનતા પ્રવટ થાય છે
 અને તે દીનતાર્થીજ પ્રભુ પ્રકટ થાય છે તમજ આતક રહી જેમ
 મેષ ઉપર વિશ્વાસ ગમે છે તો તે મેવ જ હોવા છતા પગ પાનીમા
 વૃષ્ટિ મરી તે ॥ આશા પૂર્ણ કરે ?, કાંઈ આત ૧૦ આન્ય
 વિશ્વાસ મેવ ઉપર છે, આન પ પાતી ॥ જગ વિ ॥ અન્ય જ ૧ ॥
 રવીકાર કરવું નથી, તે ભક્ત પ્રભુની અતન્ય ભક્તિ કરી અન્યાય
 યના ત્યાગપૂર્વક પૂર્ણ રીતે ભગવન્ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રનોજ આશ્રય કરે
 તો પ્રભુ તે ભક્તોના મોગ્ધ અન્ય દારી કરેજ, એમા ૧૧
 આશ્રય ૧થી, માટેજ શ્રીહરિગાયત્રી ગ આજા કરે છે ૨ લીલાઓનું
 જ્ઞેને ચિત નથી, ભગવાને મગસાને હૃદયમ વિ ૬ ૧થી, વિ

કર્તુ નથી અને ગોવિન્દશુભાન કયુ નથી તેમનો જન્મ આ
 ભૂતગા છાપર નિષ્ફળ છે વળી શ્રીરાકુળજી જ્યારે વગમા પધાર્યા
 હતા ત્યારે પ્રજાકાંતોને આગા કરી હતી કે જુઓ વૃક્ષો પણ જન્મ
 છે કેમકે તેમને તમા આપણે અતિથિ આવેતા છીએ, એમ સમજી તે
 ઝક્ષો પણ પાત્રી પુષ્પોથી, ફુલથી અો કાદાદિકથી પણ તેમજ
 છાયા વગેરેથી આપણો સત્કાર કરી કેવા પરાકાર કરી ગયા છે ?
 માટે તેમો ધન્ય છે આ જગનનાનાનુમા શ્રીદગિરામચંદ્ર સાધુ-
 સેવન જેને અતિથિમત્તમ અને પરાપકાર કરના સૂચન કરી
 તેમ નહિ કે આરતો જન્મ વિગ્ની જન્મને કે. ૥૪ ॥

ન કૃષ્ણરૂપસૌન્દર્યે મનો નૈવ વિરાગિતા ।

ન દુ મગપરિત્યાગો વૃથા તન્મન્મ ભૂતલે ॥૧॥

ગદ્યાર્થ-જેઓનુ મન પ્રપચ્છિત્તનિર્દાક શ્રીકૃષ્ણચન્દના
 મનદર અરૂપ સૌન્દર્યમા આસક્ત મનુ નથી તેમજ દુષ્ટ પુન્યાનો
 મગ ચારે તરથી જેમણે ત્યામ કર્યો નથી તેમનો જન્મ આ
 ભૂતગમા નિષ્ફળ છે ૥૫ ॥

વિવેચન-૨૧૧ શ્લોકે જ્યારે સ્વચિન્તોર્થને નિહાળીએ તોએ ત્યારે
 તે સ્વચિન્તી મોહમતા જોઈ જેમ જમગ કમગમા લન્ધ મની જમ
 નમા પટી નાશ પામે કે તેરી રીને આપણે પણ ને મોહમ પદા-
 થામા આમકત મની આપણો નાશ કરી મનુષ્યજન્મ વૃથા ગુમા
 રીએ છીએ, માટે આપણે વિચાર કરવો જોઈએ કે આપણે જેમ
 મોહ પામી મનુષ્યજન્મ ગુમારીએ તોએ ને મોહક પદાર્થો આપણા
 પાથી ? 'એકમેવાદિતીય વ્રત્ર 'જગ્ગકી ન રમતે, સ દ્વિતીય-
 મં-છત્ 'સ હેતાવાનામ' પ્રથમ 'એકે વ્રત્રજ દગુ, ગોકના રમમ

યામ નદિ તેથી તે શબ્દે ખીંગા પી છ-છા કરી, ત્યારે તે શબ્દ બચ
 દ્વયે યથા." એમ વેદ નિરૂપણ કરે છે, ત્યારે વિચાર કરવો જોઈએ
 કે—જે પ્રભુભાષી આ સૃષ્ટિસૌન્દર્ય ઉત્પન્ન થયું છે તે પ્રભુ કેના
 સૌન્દર્યનિધાન રૂપે ? એમ વિચાર કરનાથી જણાશે કે તેઓ
 ક્રાંતિકર્ષણાવણ સૌન્દર્યના જાડર છે, આ સૃષ્ટિના મોહકપદાર્થી
 તેમના આગમ તુચ્છ છે માટે સમાગમકિત ત્વચ્છ પેન્ડન્યપૂર્ક મન
 ને ક્રાંતિકર્ષણાવણ શ્રીકૃષ્ણ-વદ્રગ પરાસયુ જોઈએ, તેમજ સમ
 જયુ જોઈએ કે જગત્મા કામદોષાદિદિગ્ધે અતર્કના અને સ્ત્રીપુ-
 નાદિક કુટુંબીઓએ મહાગ્ના મોગે છે, તેમજ અનેક પ્રકારના
 ભગવદ્ભાવ વેપધાને ગણના થયો (હો) પણ છે, તેઓના
 દુ મનને ત્યાગ કરવો જોઈએ ત્યારે ભગવતપ્રાપ્તિ થાય છે
 માટે શીલગિયથરણ આગા કરે હ કે-વૈગન્યપૂર્ક શ્રીકૃષ્ણરૂપ
 સૌન્દર્યના જેઓનું મન પરાસયુ ના તેમજ દુ સચનો જેઓ પશ્ચિ-
 ત્યાગ કરી નથી તેઓનો જન્મ આ જૂતા ઉપર નકામે છે ॥૫॥

ન ભક્તિ પુષ્ટિમાર્ગીયા ન નિ સાધનતા હૃદિ ।

ન વિસ્મરતિ પ્રપન્સ્ય કયા તગ્નન્મ મૂતલે ॥૬॥

રૂપદાર્ય—જેમનામા પુષ્ટિમાર્ગી (નિશુભ) ભક્તિ નથી,
 હન્યમા નિ સાધનતા એટલે મારી સાધનોથી રહિતપણ નથી, જગ
 વની વિસ્મૃતિ નથી તમનો જન્મ પૃથ્વી ઉપર નકામે હ ॥૬॥

વિચન—મક્તિના નોક ૧૫૦ ॥ બેઠ છે પગ-તુ તે
 ભક્તિમા નિશુભભક્તિ મોજ ઉત્તમ છે જુઓ જન્મક્રોએ તમામ
 પ્રકાર ૧૧ ધરૂં જોને ત્વચ્છ દષ્ટ દેનજ પ્રભુનીજ નિકામભક્તિ કરી
 વની, પ્રભુ ૧ ના યના શીલગિએ તેમને વૈકિકમા જ્ઞેયા

કર્મુ નથી અને ગોવિન્દશુભાન કર્મુ નથી તેમનો જન્મ આ
 ભૂતગા હિપર નિકળા છે વળી શ્રીરાકુન્ડુ જ્ઞાને વનગા પધાર્યા
 દતા ત્યારે વ્રજબક્તોને આજ્ઞા કરી હતી કે જુઓ વૃક્ષો પણ જામ
 છે કેમકે તેમને ત્યા આપણે અતિથિ આવેના છીએ, એમ સામજીને
 ઝક્ષો પણ પત્રથી, પુષ્પોથી, ફૂલથી અને કાઠાદિકથી પણ તેમને
 જાયા વગેરેથી આપણો સત્કાર કરી કેવા પરાપકાર કરી ગયા છે ?
 માટે તેમને ધન્ય છે આ ભગવદાજ્ઞાનુભાગ શ્રીકૃતિશયચગણ સાધુ
 સેવન જેમને અનિથિમત્તમ અને પરાપકાર કરના સચન કરી
 નમ નદિ કરી ૧૧૨નો જન્મ વિષય જામવે કે. ૧૧૪ ॥

ન કૃષ્ણરૂપસોન્દર્યે મનો નૈવ વિરાગિતા ।

ન દુ સગપરિત્યાગો વૃથા તન્નમ્મ ભૂતલે ॥૬॥

ગૃહાર્યજ્ઞેઓનુ મ । પ્રાગવિમ્નિદાર્ક શ્રીકૃતિશય-કના
 ગ ૧૬૨ ૨૩૫ સૌન્દર્ય આમકત ગનુ નથી, તેમજ દુષ્ટ પુન્યાનો
 મગ આરે તરશ્ચો જેમણે ત્યાગ કર્યા નથી તેમનો જન્મ આ
 ભૂતગા નિ ૧૧ છે ૧૧૫ ॥

વિવેગ ૧-આપણે જારે સુગ્ધિનૌન્યને નિકાળીએ ડીએ ત્યારે
 તે સુષ્ટિની મોહમતા જોઈ જેમ જમગ મમગમા વાધ મની વાધ
 ૧૧૫ પડી નાશ પામે છે તેવી રીતે આપણે પણ તે મોહમ પદા-
 થોમા આમકત મની આપણે નાશ કરી મનુષ્યજન્મ વૃથા જુમા-
 રીએ છીએ, માટે આપણે વિચાર કરવો જો-એ કે-આપણે જેમા
 મોહ પામી મનુષ્યજન્મ જુમારીએ ડીએ તે મોહક પદાર્થો આપ્યા
 ધ્યાથી ? 'एकमेवाद्वितीयं ब्रह्म 'જ્ઞાકી ન રમતે, ન દ્વિતીય
 મં ડર 'મ હતાકાનામ પ્રથમ 'એકે શ્વદાજ દતુ, એકના મમખ

થાય નહિ તેથી તે શ્રેષ્ઠે ખીન ॥ ઠંછા કરી, ત્યારે તે શ્રદ્ધા જગ
 દરૂપે થયા, એમ વેદ નિરૂપણ કરે છે, ત્યાં વિચાર કરવો જોઈએ
 કે—જે પ્રભુભાષી આ સૃષ્ટિસૌન્દર્ય ઉત્પન્ન થયું છે તે પ્રભુ કેના
 સૌન્દર્યનિમાન હશે ? એમ વિચાર કરનાથી જણાશે કે તેઓ
 કૌટિલિક દર્પલાવણ સૌન્દર્યના ભાગર છે, આ સૃષ્ટિના ગોઠકપદાર્થો
 તેમના આગળ તુચ્છ છે. માટે સમાગમકિત ત્યજી વૈગવ્યપૂર્વક મન
 ને કૌટિલિક દર્પલાવણ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રમા પરોવવું જોઈએ, તેમજ સમ
 જનુ જોઈએ કે જગતમા કામક્રોધાદિઓએ ચાલના અને સ્ત્રીપુ
 તાદિક કુટુંબીઓએ જહાગના ચોરો છે, તેમજ અનેક પ્રકારના
 ભાગ્યવલામ્બ વેરાધાની જહાગના વચો (હો) પણ છે, તેઓના
 દુઃખનો ત્યાગ કરવો જોઈએ ત્યારે ભગવતપ્રાપ્તિ થાય છે.
 માટે શ્રીહરિગાયથરણ આજ્ઞા કરે છે કે—વૈગવ્યપૂર્વક શ્રીકૃષ્ણરૂપ
 સૌન્દર્યમા જોઓનું મન પરોવાયુ ન ॥ તેમજ દુઃખનો જેમણે પરિ
 ત્યાગ કર્યો નથી તેઓનો જન્મ આ જૂલમ ઉપર નમાશે છે ॥૫॥

ન મન્તિઃ પુષ્ટિમાર્ગીયા ન નિ સાધનતા હૃદિ ।

ન વિન્મતિ પ્રપન્સ્ય વૃથા તજ્જન્મ મૂતલે ॥૬॥

૭ માર્ય—જેમનામા પુષ્ટિમાર્ગીય (નિશુંભ) ભક્તિ નથી,
 હૃદયમા નિ સાધનતા એટલે મારી સાધનોથી ગહિનપણુ નથી, જગ
 ત્વી વિન્મતિ નથી તેમનો જન્મ પૃથ્વી ઉપર નકામે છે ॥૬॥

વિચાર—મક્તિના અનેક પ્રકારના બેદ કે પગનુ ને
 ભક્તિમા નિશુંભભક્તિ એજ ઉત્તમ કે જુઓ ભગવતનોએ નમામ
 પ્રકાર ॥ ૬૨૭ મોને ત્યજી દુઃખ રૂપ પ્રભુનીજ નિષ્કામગમિ કરી
 દતી, પમુન મારી થયા શ્રીહરિએ તેમને વૈકેશમા જોડાવા

અનેક પ્રકારે ઉપદેશ આપ્યા, પરંતુ તેઓએ પોતાનો નિશ્ચય ન ત્યજ્યો, પ્રભુએ તેમને રસાનંદનું દાન કર્યું, ત્યારે તેઓ મદાવિટ થયા બાદી પ્રભુ તિરોબાર પામ્યા, ત્યારે મંગલમનોએ તમામ રૂક્ષો પછડ્યુ, પ્રભુની શોધ કરી, પ્રભુ સાધનગણથી ન મળ્યા, છેડે સાધનભજન ત્યજી હૃદયથી નિઃસાધન બની કેવળ ગુણગાન કરવા માડ્યું, પ્રયત્નને છૂટી ગયા, ત્યારે કોટિકંદર્પલાવણ્ય ભગવાન નન્દનન્દન પદ્મજ્ઞ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્ર પ્રકટ થયા, માટે શ્રીહનિાપત્ર આજ્ઞા કરે છે કે પશ્ચિમાર્ગીયવાદિન જ્ઞાના હૃદયમા નથી, હૃદયમા અર્ધ સાધનને ત્યાગ કરી નિઃસાધનતા પ્રકટ થઇ નથી, તેમજ પ્રયત્ન (જગત) ની જ્ઞાને વિષ્ણુ નથી મહ તેઓનો જ્ઞાન પૃથ્વી ઉપર નકામો છે. ૧૧૬.૧

ન વર્મવરતા નૈવ વર્મમાર્ગે મનોગતિ ।

ન ભક્તિર્દાનૈવૈરામ્યે ઘૃયા તજ્જન્મ ભૂતં ॥૭૧॥

અર્થ—જ્ઞાને ધર્મમા ત્યજતા નથી, ધર્મમાર્ગમા મન ઠી ગતિ નથી, ભક્તિ, જ્ઞાન કે વૈરાગ્ય જ્ઞાનામા નથી તેઓનો જ્ઞાન આ પૃથ્વીમા નિર્જન છે ૧૧૭ ॥

વિવેચન—“યો યદગ્રઃ સ તં મગ્ને” જેનો યજ્ઞ હોય તેણે પોતાના અંશની અર્થોત્ત જેમ પુત્રે પિતાની સેવા કરી તન્નુમાં છુટક અંશે અશી શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રની મુલા કરવીજ જ્ઞેષ્ઠજ્ઞે, જે પુત્રનુમાં ધીમદાપ્રભુ શીમહુવલ્લભાચાર્યચંદ્રે “અતુ સ્તોત્રી”ના પ્રથમ સ્લોકમા આજ્ઞા કરી છે કે—“હંમેના મર્યામગારપૂર્વક મગ્ન વિષ્ણુ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રને મેરવા, જ્ઞાનેને જેજ ધર્મ છે અન્ય દેશમા તે કામમા જ્ઞાને ખીત્તે ધર્મજ નથી” તન્નુમાં માદં પગલ

પણ આવી કરે છે કે જેઓને સેવારૂપ - ધર્મમાં તત્પરતા નથી, ધર્મમાં ધર્મના જેના મનની ગતિ નથી, સ્ત્રી, પુત્ર, દ્રવ્ય, કુટુંબમાં પ્રેમ છે તેથી અધિક પ્રવૃત્તિ ઓછ નથી, પ્રભુના આદાત્મ્યનું અચળા - વિદ્યાના મોત નથી તેમજ જગતની આસક્તિ છૂટી વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થઈ ભગવાનમુક્તિ પ્રાપ્ત થઈ નથી તો સુધી તેમનો જન્મ આ પૃથ્વીમાં નિષ્કાર છે ૭

ન નિત્યવામિનરૂપરિતાપો ન ભારના ।

ન દૈન્ય પરમ ચમ્ય વૃથા ત્તજન્મ ભૃત્સે ॥૮॥

અર્થ—જેઓને પોતાના માર્તક મીકૃષ્ણચંદ્રના વિશેષથી પરિતાપ (અર્થ) થયો નથી, તેમજ મગવાની જાવના જેવે આતુરતા પ્રાપ્ત થઈ, સર્વ સાધનોના પરિચય પૂર્વક પણ મલકે દીનતા જેઓને પ્રાપ્ત કરી નથી તેમનો જન્મ આ વલગમાં નિષ્કાર છે ૮

નિવેદન—જાન્યેન્ય મદુક્ય વગર ઉત્તિપરોથી વગામ ૭ કે જેમ અગિનાથી તણ્યા ની જે છે તેમ પ્રભુમાંથી હવે જુન્ય જુ થયા છે તેથી તે જગતદસ છે, પરંતુ તેમાંથી ઐશ્વર્યક ધર્મો મલકવાથી નિગાલન કરાવી હવે દીન દુષ્ટી થઈ જન્મજન્મ ૭૭૫ - ૭૭૬ જોવામાં આવે છે, તથા પિ ને હવેને ચેતાના અન્ય માલીક શીદગ્નિ મગસનો વિદ્ય તાપ છે જાવના કરી નથી વગર મીકૃષ્ણચંદ્ર મીનુ મીમી ઉમા આવી કરે છે કે—'દૈન્યવતા-પથાપામ્' છે પ્રભો આપને મનુષ્ય કરવાનું સામન મગ દૈન્યન કર, તે દૈન્ય પણ નથી, માટે મીદગ્નિમણ આજા કરે છે કે જેનાના ન્યામોના વિદ્યનો તાપ જાવના કે દૈન્ય જેમનામાં નથી તેમનો જન્મ આ પૃથ્વીમાં નકામો છે ૮.

४४. दुसंगविज्ञानप्रकारनिरूपणम् । ❀

(अतः ५१-७१ श्रीमन्निरुद्धाचार्यश्च महाशयः)

अथ श्रीवल्गाभाचार्यकृपया स्फुटितं हृदि ।

स्वीयानामभ्रमायाय किञ्चिदत्र निरूप्यत ॥१॥

अथ श्रीगण्ड वदन्माचार्यः— ॥ कृपाशी लो भाई हू रमा
प्रतीत यद्यु उ त रराश्रित येनी प्राति हू यरा भाये आ
अथमा नि पद्यु मराभा आये ५ १

विवेचन—अथकनां श्री विद्युत्तना हृत्पमा ७ विचारो
श्रीम वदन्माचार्यः कृपाश्री मरी अ या ने लभन गोना ५ या
ने भटे आ अथमा १ ७ म्या छे

नैवासुरविभागेन द्रवा जीवा प्रकार्तिता ।

बधमोभगवस्थापि गीतायामेव रूपिता ॥२॥

अर्थ— १ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

विवेचन—तुति अ। रभन्निभा १० श्री अरी १ मुरी मे १ अ ।
१ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

❀ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

હવે છે, અને જેઓ ત્યારપરતાપુ તે આસુરી હોય છે. આ
 હવેનું વર્ણન ગીતાના ૧૬ માં અધ્યાયમાં અકિન્નર કૃપામાં
 આપ્યું છે. ત્યાં કહેવામાં આવ્યું છે કે આસુરી હવે પ્રવૃત્તિ અને
 નિવૃત્તિ કેને કહે છે તે જાણતા નથી. તેઓ આ જગત્ અસત્ય,
 અપ્રતિષ્ઠિત અને અનીચ્છર કહે છે. દેવી સંપત્તિવાળા હવે અભય,
 મત્વમંશુદ્ધિ આદિ ૨૬ લક્ષણોવાળા હોય છે. દેવી હવે
 મોક્ષના અધિકારી છે, અને આસુરી હવે પાંચ (વારંવાર જન્મ
 મરણ) ને પામે છે.

ભગત જનને દેવી હવેનો મગ્ન છાટ છે અને માનક આ-
 ગ્યામાં આસુરી હવેનો સંગ તેને અત્યંત હાનિકારક છે. ૨.

મૂલમ્—દૈભેષ્વપિ ચ ત્રીરેણુ વદગીરુરણં પુનઃ ।

ભક્તિમાર્ગે ત ણ્યાત્ર પ્રાપ્શ્યન્તિ પુરુષોત્તમમ્ ॥૩॥

અર્થ—દેવી હવેમાં પણ જેઓનો ભગવાને ભક્તિમાર્ગમાં
 અંગીકાર કર્યો છે તેજ હવે આ પ્રપચમાં ત્રીપુષ્કેતમને પ્રાપ્ત
 કરશે ૨.

વિષેગન—દેવી હવેમાંથી કેટલાકને ભક્તિમાર્ગ ઉપર આ-
 ભવિક ગતિ હોય છે, કેટલાને કર્મમાર્ગ ઉપર અને કેટલાકને
 જ્ઞાનમાર્ગ ઉપર અગભવિક ગતિ હોય છે. જેઓને ભક્તિમાર્ગ
 ઉપર સ્વભાવિક પ્રીતિ હોય તેઓનો ભગવાને ભક્તિમાર્ગમાં અંગી-
 કાર કર્યો છે એમ મનજવું, અને તેઓજ માત્ર આ જગત્માં
 અનાયામે પુરુષોત્તમની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે. જેઓને કર્મમાર્ગ
 ઉપર પ્રીતિ હોય તેઓ કર્મજનિત કર્મે ભગવાને પછા જગત્માં

આવાગમનને પામે છે. જેઓને જ્ઞાનમાર્ગ ઉપર પ્રીતિ હોય તેઓ ધણા જન્મને આપે (સૂત્રનાં જન્મનામંતે જ્ઞાનવાન્માં પ્રવચતે । ગી० ૭ -૧૯) પ્રભુમા અનેક ઉત્પન્ન થતા પુત્રોત્તમની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે. અને પ્રભુને વિશે અનેક ઉત્પન્ન ન શક્ય તેા તેઓનો અક્ષરમા લગ્ન થાય છે.

અન્ય રથજે શ્રીહરિગાયત્રી ભાવના લક્ષણ ત્રીયે પ્રમાણિ કલં કૃંઃ

અનન્યમજનાસ્તુષ્ટા. કામલોભવિવર્મિતાઃ ।

નિરુપેશા કિરચ્ચાશ્ચ સુધંમૃતહિને રતાઃ ॥

શ્રી ઠાપન ૧-૨૨

અર્થ-અનન્ય ભક્તિ ક-વાચણો, અતોપવાણો, દામ અને લોભ મહિત, નિરુપેશ (જેને કોઈ વસ્તુની અભિચાયા ન હોય તે) વિચકત, અને સર્વ પ્રાણીમાત્રના સિતમા પ્રીતિવાણો હોય તેને અનન્ય જ્ઞાનને ક.

મૃટમ્-તત્રાપિ મેદો વિજેયો મયાંદાપુષ્ટિમદતઃ ।

માર્ગે ફલેડપિ વિજેયો મત્તિમોશવિમેદત ॥૩॥

અર્થ-ભક્તિમાત્રમા પણ મર્યાદા અને પુષ્ટિ એમ જે પ્રકારનો ભેદ છે, અને કૃપમા પણ ભક્તિ (અચરદ વિભાવ) અને મેમ જે જે પ્રકારનો ભેદ છે એમ જ્ઞાનવૃં.

વિવેચન--ભક્તિ જે પ્રકારની છે, માર્યાદિક અને પૌષ્ટિક. જે ભક્તિમા શાસ્ત્રીય નિયમોનું આધિક્ય અને મેદનું ગૌણપણું હોય તે માર્યાદિક ભક્તિ કહેવાય છે. જે ભક્તિમા મેદનું આધિક્ય અને શાસ્ત્રીય નિયમોનું ગૌણપણું હોય તે પૌષ્ટિક ભક્તિ કહેવાય

હે મયાદામાર્ગીય લક્ષ્મીને માટેજ લાગી જતી છે, તથા તેની
 ભક્તિનું દાન મેદા થાય છે. પુષ્ટિમાર્ગીય લક્ષ્મી પ્રથમી પ્રાપ્તિને
 માટેજ લાગી કરે છે તથા તેની ભક્તિનું દાન ભગવત્પ્રસિદ્ધ કે
 પુષ્ટિમાર્ગીય ૮૦ ગણિતથી જીવન કરેલા ભગવાનો રીધે
 કામની મલાવડા દોષની નથી તેથી કરીને તેને મોખાની ધ્યાન
 રતી નથી પૌષ્ટિક લાગી નિસાધન છે અને માયાદિક ભક્તિ
 સસાધન કે પુષ્ટિમાર્ગીય સેવક દાન અલુની સેવા અને ભક્તિનું
 દાન પ્રભુની ભક્તિજ છે, અને તે થકે તેને પ્રભુને આધિકાર
 થાય કે ૪

મૂલમ્—મક્તાવર્ગીદૃત્યભાવ દૈવાનામપિ સર્વથા ।

કામનિષ્કામભેદેન સ્વર્ગમોક્ષૌ ન સદાય ॥૧॥

અર્થ—ભક્તિમાર્ગીય જે કલ્પે તે મોખાની નથી તે કરીને
 પણ મક્તાવર્ગી નિષ્કામના ભેદ વગર વર્ગ અને મોખાની પ્રાપ્તિ
 થાય છે, એમ કહે મ ૧ ૧થી

વિવેચન — ની કોણે ભક્તિમાર્ગીય ન ત્યાં પણ મર્ગ
 માર્ગીય અર્ગીય દેખે તે તે દેવી ભગવાની પ્રથમી છે તે કલ્પ
 નો ને ૧૫ માર્ગીય માર્ગીય દા ૧૧ મે તે નો અર્ગની
 પ્રાપ્તિ થાય તે તે નિષ્કામમાર્ગીય માર્ગીય અર્ગ મે તે તે
 મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય આ માર્ગનિષ્કામમાર્ગીય ભગવાનમા આવે છે ૫

મૂલમ્—વિજ્ઞેય વરણ મક્તૌ તદર્થિત્વૈકસર્વથા ।

તદર્થિત્વ ચ વિજ્ઞેય મત્તનાર્થપ્રવૃત્તિ ॥૨॥

અર્થ—માત્ર ભગવાનજ નેનો અર્થ છે એ કાર્ય ઉપરથી ભક્તિમા વરણ થયુ છે એમ જણવુ જેની ભજનમા પ્રવૃત્તિ થાય તેને ભગવાનજ એક પ્રયોજન ક એમ માનુ

વિવેચન—જ્યાંએ માણુએ (મુકુટ વડનાર, મોની વગેરે કારીગરો) ભગવાનને માટેજ કાર્ય કરતા હોય એમ જણાય છે, પણ ઘણી વખત તેઓ પોતાના પેટને અર્થે કાર્ય કરતા માત્ર પડ છે, જોકે તેમને ભગવાનજ મુખ્ય પ્રયોજનપ હોતા નથી, એવા માટે કહેવામા આવે છે કે જેઓને માત્ર ભગવાન અથવા ભગવતપ્રાપ્તિ એજ મુખ્ય પ્રયોજન છે અને જેઓ એ પ્રયોજન સિદ્ધ કરવાને તમામ કાર્યો કરે છે તેઓનુ ભક્તિમા વળુ થયું છે એમ જણવુ. જેવીક વખત કાર્ય ઉપરથી કરેતુ અનુમાન પોતુ પડ છે, માટે કહેવામા આવે છે કે ભજનનાદમા પ્રવૃત્તિ થાય ત્યાંજ ભગવાન જેજ મુખ્ય અર્થ છે એમ મનાવયે

મૂલ્મ—નમ્રાદૌ શરણ ગચ્છેન્મહાપુરપયોગત ।

મહાપુરપપારોશ્ચે તદ્દિષ્ટૈરપિ સૂર્વેન્ ॥૭૧॥

અર્થ—ભગવાનને પ્રવૃત્તિ મા નિયમમા મહાપુરુદાગ ભગવાનને શરણે જવુ, અને તેમા મહાપુરુના અવાવે ભગવાનમા જે નિલ ગમ્પતા હોય તેમના દાગ ભગવાનને શરણે જવું

વિવેચન—આ શ્લોકો ઉત્તમર્થ શ્રી મહાપ્રભુજીએ જેના નિબંધના મર્ નિર્ણય પ્રકરણના નીચેના શ્લોકને મળતો આવતો હોય એમ જણાય છે

तदभावे स्वयं वापि मृति कृत्वा ह्ये क्वचित् ।
परिचर्यां समं कुर्यात्द्रुप तत्र च म्भितम् ॥

वार्थ—उपरो कुर्यात् अतो मभावे पोते कोळ डे एते अग्न
भक्तिं करीने सदा अग्नसेना उपरी म्भ ते भक्तिगा अग्नद्रुप
रुद्रु डे

उपरो अग्नसा नि शरी जसातु उपयु छे ते २२० ॥ मण-
धमा श्रीकृष्णअज्ञान योनाए मा दळे छ म-

सर्वेवनम् परित्यज्य मामेकं शरणं तत्र ॥

वार्थ—अनं धमो पन्तिपय उगीरे मारे सन्ने य.
शाआनायंछ मदाप्रभुछ अ सन्नेनु वलुन विवेकधै (अथ
यथमा नीजे मारे २२ डे -

रेहिणे पारलोकं न मर्त्या शरणं हरि ।
दुःखानो तथा पापे भये कामार्थप्रणे ॥१०॥
भक्तं हरे भक्त्यभागे भक्त्यातिशये हृते ॥
अनास्ये वा मुखात्पे वा मवथा शरणं हरि ।
अहंकारहृतं चैव पोष्यपोषणरक्षणं ।
पोष्यातिशयमे नैव तथान्ववाप्त्यतिशये ॥३०॥
अनौक्तिमन पिदो मन्तर्षे शरणं हरि ।
एव निने मग भाग्य वाचा न पन्किर्त्तयित् ॥३१॥

अर्थ—आ लोऽ अने परतोड संगधी सर्व कर्षोभा सर्व
 प्रकारे लगवान भाऽं शरण थाओ. तेमज दु भनी निवृत्ति थवामां
 तथा पापमा, लगमां, मन-कामनादि पर्ण थवामा, लक्षणा द्रोदमा,
 लक्षितना अभावमा, तेमज लक्ष्तीओ पोतानो तिररकार कर्षो ः १४
 तेमा, तेमज पोताथी नदि गनी शक्रे के णी शक्रे जेवा हाभर्षां
 सर्व रीते प्रभु गाड शरण थाओ. अदंकार कर्षामां आओ होय
 तेमा, पोपणु कर्षा योग्य (स्त्रीपुत्रादिक)ना पोपणु अने रक्षलुगा,
 तथा पोपणुगे के शिष्योओ पोतानो अपगध कर्षो होय तेमा,
 मन अनीकिक थाय तेमा, जे = धर्माभा श्रीदरि भाऽं शरण थाओ,
 जेवी रीते पोताना मनमा निरंत विद्या शरणो; अने वा पीथी
 पंजु जेवुंज निरंत उ-आरण कर्षो करुं. ७.

मृतम्—तत्र आश्रयसंनिद्धौ तत्रायं स्वसमर्पणम् ।

समर्पणे जीनेहेहतसुखवशामपि ॥८॥

धरुसंभवंतः कृष्णमाक्षान्संभवंशोग्यता ।

ततस्तत्संन्या म्बीगमर्मम्यविनियोगतः ॥९॥

गृहीतपरमानंदनिधिः कृष्णोऽक्षयः स्तनः ।

शान्तु साधवानिधे विधेयं भगवज्जनैः ॥१०॥

अर्थ—जेवी रीते ः ओ गया पडी आश्रयनी सिद्धिने भाटे
 मेवा अर्थे पोतनुं गवरेव लगवानने आर्षणु कर्षुं एव, देद
 अने नेकोना न-गंधवागा पदार्थोनुं मभर्षणु यता अत्र म-गंधधी
 भाक्षार श्रीकृष्णुनी साधेना म-गंधनी योग्यता प्राप्त थायछे. पडी
 ते सेवा वडे पोतना गवरेवने लगवानने विगे विनिगम थवाथी

સાક્ષાત્ શ્રીકૃષ્ણકૃપા અક્ષય પરમાર્ગદર્શિની પ્રાપ્તિ થાય છે અને એ નિધિ (ખમ્બના)ની પ્રાપ્તિ યગેશી (તે સાચવી રાખવા) ભગવાન-જનોએ સાધવાનતા મારગ કરવી. ૧૦.

ધિવેચન--પૂર્વે કહેવામાં આવ્યું કે અવસ્થિતા જે ભાગ છે, ૧૭ દેવી, ૨ આસુરી. તેમાં આસુરી અને તે ભગવાનપ્રાપ્તિ કંબાને માટે અયોગ્યજ છે. દેવી છેવે કેટલાક કર્મમાર્ગે કેટલાક જ્ઞાનમાર્ગે અને કેટલાક ભક્તિમાર્ગે ગણે છે. કર્મમાર્ગે જ્ઞાનનારાઓમાંથી જેઓ સકામ કર્મ કરે છે તેઓને માત્ર સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ થાય છે, જેઓ નિષ્કામ કર્મ કરે છે તેઓને મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે. જ્ઞાન-માર્ગે જ્ઞાનનારાઓમાંથી જેઓ ભગવાન પ્રત્યેની ભક્તિ રહિત હોય છે તેઓને અક્ષરની પ્રાપ્તિ થાય છે, પણ જેઓ ભક્તિવાન છે તેઓને પુરુષોત્તમ શ્રીકૃષ્ણની પ્રાપ્તિ થાય છે.

ભક્તિમાર્ગે જ્ઞાનનારાઓ જેનું ભગવાને અંગીકરણ કર્યું હોય તેજ શ્રીપુરુષોત્તમની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે. ભગવાને તેમનો ભક્તિમાર્ગમાં અંગીકાર કર્યો છે કે નહિ એ જાણવાને માટેજ માત્ર એટલુંજ જેનું જ્ઞેહ્ય છે તેને ભગવાનમાં પ્રીતિ છે કે નહિ, તેનું સુખ્ય કાર્ય ભગવાનની પ્રવચના મંપાદન કરવી એ છે કે નહિ? જો એ બે વાનાં હોય તો ભગવાને ભક્તિમાર્ગમાં અંગીકાર કર્યો છે એમ જાણવું.

તેજ જેનો ભગવાને ભક્તિમાર્ગમાં અંગીકાર કર્યો છે તેજે ભગવાનની પ્રાપ્તિને માટે શું કરવું તે છે. તેજે સર્વ સમર્પણ-પૂર્વક ભગવાનની સેવા કરવી. સમર્પણ કરવાથી પોતાનો અને પોતાની સાથે જોડાયેલાં પ્રાણી અને પદાર્થોનો ભગવાનની સાથે સંબંધ થાય છે, અને તેમ યથાતી હજ અને તેની સાથે જોડાયેલાં

हेतु अने जेजो लज्जानगी भेसाया छपयोची छेय तेजोने मेर
 गळुनामा आवला नथी, यद्युं जेजो लज्जानगी जिमुअ हे य तेजो
 यो अज्जुनामा आवे छे, तेथील शिक्षापयमा कर्तु छे उ क्त
 खदेव भेसय लोकिवास्तविल जनेः जेटला भाटे टाँकि या आस क्त
 • गज्जानगी, क लज्जानगी उ ता उहेय ५०

सूत्रम्—जातरा साङ्गोभ्यादिश्चमाउद्वरागु नं ।

यतो चहिमुंनं निरा सेवाया प्राप्तेर्नाह ॥१३॥

चित्तविक्रमाध्या ति सेवा चापि न सिध्यति ।

तदभावेऽपि चार्थं पुरपायैरिदं यत् ॥१४॥

अर्थ—अदना योः काय योःकादि उं ते (धरने दग्ना
 नगी योः देव्य गिनने हरे से ने का यो निरा चहिमुंनं यने
 मे ५० योः ५० नगी

जित्तोपी द्रव्येण असा रिदं यत् ५० (जे पुः ५० गमे
 गित्तोपी द्रव्ये नगी तेनापी) ने द्रव्ये योः असा रिदं यत्
 उ क्तती नगी अने अने असाये (पुः ५०) मय गमयो उदिक
 यलौकिक) उं उर्ध्वं छे, असाये असाये असाये पुः ५०

विद्येयन—८५० योः ५० असाये उ क्त योः असाये उ क्त ये.
 सिद्धात मुक्तावधीयः कर्तु उं उं योः असाये असाये असाये असाये
 पुः ५० योः उ क्त ये असाये उ क्त ये असाये उ क्त ये असाये उ क्त ये
 उ क्त ये असाये असाये असाये असाये असाये असाये असाये असाये
 उ क्त ये असाये असाये असाये असाये असाये असाये असाये असाये
 असाये असाये असाये असाये असाये असाये असाये असाये असाये

એનેજ સેના કહે છે ભગવાનમા ચિત્ત પરારામ્યતુ રાખ્યા સિવાય
 સેના અજ્ઞથી જે જે કર્યો કર્યામા આવે તેથી સેના રિદ્ધ થતી
 ાથી, પણ માત્ર ભગવાનમા ચિત્ત ગાનથી સેના રિદ્ધ થાય જે
 શ્રીરામજી નાન કરાવત, તેમને અજ્ઞાણ ધારના તેમને ભોગ
 ધરાવવા વગેરે ક્રિયાઓ ભગવાનમાજ ચિત્ત યુથારેતુ જે એને
 માટે માધનરૂપ છે તે સાધ્યો ॥ ૬૧૩૫ તે ભગવાનમા ચિત્ત
 રાખત એજ છે

ગાયત્રી શ્રી ૧૦૧૧૭ ૨ ૨ ૦

મૂલમ્—ભક્તિમાગાયતાઽ ાવે ક્રિયામાત્ર હિ કર્મવત્ ।
 તત્રાઽપિ ન મન મ્યૈર્થ્યં વિક્ષેપાઽવહારત ॥

૧૦૧-૨

અર્થ—ભક્તિમાગીચનાનો અભાર હોતો મર્દ ક્રિયા કર્મ
 સમા છે આ તમા વ્યવસ્થાથી ઉત્તર થતા વિક્ષેપને ત્રીને
 મારી ચિત્ત ના હોતી નથી

સેનામા ચિત્ત ગાનથીજ ભગવાન પ્રાપ્ત થઈ ૨૪ જે
 ગાન્ય ગીને થઈ શકતો ાથી, માટેજ સેનાને મુખ્ય પુસ્તકાર્થકે
 કેની કે

યોગશાસ્ત્રમા જેને નિત્યક્રિયા સિદ્ધિ ક છે તેવાજ પ્રકારે
 સેવાકે નિરોધ છે પણ તેમા મનના વિષય ભગવત દાસથી અને
 તેમના પ્રત્યે પ્રેમ હોવાથી તે (સેવારૂપ નિરોધ) યોગશાસ્ત્રના નિરોધ
 કરતા વધારે ઉત્તમ પ્રમાણ છે માટે પ્રભુમાજ નિત્યને પગવતુ
 એજ મુખ્ય છે

ભગવદ્પ્રાપ્તિને માટે જ્યારે ચિત્ત ભગવાનમંત્રે પગપાથેનું
 રાખવાની જરૂર છે, ત્યારે જે વિષયો ચિત્તને ભગવાનથી નિમુખ કર
 છે, તે વિષયો તજવાની અવશ્યક જરૂર છે. જે વિષયોમાં મુખ્ય કામ
 લોભાદિ અંતઃકરૂંમાં ગ્રહેવા વિદ્યાર્થી છે. જે વિકાગ મનુષ્યના
 અંતઃકરૂંમાં ગ્રહે છે તેથી તેમને અંદરના ચોર કહેવામાં આવ્યા છે.
 તેઓને ચિત્તની મોઘત યતા અથવા ચિત્ત તેઓમાં મોટવા તે ભગ-
 વદનમાં પ્રવેશ કરી શકતું નથી. અર્થાત્ તેવા અંતઃકરૂં નથી.
 મન પુરુષાર્થમાં પ્રભુની પ્રાપ્તિને માટે મેવારૂં પુરુષાર્થ મુખ્ય છે.
 તેને ચિત્ત પ્રભુમાં પ્રવેશ કરી શકે નહિ, તો તે પુરુષાર્થ માધ્યમ
 શક્ય નહિ અને તેમ યતાથી ભગવાનના હૃદય ગૌણ પુરુષાર્થો
 પણ અર્થ વ્યય છે એટલા માટે કામ લોભાદિ ચોર જે ચિત્તને
 દૂરી લે છે તેઓથી ભક્તવદને માનધાન મરેનું બ્રેહ્મ.

પ્રતિભેદી અંતઃકરૂંમાં પ્રકાશનું છે, મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત,
 અને અંતઃકરૂં, તેમાં ચિત્ત દાન, રવંઠ, અને અવિદ્યારી છે.

મનુષ્યમાર્ગિકારિત્વ શાંતિર્માર્ગિ વૈતમઃ ।

વૃત્તિભિર્જ્ઞાનં પ્રોક્તં યથાઽર્થાં પ્રવૃત્તિ પન્ ॥ બાનનન.

ભાવાર્થ—જેમ વગાદનું કાળ પ્રથમ રવંઠ દેવ છે, પણ
 ત્યાર બુધિનો સંબંધ થય છે ત્યારે તેમાં મહિનનરૂદિ દોરો પ્રામ
 થાય છે, તેમજ મન, બુદ્ધિ, અને અંતઃકરૂંમાં અંબધ વિનાનું ચિત્ત
 રવંઠ, અવિદ્યારી અને રાન્ત દેવ છે, પણ તેને મન, બુદ્ધિ, અને
 અંતઃકરૂંની વૃત્તિઓનો મનુષ્ય અન્ત તે મલિત કામ છે.

જેમ જળ પ્રથમ રવંઠ દેવ છે, પણ ત્યારે બુધિનો અંબધ

थाय छे, खाये तेभा भनिनलादि हावा प्रवेश कर छे तेभर चित्तने मन,
 बुद्धि, अने आदकारने मगध थये। न होय। लाभुधी ते अदि
 कारी अने नान होय छे, चित्तने मनने मगध थना मक्ष
 निम्हने लीये तेभा कारादि। उत्पत्ति थाय छे, बुद्धिने मगध
 थता योग्य मूल वगेरे गाम थाय छे भा, बुद्धि अने आदकार
 ना लक्षण चित्तनी साये अके थर्ष जगधी चित्त पण मनीन
 देभाय

चित्तचित्तमाध्याहि ते -थो चित्तपनु प्रदम् वरु छे ते
 जेवा अविप्राथी नान्त, मगध, अने अधिकारी चित्तधीन
 मेवा मिद्ध थल श छ, व्याज मगना कारादि मगे मगध थाय
 छे खाये चित्तना धर्मो तिरोहित थल नान्त, ते नगधुधी मेवा थल
 सन्ती नथी जेटथा गगेर अन्य थये श्रीद्विगम्य छे कते उडे:-

तद्वापसानोदियाणि नियम लौकिकी मति ॥

प्रतिदावस्तयोद्वेगो भोगोऽत्रव लौकिक ॥२२५॥

अर्थ--छन्द, निय, लंकि बुद्धि, प्रतिगध, तथा द्वेग
 तथा लौकिक भोग जे गर मानगी सेराना पावक छे १३-१४

मूलम्-अतो विवेक प्रियादिशस्त्रयुक्तैस्तथा पुन ।

आतरास्ते निराकारां बाह्यास्ते तु यथाक्रमम् ॥१९॥

सेवाकारणतद्रोधपरित्यागादिसाधनै ।

वचकस्तु ततोऽप्येष दृष्ट इत्येवबुध्यताम् ॥१६॥

अर्थ--जेना भागे विवेक-धर्मोदि मत्रयुक्त भगद्विभक्तोमे

- ૧. વા-વર એ અંદરન અને બહારના ચીંતનો મધ્યકને દૂર કરવા. સેવાનું કારણ ચિત્ત છે, તેનો વિવેકથી રોધ કરી અંદરના ચાર દૂર કરવા અને વેશથી કટુળ ઉપગતી મળતાના સાગ વગેરે સાધનોથી બહારના ચારને દૂર કરવ; એ બંને મોઢે કરવા વચક વધારે દુષ્ટ છે એમ વ્યાખ્યાનું.

અંદરના મોઢ કામોદિ છે બહારના ચેત્રો કુટુંબીજનો છે. પ્રથમ કામોદિ ચેત્રોને વિવેક અને મેયોદિ માધનો વડે દૂર લંવાનું કલવામા આવે છે.

- ૨. ભગવાન મર્ગ વસ્તુ પોતાની મેળે કરમે, તેથી એમને અમુક વસ્તુલી પ્રાપ્તિને મટે કે અમુક વસ્તુ દૂર કરવાને માટે પ્રાર્થના કરવાની જ. નથી ભગવાન મર્ગ વસ્તુ કરવાને મમર્થ છે. પ્રાર્થને આર્થન થવાની ભાવનાથી અભિમાનનો સાગ કરવો, અને આર્થ અને મર્તિ આદિ કાર્યોમા મર્થયા દર્શનો સમ કરવો એ વગેરે વિવેકના વશભુ છે.

માનિ, વ્યાધિ અને ઉપાર્થિ એ ત્રણે પ્રકારના દુઃખો મળના નુષ્ટી સર્વ પ્રકારે મરન કરવા કુટુંબીજનો. ત્રી પદ, વગેરે તરુથી વાલિકમ (અવમાનો) વગેરે કરવામા આવે તે મરન કરવું, પ્રતિ-ચેત્રો પેાપેચનાના વિષમ તન્દુ ચેત્રોની અરકાવકા કાવાથી, વાલિકી અને મનામો મર્ગ પ્રકારે મરન કરવો. એ મર્ગ પ્રિવંદુ વશભુ છે.

વિવેક અને ચેત્રના વધવામા અમરજનોએ તે માધનો વડે પ્રથમ અંદરના મોઢ કામ, મોજ વગેરેને દૂર કરવા, અને પછી બહારના મોઢોને પણ દૂર કરવા કુટુંબીજ ચેત્રોને દૂર કરવાલ પરિભાગોદિ માધનો પણ વાપરવને આવ નથી. એમ કરવાથીજ વિવેકને વિવેક વધારે થવા મિલ થઈ મટે છે ૧૫-૧૬.

એ રીતે અદરના અને બહાનના ચોગુ અને તેમને દૂર કરવાના સાધનોનું વર્ણન કરી, વચક (ધર્મને) ઢોગ કરનાગ ધર્મ હગ, પાખડી), જેની ગણના બહાનના એ નમા ચાય છે, તેનું અને તેને દૂર કરવાના સાધનોનું સ્લોક ૧૬ માના ઉત્તરાર્ધથી સ્લાક ૩૮ સુધીમા ગર્ગુન કગાગા આવે છે કામાદિ અના ચો અને કુટુંબાદિ બહાનના ચોગ કરના વચકને વધારે દુષ્ટ બળુનામા આવે છે, તેના કારણે હરે પછી બળુવરામા આવશે.

મૂલમ્—યતન્તવાકૃતિશ્ચેદા તથાચાન્શ્ચ માર્ષમ્ ।

વિનય શાતતાવેશ શમ્વચક્રાદિનિહિત ॥૧૭॥

એવમાદ્યગ્વિલ્લ તુલ્ય મગદ્ભમંવાનભિ' ।

તતો જ્ઞાનામાવતોઽપિ સર્વથા નાશન મનન્ ॥૧૮॥

અર્થ—(વચક અદરના અને બહાનના ચોગ કરતા વધારે દુષ્ટ છે) નમે તેના આકૃતિ, ચેદા, આચાર, લાભબ, વિનય, શાનતાનો આવેશ (દિખાવ) અને શખ ચક્રાદિ નિરુનેનુ ધાગ કરવાપણું લગવહધર્મ પ્રમાણે ચાલનારના જેમજ હોય છે. તે કાગ્યુધી એવા વચક સિનેની માહિતી ન હોય તો મર્ પ્રકારે નાગ ચાય કે

વિવેચન—રેહની અર રહેનાગ ચોગ કાગ ચોમાદિ અને રેહની બહારના ચોર કુટુંબાદિને દૂર કરવાનો શોધ ગાખ્યા પછી વચક, હગ, પાખડીનો મગ ન કરાનો શોધ આપવામા આવે છે. જેટલે હગને કામ લોમાદિ અને કુટુંબાદિના મગ દુઃસંગ છે અને તે દૂર કરવાને ચોગ્ય છે તે કળા ધર્મહગને મગ વધારે દુ મંગ અને દૂર કરવા ચોગ્ય ગરૂસો છે. કામાદિ ચોગની તો પગીલા થઈ શકે છે પણ વચકની તો પગીલા પણ થઈ શકતી નથી, કમકે તેના

અંગોની સૈદ્ધા (અકૃ પિંગવથી જ્યા શ્રીકૃષ્ણ કરવા, પંજે વાગ્યું, લામ-
વખામ સાભળી ઘણા આનંદ પ્રદર્શિત કરવા વગેરે) વ્યા જેવો
આચાર પ્રવર્તતો હોય ત્યા તેથી અધિક પળવે, કાલજ્ઞ વિનાય (નમ્રતા,
સાન્તતાનો દેખાવ, અને માલા નિવૃત્ત, હાથાં વગેરે ગિદ્દન ધારણ કરવાં
એ સંપ્રદ્ય એ સાચા શક્તના જેવુંજ રાખે છે. તે બોલે છે :-

મેં કોનું હું, અત્યંત તુચ્છ જીવ હું, દોષકો મર્યો હું, મેરેમેં કહ્યું
ધર્મ નહિ હૈં, મેં કહ્યું જાનું નહિ હું, કેવલ મઠેનેકે અનુગ્રહમૂં મોં
• દો અક્ષર મેરે મુખમેં આર્યે હૈં સો યથામતિમેં મોલેં હું.

(શીશુક્રિયાગં પ્રકરણ)

નાન આગો એટલીજ હેલ છે કે તેવું ચિત્ત લગગનગ્ય હેલતું નથી
પણ કામ, લોભ અને વ્યાર્થમા દોષ છે આજ વેષ ધારણ કરવાથી
એને બીજા વેષુવો મેટો વેષુવ ધારી એનો વિચાર કરી ભગવદ-
ર્ષિત ધન મોખે, અથવા ભક્ત તરીકે એને સાઈં માઈં ખાવાપીવાનું
મૂલે, અને અનેક પ્રકારના બીજા ભોગ પ્રાપ્ત થાય, એ પ્રકારની
હિંજા હોય છે. જે પોતે ભગવાનમાં ચિત્ત ગળવાવાળો નથી તે
બીજાને બહિર્મુખ કરે છે અને એ ઠારણથી એ ભક્તવત્તેનો
નામ કવ્ય વગેરે નીગડે છે. ૧૮.

મૂલમ્—દુર્ષ્ટં તસ્ય વિજ્ઞાનં સર્વથા મક્તમામ્ભવત્ ।

અતઃપ્રવ ન કર્તવ્યો વિદ્યામો જ્ઞાવિજ્ઞાન્તિઃ ॥૧૯॥

અર્થ—ભગવાન મર્યા જેમવાળો પંચકના સ્વરૂપનું જ્ઞાન
સર્વથા અશક્ય છે, માટે વિચાર કર્યા વિના કાઈનો વિચાર
કરવો નહિ.

विवेक। अस्तना गन्मा वेग धन्नु करनरनु अइं न्वय
 कान्त। अन्व्य छे धन्ना कर सुवी पारीभीथी जे ॥ कृतिअने
 नि ॥३३३ कन्नामा आवे तोज्ज अने ॥ ३३३३ कन्नामा आवे
 ॥३३३ ॥ अपादन कन्ना ॥ ३३३३ ॥ कन्ना वपत गाजेव मनु य तेनी
 सो तने लीधे अडिनभार्थी विमुअ थय नय ॥ ३३३३ ॥
 विचार कमा रगर जेवा धर्मरोगी विश्वास अने ॥ ३३३३ ॥
 शास्त्रा अत्मग ॥ अडिगानी धी जसना करे ॥ ३३३३ ॥
 अविमुगभा सग के ॥ ३३३३ ॥ अन्ना अविमु ॥ ३३३३ ॥
 ३३३३ ॥ ३३३३ ॥ ३३३३ ॥ ३३३३ ॥ ३३३३ ॥
 अगवान् ॥ ३३३३ ॥ ३३३३ ॥ ३३३३ ॥ ३३३३ ॥

भूम्-तनीयत्वभ्रमास्मिन् विश्वासो सगदोषत ।

अस्म्यपि च सद्भावात्पतन भक्तिमागत ॥३३३३॥

अथ—अगवद्भ्रम ॥ ३३३३ ॥ अन्ना अन्ना तेना विश्वास
 कन्नाथी सगदोषने लीधे अन्ना ॥ ३३३३ ॥ अन्ना अन्ना
 गन्नाथी विमुअ थय ॥ ३३३३ ॥

विवेक।—अग मा अन्ना ॥ ३३३३ ॥ अन्ना अन्ना तेना विश्वास
 कन्नाथी सगदोषने लीधे अन्ना ॥ ३३३३ ॥ अन्ना अन्ना
 गन्नाथी विमुअ थय ॥ ३३३३ ॥ अन्ना अन्ना तेना विश्वास
 कन्नाथी सगदोषने लीधे अन्ना ॥ ३३३३ ॥ अन्ना अन्ना
 गन्नाथी विमुअ थय ॥ ३३३३ ॥ अन्ना अन्ना तेना विश्वास
 कन्नाथी सगदोषने लीधे अन्ना ॥ ३३३३ ॥ अन्ना अन्ना
 गन्नाथी विमुअ थय ॥ ३३३३ ॥

अ प्रगल्भेऽदसी अत न्न अतनेन सश न उरनानो को ।
 आधी दवे श्रीदग्निः।।७ आभाषनी पदवी धारण करतार पुत्रोने
 श्री रीते अने अने दग्ने विधम क वा ते अहे छे

• मृग्म्-अक्षयवे रामाचर्युंरोरणि न पीक्षम ।

वृष्णसेवात् वीक्षनेरवात्तद्यै निवर्तनं । - १॥

अर्थ-अने रामे श्रीगणेशकायक अने वृष्णमकरव स
 ध्याना पद पडे निरधेमा के अने छे ते अने अने पण अने
 ये छे

[११-११-२२ गणेशांशुः ६] १०

वृष्णसेवात् वीक्षय दधात्तद्वित नरम् ।

श्रीभागवतवत्त्वज्ञ भवेत्तिसातुरात्तगत् ॥

अर्थ-श्रीकृष्ण ॥ भेवागा तत्पद दवा वि दाय दिन श्रीग-
 षामपन ॥ तदरी गणेश गणेशुंरिनासु पु तेअे आ ग्या क- वा
 अटसे अे अु नहे ते प्रगळे श्रीदग्निरी भेवा नरी

[११-१-२२ निलय २२०]

अे वा गणना तदरी तदजे छे अने ते श्रीकृष्ण ॥ तेवा ॥
 तत्पद छे ते अने अने अने अने

भुगभा आगवतन तदरी अने अने अने अने अने अने अने
 अने अने अने अने अने अने अने अने अने अने अने अने
 अने अने अने अने अने अने अने अने अने अने अने अने
 अने अने अने अने अने अने अने अने अने अने अने अने

હું, તેને કાકિનરાજ તરીકે વાગી કે સમજી શકે તેમ ભાગવતના તત્ત્વને જાણું છે એમ કહેવાય. માત્ર વાગીના પુનઃક તરીકે ને ભાગવતને જાણું તે ભાગવતના તત્ત્વને જાણુનો નથી એમ કહી વગર ગાથે નહિ.

ભાગવતમાં મગાયેલી કથાઓ કાકિનશાસ્ત્રના ગૃહ તત્ત્વોનું વર્ણન કરે છે.

સર્ગ, વિમર્ગ, ન્યાય, પેવાન, ળિતિ, ગદ્યમ, ભક્તિ, નિરોધ અને સુદિત એ નવ સીવા સુધન પુરુષોત્તમનું સ્વરૂપ જાણુનું એ ભાગવતના ૩ જ્ઞથી ૧૧ માં રકંધ સુધીનું તાત્પર્ય છે. એ જાણવાની ઇચ્છા રાખનાર કેવી યોગ્યતાવાળો જ્ઞેષ્ઠએ એ પહેલા રકંધમા કહેવામાં આવ્યું છે. અને બીજા રકંધમા તેવો અધિકાર પ્રાપ્ત કરવાના સર્ધનનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. ત્રીજા રકંધમા આશ્રયનો જોધ કરવામાં આવ્યો છે.

પૃથુગાનએ જાણુને આગી વટે પૃથ્વીને ગળાટ અને રજાદ્રુપ, કરી એ કથા ભગવત્પરાયણ રાજ ગાનની કેવી રીતે સુખવસ્થા રાખી શકે છે તે જાણે છે.

અધિકારનું જ્ઞ વધના તે પૂતનાનું કૌ ધ્યાનું કરે છે, અને જ્યારે તે ભક્તિપથે ચક્રનાર જાણક જીવનો નાશ કરવા પ્રવૃત્ત થાય છે ત્યારે ભગવાન ભક્તિપથે ચક્રનારનું રક્ષણ કરવા તે પૂતનાના પ્રાણને રહે છે, અને જાણક જીવના પથમા માત્ર તેનો ગધ રહે છે. તે ગધ, ભગવત્પ્રતિ ગતિ કરનાર જીવ ભગવત્પ્રાપ્તી ભગવદ્દેવજીથી દૂર કરી શકે છે, એ પૂતનાની કથાનું રહસ્ય છે.

ભગવાનને યોગનાર રક્ષાની કરવાની અશક્તિ ગાખનર જીવે

शैक्तिं परिच्छेत्तुं विद्याभ्यासनात् नृपि नृणां लक्षं प्रभुमान्
 प्रीतिं नो वी श्ये क्वचिद्दग्धुं क्षीनात्तु तात्पर्यं च

- अथरे अगस्त्यः ॥ २८ ॥ अतस्तारी पुत्रस्य माशुक्तं देहधारणं करी
 क्षीया कृता टोय छे त्वारे जेभनी मूथे गमे त प्र दे म १ व
- यथाथी जेम ॥ २९ ॥ अक्षय्य आरना ॥ ३० ॥ पापना ॥ ३१ ॥ ३
 - अन्ता ॥ ३२ ॥ सणधनी पूर्व लक्षित क मान ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

जे प्रभाजे श्रीमद्भागवतमा भगवती इति कथं कथं अत्र
 नृपय छे जे तत्र जे युक्तं च छे नृप युक्तं अतिगन्तु
 ना ॥ आभी च्छे छे २१

मूलम्-नन्वेदस्य परिज्ञानं यथा भवति सवथा ।

ज्ञानो ज्ञानि परित्यागं कर्तुं योऽस्य मत्ता भवत् ॥२१॥

अर्थ- ॥२१॥ जे जे जे [१ २ ३] म ॥ २१ ॥ २२ ॥
 २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

मूलम्-भवेच्च चोरविज्ञानं शास्त्रतो वमदर्शनात् ।

नहि वन्द्यविज्ञानं साम्यतो भगवज्जने ॥२२॥

अर्थ- ॥२२॥ छेपरे कुटेना अज्ञानता अथ अज्ञानता योग्यता ज्ञान तो

કે, તે । સામ્યસાધ તરીકે વા સી કે સમગ્ર શકે તેજ સાગરતના તરવને જાણે કે એમ કહેવાય આ વર્તાના કુલક તરીકે જે સાગર પતી જાણે તે સાગરતના તરવને જાણુનો નથી એમ ખ્યા યગર માને ।।

જાગરતના મમાનેથી કથાનો વચ્ચિજાજના ગુજ તરવોનુ ૧ ગુ । ૨ ૩

સગર વિગત યા । ૧ । ૧ નિ ગદ્ધર્મ, વાગ્નિ વિરોધ એ મુક્તિ એ ના લીના યુગ પુરોગમ । અગ્રજ જાણુ એ સાગર । ૨ જર્થી ૧૨ મા ઝકધ સુવીત તાત્પર્ય છે તે જાણુ વાની છે જા ગળનાર સીયે ગ્યતાવ જો જોઈએ એ જાઈના ઝકધમા ઠકવામા આ યુ છે એ જાગ્નિ રકધમા તવો અધિમર પ્રાપ્ત કઠવા । ૩ સાવ । ૫ । ૬ વામા આ યુ ૬ જાગ્મા ઝકધમા ગાથમા । ૭ ધ ૮ વામા આ । ૯

દ્યુ જાગ્મા ૧૦ ને અગ્નિ રો દુરોગે ગાટ એ પ્રાગ્નુપ, પ્રી એ કથા જાગવત્પરાયણુ ગત ગાગ્મા સી પ્રી રીને સુ મવગ્યા ૨૫ ની શ કે તે જાનાવે છે

આપજાનુ જાગ વધના ન પૂત । ૧૩ રા ધા । ૧ ૨ ૩ જાગે જ્યારે તે જાગ્નિપથ અ । ૧૨ જાગ્મા દુરોગે । ૧૩ કરના નટત યાવ છે ત્યજે જાગવાન જાગ્નિપથે ચઠનારનુ જાણુ કરના ત પૂતનાના પ્રાગ્મા દુરોગે એ ગને જાગ્મા જાગના । ૧૪ મા ગાગ તે । ૧૫ ગધે ૧૬ ૧૭ ને ગધે જાગર પ્રતિ ગતિ કરના ૧૮ જાગવ કૃપાથી જાગ જાગથી ૧૯ ૨૦ ગધે છે એ પૂત । ૨૧ જાગ્મા ૨૨ ગધે છે

જાગવાનને યોગ । ૨૩ મા ૨૪ મા સી અમા ગાગ ૨૫ જે

લૌકિક પદાર્થો અને દેહાધ્યાત્મતાથી પ્રતિ બંધી લઈ પ્રભુમાન પ્રીતિ જોડવી, એ વસ્તુદ્વંષી સ્ત્રીવાનું તાત્પર્ય છે.

- ત્યારે ભગવાન મનઃઆતારી પુરુષ માણક દેહ ધારણ કરી લીલા કરતા હોય છે, ત્યારે જોતલી મથે ગમે તે પ્રકારે સંબંધ
- ધરામી જોવા સંબંધમાં આવનારના પાપનો નાશ થાય છે. આવનાર દશામા સંબંધની પૂર્વે ભક્તિ કે જ્ઞાનથી વહવા નથી. એ જરૂર દસ સંબંધજ પૂર્ણ પાડે છે. એ મન જે અન્યથાને ભગવાને હાલુશ અને તેજોની મહામતિ થઈ ગઈ એ વાત જિહ્વા કરે જે.
 - દેહાધ્યાત્મ એજ યેનુક છે કાલીય નામ અને એનું વિષ જો ઇન્દ્રિયો અને જોના વિષાં છે તેવા અવતારની કવચની નથી, યજ્ઞ મીયુ-મોજમની કવચની છે.

એ પ્રમાણે સીમાભાગવતમાં મમામેલી ક્ષેત્ર કથાનું અર્થ રહ્ય છે. એ તત્ત્વ જે યુગ માણે છે તેજ યુગ ભક્તિગામ્યનું જ્ઞાન આપી શકે છે ૨૧.

મૂલમૂ-નન્વેનમ્ય પરિજ્ઞાનં કથં ભવતિ સર્વથા ।

જ્ઞાને મનિ પરિત્યાગ કર્તવ્યોઽમ્ય સત્તાં મવેન્ ॥૨૨॥

અર્થ—જેણે નાંદા કરે કે જોનું [વગરનું] મર્થ પ્રકરે જ્ઞાન તેમ માય ? જ્ઞાન થાય તેજ મત્યુગોશી જોના ત્યાગ થઈ શકે ૨૨.

મૂલમૂ-મવેચ જોરવિજ્ઞાનં શાસ્ત્રનો વર્મદર્શનાત્ ।

નહિ વેનકવિજ્ઞાનં સામ્યનો મગરજ્ઞનીઃ ॥૨૩॥

અર્થ—ઉપર કહેવા બદાના અને અંદાના જોરનું જ્ઞાન તે

શાસ્ત્રી (કર્તવ્યથી), ધર્મદર્શનથી યદ્ય શકે છે, પણ વંચક પુર-
પમા ભગવત્જનના જેવા આચાર્ય દોષથી તેનું જ્ઞાન યદ્ય,
મકલું નથી.

વિવેચન—ભીતરના ચોર કામ લોભાદિ ચિત્તને દરે છે. તેથી
તેમનું જ્ઞાન યાય છે. આપ જુદાવાળાના અધર્મથી એકઠા કરવા
ધનને કુટુંબજનો, લગ્ન, શાદ, કમની લગણ, નાચારંગ, વગેરે
પ્રમંગે લેઈ જાય છે, તેથી કુટુંબકથી ચોર પણ વલણવામા આવે
ઈ, પણ વંગકના ગદાગનાં ચિહ્નો લખના જેવા હોય છે તેથી
તેનું જ્ઞાન યદ્ય શક્યું નથી. ૨૩.

મૂલમ્—ન કોપિ તાદૃશો ધર્મો વૈશ્વવ્યાવચોવકઃ ।

મૃગાજામિત્ર સાધૂનાં મૃગયોરિત્ર માચને ॥૨૪॥

અર્થ—જેમ મૃગને પાંચીનું ગાયન ગયના મત્પુરુષોનું ગાયન
જાણવાને માટે કાઈ પણ આસાધારણ ચિ ન નથી, તેમજ વંચકનું
જ્ઞાન થવામા પણ કોઈ પણ વ્યાવર્તક ધર્મ (તમન જાણી રકાય
એવું ચિહ્ન) નથી.

વિવેચન—આ શ્લોકથી પાર્શ્વી અને વંચકનો મુકામલો કર-
વામાં આવે છે. પાર્શ્વી મૃગને પોતાના ગાયનથી મોહિત દરી પડી
જાણુ વડે મારી જાય છે, તેમ વંચક મનુષ્ય પણ પોતાના વેદ,
ચેષ્ટા અને બોધથી ભક્તજનને મોહ પમાડી તેનું ચિત્ત અને નિત
દરી લેઈ તેને કાકિતમાર્ગથી ખસેડી દે છે.

નત્યપુત્રપતું ગાયન કયું છે અને પાર્શ્વીનું ગાયન કયું છે એ
વાતની જેમ મૃગને જાણ પડતી નથી, તેમ બોળા દિવના ભક્ત-

જાનની સાથે લડતા કાણુ છે અને વંચક કાણુ છે તેની ૫૫૨
 ખંડની નથી. ૨૮.

મૂલમ્—અતોપિ દિનિદાશ્ચિવ્યં વંચકે તુ પ્રતીયતે ।

પ્રદર્શનાર્થેત્વતસ્તુ વંષાદેરિદ્ધ સર્વેષા ॥૨૫॥

અર્થ—કેમકે આપુરુપ કમતા વેષ દેખાડવામા વંચકનુ આધિક્ય છે. આપુરુપોમા વખતે આચરણુ થોડા દેખાય છે, પણ વચક તે કમણુ આગામ્યોમા આખાય દેખાડે છે.

વિવેચન—આપુરુપને કાઠને દગળને કમ્પે ન દેવાથી એ નાથ પ્રકારનો દેગ કમ્પે નથી, પણ વંચકને ખીલને દગળનો પ્રગટા હોવાથી તે તમામ જાનનો દેગ અને કાઠ મળે છે. એ કાઠ અને દેગથી અંગત જઠ ભોળા દિવના લડતાઓ દગાલ જાય છે. ૨૫.

મૂલમ્—ગૃહસદાસતો જ્યે ક્ષિત્તેષુ ચુન્વતે ।

સંસ્કરે વુદ્ધિનાથે તુ મૌહાન્ન જ્ઞાનસંભવઃ ॥૨૬॥

અર્થ—ધરમા નિવાસ કરવાથી ધરકને જમ્પી કંચે (જ્યે કહેવામા આવે તે) એ પણ મોઝ નથી, કેમકે મોહ વડે મંચર્થ થવાથી વુદ્ધિનો નાશ થાય છે, [તેથી] તેનું જ્ઞાન થવાનો મંભવ નથી.

વિવેચન—જ્યે કહે કે વંચકની વચ થોડા વખત એક ધરમા ગહેવાથી તેની પરીક્ષા થઈ શકે. જો તે પણ ગંભીરનું નથી, કેમકે વંચકના દેગથી એક વખત અંગત મવાથી વુદ્ધિનો નાશ થાય છે, તે કારણથી તેના આચરણમા કાઠ દ્રાણુ ભોવામાં આવતું

ખોગે ખોય કરીને લગ્ન કરાવે છે. તે નાર કે છુટારાની માફક લોકડી કે ખીચાઈ દર્શવાનું મનનો નથી, પણ ખોય પી લઈ-યાગ્યી મારે છે ૨૬.

• મૂલમ્-છલ્લુઝિર્વિનાશાય ન ચત્તમ્ય સાવનમ્ ।

અજ્ઞાત સ્વંશ્ચા રિતો જ્ઞાતો નૈવરિ ગમક ॥૩૦॥

અર્થ—ખીચાઈ નાશ કરાવે મને ૧ કલ્પે સાધન તેનું જ્યાં નથી પણ તની અસુધિ છે જ્યાંથી તેનું સ્વસ્થ ન જાણ્યું ત્યાં ત્યાંથી તે મારે છે (રાત-દિવા એ કે) તે જાણ્યા પછી ન તે સાધ કરી શકે નથી

વિવેચન—અતઃ સ્વસ્થ વ્યાજી ખીચાઈ મારનો નથી પણ જન-દિ-(અતઃ પ્રકાશના અનો વ્યા) થી ખીચાઈ માર જ જ્યાં પુધી તેનું ખરૂં સ્વસ્થ ન જાણ્યું ત્યાં ત્યાં સુધીજ એ જાણવો લોકજ્ઞાન કે જે પા જ્યાં એના ખરૂં સ્વસ્થ સમાના અમ જ્યાં આવે તે મારે તે સાધ કરવો નથી ૩૦.

મૂલમ્-જ્ઞાન ત્વશક્ય તમ્યેતિ ન નિન્નાન કર્ષવત ।

ઈતિ ચેત્તત્ સિદ્ધાત ઉપાય પરિકીર્ણ્યતે ॥૩૧॥

અર્થ—તેજ જ્ઞાન નો સર્વ પ્રકાર અશક્ય છે, તેથી તે જ જ્ઞાનાથી કેટલે પ્રકારે નીચી શકાય એમ નથી, એમ જો મન-યમા આવું હોય તે, આપણા મિદ્ધાનમાં જે ઉપાય છે તે કહી જાણવામાં આવે છે

વિવેચન—માના અકર્ણન અને સ્વસ્થ એ તેની વચ્ચે ત્વશક્ય જાણવાને માટે આપણા મિદ્ધાનમાં અભ્યાસના જે રસમાં

વિક્ષ સક્ષણો કલા છ તે વચકમા છે કે નદિ એ રાતની તમ્બીજ
કરવાથી ૧-૧૬ પાંખી શકાય છે ૩૧

મૂલમ્—ભગવદ્વક્ત્તસામ્યેઽપિ તત્સાધારણો ગુણ ।

નિરપેશ્ત્વમેતન્મિમ્મન્તટ્તવાદિ વચક ॥૩૨॥

અનાદાગ્નિ ઇવાસૌ સગે લગ્નિ સર્વથા ।

પ્રાર્થિતા ભગવદ્વક્ત્ત ટ્વપયનિ વધવન ॥૩૩॥

અથ ભગવત્ ૧૧ સમ્પન્ના ૨૧૧ ૧૦૧૦ આભાસ છત્ર પાન
ભગવદ્ભક્તોનો અનધાગ્નિ ગુરુ જે નિરપેશ્ત્વ છે તે ને ૧૧મા
દેવો નથી, અને તે ૧૧દિ દેવોથીજ તે ૧૧૧ અમલ્લ સર્વો
૧૧૧ સગુરુ સાથેજ રાત્રે છે અને ભગવદ્ભક્તો તે
૧૧૧ પ્રકારે પ્રાર્થના કરવાથીજ ૧૧૧ ૧૧

વિચાર—વચકમા નિપ્રાર્થી પા ૧૧ તે તુ નથી તે તે ૧૧થી
દેવ છે આનો ભક્ત નિપ્રાર્થી દેવ છે નિપ્રાર્થી મનુષ્ય વગર
પ્રેનાવે કાષ્ટની પાસે જતો નથી, પણ વચક દરેક અલ્પો પીળની
પાસે જાય છે અને તેના આગમ પોતાની જામ પાથરે છે ભક્ત
જનને પ્રાર્થા ન હોવાથી તે નિરપેશ્ત્વ (કાલ્પજ મન્ ૧૧ ૧૧૧
વગરનો) નદે છે વચકથી માયા ભક્તને એ ૧૧થી પ્રદાને મુખ્ય
ચિન્ન નિરપેશ્ત્વ છે ૩૨-૩૩

૧૧૧ને જાગરાનુ પીજ્જુ માધ ૧ ૧૧૧મા આવે ૧

મૂલમ્—સ દ્રવ્યમેવ વિજાય સન્નત સ્માર્થમોહિત ।

દીપૈવુ ભગવદ્વક્ત્તામ્તદર્થૈકપ્રસાદકા ॥૩૪॥

અર્થ—વચક દ્રવ્યને વાણીને પોતાના સ્વાર્થથી મોઢ પામી તેના આગ્રહ થાય છે, પણ ભગવદ્વાકતો દીન વચને વિને પોતાના સ્વાર્થ વિના તેના સ્વાર્થ માટેજ પ્રસન્ન થાય છે.

• વિવેચન—વચક સ્વાર્થી હોવાથી દ્રવ્યવાનનીજ દેહે લાગે છે, આમવા વ્યાથી દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થવાનો અંબવ હોય ત્યાજ પોતાનો યત્ન કરે છે, પણ ભક્તજન તો સ્વાર્થ સંહિત હોવાથી દીન અને પ્રતિભ મનુષ્યોના હિત સ્વાર્થ વિના કૃપા કરે છે. ૩૪.

મૂલમ્—ચાલયત્યયમુન્માર્ગ માયાચાટુકસુક્તિમિ ।

તે તુ માર્ગે ચાલયન્તિ વત્તોમિ કટુકૌષ્ઠે ॥૩૫॥

અર્થ—વચક કષ્ટ સુક્ર મધુ વાચ્યથી ખેટા માર્ગના ચલાવે છે, અને સત્પુત્રો તો કટુ ઔષધવ્ય વાચ્યથી અન્માર્ગમા ચલાવે છે

વિવેચન—વચકની વાણી મધુ હોય છે. ને શીઠી વાણીથી મ માને પ્રમત્ત કરે છે. માત્રો ભક્ત કડવા વચન કહેવાની જરૂર પડે ત્યા કહેવાને અચકાનો નથી, અને તેમ કરીને આમાને તે અન્માર્ગે ચલાવે છે. સામે ક્ષણ જેટલે માર્ગે ગડે તો માડ જોમ વચક ધાગે છે, તેથી એ મીઠા વાચ્યો જોવી આમાને જેટલે રસ્તે જવાને હિતજન આપે છે, પણ કડવા વચ્ચ કઠી સન્માર્ગે ચલાવનો નથી એટલા માટે રિશાપનમા કલ્પે છે :-

સંમૃતિપ્રેરકો વાપિ તત્સંગો વૃષ્ટસંગમ ॥૩૬॥

વિક્ષણો કલા છ તે વચકમા છે > નહિ એ સાતની તજનીજ
કરનાથી વ રક પારખી શકાય > ૨૧

મૂઠમૂ—ભગવદ્વક્ત્તસામ્યેઽપિ તત્સાધારણો ગુણ ।

નિરપશ્ત્વમનર્મિમ્સ્તટભવાદિ વચ્ચ ॥૨૨॥

અનામરિતિ ઇવાસો સગે લગતિ સવચા ।

પ્રાર્થિતા ભગવદ્વક્ત્ત ટ્વપચિતે વચવન ॥૨૩॥

અથ ભગવત્ ભક્ત ॥ સ ખ યા યા યો આગાસ છન પખ
ભગવદ્ભક્તો ॥ અન્યથ યુ ગ યે નિષેવત્વ ડ તે તે ॥મા
દાતો ॥થી અને ન ॥૫ હોવાથીજ નો નચ અમજી સવો
નચક યગ યોના સાથેજ લો ડે અને ભગવદ્ભક્તો તે
૧૦ ૧૫ નમરે ગાય ॥ કનથીજ કૃસકરે ડ

વિવેચન—વચકમા ત્રિપાથી પ ૩ ડેનુ નથી ને તે વચથી
પેાય ડે મના ભક્ત નિગથી દોાય ડે નિમથી મનુષ્ય વગર
મોનાવે કાઇની પાસે જતો નથી પણ વચક દરકે છ ભક્તો ડિગની
પાસે જાય છે અને તેના આગળ પોતાની જાગ પાથરે છે ભક્ત
જનને રસાર્થ ન હોવાથી તે નિગેય (૨ ડપણુ ઇચ્છા ડ નાનચ
વગરનો) રહે છે વચકથી માયા ભક્તને પ્રેમથી કાઢતો મુખ્ય
ચિત્ત નિગપતાજ છે ૩૨ ૩૩

નચ ને જાગુનાનુ ડિલુ માધ ॥ મહેવાગ ॥ આવ

મૂઠમૂ—સ ડ્રથમવ વિજ્ઞેય સજ્જન સ્વાર્થમોહિત ।

દીપુ ભગવદ્વક્ત્તાસ્તર્થૈકપ્રસાત્કા ॥૨૪॥

અર્થ—વચક દ્રવ્યને જાણીને પોતાના સ્વાર્થથી મોઢ પાની તેમા આસક્ત થાય છે, પણ ભગવદ્ભક્તો દીન જનને વિષે પોતાના સ્વાર્થ વિના તેના અર્થ માટેજ પ્રયત્ન થાય છે.

• વિવેચન—વચક સ્વાર્થી હોવાથી દ્રવ્યનાં લીજ ડુંઢે ધારે છે. ગયવા ત્યાથી દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થવાનો અંશય હોય ત્યાજ પોતાનો યત્ન કરે છે, પણ ભક્તજન તો સ્વાર્થ રહિત હોવાથી દીન અને મૃગીય મનુષ્યોના ઉપર અર્થ વિના કૃપા કરે છે. ૩૪.

મૂલમ્—ચાલયત્યયમુન્માર્ગે માયાચાટુકસુત્તિમિ ।

તે તુ માર્ગે ચાલયન્તિ વર્ષોમિઃ કટ્ટકૌષ્ઠે ॥૩૫॥

અર્થ—વચક કપટ યુક્ત મધુર વાગ્યથી ખોટા માર્ગના સલાહે છે, અને સારુઓ તો કટ્ટકૌષ્ઠ વાગ્યથી અન્માર્ગના સલાહે છે.

વિવેચન—વચકની વાણી મધુર હોય છે. તે મીઠી વાણીથી મ માને પ્રયત્ન કરે છે. સચો ભક્ત કડવા વચન કહેવાની જરૂર પડે ત્યા કહેવાને અવ્યકાનો નથી, અને તેમ કરીને સામાને તે અન્માર્ગે સલાહે છે. મામે ક્યા ખોટા માર્ગે ગડે તો ગાડ જોય વચક ધારે છે, તેથી એ મીઠા વાક્યો ખોટી સામાને ખેલે રસો જાણને ઉત્તેજન આપે છે, પણ કડરા વાચ્ય કદી અન્માર્ગે સલાહનો નથી એટલા માટે નિષ્ણાપત્રમા કહ્યું છે કે—

સંમૃતિપ્રેરકો વાપિ તત્સંગો દુષ્ટમંગમ ॥૮॥

અર્થ—અથવા અહતા મમતાત્મેઝ નક્ષાન્મા આમકિત કરવાની જે પ્રેરણા કરે તેનો સમ દુષ્ટ સમ બાલુવો ૫.

મૂઢમ્—एव विजाय यु० यत्र वैशुष्य हि वचनं ।

तत्संग तत्र सद्भाव तन्माहात्म्य परित्यजेत् ॥३६॥

અર્થ—એ પ્રકારે મત્પુરુષ અને વચ્ચકનુ દૈાક્ષણ્ય પુદ્ધિથી જ્ઞાતીને વચકના મગંદા, તેને વિષે અલ્પ મનો, અને તેના માતા ત્મનો ત્યાગ ક-વો

વિરેગ ૧--ઉપર નેતા મનુષ્ય ॥ મગનો તાગ કન્વો મગ કન્વો હાય તો માત્ર સાતુ પુરનાર નન્વો સાતુ પુન્ય તેજ ને પ્રકૃપામા કાન્ધુ નહિત પ્રીતિને ઘોષ કરે અને જે નિર્મલ તથા માનવિક તાય ૫

મૂઢમ્ અન્યથા માર્ગનિષ્ઠોઽપિ વિનાશં પાપ્નુયાન્નર' ।

અત एवास्मदाचार्यैरક્તં સ્વીયકૃપાલુનિ । ૩૭॥

पापदप्रचुरे लोके कृष्ण एव गतिर्मम ।

अन्यत्राप्युक्तमेव हि शिक्षापथे तु सर्वथा ॥३८॥

અર્થ—ઉપર કહ્યા મમાએ નન્કનો ત્યાગ પ્રગમા ન આવે તો માર્ગનિષ્ઠ પુન્ય પણ વિનાશ પામે છે. એટલા મટે આશ્રિત જનને વિષે કૃપા રાખનાર આપણા આચાર્યશ્રીએ કહ્યુ છે કે લોકમા પાખડનો પ્રચાર થવાથી કીટ્ટાણુ એજ મારી ગતિ છે, અને એજ પ્રકારે અન્ય મથો શિક્ષાપથને વિષે મે પણ મથાયોઅ કહેવ છે

વિવેચન—શ્રીમદ્વાચાચ શ્રીકૃષ્ણાય ચમ્બલા કહે છે કે કુરિ
 ચામા ખગ ધર્મને જરવે પાખંડ ધર્મ વધી પડ્યો કે એ કારણથી
 શ્રીકૃષ્ણ એજ ગાળી ચતિ થાયાં. નિમધવા પણ આનાર્થથી
 ગમે છે કે,

અયુના તુ કર્મો સર્વે વિકટાન્નાત્તત્ત્વના ।

સ્વા-ગ્વાર્થિકગાલીનાસ્તથાઽઽવાપરાટ્મુના ॥૨૧૦॥

ક્રિયમાણે તથાઽચાર વિધિનીં પ્રકૃવેને !

વિદિપ્તમન્મોક્ષાના મિત્રોપમ્પનાશ્ચનાઃ ॥૨૧૧॥

નાત્યપ્રાયા સ્વતો દુષ્ટાન્નન્ન ધર્મઃ કર્મ ભવેન્ ।

પદ્મિઃ સંપશ્યંત ધર્મસ્તં દુર્ભવન્ન કર્મો ॥૨૧૨॥

સર્વ—આ વખતના સર્વ (૧૧૧) મન્મોક્ષિન્દ - નામના કન્યાના
 તત્ત્વ થયા છે અપ્રધાપાટિ જેમાં જનાવેથી ક્રિયા મદિન છે તેઓ
 ને ક્રિયામાં કહે છે તે વિધિનીન છે કે તેઓ વિદિપ્ત મનના થયા
 અને બાન્ધિતગામ છે, અને જ્યાં અને ઉપ થના વિધોને આધીન
 છે કાને લાને તેઓ ચત્રોપવીન અન્કાર મદિન છે અને જાને દુષ્ટ
 છે. ત્યજે ધર્મ શી નીને ચામર કે પારો (દિગ્-કાન્ન-કાન્ન-કર્ના અર્થ
 અને મર્ગ) શુદ્ધ દોષ તે ધર્મની પ્રપ્તિ થાય

જે છે પદાર્થો આ ક્ષિપ્તગામ શુદ્ધ મળ્યા મુન્દેલ છે ક્રિ-
 યાન માટે શીલ વિમળકુ દિશામ આ વખે છે કે,

શુદ્ધમાત્ પ્રપ્તો મ્માલ્લો ન નાસ્તુર્થ મયોમ્મદ્ ।

અર્થ—નુદ ભાવન પ્રભુમા થાપન કરુ જોષએ, વલકની
 માફક ચતુનાઇ જતાવતાનુ કાઇ પ્રયોગન નથી ૨૭-૩૮.

મૂલમ્—પ્રાગઠિકામ્તેડપિ ચેત્સ્યુરેક્ષવોચિતા તદા ।
 એવ કિજ્ઞાય સતત મ્થેયં વૈ સાવવાર્નિમિ ॥૩૯॥

મયાપરૈ કાપ્રામતૈ સસમપરિશાષ્વૈ ।
 વાહ્યયાપારગરિતૈર્ભગવડભાવમાયુકૈ ॥૪૦॥

દૈન્યમાત્રપરિશ્રાતૈસદ્રાગપવર્નિતૈ ।
 શ્રીકૃષ્ણર્શનાઘાતૈર્નિજાનાત્રિનાશ્રિતૈ ॥૪૧॥

અર્થ—અને ભગવદ્ભાષ્તો પણ ભવિતો ડોહી વેલ પ્રવાહમા
 હોય તો તેમની પણ ઉોક્તા કરી જિત) આ પ્રમાણે ભગવો
 મેવામા તરુપર ભગવત્પ્રથમા ભગવત, અભગતા મે ૧૫, બાહ્ય
 વિષયોના વ્યાપાર રહિત ભગવદ્ભાવનો રમ જલજા ૧૦ મા ૧
 દૈન્ય વડે સાધાયી વિગમ પામેના અસનયાપ રહિત શ્રીકૃષ્ણના
 આવિર્ભાવની આમદશાથીજ પીતિ, અને ક્ષીઆઆર્થચળનો
 આશ્રય ગાખનાર પુરુષોએ નિલ નિગતર સાવધ નપજો ગિથિનિ કરી

વિભેચન—પ્રવાહનુ નમગ પુષ્ટિપ્રવાદમયા । પ્રથમા આપ્યુ
 છે તેમા મ્હુ છે કે પ્રવાહમા રહેના છવો આસુરી કે તેઓ
 ધર્મમા પ્રવૃત્તિ અને અર્થથી નિવૃત્તિને જલજુતા નથી એટલે ધર્મમા
 પ્રવૃત્ત થતુ, અને અધર્મથી નિવૃત્ત થતુ ત તેઓ જલજુતા નથી
 તે કારણથી તેઓમા પવિત્રતા આચાર એમ મેળુ નથી

પ્રથમ તમા અગ્રેણી છાત્રી સંગ કરશે યોગ્ય નથી. લા.તલ-
નોએ એવા છાત્રી સોખત આરજ્ય તલવી બેઠએ, એટલુંજ નહિ
પણ ને પૂર્વે લાકિ માર્ગમા હોય તે પાછળથી પ્રયાજમા બળી
મયેલો હોય તો તેનો મંગ પણ તલવા યોગ્ય છે.

દીનતા લાગ્યા અદના અને મમતાનો નાગ યાગ છે માટે
આ ય સ્થએ શીલરિયજ કહે છે કે વકિતમાર્ગમા ને માધનોથી
દેન્ય સારં મતિ મિદ શય તે માધનો પ્રદાય કરવા યોગ્ય છે,
અને જેથી દેન્યનો નાગ યાગ તે સર્ગ વિરાધી છે એમ બાણુ.
(શિક્ષાપત્ર ૩૩-૧૫) પણી શીઆમાર્ગજ મજાપણુએ મુળોવિની-
જમા કરેલું છે -

મક્તાનાં દૈન્યમેવૈકં દશિનોપણમાનમ્ ।

બક્રોને શીલરિને પ્રગમ કરવાનું મુખ્ય માધન દીનતાજ એ ૩૬-૧૧.

યમ્ય દેવે પગ મન્નિર્ગમા દેરે તગા મુરો ।

તમ્યેઁ કથિતા સ્વર્ગા પ્રકાશન્તે મહાન્મનઃ ॥

કેનાપિ ન નિરુદ્ધોઽહં નિતાનાર્થકૃપાવળાન્ ।

મન્મન્ય મયસ્યાગેન તિવૃતં મ્ફુરિતં દ્વિ ॥૧॥

અગ્રે, ગ્ય મને કરી જે હમેશા ગિજાત વિનાનો છે, તેને જેમ
 આગ્યને દુષ્ટ ઘોડા વશ નથી રહેતા, તેમ ધન્દ્રિયો વશ નથી રહેતી.”
 (ક્ર. ૨-૩-૩ થી ૫)-આ ધન્દ્રિય-પી ઘોડાઓને લે કાપુમા ન
 ગમવામાં આવે તે શરીર-પી રચને બેલો વાળી દિયે અને મર્ધ
 નાજ યક' વાજ પ્રમુના ભક્તોને તે આ ધ્વન્દ્રિય-પી ઘોડાઓને
 આડી રીતે કાપુમા ગમવાના છે; કેમકે જગપણ્ય ચિત્ત ચયિત થતા
 ભયન-વજનમાં પ્રતિબંધ ઉત્પન્ન થાય છે. ૧.

૨. કામનાં કાર્ય

તેન્ન ભા કુન્દા જગત્ ૧૯ ૬૩ —

વિપયાવેશદેવુત્વાદિક્ષેપોત્પત્તિવાગ્મન્ ।
 રજોગુણમમુત્પન્નો રજઃપ્રક્ષેપકો મુક્ત ॥૨॥
 બ્રહ્માવેશવિરોધી ચ સદ્બુદ્ધેર્વાષકો માઃ ।
 સત્ત્વ મનાશકઃ સર્વપ્રાવૃતામન્તિમાષકઃ ॥૩॥

કામ વિપયના શોધમાં મગ્નિયે રહેતો છે. ભગવાન
 ગીતામાં આના કરે છે કે-“ધ્વિયોદ” ખ્યાલ કરતા પુસ્તકો મર્ધ
 ઉત્પન્ન થાય છે; સર્વથી કામ ઉત્પન્ન થાય છે; કામથી કોષ ઉત્પન્ને
 ને, કોષથી કર્ન-વ્યાકર્ન-વર્ન ભાવ શૂન્ય છે. એ મોદથી સ્મૃતિમાં
 બન્ધિ થાય છે; સ્મૃતિમાં બન્ધિ થા કોષ્ટયે રમેા પુદ્ધિનાશ અને
 પુદ્ધિનો નાશ એટલે મર્ધના” (ભ. ગી. ૨-૬૨ થી ૬૩) કામ
 આટલો ભયાનક છે; તે અનેક જાનના વિશ્લેષ-ગાય કરવામાં એ

1-પુરૂષે દોષ, આ શી વધાઈ ? બનવાને ગીતાગ્રા કામ નો કોષની કિત્તિ ગ્નેયુમાથી કી છે પ્રભુ આના કા છે ૩-

“—આ કામ, આ દોષ એ ગ્નેયુમાથી કિત્તિ થયેલા છે. એ મોગ ખાકિયર, મદાષ પી છે; એને વૃ દુઃખન નાન જે પ્રમણે ધૂમાપ્રાથી આનિ દ્વાઈ વ્ય છે, જે પ્રમાણે અગીએ મળથી જરાઈ વ્ય છે, જે પ્રમાણે એજાઈ ગર્ભ દ્વાઈ વ્ય છે, તે પ્રમાણે કામથી આ જગત જાયેવ છે તે અભુન । દુઃખથી જેની પતિ થઈ શકે તેના એ જાનાના નિત્યેરી કામથી આગીને જાનને ગાથી દાધુ છે ઇન્દ્રિયો મન અને યુદ્ધિ જે આ કામનૂ રૂદ્ધાઈ ઇ આ વ્યનેરી કી કામ જાનને / કીને જરાલાને મોદ પમાટે છે; નેથી આગમમાન વૃ, છે વાગવદુનોત્પન્ન ઇન્દ્રિયોને નિષમમા ગાથી જાન અને વિનાશનો વિનાશ ઇનાગ પ પી મમનો વિનાશ ‘કી નામ’ (મ. ગી ૩ ૧૭ થી ૪૧) મથી યુદ્ધિ ખ્દેર ગાગી વતી ગેવાથી કુકર્મો કરવા ત ૪ ૭૫ ગેચ છે વ્ય છે કે અને ઇન્દ્રિયો તેને પગિવ મરન કાવો પડે છે, તે દુનિસારી નાગેથી પિતરી વ્ય છે, મોદ તેનું મનન કનૂ નથી. આનું નામ તે મો પડે મદ-ધૂમ પડરી શીમદાપ્રભુ આ આ કા છે છે ૩ ‘વિત્તથી તે ૧૭ ગયેલા દેહવાળાએને દગિનો આવેશ મને નથી’ (મ નિ ૧) એને યુદ્ધિનો વિનાશ થઈ ચૂ થો છે, તેને શ મ ૩ થાં યુ. એનો સિદ્ધાગ્ન કનાથી હોય ? આરી મિયતિમા પાપો કામ, એ મેને મદલ છે એ પાપોથી અને નાદમોં ધોમક વ્ય છે જેમ જેમ વિગોને અધીન થવા વધે, તેમ તેમ ગોદમા વધે અને વધારે આગમિ થતી નામ ને ૧-૦

चित्ताशुद्धિनिदानत्वात् चिदुत्पत्ता च बाधकः ।

भक्तिमार्गमहाद्वेषा वैराग्याभावसाधनात् ॥४॥

सर्वत्रापरितोषश्चानेन लोभसमुद्भवत् ।

यथाकथञ्चित्सांमुख्येन्द्रियवैसुम्पकारकः ॥५॥

कामनी जेहेजे भावेणूँ गित जेकडे. त्या त्या कर्तव्या भागडे
येथे, त्या त्या 'मुक्तिनाशना' पत्ररतु यथ शूद्रपाल सभजे; जेठले
• (सत्तने भक्ति यत्ता वःन नथी लागती. ज्या गित भक्ति यथ
शूद्रपूँ, त्या यान टडी कथाथी शडे ? छपनिपदभा कर्ता छे जे- "जे
आजानी छे, जेनूँ मन डेकाले नथी, जे यदा आपविन छे, ते पदम-
पदने प्राप्त करी शकने नथी; ते गंगारभां जेथे जाय छे." (कड.
१-३-७), ज्यां गान नथी, त्यां प्रभुने आवेज कथाथी ? कजसन
गीताछगा जालनूँ लक्ष्मण आपनां आज्ञा करे छे जे- "आमानीपायुँ,
अष्टश्रीपायुँ, अर्द्धिसा क्षमा, आर'य, आगाय'मेव, पवित्रता,
गिःना, आन'कालु पर कालू, विषयोभां वेग'ग, निरविभागिन,
कर्म अत्य-स'पणूँ अने जेज विने दुःखउपी देपनेो पाठ'ग
विम'ग, श्री-धुन वः वगेभा अन'मजिन अने अजग'पायुँ, श'छे क
अनिष्ट प'थीनी प्राप्तिमा दमेशा गितनूँ मर'पायुँ, ग'ग'ग
अन'य जेज यडे अन'य ल'जिन, जेकान्त प्रदेशभां रू'देअनूँ, ल'ग
मनु'ग'ने अमूद गूँवेो होय तां आजीनि x x x x x x आ
गान'दशाभां वैराग्य जे मुख्य परतु रू'देथी छे, काम होय ता येन'य
टडीज शडे नदी. ज्यां दुःखवीं पदार्थीगाथी राज छ'य नथी, त्यां
अन'य कज'द'द'दित साभी श'क'यन कथाथी ? जेज म'टि कामने

ભકિતમાર્ગનો મહાન સ્તુત્વ છે. ધર્મપણ પદાર્થ તન્દ્ર દિવ્યનું
 ખેચાણ થતું કે તન્દ્રજ તે લેરા દિવ્ય યાત્રે એક ખગીયામા
 ગયા, વખત હવે ખીલી નહીં હ, આખપાસ વન-પતિ નના મને
 સહ મનોદન થઈ રહી હ, લાજતા ક્રોધના ઉદ્દગમને કોઈ આપો
 અને તાક બને તે બાનૂ ખેચાય હ, એને ને લેયાજ કરાનું
 એ સુદાજ પ્રાનૂ ને ના નાજ મા થયા હે એ કૃા
 ચત્રવાનૂ મન યાય, ગાનૂ નામ તે લોભ દયે મનવાચિત પલ
 યાજ ન મળે અને ન મળે એ મમાનિક ન, કમકે વવૂ અને ઈધૂ
 મેગનવાપણુ એ હવને રાજાનિક લેટૂ હ, એને મગનતોજ
 રૂહેવાનો લીનાળાનો મમય હ, લોકગાટો મની નીમ્બા , મોટા
 મહેરાની ખલગેમા રીનો ત્યાગને માટે નાઈમગીમ, મદ્ય મોગત
 મન અને સગમોની હત જે ત્યાજ ના પલ મા રનચાય એટલે
 એ વસ્તુ લીધી, ખાધી યા પીધી ને જગા માનિ અનુભવામ પલ
 પાટો ઠીકળાટો તો ગારજ હ, એટલે લે ખીજવાજ લે ઠીજવાજ,
 આમ અસન્તોજ રજાજ દે, પલુ ને પ્રથમથી સરમ મખ્યો લેય,
 દિવ્યોને તે મોહક પદાર્થો તન્દ્ર ખેચાવા ન દીધી હોય તો અમ-
 ન્તોરને કાઠ કારણુ છે ? આજ લોકક ત કની આમતિ જીવને
 પ્રભુ તરફથી વાળી વિચે છે, ખલિમુખ બનાવે હ ચિત્ત ચિતિ
 બનવા લોકિક મોહક પદાર્થો તન્દ્ર આમતિન વધતીજ નય છે
 એટલે ચપચ દન્દ્યક્રી ઘોડ એ પોનાના વિચરૂષી ગોચરોમા કરવા
 પ્રથમથી ન બને છે, ને તેજ પશ્ચિમ સમારજ ૪-૫

કામરી સાથે મોખ મુગાયનેજ છે એટલે પલુ ઠાગવો
 સુસ્તેદ છે, લા ખે જાપર તિજ્ય મેગરવો મુસ્તેદ તમ તેમા શ

અધિકારી થાય છે. આ કામોદિના સકલ્પમાં ફાઈલ જવાથી મન દ્વિપિત થઈ જાય છે, જેને પરિણામે હવ મંસારમાં ફાઈલોન રૂકે છે. ઉત્તમોત્તમ માનવી સેવા મિદ્ધ કરવામાં મહિન મન મમથ થઈ શકતૂં નથી. આમ આ કામ સેવામાં જીવનર આદ્યજી લિમી કરનારો છે. શીમદાપ્રબુદ્યે સેવાવમાં સેવાના તાજ પ્રતિબંધમાં લોકિક ભોમને મુજીઓ છે એ લોકિક ભોમ તેજ કામપર્ત; તેને આમ કરેજ સેવા મિદ્ધ થઈ ગદે. ૩-૭.

“જન્મથી આધર્ષો માનુમ કદી જોઈ નથી જકનો, તેજ રીતે કમથી આધર્ષો થયેજા પાજી કમ જોઈ જકનોજ નથી.” એ મુખ-મિદ્ધ વાન છે. આવા અન્ધ માણુને પ્રબુમામુખ્યકારક કામ પાજી ક્યાથી શમે? તે ખતાવનાં કદંગામ આરે છે કે-

નિગોષમ્ય મહાજ્ઞવુદ્યસૂર્વિકમો યતઃ ।

ગુણગાનમવન્નોઽપિ ન રોચન્ને ગુણા યતઃ ॥૮॥

વૈરાગ્યનાઘઘઃ સર્વે કામિનસ્તે કથં પ્રિયાઃ ।

અન ઇવ હિ વ્દ્યન્તે ગુણપ્રવળવૈન્નિઃ ॥૯॥

શીમદાપ્રબુદ્યે નિરોષવક્ષામુમા નિરોષની મિદ્ધિ માટે જે ઉપાયો દર્શાવ્યા છે, તેમાં મુજીઓને પાજી એક માધન અનુજ છે. દને હવ કામથી પરોજન થઈ ગઈ છે, તેવા મનુજન પ્રબુવાન રિયર દર્શી શકતૂં નથી; કામપર્તની લાભમામ લોકિક પદાથોમાં તેજ દિવ એવાઈ ગય છે; તે પ્રબુના મુજીન ગાન કરી ક્યાથી શમે? જે શીકથ ઘરમાં હોય તો કદી પતિને જમ્પ સેવા દેતી નથી; તેજ પ્રમાણે એકાન મનુજમાં એકી માથે કામ અને પ્રબુન મુજીન.

ગાન ઉ'નાપાત મચાવી મુકે છે, શોક્ય દૂર થય તો હરી કામ
 જેમાય તેજ રીને કામનો ત્યાગ થાય તેજ ઇવને સ્થિરતા પ્રાપ્ત
 થય પ્રથુના ગુણો છે, તે તે મંગાગ્ના વૈગમ્ય ઊપનવનાગ છે.
 સચાગમકિન દૂર કગવનાગ છે, ત્યારે કામીને તો સચાગ્ના ઝોગ
 ગમે ? અગ્નિર ચિત્તવાળા કામીયોને ભગદ્ગુણુપ્રમણુ કહાપિ ગમતું
 નથી એક ગ્યાનગા એક અમયે એકજ પર્યર્થ નહી રહે. મનગ્ની
 ગ્યાન પર કામ જેકો, ત્યા બીજું કાંઈ કામ જેમી રહે ? ૮-૯.
 કામ અનેક અનર્થ-પગમપરાને ઉત્પન્ન કગવનારો છે, તેની
 ભયાનકતાવ વણુન કમ્ના દુરેવામા આને છે.—

ક્રોધઃ મમ્માયંકુળાહોમ પ્રાપ્ત્યાપિ શામ્યતિ ।
 ધૃતહોમે વહિરિતિ કામો ભોગેને વર્ધેતે ॥૧૦॥
 કામેન નાશિતમતિ પ્રતિપિદ્ધે પ્રવર્તેતે ।
 અગમ્યાગમને ચાર્થે તથૈતામક્ષયમસ્થે ॥૧૧॥
 યા ઉત્પચ્ચતે ક્રોધો મહદ્દ્રોહમમુદ્મતઃ ।
 લોભોઽપિ જાયતે તન્માન્ મ ચાર્થવિપયો ભવેત્ ॥૧૨॥
 સોઽર્થે પચ્ચદશાનર્થમૂલ તત પ્રાપતે ॥૧૨૩॥

કામ નર્થ અનર્થોનું મૂળ છે. ક્રોધે પરુ પરુ ગેવયા ઈ
 ઈ-૭૫ પદ. તે ન મગ્ની એટલે નગ્ન ગુરુઓ સદે છે; એટલે તે ને
 વચનો લોભ કામ છે; પરુ ક્રોધ અને લોભ તે તે પરુ પ્રમ થક
 જવાથી હરી કામ છે; પરુ આ કામ દન્વિયોપમેવની નો તેની

અધિકારી થાય તે આ કામોદિના મહત્ત્વમાં કુમાર્ધ જરાથી મન
 દૂષિત થઈ જાય છે, તેને પગિલાએ હર મયાગમાં કુમારોજ રૂઢે
 છે. ઉત્તમોત્તમ માણી સેરા મિદ્ધ કરાયા મયિન મન મમથ
 યદ્ય શકતૂજ નથી અમ આ કામ સેરામાં જમ્મજ આદ્યજી ઠી
 કરનારો > શ્રીમદ્વાયુજીને મયાપ્તમાં મેમના નાજ પ્રતિમન્ધમાં
 લૌકિક ભોમને મણા મે છે એ લૌકિક ભોગ તેજ કામપૂર્તિ, તેને
 નાજ કર્યેજ સેરા મિદ્ધ થઈ જા - ૭

“ સમથી આ રંગો મા ભ કદી લેક નથી રડનો, તેજ રીતે
 નમથી આપો યોના પગ મ્મજ લે) મકનેજ નથી.” એ ગુપ્ત
 મિદ્ધ વન ૬ આસ અન્ધ માજા રી પ્રનમામ્મખ્યકાંક કાલ પગ
 મથી ગમે ? તે યાના કદામાં આરે કે >

નિગોષ્મ્ય મહાન્નુરુન્ધમ્મર્ધવિક્રમે યત ।
 ગુણમાનસપનોઽપિ ન રોચન્તે ગુણા યત ॥૮॥
 વૈભવ્યાનાથમા સવે કામિનમ્ને કવ પ્રિયા ।
 તત્ત વ્ય હિ વ્દયન્તે ગુણશ્રવણૈર્ણિ ॥૯॥

મામત્રપ્રબુજે વિનાથવ્યામા વિતોતી મિદ્ધિ માટે જે ઉતારો
 દર્શા થા કે, નમા યુગવર્ણનો પગ ગોક માધા બન ન છે દને
 હૃદય કામથી પનાવન યદ્ય ગદ્ધ ઇ, તેજ મનુ પદ પબુવાન ચિય
 રકી યમ્મ નથી, કામપૂર્તિની સાલમામા લૌકિક પદાર્થોમા તેજ
 મિ એ આજી જાય તે, તે પ્રબુના ગુણોન ગાન કરી યાથી શરે ?
 તે શોક્ય ધરમા હોય તો કદી પતિને જમર વેના દેતી નથી, તેજ
 પ્રમાણે એકજ મનુષ્યમા એમી માથે કામ અને પબુન ગુણોન

ગાન ઉત્કાષ્ઠ મચાવી મુકે છે; શોકથી દૂર થય તો ઠરી કામ
 બેગ્યાય તેજ ગીને કામનો ત્યાગ થાય તેજ ધવને સ્થિરતા પ્રાપ્ત
 થાય પ્રભુના ગુણો છે, તે તો મંગ્યાગ્યા વૈરાગ્ય ઉપગમનારા છે.
 સંગાગમકિત દૂર કગવનાગ છે; ત્યારે કામીને તો સંસારગ્યા ઓગ
 મને ઓગ મૃત્યે જવાનું દિવ હોય છે, તેને આ ગુણો કયાથી
 નથી. એક ધ્યાનના એક અભયે એકજ પદાર્થ નહી રહે. મનગી
 ધ્યાન પર કામ બેઠો, ત્યા બીજું કાંઈ કયા ગેમી ગકે ? ૮-૯.
 કામ અનેક અનર્થ-પગમપરાને ઉત્પન્ન કગવનારો છે, તેની
 ભયાનકતાવૃ વર્ણન કરના શ્લોકમાં આવે છે.—

ક્રોધઃ સ્વકાર્યકરણાદ્દોષ પ્રાપ્ત્યાપિ શામ્યતિ ।
 ઘૃનહોમે વહિરિત્વ કામો ભોગેને વર્ધતે ॥૧૦॥
 કામન નાશિનમતિઃ પ્રતિપિદ્ધે પ્રવર્તતે ।
 અગમ્યાગમને ચાર્થે તથૈવામશ્વભક્ષણે ॥૧૧॥
 યા ઉત્પન્નતે ક્રોધો મહદ્દ્રોહમમુદ્ભવઃ ।
 ગેમોઽપિ જાયતે તન્માત્ સ ચાર્થવિપયો મવેન્ ॥૧૨॥
 સોઽર્થઃ પશ્ચદ્શાનર્થમૃલ્લં નત્ર પ્રાનંતે ॥૧૩॥

કામ નર્થ અનર્થોનાં મુજ છે. કોઈ પણ વસ્તુ મેળવવાની
 ઇચ્છા પદ. તે ન મગી એટલે તરત ગુમો ચડે છે; એટલે તે મેળ
 વવાનો લોભ થાય છે; પણ કોઈ અને લોભ તે તે વસ્તુ પ્રાપ્ત થક
 જવાથી ઠગી જાય છે; પરન્તુ આ કામ-ઇન્દ્રિયોપમેનની તો તેનીથી

યોને અર્થપ્રાપ્તિ થઈ એટલે ભયકુર પન્દ- અર્થો ૧ પ્રકારિ થાય છે.
 ધનિક કામી કુંધુકારીના અનર્થોનું વર્ણન શ્રીલામણત મહાત્મ્યમા
 છે. " તે ગ્નાન-ગૌરહીન, ધાર્ગ-કાકાહીન, અભક્ત્યમ
 ક્ષક, ક્રોધી, ખગમ લોકાની મંત્રિત્રામે, ખૂન કરી ભોજન
 કુન્નારો, યોન, બધાને પીડા કરનારો, પારકાના વગના કન્નિયા
 અને આધ્યાત્મોને મારી નાખનારો, હિસક, ગરીબો
 દાયમા કામ્યો રાખનારા અને વેસ્થાગુણી, " આ ૧૫ પન્દ દુર્ગુણો
 કુંધુકારીના ગણાયવાના આવ્યા છે. પન્દ- અનર્થો ગાન્ધમા નીચે
 મુજબ ગણાવ્યા છે - "મદેવ હિસાનુ વમ્બ વામ ક્રોધ સ્વયો મદ ।
 મેદો વેસ્થવિચ્ચાસ મસ્વર્ષા વ્વરાનાનિ ચ ॥-૧ ક્રોડી, ૨. દિમા,
 ૩. જૂદૂ મોલપૂ, ૪ દમ્બ, ૫ કામ, ૬ ક્રોડી, ૭ ગાંડ મદ,
 ૮ ભેદ, ૯ વે, ૧૧ અવિશ્વામ, ૧૨. દાપી, ૧૩ સુન્દ, ૧૪.
 દૂન, ૧૫ મદ આ પન્દ અર્થ પ્રમિદ "

૩ કામનાં પરાક્રમ

કામની ભયકુંતા વર્ણવના ક્ષત્રાના આવે -

કામેનૈવ હિ કાર્ષણ્ય કામિનીપુ સના મતમ્ ।
 પ્રાર્થયન્તિ યતસ્તુચ્છા પ્રવેશ્ય વટને કરમ્ ॥૧૩૩૥॥
 પ્રિયતવસુતાં રાજા ધ્રુષ્ટઃ કામેન સન્ફલાત્ ।
 આનીધો વિપયાવંશાદુર્વશીલોકમાપિત ॥૧૪૩૬॥

કામનું ખમ એટલું બધું જાણ્યું છે કે મહાન પુત્રો,
 પન્મ પ્રાર્થિયો, જાણ્યું મોગી-મદાતમાઓ મામાન્ય હવકી એવી

સ્ત્રીને પામે કામપૂર્તિની રીતની કન્વા માટે છે. વાયુ પાદડા અને
 પાળીયાથી ચોનાના કન્વો ન્યવદાન ચમાનાના વિશ્વાગિ । અને
 પાળીયા જેવા મદ્યિયો સ્ત્રીને પાળીયા યેના થા પોનાના દાખરા
 પાળીયા લપના પ્રકોને એક કાણુમાનગા યુમારી ગેના કે ગા
 આસ્ત્રીને પ્રસદ્ગ્રી સ્ત્રીમહમા લવના પચ્ચમ કન્ધા ધીના અમ્મ
 યમા આવે છે ગાયન્દુ મનુષી ગાળપામા ઉત્પન્ન થયેલા મોના
 પુત્ર પ્રિયવત નબી ગાળી । ગે ગોગે પુત્ર દને એક વાર
 નિરુપે પ્રાપ્ત કરી તે દન્ધાને કરી દિમાનયમા અન્નાઇની તપ
 પૂર્વક આગધના કરના લાગ્યે પ્રદાન્યે તેની પરીક્ષા કરવાને
 માટે પૂર્વમિત્તિનામની અમરને મોની તેના વપુને મુકાગ કાન
 ગાવના નાનગે જગ ગાયખ ખોની તેના તરદ દષ્ટિ કરી અને ત
 તેમા અમાન ગયો રાંતે સ્ત્રી તેની માથે વિનામ કન્વાયે, નર નર
 પુત્ર ઉત્પન્ન થા સુખ્યા તેને તેને મન્નેર ન થયો પુત્રો થયા
 માદ પૂર્વમિત્તિ પાડી પ્રદાન પાગે ગાળી ગમ ગાવને અકુળ
 ત પિદ થા દમેગા પુત્રિનિદુજ ખાન ધગા વાગ્યો અને તન્મય
 થઇ અમ્મના વાકને પમ્મે પિટન ક મ્મે - ૧ ૧૩-૧૪

ગાળીયા જેવા કાવિનાજ કામે નહ થા ગા એટલુજ નર્દો,
 ગદા તમર્થ કાપિયો અને વિવના જેવા પાવ નાપિત થઇ
 ગયા જેવા કે -

વાગેન વદ્યપો કૈવ્યોપાગ્ને જેજા મત ।
 નિવૃત્તસ્થાનિયમ પત્નોપાર્થનમોહિત ॥૧૬૬॥
 વાયેન વ ડિત ક્રાણયુવનીન્વકમિત ।

कामेन नारदः षष्ठिपुत्रानननयत्स्वतः ।

गर्षभावाय हरिणा दत्तः कामो महाशनः ॥१७॥

इत्यपरापि, शिवः अने नारदः आ गण्डेयः क.भट्टेना मया-
टाया अटवाया. इत्यथ अयिने भारे ज्येष्ठी इया छे इ ज्येष्ठा
गोक्ष्योता आरे दितिने सखी वेणाये पति माये सम्भन्ध इत्यानी
धन्वा यथ. पति ते समये अग्निशय्याया अग्निनू' यत्न इगी
इडेया. तेनी पासो जह तेजे वीनती इगी. पानीनी वीनती न धरे-
सवा आतर तेजे तेने योनी ज्येष्ठा' इब्. पञ्च निरालंकार पत्नीये
पतिनू' पञ्च ज्येष्ठी गण्डू' अने परिसामे द्विगुणकशिपु अने द्वि-
गुणात्त जेवा लयानक पुत्रोनी छिपत्ति यथ, (भा.४-१४गो अध्याय)
शिवः आ गण्डेयमा ज्येष्ठी इया छे इ ज्येष्ठावियनमा मोदिनी इत्यथे
अनुये दैत्येने मोदमा नाप्ती देवाने अमृतपान करन्तू, (भा.-८-
१२ गो अध्याय). आ यात ल्यारे शिवः अने सावशी ल्यारे मोदिनी
इत्यथ ज्येष्ठा इत्यथ यथ, मोदये ल्या अनु विगलना इया ल्या
इया' साथे पदारथे अने अनुने वीनती इगी इ-
त्यानी दैत्येने
आये मोद करी, ते इत्यथना अगो दर्शन इया आया छिये,
तो दर्शन करवो. अनुये ल्यांन अन्धेन यथ इत्यथना मोदिनी
इत्यथ अकट इयू. वागवान शिव ने मोदिनी-इत्यथानी मोदक
मीजयी मुन्ध यथ तेने पकडया होया; पकडी बोडी पथय; पन्नु
मोदनी-इत्यथ अनु छटकी गया. कामरथी अन्ध मुन्ध यथ मयेसा
इरी होया ल्या. ज्येष्ठी अनुये अकट यथ तेमने मोद जातये.
नारदछनी तो आलार्थये शपडकर इया पुराणान्तरया सम्भगाय

૭. કામવૃત્તિ ખાતર નારદજીને સ્ત્રીશ્ષ ધાગ્ય કૃત્યાદં થયું જેને પરિણામે સ્ત્રીશ્ષ નારદે ૬૦ પુત્રોને જન્મ આપ્યો. કામદેવને આમ મહાનમા મહાન પુરુષોને પણ મડપ કરનારો પ્રભુએ બનાવ્યો છે, તે મહાન પુરુષોનો ગર્વ હિતારના ખાતર ૧૫-૧૭.

કામેન ભરતસ્યાપિ હરિણસ્વ ભવાન્તરે ।

પુગ્લ્લનોઽપિ કામેન સ્ત્રીયોનિમુપલઠ્ઠવાન્ ॥૧૮॥

કામેન વેદગર્ભોઽપિ સ્વમુક્તાયાં તથાકરોત્ ।

૬૬ તેનૈવ રાગ્ણો વૃદ્ધિ રમાયામન્યથાકરોત્ ॥૧૯॥

કામવૃત્તિના પુત્ર બનેલ રાગ વાગપ્રધાત્રનો આગ્ય કરી વનમા રહેતા હતા તેઓએ પ્રભુપદ આજ જન્મમા પ્રાપ્ત કર્યું હોત; પરન્તુ એક દિવસ જેસે જનાન બન્નેો કે ત્યાજે બગતજ્ઞ જ્ઞાન કરી નિલનિયમથી પરવારી પ્રભુવતં ઉચ્ચારણુ કરતા બેઠા હતા, તેવામા સામે કાઠેથી વાધની બીકથી ડુંકેલી એક મહીનો ગભ નદીમા પડતો અને તજ્જાનો તેમણે બ્નેયો. તેમણે જન્મ્યાને પાણી-માથી ઠગવી લઈ તેમ પુત્ર માફક પાલન કર્યું. તેમા તેમને અભ્યા-મકિત થઈ ગઈ અને યોગાદિ કર્મો કરવાને બદલે મૃગજન્મ્યાના પાલનપોષણમાજ નેમનો સમય બ્યતીન થવા લાગ્યો એમ કરતા મૃગમા ને મૃગમા આસક્તિવત્તામા તેમને મૃત્યુ આપ્યું. અભ્યામકિતને ક્ષીણે બીજા જન્મમાં તે મૃગ તરીકે જન્મ્યા. રાંસારમાં મૃગ બન્ધ્યા તરફના પુત્રવત્ પ્રેમવૃ પલુ આવું પરિણામ આપ્યું. પુત્ર જન્મ ગંભ સ્ત્રીયોનિને પામ્યો થીમદ્ભાગવત-મતુર્ધાં રકન્ધમા જીવના ૩૫૬ તરીકે આપેસો ગભ પુત્રજન્મ વરનોથી જ્યાજે પરાબત થઈ

ગયો લાગે ચમ્પો તેને કહી તનક જિયારી મયા વિન્દશી વ્યગ્ર થવેના
 એવો તે પોતાની સ્ત્રીને આનંદુ કર્યા લાગ્યો; તે સ્ત્રી પ્યાન
 કરતા વિદર્ભાનજના મદલના ઉત્તમ સ્ત્રીરૂપ થઈ ગયા. તેને મન્ય
 ધન્ય પાવડય પરબો; (આમ્ય ૨૮ મો) બહાણ્યે પેતાની પુત્રીમા
 માન્ય કરી, મરીન્ધાદિ પુત્રોએ પિતાને સમગ્ર યા અને બહાણ્યે
 પ્રાયશ્ચિત્ત માટે આમાલ પોતાના દેહનો લાગ કર્યો, (મા ૨-૧-૨૮
 થી ૩૩) ગવલુતી કથા મુખદિ છે હજીમા જો દન્દ્રિય પણ બને
 તેના વિષય તપ એચ્યાય તો સર્વ નાશ કરે કે, તો પત્રી સમગ્ર
 બન્દ્રિયો એચ્યાય તો શી દશા થાય ? ૧૮-૧૯

૪ ભક્તિમાર્ગ અને કામ

કોને અનેકને પર્વત કરી નાખ્યા કે તે વિષય મનાવામા
 આનંદ ભક્તિમાર્ગીય જોરે તે એનાથી જાતિ કરતા નાનમન
 છે, તેવું કહેતા આનંદથી કહેવામા આવે કે —

एव हि बहसो नष्टा कामेनैव हि सायव ।

भक्तिमार्गे निरोधस्तु तत्र कामकृतो महान् ॥૨૦॥

कामिन फलवान्छात शरण नैव सि यनि ।

सापेक्षम्ब तु सर्वत्र दुर्लभ हि समर्पणम् ॥૨૧॥

तदभावे तदीयत्वं सर्वगैव हि दुर्लभम् ॥૨૧१॥

વિષય ગણાવેના એ ઉનાનના બીજા અનેક પદ્ધ માર્ગોના
 પ્રતાપે સર્વનાશ પામો ચૂક્યા છે વિશ્વ વિદ્યા જેના સમર્પ ઋષિ-
 મોના પણ હજીમે વર્ષના તપ પલમાનમા કામન પ્રતાપે ધોવાઈ

-રાહિન પ્રમાણે અગ્નિહોનાદિ ન્યધર્મોનું આચરણ, પરધર્મ-
 માર્ગો તદન નિહતિ અને ઇન્દ્રિય-કર્મી થોડા ઉપર નિષ્ઠન, આ
 નજ વનુનો કોઈપણ રીતે પ્રકાશ મળ્યોમ્મા લગ કન્વાનો નથી.
 શ્રીદગ્નિપદ્મ તે ત્યામ્ધોની આજ્ઞા કરે છે કે-કૌતુકને માટે કે
 ધર્મને ખાતર પણ એ પ્રભેગા શિષિવત્તાનો પ્રમુખ ઉભો થાય .
 તેપણ કોઈપણ રીતે ને નોમો તેણે પણ શિષિવત્તા થવા દેવાની
 નહી. શ્રીમદ્દાપ્રમુદ્ધે 'સ્વસ્તોક્ત' ને ન્યોક્તના પ્રકાશને ક્રીડાઈ-
 નન ખાતર પણ ના નામના શિષિવત્તા ન લાપવાની આજ્ઞા કરી
 છે. શ્રીદગ્નિપદ્મ તેજ આગયને માન્યરી કૌતુક અને ધર્મ મળે .
 પ્રયોગે છે શ્રીમદ્દાપ્રમુદ્ધનો આશય ઇન્દ્રિયનિષેધ મળવાની જાણ
 તમા મૌથી વધુ છે. ૨૨૯ મી કાન્દિકાના પ્રકાશને ૨૨૫મી આજ્ઞા
 કરે છે કે-પરોપકારને માટે પણ ઇન્દ્રિયનિષેધનો ન્યાય થવાનો
 મમ્બવ રૂટે; ને વગેરે મમ્મોમા સામ ન્ય ધર્મનો લગ કન્વા પટે
 ને કન્વા પરોપકારને ધર્મો અમવત્તેરામા અધકારક તેણે તેણે
 ભાગ્ય કન્વા' રીપનો શ્રીદગ્નિપદ્મનો કૌતુક અને ધર્મ શબ્દ
 પ્રયોગવાનો આશય પણ હવે મુદ્દ થયે. હવે મુખ્ય ને કાઈ
 માધવાના છે, તે વિવેક, ધર્મ અને આશ્રય છે; અન્તિમ
 ન્યાયની મિદ્ધિ માટે વિવેક, અને ધર્મ છે. શ્રીમદ્દાપ્રમુ
 દ્ધે વિવેકધર્મોપયમા ધર્મની મિદ્ધિમા 'કાયા-વર્ણ અને મનથી
 મર્વયા ઇન્દ્રિયના કાયો, ઇન્દ્રિયના નિલો તરફના ને જોવાણ તેનો
 લગ કન્વાની વત કદી છે (વિ ધં ૮) કૌતુક ખાતર પણ
 જોનાથી ઇન્દ્રિયો તેણે વિવેક તન્દુ ખેચાય, પરોપકારને ધર્મો
 ખાતર પણ જોનાથી ઇન્દ્રિયો તેણે વિવેક તન્દુ ધમડાય. તેનાથી
 મર્વનામ થવની પૂરી સમ્ભાવના છે; માટે કોઈપણ પ્રનયમા
 ઇન્દ્રિયો જિવનો કાળ મોજને, નથી. ૨૪-૨૧

इन्द्रियनिग्रहो नाम विवेक आने धर्मो नास उच्यते ।
 'अनु धर्म' शक्तानी इन्द्रियी करी, अे विवेक' (वि. धे. १) अने
 'अनुधर्म' त नये प्रकृतना दुःखे सदन इत्ये, ते धर्मः' (वि. धे.
 १) अा अने चतु कभीथी गिह यथ गडे नदीः त्या व्यापनी
 शक्यता अरी ? तेनी अाथ व्यापनी इहे नै इः—

आश्रयस्तु कथं सिध्यन्मनोविक्षेपसम्भवात् ।
 भक्तिमार्गोऽपि मूलत्वात्त्यागस्य नहि सिध्यति ॥२७॥
 बाह्यपक्षे कृष्णयोगः सर्वथा स्वान्तरे मत्तः ।
 परन्तुभयथा त्यागो मूलमत्र च संशयः ॥२८॥
 कामं सति कथं त्यागः सापेक्षस्य प्रसिद्ध्यति ॥२९॥

स्थिर चित्त विला आश्रय सिद्ध थाय नदी. श्रीगदाग्रस्तुष्टे
 विवेकधर्मोऽयमथा शतत सरणुभायना कृतानी आजा करी नै.
 'प्राप्तं सेवेत निर्वासः (वि. धे. १५) त्रेष्ठपक्षु अतनी मभवा गिना
 ले भवे तेनाथी अन्तेषा अानी देवे।" "व्याकथयित्वायानि कुर्वाण्युवा-
 चचान्दधि (वि. धे. १६) इत्ये अने अवन-लौकिक पैदिक कर्गे अर
 पाना गगवदाश्रय शयी इहे अा." काम चित्तने उजेवनी नाजे
 छे. तवे चित्त वे व्यय होय तो गगवदाश्रयत् मत्त चित्तन
 यथं शके नदी; अने मत्त चित्तन न काम जेहवे गगवदाश्रय सिद्ध
 थाय नदी. इन्द्रियोना कर्गेनी अन्तः त्याग, धर्नु सत्यम, अेज
 भक्तिमार्गनां मुख्य चतु छे; अे चित्त कर्तितमार्ग सिद्ध यथं शक्य
 नदी. अनुवाद आभकर्गोने इहेही अर्कितमार्गनां अणुप्रमाण अ

પ્રકારે છે, આ શ્રીદશરિગાયત્ર્ય વિષયભાગ ॥ બે વિભાગ કરે છે એક બાલ, બીજો આન્તર દેહ, ઇન્દ્રિયાદિ બાહ્યોપકરણથી તે માલ વિષયભાગ ક્ષેત્રવાય અને આન્ત કરણુમાથી તેની વામના પણ કાઠી નાખતા તે આન્તર ભાગ ક્ષેત્રવાય તેનો કામગી ઉખેળાઇ ગયેનાને આ બંને કયાથી સિદ્ધ થાય ? ભક્તિમાર્ગમા તે પ્રભુને પ્રાર્થના કરવાનું પણ નથી પ્રભુએ બધું જ કાઠી મૂક્યું છે, તેજ પ્રમાણે થાય છે, મધ માગાની મનિયે તે પણ જે પ્રભુનું ધારેનું તેજ થવાનું-તેની પ્રભુ તરફ તેથી સંકાની નજરે નેરાપણુ થાય છે, તેથી અસ્થિતિ ઉત્પન્ન થાય છે અને તેથી ઇન્દ્રિયોના કાર્યોના ભાગજ જે ભક્તિમાર્ગમા ઇષ્ટ છે, તે કયાથી સિદ્ધ થાય ? વિવેક અને ધૈર્યને આન્તે સિદ્ધ કરાવે. આશ્રય કામી પામેથી હાથ લાગી દબને છગ્ગી બન્ય છે ૧૭-૨૮૩

૬. ઉપસહાર

આજ્ઞા સ્વીકૃતિમા કામગી બધું કરતા, ભક્તિમાર્ગમા ઇન્દ્રિય નિમ્મલનો અભ્યાસ, ઇન્દ્રિયોના કાર્યોનો ત્યાગ અને કામોને વિવેક-ધૈર્યની અસક્ષયતા બનાવવામા આવી આ કામથી બચવાનો નિમાધ । છત્રને છેવટમાનો ડેરા ઉપાય બનાવના શ્રીદશરિગાયત્ર આજ્ઞા કરે ૭૬

તસ્માદ્વિચાર્ય તરૂપ દુરતિનમ્ણ સ્વત ॥૨૯॥

શરણીકરણીય શ્રીનિજાચાર્યપદામ્બુજમ્ ।

માધનાનામમાવેડિપિ મ્વવઝાવિન્સાધકમ્ ॥૩૦॥

તત એવ ચ નિમ્તાગે દોષપોપશુતામનામ્ ।

નાન્યા ગતિર્ગૌકુલેશમનનાનન્દકાક્ષિણામ્ ॥૩૧॥

કામરૂ વપરૂપ અર્થિ કાયુ... છે, તેના ઉપર વિભવ મેળવેલો
 અર્થિ મુરુદેન છે તેને નરી જરા અરે ધરમ રૂરૂ રૂરૂ એકમ
 એક સાધન છે શ્રીમદ્વારુદુ આગા કર છે કે 'વલો રુદ્યાદિમાર્ગ
 દિ દુ સાધ્ય શ્વિ મે મતિ (રિ ધે ૧૭) માટે મત એવે છે કે—
 • કનિયુગમા ભગિત વગેરે માર્ગે દુ ખથી સાધી શકાય તેમ છે '
 માટેજ આપણીયે બધાને વિતામરક એસ મતત ભગવદાશ્રય-સાતત
 રુદુની ભાવનાને આદેશ કર્યો છે શબ્દ મે રીને ગાપ્ય છે ૧
 મર્લાગપુર્વક શબ્દસાધના અને ૨ અત્યાગપુર્વક શબ્દ
 • સાધના આમાનુ પદ્મુ રુદુ એ શિદ્ધ રુદુ અને બંધુ સાધન
 રુદુ છે તમાગામક શિદ્ધ શનુમા મોજન વગેરેથી શરીરના રુદુ-
 બની પનાયે નથી કવની હેતી આ અર્થિ ઉત્પટ દરુની નાન
 છે અર્થિ દુશાન્તતા આ કનિયુગમા આની રુદેવી છે રિવે, મેર્સ,
 ભગિત વિનાના, કુનિયુગમા શ્રુતી ગપેલા શ્રુતી માટે બંધુ સાધન
 શબ્દ છે આ બીજા શબ્દમા દે શિદ્ધ મતતાનો આ રુદેનો દાય
 છે તેને સતત ભગવદાશ્રયની ભાવના કરુની છે તે ભાવના
 ઉત્તમ મુરુદાચ ટકાવી-નિતારી શકાય છે આ કાયે ભગિતમા
 મના પમાચાર્ય ભગવાન મં વાગાચાર્યના આશ્રયથી શિદ્ધ થાય
 છે પ્રભાદયે ગર્ભાંગન મારુપુરુદુદી મુતિમા કર છે કે—

સ્વય સમુત્તીયે મુદુમ્તે ચમનુ મયાળેવ મીનમમ્મ્રમોહુગા ।
 મવમ્પનામ્મોરુદનાવમમ્તે નિધાય યાતા સ્તુદુદ્દો મગનુ ॥
 (ભા ૧૦-૨-૨૧)

હે પ્રભો ! તે ધર્મિન મુદુદુ-ધર્મવાળા મદનુમાનો અત્યન્ત
 દુગ્ધ એસ આ ભયાનક ભસ્માગને જાતેજ તરી આપના અરુ-

છારવિન્દરૂપી નાવને અહીં મૂકી ગયા છે; કારણ કે આપ મત્પુસ્તો
 નરક મહાન કૃપાનાહી છો." માટેજ લોકો ઉત્તમ પ્રકારના ગુરનો
 આત્રમ કરે છે. એટલે તેમા પ્રભુનો અનુમદ્વ નિયમક-છે. કેમકે
 "એ છવને પ્રભુનો અનુમદ્વ ન હાય તો આ માર્ગમા સર્વ કૈ
 અશક્ય છે." (નિ. સર્વ, નિ ૨૨૩) નિરોધ લક્ષણમા શીમવાપ્રભુ
 એ પ્રભુમા હૃદય નિમ્દ્વ કૃપાના ઉપાય બનાવ્યા છે—"પ્રભુના
 ધર્મોના સામર્થ્યથી નિયયોમા ગિયર વૈગળ્ય ગાખવું. પ્રભુના ગુણોને
 ઠરી નુપદ અર્થ થતા કયામ પલ્લુ આમાનિક અનનાઓની અસર
 ન થવાની. મત્પુસ્તોપ વિનાના યદ્વ, મમારમા આગકિત ગાખ્યા
 સિવાય પ્રભુના ગુણોનું સદૈવ ગાન કરવું. માનસી રીતિયે પ્રભુના
 અરૂપનું મદા ધ્યાન કરવું. (નિ. લ ૧૫-૧૭) અને તે બધું એક
 ગુરના આત્રમપર્ક. આમા ગુરની પ્રાંમા આત્કાવની નથી,
 યન્નુ છેક ઉપનિષદકાવથી તાલી આવે છે. શ્વેનાંશ્વનર ઉપનિષદના
 અન્ને સ્પષ્ટ શ્લોકમા આજ્ઞ છે કે—

“યમ્ય દેવે પરા મક્તિર્યથા દેવે તમા ગુર્ને ।

તસ્મૈને કર્મિતા દ્યયાઃ પ્રકાશન્તે મહાત્મન ॥

એને દેવે પરા ભક્તિ, દેવગી ગુગ્મા ગી,

અર્થો તેવા મહાત્માને આ કલ્પ ગુટ થાય છે.”

૬૬. નિષ્કામલીલા ॥

(અનુવાદક-વસંતરામ હરિકૃષ્ણ શાસ્ત્રી)

શ્રીમદ્દશામનના ૨૬ માં અધ્યાયના કથાપ્રસંગ એવો છે કે.

- 'સરદન્તાણી પૂલ્હિયાની ગતે રમણેચ્છાયી ભગવાન્ ગોચ્યાવનો આશય કરીને વનામા પધાર્યાં, અને ત્યાં વેણુનાદ કર્યો વેણુનાદના અંતુર નવથી આકર્ષીકરને ભગવત્સ્વરૂપાનંદની અભિવાધાપાયા પ્રજ્વલકરે ત્યા પધાર્યાં. પ્રથમ નો પ્રભએ તેમને શિવજી વા શ્રીધી પ્રોહુ પમાદ્યા.
- ભગવાનનું તેણું બેદલતક ભયભુ માલવીને પ્રથમ તો તેમને શું કવું એની સમજ પડી નહિ. પછી શિંગળ કરીને પ્રજ્વળી દરા પ્રકાશી વા શ્રીનો પ્રત્યુત્તર દરા પ્રકારે આપીને કેવળે સ્વરૂપાનંદનું દાન સ્વગામી વિનિતિ કરી, તે વિનિતિ સ્વીકારીને આત્મારામ પણ પ્રજ્વ તેમની સાથે રચ્યા."

અંશય વિચારમાં ઉપયોગી છે પ્રાયેક વિચારમાં અંશય પણ નિર્લેપક રહ પડે તેમ હોવાથી શીલરિશાલચરજી તેમના પ્રાગંભમા પ્રકૃત વિચારને અનુકૂલ અંશય વર્ણવે છે એ અંશય એટલો બધો આભાવિક છે કે આ બીજાનું મવણ કે પાંગ કરતાં ઉત્પન્ન થાયજ.

મન્વજ ભગવત્ કામચીલા નિરુપ્યતે । સાનુષપન્ના । જામમ્પ પ્રાકૃતશરીરાધારત્વનિયમેન ભગવતિ તાદદાનદ્વત્વાપાતાન્ ॥

અંશય

શ્રીમદ્દેવજી આ કથાપ્રકરણમાં ભગવાનની કામચીલાનું નિરૂપણ કરે છે. તે અર્થે ઉપમા-બીજોગતી-અર્થ પડતી વધી, કારણ કે કામ પ્રાકૃત શરીરના આધારે રહે છે, અર્થાત્ પ્રકૃતિયા ઉત્પન્ન થયેલા પંચમહાગુણના શરીરમળ તે કામ વમે છે. હવે તેવો કામ

ભગવાનના રહે છે એમ માનશે તો ભગવાનનું શરીર પણ લૌકિક મનાયજ નહિ, કેમકે તેમનું શ્રીચમ માત્ર આનન્દમયજ છે, એમાં ચ્યૂવશરીર અને સૂક્ષ્મશરીર એવા બે ભેદ નથી, એટલુજ નહિ, પરંતુ લોકમા જેમ જીવ અને શરીર જુદા જુદા છે, તેમ ભગવાનનું શરીર અને ભગવાન જુદા એવા પણ ભેદ નથીજ, તો પ્રભુના એ દિ ય શ્રીચમમાં પચમહાગુનના પૂનલાએમાં રહેનારી કામ મ ગ્રી ગય ?

અલૌકિક શરીરમાં કામ કેમ ન માનવો ?

હવેના અશયનો નિગમ કરતા કાંઈ એકદેશી જાણાવે છે કે-કામ લૌકિક રંગીનમાજ રહે છે, ભગવાનના જે તે જુદા નો ભગવાનનું શરીર લૌકિક જની જાય એમ માનવાને કાંઈ કાંઈ નથી, કેમકે ‘કામ લૌકિક શરીરનેજ આધારે રહે છે’ એવો નિયમ જ નથી. એવો નિયમ માનીએ તો પ્રભુનું શરીર લૌકિક રી. કામ જેમ લૌકિક શરીરમાં વસે છે, તેમ અલૌકિકમાં પણ તે વર કરે તો શ ?

મુખ્ય સશયનું આ સમાધાન સતોષકાન્ક નથી, એમ સશયર્થા જાણે કે

ન ચ નાય નિયમ । મોક્ષદશાયમાધિદૈવિકદેહવતો જીવિ-
 સ્યાપિ ‘ઘટા સવ પ્રલોચન્ત’ इति श्रुत्या तन्निवृत्तिश्चરणात् ‘सोऽ-
 श्रुते सर्वान्’ इति भगवति प्रविष्टाना तेन सह स्वरूपात्मकतदनुभव
 एव । अन्ययान्तर्गृहगताना गोपीना काम प्रतिबन्धको नोच्येत ॥

અલૌકિક શરીરમાં કામ નજ મનાય

જ્યારે જનની મોક્ષદશા થાય છે, ત્યારે તેનો દેહ આધિર્ભૈરિક થઈ જાય છે, લૌકિક દેહ નિવૃત્ત થતા અલૌકિક જની જન્મ છે તે વેનાએ જીવને પણ કામ રહેતો નથી, એમ શ્રુતિ-વેદ કહે છે. 'વેદા સર્વ પ્રલૌક્યન્તે' 'જ્યારે સર્વનો પ્રત્યક્ષ જન્મ છે,' અર્થાત્ મોક્ષદશામાં જીવનો અલૌકિક દેહ થવા પછી લૌકિક દેહ ઇન્દ્રિયા-દિનો અને તેના આધાર્ય રહેલા કામાદિનો સમ્પર્ક જાય, ત્યારે જીવના અલૌકિક શરીરમાં કામ નથી રહેતો, તો હવે ભગવાનના દિવ્ય શ્રીઅર્ચના તેની ધિયતિ મ્મ માની શકાય ?

શ્રીમદ્કાન્ના ઉચ્ચ સાગ્રે એકદેશી કરીને પોતાની શુક્તિ દર્શાવે ?

વેદ અલૌકિક શરીરમાં પણ કામ હોવાનું કહ્યુંલે છે.

વેદ કહે છે કે- 'અલૌકિક દેહ ધારનાને જીવનુ જગ-માત્રા સાથે અર્ચ-અર્ચક-કામોનુ અરન કુ છે' આ વેદના મતમાં અલૌકિક શરીરમાં જીવનુ જગમોગ કામા નવુ સર્વકામોને અનુભવે છે એમ જણાવે છે તે અલૌકિક શરીરમાં, કામનુ ન હોય તો તેનો જોગ જીવ કરી શકે અને શ્રુતિ તેમ કહે પણ કેમ ? માટે અલૌકિક શરીરમાં પણ કામ તો છેવ

એકદેશીનુ આ સમાધાન સચિત્ત વાગતુ નથી એમ સમજાવે છે:

એ શ્રુતિમાં કામશબ્દનો અર્થ વિલક્ષણ છે.

અમાનુ-અલૌકિક-શરીરમાં પણ કામ જમે ન, એમ દર્શાવવા માટે જે શ્રુતિ અપવામાં આવી છે, તે શ્રુતિમાં કામશબ્દનો અર્થ

લોકમાં અનુભવાતો 'કુષ્ટ કામ' એવો નથી થતો પરંતુ કામ એટલે
 ભગવત્કૃપાત્મક જો કામ તેનો અનુભવ તે દિવ્ય દેહવાન બને
 એ છે. ભૌતિક કામની તો નિવૃત્તિ થઈ જાય છે એમ શ્રુતિ કહે
 છે, કર્મને તેજ સૌકિક કામનો અનુભવ અલૌકિક દેહ ધર્યા પછી,
 તે પણ આનંદમય પ્રભુ સાથે જીવ કરે એમ માનવું તદ્દન અયોગ્ય
 ગણાય. પ્રત્યુત્પત્તિ-ભગવાન્થી ભિન્ન નહિ પણ તદ્દન
 આનંદમય જ કામ તેનો ભોગ અલૌકિક દેહવાન જીવે છે, એ
 માનવું વેદમુખ્ય છે. વળી તે પ્રભુ સાથે પણ સૌકિક કામનો
 ભોગ થાય છે, એમ તે માનશે તો મદ્યાન વિગ્રહ આવશે. તે
 વિગ્રહ આ પ્રકારે દિશવળે

અતીત ગમગમને કેવલ મનોદૃષ્ટ વૈભવનાંતર શવભૂ કર્યા પછી
 અનેશુભ અસ્વભુગ અને તમોશુભ એવા ત્રણે ગુણોના મિશ્રભાવથી
 નવ પ્રકારના અને નિશુભ મનીને ૧૦ પ્રકારના વગ્નક્રમો પ્રભુ-
 અનિધાનમાં પધાર્યાં, તેમાંના દરેકને વજ્રસુંદરીઓ કાવના અધ-
 નમાં આવી પડ્યાં, પુર્વ તો ભક્તિભાવ દત્તો, છતાં દાહના પ્રતિ-
 અધથી અધાહને ભજનાનંદનો ગાનુભવ કર્યા વિના ભગવત્સાધુભવ-
 રૂપ મોહને પ્રાપ્ત થયા, અર્થાત્ ભજનાનંદરૂપ ઉત્તમ શક્તિ નહિ
 મળતાં સાધુભવરૂપ મધ્યમ રૂપ નેએને મળ્યું. આ પ્રમંગને અનુમ-
 તિને શ્રીશુકદેવજી શું કહે છે, અને તેનું દાર્દ શીવજીમાર્ગિએ કેવું
 પ્રમટ કર્યું છે, તે મળવા માટે મય શ્લોક અને તે ઉપરના
 શીશુભોધિનીજી અન ઉત્તરવામાં આવે છે —

અન્તર્ગૃહગતાઃ કાશ્ચિદ્ ગાંધ્યોર્લલ્લવતિર્નિર્ગમા ।
 કૃષ્ણ તદ્માવનાયુક્તા દધ્યુર્ભોલ્લિલોચના ॥

श्रीसुराधिनी-देवताया काश्चिद् गृहमध्ये स्थिता गोपभार्या
 चातुर्यानिभिज्ञा अप्रोढा पतिसहिना पतिभिरव सरणिता अलक्ष्यवि-
 निगमा जाता । तत प्रतिवन्धनिवृत्त्यर्थं कृष्णगेव ध्यातवत्य पर
 तद्भावनयुक्ता भगवान् जार स्वयमभिसारिवा इति । अन्यथा
 प्रतिवन्धो न म्यात् । तादृशोऽपि भीलितलोचना सुधो भगवन्त
 दध्यु ध्यातवत्य । ततो मुक्ता जाता ।

अथ — 'देवताया देवकी च भाग्य-इती, अने २२
 श्रेष्ठ पुत्रत उमरुनी-नदि होनाथी ननु-तागी अनामक नदी
 पनि साथे हाराथी पतथीन रक्षक कृष्णी जेपभायाजे अथ
 । अस्तु वरीजे पेडे प्रभुना दाने भवानी तीर आसिनया एत
 अद्वा निडगी गभी नदि सायजी प्रभुनिचनभा आरी पडेभा
 अनियधो तोरी नाभवाने श्रीकृष्णु ध्यान धर्तु, परतु जात तो
 तेज दतो ते ओडे जगवान् एत छ जाने अमे अभिसारावनाजे
 छीजे तेगीजे तेमने प्रभुने भलवाभा अतिवध नये, नदि तो
 अतिवध सालक नदि तेरा दता वरपणु नमना भीनीने जगवान्
 तुज ध्यान धर्तु तेधी भेक्षो तो पाग्था "

उप ना वथेनोनु मनन इत्ता जलुभा विना नदि नद के
 लीदिक काम तो अतिवध नाभवाने छे जे जेपभायाजेनी प्रभु
 अनि न्-सुदि-समसुदि दती, ते ते प्रभुने भाक्षात् भधी 'त्याल
 नदि छवे अतीदिक देद धर्तने पणु से दिक काम जे प्रभुभा नये
 तो जलानदना अनुभवधी तो दूज गे जे। सर पणु नश्य
 -दतो नधी, जेसा एजेज प्रभुना अतीदिक द्वायम लीदिक

કામ માનન, અને શ્રેય પ્રાપ્તિને જીવ પ્રભુ માથે લોકિક માનનો
 ભાગ કો છે એમ માનવા, ઉપરના સિદ્ધાંત માથે વિરોધ પ્રાપ્ત થશે
 માટે તે મનનુ ચોક્કમ નથી

શકાકાને ॥ ઉપરનું પ્રયત્ન કરીને એકદેશી આપે ટે—

અલૌકિક દેહમાં અલૌકિક કામ

૧૦ ॥ દિ ય એમ સામ્ય ગાનભવાતો કામ માતી લતા
 ઉપ ના વિલા અતી પ ક વા-અન્ પીત્તેજ માર્ગ તે પ્રિ
 ધાને અન્ધારવા લક્ષ સમય એમ છે પ્રભુના દિ ય ન્દ ॥ પાકૃત
 કામ છે એમ ન માતા ગામકૃત-અભૌત-કામ છે એમ માનવું
 લૌકિક કામ કરીને આધારે ન્દ અને અલૌકિક કામ અલૌકિક
 કરીને આધારે ન્દ એમ માતી લતા કાકાણુ પદ્મના વિગાળુ
 ખીજ રંગે ॥ દિ ॥ ૧૧ ॥ આવાઓને લૌકિક કામ હૃદિ હતી તેથી તેમનો
 પ્રતિ પ્ધ થયો, અલૌકિક હાત તે નજ યાન એવે આ અધ્યયના
 ને સિદ્ધાંત ઉપદેશાનલો ૨, તેનો યોગે પગ માધ ન્દ યાન અને
 પત્તે મમય મમી લગે

એકદેશીનું આ સમાધાન પણ શકાકાને રમ્બુ નદિ, તેથી
 એકદેશીના કથનનો પુન જન્મ આપે ?

ન જાપકૃતવિમ્હોડવાકૃત મદ્દતિ વાચ્યમ્ ॥ સ્વરૂપાતિરિક્તમ્
 તવાવિધમ્ તમ્યાપ્રમિદ્દે ॥ ન વૈવપિ વક્તું શરય નામ્ત્યેવ સદ્દતિ ॥
 તદ્દનુકલ્પવિયાયા મત્વાદિત્યાશ્ચ મમાધતં વિદ્યા મનાંપીતિ—

પ્રભુથી ભિન્ન અલૌકિક કામ છેજ ક્યા ?

‘અલૌકિક કામ’ એ કોણ તે તે પ્રભુ ॥ દિ ય વિમ.મા

માનવો કીક મધ પડ્યો, પણ અલૌકિક કામ કયા છે ? પ્રભુના દિવ્ય અવગણી જુનો દેહ દિવ્ય કામ પ્રગિહ કયા છે ? જો કામ પ્રગિહ હોય તો મનુષ્યનો કશક પન્દાર યદ્ય શકે છે, પણ તેવો કામજ પ્રગિહ નથી એટલે ગિરપાય.

એકદેશી દવે કાલક કરાણથી કહે છે—

પ્રભુમાં કામ છેજ નહિ, એમ માનો.

પ્રભુમાં કામ છે એમ માનતા આટલા બધા તર્ક કાઢે છે, અને તેને તોડવાને અનેક પ્રયાગે કરવા પડે છે એમજ માની લો કે પ્રભુના દિવ્ય દેહમાં કામજ નથી. ઐતિક કામ માનતા વિગેધ આવે અને, અલૌકિક કામ માનતા સંગમ થાય અને તેવો કામ છે એવું બાનેજ નહિ, તો પતી કામ માનવો શા માટે ?

એકદેશીનું ઉત્તુ સમાધાન તો અનુભવી દૂર છે એમ કમવના સુકાકાર કહે છે કે—

કામ તો પ્રભુમાં હોવોજ એકવે.

અવગણના લેત પણ કામજ નથી એમ માનવું તદ્દન શૂન્ય કરેવું છ કેમકે કામવદ્દય, કામના અસ્તિત્વથી જે કામ થાય છે તે, ક્રિયાઓ તો આદિં જોવામાં આવે છે. કામ હોય તેજ ક્રિયાઓ, કામથીજ ક્રિયાઓ, અણુપ તે ન હોય તો ક્રિયા પણ નજ દેાય. ક્રિયાઓ—ક્રિયાઓ તો તેથી અણુપ છે, કાર્પ તે થાય છે, તે તે ક્રિયાઓનું મૂલ્ય કામ પ્રભુના કમ ન હોવો જોઈએ ? જો તે ઐતિક માનીએ કીએ તો પણ વિગેધ જોતો થાય છે અને અનીકેક માનવા બના તેવો કામ કોઈ કેશમે પણવેતો સંભવ્યો નથી એવી ગીતે

બને બાહ્યેથી પણ મા મપડાયા જેવું થતા શ્રી ૧ ભાગિ
 ઉપર છે કે—

શ્રીકારિકા—ત્રિયા સર્વાપિ સૈવાત્ર પર કામો ન વિચરતે ।

તાસા કામમ્ય સમ્વૃત્તિર્નિષ્ક્રામેનેતિ તાન્તથા ॥

મગતો 'રસો વૈ સ' એતિ શ્રુત્વા ન્સાત્મકવાત્ર મગતિ ત્રિયા
 સર્વાપિ મૈવ । યા રમશાગ્રે રસાર્ભૂતિર્હેતુત્વેન પ્રમિઠા નૃત્યચ્ચાદિ
 રૂપા । રસમ્ય ચ મ્વત્રિયામિ-યત્તસ્યૈવ દ્રવત્વાદ મગવાનપિ સ્વ
 રૂપ પ્રકૃત્યિતુ સ્વસ્ય રસાત્મતા ચ નોધયિત્તૈમ લીંગ કોગતીતિ
 ત્રિયાપિ તથૈવ-ચર્યં ।

અન્યથા—આ ત્રિયા ક્રિયા પણ રસ, અને તે સ્વ
 શાસ્ત્રમા નજવેની છે તેની તેજ છે પણ મ નથી પ્રગ્ભુદ્ગી
 ઝોના કામની પૂર્તિ પણ નિષ્કામથીજ કરી છે, અને નગનાઓ
 અનોકિક દેહનાનીજ છે

તાત્પર્ય—મહા પદ ત્રિયાગ્રે ગભ કૃતા પહેલા શ્રુતિ
 એ યુક્તિથી દૃઢ થયેલો સિદ્ધાત હૃદયાડક મ વે બેઠે શ્રુતિ-
 વેદ કહે છે કે, અક્ષયજ્ઞથી પણ પરમજ્ઞ, સદાનંદ, ગુણાતીત,
 વૃદ્ધગુણુમ્તા પૂર્ણ પુરુષોત્તમ રમાત્મક છે સર્વવસત્પ તેજ પ્રભુ
 છે ભગવન્ સ્વય મર્તિ સ્વવ્ય છે એથી અગામ્યમ સ્વ ॥
 આત્મિકમા કાવ્ય માની નૃસાન્ધ દિ ક્રિયા એ લગવાનમા
 હોય તેમા આશ્ચય નુ ? ત્વય ગભુ મનસ્વ મ્વ ય પોનાની
 સ્વપના પ્રકર મારે થય ? ત્યાગે તે ને સ્વો પ્રકર કરનારી

દિવાળી પોતે કરે લાગે. ત્યારે રમ અક્રિયાથી -પણ શય છે, સ્વચ્છ
 તેનું ખર્ચ અવરૂપ ખીચી નીકળે છે અર્થાત્ ત્યારે પૈકિયા પડે તેનું
 અવરૂપ આપેઆપ છે, ત્યારેજ તે પોતાનું સ્વરૂપ આપેજ રીતે પ્રવર
 કરે છે, એટલા માટેજ લગનનું પોતાનું સ્વરૂપ વળાવવા માટે
 તેને તે પ્રવર પ્રકટ અથવા તેનું પૈ વૃક્ષગદાદિ દિવાળી કરે જે,
 અને પોતાની અવરૂપતા પ્રકટ દર્શાવે છે એથીજ મૂલ્ય પ્રીયદાન
 પ્રકટ આવા કરે છે કે દામહીનના દિવા તે અવરૂપતા વર્ણવ
 વેની છે નજ છે

૧ અર અગીત દષ્ટાત્મન છે મગીત પાત્રમા વર્ણવેલા
 નગીનુ અવરૂપ સ્વરૂપી વળાવવા પ્રાધ્યક્ષ આનંદ અમે નથી,
 અર્થાત્ "મેગ જાન્ધાર અને ચૈત્ર આવે નહિ અને આગેદગા તીન
 તિયા અને આગેદગા મેગ નિય" ગાવે તે આગ ગમ દર્શ
 વાગ" એમ જાણાગી તથા એમ મોહનાથી મગીતમા અર્થમા
 આનંદ અનુભવનો નથી એ તો ત્યારે ઉત્તરજાનો ખગ મધરા
 પુત્રનો અમય હોય, પ્રજા મમલુ મિગાજેના લેખ, પાપો આગી ન્હો
 નામ, પ્રજાગાથી કિત્તર જયપગમાલઓ એત-૨ શીતના પગા હી
 મળા હોય, ખગા પગાની ઠટીયાથી મુગ । મહેથી ની હોય,
 તે પેલાએ સ્વચ્છી. તાનક (નજી) વગેરે પ્રાચીન યાગેના અનુ
 મુદર રત્ર માથે ઘેટે હરિ સપે સગ વગેરે પ્રીઅધગખાએ ના નીર્નનો
 જે નાગે મગમા અસય તેજ નેમો આનંદ અનુભવસય, ગમ
 પલુ પોતાના આર્થિક વ્યવસ્થા પ્રકટ થાય તેવી રીત અ
 શાસ્ત્રના સિદ્ધિ જાનથી તેમો અનુભવ થતો નથી, પગુ નેમા
 વળવેથી મિય એથીજ અનુ મુદર ન પ ખર રમ જે

લોકવાને તુલ્ય કરાવ્યું. ગર્વ કુલમંગલ ને શુભ છે, તે જેવી રીતે
 પ્રકટ થાય, તેવી ગીતે આપે તુલ્ય કથું અને લક્ષણોને ગમ્યાના.
 અમથી જલ અને ગ્રીનથી વાયુરૂપ ગાગ્રી થાય છે. આ લોકમા
 પ્રકટ થયેલું હિતમ અને આધૈવિક કામરૂપ શુભ તે કૃષ્ણ
 •બેગવે ન નમ્ય નહિ

एतदेव चोक्तं 'वृन्दावन समीत्यम्याभासविवृतौ प्रभुभिर्गपि
 'लीलैव परिचायिके'ति । तत्तद्रमात्मकस्य स्वरूपस्य सा सा लीलैव
 • परिचयसम्पादिकेत्यर्थः । सर्वेतिपदमखिलतद्वत्त्वेन लोकवैलक्षण्याय ।
 नहि लोके त्वच्चिदपि सकलक्रियानत्तमुपलभ्यते । अपिशब्द सरस-
 तासिद्वये उत्कृष्टापकृष्टममनतत्सत्त्वबोवनाय । एकारोऽनैतदन्य-
 तदमत्त्वज्ञापनाय । अंशतोऽप्यन्यक्रियामत्त्वे रमान्मकना न म्यान् ।

છે - 'હુનર્તકીયુક્તો' વૃત્તવિશેનો શબ્દ, સસ્યાભિવ્યક્તિર્વસ્માદિતિ । સમપ્રાદુ-
 ભાર્થમેવ વૃન્દ, સમે ક્રીડા લીલા દરશ્ય । 'નાયનારી જેમા 14મે
 હોય તેનું' નામ ગમ, ગર્વાના જેવી ગગની અભિવ્યક્તિ થય તે
 ગમ સ્વના પ્રાદુર્ભાવ માટેજ વૃન્દ છે. ગમમા જે પ્રભુની ક્રીડા
 હોવા- ગમહોવા. આ હિતથી દેવશક 'ગમથીના' શબ્દ 'વદન્ય
 લીલા' હિતથી થયેલા માને છે, તેમાંની એક પ્રકારની જાનિ છે
 જેમ ગમનું.

૬ ગર્વ અજોશ્યજ નગર્યાં, ૨૦ વર્ણો હોવાના મારે જે
 શ્રીમે પાપનાશરત કાવ્ય અ ૧ ગગરુ

સર્વ ક્રિયાઓ આ છે, એમ જાણવવા માટેજ સર્વિદમદ યુક્તરૂપ
 યોગ્યો છે. તેમજ એ સમદ પશુ નિઃશ્ચ તાત્પર્યનું યોગ્ય
 કરે છે. જે ક્રિયા રમને પ્રકટ ન કરી શકતી હોય, જે લીલા
 પ્રભુનું સ્વરૂપ જાણતી ન હોય તેવી અન્ય ક્રિયાઓ, આશામ
 કરી નાખનારી ક્રિયાઓ તો પ્રભુમા નથીજ, એમ એ સમદ કહે
 છે. અર્થાત્ આ હૃદયથી એમ નિશ્ચય કરવો કે પ્રભુની જે કાર્ય
 લીલા છે તે ખબી લીલા તેને સ્વાત્મક સ્વરૂપના આધિભવિય માટેજ
 છે જેથી સ્વાત્મક સ્વરૂપ દીપે નહિ તેવી લીલા તો પ્રભુમાં છેજ
 નહિ. એના યોગ્યે યોગી લીલા પેનાના અન્યેક સ્વથી પશિષ્યો
 સ્વરૂપનેજ પ્રકટ કરનારી હોય છે. જો એમ ન હોય તો પ્રભુ
 પૂર્વપુનઃગોચર, કોઈ જાણના નામક પ્રાદૃત જનોનું અનુકરણ રૂઠ
 માટે મરે ? કાંચુ કે તે અનુકરણ કાઠક મૂઠ સ્સ સમાવેલો દરો,
 અને લોકિકનું પશુ અનુકરણ કરવાથી માત્ર સમસ્વરૂપ પ્રકટ થવું
 હશે; માટેજ પ્રભુ લોકિકને અનુકરણની લીલાઓ કરે છે. પ્રભુ જે
 લોકિકનું અનુકરણ કરે છે, પોને લોકના જેવી લીલાઓ કરે છે તેથી
 લોકનું અનુકરણ પ્રભુએ કરવું એમ જાણવું જોઈ છે, પણ તે
 જાતવિક નથી. જાતવિક તો એજ છે કે, જગવાનું કાંઈ લોકિ-
 કનું અનુકરણ કરતાજ નથી, પરંતુ તે તે રમને જાણવાનાર
 સ્વરૂપ પ્રકટ કરનારી લીલા કરે છે. લોકનું અનુકરણ પ્રભુએ
 કરવાથી પ્રભુમાં લોકિક અદિ પ્રવેશે છે, માટે પ્રભુ લોકિકને અનુ-
 કરતાજ નથી, અને તેમની લીલામાં લોકને અનુકરણની જ્યા
 અનિત શમ લાં એમજ અનુકરણ કે એ વિદ્યક્ષણ સ્વથી પુક્ત
 સ્વરૂપને તેવું છે, પોતાની સમમપતા જણાવવા માટેજ પ્રકટ થાય
 છે, નહિ કે લોકનું અનુકરણ કરવામાટે. એ સિદ્ધાંત સત્યમા ગણવો

नन्वेवविधित्वाप्यस्त्वे भगवतो लोके मा कामात्समानाधिकरणा
 दृष्टेभ्यःपि काममिच्छौ पूर्वोक्तदृषणा इति शक्याहुः परं काम इति ।
 मन्तु ता एव क्रियास्तस्यापि न दोषः । अग्न्यदावासात् । नहि भग-
 वत्स्वरूपे आनन्दमात्रेऽन्यत्रस्ति निश्चित, स्वस्वरूपमेव भक्तभान्तु-
 पन्त्य तदा तदा भवतीति सिद्धान्तस्य 'विनादुवाद न च तन्मनोवित'-
 मित्तम विकल्पान् । न्यामैष्वाभिहिते 'आह च तन्मात्रमिति ॥

ક્રિયાઓ જાણવા. તેવી રીતે પ્રભુમાં ક્રિયા ઉત્પન્ન થતી નથી.
 પહેલાં જાણવું છે કે જગતમાં તે આનંદરૂપ છે. જગતમાં જુદા
 અને તેમનો દેહ જુદો એવી લોકાલ વ્યવસ્થા લા નથી પ્રભુનું
 શીશ્યમજ આનંદમય છે. આ આનંદ સિવાય અન્ય કંઈ નહિ તે
 પછી ત્યાં કામનો પ્રવેશ ક્યાથી થવાનો ? અને તેવી ક્રિયાઓ
 જગતની ક્યાથી? જાન્યને એવોજ સિદ્ધાન્ત પ્રકટ કરવામાં આવ્યો
 છે કે અમ્મતની ભાવના પ્રમાણે પ્રભુ નિરૂપ પ્રકટ કરે છે જગતમાં
 હૃદયમાં જેવા આનંદ આપના થઈ ગઈ છે, તેમજ
 જગતે પ્રભુ થાય છે. તેમજામે પણ એમજ રહ્યું છે. જેમ મમદ
 આંદર અને શદાર સેધવ લુપ્તથી પરિપૂર્ણ છે તેમ પ્રભુ આનંદથી
 પૂર્ણ છે. જેમના શીદાન્તે ક્રિયાકે અવરૂપથી જુદા નથી, પણ અવરૂ
 પાત્મક આનંદમયજ છે. વેદ યજુરે જેમના વિશ્વાગ હોવાથી તે
 નિ.આસરૂપ ક્રિયાઓ પણ તેજ અવરૂપથી સાગ છે. મર્વાદારૂપકય
 પ્રભુ હોવાથી ઇદ્રિયાદિક કલ્પનાથી શ્રુતિનો વિરોધ આવતોજ નથી
 આવો મિદાન્ત વેદવ્યાસજ એ કહ્યો છે

૧. જેમ ઠોક શરીરમાં પ્રેત પેડેવો હોય અને તે શરીરમાં
 જેવી વિચિત્ર ક્રિયાઓ જોવામાં આવે છે, તેમ કામનો પ્રવેશ મમદ
 પછી શરીરના સિદ્ધાન્તો જાણવા માય છે, અને નવી નવી ક્રિયાઓ
 જાણવા માય છે.

* વિદ્યાનુવાદ જ જ તન્મનીવિત્તે એ આનંદના.

૨. જાહ જ તન્માને એ પ્રકૃતિમાં ક જ અધ્યાપના પૂજા
 પાદમાં

मनु कथमन्यतः तहीनानामित्याशङ्क्य तदुपपादयन्ति
 कामोऽत्र न विद्यत इति । लोके तद्धेतुत्वेनाभिमत कामोऽत्र न
 विद्यते । प्रभारव तद्रूपत्वात् । 'साक्षान्मन्मथमन्मथ' इति वाक्यात्
 नहि भगवतो विग्रहे काम । विग्रह काम इति तु सुवचम् । एतन्
 ह्येत्यदावनाजन्यतया तत्क्रियाणा नित्यत्वमलौकिकत्व स्वरूपात्मकत्व
 च समर्थितम् । एवमिष्यलीलावर्णेऽपि भगवता निष्कामत्वमप्रावृत्तत्वं
 चोक्तम् । अत एव कामाभावादेव न लौकिककाहुक्यत् सापभता
 भगवतः प्रकृत मानस ॥

દેહમાં કામ પેસે છે, તેમ અચાનકા ટેકમાં કામ નથી, પરંતુ
 અમલત્વવરૂપણ કામ છે, જેમ તો સારી પેઠે કહી શકાય. કુલ
 જુદો, તેનો દેહ જુદો અને તેમાં પેસનાર કામ પણ વિભિન્ન, એટલે
 તેમાં ક્રિયા કિલ્પન અવામાં કામ કારણ અહીં પડે, પણ અચાનક
 જુદા નહિ, અચાનકનું શરીર પણ અચાનકથી વિભિન્ન નહિ અને
 કામ પણ પૂરક ન દોષને અમલત્વવરૂપણ મેળે, તે દવે ત્યાં કામે
 તેથી ક્રિયાઓ કિલ્પન કરી કેમ મળ્યા ? તેમજ અચાનકો કામો
 કામચાનક કેમ કહેવાય ? એ પ્રશ્ન માં અભેદમય હોવાથી, કોઈનો
 લેણ પણ ન ગુણથી ક્રિયાઓ પસુ ગરી અચાનક છે, વિભિન્ન છે,
 અતીતિક છે, વધારે તે, શું પણ અચાનક છે, જેમ સિદ્ધ થયું,
 તેમજ એવી અનેક પ્રકારની ઘીલા કરવામાં પણ મળુની વિષકામના
 અને વિચિત્રા તેનીજ અખંડજ અમરો છે

અચાનકમાં તેવો તુચ્છ કામ નહિ હોવાથીજ લૌકિક કામોની
 પેઠે અચાનકને માદનો અર્થ પણ નથી, પરંતુ હીલકું માદ એ.
 લૌકિક કામો ક્રીડિત માટે તથા એ, અપાર પ્રભુ અતીતિક કામચા-
 નક છતા રાત્રિના અમયમાં, વગેરે. મનોદર શરદ્કતુમાં પેસની
 પાસે આવેલાં મનહરીઓને મેરજ જતાનો શિષ્યેશ કરે છે ! અને
 તેમની ઘોડી પણ અર્થેવા કેવાયમાં વિના પોને માનસીપામંદર
 મિત્રો છે !

મોતગોવિન્દાચલપ્રકાશણ લૌકિકીવુ રાત્રિવુ મયે માર્ગશવા
 જ તદ્મમ્વચ્છેષ્ય તથાશ્વરોધનાયા લૌકિકત્વે જિ ભોક્તિર્વનનોવ્મ્બં,
 ન તુ ભોક્તિવ્ચરમ્ । ભોક્તે મમ્મયેતાગશાન્ । શ્લોકાન્ કામિના

દૈન્ય'મિત્યત્ર તથા નિશ્ચયગાત્ । લોકાનાં તુ મહારાજલીલાનુકરણ
 બાલાનાં તદ્ભિમાન ઇવ સરસતાભિમાનમાત્રમિતિ નિર્ગર્વઃ ।

ગીતગોવિંદમા કલા પ્રમાણે લૌકિક રાગિમાં રમણ કરતા
 પ્રભુએ જે અપેક્ષા ગતાવેલી છે, તે અધવે એમજ ગમજતું કે તે
 ગમજવડપ તેવું કાષ્ઠક વિવક્ષણુ છે. જેમ કે ગીતગોવિંદના કર્તા જય-
 દેવજી તે ગાડપ કહે છે —

વિકિરતિ મુદ્ધુ શાસાનાજાઃ પુરો મુદ્ધુરીક્ષતે
 પ્રવિશતિ મુદ્ધુઃ કુન્નં ગુક્નમુદ્ધુબંધુ તામ્વતિ ॥
 રચયતિ મુદ્ધુઃ શય્યાં પયાંકુલં મુદ્ધુરીક્ષતે
 મદનકદનક્રાન્ત' કાન્ને પ્રિયમ્નવ વર્તને ॥

ગીતગોવિન્દ, સ, ૧

'લૌકિક લૌકિક' એમ કહેવામા આવે છે, પરંતુ તેનો ખાવાર્થ
 જા લેવાનો છે એ કાષ્ઠ જાણવું નથી. લૌકિક એટલે લોકમા કહે-
 વાવું હોય તે, નદિ કે મોકમા જે મિદ્ધ છે તે લૌકિક, લોકમજ
 સિદ્ધ હોય તે તો પ્રભુમા હોયજ નદિ, પરંતુ લોકમા જે કાષ્ઠ
 કહેવાવું હોય અને તેથી લૌકિક ઠરી ગયેતું હોય, તેવું લૌકિક
 પ્રભુમા કાષ્ઠ જ. જેમ કે ગગાન લૌકિક કહેવાય છે, પણ તે
 લોકમા મિદ્ધ નથી, કેમકે લોકમાં રસજ નથી. લોકમા ગમ સિદ્ધ
 હોયતો તે પ્રભુમા ગણાય નદિ. જેમલોકમા શરીર પંચમહાભૂતનુ મિદ્ધ
 છે, પણ તે પ્રભુમા મનાય નદિ. પણ આનંદતું શરીર લોકવેદમા
 કહેવાય છે, પણ લોકમા નથી, તો તેથી દેહ પ્રભુમા મનાય પણ

છે. સોહમી રસ નથી, પણ હહેવાય તો છે, તો એ રસ માત્ર પ્રભુની હોય. પ્રભુ તે રમણ હોયજ એમાં આશ્ચર્ય શું ?

મજમંડળ વધે છે કે—

“ રમે તયા ચાત્મરત આત્મારામોઽપ્યસ્તિષ્ઠત ।
કામિનાં વર્શાગન્ ટેન્યં સ્ત્રીણાં ચૈવ દુરાત્મતામ્ ॥

પદ્યપ્રવરણ.

અર્થ—‘આત્મરમ્ય કન્યાગા, અખંડિત, આત્મારામ એવા ભગવાન્ કામીઓની દીનતા અને સ્ત્રીઓનું દુરાત્મપણું દર્શાવતા તેની માથે અને આંતઃપ્રવિષ્ટાઓની માથે રમ્યા હતા.’

આ શ્લોકમાં શ્રીમદાપ્રભુજી આના હરે છે કે—

કામિનસ્તવેવમેવ દીના મયન્તિ, ‘કામાર્તાં હિ પ્રવૃત્તિષ્ટપણા’
इति तेषामनुकरणं करोति । अन्यथा तेषां निरोधो न म्यात् । प्रयो-
जनान्तरमप्यस्तीत्याहुः स्त्रीणामिनि । स्त्रीणां च दुरात्मता प्रदाशता ।
न तासां काचिदशक्तिरस्ति नापि सौकुमार्यम् । किन्तु वशीकृते पुष्टपे
दौष्टचमेव कुर्वन्ति । शाल्यावृक्षाणां हृदयान्येनानि । अत्र
उभयबोधनार्थं रमे ।

સોહમ પ્રભુની હરીલાલ અનુકરણ કરે છે.

આર્થ—‘લૈકિક કામીઓ દીન છે, એમની દરમ દખલગક છે, પ્રભુ કાલિદાસ કહે છે—‘કામાર્તા પ્રયો પ્રવૃત્તિએ કૃપાનુ દોષ છે’

પ્રવુ એટલા મારેજ એવુ અનુકરણ કે જે, અને નિગેષ કરે તે
 સ્ત્રીઓની પણ તેવીજ દુષ્ટતા જતાવે છે, આ ઉપરથી એમણે
 સાર લેવાનો કે જે દાર્ઢ લે કમા રમ દહવાપ છે, તે લોકમા સિદ્ધ
 નથી, માન નસનો આભાસ દેખાય છે એટલુ જ. આથી પાનિપૂ
 તે માન સદાનદ પ્રથુજ છે, છતાં લોકમા નસનુ અભિમાન રહેતું
 હોય તે આટલા પૂરતુજ છે જેમ સાધારણ બાગરો માટે અનુ
 અતી વેળાએ ઝાંઢ રાજ્ય અને છે, કોઈ પ્રવાન અને છે, માર્ક
 મિપાઇનો વેગ જળવે છે, તેમા રાજ્ય અનેનો પે તે રાજ્ય તવાનો
 કાકો મળે છે અને રાજવીનાનુ અનુકરણ-લોકમા અને એક કર
 એ, તેમજ લોકો પણ તે વિતાકના નાયક એશ અભની અમય
 ધીવાનુ અનુકરણ કરીને પોતાને રમમા હુમાહુજ યવાનુ માની મેમે
 છે. પરંતુ તમનુ તે માનવુ માનવના દષ્ટાતની પેરે ઉપદાસપાત્ર
 તેમજ એક દિવે દાનવદ કે મન જગત તે આત્મ મનમય
 મનમય નદનનની લીલાનુ અનુકરણ કરે છે, પરંતુ કાંઈ લોકિક
 ક્રિયાનુ અનુકરણ કરતા નથી, પરંતુ અમય લીલા કરીને લોકિક
 કામીઓની દીનતા તેમ નેરી સ્ત્રીઓની દુષ્ટતાજ જણાવે છે, અને
 તેઓની તેમાથી આમકિત જીવી જાય, તેમજ તેમનુ સરસપાન
 અભિમાન કમી યાય, મારેજ રસમય અનુપ પ્રકટ કરે છે, એજ
 નિદાનનો શિરોમણિરૂપ મહામિહાંત ૬

નનુ મજ્જાના તુ કામસત્ત્વેન સ્કામત્વ પ્રાકૃતત્વ ચ દુષ્પરિહ-
 મિતિ તત્સમ્બન્ધેન મગવતો ત્વીલાયાશ્ચ તથાત્વ સિધ્યેદિત્યાશદ્વયાદુ
 તાસા કામસ્યેતિ । તાસા સ્વામિનીના ય કામઃ સોઽપિ સ્વરૂપાત્મક
 ણ્વ, ન ચૌકિકૃ । યતો નિવકામેનાધેયતાસમ્બન્ધેન કામામાવદતા

सम्यक् सर्वभावेन तस्य चूर्तिरिति । प्रतिमायां स्वरूपस्थित्या तस्यमिव
 तास्वपि स्वरूपात्भक्तकामस्थित्या तद्रूपत्वमिति ताः स्वामिन्योऽपि
 तथा भगवानिवाप्राकृतविग्रहा निष्कामाश्चेति तथाभूतासु रमणानां-
 शतोऽपि लीलायाः स्वरूपस्य च प्राकृतत्वशङ्केत्यर्थः । अत एव वृद्ध-
 न्तेत्र सर्वत्र तथाविधान्येव तासां वचांसि 'सन्त्यन्य सर्वविषया'
 नित्यादि । नहि कामिन्य एव वदन्ति । न वा भगवतोऽन्यः सर्वथा
 निरपेक्षो भवति । द्वितीयाध्यायीसापेक्षता तु भगवत इवोत्तरस-
 प्राकृत्येन तद्वन्निभातन्पेति भावः ॥१॥

संशयेत्थापन

वगवान्नां काम नहीं, जे तो शिदांत दद थो, परंतु भक्तोना
 तो काम देवाणी लक्ष्मी तो सकाम अने प्राकृतत्व दहेवना, ते माटे
 मोक्षपक्ष उपाय थाली नटे तेम नहीं. भक्तोनाली सकामता अने प्राक-
 रता माटे कंठ पणु जनाय थड दडे तेम नहीं. लक्ष्मी मकाम
 अने लौकिक नरेश तो लक्ष्मीना पणु सकाम अने लौकिक दक्ष
 जवानी, केमके तेना लक्ष्मी आंश लीला सुख मंजुषे करावे छे.

संशयनिरास

आ शंकातो परिदांत प्रविधाननन्वयं जेन संसकमा कडे
 छे. ते नल्लभुंइरीओतो काम पणु ल.पात्त्वव्यात्मकज छे. स्वामि-
 न्निओतो काम लौकिक नहीं नल्लभकनोना कामनी पूर्ति निष्कामथा
 कनी छे. कामना आधारे विनागा संशयन्यापथी करी छे, येनातो
 सर्वभावे प्रथम ल थाय ने सर्वभक्तप कदेवाय जे, सर्वभक्तपथं

० म नयी नदी तेना डामधी वदित मनीतमनासवट डामनी पूनि
 यम मये ली छे तात्पर्य के, जेम जासदिना प्रतिमागा-भूतिभा अम-
 पानरूपनी स्थिति यसाथी भूति लमवद्रूप यथ लय छे, तेम अ
 पातमम, मायात् प्रभुडडाम ते मज्जडडेना रहुये हावाभा

१० सीमांत ली पम लमवद्रूप यथ गनेना अमज्ज ॥ जेथीज नागि *
 नीओ पाव ज्जनायमनी पडे अवीकिक देहवण तथा निष्पाम य
 गदना गेव सी तेमनी माथे मवाथी देम पथ देव लीनामा अने
 मपमा मारना नथी, तेज्ज लीना ली वि मता अमज्ज अमनाथ
 नदि ५, मजे ज्जनाय अने लीना मा माकूननानी पडा वावनी *
 नदि जेमा जीम पथु अनेक डामठे छ मज्जडडेना ल्यारे वेव
 ना मी म अथा ने प्रभुना अजिधिमा अथा ल्यारे पडेना प्रभुगे
 नेमने अतुरीथे अरे ॥ गनेना पडे अथवाडामा नाप्या, पथु जेमने
 वीकिक ममने मथ मने पथु नदि होगथी लामितमव छे
 आधाव मभीने प्रभुने प्रत्युत मथे १, तेमा पडेवाज प्रभोडमा
 पोना ॥ ह्दये मई लान प्रक छे

१० मनी लु १ वा विन डे जे आ सोभुज पूपडे
 १० ममज्जला फाय ने ल्योते कही अडमा पडनां यमनी
 -इती यथी पनु विनाना नगमा १५ ॥ मान्ता मारता अमु-
 नाछलनाज मजेमा म्हुनेनेन विनना यमने जन्मिभुअता
 अमलमम नामना मोटा लयंकड आडामा पडी नय ५, अने तेउ
 अंत कज्ज पवस मनीने परडीव सुजने छपदेशीतु पथु तेना
 अ लुमा -हेतु नथी, अटसे तेमने आडामाथी अडाव जेनी
 डाम ॥ डोड मज्ज नथी

मैव विभोहति भवान् गतिमु वृक्षं ।
 मन्त्यज्य सर्वविषयान्त्र पादमूलम् ॥
 प्राप्ता भजन्त्य दुराग्रह मा त्यजाम्मान् ।
 देवो यथाग्निपुरषो भजन्तं सुमुञ्जत् ॥१॥

तात्पर्य—“न विभो । आप्तुं कृत्वापत्तुं आप्तुं
 योज्यं नथी. आप्तुं अगर्षं क्वा, तेथीत्त आप्तुं कृत्वा गोथो ॥, आप्तुं
 क्षात तो आप्तुं निःकुं आप्तुं कृत्वा नर्द्ध आप्तुं पुत्रे ॥ १ ॥
 उरग तो उ । पत् तेनी गाथे अमान तंथधे गो १ नत्त कृ १
 होम वा न होम, ते व्वालयानी आगारे वत्त नी उ १ अतो वा
 अर्थ विषयेनो त्याज्य कर्त्तव्ये आप्तुं पाने आवेसां श्रीमे हवे
 ये भार्गे व्वापु ठाडी दीकुं, के दिना आप्तुं स्तेप नत्त गभरं
 यत् पत्तुं ता ॥ १ ॥ आप्तुं गभरं गोकुतो ने तुं योज्य, १ के दिने
 उभत्त पुत्रे अथो ने १ उक्तं अ द्विजिन उं १ अमे आप्तुं वत्त
 गतीने पत्तुं मथी आ या प्रेक्षाश्च इन्द्रियता विभोतो-नामनात्त
 थीत्त साथे त्वा १ कर्त्तव्यं अ ने नेम न अत्तुं हेन तो आप्तुं
 अत्तुं अविन्ने आप्तुं क्वा क्वा १ अत्तुं विषयो-नी के विषयो
 आप्तुं क्वा के लानेत्त आप्तुं नत्तुं अत्तुं अत्तुं आप्तुं आप्तुं
 नथी अमे अमे भानीमे श्रीमे आप्तुं पुत्तुं के अदि आप्तुं
 काथ्य व्वापुतो, तो अमे व्वापुतो श्रीमे क्वा अमे आप्तुं व्वापुं
 नथी व्वापुता गो आप्तुं अत्तुं अत्तुं अत्तुं अत्तुं अत्तुं
 क्वा अत्तुं अत्तुं, पत्तुं व्वापुता अत्तुं अत्तुं अत्तुं अत्तुं
 पत्तुं अत्तुं अत्तुं १ अत्तुं अत्तुं अत्तुं अत्तुं अत्तुं

नन्वेमपि भक्तानामलौकिककामवत्त्वे किं प्रमाणम् ? भगवतः परम-
 कृपालोरन्यथाकर्तुमपि समर्थत्वेन तदर्थं प्राकृतविग्रहं कामं न स्वीकृत्य
 प्राकृतमपि तदीयं त पूर्येदित्याशङ्क्याह कामेनेति-

कामेनाधेयरूपेण स्वरूपभिन्नं न पूरित प्राकृतः कामः संसारं
 पुत्रपौत्रादिसम्पत्त्या दिशेपाहन्तामृतात्मकं जनयेन्न तु तदभावम् ।
 न जातु कामः कामानामिति दावयात् । कामाभावेन कामस्याधेयरथा-
 भावो यत्र तादृशेन स्वरूपेण पूर्णस्तु कामो निःकाम अधेयकामरहितः
 स्वरूपात्मक एव स्यात् । अत एव तादृशकामवर्णा यथायथा भगवतो
 दिशेपलीला तथा तथा दृश्यतेऽत्यन्तनिरपेक्षतैव । यतो भगवतोऽप्यग्रे
 निरपेक्षा जाताः स्वतन्त्रभक्त्यैव स्थिताः । यद्वि लौकिक एव कामः म्या-
 तदा नैवं म्यादिति स्वरूपात्मककामान्य एवेता इति स्वमन्वदनुशासनात् ॥

उत्थानिका

लगवान्ना अप्राकृत देवता तो अनेक प्रमाणे भवे छे, तेन
 ते नान्यगनायोगेना अप्राकृत शरीर अने अपाकित कामेना प्रमाण
 थं ? तेमां काह प्रमाण्य होय तो तेम मानधुं मंगय लरेधुं न
 गम्याम, परंतु प्रमाण्य विना तो निरन्तर गलधने विश्रामपान
 गम्यागे नदि.

वशी लगवान् परमभूषण छे, वर्तुमवर्तु अन्यथाकर्तुं मभर्थ
 छे, तो लकनेना प्राकृत देव अने शीकित कामेना स्वीकार कराने
 पान लकनेना शीकित कामेने इम न पुडे ? प्रणु भर्ष शर्ष करवाने
 मभर्थ छे.

આ નંકાનું નિવારણ કરવા માટે શ્રીમદ્વાણી અન્ય કારિકા
 યોગે છે—

શ્રીકારિકા—મામેન પ્રિત કામ સમારં ગનયેત્ સ્ફુટમ્ ।

કામામાલેન પૂર્ણસ્તુનિશ્ચામ મ્યાન્ન સશય ॥૨॥

અર્થ—પ્રાકૃત દેહના આધારથી રહેતો, બગવત્પ્રકાશથી
 ભિન્ન નો કામથી જે પ્રાકૃત કામ પૂર્ણ કરવામાં આવે, તેવિભ
 એવા લૌકિક કામનો આશ્રય કરે, અને તેજ કામથી ભક્તોના
 લૌકિક કામને પૂરે નો તેજ કામથી જેમ લોકોના પગલામ આવે
 છે, તેમ અહિં પણ આવે. લોકનું અનમગ્ન પ્રશુ કરે તો મસા
 રજ ઉદ્ભવે યુવપૌત્રાદિ મંગલિ ગણે વગર, અને તેથી વિશેષ
 અર્ધનામમાનક સસાગ્ન જન્મ પને તે મંગાનો અભાવનો નજ
 રહે મંમારે વધારે વગરે તો ભયકર હાનિ થાય કથ્ય છે કે—

ન જાતુ કામ કામાનામુપભોગેન શામ્બતિ ।

લવિષા ક્રાળશર્મૈવ મય ણવામિવર્ધતે ॥

અર્થ—જેમ ધી દોગાથી આ રાધેનો તે રવતોજ નય
 છે, તેમ કામ ॥ ક્રાળગામથી કામ કરી સત થત નથીજ બા
 વધારે તે તમારે વધે છે

હવે મનજી ૩ જે પ્રકૃતે પણ પ્રાકૃત દેહ અને પ્રાકૃત કામ

૧ કવિ પુવસીદાસ પણ કહે છે કે—‘કામ નાથલી અનુગમ
 નજ જડ, સાગ દુરાશા છને; છુને ન કામ અમિ પુવગી કહે,
 તિય ભોગ આઠ ઘૂન ને’

દોલ અને ભક્તોને પણ તેમજ દોલ તો પુત્રપૌત્રાદિ સંસારજીવન
 થાત. તેવું થયલું કાંઈ પણ ઠેકાણે શ્રીભાગવતમાં કે અન્ય પુરા-
 નોમા નહીં, માટે ભક્તોનો કામ અને ભગવાનનો કામ
 વચ્ચે વિવક્ષ્ય છે. એમ ગ્રંથ થયે વિના ગદેનું નથી.

ભગવાને આમને ભક્તોનો કામ પ્રાપ્ત કામથી નથી પૂર્યો,
 પરંતુ કામના અભાવથી તે કામ પૂર્યો છે. કામનો જેમાં અભાવ
 છે, એવું જે આપનું મનમથમનમથ વ્યગ્ર તદુપ કામ તેમાં પૂર્યો
 છે. તેમ થવાથી કદાચિત્ ભક્તોના લૌકિક કામ દોલ તો પણ તે
 ભગવત્વગ્રહ થઈ ગયે. આ મુદ્દાથી જોતા જણાવે તે
 વ્યવસ્થાત્મક કામવાત્ માયે જેમ જેમ ભગવાને નિર્ણય લીધો કમી
 છે, તેમ તેમ અત્યંત નિર્ણયતાજ દૃષ્ટિગોચર થયે, વધારે તે
 જાં પણ ભગવાનની આગળ પણ નિરોધન થઈ ગયાં, આજ રવન
 ભક્તિ વડે જ્યાં જો તેમનો કામ લૌકિક દોલ તો જેવી ગને
 તેઓ નિરોધ થાય નહિ, માટે સ્વાત્મક કામજ પ્રવૃત્તિ-
 જોમા છે, અને તે ભગવાત્વગ્રહ દોલથી તેમનો દેહ પણ પંગમ-
 શુભનો નથી પણ ભગવાન છે, ગ્રંથ છે, એ ગ્રંથ થયું.

નન્નંવં ભગવતો ભક્તાનાં ન નિષ્કામત્વે સ્મરણમયંદા મન્યેત
 કામવતોગેવ તથા ભાવનિરુપણાદિત્યાગર્કગાદઃ અતો ન કાર્પણિ-

યતો ભગવાનેવ કામ. સ્વસ્વરૂપેવ વિમ્લરૂપેણ કામરૂપેણ
 આવિમંલ્ય ભક્તેતુ ન સ્વસ્વરૂપે પ્રતિઠાવ્ય પ્રસાદરૂપશક્તિપ્રવેગેન
 શ્રીમાવં દ્વા સ્વસ્વરૂપસ્ય નતન્મમ્બન્ધિમ્બંધિભાગસ્વ પાન્નિકામિઃ

सह रभत इत्येतो रसमर्यादा निष्कामत्वात्-मोक्षफलापि सा न भवेत्-
 त्यर्थः । अत एतच्छ्रुताविति यतो नैयं कामलीलाऽपि तु स्वल्पानन्द-
 दामनीया अत एतच्छ्रुतेन वेदान्तश्रवणेनैव लोकः साधारणोऽपि
 निष्काम एव सर्वथा सर्वप्रकाश भवेत् ॥३॥

उत्थानिका

उक्त प्रमाणे तो जगवान् पण, निष्काम अने लक्ष्मी पण
 निष्काम निष्क यथा जन्मे निष्काम माय तो रभते आविर्भाव पण
 न थवो वेदको. मनशास्त्रनी मर्यादा पण तुनी ज्ञानी, इगडे काम
 विना मननी उत्पत्ति शेषपा! मनशास्त्रमा वर्जवीज नथी कामना
 आधाः श्रीपुत्रपमाः अप्राकृत्य निष्कामे

आ ग कानु निवागन तृतीय शास्त्रिणा भीवत्वाशि हरे गे-
 श्रोकारिका-अतो न तपि मर्यादा मनसा मोक्षफलापि च ।

अत एतच्छ्रुता लोको निष्काम. मर्यादा भवेत् ॥३॥

तात्पर्य-मनशास्त्रनी मर्यादा लज्ज नथी. जगवान्
 अने लक्ष्मी लौकिक कामधी रक्षित छे, लौकिक कामनुं पण मंभ
 छे अने अरि ते. ईव मोक्षरूप छे, उता पणु मनशास्त्रनी मर्यादा
 मनशास्त्रित गे छे, अने मननी उत्पत्ति पणु अवि-न माय छे,
 अने जगवान्नी रसभयता-रसाभयता-प्रत्यक्षा इति शक्य छे.
 जेमा ल कामु जे छे ते वेदानी पेडे आदिं काम लूडे नथी,
 जे तो पडेसा वारवाः प्रतिपादन हरेपुज छे, गाटे काम किश
 नथी, पणु जगवान् काम छे प्रभु पोतापुज मर्यादा कामाभ-
 याने अर्यांत मुंडर देवप प्रकट करीने लक्ष्मीमा ने मर्यापने

આપીને, તેમા ખોતનો અનુકૂલ ગ્યાયે છે, તેના પ્રવેગથી લોકોમાં
 અસૌકીક સ્ત્રીભાવ પ્રાપ્ત થાય છે, તેનું તે પુસ્તકલાભક સ્ત્રીભાવનું
 દાન પણ ને સમનયક પ્રબળ કરે છે. એ પ્રમાણે સ્ત્રીભાવનું દાન
 કરીને, લોકોને-શ્રીમદ્ભુવંદરીઓને સ્વસ્વકષ્ટ કરીને તેની સાથે ગો
 છે. માટે સ્ત્રી પામી હોય તો ગુણિ:ગ્યાનિનો સુંદર પ્રવાદ, અધિ-
 નિષ્ઠા આણુ મોકે છે, અને ગમગામ્ત્રની કોઈ પણ મર્યાદા ભંગ થવી
 નથી. પુત્રપૌત્રાદિક સંપ્રદાય રૂપ નહિ હતા મોક્ષસ્વરૂપ શ્રી પરિ-
 પાપમાં છે, એ પણ વિલક્ષણતા સ્મૃતિમા નાખવી.

આ કામલીલા નથી. પણ સ્વરૂપાનંદ દાનલીલા છે

આ લીલા કામલીલા કહેવાય છે, લોકોના મનમાં કામલીલા
 કહેવાય છે, પરંતુ વસ્તુતઃ કામલીલા નથી. લોકોને પ્રભુ સ્વરૂપ-
 નંદનું દાન કરે છે, માટે તેનું મુખ્ય નામ સ્વરૂપાનંદદાનલીલા છે
 એમ નિર્ધારિતું. એજ કામલીલા આ લીલાના અવલગી વેદાનતા
 અવલગી પેઠે સધા:ક, લોક પણ અર્થ પ્રકારે નિષ્કામજ થાય છે.

નન્વેવમપ્રાકૃતતત્ત્વમન્દિષ્ટાં કાવ્યાદિશ્રવણ સ્વૈત્તન્નરૂપેણ
 કામોદ્યોષ એવ મ્યાદિન્યાશક્ક્યાદુઃ ભગવદ્ધરિતમિતિ-

ગત: સર્વમેષ ભગવત: પન્મકાષ્ટાપન્નમ્ય ચરિતમનો નિશ્વામ
 શ્યંતે કશ્યંતે । પમોનિક્કામતાયા. પૂર્વ પ્રતિપાગ્નિશ્વાનુ નરિ ભગવાનુ
 પન્મકાષ્ટાપત્ત: શરીરં ગૃહ્ણામિ ન વા કામ ન વા નન્વેદ્યામ્ । યનો
 જાનિનોડપિ તત્ત્વજન્તિ । તસ્માત્તમ્ય ભગવત્ચરિતં ચેત્તદા નિશ્વામ-
 મેવંતિ માપ્રાગ્ણાનામપિ જ્ઞાનમગ્ધરાદેતન્નરૂપેણ કામોદ્યોષેષતંમાનાઃ

પ્રત્યુતા પ્રાકૃતત્વનિષ્કામત્વાદિજ્ઞાનં ચ તત્સ્વરૂપે લીલાયાં ચ સેત્સ્ય-
 તીત્યર્થઃ । અત એવ શુકોઽપિ પ્રવૃત્ત પરિત્યજ્ય જ્ઞાનનિષ્ઠાં પ્રાહ ચ
 કામં 'હૃદ્રોગ'મિતિ પ્રકરણાન્તે સ્ફુટમેવ વાક્યમિતિ સર્વમનવદ્યમ્ ॥૪॥

ઉપસંહાર ૨

સંજય ઉઠે છે કે જે લોકો ઉપર પ્રમાણે આ લીલાની દિવ્યતા
 સમજી શકતા ન હોય તે લોકોને તો કાવ્યો-શૃંગારનાં કાવ્યો-સાહ-
 લ્યાથી એમ કામનો ઉદ્બોધ થાય, લૌકિક કામ જાગે, તેમ આ
 લીલાના શ્રવણથી પણ તેજ પરિણામ આવે

શ્રીકારિકા-મગવચ્ચરિતં સર્વં યતો નિષ્કામમીર્યતે ।

અતઃ કામસ્ય નોદ્બોધઃ તતઃ શુકવચઃ સ્ફુટમ્ ॥૪॥

આ અંશનો પરિહાર અન્તિમ શ્લોકમાં મહાપ્રભુ કહે છે—

તાત્પર્ય—પરમકાષ્ટાપન્ન ભગવાનનું સર્વં ચરિત નિષ્કામજ
 હોય છે. તે ચરિત અન્યનું હોય તો સકામ કહેવાય પરંતુ તે
 અખિલ શક્તાઈના નિયંતાનું છે, માટે જ નિષ્કામ કહેવાય છે.
 ભગવાન તો આપ્તકામ છે, એમ લૌકિકકામ નથી, એમ પહેલાં
 પ્રતિપાદન કરવામાં આવ્યું છેજ, ને તેમના ચરિત્રમાં કામ ક્યાંથી
 આવવાનો ? ભગવાન તો પરમકાષ્ટાપન પુર્ણ પુરપોત્તમ પરશ્વજ
 છે, તે કાષ્ટ પ્રાકૃત દેહ પણ ધરતા નથી કે નથી સ્વીકારતા કામને
 અને તેની ચેષ્ટાઓને. કોઈકે માની પુરપો પણ લૌકિક દેહને કામને
 અને કામની ચેષ્ટાઓને ત્યજે છે તો ભગવાન નેને સ્વીકારે એ તો

કેમ જ મનાય ? એથી લગવાનું ચરિત્ર તો કામના લેશ પણ
 રૂપરંધી રહિત જ હોવું જોઈએ, એમ માધારણ માણસો પણ જો
 વિચાર કરે તો તે સમગ્ર શરૂ એમ છે, તો હવે આ ચરિત્રના અવ-
 ભાગી કામનો હિરુગોધ થવાનો સંભવ જ ક્યાં છે ? પરંતુ તેના
 અવલુચ્છી તો લગવાનની દિવ્યતા અને નિષ્કામતાનું લાભ થાય છે,
 એટલા માટે જ શુકદેવજી જેવા હવનમુક્ત સારી પુરુષ પણ જ્ઞાનમાં
 રહેલી પોતાની નિષ્ઠા ત્યજીને લગવાનની આ રસાત્મક દિવ્ય લીલાનું
 વર્ણન કરવા તૈયાર થયા, અને હેવટે એમ જ ઉપદેશ છે કે—

વિક્રોદિતં વ્રજવુગિન્દિં ચ વિષ્ણોઃ

શ્રદ્ધાન્વિતોઽનુ શૃણુયાદથ વર્ણયેષઃ ॥

મક્તિ પરં ભગવતિ પ્રતિલભ્ય કામં

હૃદયોગમાશ્વપહિનાત્યચિરેણ ધોરઃ ॥

ફલપ્રકરણે.

વાત્પર્ય—વ્રજવધુગલુ સાથે લગવાને કરેલી વિષ્ણુ કીર્તય
 ચરિત્ર જે લોકત અદ્યાયુક્ત યાને સારી પેરે વર્ણન કરાવું તેમ તે
 સાશયે, અથવા તો તેને પોતેજ વર્ણવે તો ભક્તિ પ્રાપ્ત કરે. આમ
 વર્ણવેલો પણ નિગમ નથી આજણ શરિય ગમે તે હો. તે લગવાનના
 ભક્તિ, તે પણ હિનૃષ્ટ ભક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે. ન ભક્તિ હૃદયમાં
 ચિર થયા પછી હૃદયનો ભયંકર વ્યાપ્તિ, હવનનું દર્દ. એવો જે
 કામ તેને, તાકાત દુર કરે છે જે કામ પહેલા હૃદયમાં પેળીને વાગ-

વાર અન્વયો નાખનો, ઉભય હતુનો તાકાત યાદ કરો. તેને તે ભક્તિ ત્યાંથી દુર કંઈ છે, તે માત્ર આ ચરિત્રના ચરણથી જ ત્યાંપડી પડેલાની વચના વડે મેઠાં વેલાએ જો કામ હિતનમ થય તે તેને દાખાને રક્તિમાન થાય છે. યોડી જ વારગતં તેને દખાની કંઈ છે. માટે આ અગ્નિ અભિપ્રાય માથે સાંભળવું. તેનાં ઉંડાં વદ્યની માથે સાંભળવું.

શીશુકેવલના સપનાધ્યાયીના આ છેલ્લા વચનથી રખાટ થાય છે કે ભગવન્વચિત્ર સાબળવાળી તેના અભિપ્રાય બાબતથી કામનો ઉદ્દેશ્ય થવોતો દુર સ્થો પરંતુ હૃદયને કોરી ખાનાં એ જલની કીરો, મહાભય કરે રોગગ્રા, દુર ચાલ જાય છે, કૈાઈ પણ વખતે ત્યાં યથાત મેળવી શકતો નથી.

અ. પ્રમાણે રૂ.કીર્તિ વેળાની અમારિતવેલાએ શ્રીહરિઃપ્રયત્નના આત્મા કંઈ છે કે—

શ્રીમદાશ્વાયંશત્તેન હરિદાત્તેન રૂપિતઃ ।

મર્થઃ સ્વાત્તર્થવાત્ત્વાનાં મ પ્રદેષ પ્રમાંશ્તુ ॥૧॥

४७. चहिसुखत्वनिरूपणम् ॥

(अनुशास - यमतराम वृद्धिः १॥ श्री.)

धने गृहे यदामत्ता संज्ञा सम्भवन्ति हि ।
लामपूजार्थयत्नाश्च तदा स्यात् कुपितो हरि ॥१॥

भक्तिमार्गं परित्यज्य शिक्षोन्मृतोद्यमा ।
आमुरावेशिनो नासात्तदोद्यम्य भवेत् ॥२॥

अहङ्कारेण पुष्यन्ति यथा महदतिजमम् ।
निजा अपि तदा कृष्ण पुष्यति स्वजनप्रिय ॥३॥

यदा महत्पुत्रोद्भूतास्त्यजन्ति तुलगा गतिम् ।
तदा तु तत्तुलम्बामी क्रोधमेति न सशय ॥४॥

अन्वित्यता हि सर्वेन न ह्यपि सुपण्ड्यति ।
न वा निजाचार्यनिष्ठा न वा दैन्य हरे परम् ॥५॥

भाषा

धनमा अने प-मा ४७ त्वादे जेती आमका थक लय, साण
अने पूजाया भाटेना प्रगतो उदे त्वादे श्रीः डि कोणे छे. सेरगती

४७. मे-नामा प-प-थी विनियुक्त यना विनिगुण्य अने
सांसाग पजेते आहातोणे अ अथे अस्य अन्न ४२२. यो ५ छे

વાર અડચણો વાળતો, ઉભય વસ્તુનો તાકાત ગ્રાધ કરતો. તેને
 તે બકિત ત્યાંથી દુર કહે છે, તે માન આ ચરિતના શ્રવાણથી જ
 ત્યાગ્યથી પરેલાની વામના વડે મહા વેલાએ કો કામ ઉત્પન્ન થય
 તે તેને દયાવચને સકિતમાન આગ છે. યેડી જ વારમાં તેને દયાથી
 મદ છે. માટે આ ચરિત અભિપ્રાય માથે મંબળાવું. તેમાં ઉંડા
 વચની માથે મંબળાવું.

શીંગકરેવણના રૂસપંગાધ્યાયીનાં આ છેલ્લા વચની રમટ
 માય છેદે અમદચરિત સાંબળાયાથી તેનો અભિપ્રાય માબવાથી
 ઠામનો ઉદ્દેશ્ય થવોતો દુર રલો પરંતુ હૃદયને દોરી ખાના એ જલની
 કીટા, મહાબલકર રાગરૂપ. દુર રામ જાય છે, દોષ પથ્ય વળને ત્યાં
 ચ્યાન ગેયવી રાકતો નથી.

અ. પ્રમાણે ૩.કીર્તી લેખની અમરિતવેલાએ શીલરિનાયચમ્પ
 આસા છે છે કે—

શ્રીમદ્વાચાર્યદાસેન શરિવાસેન રૂપિતઃ ।

મર્ચઃ ન્યાતાર્ચવાચ્યાનાં મ પદૈષ પ્રમોઃત્તુ ॥૧॥

सुस्ना, लग्नदीयेना मुष्ठी प्रकट भवेना वाक्योने भेष पशु मंश
 ययुम्ता यथा विना अनुमन्त्रु, ते प्रभाषेण गायत्रामा तत्तपर मनु
 जेवो पशु दामधर्म कथे डेकासे अगित्तव धरावे जे ? प्रभुधी पृथक्
 पार्थोमा रक्षी आराकितनो संपूर्ण लाग करवो, प्रभुमेरामान्
 प्रवक्षु यनु जेनु वैराग्य ज्या हृदयते सोत्तारे छे ? दासनो धर्म
 छे जे, ग्याभी ॥ इत्याधी जे मन् भजे, तेभा मन्नाय मानी सेवो
 पशु तेवो मतोप ज्या दानेगा हीरे छे ? मन् ग्यवे नदि
 न्यारे काह नगी, छना पला उडी जे के प्रभु असत्त यता नगी,
 प्रभु गल्ल जेतो नगी, तो जे नदानदान प्रभु केम प्रमत्त थाय ।
 जे प्रमत्त थाय तेवु गु छे ? काह नगी भागता द्रव्य क नगी
 नागत माधनो मान जेटलुंज धन्डे छेके तमे दामधर्मनु
 पठिपान्न न्ना उठा नेटव पशु न्याजे यनु नगी लारे श्रीकृष्ण
 मन् मन् गे ।

४८. वहिर्मुखत्वनिवृत्तिः ॥

(अनुवादः—वसंतराम हरिकृष्ण शास्त्री)

निजाचार्यपदाम्भोज म्हाप्यता सतत हृदि ।
 तत एव तदीयाना सकल सिद्धमेतिरि । ११ ॥

साधारण.

वहिर्मुख इवी रीते यथाय छे, जेनो ज्वाल ग्याभीने हवे
 वहिर्मुखाणी माननो मान श्रीकृष्णाय नमः गतावे छे वहिर्मुख

राशी अथु होय ० अथु मन र हण पशु आर आना दीवा
 मिरथ अथु असन्न अवा होय तो आपरा आचार्य अथु मनने
 हदयमा अथो आरणा गमे नना होको अनु रदन रीगे प्रभा ॥
 गथ मर धून गार-अथु ध अधी देनाग आप ॥ १२ श्रीगदाप्रण
 ७ ॥ अथु मनने ह यमा पथ हो अने ते अथु ते अथु अथु
 तो पती थीशु क ह क वानु रडेनु नथो जे तीय के तने ना
 श्रीमदाथ अथु अथु ॥ ६० म अथुधी मर मिव थार श्रीग
 काम गवना ॥ २ ॥ प ता थी मिन दसा मलाध अथु ७
 श्रीमदाप्र नो काम नो गे अ ॥ ग थाअथु जेना म
 श्रीम अथु अथु ६० अथु ॥ गथो ॥ लदीपने नथु म ॥ १

मङ्गल सतामद मग विधेयो नासता इति ।
 मानदतो वी बुद्धि मत्तद्राड गहात्पि ॥२॥

मग अथो ना म गाना ॥ अथो मग अथु मनपु रतो ॥
 अथु जेरी ॥ १५ ॥ नी नडे म सुरो म गे रने दरनाग के
 अस पुत्रा ॥ सभाअम कदा न क वे म पुत्रना म गथा प्रमुभा
 अथि यथ अ पुत्र पुत्रा ॥ न रथी गृ हिम अताम अथु के
 पशुन तो श्रीग न्नाय अर मा रनि राप्पी जे अ मुष्प अनव्य
 छे छता त कानवधे न्यून अथु ग श्रीगदान्नाय रानी नागा
 प्रभा जे तादश जगवदीया अथे म ॥ अथो ॥ ता तादश जग
 वीराना मगधी जे जगवदीरना प म प्रे प्रमुभा प्रम
 अथु छे जीगयना हास त ॥ श्रीगवछे रग रन ह्मनेर
 ग गय अथु छे अने री छ अथे म सुप त ॥ अ मगधी
 अथु नु थो पान ॥ १ ॥ अथु अथु ॥ १ ॥ मुगवे ॥ १ ॥

કરવાથી તેથીજ શુદ્ધિ થય છે. તેઓ માત્ર શિ.ગો.દર પગથળ
 દોવાથી તેઓ સમાગમ ને રો શનદરપ (?) નિવડે ? એવ કે
 આપણે પણ તેવજ પ્રપંચાનકત બની જઈએ. ૨.

અમન્તમ્તુ વિજાતીયા મતિમન્તો નિજા અપિ ।
 સન્તો હરૌ ગતિયુતા ઉદાસીનામ્નટાશ્રિતાઃ ॥૩॥

અગત્ય પુરુષો વિજાતીયા છે. તેઓ આશ્રમ ભલભલા સત્પુરુષોને
 પણ ડોલાવી દે છે. તે આશ્રમીનો શિસાળ શો ? સત્પુરુષો નિજ-
 પ્રભુના છે, શુદ્ધિમાન છે, તેઓ પ્રભુના પ્રીતિ મગવનારા છે, તેપણ
 તેઓ જો વિજાતીયા-શુદ્ધી જાનના બધ પુરુષોના સમાગમમાં આવી
 જાય તો અવન્ય તેઓ પ્રભુપ્રેમથી, પ્રભુમેવાથી કિમસીન બની જાય.
 મિંદના મદયામથી વિષ્ણુદુ' પડેયુ' મિંદવુ' શુદ્ધ્યુ' ગિયાજવાના રોજામાં
 ભગીને જેમ ચોનાનું ચરૂપ બુધી જાય છે. તેમ માત્ર સમાગમનો
 પામ જવડી જેમનો નથી પરંતુ ખરાય દુઃખગતી અમર તો મોટા
 મોટાઓને પણ જલદીગી થઈ જાય છે, માટે તેથી આવધાન
 રહેયુ' ૩.

સ્વમાર્ગીય પરો ચમૌ હરિમેવા નિગ્નતરમ ।
 ફલરૂપતયા જ્ઞાત્વા વિષેવા મન આદિમિ ॥૪॥

સ્વમાર્ગીનો-શીઘ્રપ્રભુએ દેવસૃષ્ટિ હૃદય પરમ અનૂપદ કરીને
 પ્રકટ કરવા માર્ગનો મુખ્ય ધર્મ પ્રભુમેજાજ છે. તે પણ નિરંતર કર્યા
 કરવી. શરઆતમાં તતુજા અને વિતજા મેવા, દ્રવ્યથી અને દેહથી
 નિરંતર કરવી એ મેવાજ પ-મ શરૂપ છે, એમ નાનપુ'. ૬૬
 નિમય રાખવો કે, આ મેવા નિવાય શીઘુ' શક હૃતમ ૬૧ છેવ

વગેરે અનુસંધાન નિવેદિતાત્મા ભગવદીયોના સમાગમથીજ રહે છે,
માટે તેવાઓ સાથે નિરંતર નિવેદનનું સ્મરણ કરવું તેમ કરવાથી
તેજ કાણે, તેજ ગણે માક્ષાત્ ગીકૃષ્ણ હૃદયમા બિગળે છે. ૫.

શ્રીભગવતમાવાચ્યં શ્રવણં કીર્તનં તથા ।
સ્મરણં વા સદ્ગા કર્મ ચાદિર્મુખ્યનિવૃત્તયે ॥૬॥

વળી અદિર્મુખતા ટાળતા માટે એવાજ ભગવત્તેવાપગમણ
ભગવદીયોનાજ સુખાવિદંધી ગીતદ્ભાગવતનો ભાવાર્થ શ્રવણ
કરવો. દશાસીલાવિશિષ્ટ પ્રભુની નિચ વૃતન લીલાસનો અનુભવ
તેજા ભગવદીયોના હૃદયમા પ્રકટ થયેલી વાણીથીજ થાય છે. ભગ-
વદ્દીશાનો સાક્ષાત્કાર કરીને ગાયલા અષ્ટગબાદિ મદાનુભાવીઓના
રમગમ પદોનું પ્રીત્વ કરવું. અને શ્રવણ કરેલી શ્રીમદ્ભાગવતોક્ત
ભગવદ્દીલા અને કીર્તન કરેલી પરમ ભગવદીયોની વાણીનું અદ-
નિશ સ્મરણ કરવું. અદિર્મુખતાની નિવૃત્તિ એથીજ થાય છે. આ
નિવાય અદિર્મુખતાથી બચવાનો બીજો ઉપાય એકે નથી. ૬.

૪૯. ॥ ભગવત્પ્રકૃતિવર્ણનમ્ ॥

શ્રીયશોદોત્સક્કલાલિતઃ કુમારવયાઃ શ્રીકૃષ્ણ ઇતાદ્દશો રસબ્ધ
રૂપિ જ્ઞાન્વા સેવા કર્તવ્યા । સેવા તુ મ્વામિનો યત્સમયે પદપેશન્ને

तदेव समर्पणायम् । यथच्छा तथा क्रियत तदा सिद्धिभवत् । पतन्द्धान
 जीवाना मृतो दुर्लभतर तथापि श्रीमदाचार्यप्रकर्तितमेवारीतिमवलोक्य
 मनसि भगव प्रीतिभांवीया । तत्र प्रथम प्रभुर्दयापूर्ण । सर्वथा भक्त
 दु खं ज्ञायते । अन्यन्ननिकृत्तगम्य । लोड्रातिरिक्त किमपि न ज्ञायते ।
 स्वजनमात्रेषु परिचित । अन्यत्किमपि न ज्ञायते । क्षणेपि सन्तोष
 प्राप्नाति । क्रौर म्यिरीभृतो न भवति । सम्बन्धिवानय परिपालयति ।
 प मोदारोमि । किमपि दातु न विचारयति । तस्य सर्वत्रात्मत्वम् ।
 स्वजनपक्षपातपूर्ण । लोलासुनिमग्न । शोकप्रस्तहृदयता दूरीगच्छति ।
 "शाकप्रस्त न्न दृष्टो कृष्णो गच्छति सन्वर" मिति वचनात् । अजन्मपु
 स्या निरुद्ध । यथा बाल कापि परिचितो न भवति तद्धिना भक्षण
 न क्रियते रुदन कुरते तथा भक्तिमार्गीयै स्वजनं परिचिनोमि ।
 अन्यत्किमपि न ज्ञायते । अह्मीकृतजीवाना धर्मार्थकामाना विवात
 कृत्वा स्वस्वरूपदान टन्वा स्वस्मिन् प्रीतिमुत्पादयति । यथा नाटक
 स्नेह दृष्ट्वा उत्सङ्गे ममायानि हाम्य करानि क्रीदति एव कृष्णोपि
 विज्ञेय ॥

७५४१ श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः
 २५३५ ४४ श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः
 ३३३३ ४४ श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः
 ३३३३ ४४ श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः
 ३३३३ ४४ श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः
 ३३३३ ४४ श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः
 ३३३३ ४४ श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः
 ३३३३ ४४ श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः
 ३३३३ ४४ श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः
 ३३३३ ४४ श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः श्रीमदाचार्यप्रकाशिनः

વિષય:—પ્રથમ દર્શન છે. સારંચા ભાવદ્વં, અને જાણે છે
 અભ્યન્તરિકટગમ્ય છે. સીધાતરિકા કાંઈ પણ જાણુતા નથી, પ્રત્ય-
 જનમાત્રમાજ પરિચિત છે અન્ય કાંઈ પણ જાણુતા નથી. કષ્ટમા-
 ત્રમાજ સન્નુષ્ટ થાય છે. ક્રોધ સ્થિર થતે જ નથી. સમ્યન્ધીના
 જાકમનું પરિપાસન દરે છે. પરન કિદાર છે, કાંઈ પણ દાન કરવામા
 વિચાર કરતા નથી અર્થાત્ર તેમજ ઉત્તમત્વ વ્યજન પ્રતિ પશ્ચાત-
 પૂર્ણ છે. સીલામા નિમમ છે. શાકમગ્ત હુષયથી દુઃખ છે, કારણ
 શાકમગ્ત જનને જોઈના બાકાંતુ દુઃખ જન્ય છે ઈલાદિ વચન છે
 આમજનમા મદા નિન્દ છે. જેમ આપક જેનાથી પરિચિત હોય
 એના વિના બસાલ કરતો નથી નન કરે છે તેમ શીકૃષ્ણ બાકિ
 માર્ગીય સ્વજનોથીજ પરિચિત છે, અન્ય કાંઈ જાણુતા નથી
 આદ્ગીકૃત જીવેના ધર્મ અર્થ અને કામ દુઃખ કર્મ અન્વરૂપન
 કરીને અન્યનમા પ્રીતિ ઉપજ કરે છે.

ઉગમદાન—જેમ આમક ગેલ જોઈને ઉત્સુકમા આવે છે,
 દારપ કર છે, કોડા કરે છે, આ પ્રકારે કૃષ્ણમૃતિ જાણુવી.

૫૦. કથાશ્રવણવાધકનિર્ણયઃ ॥

नीवे हि त्रिभिधा शक्तिर्विद्यामान्नु वर्तते ।
 कार्यत्रयाय मनतं निद्राचिन्तन्द्रनादना ॥१॥

અવિદ્યાના નાણુ ઝાપ મિદ્ધ કંવાને માટે નિદ્રા, ચિન્તા અગ
 ઇન્દ્રભક્ષતા એવી પ્રભુ પ્રકારની અવિદ્યાની ઝકિયો શુવ વિશે
 કમેશા રૂહેલી છે. ૧.

સકલેન્દ્રિયગ્ગતીનાં નિદ્રા ચેત્સિ યો લયઃ ।

તત્ર ચિત્તેન સ્તન્યન્તે પદાર્થાઃ મ્વાપ્નિકા પે ॥૨॥

નિત્તમા ઇન્દ્રિયોની ગધી સૃષ્ટિયોનો લય થઇ જવો, તેનાં
 નામ નિદ્રા, આ નિદ્રામા ખીજ સ્વપ્ન મન્મન્ધી પદાર્થો ચિત્તરૂઠે
 ઉત્પન્ન થાય છે. ૨.

શાશ્વત્તિનિરોવાત્મા સ ણ્વ સ્વાપ લચ્યતં ।

મનમાઽપિ લય પ્રાજ્ઞે સુષુપ્તિરિતિ ચોચ્યતં ॥૩॥

આમ અદાગ્ની વલ્લિયોનાં જ્ઞેમા રોધાણુ થઈ ગયું છે, તેની
 ઠિયતિને સ્વાપ કહેવામા આવે છે. પ્રાજ્ઞ એવા પુરુષમાં મનનાં પણ
 વિલી ૧ થઈ જવું, તેને સુષુપ્તિ કહેવામા આવે છે. ૩.

આનંદાનુભવસ્તત્ર પ્રત્યક્ષિજ્ઞાનવોષિતઃ ॥૪૦॥

આ સુષુપ્તિમા સનકશાને તીથે જાગ્યન થયેયો આનંદનો
 અનુભવ રૂલો છે. ૩૧

અજ્ઞાનહેતુનિદ્રા મ્વાચિન્નાન્યતાનકામ્ણમ્ ॥૪૧॥

નિદ્રા એ અજ્ઞાનના ઝારણુપે રૂહેલી છે, જ્યારે જુદા
 મકાગ્નુ જાગ થવાને કારણે ચિન્તા રૂહેલી છે. ૪.

અન્યથાજ્ઞાનહેતુસ્તુ પ્રોક્તા તત્રેન્દ્રમાલતા ॥૪૨॥

नेनाथी निराला प्रकारः—अथ गान्ध्याय, तेन नाम ते
उच्यते ३, (नेनाथी इति नाम उपानी गान्ध्याय) इति.

अज्ञानमन्यविज्ञानमन्यवाज्ञानमेव च ॥१॥

कार्यत्रयमविद्याया जीव एवेति निश्चय ॥१३॥

अज्ञान, अविद्या, अज्ञान अने जितटा प्रकारचे ज्ञान, आत्मा
अने विद्ये अविद्याना कार्य छे, अथ निश्चय ज्ञानेनो. पद

तत्र कृष्णायलीलागुणरूपविनोषकृत् ॥१६॥

अज्ञानहेतुतो निद्रा शक्ति म्यादविरोधिनी ॥१६॥

विद्ये अथ मान ज्ञानो अज्ञान. अट्टा करती होवाथी ज्ञे
तेथी श्रीकृष्णायलीला कथा क्षीना, गुण अने रूपो विशेष बोध
(निद्रा (अज्ञानरी) इति होय तो तेनी निद्रा अथ अज्ञान
अथ अज्ञान इति

यथा प्रत्यर्थिसम्प्राप्तौ वाचायात्तिष्ठते रिपु ॥७॥

तथा निद्रा कथायास्तु वाचायात्तिष्ठते क्षणात् ।

अतः कृष्णकथाश्रोता निद्रान्ते जायते नर ॥८॥

जे प्रमाणे शत्रु मार्गभा प्राप्त यता तेनी शत्रु तेने अज्ञान
कथाने अज्ञान यथा छे, ते प्रमाणे निद्रा क्षण मात्र भटे कथाना
अथ कथा अज्ञान यथा छे निद्रा पुरी यथा ज्ञाना भद्रुय प्रमाणे
कथाने अज्ञान करनारे यथा छे ७-८

यथा निद्रानिवृत्तिस्तु लोक कर्तेशेन चिन्तया ।

तथा संसारसन्तप्तश्रवणे कृष्णचिन्तया ॥९॥

अत परीक्षिच्छुक्वयोर्न साभूद् बाधिका क्वचित् ॥९३॥

लौकिक कार्यानी स्थितिमा भाष्यमने काष्ठ क्लेश यथा होय ३
काष्ठ चिन्ता यद्य होय तो तेथी निद्रा जडी नय छे, तेज प्रभाष्ये
संसारथी सन्तप्त थयेना श्रवणे श्रवणे समये प्रभुवियथक चिन्ता
आसा निद्रा जडी नय ३ आधीन लागतअना उपदेश अने
श्रवण यथते अनुक्रमे श्रीशुकदेवः अने गण पनीक्षितने (मान
दिसय पर्यन्त) निद्रा कयाय पशु आशय कनारी यद्य नदी लई

इदानीन्तनलोकाना न संसारोऽस्ति दु खवृत्त् ॥१०॥

कृष्णचिन्तापि नैवास्ति ततो निद्रा हि बाधते ॥१०३॥

अत्यागना मनुष्येने संसार पशु मर्घ दुःख कनारी नथी, ३
तेज्जने प्रभु वियथक काष्ठ चिन्ता पशु होना नथी. अथी करीनेज
निद्रा आशयशुप यथगे पडी ३ १०३

तथा विमोहिता कृष्णकथामाकर्णयन्ति हि ॥११॥

अत एव न विज्ञान जायते सर्वेनो हरे ॥

तत संसारसंस्कारा भ्रमन्त्याभूतसम्प्लवम् ॥१२॥

अे निद्राधी मुग्ध थयेवा मनुष्ये प्रभुनी कथानु श्रवणु करी
शुद्धेना छे, तेथी करीने तेज्जो प्रभुवियथक मर्घदेशी विशेष गान

५१ स्वत्मंगनिर्णयः ॥

(अन्तरङ्ग — वसन्तराम दरिद्रव्यु गान्धी)

दृष्यापीयाणामात् श्रीदन्विनायप्रभुमे अगीकृत एवो उपो दया
 पिशाचो साप्रहारिक निन्दु भरोरो अष्ट अगे अन्त सापरमा
 निउपलु इन्नात् न्योके अन्थो प्रकट इयां उ, ये अन्तुपीओने
 निन्देत् ॥ अन्त्या सुवीगा नेओयोना लगनग गताओ नाना
 भोग अन्थो प्रकट यत् जया उ, पन्तु अन्दिह्म गान्धि तन्
 न्यात् दृष्टि करमागा आवे छे सात् जलयाया विना नथा न्तेतु के
 अग्निद्विभा आवेत् आदित् ॥ मात्र ओकेयतुर्ग भागत् उ तेओ-
 श्री त अ थोना पन्थिर इगारवा अने ते ॥ प्रमत्ता इना ओ धार्प
 इन्धामर्थ्यानी सीमाधी इत् उ ओस ते रिने गौनज् उचित
 भागीने नेओना पयनाभुनत् पान अगदरीयो करे ओटनी रिनात्
 करे छु

यथा नल तु प्रसन्न सर्वत्रैव च तिष्ठति ।

अत एव प्रयत्नेन लभ्यते स्तननादिना ॥१॥

प्रयत्ने तारतम्य च दृश्यते भूमिभेदत ।

क्वचिच्छीघ्र प्रकृतौ क्वचित् कालेन भूरिणा ॥२॥

यत्नेन कूपवाप्यादिनाद्वागादिषु लभ्यते ।

क्वचित्तु यन्नविरहेऽप्यस्ति नद्यादिषु च ॥३॥

उभयत्रापि यस्त्यक्ता सर्वं तत्रैव तिष्ठति ।

तस्य तन्मुलभ तत्र कूपे कश्चित् धर्मोऽपि हि ॥४॥

વગેરેમાંથી જન્મ મની શકે છે । ઇ ડેકાણે તો મહાનત નિનાજ
 વ્યત જલ મની ડકે ડ, જેમ કે નદી વગેરેમાં રૂપ અને વાવ
 વગેરેમાં પ્રયત્ન-વધાએ મહેનત છે તમાવ વગેરેમાં વલ્ગ- થોડી શ્રમ
 ?, તે બન્ને ઠાડીને જે નિનતર નદી વગેરેની મગીપમાજ રહે
 તેને વિના શ્રમે જન મલે અને ઘણજ સુખ યદ પડે દુવામાંથી
 જન્મ પ્રાપ્ત કરવામાં મહક શ્રમ પણ છે, પરંતુ નદી વગેરેમાંથી તો
 પશ્ચિમ નિનાજ વ્યત જલપાન યદ શ છે જે પુરેશ શુદ્ધ વિગે
 રના ત્યાજ કરીને શ્રમ વિના જલ પ્રાપ્ત કરી શકે તેમ દશમાં નથી
 નતા તેઓના ઉપયાગમાં ઘટાડામાં જલુ જન્મ આવે છે, તે
 પણ શ્રમ વિનાજ, જે કે તે જલ નદી વગેરેમાંથી વાનવામાં આવ્યું
 કે પરંતુ તે યોગ-ગુદ્ધ પાત્રમાં હોય તોજ તે અપમા આવે છે
 એથી મંગળ જનનો ઉપયોગ મિદ્ધ થય ડ ૧-૬૩

તથા ब्रह्म व्यापकत्वात्सर्वत्रैव हि तिष्ठति ॥७॥

ज्ञानिना तत् प्रयत्नेन प्रकटीभवति स्वत ।

सुदेशे च तथा काले सत्यादावलयत्नत ॥८॥

अन्यथा न्यसा काले श्रमेणाविर्भवेत् पुन ॥८३॥

જ્ઞાનાર્થ—તેનીજ રીતે બ્રહ્મ પણ ત્યાંક હોવાથી નદે ડેમણે
 રહે છે જેમ જલ મની વધે છે, તેમ બ્રહ્મ પણ સર્વત્ર વ્યાપક છે
 ધણે પ્રયામ કરવાથી જેમ જન પ્રમટ થાય છે, તેમ ધણે મત્ત
 કર્યા પછી ઠાનીઓ મગજ તે બ્રહ્મ વ્યત પ્રકટ થાય છે, કહિન
 અને પોની પૃથ્વીના અગાણુમાં વધતો ઓઠો પશ્ચિમ જન્મને માટે
 કરવો પડે છે, તેમજ બ્રહ્મને માટે પણ સારા દેશ અને સત્યબુદ્ધ

વગેરે સારો મમય હોમ તો થોડો પ્રમામ રહેવો પડે છે, અને દેવ-
કામ મારા ન હોમ તો ઘણો કામ વીતે છે અને શ્રમ પણ ધણોજ
પડે છે. ત્યાં પછીજ તે ક્ષત્ર પ્રકટ થયુ જણાય છે ૭-૮૩

મક્ષાના સ્વચ્છયા ઈષ્ણો યશોદાદિપુ વૃદ્ધમત ॥૧॥

તતો માવેનાનદન ન પ્રયત્નોઽન્નિ કશ્ચન ।

તત્રાપિ ચૈત્યત્તગૃહાસ્તૈષા તિષ્ઠતિ સક્ષિભૌ ॥૧૦॥

બાનાર્થ — કૃપ વગેરેના જાતની પેરે જાતીએને પ્રભુ અત્યંત
પ્રયત્નથી મળે છે, એમ મિદ્ધ થયું હવે ભકતોને માટે નદી જમણવ
વે-પાથીજ સી યશોદાદિ વગેરે મુજબનાએમા પ્રકટ થાય છે, એમ
તિષ્ઠમુ કહે છે જેમ નદીનું જમણ સ્વતઃ છે, તેમ ભકતોના ઉદ્ધાર
માટે પ્રભુ પોતાનીજ હૃદયથી સી યશોદાદિ વગેરેમા ભારપે પ્રાદુ
ભાંડ પામે છે. તે પ્રકટ થયેમા પ્રભુને હૃદયમા અથવા બહાર પધગ-
વવા ને પણ ભાવથીજ, તેમા કાંઈ પ્રયત્નની જરૂર નથી જેમ
નદીનું જમણ સેવામા કૃપા વગેરે ખીજ જવાણયો જેટલો પરિશ્રમ
નથી, તેમજ નિમ્નનદદાનર્થ પ્રકટ થયેમા પ્રભુને ભાવથીજ હૃદયમા
અથવા બહાર પધગવના થોડો પણ પરિશ્રમ સાગ્ને નથી. તેમા પણ
જે સોમે ગૃહનો ત્યાગ કરીને નદીની સર્માંપમા વસે છે, તેએ ને જેમ જલ
સુખાય છે, તેમ જેઓ ગૃહદાદિનો ત્યાગ કરીને આ ધાણત ઘટને
નદમા છે, તેઓ ॥ તેા એ જાવતમા પ્રભુ મગધ નાગજરૂદે છે ૬-૧૦

જ્ઞાનિના ત્યાગક્રમેન હૃદયમ્શો ઘર્ષિતિ ।

અનો ધ્યાનાદિના કર્મિન્ ક્ષમતપ ન સિદ્ધતે ॥૧૧॥

પ્રભુ ક્યારે મળે એની આરાધી થાય છે, આ સમય ક્યારે પ્રાપ્ત થાય છે કે ત્યારે ગૃહમાં ઉપર જણાવેના ભગન્દીય સ્વજનો ન મળે ત્યારે, જેમકે ગૃહમાં જન્મ ન મેલ્ય અને તૃપ્તા તો લાગી હોય અને પછી જેમ દુખ પ્રાપ્ત થાય છે, તેમ ભગવત્સ્વરૂપાનંદનું પાન કરવાને જન તવગી રહ્યો હોય અને પ્રભુના સંક્રમણનું પાન કરાવી શકે એવા યોગ્ય સ્વજન ન મને ત્યારે ગૃહમાં ગિચ્છિત કરના આવી રીતે દુખ પ્રાપ્ત થાય છે, માટે ખીજે માર્ગે પ્રભુ ઉપદેશે છે, આપુ દુખ અનુભવી શક્તા ન હોય તેઓએ ભગન્દીયોની સેવા કરવી ભગન્દીયો કેના હોવા જોઈએ ? ભગવદીયો એવા હોવા જોઈએ કે જેઓમાં પૂર્ણ પુરોહિત સદાનંદ પ્રભુ બિગાજતા હોય, તેવા ભગવદીયોના મમીપમા નિરતર જોઈથી અને એના વગેરે ગણોથી તે ભગવદીયોના મુખાન્વિદમા પ્રકટ થતા પ્રભુના સ્વ પાન દત્તો અનુભવ કરી સમય તેવા ભગવદીયોના મુખમાથી પરંતી શુદ્ધિઓ માથી જેમ શીતલ જળનું નિરતર ઝાડા કરે છે, અને તુલાતુરોની તૃપ્તાને, તાપથી તરેલાઓના તાપને શુદ્ધાવે છે, તેમજ ભગવત્સ્વરૂપાનંદનો અપક ઝગ તે ભગન્દીયોના મુખમાથી નિમરે છે અને પ્રભુને મળવા ઇચ્છનારાઓના મનોરથો પૂર્ણ કરે છે

તન્માદ્મક્તિયુર્નમક્તિસાધકૈસ્તુ ગૃહમ્વિતૈ ।

તાદ્દક્તનસદ્ગુણમવતૈ સદા સ્યેય તતો હરિ ॥૧૮॥

મવન્યેવાનુભૂતમ્તુ નાન્યથા સર્વથા મવેન્ ।

જ્ઞાનાર્થ — ઉપર કહેના કાંપ્તેથી ભક્તિથી મુક્ત અને ભક્તિના માધ્યમએ ગૃહમાં ગદીને તેવા ભગન્દીયોનાજ સગમા મદા રહેવું એવા માર્ગમા પ્રવેશ કરેલા ભગવદીયોએ અને સેવા મિદ્ધ કરવાને

ઈવ્છા રાખનારાઓએ ઉપર જણાવેલા યજ્ઞાતુભાવી ભગવદીયોનોજ
સત્સંગ કરવો; નિન્તર તેમની પરિચયા કરતા કરતાં તેમનીજ પાસે
રહેવું. એમ કરવાથી પ્રભુનો અતુલ્ય યામ છે, અન્યથા કોઈ
પણ ઉપાય કરવાથી ભગવદતુલ્ય તો નજ યામ.

મક્તિમાર્ગપરિત્યાગં ભાવેન વિરહાત્મકમ્ ॥૧૨॥

કૃત્વા યેડંદમ્નિતાસ્તેષાં જીવદેહેન્દ્રિયાદિષુ ।

ત્રવિષ્ટો મગવાનંવ ભાવેન વિરહાત્મકઃ ॥૨૦॥

કોશક્ત્ત્ચ્છરીરાદિ પ્રતિમેવ હરિઃ સ્વયમ્ ।

અતસ્તે મગવત્પાસ્તેષાં સક્ષો હ્યપેક્ષિતઃ ॥૨૧॥

વાચ્યઃ— ફર જનારા જાનીઓને એ દોષ પ્રાપ્ત થતો હતો
કે તેઓને કોઈ આવીને જ્યાં પીરવાથી જ્યાં અર્થાત કોઈ આવીને
તેને સત્ય જાત આપે તોજ તેઓનું કટમાણુ યામ, માટે તેઓ
જીવન જીવેને આધીન બને છે. આજ દોષ ભક્તિમાર્ગમાં પ્રાપ્ત યામ
છે, કેમકે તેમાં પણ સત્યુરપોના સંગનો ઉપદેગ કરવામાં આવ્યો છે
એમ ભાર રહને કહેવામાં આવ્યું છે, સારે અત્યુરપો-ભગવદીયો પણ
જીવન જીવવાથી તેઓનો મંગ કરવાની અત્યંત આવશ્યકતા દોષથી
આ અંશને મનમાં ધરીને તેનું મગધન કરે છે ૩:—

ભક્તિમાર્ગીય સંન્યાસ તેન રા ભગવદીયો ભગવદ્દેવ છે.
ભક્તિમાર્ગીય સંન્યાસ આવશ્યકે સદ્ય રહાય છે. તે વિરહાત્મક છે.

હા નાચ રમણ પ્રચ્છ ક્ષામિ ક્ષામિ મહા મુખા એ ૧૧ પ્રકરણોક્ત સન્યાસ,
 પ્રભુના મહા વિપ્રયે ગનો અર્થાંડ અનુભવ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે ભક્તિગામીય
 સન્યાસ યથો કહેવાય તેવો સન્યાસ ડ્રોમીમરીને જેઓ ગદેના છે,
 તેઓના છવ્વેદ, ઇન્દ્રિય વગેરેમા માક્ષાત્ વિગદવદનાનલગ્ત લાવવડે
 પ્રભુ પ્રવેશ કરે છે પ્રભુ લગ્ત હોનાથી સુગર પણ સયોગ વિર્ત
 યોગરૂપ દ્વિલ્લાત્મક. ૧ હોનાથી સન્યાત્મક પ્રભુ ભક્તના દેહન્દ્રિયા-
 દિમા પ્રવેશ છે ભક્તના શરીર વગેરે તો તનનારની મ્યાન જેવાગ
 છે જેમ પ્રભુ સાક્ષાત્ પ્રતિગામા સદૃષ મૂર્તિમા પ્રવેશ કરે છે અને
 તે સ્વરૂપ અનુભવાય છે તેમજ સિદ્ધાત્મક પ્રભુ વ્યારે દેહેન્દ્રિ-
 યાદિકમા પ્રવેશ કરે છે, ત્યારે ભક્તને ભગવદુપ યદ્ જાય છે, માટે
 તેગોના સમ તો અનસ્થ કવો અને તેમના આશ્રયથી છવને
 આપ્તી ૧ ૫૫૫નો દોષ નથી

इति श्रीबलभान्नायकृपामात्राभिकाक्षिणा ।

हृदिवासेन विहितो मुद्रा सत्सगनिर्णय ॥२२॥

શ્રીસુભાષીશ્વરે ૧ કૃપામાત્રની અભિનાના ધ્રુવવનાગ શ્રીદરિ
 વામ પ્રભુનર્થે આ સત્સગ નિર્ણય આનંદવડે સ્વયે છે શ્રીકૃણા
 પેણમસ્તુ

૧ આ વિષે વધારે જાણવા તો હૃદય ગાખનારાઓએ શ્રીમદ
 ભાષ્યનો ફલાધ્યાય વાચવો

૫૨ ગર્વાં સ્વરૂપવર્ણનમ્ ॥

લસચ્ચલત્પુચ્છગુચ્છા ધૃતકર્ણાં મુલોપરિ ।

ઉત્તુગતીક્ષ્ણશૃંગાગ્રા ગાવો દર્શિવપયાઃ કટા ॥૧॥

સુન્દર ચાલના પુચ્છના ગુચ્છાવાળા, મોઢા ઉપર જેવે કાન
દેખા ધામ્ણ મ્યાં છે અને ઉચ્ચા અણ્ણિયાળા શીંગાના અક્ષમગ
જેને છે તેવી ગાયોના દર્શન મને ક્યારે થશે ? ૧.

ત્રજનાયમુવામોજ પશ્યત્ય. મ્મિતસુંદરમ્ ॥

નિમીત્પરત્યો નેત્રાણિ ગાવો દર્શિવપયા કટા ॥૨॥

મગ્ધસદાથી સુન્દર એવું જે મગ્ધના યુધ મુખ કમલ, તે
દર્શન કરતી અને આંખોને ખીટી કરતી ગાયોના દર્શન મને ક્યારે
થશે ? ૨.

શૃષ્વમ્વો વેણુગાનાનિ હૃદયયથેતનાપરમ્ ।

સ્તદ્યંત્યો તટિ ગોષીદાં ગાવો દર્શિવપયા કટા ॥૩॥

વેણના માનેને મળતી, શાન ખૂલી જવાય તેટલો આનન્દ
પામતી અને કીંગોપીકનો હૃદયમાં રચાઈ કરતી એવી ગાયોના
દર્શન મને ક્યારે થશે ? ૩

મચ્ચયશ્વરણામોર્ગાષિદ્મર્મણ વાનનમ્ ।

પશ્યવાતૃણનીર ગાવો દર્શિવપયા કટા ॥૪॥

શીમજેશક્ત અજ્ઞકમ્લના કિન્દના સુન્દર સુન્દર વનના જાડી
જે જે જાડી વનમાં પામ ચકતી તે પોના દર્શન મને ક્યારે થશે ? ૪

आरुण्यतयो नामानि पतिगीतानि वेणुना ।
 दनदृष्टाघंक्वला गावो दृग्विषया कदा ॥५॥

वेळ वडे आगी श्रीकृष्णचन्द्रशुना जयावेळा नाभोनां अवश्य
 १२ती ओ होते अर्धा कुडेवा आसनाणी गायेना दर्शन भने
 क्यारे थरे ? ५

विष्मन्त्यः स्वनात्यादि भावयत्य स्वयोग्यताम् ।
 स्यापयत्य स्वसन्ध गावो दृग्विषया कदा ॥६॥

पोतानी नति गिरेने लूची नती पोतानी योग्यताने
 १२ती क ती अने पोतना सन्धने प्रसिद्ध कृती गाये ॥ दर्शन
 मन थारे थरे ? ६

उत्तमयत्य श्रवणे स्यगयत्यो गतिं स्वकाम् ।
 पिदात्यो वेणुपीयूष गावो दृग्विषया कदा ॥७॥

कानाने उवा राभती पोता ॥ गतिने शोभा देती अने
 वेळभाधी अना अभनू पा । कृती गायेना दर्शन भने क्यारे
 थरे ? ७

चरत्यश्चेतसासत्ता गोवर्धनगिरेस्तृणम् ।
 धावत्यो वेणुनाहता गावो दृग्विषया कदा ॥८॥

विष्णुनांक प्रभुभा सप्त अेरी गिरेने श्रीगोवर्धन परतना
 धामने चरती अने वेळनाह वडे पोसापाता होडी नती गायेना
 दर्शन भने क्यारे थरे ? ८

वेष्टयत्यो विशेषेण सदात्ता गोकुलाधिपम् ।
चेष्टयत्योऽतिवात्सल्याद्गावो दृग्विषया कटा ॥२॥

सदैव आर्तिपाणी विशेषे करी श्रीगोकुलाधीशने चारे भावू
इरी पणती अने अत्यन्त वात्सल्यधी श्रेष्ठा करती गाथोना दर्शन
मने क्यारे यशे ? ६

निजनायकगमात्समार्जितनिजानना ।
गणयत्यो न दु खानि गावो दृग्विषया कटा ॥१०॥

पोताना रान्नी श्रीकृष्णवन्दना करकमलधी नेना मुजे
पम्पाणनामा आव्या छ तपी अने पोताना दु जेने न मण्डकारती
जेवी गाथोना दर्शन मने क्यारे यशे ? १०

प्रतिहस्तयुगप्राप्तदूवादलमुखावपु ।

मञ्जयतो रसाभोधौ गावो दृग्विषया कटा ॥११॥

पोताना रान्नी श्रीकृष्णवन्दना लन्ने करकमलधी ने ॥
भोदाभा धोकड आवी मणी छे तेवी अने रसना सागरमा पोताना
देहने तम्भोण करती गाथोना दर्शन मने क्यारे यशे ? ११

विरांत्यस्तृणलोभेन विपिन गह्वर मुदा ।

रक्षिता गोकुलेशान गावो दृग्विषया कटा ॥१२॥

भासना सोभं आनन्द पूर्षक गाढ पनमा प्रवेश करती अने
श्रीगोकुलेश प्रभुजे नेन रक्षक क्य छे तेवी गाथोना दर्शन मने
क्यारे यशे ? १२

अलौकिकरसप्राप्तिसाधनै वर्णसंपुटे ।

सुषाधिकर्णयुक्ता गावो हृदयया कटा ॥१७॥

अलौकिक रसते गेणवामा माधनउप अने अमृतना स्थान-
१३५ अना डानराणा गायेना दर्शन अने उपारे यशे १ १७

एकेवक्षणसदाधलीलालीना व्रजात्मना ।

वनान्निवर्तिता स्वार्थ गावो हृदयया कटा ॥१८॥

आत्माइप प्रभुये वनभाथी पाथी पावेथी अथी अने प्रवृत्ता
अने अथारे यशे १ १८

हृदय इव नाटेन दूरादतिवमागता ।

स्थिताश्चिन्थितप्राप्ता गावो हृदयया कटा ॥१९॥

नादथी हरिणीये जेम नष्टक आवे ते प्रभुजे (बेलुना
अथे अथवा प्रभुये करेसा गाएथी) अथी नष्टक आवेथी अने
दर्शन अने उपारे यशे १ १९

नमनूत्याय चिन्ता वलिता वृषभैरपि ।

ललिता गतिभिर्माणै गावो हृदयया कटा ॥२०॥

प्रभु जेवा विसा के पठन वी नीकता गाएया अथी अने
मादेथी वीटसायेथी अने भागभा दाएता अथवा सापिअथी
गायेना दर्शन अने उपारे यशे १ २०

वाद्यत्य कंठघटा नादसंत्योऽयन्नूपुरम् ।

आहादयत्य स्वपतिं गावो दृग्विषया कदा ॥२१॥

कण्ठभा रूडेनी वटडीयेना २१ ॥२१॥ कर्ती अने पयना जाळ
रने। अमकारे कर्ती अने तेम करी पोताना स्वाभी श्रीकृष्णचन्द्रअने
आनन्द आपनी आयोना दर्शन भो क्यारे थरे ? २१

भासयत्य स्वश्रुगाणि सुवर्णावरणै पुन ।

ललात्पट्टिकाशुक्ता गावो दृग्विषयाः कदा ॥२२॥

वगी सोनाना धरेपुआथी पोताना शी गजगाने अकागित
कर्ती अने भाथापु भोडियावाणी आयोना दर्शन भो क्यारे
थरे ? २२

ललात्त्वमानेन स्पर्णपर्णेन शोभिना ।

सिंदूररन्जितमुखा गावो दृग्विषया कदा ॥२३॥

भाथेथी लटकती सोनानी पाडडी (जे नामना अलका) थी
शोभी उठेथी अने सिन्दूर बडे जेना मुपने रंगवामा आवे १ छ
तेवी आयोना दर्शन भो क्यारे थरे ? २३

पुन सकलदेहेषु गैरिकादिविचित्रिता ।

कंकिपिच्छशिरोमुच्छा गावो दृग्विषया कदा ॥२४॥

वगी आप्पा शरीर उपा गे ३ रगेरे उडोथी चित्रामल क-
वामा आव्थु छे, तेवी अने गोरपी उथी भाथा उपागेने गु-छे
पनाववामा आवी छे तेवी आयोना दर्शन भो क्यारे थरे ? २४

प्रथितानेऋषुष्वादिमालदिमिरलंकृताः ।

दर्शयंत्यः स्वमाहात्म्यं गावो दृग्विषयाः कदा ॥२५॥

गृथेही અનેક ફૂલ-પાંદ વગેરેની માસા-વગેરેથી રાજ્યગારવામાં
, આવેલી અને પોતાના માહાત્મ્યને બતાવતી ગાયોનાં દર્શન મને
ક્યારે થશે ? ૨૫.

નિરુદ્ધા ગોકુલેશાસ્યે નિરુદ્ધા વિપિને ક્વચિત્ ।

ન વિરુદ્ધાઃ સ્પર્શયેપુ ગાવો દૃગ્વિષયાઃ કદા ॥૨૬॥

શ્રીગોકુસાધીશબ્દના મુખ્યક્રમમાં ગોકુલ ચિત્રવાણી અને કોક
વાર વનમાં રોકાઈ ગયેલી છતાં પોતાનાઓમાં કદાપિ વિરુદ્ધ નહીં
(મદા અનુકૂળ) એવી ગાયોના દર્શન મને ક્યારે થશે ? ૨૬.

અપ્રેષ્ટ્ય સ્વગોવિદં તૃન્યંતં સ્વજનૈઃ સહ ।

પરાવૃત્ત્ય સમીક્ષંત્યો ગાવો દૃગ્વિષયાઃ કદા ॥૨૭॥

પોતાના ગ્રેહિણીઓ માથે નાચ કરના શ્રીગોવિન્દને આર.ળ
દરી મોડું ફેરવી પ્રજ્ઞતાં દર્શન કર્યો કરની ગાયોનાં દર્શન મને
ક્યારે થશે ? ૨૭.

સ્વલુરોઘૃતરજસાઽન્દંકૃતમ્યામિકુંતલા ।

સંગંધાતિશયોન્મક્તા ગાવો દૃગ્વિષયાઃ કદા ॥૨૮॥

પોતાની અર્દાપોષી ઉટેલી રજવટે સ્વામી શ્રીકૃષ્ણમન્દરના
કેસ ટલુમરી આપ્યા છે તેવી અને પ્રજ્ઞ સમયેના ગઃઠ સમ્પન્નથી
ઉ-મત ૨.૪ ગયેલી માણોનાં દર્શન મને ક્યારે થશે ? ૨૮.

अनातिक्रमप्रतिप्राप्तप्रमोदपुत्रकाकिना ।

विलोकिना स्वामिनीभिर्गावो दृश्विषया कदा ॥२९॥

१५५५ नी न०३३ क०ता उ०ता न०थेना आन०द०थी यथेना रोमा
अथवागा अने गो०गा गनाओ० लो०नी आ० न०डाणी ०३ी उ०, ते०री
गाथेना दर्शन मने क्यारे थजे ? २९

तद्दर्शनमहानदसदोहशिथिली कृता ।

विस्मृतस्वैष्टगतयो गावो दृश्विषया कदा ॥३०॥

गो०गा०गनाओ०ना दर्शन०थी यथेना भ०दान० अ०पूर्व० आन०द०थी
दी०नी थ० ग०रे०नी अने ते०थी पो०ना०नी ग०तिने भू०री ग०थे०थी गाथे० ॥
दर्शन मने क्यारे थजे ? ३०

स्वामिनीमुखचंद्रैकचकोर्यो धैर्यवर्जिता ।

न लीलाप्रतिबन्धिन्यो गावो दृश्विषया कदा ॥३१॥

गो०गा०गनाओ०ना मुख०च०न्द्र० त० ५ न०डो०री०र०थ, धी०र०ज० वि०ना०नी
अने ली०ला०मा प्रति०ब०न्ध० न० क०ना०री अ०री गाथे०ना दर्शन मने
क्यारे थजे ? ३१

लीलातरचिकीर्षो स्वप्रभोरग्रे गृह गता ।

तदागतिं बोधयत्यो गावो दृश्विषया कदा ॥३२॥

अ०न्य० ली०ला० कर०थानी ध०००ना०णा प्र०भु०नी श्ले०खान् घे०र० ग०थे०थी
अने प्र०भु० दु०वे पु०धा०गे ते०पू० अ०ता०व०ती ग०थे०ना दर्शन मने क्यारे
थजे ?

समागतनिजप्रेष्ठदर्शनानन्दसप्लुता ।

स्वदोहनायाभिमुखा गावो दृग्विषया कटा ॥३३॥

आनी र्दोहणेला पोता ॥ यत्त त व्दाक्षा प्रभु श्रीकृष्णान्दष्टनां
दर्शाने वीवे आनन्दी उभरायेनी आो दोडावानी क्रिया माटे
तिया यध र्दोहणी गायेना दर्शन भो क्यारे यशे ? ३३

निर्योगपाशरचितगोपवपावलोकिता ।

तूर्णोभृता स्वदोहाय गावो दृग्विषया कटा ॥३४॥

नोजपुड धारण यत्ता यना गोवाण वेपराणा गोवाण जेयनी
राये जेध व्दाक्षा छे तेरी अने दोडावानी क्रिया माटे त्ना सा त
यत्त उभेनी गायेना दर्शन भो क्यारे यशे ? ३४

बेणुनादकृतिस्तम्भगतयो गेहनोन्मुखा ।

जानदमीलन्नयना गावो दृग्विषया कटा ॥३५॥

वेखुनो ना यता जेनी दतनयत्ता ॥ क्रिया त्ना यमाध
यत्त तेरी दादावनी क्रियाभा अनुदृण यत्त र्दोहणी अने आन-
न्दी गायेना गायेनी छे तेरी गायेना दर्शन भो क्यारे यशे ? ३५

गोत्रादमन्त्रचन्मन्त्रपुरसिञ्जित् ।

आकर्ष्य निश्चलतरा गावो दृग्विषया कटा ॥३६॥

गोत्र ॥ आगी श्रीकृष्णान्दष्ट ॥ मन्त्रमन्त्र साधवापी मुन्त्र
दर्शन भो क्यारे यशे ? ३६

वनातिक्रमतिप्राप्तप्रमोदपुलकाकिता ।

विलोकिता स्वामिनीभिर्गावो हृदयपया कदा ॥२९॥

नशनी नशक वता उत्पत्त यथेवा आनन्दधी यथेसा शेषा
असग्री अने गोपागनाओ जेनी भास् निडाणी रती उ, तेवी ?
गाथेना दर्शन भने क्यारे यशे ? २६

तद्दर्शनमहानदसदोद्दृशिथिली कृता ।

विमृतम्ब्रेष्ठगनयो गावो हृदयपया कदा ॥३०॥

गोपागनाओना दर्शनधी यथेना भदान अथरि आनन्दधी
दीनी यथे अथेवी अथे तेथी योन ॥ गतिने भूती अथेपी गाथे ॥
दर्शन भने क्यारे यशे ? ३०

स्वामिनीभुक्तवद्वैजवनीश्रीं कैर्यदन्तिता ।

न लीलाप्रतिबन्धिन्यो गावो हृदयपया कदा ॥३१॥

गोपागनाओना भुक्तवद्वैज त ५ नशरीय, धीरज निनानी
अने लीलाभा प्रतिबन्ध न कनारी अथेरी गाथेना दर्शन भने
क्यारे यशे ? ३१

लीगततरचिकीर्षो स्वप्नभोरग्रे गृह गता ।

तजगति बोधयत्यो गावो हृदयपया कदा ॥३२॥

अन्य क्षीवा करवानी ह-जाणा प्रभुनी प्लेसाळ घेद अथेसी
अने प्रभु हवे पधागे तेवू अनावनी अथेना दर्शन भने क्यारे
यशे ?

समागतनिजप्रेष्ठदर्शनानंदसंप्लुता ।

स्वदोहनायाभिमुखा गावो दृग्निषयाः कदा ॥३३॥

आधी र्दोहयेला पोताना असन्त व्दासा प्रभु श्रीकृष्णान्दृष्टना
, दर्शनने वीधे आनन्दी उभरयेली अने दोढावानी क्पिया माटे
तैपार यध रूढेकी गायेना दर्शन अने क्यारे यसे ? ३३.

निर्योगपाशरचितगोपवेपावलोमिता. ।

तूर्णीभूता. स्वदोहाय गावो दृग्निषयाः कदा ॥३४॥

नोअपुं धारयु करता यंसा गोवाण वेपवाणा गोवाण नेमनी
साधे नेध रूढेला छे तेवी अने दोढावानी क्पिया माटे तदन शान्त
यध उभेवी गायेना दर्शन अने क्यारे यसे ! ३४.

वेणुनादकृतिमन्त्रगनयो दोहनोन्मुखाः ।

जानंदमौलिनयना गोवो दृग्निषयाः कदा ॥३५॥

वेखुनो नाः यना नेनी हवनयसननी क्पिया तदन वेडाध
३५ छे तेवी, दोढावानी क्पिया अन्तुंण यध रूढेनी अने आन-
न्दी आप्णे गायेली छे तेवी गायेना दर्शन अने क्यारे यसे ? ३५.

गोन्दादमंगचक्ररुद्रनृपुरसिद्धिन् ।

आकर्ष्य निधलतरा गावो दृग्निषयाः कदा ॥३६॥

गोकुपना र्वाभी श्रीकृष्णान्दृष्टना मन्मन्द् गासवाधी सुन्दर
मांअरना अगकारने अंभणी असन्त अ्थिरे एनी रूढेकी गायेना
दर्शन अने क्यारे यसे ? ३६.

स्वनं स्वरसदानाय सर्वभावैकतत्परा ।

इक्षंत्यो गोकुलेशस्य गावो दृग्विषया कदा ॥३७॥

सर्वात्मभावमा अेकान्त अने नतेश पोनाना दूध यगरे म्सने
देवा श्रीगोकुलाधीशना भुअकभवता दर्शन कन्ती गायेना दर्शन
भने क्यारे थशे ? ३७

गोष्ठे गोपजनाक्रांतं रात्रौ वार्तेन चेतसा ।

विभावयत्यस्ता लीला गावो दृग्विषया, कदा ॥३८॥

गोवाणाधी लग्यक गोदुधमा गरिने भभये आर्तिन गा
मित्थी प्रभुनी क्षीलाओनी लावना कन्ती गायेना दर्शन भने
क्यारे थशे ? ३८.

एव मनोरथं नित्यं यच्छन्तु मयि मत्प्रभो ।

प्रसन्ना गोकुलेशस्य गावो भाव स्वपालके ॥३९॥

आ प्रभाजे मारा प्रभु श्रीगोकुलेशनी प्रसन्न ओंवी गद्ये भने
मारा पाक्षक प्रभुभागा मनोरथउप इहेमा लावने सदैव आपो. ३९

५३. कार्पण्योक्तिः ।

(अनुवादकः—भदरीनाथ कशीनाथ शास्त्री)

वाञ्छामि सेवनं नाथ स्वार्थे न पादयोस्तव ।

न जाने तत्र को वास्ति प्रतिबन्धो ह्यदृष्टजः ॥१॥

भावार्थः—हे नाथ हे हृदयेश्वर ! आपनां परम डोगल अरण्या-
रविन्दनी सेवा करवानी धिन्हा राभुंछुं ते पक्षु हे प्रबो भारा
लौकिक सुभती कर पक्षु आशा राभ्या शिवायण सेवा मायुंछुं.
गमे तेतला अने तेवा लौकिक स्वार्थो सरै पक्षु परमडुपाडु आप-
गाना अरण्यानां प्रीति कर्मा वगर कंछ मेन नञ पडे, हे प्रबो !
पारंपार आपनी सेवा मायुंछुं छतांय भारा प्रतिबन्ध मटतो नथी.
कदाय पूर्वजन्मनां प्रारब्ध जेवां दशे के गुं ? हे नाथ ! आप तो
प्रारब्धने पक्षु मटाउनारा अने पापोने हर करनारा छे; तेथी
छवने प्रतिबन्ध नञ होय तथापि हुं कंछ समछु शकतो नथी के
सा माटे आपनी सेवाभां प्रतिबन्ध आवे छे ? १.

न ज्ञानं न च वैराग्यं नापि भक्तिस्तथाविधा ।

कथं मे मनसो द्वादर्यं भवेन्निसाधनस्य हि ॥२॥

भावार्थः—हे प्रबो शास्त्रोभा सांभज्युं छे के साधनोथी साध्य
निद यछ शके छे ते प्रभाणे भारी पासे तेवां साधनो पक्षु नथी
हे तो केवण निःसाधनछुं भगवत् शास्त्रोभां आदा करी छे के
ज्ञानं कर्म च भक्तिश्च गानं कर्म अने लजित आ नञु प्रकारे प्रभु
भणे छे तेभ श्रीमद्भगवद्गीताभां पक्षु आदा करी छे केनहि ज्ञानेन

સદૃશ પવિત્રમિદ્ વિચિત્રે રૂપેન સિવામ આ જયતમાં દોષ પશ્ચિ
 વસ્તુ નથી તેો મારામા તે મુજબ જ્ઞાન પણ નથી જીવન સાધન
 શાસ્ત્રમાં વૈરાગ્ય કહેલ છે, શ્રીમદાચાર્યચરણે પણ વૈરાગ્યપાત્રન કરવા
 માટે ખામ આગા કરી છે. તે પ્રમાણે મારામા વૈરાગ્ય પણ નથી
 કાગલ કે લૌકિક આગકિત નાગ ન પામે ત્યાં સુધી આપનામાં
 આસકિત થની નથી નેમજ ઉત્તમ પ્રકારની અર્થાત્ પ્રેમશક્તિ
 ભકિત પણ મારામા છે નહી. ઉત્તમ ભકિત પ્રાપ્ત કર્યા પછી જીવને
 ક્રોધપણ અવશેષ કાર્ય રહેતું નથી. જેવી રીતે શ્રુતિશ્ચ ગોપીજનઃ
 નેમ્ને આપની શુદ્ધ ભાવથી ભકિત કરી ઉત્તમોત્તમ સેવાનું શ્ચ
 પ્રાપ્ત કર્યું છે; તેવી રીતે હે પ્રભો મારામા ભકિત ડાપી પણ આપન
 નથી. આવી રીતે ચોતગ્રથી હે નાય ! હું તેો સાધન રહિત થયોછું.
 આચાર્યશ્રીએ આજ્ઞા કરી છે કે માનસી સા પરા મતા સેવાના દરેક
 પ્રકારો કરતાં માનસી એવા મર્ડ ક્રોધ છે. એટલે અન્ય મનનો
 દરેક વ્યવહાર આપશ્રીમાજ્ઞ હોય શકે. તે મુજબ જ્યારે મારાથી
 માનસી સેવા સિદ્ધ થઇ નથી તેો માડું મન આપના ચરણકમલની
 સેવામા શી રીતે દદ થઇ શકશે. આપની કૃપા મિવાય માડું સાગ-
 થ્યું ડેવ નહિ. ૨.

લૌકિકે કલેશહેતૌ મે સર્વદા મનસો ગતિઃ ।
 ન વંચિ વેન દૌષેણ વર્તેત લૌકિકપ્રિયઃ ॥૩૧॥

ભાવાર્થ;—હે કૃપાનાથ જ્યાંસુધી મનનો દરેક વ્યવહાર લૌકિક
 મુખ માટે ગુધામભો હોય છે ત્યાંસુધી સ્વભાવદુષ્ટ જીવ ખડું મુખ
 અને ખડું દુઃખ જોળખી ચુકતો નથી લોકમાં જાડું જાનીકાકથી
 નેકેકું, તેો કેવળ કમેલ મિવાય અન્ય ક.કાપણ મળતું નથી કાગલ

કે જ્યાં અહતતા અને મમતા બધાય છે ત્યાં કનેથ સિવાય કંઈ
 હોતુંજ નથી. શીશાગવતમા પણ તવામસો વહેલ એક શિવ્યત
 લૌકિક સુખમા લચીપચી રહી આપી સેવાને ન કરનારા જીવો
 મારે કલેગ ગહે છે તવીજ રીતે કેવલ કલેશના કાગળુ રૂપ આ
 લોકમા મારા મનની ગાંઠ નિત્ય દખાય છે હે પ્રભો! એવું એક
 પણ દલુ જાતું નથી કે જેમા મારું મન લૌકિક સુખની ચિન્તા
 કરવાથી બચેલું હાય, હ લગતાન! એવો મારા કયો દેષ હશે કે
 મારા ચિત્તમા હ મેરું લૌકિક પ્રેમ અને સુખની મકનન જ જાગતી
 ગહ છે જ્યાંસુધી લોકમા પ્રીતિ હોય ત્યાંસુધી હું આપના અનો-
 કિક સ્વરૂપને શી રીતે સમજી શકું. ૩

त्वया सर्वसमर्थेन सर्वकर्त्राऽखिलेज्वापि ।
 यदि मे नहि निस्तारस्त्रिलोक्या वा गर्भिम ॥१॥

ભાવાર્થ — હે કૃપાનાથ ! આ તો કહુમ્ કર્તુમ્ જ્યારે
 કર્તુમ્ = મારું મર્થ હોય તો મને તેવું અન્ય દેવાદિતી નથી રહે તેવું
 મારું હોય, તો તથા આપ આપના લક્ષ્ય મારે તે કાર્ય કરી શકો છો.
 અને ઘણી વખત આપના લક્ષ્યને ઉદ્ધાર કરવા મારે આપે
 અમાધાગ્ય કરો કરે તો પણ છે અપના પન્મ લગત જોપીજનો
 તેમજ મર્થાદના લક્ષ્ય પ્રદાન અર્થુન નિગેરના ઉદ્ધાર મારે આપે
 સમર્થ કાર્ય કરેલા હ. તો હ પ્રભો! સર્વસમર્થ એવા આપશીથી
 મારા કામ નિગ્તાર થશે નહીં નો પડી તથા લોકમા પણ મારું
 વક્ષણ કરનાર હોમજ નહીં, કાગળુ કે આપને ઠોઠીને દૈક હવો અને
 દેવો પ્રાકૃત છે, અમર્થ છે-અપૂર્ણ છે. જો આપ સર્વ મર્થ
 પ્રભુ પોતેજ આ પ્રમળ ગનિવાળા લોકમ થી તમ્વી આપની મેવામા

પ્રવેશ કરાવો તોજ બની શકે તેમ છે, અન્નમા હે પ્રાણુનાથ, મારી
ગતિ આપના શિવય છેજ નહી ય.

દુષ્ટનાં મ્વમ્ય જાનામિ ધર્મત્યાગ ચ સર્વથા ।

કિં કરોમિ ન વૈ કિંચિત્ સ્વાધીનં સેવકમ્ય મે ॥૧૬॥

ભાવાર્થ — હે સર્વાધાન પ્રભો, શ્રીમદાચાર્યચરણની આરા છે
કે 'જીવાઃ સ્વભાવતો વુષ્ટા છવો પોતાના સ્વભાવથી દુષ્ટ છે, અર્થાત્
પોતાના ધર્મ સાથે મ્હોટા લાભનો લાગ કરે છે; તે મુજબ હું
પણ લૌકિક સુખ અને ધર્મના વધારે આગકિતનાથો દોષને
આપને વખતોવખત પરિશ્રમ આપું છું' કાગ્જુ કે સ્વભાવ એવો હોય
છે કે કોઈ સાધારણ વ્યક્તિથી તે કાગ્જુ આવી શકતો નથી.
શ્રીમદ્ લાગવનમા પણ આરા કરી છે કે સ્વભાવો દુરત્યજો નાથ
કાનીયનાથ સ્તુતિ કરતા કહે છે કે હે પ્રભો ! છવોનો સ્વભાવ
એકદમ સુધરી શકતો નથી આપની કૃપા હોય તોજ સ્વભાવ
પન્વિર્તન થઈ શકે, તે પ્રભાણે હે નાથ ! મારી દુષ્ટતાને તુ બરાગર
અમલુછું તેમ છવોને ધર્મ આપની ભક્તિ કવ્વાનો છે સર્વદા
સર્વમાનેન મજનીયો મજાધિપઃ એ શ્રીમદાચાર્યચરણની આરા અનુમાન
અમારે તો ખાસ ધર્મ આપની સેવા કરવાનો છે તે સેવા પણ
લૌકિકાસકિત હોનાથી જુગી નાથ છે હે પ્રભો હું શું કરું મારી
મત્તાની વાત જરા પણ નથી તેમ માગ તાખાનું કશુથે નથી
જેથી કરીને તુ મારી દુષ્ટતાને લાગ દગી આપની સેવા કવ્વાને
તત્પર જુ. આપના કૃપામય સિવાય મારું કશુ પણ સામર્થ્ય
નથી ય.

સેવકાભાસતા યજ્ઞપ્યસ્તિ નાય તવાપિ તુ ।
 નિજાચાર્યવલાદેવ વશ્ય મા કરુણાદશા ॥૬॥

બાનાર્થ — હ કૃપાનાથ, જો કે મારામા આપના સેવકોના
 જેવો આભાસ તો છે. પણ તે આભાસથી શુ રક્ષ મળવાનું છે.
 આભાસ તો ગિર્યમાર્થ પ્રતિપાન કરનારા હાય છે તેથી તે ગમે
 તેવો પ્રબલ આભાસ હોય તેથી પણ મારો શો અર્થ સરવાનો છે
 સેવકાભા પ્રાપ્ત કરવા બોલનનું ક્ષમ ખર હાલુજ નથી જાગૃત
 જામા તે બોલન નામશેજ નહી જાય છે તેવીજ રીતે હ પ્રબો,
 સેવાનો આભાસ તો ફક્ત જગતના લોકોને હેતુવા પુરતોજ દેખાય
 છે હે દયાનિધાન, મારી આવી ગિચિતિ હોવાથી આપ શ્રીમદ્વાચાર્ય-
 ચરણના સમન્વયથી પણ મારા ઉપર કૃપાની દૃષ્ટિ વર્ષાવી દર્શન
 આપવા કૃપા કરો, કા-લુ શ્રીમદ્વાચાર્યચરણુ આપના વદનાવતાર
 છે અને આપશ્રીના ચરણથી તે વદનવચ્ચપ મિત્રકુલ આજીવુ નથી,
 એટલા સાથે આપને વા-રા મિત્રુ હુ, જે ગા। ગા। બરી
 અને બરી છે અર્થાત અમે સર્વે હવો આત્મા દમ્ય કરો
 હોએ અને આપનેજ વરા છીએ અશીએ તે હાગુ અને ત-
 કૃપા કરવીજ બોદીએ જો હ હે નાથ આપ તો રક્ષ કૃપા
 હોવાથી કૃપા કરો છે પણ અમારા નૈમિક આવસેથી આત્મા કૃપાને
 હવ આજીવુ રક્તો નયો માટે આપ કરુણમય દૃષ્ટિ અમારા
 ઉપર કરો કે જેથી અમે આપની કૃપાને આજીવત યદ્યે હ.

ન ચૈતલુચિત નાથ ત્વદીયો દૈન્યમેવ હિ ।
 (ના) પ્રાપ્નોતિ સર્વતો નિગ્ય પરિહાસાસ્પદ તવ ॥૭॥

ભાવાર્થ—હે ભગવાન હે નાથ આપ નર્વ સમય અને કૃપાજી છે અને કૃપા એ આપનો અસાધારણ ધર્મ છે એટલે અમે સ્વાર્થી હવે હોવા છતાં પણ આપ તો કૃપા દર્શિયોજ અમારો ઉદ્ધાર કરો તેમા શક હોયજ નહીં છતાં પણ હે નાથ આપનો ભક્ત થકને લોકમા મોત રથી તુચ્છ સ્વાર્થની ખાતર કમાવ જેવો કરતો રહે તે તો આપને પણ હીં છાગે નહીં, મરણ આપની સમક્ષમા દૈન્ય પ્રાપ્ત કરીને આત્મા અવીરિકક દશનાર્થ પ્રયાગ કર નામા આવે તેજ ગમ ગણાય પરંતુ લૌકિક તુચ્છ પુત્ર પૌત્ર પા પરેના મુખ પ્રાપ્ત કરના માટે જે પ્રયત્ન કરામા આવે અને તેને અમે લૌકિક ઉચ્ચ સાગ દીતા કમ્પમા આવે તે તો આપના તરીકે ઓગખાના ભક્તિ ગટે જગ પા ઉચિત નથી કદાચ આપનો ચક્રને કેવન આપનામાજ પરચકુ ન થતા ઉત્તમો રામ સાવન ન્યન ન મેળવી શકે તો તે ઉપપ પણ આપનુ દાન્ય કમની ગણાય ભત તા ગા ૧૧૬ આશ્રય રાખીને આપનામા ગાયલુ ચક્રને રહે પડીનુ દરેક મર્વ આપ ૧૧ ઉત્તર ગગાય ૭

(આ પ્રકારમા શ્રીદગિગય જ વિ છે, કે આપનો ભક્ત થયા પછી—એક વૈષ્ણવ બન્યા પડી જો તેનામા દીતા ન હાય તા તેમા એને કનક નથી, પણ આપોજ છે, એની મક્કમી થવાની નથી પણ આપનીજ થવાની છે, કાનલુ કે એ આપનો છે, તારવ કે બીજા માર્ગમા જેમ હવેનેજ મર્વ પ્રયત્નો કરના પરે હ તેમ પ્રુષ્ટિમાગમા નથી એ માર્ગમા તો પ્રતુને એટલુજ રહવાનુ રહે છે કે આપનો છુ. આપને શ જે છુ, આટલાથી એમામા સર્વ નિર્ગુણ ભાવના પ્રકટાવની એ પ્રબુતા ઉપર જાગ છે, અને શક નહીં, કેવી ઉત્તમ ભાવના, ધન શ્રીદગિગય પ્રભુ ૧૧)

वदामि नाथ कस्याप्रे दु खं हृदयसम्भवम् ।
 न पश्यामि त्रिलोक्या तु यो मे दु खं निवारयेत् ॥८॥

लानार्थ — हे नाथ, जगतो व्यवहार जेवो होय छे इ
 पोताना अ म या तो रनेही सिवाय आध पशु पोतानु दु म जोली
 रकनोज नथी तेरी रीते छु पशु भाउ दु म अन्य कोनी समस्त
 कहु ? कारणुके दु जो तो जेक प्रकारना होता नथी दरेक दु जोमा
 हृदयनु दु म असाधारण कहुनाय छे ते हृदयनु दु म अन्य आध पशु
 जली रके तेम नथी कदाय के छ आपनो अनुभूतीत लंत हृदयनु
 दु म जली पशु शके तो ते दु मनु निवारणु कनी शके नही
 जेटवा आणुथी भाइ दु म छु हवे आधना समस्त मही रके तेम
 नथी लोकमा इहेते छु जेवा यधने इगनारा अने कहेनाग तगीके
 धनु भाणुसो अने देवताओ पशु गजे छे पशु तगो पीडी जेक
 पशु जेवो नथी इ भाग हृदयना दु मने ज्योषीने इर करी शके
 हृदयनु दु म तो तेज जली शके के जे हृदयमा निगन्तर वास करतो
 होय आ । निल हृदयमा निराजे छो अने हृदयना तापने शमायना
 पशु आपण शक्तिमान छो भाटे तशु बाउमा पशु आपना
 सिवाय जेवी जेक पशु व्यक्ति नथी के जे भाग दु मनु विवाणु
 कनी शके ।

(दु म निवारणु मटे अरे, दुकडा दुकडा भाटे जेक सामान्य
 भाणुसनी शुद्धाभंगि कता वगने आ म्हाउमा सज्जड इटके
 लगाव्यो छे, जगतमा जेवो क्यो सर्वोशे सुधी सज्जन हयाती
 धनवे छे, के जे पोते सुधी होऊने अन्याना दु म हापी शके जेने
 आपणु आपणु दु जो इडया निरता होऊये छीये, ते पशु तिराडि-

તાનન્દ હોઈને દુષ્કીર્તિ હોય છે, તેવ ઝાની વિનતી કરી ઝેના કરતા જેવુ સુખ મર્વાઈ ત્રિજાયામધિત છે, જે જાને સુખ-૫ ઠ, આનંદધન જે મદાનો તમારો મિત્ર છે, અરે સદસ્મિલ્લયો કદીને તમાગ મિત્ર તનદે વે જેને ઝોગખાવે છે, તેજ ને શ્રીયસે દોલન ગનાલિત પ્રગને તમારૂ દુષ્કીર્તિ, તુ દુષ્કીર્તિ નિનાનની સમિતિ. ઝેનામ્ના નથી તેા પછી જગત્મા કયો માલમ્ એવો ઠ, ૬ જે દુષ્કીર્તિ નિનાગનાની ગઢિત ધનનો હોય ૨ આ જનામ્ના આગાન્ક દુષ્કીર્તિ જોનિક દુષ્કીર્તિ વત નથી પણ પ્રભુનિક્ક-વરિત પગ્મ તાપનુજ ત્રક ણ ૨)

ત્વમેવ કમ્પ્ના કાર્યા વાદ્યં નાદ્યં મયિ ।

યદા મ્વામ્ચેન મતતં વગેમિ તત્ત મંદનમ્ ॥૨૧॥

હ ભગવન, વ્યાસિન્ધો, આપનેજ માગ ઉપર તો કૃપા કરવાની વ્હી. આપના મિત્રવ જ્ઞાણે કોઈપણ મ ગ ઉપર નિવામક ના તેા દહે આપને ગા વખને વિશેષ મમયની ગદ્દ જોવાની નજ દાય દુ તેા આપનોજ છુ એટલે પછી આપના તરીકેજ મારો સ્વીકાર થવો જોઈએ, ગમે તેવો છુ પણ દુ તેા આપનોજ છુ માટે આપના શિવાય કોઈનો આશ્રય મારે વ્વખામા પણ ન હોય, ગાપા પામે અમાગ જેવા પુસ્તક ભક્તો તેા અમ ખ્ય દગે પરનુ મારી સમક્ષ તેા માગ શરણુ રૂપ દુષ્કીર્તિ નિવારણુ કરનાગ આપ એકજ ઠા હે પ્રતો, જમા સુશી આપ મારા ઉપર કૃપા કરો નહી, ત્યા સુવી માગ ચિત્તી શાંતિ ચવાની નથી, અો ચિત્તચન્દિ વિના આપનો સેવા બગાગ ગીને નજ થઈ શકે અર્થાત્ આપનામા પગાયુતા જોએ અો

ધનિયોની શુદ્ધતા ત્યારેજ યજ્ઞ રકે જ્યારે વિત્ત સ્વસ્થ હોય,
 એટલા માટે વિત્ત સ્વચ્છતાથીજ આપની સેવામા આનંદ મળે છે
 જો વિત્ત સ્વસ્થ ન હોય તો અમુક વખતજ સેવા યજ્ઞ શકે, પરંતુ
 કામચની સેવામા નિપુણતા પ્રાપ્ત યજ્ઞ શકે નહીં અને સદાને માટે
 આપના વિમુખ રહેવું પડે. આપનાથી હું વિમુખ તો નજ રહી
 શકું જેથી આપ માગે કૃપા કરી મારા વિત્તની સ્વસ્થતા
 કરો ૯

(આ શ્લોકમા શ્રીહરિગાયત્રી —

(જેવો તેવો હું) એમ સ્ત્રીને પોતાની દીનતા સ્પષ્ટ રહ્યામા
 જણાવી જતા છે મહાનુભાવી શ્રીહરિ ગાયત્રી પછી જ્યારે 'જેવો તેવો
 જણાવે છે તેનો મર્મ' હોઈ શકે, કે 'પુષ્ટિભક્ત તો હમેશા
 દીનતાથી ભરેલો અને પ્રભુની કૃપાથી જ પોતાન અવગરૂપ કાર્યની
 સિદ્ધિ આદનારા હોય છે' આ ઉપરથી મિદ્ધ યાચ છે, કે
 'વિત્તની સ્વસ્થતા માટે પુષ્ટિભક્તને કોઈ યાગમાધનની કે ચાન્દ્રા
 વણાદિ વ્રતોની જરૂર રહતી નથી પ્રભુની કૃપાથીજ વિત્તના ઉદ્દેગ
 માટે પ્રભુની કૃપાથીજ હૃદયના રાગ શાન્ત થય પ્રભુની કૃપાથીજ
 પ્રભુની સેવા યાચ, એજ ઠ-છારો પુષ્ટિભક્ત હોય છે, વૈષ્ણવો
 કોઈ ધ્યાન આપશે કે ?)

સર્વજ્ઞે વદ્ધુ કિ વાચ્ય મયા નાથ વૃપાનિવો ।

દિશાયે સદશ કાર્યે સેવકે મમ્યનુમ્નહ ॥૧૦॥

(જાવાર્થ) હું સર્વજ્ઞ જાણવાનું, પુનઃ પુનઃ આ બાબતમા
 આપને વિનવવા ને હીકે લાગુ નથી, કારણકે વિશેષ અમળવાનું

તો તેને કોઈ શકે કે જેને કોઈપણ જાણતું જ્ઞાન નજ હોય આપ
 તો સર્વજ છે અર્થાત્ દરેક સ્થળમાં જે જે થાય છે તેનું છે
 અને થવાનું છે. તે મર્વને જાણનારા આપ એકજ છે તેમ કદાચ
 કોઈ સર્વજ જેવો હોય અને કૃપાજુ ન હોય તો કોઈ પણ અર્થ
 નજ મરં, એવા યોગી લોકો અગર દેવતાઓ પણ કોઈ કેઈ હોય છે.
 કે જે જળ કાલનું જ્ઞાન ધરાવતા હોય પરંતુ તેથી મારો અર્થતો
 સિદ્ધ થવાનોજ જ્ઞાનો હોય ? મર્વજ હોવા છતાં પણ કૃપાજુ નહોત્ય
 તો તેનું સર્વજપણ કાઈ કામનું નથી એટલા મારે આપતો સર્વજ,
 પણ છે અને કૃપાના સાગર છે. જે સાગર રૂપ હોય તેમને ત્યાંથી
 કાંઈ વિમુખ તો નજ જાય તો હું પણ આપ કૃપાના મમુદ પામે
 આપની કૃપાની માયના કરવા આપના ચરણમાં ઝુટી રહી છું.
 કદાચ આપને વિચાર કરવો ઘટતો હોય તો આપ ભમે ગમે નેટતો
 વિચાર કરજો પણ આપના સેવક તરીકેના અધિકારને યોગ્ય લાગે
 તેવો અનુમદ તો મારો ઉપર થવોજ જોઈએ. કારણ કે મારે
 આપના નિવાય કોઈપણ અનુમદ કરનારો નથીજ. તેમ થવાનો નથી
 એટલા મારુ આપને વારંવાર વિનવું છું કે આપના સેવક તરીકેનું
 માન મનવવું ને કેવળ આપનાજ હાથમાં છે. ૧૦

વિશ્વાસસ્તુ નિનાચાર્યપાદયોરસ્તિ સર્વઘા ।

ન જાને જાયતે નાથ વિલંબઃ કેન હેતુના ॥૧૧॥

(ભાષ્ય)કે કૃપા સિન્ધુ ભગવત્, આપના ચરણવિન્દમાંજ મારો
 વિશ્વાસ નથી એવી રીતે આપશ્રીને માનવાનું તો નજ હોય કારણ
 કે શ્રીમદ્વલ્લભાધીશ આપનું શ્રીમુખ છે, અને આપશ્રીએ મારો

અને આપશ્રીયે મારા જેવા પામર હોવાના ઉદ્ધાર કરવા માટે
 શ્રીવાગીશ પ્રભુને આજ્ઞા કરીને આ જુલલ ઉપર પધાગવ્યા છે.
 અમ અને અંગી બંને ભિન્ન હોતાજ નથી આપ સાક્ષાત્ કૃપાલુ
 સર્વજ્ઞ પ્રભુ છે ત્યારે આપના શ્રીમુખપર્યે સાક્ષાત્ શ્રીમદાચાર્ય
 ચરણ વિરાજે છે. જેમ લોકમા શરીની જીવના પોપણ માટે અમર
 પ્રસન્નતા માટે જીવતા રંગીના દરેક અંગોથી રંગીરી જીવને આન-
 ન્દાનુભવ થાય છે. તેમા પણ મુખ્ય અમ મુખ છે અને મુખ દ્વારા
 ભોધમા દરેક ક્રમવહાર મિદ્ધ કરી જીવને અપુટ આનન્દ મળે છે તેવી
 ગતિ અલૌકિક દશામા પણ શ્રીમુખાવતાર મામદ આચરણદ્વારાજ
 આપની પ્રમન્નતા બેળરી રાકાય તેમ છે. એટલા કારણુમર
 શ્રીવાગધી-ચરણગવિન્દમા અને તેા સર્વમા વિશ્વામ છ અને તેવજ
 એકદેરી વિશ્વમજ નહીં પણ અર્થદેરી છે તથાત્ જોકે આજતમા
 આચાર્યશ્રીની અજ્ઞામા વિશ્વાસ રાખીને જ હું તેા અનુચર છું
 છતા પણ હું પ્રભો અને અમર નથી કે આપ શા માટે હજુ આપના
 આનન્દનો અનુભવ કમવવા વિલંબ કરી છે આપ અરેખ
 કૃપાલુ તેા છેજ. કૃપાલુની કૃપા તેા પાન આપની પરવા રાખ્યા
 સિવાય પણ અજ્ઞમિત્ત જેવાના ઉદ્ધારની માદકે પોતાના જીવોનો
 વ્ધીકાર કરેજ છે. હે પ્રભો આપ મન્ન હો એટલે મારાથી આપની
 દન્ધાને શી રીતે જાણી રાકાય / મારો આગ આપનામા વિશ્વાસ છે,
 એ પાત વિગતો જવાની તેા નજ હોય ૧૧.

અસહાયોડત્તમર્યશ્ચ સેવનં મવિનમ્બલ. ।

વીનોડસ્મિ સર્વથા નાથ વિશ્વિત્વેયં કુર્વા પુર ॥૧૨॥
 (ભાનાર્થઃ) હું પ્રભો ! આપ જ્ઞાન એમ મારતા હો કે મને
 માદામ્ય કરનારા કાલ લોકિકના રત્ના કડંબિનો મજ, તેા તે પખ

અનેવા જોગ નથી હું તો આપના શિવાય કેઇની સહાય માગતો
 નથી અને કોઇની સહાયથી મને કાઢપણ લાભ નથી કાઢણ કે
 સીકિમના સહાયથી લોકસિદ્ધ કળ સાધવામા અમર્થ હોઇ મને
 આપનો સાક્ષાત્કાર અને પ્રેમનક્ષણા ભક્તિ દ્વાર કેળવવા માટે તો
 આપની કૃપાનીજ મદાય પૂગતી છે તેમ હું તે દ્વાર માધરા માટે
 પણ અમર્થ હું માફ સામર્થ્ય ક્ષમ્ત આપના કૃપામનો અનુમ-
 રીજી ગણાય તમ જ્યાં હે પ્રભો આપ ॥ મેના કૃપામા મારી
 પ્રુદ્ધિ વીજી ગયન જાભ છે તેના માટેજ આપના માક્ષા
 લોકરના આનન્દની પ્રાર્થના કરુ છું જ્યારે આપની સેવામા ઇન્દ્રિયો
 મન આંત્રુદ્ધિ સમ્પૂર્ણ રીતે વિવસને પામે ત્યારેજ હું આનોજગા
 કૃતાર્થ મને માનુ તેમ હે નાય હું કયાવથી પણ એક કયાવ છું
 લોકના દ્વાર પ્રેમસ્વાગ કયાનો ઉપર જોગ લોક ॥ અને તે
 દયા ઉપર કે તમ આપની સેવ દ્વારે પ્રેમવરા માટે હું અ ૧ ॥
 દીન દાસ છું હે ભગવન્ આપ મરમને કષ્ટ પણ મુનવવાનુ નજ
 હોય આપ મને એક દીન સેક જાણીને પણ માગ ઉપર કૃપા-
 વૃષ્ટિ કરો જેનાથી માર લોકસિદ્ધ આપત્ય નષ્ટ થઇ જતા હું
 અપાર આનન્દને પ્રાપ્ત કરુ ૧૨

શરણસ્થસમુદ્ધાર લીનોદ્ધારપરાયણ ।

મામુદ્ધાર વ્રજાધાર સ્વમેષાસ્વાસ્થ્યહેતુભિઃ ॥૧૩॥

(ભાવાર્થ) હે ભગવન્ આપ તો આપને શબ્દે આવેમા છો
 કુષ્ટ હોય કે શિષ્ટ હોમ, મમે તેવા હોય તેવાઓનો ઉદ્ધાર કર
 નાગ છે તેમ જેમને દોષ પણ પ્રકારનુ આદાય્ય નથી અને કેવળ
 આપની ભક્તિ પ્રેમવરામાજ નિષ્ઠા હોય છે તેવા છોનો ઉદ્ધાર

કરવામાં પણ આપ તો નિરંતર તૈયાર રહેલાજ છે. આપને
 શરણે આવેલા છવો અને દૈન્યયાળા છવોની યોગ્યતા તરફ કે
 કમવામના તરફનો આપ જરા પણ વિચાર ક્યાં સિવાયજ ગળેન્દ્ર
 અને પિંગલા જેવા છવોનો પણ આપે તત્કાલ ઉદ્ધાર કર્યો છે.
 જેવી રીતે આપે તેવા લોકોનો જ્યારે ઉદ્ધાર કર્યો તેવી રીતે મારો
 પણ આપશ્રી ઉદ્ધાર કરવા કૃપા કરો તેમાં ખીલું એકપલ્લ ખાસ
 પ્રયોજન તો નથી સિવાય આપની સેવા સિદ્ધ કરવામાં અમારા
 કંઈ પ્રાણ્ય ધન્દ્રિયો અને તે તે ધન્દ્રિયો અને તે તે ધન્દ્રિમાદિકના
 ધર્મો વિગેરેનું સ્વાસ્થ્ય ન હોય ત્યાં સુધી આપની અસૌકીક સેવામાં
 સહજતા મેળવી શકાતી નથી એટલાજ કારણગર આપ માગ
 વુન્છ હવ ઉપર આપની સ્થાલાનિક ઉદારતાનો પરિચય કરાવી
 મારો ઉદ્ધાર કરવા કૃપા કરો તેવી મરી આપને વારંવાર નમ્ર
 પ્રાર્થના છે. આપ કદાચ મારા ઉપર ઉપેક્ષા કરશો. અને મારા
 અંતઃકરણની પણ ખાતરી નથી કે માગ પ્રાણીને આપના વિયોગમાં
 ટકાવી શકાશે અગર પ્રાણી પણ સ્વતઃ મમર્થ બની રહી શકે
 આમ યતા આપની સેવાનો લાભ ન મળવાથી હું અપૂર્વ કષ્ટનો
 અનુભવ શી રીતે મહન કરી શકીશ ? ૧૩.

સ્મર સ્મર સ્મર સ્વીરપક્ષપાતપરિમટ્ ।

શ્રીમદ્ગાચાર્યદાસેષુ તેનૈવ નિલિલં કુરુ ॥૧૪॥

(ભાવાર્થઃ) હે કૃપાનિધાન, જાગવનું આપ તો સર્વ મમર્થ
 છે એટલે મારે આપને નિવેદન કરવું તે તો અનુચિત મણાય તો
 પણ મારી સ્વયંવતા સમાવવા આપને ફરીથી એકવાર પ્રાર્થના
 કરું છું કે આપશ્રીના મુખારવિન્દાત્મક શ્રીમદ્ગાચાર્યસરભુના

સેવકો પ્રત્યે તો આપશ્રીને પક્ષપાત આપ યાદ કરો કારણ કે શ્રીમદ્વાચાર્યઅરણ્યના જેવા અને તેવા જેટલા અને તેટલા જયારે અને ત્યારે દરેક સેવકોમાં આવે પોતાના તરીકેનો સ્વીકાર કરેલો છે, તો તેમ પણ આપ અને શ્રીમદ્વાચાર્યના એક દાસ તરીકે માનીને પણ આપશ્રીએ તો મારો ઉદ્ધાર કરવાનો રહ્યો. હું તો અત્યંત અને સ્વભાવ દુષ્ટ હવ આપશ્રીની શું નિનાત કરી શકું. આપને મારામાં જે જે સાધનોની ન્યૂનતા જણાતી હોય. અગર જે કાંઈ પણ મારામાં આપશ્રીની અસૌકિંક કૃપા મેળવવાં અધૂર્તિ હોય તે દરેક વસ્તુ મેળવી આપવામાં આપ કૃપા કરો. હું તો આપનો દાસ છું જે મારા ઉદ્ધારો મારી બુદ્ધિથી આપને અર્પણ કર્યા છે તે બિંને આપને થોડાં લાગે તે કરો હું દામ છું આપ મારા મદાને માટે મેલ્ય છે. ૧૪.

૫૨. મદત્યાગહેતુઃ ॥

અથ ત્યાગાય સચુક્તઃ પ્રોચ્યન્તે વિચિત્વા મદાઃ ।

વિધ્યામદો ધનમદસ્તથૈવ કુલ્લમો મદઃ ॥૧॥

મુહ્ય્યા ઇતે મયા પ્રોક્તાઃ સન્ત્યાન્યાશ્ચ વિશેષતઃ ॥૨૩॥

સાધુ પુસ્ત્રોમાં રહેલા એવા જુદાજુદા પ્રકારના મદો એનો સમગ્રીને લાગ કરવાનો છે, એ માટે અહીં કહેવામાં આવે છે.

१. पिबानो म६, २. बान्ने म६ अने ३. कृषीगतानो म६, ४. अ
 त्थु म६ने हं मुख गणुं हं, ते त्रयेभ्यो पास करीने लाग
 करवानो छे. १३.

यौवनीयः पौरुषजो बालजत्वकृतोऽपि च ॥२॥

रूपजः शीलजश्चैव लोकसन्मानजोऽपि वा ।

न्यावृत्तिकौशल्ययुतस्तथा स्वमनपोषजः ॥३॥

दातृताविहितः शत्रुविद्वहादपि जायते ।

सान्त्वानिकरुतथा पुत्रभार्याद्यदुसृतेरिह ॥४॥

ज्ञानाभिमानः सर्वत्र तथा मज्जनतोऽपि हि ।

राजसन्मानजो नित्यं दृढानुमितिर्जोऽपि वा ॥५॥

शयनाहारसजातो वैराग्यमनितोऽपि च ।

एवंविधा मदास्तेषां निवृत्तिरधुनोच्यते ॥६॥

६वे ४. गुणीनो म६, ५. पुत्रपालनो म६, ६. अत्यपभ्रुती
 असरतो वात्सायनान्नो म६, ७. इतो म६, ८. मदाभार पावनतो
 म६, ९. 'येषां तदर्थी मान पाभवाने लीये धयेसो म६, १०. व्यस-
 दारकुशलवानो म६, ११. मनांद्वावांजोर्पोषणु करवानो इकित्तो
 म६, १२. दानेश्वरितानो म६, १३. शत्रुभेने इद करवाणी धयेसो
 म६, १४. भागं के अजं सन्तान दोवाने लीये उपरुतेसो म६, १५.
 पुत्र-अनी पजेरे पोदाने वथ छे, अथी धयेसो म६, १६. यानी
 दोवाने लीये लगेसो म६, १७. पोते लज्ज छे, जे दृष्टिये उपरुतेसो
 म६, १८. शब्दरुपाश्च पोवाने मान भजे छे, तथी धयेसो म६,

૧૯ શ્રદ્ધા પોતે માન પામે છે, માટે થયેલો મદ, ૨૦ નુખસવ
 વડ ને સાગ સાસા ખાંધાનો પોતે ઉભોગ કરી શકે છે, તેથી
 થયેલો મદ અને ૨૧. પોતામા શ્રેષ્ઠ પ્રકારનું વૈનાય્ય રૂદેલું છે, એથી
 થયેલો મદ, આવા પ્રકારના જે આ એકવીય મદ છે, તે કેવી રીતે
 હવે કરી તેનો ઉપાય હવે અલી ખતા સાગા આવે છે ૧-૬

વિद्यामद्रनिवृत्तिस्तु सुज्ञगम्यन्वनो हरे ।

वेदवेदापेक्षथने ह्यवनारो ह्येमेत ॥७॥

चतुर्मुखस्तथा व्यासस्तत्राहं केशिम्नि मन्द्रवी ।

इति विज्ञाय मनसा सिप्र विद्यामद त्यजेत् ॥८॥

ઉંચ પ્રકારનું જ્ઞાન ધરનાનાગએને પ્રભુ ગમ્ય છે, એક
 જાતી વિદ્યામદ નિવારનાનો છે જે અને જેના અથનો વિદ્યા
 કરવાને માટે પ્રભુનો અપના છે, વળી સદ્ગુણ અને ભગવાન પામ
 જેવાઓ ન્યા ખિરાજે છે, ત્યા અન્ય મુદ્દિવાગો ૬ શી વિમાતમા,
 એમ મનથી સાગી રીતે જ્ઞાતી તરતજ વિદ્યામદનો ત્યાગ કરવો ૭-૮

लक्ष्मीपति हरिं ज्ञात्वा तस्याश्चञ्चलनामपि ।

बाहिर्मुखैकहेतुत्वात् सर्ववस्तुममर्षणान् ॥९॥

લક્ષ્મીના પતિ તો માત્ર મીઠજિ ભગવાનજ છે, વળી લક્ષ્મી
 અમ્યમ ડ, એ લક્ષ્મી પ્રભુ તરશથી નિનને હટાવી નદેમુંખ કરના
 વનારી છે અને આપણે આપણુ જે કાંઈ માન્યુ હવું તે તો
 પ્રભુને સમર્પી દીધું છે, એટલે આપણુ કશજ નથી. આરી શાક
 નાથી ધનમદનો ત્યાગ કરવો ૯

कुलस्यानियतत्वेन ब्रह्मेन्द्रાદિવિમોહનઃ ।
 અકુલીનકિરાતાદેઃ પ્રહલાદાદેરથોઽધૃતઃ ॥૧૦॥
 મહત્કુલપ્રસૂતસ્યાવધાનિત્વવિશેષતઃ ।
 સન્નિધેરેવ કર્તવ્યં સર્વદા સ્વવિચારણમ્ ॥૧૧॥

ડુણ એ તો ક્ષણિક વસ્તુ છે. પ્રભુ બ્રહ્મા અને કન્દ જેવાને
 મોહમાં નાખી પ્રજાડે છે. તેનાથી લાઘ્ય હીન કુળના કિરાત, બીજા
 અને અમ્બુર બાકક પ્રહલાદ જેવાનો પ્રભુ ઉદાર કરે છે. ઉચ્ચ
 કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલાએ તો ખામ કરીને સાવધાનતા રાખી પ્રભુનું
 ગાનિધ્ય જળવાઈ રહે એ દૃષ્ટિએ પોતાની કુલીનતાનો વિચાર
 નથી; માટે સદા સાવધાન રહી પોતાના સ્વરૂપનો હંમેશાં વિચાર
 કરવાનો છે.) ૧૦-૧૧

અસ્થિરત્વાદ્યૌવનોયમસામચ્ચાંક પૌરુષમ્ ।
 સંસારાવેશહેતુત્વાદ્વાચાલત્વકૃતં તથા ॥૧૨॥

જુવાની કાંઈ કાયમ રહેવાની નથી. એનો વિચાર કરી જુવા-
 નીના મદનો ત્યાગ કરવો. કાલ્ય પછી શું થશે એ જાણવાની આપ-
 જ્ઞામાં લાકાત નથી, એમ મમત્રી પુરપાનનના મદનો ત્યાગ કરવો.
 મંસારમાં વધુ અને વધુ લોકો ખૂલે જવાય છે, તેનાથી અહંતામમતામક
 પામીને મદ પળ ઊડી દેવો. ૧૨.

પ્રાહુનત્વાદ્નિન્યત્વાત્ પુતિસિનત્વાચ્ય ન્પજન્મ્ ।
 સમુજવાચ્છીઝનાતં લોકસન્માનનં મયાત્ ॥૧૩॥

રૂપ છે, એ તો પ્રકૃતિના ગુણોથી ઉત્પન્ન થયેલું છે, એ કાંઈ
 કદી કાયમ રહી શકતું નથી, વળી એ રૂપ અનેક નિન્દ્રા કર્મોના
 કારણરૂપ છે, એ દૃષ્ટિયે રૂપના મદનો ત્યાગ કરવો. મદાચાર એ
 મુશ્યુ છે અને જીવે તો નિર્ગુણતા મેળવવાની આવશ્યકતા છે, એ
 દૃષ્ટિયે સદાચાર પાલનનો મદ છોડવો. લોકો તરફથી આપણને મદાચાર
 માન મળશે ખરૂં ? ક્યારે કેવા સંયોગોના લોકો વિમુખ થઈ જશે,
 એ કાંઈ નિશ્ચિત નથી, એ બધે લોકો નન્દથી માન પામવાને બીધે
 મરેલા મદનો ત્યાગ કરવો ૧૩.

વ્યાવૃત્તિકૌશલવૃત્તં સંસારામત્તિભાવનાત્ ।

અધ્યામપોષકસ્ત્વેન તયા સ્વનનપોષજમ્ ॥૧૪॥

વ્યવહાર કુશળતાનો મદ સંસારમા કાર્યકુશળતાને અંગે વધુ
 અને વધુ આમકિત કરાવનારો છે, એ વિચારે વ્યવહારકુશળતાના
 મદનો ત્યાગ કરવો. સગાંઢાલાઓનું પોષણ કરવું એ આપણી કરજ
 છે, પણ તેના મદથી અવિશ્વાસે કરેલા પાત્ર આશાઓના ચિત્ત
 આસક્ત બને છે, એ વિચારે સગાંઢાલાઓનું પોષણ કરવાની
 શક્તિના મદનો ત્યાગ કરવો. ૧૪.

વાતૃતા હિ તદ્દેયપદાર્થોત્ત્ત્વભાવનાત્ ।

શત્રુનિપ્રહર્જાં વ્રત્વાત્મનગદ્દ્રોહમમ્ભવાન્ ॥૧૫॥

જે કાંઈ આપણો આપણું માની બેઠા છે, તે પદાર્થો તો
 પ્રભુને આપેલા છે; પ્રભુને આપેલા પદાર્થો આપણાથી બંધને
 આપવાની શક્તિજ દયા છે; અને જે માનતા હોય છે તે એ પદાર્થો
 પ્રભુના ક્યાં રજા ? વસ્તુરિચિતિયે આપણું કશુંજ નથી ત્યાં

આપણે આપણો કિયો પદાર્થ બીજાને આપીએ છીએ ? ત્યાં દાહ-
 પહૂં પણ કયા રહૂં એમ વિચારી દાનેશ્વરિતાના મદનો લાગ કરવો.
 આ આપૂં વિશ્વ બ્રહ્માત્મક છે, ત્યાં કાણે કોનો નિમ્મલ કર્યો ?
 અને જો નિમ્મલ કર્યો એમ માનતા હોઇએ તો જગતની બ્રહ્માત્મકતા
 ક્યા રહી ? એ દષ્ટિએ રડુએને કંઈ કરવાથી ક્યેલા મદનો લાગ
 કરવો. ૧૫.

સાન્નાનિક્તે તથા ત્યાગપ્રતિબન્ધકતા યતઃ ।

પુત્રાઘનુમૈનેર્જાનં ભગવન્પ્રેમશાસનાત્ ॥૧૬॥

પોતાને પુત્ર ક્યા પ્રભ છે, એવું જાન ઉપજ થવાથી જગત-
 માથી જો આમક્રિ આપણે છાડી લાગી છે, તેમાંજ અડચણ
 ઉત્પન્ન થાય છે, એટલે આપણે લગન-માર્ગથી વેગળા થઈએ છીએ,
 એ દષ્ટિએ શાગ કે ઝાગ મનતાન હોવાને છોડી જાવોલા મદનો
 લાગ કરવો પુત્ર-સ્ત્રી વગેરે આપણને વળ છે, એવું કારણ તો એ
 છે કે આપ્યા જગત ઉપર પ્રચુના પ્રેમદં માન્ય છે; એઓની
 પરમતા પ્રચુના પ્રેમમારુદ્ધ મરિણામ છે, તે આપણી કંઈ શ્રેષ્ઠતા
 કે હોશિયારીથી આપણને વશ નથી, એમ વિચારી, પુત્ર-સ્ત્રી વગેરે
 પોતાને વશ છે, ક્યેથી થયેલા મદનો લાગ કરવો ૧૬.

જ્ઞાનાભિમાનર્જ ગર્વભાવસ્માન્નસ્વરૂપતઃ ।

દાસ્યધર્મન્વનઃ સામાત્કિત્વાદ્મનનોદ્વયમ્ ॥૧૭॥

કે.કે. જમ્ વસ્તુનો મર્વ હોવો, એજ અજાન, દવે જો એક માણસ
 જાની દે.૫ અને ગાથે જાનને તેને મર્વ દોષ, તો ગાન રહુજ
 ક્યા ? કેમકે પેતાથી કોઈ પરમત્વ હોઈ છે, એ જાનદં વશજ
 છે; મર્વ થવાથી તે જ્ઞાન રહી રહુ નથી. મરેજ જાની દોષને

લીધે જાગેલા મદનો ત્યાગ કરવો આપણે પ્રભુના હાથ ડીધે
 એટલે પ્રભુને શાબ્દ ક વૃ એ આપણો સ્વાભાવિક ધર્મ છે, એટલે
 એમા કશી નવાઇ આપણે ન તા નથી આ વિચારી, પોતે શાબ્દ
 છે એ દર્શાવે ઉપજેના મદનો ત્યાગ કરવો ૧૭

ગજસન્માનજા નિય દુ સંસર્ગવિવર્ધનવાત્ ।

વૃદ્ધસમ્મનિજ સ્વપ્રાપ્તગઘાઙ્ મક્તિનાશનાન્ ॥૧૮॥

નજ ગાગ્યા આપણી માન મગનુ લેય એટલે નિત્ય
 ગજદન્યા ગા દામગી નાપરાત્ દિા ગાય, પરન્તુ નજનતિ તો
 પગમ કટિન છે, એટલે દમગ્યા દુતાના નમન વધનોજ નહીં
 એનુ વિચારી, ગજદગ્યાગ્યા પોતાને માન મગે છે તેથી થયેલા
 મદ છોડી દેવો વૃદ્ધોમા પે તે માન પામે છે, વૃદ્ધો પોતાના કાર્યને
 મનમાને છે, આના વિચારે વૃદ્ધો ન ક પોતાની જે કુચ બલનવાની
 દાવ, તે ન જાવવાનુ જાનતા ગાપગાયે ઉપજા થાય છે અને
 એઓના તરફનો જ્ઞેષ્ઠતા ભક્તિભાવ નાશ પામે છે આમ વિચારી,
 વૃદ્ધોમા પે તે માન પામે છે, માટે થયેલા મદનો ત્યાગ કરવો ૧૮

શયનાહારજા દુષ્પ્તિર્વિષ્ણેન્દ્રિયપોષણાન્ ।

વૈરાગ્યનાનં કાયતો જાતિવૈરાગ્યનાશનાન્ ॥૧૯॥

નુષ્ મશવડ અને મારા ખ છોનો ઉપજોગ દુષ્ટ અને
 ગ્ધાનિકારક ઇન્દ્રિયોરૂ પોષણુ ક તેા હોવથી અને તેવી રીતે પુષ્ટ
 કર્ત ઇન્દ્રિયો મગુધ્યનો અધ પાત કરન રી હોવાથી તેવી રીતે
 ઉપજેલા મદનો ત્યાગ કરવો વૈરાગ્યને લધેનો મદ વગુરિયતિયે
 દિનપરદિન થમાને જાય છે અને મિદ્દુ હુદયાતગન વૈરાગ્યનો ન શ

કનારો મધ પડે છે, એમ ન થતાં પામે તો જગદ્યજ્ઞીની
આમકિત કાયમને માટે ઉઠેલીજ રૂટે, એ ખાતર એ મદનો સામ
કરવો ૧૯

પ્રતિકલ્પવિધાનાર્થાનુપાયૈશ્ચ નિતંત્રેત્ ।
ત્યજેત્સર્વાન્ સગ વૃષ્ણમેવાયૈ દૈન્યસિદ્ધયે ॥૨૦॥

આ મદેનો જનાન સામનો કરી રકામ, એ ખતર જુદા
જુદા ઉપાગો વડે કનને એ મદનો ટાળી નાખવા. કૃષ્ણવન્દજીની
મેરા અવિ ત કને રકામ અને દીનતા પાસ થય એ માટે દમેશા
એ મધાજ રૂટેનો સામ કરવો ૨૦

દૈન્યેનૈવ દેરંતોષો નાન્યમાપનમિપ્યતે ।
દૈન્ય તુ વિમગ્ન્યૈવ તત સર્વાન્ પરિત્યજેત્ ॥૨૧॥

હાજ બમસાનને માટે દૈન્ય-દીનતાનો રૂટેનો સામ છે ૨૧જુને
પ્રમત કરવામા દીનતા રૂટેનો અર્થ જુદા કોઈપણ સાધન નથી આ
દીનતા માટે રૂટેનો માટે કોઈપણ પ્રમતો મદન દોષ, લાન
ગિનિમાનો દોષ, તેજ હક રૂટે આ દીનતા પાસે, પાસે ૨૧જુને
મટે તે મધાજ રૂટેનો સામ કરવો ૨૧

જાત્મજાક્ષર શિમહ્વસ્માચાર્યનમ્રથ ।
સર્વંમ સર્વંયા કાર્યંતથા નિપાતમ રકૈ ॥૨૨॥

દીનતા એજ રૂટેને પ્રમત કરવું એક મત મદન છે,
એ વગર આપણા રૂટેનો અર્થ જુદા શ્રીમદ્દ મ સર્વંમરૂટે ન

‘મસ્તાના દૈન્યગોવેકં ક્ષિત્તેવલ્લગ્નઠગ્ગુ (ગમપગાધ્યાયીનો સુમેમ્ની
 છમાં) પતાવી છે; આવા શ્રીમદ્દામ્રભુજનો નિલ આશ્રય શ્રીમદ્દા
 અમુજ્યે જેનો સ્વીકાર કર્યો છે, તેવા ભગવદીયોયે સર્વદા સર્વ
 રીતે કર્યો કર.

૫૫. માર્ગશિક્ષા.

(અનુવાક-૨૧. કેશવલાલ કથિરદાસ)

જાનીત પરમં તત્ત્વ યશોદોત્સહ્લલાલિતમ્ ।

તદન્યદિતિ ચે પ્રાહુરાસુરાંસ્તાનહો વુષા ॥૧॥

ઉપરનો શ્લોક શ્રીમદ્દલુશાપની સમાપ્તિમા વેદના સાંરપે
 શ્રીયસાંઈજ્યે આગા કર્યો છે તેનો અર્થ એવો થાય છે. કે
 પરમ તત્ત્વ શ્રીયરોદોત્સંગલાલિતમ્ છે. જે એમના સિવાય
 ખીમને પરમ તત્ત્વ કહે તેમને સર્વયા આસુર મમજવા, આ આગાથી
 એત-માર્ગીય વૈભવને આપ એમ જાણાવે છે કે યશોદોત્સંગ
 લાલિતના વૃદ્ધ ખીજો ઠાક છે એમ કહે તો પરમ અપરાધ થાય.
 વધી, આપણા માર્ગમા મીઠાકુજી આનંદમાત્રકરપાદમુખોદરાદિ
 છે, લીલા વિશિષ્ટ છે, તેથી જ્યાં શ્રીકાકુરજી બિરાજતા હોય ત્યાં
 તેમની ખી લીલા સામગ્રી જાણવી.

નલિયો જગસુન્દર્ય. પુત્ર તાં શ્રુતયાં કિલ્લ એ વાક્ય બ્રહ્માએ ભુજ-

સંબંધ હોવો જોઈએ. જેવી રીતે વિવાહ ચમા પછી ભાવસંબંધ
 ચક્રને પતિસેવાનો અધિકાર સ્ત્રીને મળે છે, તેવી રીતે જીવને પણ
 ભાવસંબંધ ચમા પછી સાક્ષાત્ ભગવત્સેવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય
 છે, આ દેહાણુ એક સંક્રા પ્રાપ્ત થાય છે કે જીવ તો મર્વદોષનિવાન
 છે, અને આ દેહાદિ પ્રાકૃત દુષ્ટ છે, તો કૃતી રીતે ભગવત્સેવા યોગ્ય
 થઈ શકે ? અને શ્રીહાકુન્ડજી તો આપ નિર્દોષ પૂર્ણમુક્તિપ્રદ છે. આતું
 ઉત્તર એવી રીતે વિચારવું. આ જીવને નિર્દોષ બનાવીને સેવાયોગ્ય
 કરવાનો શ્રીમદ્દા પ્રજીજીને જ્યારે વિચાર પ્રાપ્ત થયો ત્યારે તેજ
 વખતે આપ શ્રીપૂર્ણપુરપોતન માક્ષાત્ શ્રીઆચાર્યજી અમક્ષ પ્રકટ
 થયા અને બ્રહ્મભયધ કરાવાની આજ્ઞા આપી જે આચાર્યજી મહા-
 પ્રજીજીએ આપના દ્વારાએ સમર્પણ કરાવ્યું તો તે જીવના મરણ
 દોષની નિવૃત્તિ થાય છે અને તેથી તેને સેવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય
 છે, એમ સમજવું જેવીરીને બ્રાહ્મણને જળક પોતાના ધર્મનું
 આચરણ ન કરે તો તેને કૃપ મળે નહિ, તેવીરીતે વૈષ્ણવ ચક્રને
 પ્રજી જેવા ન કરે તો આ માર્ગનું ફલ મળે નહિ. જે કાઈ અધિકાર
 પ્રાપ્ત થયો હોય તે પણ તથા યજ્ઞ જાય. ભક્તિમાર્ગનો મુખ્ય ધર્મ
 એજ છે કે નિયમપૂર્વક કૃષ્ણસેવા કરવી. જેવીરીતે બ્રાહ્મણ ચક્રને
 મંથ્યા વન્દન ન કરે તો પ્રત્યનાય આપી પડે છે, તેવીરીતે વૈષ્ણવ
 ચક્રને ભગવત્સેવા ન કરે તો દોષનું પાત્ર બને છે કોઈવાર વ્યાજ્ઞિ
 વિશેષ દોષ તો પણ એકવાર અવશ્ય મદિરમા જઈને થોડી પણ
 સેવા કરવી. સેવામાંથી પરવારીને બહાર નિકલીએ ત્યારે પણ એવીજ
 ભાવના ગણવી કે સર્વ કામ શ્રીહાકુન્ડજીનું છે, સર્વનો ઉપયોગ
 પ્રજીસેવામાજ્ઞ થવાનો છે. એવી રીતે બાણીને શ્રીહાકુન્ડજી વિષે મન
 ગણીને મર્વ વ્યાજ્ઞિ કરવી. તેમ કરવાથી આચરણના નથી થતા

માટેજ સમય મહત્તા શ્રીકૃષ્ણ. શરણ મમ એ અપહાનરંગો જ પ કરી
 કરવો શ્રીમતાપ્રભુ આના કરે છે કે

તસ્માત્ સર્વાન્મના નિત્યં શ્રીકૃષ્ણ. શરણં મમ
 તદ્દમિત્રેવ મતતં સ્થેયમિત્યેવ મે મતિઃ ।

માટે અપહાનરંગ મને વારંવાર પ્રતિજ્ઞા બોલતા રહેવું જો ન
 બોલે તો અતિમહત્ત કારણી અમુકવેશ આવી જાય. પણ અમ-
 મર્ષિત પર્યર્થ સર્વથા ન આવે. તે ખાવાથી નિવેશન ધર્મ આપે
 ભાય છે. જેથી રીતે શીઠાકુરુછને મગધુ' હોય તેવી રીતે લેવું. એ
 પ્રત્યુ' ઉચ્છિષ્ટ છે એમ જાણીને લેવું, નહિ કે વાગ્યુદ્ધિ રાખીને
 કેમકે બોજ સેવામાં વાગ્યુ હતાં છે. શ્રી મદામજુછનું વચન છે કે
 હૃદયઃ પ્રતિક્ષ્ધો મોનો વા રાજનુ વાયકઃ । પણ તેમ પતિવત્તા સ્ત્રી
 ખમી સામગ્રી પતિ માટે મિત્ર કરીને પતિને ધર્મ છે, તે પછી
 પતિના ઉચ્છિષ્ટથી દેહનિર્ગમ કરે છે. તેમ જારી' મમજુવું. જો પતિ
 પહેલા સ્ત્રી આપ તો તેની શુદ્ધિ જગડે અને અતિ.ગાદિમા યામ.
 તેથી રીતે જાગવાવતે નહિ ન.મંપેલા પદાર્થ ખેલાના ઉપયોગમાં
 વેગ્યુ વધને લે તો તેની શુદ્ધિ જગડે અને તેથી જાગવદાયમ પૂરી
 વાય. પણ દુઃસંગથી નાગ'વાન રહેવું. મારજુ કે દુઃસંગ. મર્ષાયા
 જાગવદાયકનો એક કાણુના નશ દેવ છે. જેમ દુષ્ટ રૂતીના મગથી
 પતિવત્તા સ્ત્રી પોતાનો ભાવ લાજે કે. તેમ સંગથી પતિવત્તા દામ
 તો જેમ અપ્રમમ થાય છે અને ત્યાગ પદ્ધતિ છે તેથી તેને અર્થ-
 પમ્પ દુઃસંગે દેવ સામગ્રી દાનિ મુવ કે, નહિ શીઠાકુરુછની મેદામ
 મિત્ર રાખીને દુઃમંત્ર લજુ દેવ. દુઃમંત્ર કરુદથી પતિવત્તા પ્રમાણે
 ના.વત્તા જ્યાં જાગવદાયકમાં પ્રતિજ્ઞા આવી પડે. તિત. રૂમિત વમે,

શ્રદ્ધાસંકિત પશુ ધર્મી થાય, નાંદે કુદિમા નિશ્ચય કેવો કે ધર્મા
 પશુ દુ સગ હોય અને માતાર પશુ હોય તે જેમ ધર્મિ ગામને
 જેમ શક્તિવાળો સગ હતો તેમ સાધના ગ્રહેવું આમતિ ન
 કવો ઉદાગીન ચત્તે ગ્વ મર્યા નેસપ્રિનિવ નિષયતો પતિ
 લાગ મરવો અને એ છન્નિય પ્રાણ અલ કગણ રિત્ત કુટુબ
 વગેરે બધાનો વિનિયોગ પ્રશુસેવામા મરવો જે વિનિયોગ ન કરે
 તો બદિર્મુખના થાય, તેથી ભગવાનનું વિમ્બગણ ચપૂ તારને અન્ય
 વિનિયોગથી આવધાન ગ્રહેવું કલ્પિત ગમાથી અથ વિનિયોગ
 ચા વતય નો ભુ ગિતા તે ૧૪ મ્મી મનુ કે શીપશુ મર
 નમય છે શીમદામળનું વચન મન કે સમયા હિ દરિ ગમ
 ખનો વિધિ એવો છે કે પ્રથમ દિવસે ઉપવાસ કરીને શુદ્ધ ચતુ
 પત્રી પ્રમ મગીપમા જેમવું ત્યાર શીખાયા કે ગદામનુન્ગણ
 વિદ્યા વિદ્યા થાય ત્યા શીખાનચક્ર મતાગુ ૭ ગણ બગ
 અ ભિમ્મ મરે છે શ્રીકૃષ્ણને સર્વ સમપભ મગવાતુ કે તે થયા પત્રી
 ભમ્પિન તપણ ખાવુ નહિ અન્યાયા ન મરે અન્ય વિનિ
 યય થતા ન મરે તે સામગ્રને સ્નેહપૂર્વક જાગવો જે પ્રથમા
 ગાના મ્મી કે તે કીને નેના પ્રમાર જાળીને એવા કગી
 શીખાયા કે મદાપ્રશુદ્ધનું વચનનુત છે કે સેવા કૃતિયુરોરાજ વાપા
 વા હરીચર્યા આથી ગાન્યા પર્ત તેા ૫૯ ન થાય પ્રવલાગ મય
 સ્થિતનેજ સમર્પણ મરવા છે ત્યા શીમદાપ્રશુદ્ધ છન્નેા અગી
 કાગ કરે છે શાગુઆલ્ક પમુ અ ના કરે છે કે તદા મવ મગ
 સેવો મગજા ગાકુશ્વર સનગ્ગ ગાવિર રહે નીજા શુદાવનચિત્ત ।
 વગી શીખાગાય ૭ મદ પ્રશુદ્ધ વાકી છે કે માતાવ દસમુદ્ધ
 અગમેવ વિચિત્તળ । પ્રશુદ્ધ અ ધ ઠો તે પમ ગ ૧૩૨૩ના

દર્શન માટેની આત્મીયતા અને આ માનમાં અર્ચિત પ્રવેશ
 બાવ વિના પ્રભુને મલતુ મુસ્કેલ છે, કેમકે શ્રીમદ્વાપ્તુ અભિગ્ન
 છે. આ માર્ગે પણ તેવોજ છે. મલતુ વૈવ્યમેલકે એ વાક્યથી
 ધી પ્રતિદિન આટલા ક્રંચોનો અવગ્ન પાડે કરવો. શ્રીકૃષ્ણાધ્ય,
 નવરત્ન, મલ્લિકાર્જુની, ધીયકુનાટક, પરિવૃટ્ટાન્ક, દુરલભમ્મલ્લનામ,
 નામાવતી, શ્રીવલ્લભાન્ક, સર્વોત્તમ ધીમદ્રાગલતનો ૧ કયાવ આટલા તે
 અવગ્ન પાડે કરવું. શ્રીકૃષ્ણાધ્ય અને પરિવૃટ્ટાન્ક નો ૫૬ શ્રીમદ્વાપ્તુ
 પામે કરવો. ધીમલ પાડો પરોક્ષ વીને કરવા. અને માર્ગની રીતિને
 અનુગમીને તમા પ્રભુ શ્રીમલ ત દોમ અને નેવા રતી દોમ તાનો
 ૨૬ પ્રમલ સવો. નેના કરના ધીને ગમ્ય થયે પ્રનાદ સેવાની
 ૨૬ પ્રમલ ગારી પડે તે શ્રીમદ્વાપ્તુના શ્રીમદ્વાપ્તુનો મદાપ્ર-
 નાદ મેવાર્જને લવો તે વાધક ના, તદિ તે ગમ્યુમ્મલ અવગ્ન
 મેવા વૃન્ન, અગ્નિ પિત અથવા અન્ય અર્પિત ગર્વના ન સેવા.
 અના ગવૃપ્તુ યદને ગરુ, શુદ્ધયાથમમા મિત દોમ તે ભગવત્સેવા
 કરવી. શ્રીકૃષ્ણ: તવલે મમ કહેવા છેવું. ગ્રમાગંમા નિતી ગમ્પી.
 આત્મનિવેદનયાથા વામુપને વ ગમ કરવો દુ:ખંગી કરતા ગરુ
 વધી ભગવત્કાયં રિએ આદરભાવ ગમ્પી. કૃતિકામં આદરભાવ ન
 ગમ્પી એમ થયો. જ્ઞાનમાર્ગના મર્મેન આદરભાવ કરવું કરવું
 રિ. આ સ્વયંક પૌરિકક રિતિક કરવું અનાસક્તિથી કરવું વની શીલક-
 છને મર્મ મર્મપેશુ છે એમ જાણીને તે કાર્યમ. કમ્ય દોમ અવગ્ન.
 ને કમ્યને ગમ્ય વિનિયોગ મર્મે એમ જાણીને કરવા ગરુ. આ-
 અર્થદા શ્રીમાગ પંચ મદાપ્તુનો ૬૬ અ. થય ગમ્પી. તેથી મર્મ
 તિલ મર્મે એ જાણી કરવાં મૂખી રમ્પ એ ૧ જે આ માર્ગમાં રિતિ
 ૧૦૩. જે આ માર્ગના અર્થ કરવું શ્રીમદ્વાપ્તુના શુદ્ધાદે. એમ

શ્રદ્ધાસ્થિતિ પણ ધણી સાચ, માટે પુલ્કિના નિવૃત્ત કરવો કે પશ્ચા
 પણ દુઃસંગ હોય અને ખાદાર પણ હોય તો જેમ જાણે રાગને
 જેમ શુદ્ધચાર્યનો સંગ હતો તેમ, સાવધાન રહેવું આમકિત ન
 કરવી. ઉદાગીન થઈને ગેવું. સર્વથા મેવાપ્રતિદૂષ વિવધનો પરિ-
 ભાગ કરવો અને દેહ, ધનિય, પ્રાણ અંતઃકરણ, ચિત્ત, કુલુપ
 વગેરે બધાનો વિનિયોગ પ્રભુમેવામાં કરવો. તે વિનિયોગ ન કરે
 તો બદિમુંખના થામ, તેથી ભગવાનનું વિરગરણ થાય. વારને અન્ય
 વિનિયોગથી માવધાન ગેવું. કદાચિત્ત પ્રમાદથી અન્ય વિનિયોગ
 થઈ વાય ને પણ ગિંતા તો નજ કરી. કાગ્લ કે શીપ્રભુ મર
 ગમર્ય છે શીમદામ્બુલનું વચન નજ છે કે સમયો દિ દરિઃ ગભર-
 ખનો વિધિ એવો છે કે પ્રથમ દિવમે ઉપવામ કરીને શુદ્ધ થવું.
 પછી પ્રભુ સમીપમાં બેગવું. ત્યાં શીખ્યાચાર્યનું મદાપ્રભુમંથા-
 વિદ્યા નિષ્ઠા યાય. ત્યાં શીઆચાર્યનું મદામ્બુલ અવંટલાગ
 અંગીકાર કરે છે. શીકૃષ્ણને સર્વ મમર્ષણ કરવાનું છે તે યથા પાત્રી
 અન્યમર્ષિન કહપણ ખાવું નહિ. અન્યથા ન કરવો. અન્ય વિનિ-
 યોગ થવા ન દેવો. મેવાપ્રકારને સ્નેહપૂર્વક જાણવો. જે પ્રથમા
 આજ્ઞા કરી છે, તે પછીને મેવા પ્રકાર જાણીને મેવા કરવી.
 શીઆચાર્યનું મદાપ્રભુનું વચનામૃત છે કે સેવા વૃત્તિયોરાજા વાપન
 વા હરીચયા આથી અન્યથા વર્તે તો રહ ન થાય. વ્રજલોલ મય
 રિપતનેજ સમર્ષણ કરવાનું છે. ત્યાં શીમદાપ્રભુનું જાણે અંગી
 કાર કરે છે. શાગસાદાનું પણ આજ્ઞા કરે છે કે સદા મર્વભગ
 શેવ્યો ભગવન્ શોકુશ્વરઃ સ્નેહ્યો મં પિતૃન્દે જીવત સુદાવત્ક્રમિત ।
 વળી શીઆચાર્યનું મદાપ્રભુનું વાક્ય છે કે-માનન્દસમુદર્ય
 દુષ્ણમેવ વિચિન્તયેત । પ્રભુનું અગળ કરે તે પણ શીમદાપ્રભુના

દર્શન નાટ્ય... આર્તા - ખીને કરે આ માંગ... નર્તિ પ્રયેગ
 ભાવ વિના પ્રભુને મલવુ મુશ્કેલ છે, કૃમકે શ્રીમદ્ભાગવતુ અભિગ્ય
 છે આ માંગે પણ તેવોજ છે મલ્લા વૈવ્યવેચક એ વાક્યથી
 ધણી પ્રતિદિન આટલા ત્રયોનો અભ્ય પાર કરવો શ્રીકૃષ્ણધય,
 નવરત્ન, ભક્તિવધિની, શ્રીયમુનાટક, પરિકૃષ્ણટક, પુરુષોત્તમસ્વરૂપમ,
 નામલગ્ની, શ્રીવલ્ભાષક સર્વોત્તમ શ્રીમદ્ભાગવતનો ૧ ક્ષયાવ આપનાને
 અભ્ય પાર કરી શ્રીકૃષ્ણાધય અને પરિકૃષ્ણટકનો ૫૬ શ્રીમદ્ભાગવત
 પાસે કહેવો ખીજ પામે પરાક્ષ્ટીને કર્યા અને માર્ગની રીતિને
 અનુમતિને વ્યા પ્રભુ ખીજાત હોય આ સેવા કરતી હોય સનો
 રહ પ્રમલ સવો તેના કર્યા કિંચિત્તે માન્ય થયે પ્રમાદ સેવાની
 મદ મેલારીને લો તે વાપર નર્ત નર્તિ તો નગ્નમૃત અભ્ય
 ગે ૥૥ તુજ અગમ્યિત અથવા અભ્યમ્યિત મન્યા ન લેવો
 ૨ ૧ નવુલ થલને ગે ૨, ગૃહ યાત્રમગા રિચત હોય તે ભગવત્કેષ
 ૩-૨ શ્રીકૃષ્ણ નવન મમ કરેલા હેલુ અગમ્યમા નિશ મખવી
 આ મનિવેદનન લા વૈલને જ મગ કે વો દુમગ્યી હ તાગદુ
 ધણી ભગવત્કેષ કિંચિ આલ ભવ નાખવો નૈકિચ આલ ભાવ ૧
 નાખવો એમ મવાળી ન કિતમાર્ગના મમે ન આગ ૧ ૨૨૨ કરે ૧૫
 તે આભ્યક ચૈકિક રૈદિ મા ૧ નાસકિતિશીજ કર્યા ૧ શ્રીમદ્ભાગવત
 છત મવ મખર્પેલ છે એમ જાણી તે કાર્યમ દ્રવ્ય થોડુ અગમ્ય.
 તે દ્રવ્યનો માન્ય વિનિયોગ થશે એમ જાણીને કરતા ગ્રહેણું. મદા.
 અર્થદા શ્રીમાગ ધર્મ મદાપ્રભુજી ૬૦ નાત્રવ નાખવો નેથી મર્વ
 તિલક થશે એ શુ કયા પુધી રખીએ ૧ જે આ માર્ગના રિદિ
 ક મે તેને આ માર્ગના મર્વ નો શ્રીમદ્ભાગવત કુનારે એમ

શોધન પ્રાપ્ત થતા સ્ત્રીને કટાક્ષાદિ કોઈને શિખવવા પડતાં નથી, તેમ
 શ્રીમદ્દામરુચી કૃપા થતા આ માર્ગ એની એવેજ મમત્વશે. આ
 માર્ગની મર્વ વાત એમને એમજ સ્પૃહી આવશે શ્રીહંકુરજી આપ તો
 સ્વપ્નીયોનું મર્વથા દિલજ કરશે. યથાકાલે સુખે એ પ્રવેશી શીમ-
 દાચાર્યજી એજ આજ્ઞા કરે છે. અને વ્યાજન સાથેક કરવો છે.
 તથા થોડામા જાણવું છે તો સકલ દોષ એક ક્ષણમાજ જગમ થઈ
 જશે અને મર્વ સ્ફૂર્તિ થશે ત્યારે મગજવું કે તે માર્ગનું શ્વજે
 મગનાર હવું તે મલી ગયું. જેણે પુષ્પો ક્યાં દર્શાવે તેના મનના
 તે વાત આવશે, ધીજને ધણે દુર્લભ માર્ગ છે. કાલ અનિકગવ
 છે, દુઃસંગો ધણા આરી મથે છે, સતસંગનું નામનિશાન ન મથે,
 ત્યારે શ્રીહંકુરજી આપ તો તેવી રીતિ વિના ઉદાસીન લાસે છે.
 સ્વતંત્ર છે, મનમાં આવે ને કે, એમા કોઈનું જેમ આવવું નથી.
 જાગ્યાની વાત છે.

સમાપ્ત

કેટલાક અભિપ્રાયો.

આ પુસ્તકમાં શ્રી હરિરાયજીના સ્તુતિ ગ્રન્થો ગિવા
 નો-જે સિદ્ધાન્તાત્મક છે તેમાંના ઘણાખરા યાવત્રાપ્ય
 બેકત્ર કરવામાં આવ્યા છે. સંપ્રદાયનું ખરું સ્વરૂપ શ્રીહરિ-
 દાયજીના ગ્રન્થોમાં જેવું જણવાઈ રહ્યું છે તેવું ભાગ્યેજ
 ખીજા ગ્રન્થોમાં હશે એમ કહેવાની ભાગ્યેજ જરૂર છે. આ
 સંપ્રદાય ભાવાત્મક છે. અને તેમાં શ્રેષ્ઠ પ્રભુપણ ભાવાત્મક.
 આ ભાવાત્મક સ્વરૂપ કેવા પ્રકારનું હશે અને તે સ્વરૂપનો
 અનુભવ ભગવદ્ગીયોને કેવી રીતે યાચ તે ગંધી બાબતો
 શાસ્ત્રીય રીતે સમજાવવાને શ્રીમદ્ હરિરાયજીએ કેટલાક
 નાના ગ્રન્થો રચ્યા છે એમ શ્રી હરિરાયજીએ કેટલાક
 'શિક્ષાપત્રો' 'કામાખ્યદોષ વિવરણ' તથા 'હુસંગવિજ્ઞાન'
 ગ્રન્થો વૈષ્ણવોને આકર્ષી રહ્યા છે તેવી રીતે આ ગ્રન્થો
 પણ આકર્ષે, એમા કાંઈપણ શંકા નથી. શ્રીહરિરાયજીના
 ગ્રન્થોની સૌથી સાન્નિધ્ય ઇત્યાં પ્રાસાદિક છે. મને જણા-
 વતાં ઘણો આનંદ યાચ છે કે આ પુસ્તકમાં પણ ભાષાન્તર
 કરાશેએ તેની પ્રાસાદિકતા જાણવી છે મારા
 અભિપ્રાય પ્રમાણે આ તમામ ગ્રન્થોનું ભાષાન્તર પ્રામાણિક
 છે. મને આશા છે કે વૈષ્ણવો જરૂરથી આ પુસ્તકનો

સત્કાર કરશે. નિ. લી. વિહલકેસરી ગો. શ્રીઅનિદ્ધા-
 ચાર્યજીના સ્મારકમાં આ ગ્રન્થ પ્રકટ થવાનો હોર્થ હરેક
 વૈષ્ણવ જરૂરી જોઈમાં જોઈ જોકે પ્રત ખરીદી લેશે કે
 જેથી ગ્રન્થમાળાની યોગના મુજબ અન્ય ગ્રન્થો પણ પ્રકટ
 કરી શકાય.

અમદાવાદ

જેઠાલાલ ગોવર્ધનદાસ શાહ
 જોગ એ..

જામનગર

નાગર ગકલા

સાંપ્રદાયિક સિદ્ધાંતો અને મર્મ અમજવા માટે
 શ્રીહરિરાયમહાપ્રભુની વાણી એક અદ્વિતીય સાધન છે.
 શ્રીહરિરાયજીના ઋતિ સુંદર નાના નાના માનિંક ગ્રન્થો
 અને તેનો સરસ અનુવાદ છાપવાને જે શુભારંભ થયો છે
 તેનો વૈષ્ણવોએ અત્યાદર કરવો ઘટે છે. સપ્રદાયમાં આ
 એક અત્યાવશ્યક અને અદ્વિતીય કાર્ય છે. વૈષ્ણવોની
 અનન્ય ભાવનાનું પોષણ આ ગ્રન્થથી ઘણું સુંદર રીતે
 થશે અનુવાદ સરસ છે.

વસંતરામ હરિકૃષ્ણ શાસ્ત્રી

शुद्धि ४५.

पृष्ठ	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
३	५	स्वगुण्य	स्वपठ्य
६	११	उत्था	उत्था
१०	१३	स्ववुद्धयैव	स्ववुद्धयै
११	१८	सर्ग	सर्ग
२८	२५	स्वमागीय-	७. स्वमागीय
२६	१०	स्थास्य	स्थामु
३०	६	गान्गास-	सन्गास-
३०	१२	वेद्येय	वेद्येय
३०	१४	प्रवृत्त्यमिच्यते	प्राकृत्यमिच्यते
४५	१	पद्वृत्त्या-	पद्वृत्त्या-
५७	२१	मपत्ता	मपत्ताः
५८	११	-संपु	-संपु
८४	२०	-नात्मन-	-नात्मन-
६०	१	धाम्ब-	धाम्ब-
१०६	४	-पुदिते	पुदिते
१११	२३	एवविषा	एवविषा
१३४	११	निगूढ	निगूढ
१०४	१०	अभ्युद्य	अभ्युद्य
१३१	३	गाकिरा.	अगिरा-
१३६	१०	अगो गेरी	अगो गेरी
१४३	१३	हरी	हरी
१५१	१	कल्प	कल्प

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૪૪૧	૧૯	શવાંત	અસંત
૪૪૩	૧	-માલદિ-	-માલદિ-
૪૪૪	૧૨	-વંધિન્યો	-વંધિન્યો-
૪૪૭	૧૬	દાટર્ય	દાટર્યે
૪૪૯	૨	ક્લેશ	વલેશલ
૪૫૪	૩	રાદસૌભરાયૌ	સદસૌ સરાયૌ
૪૫૫	૧૯	કિ	કિ
૪૬૧	૧૦	-મિત્તિજો-	-મિત્તિજો-
૪૬૬	૫	-નન્વાત્	-નન્
૪૬૬	૨૨	શુદ્ધ-દિનપ-દિન વૈરાગ્યનો ક્ષય કરનારો અને મિદ્ધ છવને જાતેગત વૈરાગ્યનો નાશ—	
૪૬૯	૧૬	વન્ધરા-	વન્ધરા-
૪૭૧	૧૧	-વન્ધો	-વન્ધો વા
૪૭૩	૩	શુદ્ધ-મક્તાનાં	દિન્યભૈવૈકં
૪૭૩	૫	મહત્વ-	મહત્વ-

સચ્ચતા—મને માત્ર એકજવાર મૂઝ જોવાની સગવડ રૂઢેલી, તેથી અને પાછળનાં પાનાંઓના મૂઝ તો મળી શક્યાં ન હોવાથી જાપમૂલો રૂઢી જવા પામી છે; તો ભગવદીય વાચકો પ્રથમથી જાપર મુજબ સુધારો કરી લઈ, પછીજ સ્વ-ચવાચન કરે, એવી અભ્યર્થના.

—સંપાદક—